This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

HN NAAH E

1881. Originated.
Scan 6744.1.45

Harvard College
Library

VE RI
TAS

FROM THE FUND IN MEMORY OF
Henry Wadsworth Longfellow
BEQUEATHED BY HIS DAUGHTER
Alice M. Longfellow
MDCCCCXXIX

Digitized by Google

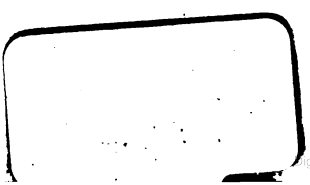

Digitized by Google

Digitized by Google

THOMAS FRIS'S HISTORIE.

Digitized by Google

Digitized by Google

THOMAS FRIS'S HISTORIE.

Fortælling

af

S. Schandorph.

Første Del.

Kjøbenhavn.
C. A. Reitzels Forlag.
1881.

Digitized by Google

Scan 6744.1.45

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
DEC 15 1964

Kjøbenhavn. — Bianco Lunos Kgl. Hof-Bogtrykkeri.

Digitized by Google

Indhold.

		Side
I.	Degnen og Gaardmanden	3.
II.	Degnens Kone	18.
III.	Thomas Fris's Forsmag paa den klassiske Dannelse. Pastor Birk og Familie	27.
IV.	Konfirmationen. Faderens og Moderens Afskedsord	55.
V.	Degnens Søn i Krømmerlære	72.
VI.	Sommermarkedsdagen	103.
VII.	Vendepunktet i Thomas's Liv	148.
VIII.	Paa Aagaarden	192.
IX.	Fallentens sidste Dage	229.
X.	Slutning	270.

Digitized by Google

Digitized by Google

Første Del.

Digitized by Google

Digitized by Google

Barndom.

I.

Degnen og Gaardmanden.

Landsbyen laa i en Halvkreds om den temmelig høje Kirkebakke, hvis jævne Skraaning mod Nord dannede den største Del af Præstegaardens Have. Ved Foden af det bratte sydlige Affald laa Skolen. Det var en af Fredrik IVs, paa det gamle Rytter-gods opførte grundmurede Skolebygninger, med lave, brede Vinduer og smaa Ruder, med et solidt og lunt Udseende. Adskilt fra den ved en lille Kjørevej laa Gymnastikpladsen med sin temmelig primitive Klatremaskine, der ikke var fri for at minde noget om en Galge. Den skjælvede og knagede, naar en tung, grødnæret Bondedreng, pustende som en fed Hund paa en hed Sommer-dag, med Sveddraaber perlende ned ad Kinderne, gjorde fortvivlede Forsøg paa at faa «Legemet til at blive et skjønt Udtryk for Aanden», hvilket Degnen erklærede var Gymnastikens Formaal; det havde han læst i et Penning-Magasin. Ved Siden af Pladsen laa Gadekjæret, hvis grønblakkede Vand

Digitized by Google

om Sommeren fejedes af Piles og Hyldebuskes Grene; men nu struttede de i Vejret, kandiserede med Rimfrost. Over Markerne laa drysset et tyndt Snelag. Gadekjæret var tilfrosset og befolket med en ikke ringe Flok af Landsbyens Drenge og Piger, som fejede hen ad de mange Glidebaner, hvis blanke, brunagtige Striber krydsede den mørkegraa, matte Isflade, og i hvilke Træskosømmene og Støvlesinkerne atter havde ridset hvide, flossede Furer. Stundom gik Slidet ud over mindre solide Klædningsstykker end Støvler og Træsko: en Dreng eller Pige satte sig paa Hug; En tog fat i hver af den Siddendes Arme og rutschede saaledes Vedkommende hen ad den glatte Bane. Som oftest faldt den Trukne om paa Bagdelen, og nu maatte Buxerne eller Skjørterne holde for, medens Tilskuerne applauderede med Hurra. Kun to Tilstedeværende toge ikke Del i Tummelen: den Ene var et Barn, der endnn bar en Dragt, som gjorde det umuligt af den at afgjøre, til hvilket Kjøn Individet hørte, — det stod uden for Døren til en lille Indsidderbolig, der laa paa Marken tæt oven over Gadekjæret, og var aldeles hensunken i Stirren ud i Rummet og i Nydelsen af en stor Rugbrødsstumpe med Svinefedt paa. Fedtet blev under Fortæringen sorgløst tværet ud over hele Ansigtet fra øverst til nederst, og selve Haartotterne, der vare saa hvide som Tanden paa et nystøbt Spiddelys, klistredes fast til Panden af Svinefedt. Den anden Betragter var ingen Ringere end Skolelæreren selv, der stod ved Gymnastikpladsens ene Ende, rygende

Digitized by Google

af en kort Pibe, med en gammel, fedtet, graa Bulehat paa Hovedet, et vældigt rødt Tørklæde af strikket Uldgarn snoet tre Gange om Halsen, med Uldsokkerne uden paa Buxerne og sorte franske Træsko paa Fødderne. Det var en temmelig høj, før Mand, hvis brede røde Ansigt med den flade Profil udtrykte Følelsen af Embedsværdighed lige over for Børn, Indsiddere og Husmænd, af snu Gemytlighed lige over for Gaardmænd og af Underdanighed lige over for Præster. Han og Børnene havde nu Juleferie; det var den anden Dag efter Julehelligdagene; de tæt tilfrosne Ruder i Skolestuen vare Tegn paa, at Landsbyens aandelige Liv for Tiden holdt Siesta, men Skolelæreren syntes dog at føle det som sin Pligt med kontrolerende Myndighed at vaage over sine Disciples Ferieforlystelse. Blev Legen ude paa Isen for vild, naar f. Ex. et mindre Barn blev skubbet til Side af et større, saa det faldt, lød strax hans formanende Røst; men paa Grund af hans særegne Betegnelse af Børnene, vilde det for en Uindviet have været ufatteligt, til hvem hans Advarsler rettedes. Han tiltalte nemlig ikke Børnene ved deres Navn, men betegnede dem ved Forældrenes Haandtering:

— Hej, Du Hjulmand! Kan Du ikke lade Træsko-Anes Tøs være, hvad?

En Gang raabte han endog til en temmelig stor Dreng:

— Naa, Du Jordemoder! Er Du nu paa Spil igjen?

Digitized by Google

Drengens Moder var Jordemoder; men han var iøvrigt Frugt af et fuldkommen legitimt Ægteskab; Faderen var Bødker; paa Landet anses imidlertid en Jordemoders Mand kun for et Appendix til Konen, og Degnen kaldte altid Parrets to Sønner: den store og den lille Jordemoder.

Han blev afbrudt i sin pædagogiske Praxis ved et — God Dav, Fris, glædelig Fest!

Det kom fra en Gaardmand, der kom gaaende ad Kjørevejen og røg paa en sølvbeslagen Merskums Pibe; hans laadne Hue sad helt ned i Øjnene; over hans Træsko snoede Halmviske sig op ad Benene, oven paa Strømper og Buxer, for at holde Benene varme i den gjennemtrængende Frostblæst.

Degnen vendte sig og svarede:

— Tak; i lige Maade, Ole Sørensen! og rakte Haanden ud mod Bondemanden.

Skolelærer Fris forsømte aldrig en Lejlighed til at faa sig en Passiar. Han stod sig godt med Gaardmændene, hvis Gildekost han ingenlunde foragtede; og, da han var en udmærket Firkortspiller, kunde han i Reglen gjøre Regning paa at gaa nogle Mark rigere fra en festlig Sammenkomst. Det vilde dog være at gjøre Degnen Uret at tro, at han gik derhen med Planer om at trække sine Medspillende op. Som det langt overveiende Flertal af sine Medmennesker var han ikke Karakter-, men Situationsskuespiller; han benyttede kun Lejligheden, naar den kom, han søgte den egentligt ikke.

— Fryser Ole Sørensen? spurgte Degnen Gaardmanden og lagde en kjærlig Omhu i Tonefaldet.

Digitized by Google

— Nej — ikke større.

— Det fryser ellers 8 Grader idag.

— Det var Saten, sagde Ole Sørensen.

— Jeg staar ellers og passer paa Drengene og Tøsene der ude paa Gadekjæret. Man maa jo dog sørge for, at de ikke kommer en Ulykke til. Man har jo før hørt, at En har brækket en Arm eller et Ben ved at falde paa Isen.

— Ja Gu' har man saa, svarede Ole Sørensen.

— Man har jo selv et Barn, Ole Sørensen. Aa, ja — nu skal min Dreng jo konfirmeres til Paaske.

— Det var Saten, sagde Ole Sørensen.

— Jo, han skal saamænd. Præsten har jo været saa god at læse med ham et Par Aar sammen med sine egne Sønner; min Dreng skulde med til Alt, saagar til Latin. Naa, det Sprog faar han vel ikke stor Brug for. Jeg har jo i Sinde at sætte ham i Kjøbmandslære. Men Skade kan det jo heller ikke gjøre.

— Nej, det kan 'et vel ikke, sagde Ole Sørensen.

— Drengen er skrap i Skolen, naar jeg selv skal sige det. Det sagde da ogsaa Biskoppen, da han var her paa Visitats forgangen Sommer.

— Det var Saten, sagde Ole Sørensen.

— Ja. Han skriver formelig en flydende Haand. Men én Ting gjør mig bange. Mens min stakkels Kone endnu var rask, fortalte hun ham altid Eventyr og Historier i Mørkningen af Vinteraftenerne; det satte Drengens Fantasi i

Digitized by Google

Bevægelse, og det tror jeg, man skal tage sig i Agt for. Hm — kjender Ole Sørensen det franske Ord Fantasi?

— Næ—j, sagde Ole Sørensen.

— Naa — ikke det? — Hæ — ja — det vil sige .... saadan Indbildning. Nu skal jeg forklare Ole Sørensen det. Jeg sætter nu, at Ole Sørensen gaar ud i sin Mark, mens Kornet staar paa den. Jeg sætter nu, det er almindelig toradet Byg, der staar paa Ole Sørensens Mark.

— Ja, for jeg saar aldrig sexradet Korn, bemærkede Ole.

— Meget vel. Men, hvis nu Ole Sørensen sagde til sig selv: Sikken dejlig Skov! Der er Bøg og Eg og El og Ask og øvrig Skovbestand — og hør, hvor Fuglene prise Skaberen i ukunstlede Toner højt i Træernes Toppe — og det saa ikke var Andet end Græshopper og saadant noget Skab, som sprang i Kornet, saa var det jo ingen Virkelighed.

— Nej, for det var noget Vrævl, sagde Ole og gabede.

— Ganske rigtigt. Men saa havde netop Ole Sørensen brugt sin Fantasi i Stedet for sine Sanser.

— Aa ja, saagu', sagde Ole.

Læserne have allerede set, at Ole Sørensen var en medgjørlig Mand i Samtale. Men man tager fejl, naar man tror, han var en Tosse. Han var endog genial og agtedes som en stor Autoritet paa ét Gebet — det var paa Svinenes. Hans

Digitized by Google

Svineopdrætning ansaas som et Mønster paa hele Egnen; han tog første Præmie ved hvert Dyreskue; selv Avlsforvalteren paa Herregaarden spurgte ham til Raads, naar han skulde gjøre Indkjøb. Naar Ole Sørensen saâ paa et Svin eller en Gris og gjorde sine Bemærkninger om Dyret med en Sikkerhed, der vidnede — jeg havde nær sagt — om et psychologisk Skarpsyn — Det bliver nogle snavs Grise, der falder efter den So; det er et taab'ligt Kræ — eller — der er et «undt Sind» i den Ornegris, saa vare slige Dicta sikre Orakelsprog, ifølge hvilke Soen blev bestemt ikke til «Griseso» eller «Leveso», men fedet op til Slagtning, medens der ved en Operation blev sat en Dæmper paa Ornegrisens truende Tendenser. Men, forlangte man Grunde, blev Ole Sørensen om mulig endnu tværere end før og brummede: Ja ethvert Menneske har jo sin frie Villie, og saa kunde ingen Verdens Magt faa et Ord mere ud af ham.

Den Anseelse, som enhver Dygtighed, der giver et haandgribeligt Udbytte, nyder, og det ikke mindst paa Landet, bevirkede, at Ole Sørensen blev en af de Bønder, som Skolelærer Fris gjorde mest Kur til; men han holdt nok af at vælge Samtaleemner, der gav ham selv Lejlighed til at vise sin overlegne Kundskab. Hans Passiar hverken kjedede eller morede Ole Sørensen, thi, naar man ikke talte om hans egen Bedrift, var det ene Thema ham lige saa kjært som det andet.

Under Samtalen var Gadekjærets Publikum lidt efter lidt forsvundet; ikkun den lille hvid-

Digitized by Google

haarede Unge stod endnu paa samme Plads som før, uden at være bleven færdig hverken med sin Gloen eller sin Fedtebrødsstumpe.

— Gaar Ole Sørensen ikke ind med og tager en Æbleskive med en Sopken til? spurgte Fris.

— Tak den, som byder! svarede Ole.

— Ja, det er jo Juletid, saa skal man jo nyde Noget.

— Ja, det kan man alstillens i Højtiden. Med disse Ord fulgte Ole Skolelæreren ind ad Døren i Stuen.

Den var ikke lille, men lav. Loftet støttedes af to tykke Bjælker og var betrukket med stortærnet graat Tapetpapir; Væggene vare beklædte med lysebrunt dito med blaa Blomster i. Lige over for Døren stod en lang, haardsædet Sofa, hvis Overtræk var af hjemmegjort grønt og sortstribet Hvergarn. Over den hang et gammelt Kobberstik, en allegorisk Figur, der forestillede «Krigen», en gruelig barsk, gammel Karl, i hvis Lokker og Skjæg en frygtelig Stormvind suste, med vildt opspilede Øjne og voldsomt knudret Muskulatur, et løftet krumt Glavind i den højre og en vildt flagrende Fakkel i den venstre Haand, — i Baggrunden saas brændende Templer og omstyrtede Søjler; under Billedet meldte en lang fransk Inskription blandt Andet, at Kunstneren dedicerede sit Værk A MONSEIGNEUR LE DUC DE ROHAN. Neden under dette Kobberstik hang et lille kolloreret Portræt af Frederik VI, set i Profil, i rød

Digitized by Google

Generalsuniform, med en uhyre høj, lyseblaa, guldbroderet Krave og en gigantisk Epaulet. Det store Billede var atter flankeret af to Silhouetter, begge tagne i Profil fra venstre Side, forestillende Degnen og hans Kone; den Første i Spidskjole og holdende Piben stift frem for sig som et Dækvaaben mod Angreb; den Sidste med noget uformeligt Noget foran sig, hvorved Kunstneren efter Kyndiges Beretning havde tænkt sig en Strikkestrømpe. Til venstre for Indgangsdøren fra den murstensbelagte lille Gang stod en gammeldags Tromlekakkelovn med et Reliefbrystbillede af Frederik IV med Allongeparyk paa; over dette fandtes Indskriften: SOLI DEO GLORIA og under det LAURVIG Q. VERK. I Flugt med Kakkelovnens brede Side stod et stort Skjærmbræt, overmalet med et Landskab, der røbede de uskyldigste Forestillinger om de perspektiviske Love og om Bitoners Anvendelse i Koloriten; de belyste Dele af Træerne vare spinatgrønne, de beskyggede kulsorte; Vandet havde en Farve, der nærmest lignede det Lyseblaa i det danske Fodfolks Buxer. At der var Nogen bag dette Skjærmbræt, røbedes af Stønnen og Hosten fra det Indelukke, der dannedes af de to ombøjede Fløje. Det eneste Levende, man saa i Stuen, var to Børn: en Dreng og en Pige, der læste i samme Bog ved et lille Bord foran Vinduet. Drengen var godt og vel fjorten Aar, men hans lille, spinkle Skikkelse gav ham Udseende af at være et Par Aar yngre. Hans Farve var noget gulladen, men dog uden noget usundt Udseende, den mindede

Digitized by Google

om et sydlandsk Barns fint broncerede Teint. Hans Næse var fin og skarp; hans Øjne mørkebrune, det Hvide i Øjet spillede over i det Blaa; det tætklippede, tykke Haar var sortebrunt. Han var tarvelig klædt i en graa Dragt af tykt Tøj; paa Benene havde han graa Uldstrømper og tyksaalede Fedtlæders Sko. Pigens Klædedragt var finere baade af Stof og Snit; hun var blond og krøllet, rød og hvid, struttende af Sundhed med store mørkeblaa Øjne, hvis Blik let vexlede Udtryk; det var som farvede Hjul drejede sig om de sorte Pupiller. Det gule Vinterlys hvilede bredt over dem og over Bogen, som de læste i. Drengen kunde ikke følge med Pigen, 'skjønt hun tidt saâ rundt om sig eller ud ad Vinduet; det vakte næsten Mistanke om, at hun ikke læste Bladet helt, alligevel vendte hun det, selv om Drengen bad hende bie lidt; da lo hun blot, saâ paa ham med sine spillende Øjne, og, naar han med den flade Haand holdt fast paa Bladet for at hindre hende i at vende det, kneb hun ham i Huden paa Bagen af Haanden, til han adlød; længe saas de røde Mærker af hendes smaa skarpe Negle paa den brunlige Hud. Tilsidst blev hun helt kjed af at læse; hun passede sit Snit og slog resolut Bogen i med en høj Latter over Drengens forbavsede og forfjamskede Udseende. Inden han endnu havde bestemt sig for at blive vred eller le med, spurgte hun pludselig:

— Naar er det, Du skal være Butiksdreng?

Drengen saa forskende paa hende; han sporede

Digitized by Google

Noget bag dette Spørgsmaal, som han ikke holdt af. Men atter faldt hun ind, før han havde betænkt sit Svar:

— Vil Du gjerne være Butiksdreng, Thomas?

— Aa—aa—h!

— Hvorfor vil Du ikke være Student? Det skal mine Brødre være; for Fader siger, at kun de, der er Studenter, er rigtig fornuftige Mennesker.

— Aa Gud, — sukkede det bag Skjærmbrættet, — saadan Noget kan Smaafolk ikke tænke paa, lille Henriette.

Lille Henriette lænede sig tilbage i Stolen, slog de smaa Ben med de hvide Strømper og sirlige Brunels Støvler overkors og stirrede stift paa Drengen. Noget efter spurgte hun:

Naa, Thomas, naar Du nu kunde blive, hvad Du vilde, hvad vilde Du saa være?

Drengen undgik hendes Blik og bed sig i Læben. Han havde været lige ved at sige: Tordenskjold, Napoleon eller Aladdin, et eller andet Stort; det kunde være det Samme, hvad det var, naar det bare var noget Mægtigt, noget Glimrende; men hans Kritik lige over for det Barnagtige vaktes, før dette kom til Udbrud, da han saâ Henriettes inkvisitoriske Øjne rettede paa sig; han følte, hun var mindre Barn end han. I sin Søgen efter et fornuftigt Svar fandt han intet andet end følgende, der ganske underkastede sig Pigebarnets Tankegang:

— Jeg tror, jeg helst vilde være Student.

— Ha, ha! Der kan Du se. Men Din Moder

Digitized by Google

siger, at I ikke har Raad til det. Det maa være kjedeligt.

Drengen blev fri for den pinlige Situation ved sin Faders og Ole Sørensens Indtrædelse. Den Sidste nikkede tørt til Børnene og sagde, idet han med Knoen pegede paa Pigebarnet:

— Det er nok Præstens, den der.

Henriette satte en knibsk, spids Mund op og tilsendte Bonden et knusende Blik; men der skulde Projektiler til at slaa Hul i et saadant Pandser af Flegma, som han besad.

Degnen bød Ole sidde ned, gik hen i et Hjørneskab og fremtog deraf en Tallerken med Æbleskiver, som vare overdryssede med hvidt Sukker, samt Brændevin og Øl. Efter et Par indledende Bemærkninger om det Behagelige i at faa Mad overhovedet, drejedes Talen hen paa Kammerherrens ny opbyggede Svinehus og dets Beboere, som Ole Sørensen gjennemgik én for én og karakteriserede, — men vi tør ikke dvæle ved denne Samtales tekniske Enkeltheder. Da den var færdig, pavserede Ole, sukkede, men tog strax derefter fat paa den ottende Æbleskive. Maaltidet trak længe ud, thi Ole var ikke den Mand, der sank sin Mad, før han tilbørlig havde tygget den. Da han endelig havde besørget den tolvte Æbleskive, stod han op, takkede Degnen for Mad, nikkede igjen til Børnene og rettede følgende Ord til Skjærmbrættet:

— Glædelig Fest, Madam, Tak for Spisen og god Bedring!

Digitized by Google

— Det bliver aldrig bedre med mig, sagde den syge Kone.

— Det kan s'gu godt være, sagde Ole Sørensen og nærmede sig Døren.

Degnen sagde, idet han fulgte ham ud:

— Se snart inden for igjen, Ole Sørensen! men, idet han lod, som han blev greben af en pludselig Idé, gik han helt ud i Gangen med Bonden. Det var heller ikke paa nogen Maade Ole Sørensens Mening saadan umiddelbart at begive sig ud paa Vejen; havde Degnen ikke ledsaget ham, var han sikkert bleven staaende nogen Tid i Døren og havde betragtet Landevejen, Gymnastikmaskinen, Gadekjæret osv., før han havde sat sig i Gang. Men nu gik Degnen efter ham, kom snart paa Siden af ham, tog ham i Knaphullet og sagde med en hemmelighedsfuld Mine:

— Vil ... vil ... hør ... vil Ole Sørensen sælge tre Par Smaagrise til Foraaret?

— Ja—a — næ—j — jo—o, det kunde jo nok hænd's. Men se — at — jeg troede ikke, De havde Brug for mere end én Gris.

— Hæ — sagde Degnen og smaalo; hvad tager Ole Sørensen for Parret?

— Man kan jo snakke om det, mente Bonden.

Degnen missede med Øjnene og saâ paa Ole med et smiskende Blik. Denne forandrede ikke en Mine og gjengjældte ikke det kjærtegnende Øjekast; han forstod meget godt, at der var Noget i Gjærde, og var paa sin Post. Han sagde:

Digitized by Google

— Iaar bliver Grisene i god Pris. De kan kanske løbe op i en 12 Rigsdaler Parret.

Fris nærmede bestandig sit Ansigt mere og mere til Oles, uden at denne forandrede sit Hoveds forover ludende Stilling. Degnen gjorde en pludselig Overgang:

— Hør, Ole Sørensen, det Kjæreste, man har i Verden, det er dog Ens Børn.

— Jeg synes, De før talte om Grise, Fris.

— Bi lidt, Ole Sørensen! Ole Sørensen kjender jo den tykke Kjøbmand Kramer i T.... Forstaar Ole mig saa?

— Næ—æ—j.

— Jo, ser De, Ole Sørensen; jeg var jo forgangen oppe i T. for at se om en Plads til min Dreng til Foraaret. Han kan jo ikke komme noget bedre Sted end hos Kramer; der er jo en svær Handel. Den tykke Kramer sagde hverken Ja eller Nej.

— Nej, det er han for stor en Spekulanter til, sagde Ole.

— Men han sagde saadan i Talens Løb: Ja, Fris, jeg kunde have svær Lyst til tre Par rigtig gode Grise, af Ole Sørensens udmærkede Race, sagde han udtrykkelig, hæ, hæ (her klappede Fris Bonden hurtig og kjærlig paa Skuldren) — kunde De skaffe mig dem for en halv Snes Daler Parret? — Ja, saa forstod jeg jo nok den tykke Kramer — man er jo ikke en ren Tosse, hvad Ole Sørensen?

— Det er en lav Pris, svarede Ole, hvis Forfængelighed vel var bleven kildret lidt ved det

Digitized by Google

igjen bekræftede Ry, der gik af hans Svineavl, — han var ikke af den Slags Folk, der uden videre gav efter for saadanne Indtryk. Han kløede sig bag Huen og fortsatte:

— Men det er da ligegodt sandt — vi kan — ja — lad mig se — vi kan blive enige endda.

Der gik et Glædesglimt over Degnens store Ansigt.

Ole tog atter Ordet:

— Det er ellers nogle dejlige Katøfler, De altid avler nede i Deres Vænge, Fris.

Degnen fik nu Alvor og Spænding i sine Miner og sagde:

— Aa — ja—a —

— Kanske jeg kan faa nogle Tønder af dem for billigt Kjøb, naar Tiden kommer?

— Det er et Ord, sagde Degnen med kraftig Røst, der ledsagedes af et lige saa kraftigt Haandslag. — Saa forstaar vi hinanden, Ole.

— Ja det er sikkert nok, sagde Ole og satte sig i Bevægelse ud ad Døren til Kjørevejen, men saâ først et Par Gange op og ned ad Huset, saa op til Vindfløjet paa Kirketaarnet, før han gik videre.

Denne diplomatiske Forhandling afgjorde den lille Thomas Fris's foreløbige Skæbne. Der blev skrevet til Kjøbmanden, som mod sikkert Løfte om de tre Par Grise af Ole Sørensens berømte Tillæg lovede at tage Drengen i Lære førstkommende Foraar.

Digitized by Google

II.

Degnens Kone.

Hvor var den blonde, rødmussede, fedladne Degn kommen til den spinkle Dreng med den mørke Hudfarve og de brune Øjne, hvem Præstens Drenge kaldte en Jødesmavs, naar de bleve vrede paa ham? Vi maa et Øjeblik ind i Stuen igjen, om bag Skjærmbrættet til den syge Kone. I mange Aar havde hun lidt af Brystsyge. Paa denne Plads havde hun nu siddet ubevægelig al den Tid, hun ikke tilbragte i sin Seng, indsvøbt i Shawler, med Fødderne i et Par Filtsko, som hun atter havde stukket i et Par Sivsko. Det om Hovedet bundne Tørklæde lod kun en lille Stump Ansigt til Syne, gulblegt med smaa røde Pletter paa Spidsen af de magre Kinder, en spids i Tippen rød Næse, men ud af dette mumieagtige Ansigt funklede et Par mørkebrune Øjne, hvis farvede Kredse omgaves af en blaahvid Rand. Øjnene havde den hektiske Febers brændende Glød.

Som ung Seminarist havde Degnen været en Slags Huslærer hos en Møller, der havde sin Mølle i Fæste af en Herregaard, hvis Gods var under Administration, og hvis unge Besidder opholdt sig i Udlandet. Paa Egnen gik der mange Sagn om Herremandens eventyrlige og forvildede Liv; der fortaltes endog en Gang, at han var bleven Røverkaptejn et Steds i Italien eller Spanien. En skjøn Dag fik Herregaarden en ny Funktionær, der vakte

Digitized by Google

almindelig Opsigt: en lille sortsmudset Mand med Ringe i Ørene, Fløjels Jakke, og, hvad der den Gang var en stor Sjældenhed, med Skjæg over hele Ansigtet. En Portnerbolig ved Indkjørselen til den lange Allé, der førte op til Gaarden, og som i adskillige Aar havde været tom, blev nu optagen af denne Fremmede, der kaldte sig Laffy og talte et forskrækkelig gebrokkent Dansk. Egnen erfarede snart af Godsforvalteren, at den halvgale Herremand havde givet Ordre fra Udlandet til, at denne Fyr skulde bo i det gamle Portnerhus, som, skjønt det saâ ud, som det skulde falde ned i Hovedet paa Folk, slet ikke blev istandsat. Til Erstatning for Huset og dets Smule Have skulde Hr. Laffy fungere som Kammerjæger ɔ: Rottefordriver paa Gaarden, hvis Folk snart vidste at fortælle, at det aldrig kunde gaa rigtig til, saadan som han havde Magt over al Slags Utøj ... det var ved Sympathimidler, at han fordrev det, sagde man. Forresten var han meget høflig mod Alle, og snart overvandt endog Bønderne Frygten for hans «Troldskab» og befandt sig vel ved hans Talent som Rottefordriver. Da han besøgte Møllen, hvor Seminarist Fris var, kunde denne ikke bare sig for at lapse sig over for Husets Folk med sin rigtignok saare ufuldstændige Kundskab til Tysk og indlade sig i Konversation med Kammerjægeren, der til Fris's Trøst lod til at tale lige saa forkert Tysk som Dansk, saa Seminaristen kunde være saa kjæphøj, han vilde; Kammerjægeren gjorde ingen Udsættelse paa Korrektheden af hans

Digitized by Google

Tysk. Men pludselig forsvinder Kammerjægeren fra Portnerboligen og dukker op som en Slags Kjøbmand i den nærmeste Kjøbstad, hvor han etablerede en lille Bod med finere Isenkram- og Galanterivarer, Parfumer og Sæber og drev ved Siden af denne og sin forrige Kammerjægerforretning tillige den som Ligtorneoperatør og Haarklipper. For at faa et mere solidt, borgerligt Udseende havde han afraget sit store Skjæg, men hans danske Sprog forbedrede sig ikke. Han blev for saa vidt naturaliseret, som han efterhaanden ikke veg for nogen Indfødt i Smag for dansk Kornbrændevin. Man havde aldrig hørt Noget om, at Hr. Laffy havde været gift; men samtidig med, at han etablerede sig som Kjøbmand, kom der en voxen, ikke længere ganske ung Datter frem. Hun var mørk som Faderen, men langt højere. Trods de noget falmede og indfaldne Kinder havde hun usædvanlig regelmæssige og kraftig skaarne Former. I et halvt Aars Tid stode Fader og Datter paa Sladderens Dagsorden i Byen; man gættede paa, hvad Landsmænd de vare: Nogle paastod, de vare Zigeunere, Andre, at de vare Italienere, atter Andre gættede paa ungarsk eller bøhmisk Oprindelse. En ældre Premierlieutenant, der lige havde omskiftet sin Garnison i Altona med denne lille sjællandske By, troede at have set Jomfru Laffy paa et Theater i Sankt Pauli i Hamborg, hvor hun havde sunget og spillet Komedie. Da han en Gang fremsatte denne Gisning ved det af gamle Ungkarle besøgte Middagsbord paa

Digitized by Google

Klubben, dukkede en Erindring op hos en gammel Kaptejn, at han i Fredericia havde set Faderen ved Markeder, snart trækkende om med en Kamel, snart visende en Sælhund frem. Kun det lavere Borgerskab optog den udenlandske Kjøbmand og hans Datter i deres Kreds. Han var som altid høflig og snaksom, uden dog at meddele Noget om sin Fortid; Datteren var derimod distræt, naar hun, hvad der var sjældent, besøgte en Haandværkerfamilie. Man blev snart opmærksom paa, at hun og Faderen kun vexlede saare faa Ord, hurtig og sagte, i et Sprog, som Ingen forstod. De brave Madamers almindelige Dom om Jomfru Alberta (saaledes kaldte hun sig) lød omtrent som følger: «Det er en skabagtig Tøs; om Aftenerne i Sommertiden sidder hun i et Syrenlysthus i Faderens Have og slaar Triller, og alle de Bøger, hun kan faa fra Lejebibliotheket, sluger hun. Det er ellers mærkeligt, for hun snakker slet ikke Pludervælsk som Faderen».

Seminarist Fris kjøbte af og til en eller anden Bagatel i Hr. Laffys Butik og fik sig en Konversation med sin gamle Bekjendt paa forkert Tysk. Paa et Bal i en Pavillon i Byens Lystskov saâ han Datteren for første Gang. Han var den Gang en ganske net, rød og hvid, sund og stærk ung Fyr. Hun sad meget over; kun en ganske ung, syttenaarig Skriver paa Amtsforvalterens Kontor dansede med hende; men under Dansen kom der et forunderligt Liv i hende: Øjnene glødede varmere, Kinderne fik en høj Rødme, og langt lettere end no-

Digitized by Google

gen af de andre Damer fløj hun hen over Gulvet; og det var, som hun mere førte sin Kavallér end han hende. Da fór følgende Tanke op i Fris: Der er s'gu Noget mellem denne Laffy og den gale Herremand: det er naturligvis ham, der har skaffet ham i Vej. Den gamle Skolelærer i Balstrup er aflægs . . . hm . . . Videre gik han ikke denne Gang; men, naar han kom til Byen, forhørte han sig saa lumskelig om Jomfru Alberta; Ingen kunde sige hendes Rygte Noget paa . . . det med Sangen i Haven, ja hvad gjorde det? Fris gjorde hver Aften den Sommer den lange Spaseretur fra Møllen til Kjøbstaden, gjorde sin Ronde om Byen, til han kom til et Sted paa Spaserestien, hvortil Hr. Laffys Havelaage gik ud. Her hørte han Jomfru Albertas Sangtriller flyve ud i Maaneskinnet. Ingen vil tro, at Fris nogensinde havde havt særligt Anlæg for Romantik eller Maaneskinsdrømme, men et Par Gran Poesi har altid det mest prosaiske Individ i sig; nu kom disse Par Gran til at operere, da Situationen bragte dem til at samvirke med en halvfærdig Beregning, som Fris ikke havde havt Mod til at rykke ind under sin Bevidstheds fulde Lys: Trillerne i Maaneskinnet gav Fris det aktive Stød; han lettede Klinken fra Havelaagen, gik ind og friede til Jomfru Alberta og fik et stille og melankolsk Ja. Kort efter fik han et Skolelærerembede paa Egnen og giftede sig. Men, hvis den ellers saa lune og besindige Fris næppe tør frikjendes for den Mistanke, at have spekuleret i sin Svigerfaders Mid-

Digitized by Google

ler, saa er det vist, at Spekulationen var uheldig. En skjøn Morgen ventede Naboer og Gjenboer forgjæves paa at se Hr. Laffy lukke sin Bod op som ellers. Rettens Folk fandt de fleste Skuffer og Reoler tomme; der var kun nogle Stykker Palme- og Kokussæbe samt nogle Flasker mer end tvivlsom Eau de Cologne og en Del Messingbrystnaale, Uhrkjæder og Ørenringe, og Ingen saâ mere Noget til Hr. Laffy.

Hans Datter var nu Degnekone; men det viste sig snart, at hun havde taget storlig fejl, da hun af sin Elskers Fremkomst i Maaneskin efter hendes Sang havde sluttet, at han var «ein poetischer Mensch». Degnen var inderlig misfornøjet med sin Kones Extravagancer, som f. Ex. naar hun deklamerede tyske Digte foran Spejlet i deres Dagligstue og det med saa kraftig Stemme, at der samlede sig Hobe af gloende Bønderdrenge uden for Vinduet, der diskuterede, hvorvidt Degnens Madame kunde «mane», eller om hun bare var Komediantspiller. Ja, det gik saa vidt, at Præsten bad Fris at holde sin Kone hjemme fra Kirken, saasom det havde været umuligt, trods alle Paamindelser, at faa hende til at lade være med at overdøve hele Menigheden ved sin meget stærke, skjønt noget medtagne Sangstemme samt sætte Tremulanter paa de adstadige Koralmelodier. Madam Fris blev yderlig opbragt paa den prosaiske Verden, der paa enhver Vis stablede Hindringer op for hendes poetiske Aandsflugt; navnlig gav hun voldsomme Scener med Manden, i hvilke hun i Heden kom til

Digitized by Google

at tale Tysk og kaldte ham «ein Schafskopf und ein prosaischer Holzklotz»; efter en saadan Udladning gav hun sig til at græde og hulke og satte sig gjærne ned i Haven; hun bandt da alenlange Kranse, som hun pyntede baade sig og Stuerne med. En Sommermorgen tidlig, da hun vaagnede, blev hun saa henrykt ved at høre Fuglesang lige uden for sine Vinduer, at hun fôr op, fyldt af Glæde over hele Verden, kastede et Kys paa Fingeren til sin snorkende Mand, gik ud i Mark og Have og flettede med stor Færdighed lange Guirlander, som hun, uden at Nogen mærkede det, behængte hele Skolestuen med; derefter stillede hun sig paa Lur for at se, hvor henrykt Fris maatte blive over den Overraskelse. Degnen kom ind med sin Pibe i Munden for at lægge Forskrifter og Læsetabeller til Rette, inden Børnene indfandt sig; naar hans Arbejde saadan laa umiddelbart for Haanden, var han gjærne noget gnaven, og det varede længe, før han opdagede det Puds, hans poetiske Hustru havde spillet ham. Uagtet denne maatte kunne have sluttet, hvorledes han vilde tage det, blev hun aldeles rasende, da han, efter at have kastet et flygtigt Blik paa hele den glimrende Dekoration, aabnede Døren og raabte: Tag alt det Skidt ned, Børnene maa jo tro, at jeg er bleven gal. Hun kaldte ham en Sjælemorder, der pinte de stakkels Børn med de kjedsommeligste Ting og ikke kunde forstaa, at de trængte til at faa den golde Skoletid oplivet af Farve og Duft. Bønderne antoge begribeligvis først, at hun ikke

Digitized by Google

var rigtig i Hovedet; men de lærte snart at faa Respekt for hende, da der udbrød en Skarlagensfeberepidemi i Byen; hun var en udmærket Sygeplejerske, trodsede Smitte, Nattevaagen, Savn af al Slags, og dette exalterede Fruentimmer, hvis Sind aldrig var i Ligevægt til daglig Brug, viste sig da som det mest taalmodige og opofrende Menneske. Med stor Veltalenhed mødte hun de fattige Husmænds og Indsidderes Utilbøjelighed til at kalde Læger og overvandt deres sanitære Fordomme; af sine ringe Midler gav hun dem Penge til at kjøbe Medicin, bagte Kager til Børnene, naar de bleve raske, sendte dem Syltetøj og dsl. Senere viste det sig, da hun havde set Lægen lægge Forbinding paa en lille Piges brækkede Ben, at hun havde et stort Talent i den Retning; med et vidunderlig behændigt Haandelag haandterede hun siden slige Bandager, saa Lægen endog senere lod hende hente for at hjælpe ham. Bønderne indrømmede nu, at, om ogsaa Degnekonen var gal med visse Vinde, saa var det vist bare, fordi hun ikke var bleven doktorlærd i sin Tid; var hun bleven det, saa havde hun været skrappere end alle kloge Koner og «Doktre» tilsammen.

Først efter fem Aars Giftermaal, vel omtrent i sit 35te Aar, fødte Skolelærer Fris's Kone en Søn. Hendes spinkle, nervøse Natur blev vældig rystet ved Katastrofen; længe svævede hun mellem Liv og Død. Hun forvandt aldrig dette Knæk; hendes Bryst var ødelagt, og hun begyndte at spytte Blod. Men med hendes Svaghed indtraadte

Digitized by Google

der en hel Forandring i hendes Væsen. I sit Barn havde hun faaet Noget, der fyldte hende, og den legemlige Mathed tæmmede ogsaa det før saa exalterede Sind. Efterhaanden som Drengen voxede til, blev Moderen svagere og mildere; de forkludrede Indtryk fra en raat slugt Roman- og Versmasse, formede sig nu i de stille og rolige Timer til en mild belyst Billedrække. Da Drengen blev en sex—syv Aar, fortalte hun ham alle Slags Historier, hvori Reminiscenser fra hendes Læsning løjerlig slyngede sig sammen med noget Selvdigtet eller Selvoplevet, hvis indbyrdes Grænser hun ikke selv var sig bevidst. Fris var imidlertid bleven forflyttet til et andet Landsbykald i en fra det forrige langt borte liggende Egn, og der kjendte Folkene kun hans Hustru som en stille og syg Kone, der, som vi have set, tilsidst blev reduceret til at føre et Liv bag Skjærmbrættet, hvor hun kun beskæftigede sig med sin Søn og Præstens lille Henriette; thi dette Barns Skjønhed havde strax indtaget hende for det. Hun fortalte nu ingen Historier mere; det kunde det stakkels Bryst ikke taale; nu maatte Thomas læse for hende; ofte faldt hun i Søvn under Læsningen, men det saâ ud paa hendes Mund, der sagte bevægede sig i Søvne, som om Drømmene knyttede de brudte Traade igjen.

Digitized by Google

III.

Thomas Fris's Forsmag paa den klassiske Dannelse. Pastor Birk og Familie.

Som Degnen roste sig af for Ole Sørensen, havde Bispen ved sin sidste Visitats lagt Mærke til den lille Thomas's udmærkede Examenspræstationer. Degnen havde naturligvis heller ikke forsømt nogen Lejlighed til at lade Sønnen brillere ved at lade ham opramse Lærebogens Paragrafer med tilhørende Forklaring og Bibelsteder, ved at lade ham vise, at han kunde en stor Masse Aarstal i Danmarks Historie, og endelig ved at holde Haanden over et Stykke af Landkortet og lade ham nævne alle de betydeligere Byer, hvis Navne skjultes af Haanden. Men Gudernes Misundelse lurede paa at straffe Degnen for hans Triumf. Blandt de Byer, som han lod sin Søn nævne, var ogsaa Athen.

— Godt, sagde Degnen, meget rigtigt. Og Athen er . . .?

— Hovedstaden i Grækenland, svarede Drengen uden Tøven.

— Rigtig. Véd Du — nej, det véd Du sagtens ikke — hvad Grækenland hed i gamle Dage?

Thomas tav; thi det vidste han ikke.

— Naa, sagde Fris; det er ogsaa det Samme. Forresten — og her tilkastede han Biskoppen et betydende Blik — forresten hed det Hellespont.

Et Smil, der vexledes mellem Bispen og Præsten, viste strax den snilde Degn, at han

Digitized by Google

havde gjort en Buk; men han lod sig ikke mærke med Noget og fortsatte. Da Skolevisitationen var til Ende, sagde Biskoppen til Præsten ved Frokosten i Præstegaarden:

— Det var en særdeles flink og opvakt lille Dreng, Skolelærerens Søn.

— Det er det virkelig, sagde Præsten.

— Han burde vel egentlig sættes til Studeringer?

Præsten trak paa Skuldrene.

— Naa ja, der er smaa Kaar, naturligvis! Men hvem véd, hvad der kan vise sig med Tiden? . . . De talte om, Pastor Birk, at De selv læste Latin med Deres Sønner. Kunde denne nette lille Dreng ikke deltage i den Undervisning? Det vilde jo ikke koste Dem nogen yderligere Ulejlighed.

— Jo — det kan han saa godt, sagde Præsten, og en let Rødme gled over hans ungdommelig fine Ansigt, der var omsluttet af graa Haar og næsten hvide Bakkenbarter, medens han, for at skjule Forvirringen, rettede paa sine Briller med Skildpaddes Indfatning og Guldstænger.

— Det er dog altid en lille Kjærlighedsgjerning, ogsaa en Art Sjælesorg, sagde Bispen, idet han saâ paa Præsten og understregede ved Tonefaldet det sidste Ord.

Pastor Birk stak Fingeren ned under sit hvide Halstørklæde og trak i sin ene Flip. Han følte godt den skjulte Snært i Repliken. Hvad man kalder Sjælesorg, var hans svage Side.

Digitized by Google

Han var i sin Tid en smuk, næsten pigeagtig fin Student, Søn af en Etatsraad og overordnet Embedsmand i Kjøbenhavn, der førte et selskabeligt og æsthetisk Hus med aabent Bord for flere af Datidens Digternotabiliteter. Sønnen havde fra Barndommen af indsuget en fast Tro paa alle Autoriteters Berettigelse i Aands- og Samfundslivet. Høflig og artig hjalp han Konferens- og Etatsraader af og i Overtøjet, naar de kom og gik, lyttede andægtig til de yngre Poeters Oplæsning af deres Produktioner, digtede selv i Smug, uden at vise sine Aandsfostre til de virkelige Digtere; han gjemte dem til Kammerater, der ingen Forstand havde paa Poesi, men som, i Følge det den Gang fastslaaede Dogma om Poesiens Helligkhed, ikke turde andet end lade, som de interesserede sig derfor; og i en Kreds, hvor han selv følte sig som den mest Funderede, holdt han nok af at holde æsthetiske Forelæsninger og slaa om sig med dem af de Hegelske Kategorier, som han kjendte fra Heibergs Afhandlinger. Da han skulde vælge et Embedsstudium, valgte han Theologi, thi det var dog «det idealeste»; i den Virksomhed, som det aabnede, havde dog «det poetiske Moment» en stor Betydning; hvilken Poesi var der ikke baade i Biskop Mynsters Prædiken og personlige Fremtræden! Den unge Student var almindelig vel lidt; han havde ingen Kanter, var altid mild, høflig og venlig; altid i Stemning baade til Diskussion med sine Jævnaldrende og til et lystigt Lag, hvor han lo om Kap med de Andre,

Digitized by Google

men aldrig gik over Stregen; det kostede ham ingen Anstrængelse at vise Maadehold, det laa i hans Natur; en fin, omhyggelig prøvende Nippen til alle Nydelsers Bæger laa bedst for ham. Da han havde let ved at lære og ikke af nogen indre Trang dreves til at fordybe sig selvstændig i Studierne, kunde han samtidig pleje Selskabeligheden, besøge alle Forelæsninger, Examinatorier og skriftlige Øvelser (hans Specimina rostes af Professorerne for deres klare og behagelige Stil) og hjemme læse paa sine Kollegier, saa han efter tre Studenteraar absolverede den theologiske Attestats med admodum laudabilis. Strax efter friede han til en høj Embedsmands Datter, Dronningen paa Datidens kjøbenhavnske Baller, fik Ja, opfyldte alle mulige Pligter, som kan fordres af en ærbar Forlovet; stadig fulgte han med paa den Maade, at han havde Næsen ude efter Tidens aandelige Fænomener, vidste paa anden Haand Indholdet af Tidens Ærkekjætter Strausz's «Jesu Leben», men kjendte tillige alle de Argumenter, hvormed hans uholdbare Paastande skulde gjendrives, og i de Aar, han som forlovet theologisk Kandidat opholdt sig i Kjøbenhavn, fik han Lejlighed til at begejstres for Martensen, der da traadte op som theologisk Docent; for sin Forlovede, hendes Veninder og ældre Damer udviklede han, hvorledes Selvbevidstheden ikke var autonom, idet den ikke af sig selv kunde erkjende Religionens Absolute; men ud fra Troen som Forudsætning og Udgangspunkt udfolder den spekulative Theologi sig. Efter

Digitized by Google

at en saadan Udvikling havde trættet de i Begyndelsen saa beundrende Damer, gik han til Klaveret og sang Chr. Winthers:

> En Sommerfugls Vinge
> var tidt mit Begjær,

eller oplæste Digte.

Da hans Fader døde uden at efterlade sig en Skilling, var det forbi med det glade og nydelsesrige Liv. Det følger af sig selv, at, da han havde Adresse til saa mange formaaende Personligheder, skaffede disse ham strax et «Begyndelseskald» i Jylland. Han drog ind i sin nye Virksomhed med de ædleste Hensigter: han vilde ikke alene prædike i vel overvejede, vel formede, med Kirkens Tro og den nyere theologiske Videnskab stemmende Taler; han vilde tillige virke forædlende, dannende paa sin Menighed. Blød og let bevægelig, som han var, gik han i Begyndelsen hen, hvor der var Sygdom og Nød, trøstede, som han bedst kunde; men Folkene forstod ham ikke, og han forstod ikke dem. Han kunde nu ikke, som i gamle Dage, ty til sin Faders Pung, thi hans Kaar vare smaa; hans Svigerfader var pludselig bleven afskediget; der ymtedes om, at det var for Kassemangel; hans Kone var misfornøjet og kjedede sig i den ensomme Egn og under de tarvelige Forhold; selv havde han ingen aandelig Tilførsel; Bøger havde han ikke Raad til at kjøbe; hans aldeles uproduktive Aand kunde ikke trives uden Andres Tanker. Efter et Par Aars Forløb

Digitized by Google

døde hans Hustru; hun visnede hen som en Stueblomst, der fra Urtepotten er bleven plantet ud i det Frie. Det saa ud, som Pastor Birk skulde synke sammen; i sin Fortvivlelse søgte han alle Kald, der blev ledige, for dog at komme bort fra det forfærdelige Sted; det lykkedes ham efter faa Aar at komme til den frugtbare Egn, hvor vi nu finde ham i et rigtig godt Præstekald. Livet blussede op i ham paany; han var jo kun lidt over tredive Aar. Hans Husholdning fordrede kvindelig Hjælp; det følte han; men gifte sig uden Tilbøjelighed kunde han ikke rime med sin Respekt for Idealet. Han fik da en Dame i Huset, der var mindst lige saa gammel som han selv; hun havde tidligere været Lærerinde, havde Kundskaber og var musikalsk, og, skjønt den første Ungdomsfriskhed var borte, havde hun dog endnu smukke Øjne, lidt beslørede af en begyndende Tvivl om at finde sin Plads i Verden, og blonde, rige Krøller om den smukke, hvide Nakke. Anden Gang prøvede Pastor Birk Amors Magt, fandt, at han huserede noget roligere anden end første Gang, men trøstede sig med den platoniske Distinktion mellem den lille og den store Eros; Sidstnævnte maatte sikkert være mere alvorsfuld og sat; det maatte være ham, der nu inspirerede ham.

Resignationens Slør svandt som Taage for Solen, da Frøkenen blev Frue; snart antog hendes lidt tørre Figur junoniske Former; Æsthetik og Musik bleve lagte paa Hylden; hun virkede med Kraft i Kjøkken og Kjælder, fôr fra Selskab til

Digitized by Google

Selskab og holdt mange Selskaber selv. Pastor Birk var ikke helt ud glad. Han vovede af og til at fremkomme med en Klage over, at han aldrig fik rigtig Tid og Ro til at fordybe sig i sin Gjerning og vedligeholde sine Kundskaber; Fruen bed ham af og mente, at han for længe siden maatte have erhvervet sig den fornødne Routine; naar hun skaanede ham for Selskabelighed og Meddelelse af sine Trakasserier med Tyendet og andre huslige Sorger fra Fredag Middag til Søndag Eftermiddag, maatte det vel være nok. I en kuet, nedtrykt Stemning udarbejdede Pastor Birk da sine Prækener. Han lagde en omhyggelig Plan, han mejslede sin Stil efter Mynsters og kunde under Memoreringen med en lille literær Forfængelighed glæde sig over de vel afrundede Perioder; men, naar han holdt Prædikenen, havde han en bestemt Følelse af, at han talte ud over Hovedet paa sine Tilhørere, til Hvælvingsribberne, til Kirkevinduerne, til Alterlysene — kun ikke til Menneskene — ak, de forstod næppe en eneste af de Tanker, som han med saa megen Omhu havde stiliseret. Og, naar han kom hjem, havde han Ingen at betro sine Sorger til. Paa Herregaarden, hos Kammerherrens, glædede han sig vel ved den fine Mad og de excellente Vine; men, naar han huskede paa sin aandrige Ungdomskreds i Kjøbenhavn, hvad var saa denne træagtige Stivhed i Samtalen, denne Bøjen til Side, naar han strejfede ind paa Omraader, som der udkrævedes lidt Dannelse og Læsning til at færdes i? Mod Fød-

Digitized by Google

selsaristokratiet følte Præsten sig som Studenter-aristokrat.

Hans Hustru skjænkede ham to Sønner, men døde ved Datteren Henriettes Fødsel. Pastor Birk skildrede i Ligtalen over hende sit uoprettelige Tab; han mente jo, hvad han sagde; han havde jo fældet mangen Taare ved hendes Dødsleje . . . og dog! Ja, han greb sig virkelig i at føle ligesom en Lettelse, en Fornemmelse af, at han var en fri Mand; det var, som et større Luftrum omgav ham. Følelsen af at være Herre i Huset skød saa stærkt op i ham, at den fordrede et eller andet Udtryk lige strax (det var dog for Resten nogle Maaneder efter Dødsfaldet, thi i nogen Tid er man altid i Stand til at føle konventionelt). — Pastor Birk bestilte en hel Del Bøger, som vare udkomne siden den Tid, han havde maattet opgive den Luxus at holde sit Bibliothek vedlige; nu skulde den spekulativ-theologiske og den poetiske Traad atter knyttes. Men hvor underligt! Da Pastor Birk begyndte at læse Theologi, gik det slet ikke let mere; hans Hjerne, der nu i en Aarrække ikke havde øvet sin Fordøjelsesevne, vilde ikke tage imod de spekulative Kategorier som i gamle Dage. Pastor Birk aabnede og aabnede atter Bøgerne, læste en Side eller to, saa forblev Resten uopskaaren, og de gamle, populære Uge- og Maanedsskrifter, der længe havde været ham Surrogater for aandelig Føde, kom atter til Ære. Selv Poesien morede ham ikke mere; han syntes ikke, den havde den bevægede Klang som i hans Ungdom, thi hans

Digitized by Google

egen Skyld kunde det jo ikke være! Var hans Prædiken ikke bestandig smagfuldt og ordentlig udarbejdet? Det skrev jo dog Bispen i Visitatsbogen. Var han bleven gammel og sløv? Det modsagde jo Spejlet, der trods det tidlig graanede Haar og Skjæg viste et ungdommeligt Ansigt næsten uden Rynker; han var jo ikke bleven stort federe, siden han var tredive Aar. Uagtet dette Selvforsvar, der støttedes paa uigjendrivelige Grunde, led Pastor Birk under en melankolsk Tomhedsfølelse, der gjorde ham gnaven og irritabel, uskikket til paa nogen som helst Maade at gribe ind i Livet; hans Børn gik, som man siger, for Lud og koldt Vand; i Kjøkken, Stald og Lade, i Gaarden som paa Marken huserede Folkene, som de vilde, og trods sit store Kald og ingenlunde overdreven flotte Husførelse kom Pastor Birk mere og mere i Gjæld, efter at han var bleven Enkemand. Forholdet mellem ham og Menigheden var køligt-velvilligt, thi, uagtet Pastor Birk tidt i sit Indre kunde rase over dens liden Paaskjønnelse af den gode Prædikant, den havde; var han altid høflig og artig mod Gaardmændene; han kunde ganske vist være grov mod Smaafolk, men han fortrød det strax gav gode Ord og hjalp gjærne til af sin private Lomme, hvor Fattigkassen ingen Hjælp vilde give, dels fordi han ikke følte Kraft til at besejre en mulig Modstand i Sogneforstanderskabet, dels virkelig af naturlig, blød Godhjertethed.

En Fredag, sent paa Formiddagen, ville vi kikke ind i Præstens hyggelige, lune Studerekam-

Digitized by Google

mer med Vinduer ud til den terrasseformede Have. Lyset smilede muntert gjennem de smaa Ruder og morede sig med at tegne Figurer paa det stribede Gulvtæppe og at blinke sølvagtig i de Støvpartikler, der svirrede i en let dirrende Pyramide henne fra den store Reol ind imod det midterste Vindue. Pastor Birk laa i sin krølhaarstoppede Fjersofa, rygende paa en lang Pibe. Udtrykket i hans Ansigt vexlede mellem gnaven Misfornøjelse og mat Resignation; han vendte sig tidt fra den ene Side om paa den anden, læste et Par Sider i «Aftenlæsning», lagde derpaa Tidsskriftet paa en Stol, der stod ved Siden af Sofaen, for atter at tage det. Han var aabenbart i daarligt Humør, som han altid var, naar han skulde gaa over til en hvilken som helst Beskæftigelse, men paa den anden Side var han ogsaa gnaven, naar han Intet havde at bestille. Om et Øjeblik skulde han til at læse Latin med sine Sønner og Degnens Thomas. Han tænkte nu, som altid, naar denne Undervisningstime nærmede sig, med Ærgrelse paa, hvor Sønnerne vare dovne og uvorne; de havde begyndt at repetere den i et Aar møjsommelig indbankede Formlære — og, o ve! — de havde aldeles glemt Deklinationerne, alle fem! Thomas kunde altid sin Lektie, men, da han maatte følges med de Andre, kom han heller ingen Vegne; ikke en Gang den Sjælesorg, Biskoppen havde paalagt ham, saâ Præsten bære Frugt. Endelig var det Fredag. Altsaa heller ingen Fred i Eftermiddag. Naar han havde spist til Middag og drukket Kaffe,

Digitized by Google

skulde han i Færd med sin Prædiken: tænke, skrive, udstryge, file, afglatte, og det Altsammen for de Bønderknoldes Skyld, som ikke gad komme og høre ham, eller som, hvis de kom, gabede eller sov.

Han tog Uhret op af Lommen; Klokken var lige paa Slaget.

— Det er dog uforskammet, sagde han med en sagte dirrende Underlæbe; de Knægte kan ikke en Gang passe Tiden.

Han blev ved at holde sit fine Gulduhr foran sig; den lange Viser passerede Tolvtallet.

— Det er dog uhørt! og i barnagtig Arrighed kylede Præsten Tidsskriftet, hvori han læste, fra sig; han vilde have det hen paa Skrivebordet, men det tørnede mod den skarpe Kant, saa det gik fra hinanden og faldt ned paa Gulvet.

— Aa Herre Gud, sagde Pastor Birk med næsten grædende Stemme, hvordan skal man nu faa sanket det Stads sammen, naar Læsetasken skal videre. Man har dog aldrig andet end Bryderier.

Men han rejste sig ikke og samlede Bladene sammen. Nu bankede det paa Døren. Præsten kæmpede for at naa den Selvbeherskelse, der behøvedes til at sige «Kom ind» i en høflig Tone. Det varede en Stund, og, før Resultatet naaedes, bankede det anden Gang.

— Kom ind, kom ind, kom ind, kom ind! raabte Præsten; denne fornyede Banken havde rent styrtet hans Arbejde over Ende. Døren aabnedes sagte og forsigtig; det var Skolelærerens lille Tho-

Digitized by Google

mas med sin latinske Grammatik og Læsebog under Armen. Han bukkede; hans første Blik paa Præsten bekræftede, hvad hans Raab havde bragt ham til at slutte; han blev staaende tæt ved Døren.

— Hvor er Konrad og Ferdinand?

— Jeg har ledt efter dem, men . . .

— De Slubberter! — Hør . . . kald paa Sidse!

Drengen adlød. Et stort Bondefruentimmer kom løbende paa sine sorte Uldsokker i et saa tungt Luntetrav, at Gulvets gyngende Bevægelse bragte Bøgerne til at ryste i Reolen og Vandkaraffen og Glassene til at klirre.

— Hvor er Drengene?

— Ja — se — ja — der er nu først Kunrad. — Ja — han sidder lige godt nede i Borgestuen og spiller Trip, Trap, Træsko med Mads Røgter.

— Hm — hm, det er virkelig nydeligt. Hm! hvad spiller de om?

— Ja, det kan vel ikke være om Andet end om Brændevin.

Præsten sukkede dybt, kæmpede, resignerede og spurgte:

— Og Ferdinand?

— Han staar ude i Møddingehullet; han sagde, at han vilde prøve, om hans nye Fedtstøvler ikke trak Vand.

— Vil Sidse befale — hører Sidse? befale Drengene fra mig af øjeblikkelig at indfinde sig.

Snart hørte man Sidses skingrende Stemme gjennemrunge Gaard og Hus:

Digitized by Google

— Kun . . . rat! Fer — de — nant! Vil I komme ind og læse, og det lige strast, ellers bliver I ulykkelige, skulde jeg sige fra Præsten; men Raabet maatte gjentages.

Endelig kom to opløbne Drenge, der vare voxede for lange til deres Klæder, gaaende ind i Stuen med slentrende og løj Gang. Faderen rejste sig i Sædet, tog sine Briller paa, rettede paa Flipperne, purrede sig i Haaret, stillede sig hen med Ryggen støttet til Skrivebordet og den ene Haand stukket ind under Vesten. Han begyndte sin Tale med værdig Alvor, men, alt mens den mere og mere gled over i Crescendo, bleve ogsaa Udtrykkene mindre vel overvejede:

— Børn, Børn! efter hvem kan I have arvet den cyniske Natur? I ere fødte af en usædvanlig — ja, jeg har Ret til at sige det — af en usædvanlig dannet og intelligent Slægt. Kan ikke Erindringen om Eders tidlig tabte Moder bringe Eder paa alvorligere Tanker? Er det passende for Dig, Konrad, at spille Kort med den Ringeste af Din Faders Tjenestefolk? Og Du, Ferdinand! man træffer Dig i en Mudderpøl. Ja, Du kan snart naa dit Ideal, at komme i Niveau med Svinene. Og saa lader I Eders Fader vente . . . det, det er uforskammet; I havde fortjent at faa tørre Prygl, I Lømler, I Døgenigte, og I faar det, saa sandt jeg lever, hvis I tiere bære Jer saadan ad; ja ligefrem tørre Hug paa Jere Rygstykker.

Dermed rev han Bøgerne ud af Haanden paa Konrad, sparkede til en Ildtang, der laa ham i

Digitized by Google

Vejen paa Gulvet, og dels af Træthed efter den udstaaede Sindsbevægelse, dels for at vise sin Foragt for de uvorne Sønner, kastede han sig ned i sin Sofa, saa Sædets Staalfjere ringende slog mod hinanden, med Ansigtet ind mod Væggen og Ryggen ud mod Drengene, der gjorde en betydningsfuld Pantomime til hinanden; den bestod i, at de rakte Tungen ud og kneb det ene Øje til, det skulde sige:

— Idag vanker der.

— Læs op, Thomas! sagde Præsten.

Thomas læste op, oversatte, gjorde Rede for Substantivers og Adjektivers Bøjning, uden at Pastor Birk behøvede at spørge ham.

Præstens ældste Søn, Konrad, havde imidlertid benyttet Tiden til at lange hen paa Skrivebordet efter en Cigarstump, der laa i et Askebæger; efter flere gjentagne Forsøg var det lykkedes ham at faa en Svovlstik til at fænge ved at stryge den mod sin Trøje tæt under Armhulen; nu tændte han Stumpen og tog nogle vældige Drag, bestandig skjulende den bag ved sig, saa snart hans spejdende Øje saa Faderen gjøre en Bevægelse.

— Gaa videre, Konrad! sagde Præsten.

Oversættelsen gik an, thi han havde skrevet de danske Ord med Blyant over den latinske Text; men han strandede strax paa Grammatikens mindste Skjær.

— *Manus* — hvad Kjøn?

— Maskulinum — (en Trækning i Præstens Skulder advarede ham) — nej — nej, Femininum.

Digitized by Google

— Dekliner! —

— Nominativ: *manus*; Akkusativ: manum; Genitiv: *mani* . . . .

Denne Bommert tvang Præsten op af Sofaen med Lynets Fart. Han stillede sig tæt foran sin Søn, knyttede begge sine smaa, fine Hænder, paa hvis venstre Pegefinger en Signetring og paa hvis højre Ringfinger to Forlovelsesringe funklede, op mod Loftet og udbrød;

— Barn! Barn! Hvad har Din Fader forbrudt, at han skal trækkes med slige dyriske Børn? Sandelig, det er ikke at undres over, at Dumhed og Uvidenhed tager til, alt som Tiderne gaa, at Respekten for Lærdom og Kundskab forsvinder, naar en saadan Slægt voxer op. Raaheden vil brede sig i sin væmmeligste, sin modbydeligste Skikkelse, — men det kan jo Bondevennerne glæde sig ved. Her sidder jeg, jeg, som har Laud til alle mine Examina, endog admodum Laudabilis til Attestats, og slæber og slider med slige . . . Oxepander. Ja, ja, gjør mig den Tort at voxe op som Bønder, en Race, jeg hader og foragter. Ud paa Øjeblikket, I vanartige Børn! jeg vil ikke se Jer mere for mine Øjne.

Aarerne svulmede i Pastor Birks Pande, der glødede ildrød, og uden at huske paa, at Ferdinand just ikke den Dag havde givet faktiske Beviser paa Dovenskab, tog han sine Sønner i Kraven med hver Haand og spændte dem ud af Døren.

Saa drog han et dybt Suk, skjænkede et Glas Vand af Karaffen og stillede sig, uden at huske

Digitized by Google

Thomas's Nærværelse, hen i Vinduet og saâ ud. Det forgyldte Kirkefløj blinkede i Solskinnet; Sneen paa Kirketaget med den struttende tomme Storkerede, den mørkerøde Mur med det evig grønne Vedbendtæppe, de fine, blaalige og rosenrøde Toner langs Sneen paa Jorden, Grenene, der stod, fugtig glinsende, op i det rolige Lys — Alt det saâ han; var det dette Billede af Fred, af rolig Klarhed, der rørte ham? Var det gamle Minder, en halvdunkel Bevidsthed om et ufrugtbart Liv, Ærgrelse over sine Børn? — nok: der løb Taarer ned ad Præstens Kinder.

Thomas saâ halv frygtsomt, halv forbavset paa Præsten; med Undtagelse af sin Moder havde han aldrig set et voxent Menneske græde. En Bevægelse af ham røbede hans Nærværelse for Præsten, der blev rød i Hovedet, men strax gik hen til ham og lagde begge Hænderne om hans Hoved.

— Du er en rar Dreng, lille Thomas! sagde han; saa lagde han Armen om hans Skulder og lænede sig tungt paa den, medens han igjen saâ ud i sin stille, tæt omhegnede Have.

— Er det sandt, Thomas, at Du skal i Kræmmerlære, naar Du er bleven konfirmeret? spurgte han lidt efter.

— Ja, sagde Drengen og saâ ned i Gulvet.

— Hm — naa din Fader kan slet ikke afse Penge til at sætte Dig i en Latinskole.

Præsten saa tankefuld hen for sig. Pludselig løftede han Hovedet, som om han havde faaet en

Digitized by Google

Idé, hvilken han vilde meddele Thomas; men han tog sig i det. Han havde tænkt paa selv at tilbyde Hjælp, men det faldt ham strax ind, at han jo var i Borg og Gjæld og snart selv skulde betale for sine to Drenge paa Sorø Akademi. Men han vilde gaa til Kammerherren og forestille ham, at det var hans Pligt at hjælpe en saa opvakt Dreng — ja det vilde han, men det var jo ikke værd at sige Noget derom til Drengen, før han kunde meddele ham et Resultat. Men han anticiperede Glæden over sit ædle Forsøg og dets heldige Udfald; den lyste hen over hans Ansigt, mens han venlig klappede Drengens Haar.

— Hvordan har Din Moder det, lille Thomas? spurgte han.

— Det er kun daarligt.

— Ja, jeg maa og skal besøge hende og bringe hende den Trøst, jeg formaar. Hils hende mange Gange! Du er en god Dreng.

Thomas gik. Da han om Mandagen kom til Præsten, var denne forlegen og kold imod ham. Søndag Eftermiddag var han kommen til det Resultat, at han ikke paa nogen Maade kunde udsætte sig for at faa et Afslag paa sin Bøn af Kammerherren; det Stød kunde hans Værdighed ikke taale. Det var bedst at rekognoscere Terrænet gjennem Godsforvalteren. Naa — og saa maatte man jo tale med Degnen, den kjedelige, lune Praas. Der var meget at gjøre, det maatte opsættes, til Pastor Birk fik bedre Tid. «Ja, naar faar jeg ulykkelige Mand Tid?» Der var Noget

Digitized by Google

i ham, der hviskede, at han altid havde Tid, men en anden Stemme raabte himmelhøjt: Jeg har ikke Tid; han kunde eller vilde ikke dømme disse Parter imellem; saa hviskede atter Noget i ham, at det var hans Pligt, medens det Andet raabte: Hvad kommer den Dreng Dig ved? Han led under denne dumpe Procedure i sit Indre og blev vred paa — Thomas, som han flere Gange snerrede ad under Undervisningen, hvis Totalresultat med Hensyn til klassisk Dannelse vi overlade Læseren at slutte sig til af det Foregaaende; thi, da Præsten kun kunde give ham den Tid, der blev tilovers fra at skjænde paa sine Sønner, og denne Tid var to Trediedele af hver Time, gik han just ikke rask frem. Mellem Thomas og hans Studiekammerater havde Forholdet altid været vaklende; dels vare de ældre end han, dels vare de Præstens Sønner og han Degnens Søn, dels endelig havde de Sans for at ride Heste til Vands og staa paa kammeratlig Fod med Karlene, hvad der ikke laa for Thomas. Naar de ikke kunde faa fat i disse sidste, kunde de vel nedlade sig til at lege med Thomas: spille Bold eller Pind, kaste Stene om Kap over Kirketaget og krybe i Træer, men det endte gjerne med, at en af Præstens Drenge knubsede ham; Thomas, som let blev hidsig, slog strax igjen, men Følgen blev, at han som den Mindre fik Prygl. Da dimitterede Sejrherren ham gjærne med den Replik:

— Stik nu af med dine Tærsk, Du sorte Jøde, og rend hen og leg med Tøsen!

Digitized by Google

Henriette tog da med stor Glæde mod Thomas's Selskab og gik gjærne hjem med ham, thi han kunde finde paa Lege, der mere faldt i hendes Smag. Han havde udklippet en stor Del af ham selv med Blyant tegnede og med en Farvelade kolorerede Figurer, der især forestillede Personerne fra Ingemanns Romaner, og, skjønt de alle vare tagne en profil fra venstre Side, lod han dem i Sammenspil fremstille Bogens af ham selv dramatiserede Fortællinger, hvorved det rigtignok hændte, at Elskeren i Frierscenerne maatte henvende sine Repliker til Elskerindens Ryg, men det gjorde ikke Noget; Børnene morede sig, og Degnens Tjenestepige paastod, at Drengen skabede sig lige saa godt som de Komediantspillere, hun havde set, mens hun tjente i Kjøbstaden. Disse Dramaer havde desuden den Fordel, at de kunde begynde og ende, naar det skulde være, men denne Egenskab bragte stundom Uenighed mellem Thomas og Henriette; thi, naar hun blev kjed af Forestillingen, og han ikke agtede paa, at hun kneb ham i Armen, gabede højt eller trallede en Melodi for at tilkjendegive ham sin Villie, saa blev hun hidsig, fór med Hænderne hen over Bordpladen og rodede alle Konger og Dronninger, Riddere og Frøkener, Svende og Tærner sammen i en Klump. Saa blev Thomas vred, og saa surmulede de begge en Tid. Drengen fik forøvrigt snart en Følelse af, at, naar Henriette havde noget Bedre ved Haanden, brød hun sig ikke om ham. Naar han kom op i Præstegaarden med den Plan at faa hende med til Leg eller til

Digitized by Google

Strejftog i Mark og Skov, og hun f. Ex. havde Besøg af Godsforvalterens Pigebørn, var Henriette vigtig og ubehagelig; hun hviskede og fniste i Krogene med de fremmede Børn eller ogsaa legede hun travlt og højrøstet med dem og lod, som om «Degnens Dreng», som hun titulerede ham, naar han siden kom paa Tale, slet ikke existerede. Hidsigheden kogte i Thomas ved slige Lejligheder; han besluttede i sit Hjerte aldrig mere at tale til Henriette, ret at lade hende føle en isnende Kulde; men, naar et Par Dage efter den krøllede, smidige og vævre Unge viste sig paa Degneboligens Dørtærskel, bragte hun et saa smilende Solskin, et saa livligt Farvespil med, at Drengen rent glemte sin heroiske Beslutning.

Det Aar, da Thomas skulde konfirmeres, kom Paasken meget sent og Foraaret meget tidlig. Allerede stod Stikkelsbærbuskene i Præstens Have med klæbrige, harpixduftende Knopper, og det Brune i de sammenfoldede Krusninger gled over i det Lysegrønne i det halvudfoldede Blad; i de mange smaa Vandløb, der sivede ud langs Kirkebakkens Affald og ridsede dybe Furer, var der et lystigt, syngende, susende og svulmende Liv; den store Slusegrøft, der gik under Kjøreveien ud i Gadekjæret, væltede en bred, skummende, bragende, sølvglitrende Vandmasse ud i dette; der stod en syrlig, fugtig Damp op fra den sorte bløde Muldjord, der var mættet af alt det Snevand, den havde suget ind i lange, tørstige Drag. Thomas strejfede om i de hjemlige Omgivelser, nød alt dette be-

Digitized by Google

gyndende Liv, ubevidst, som et Barn kan nyde det, eller rettere følende sig hyggelig, skjærmende omsluttet af det, venlig sammensmeltet med det Hele uden at gjøre sig Rede for Enkelthederne. Tanken om, at han snart skulde fra Hjemmet, kastede kun en flygtig Skygge i hans Sind. Han gjorde sig ikke klart, at Tiden nærmede sig stærkt, han skød denne Begivenhed ud i en fjærn Fremtid, saa det mørke Punkt trak sig mere og mere sammen til en lille bitte Prik, som næppe kunde ses. Han drev hen ad mod Hegnet til Præstens Have; mon ikke Henriette skulde være til at faa fat paa? Saa vilde han have foreslaaet, at de skulde gaa ud sammen til deres Sommeryndlingssted. Men i Haven var der ikke et Menneske at se. Han gik helt uden om en af Præstegaardens Længer, dernæst ind ad den halv aabne Tofteport, der næsten var fyldt af en stor Arbejdsvogn, og ind i Gaarden, hvor han fik at vide af en Pige, at Præstens Sønnner, Henriette og den fremmede «Eleverdreng» vare gaaede ud sammen. Saa begav Thomas sig alene ud til Stedet, som var faldet ham i Tankerne.

Det var ved Udkanten af Skoven. Der skød ligesom et lille Forbjærg sig frem fra Højderyggen, der ellers, jævnt skraanende, gled ud i et meget vidt strakt, tæt bebygget og frugtbart Sletteland, ud over hvilket Havet saas i Horizonten. Til begge Sider svang det tilbagevigende Højdedrag sine blødt bølgende Linier, hvor Skovkrat og dyrket Jord mødte hinanden. Lige ud for Øjet udfoldede

Digitized by Google

sig den brede Slette, hvor de mange hvide Kirketaarne og spredt liggende Huse stod skarpt frem i Dagen, medens de sammenbyggede Byer med Havernes og Kirkegaardenes Træer dannede Grupper til hyggelig Hvile for det vidt om glidende Blik; ude i det Fjærne laa Havet som et hvidt, vatret Atlaskesbaand, ikke som paa Sommereftermiddagene som et hvidglødende Baal, der mattedes, efterhaanden som de fjærne Huses Vinduer flammede i den dalende Sols Reflex og gav en fuldstændig Illusion af en Ildebrand; nej, nu paa denne Vaarformiddag vare Farverne, om end rene, saa dog mildere og roligere: sagte dirrede det paa Skovkrattets yderste Buske fastsiddende lysebrune Løv i Luftens Lyseblaa; Højdedragenes gulgrønne Linier smeltede gjennem mørkebrune Overgange ud i den sorte Pløjejord; som milde, i Smil blinkende Øjne tindrede overalt i Landskabet det i Liv og Fylde rindende, hvilende, ud af Jorden sivende Vand i Grøfter og Kjær, Bække og Aaløb.

Børn have vistnok saare sjælden Blikket opladt for Naturen; men Thomas holdt af Stedet for den vidtstrakte Slettes Skyld, hvor de Kampe, som han lod Heltene fra Ingemanns Romaner, hvilke han fortsatte og udvidede, føre paa dette Terræn: der i den Gaard, der var helt omgiven af Popler, laa Erik Glippings Mordere i Baghold, medens den unge Konge med sit metalblinkende, fjervejende, brokadestruttende, fløjelsbølgende Følge sorgløs og uskyldig red forbi, uden at ane noget Ondt; men se! den trofaste Drost Aage eller en

Digitized by Google

anden ædel Personlighed har udspejdet Stimændenes lumske Færd; som disse med overlegen Mandsstyrke faldt over Kongen og hans Mænd, falder den ædle Personlighed med sin tapre Skare, der har været skjult i nogle underjordiske Gruber, som Drengens Fantasi havde lavet ud af de Grusgrave, han havde set, de arge Fjender i Ryggen; de hugges ned og under Sang og Hornmusik sprænger den sejrrige Skare over Sletten ud til Kongeborgen ved Havet. Men denne Leg paa den store aabne Scene legede Drengen kun, naar han havde Henriette med og kunde fortælle hende det Hele; nu, da han atter saâ dette Sted, som han ikke havde benyttet til det Brug siden sidste Sommer, var han ikke fri for at skamme sig lidt over disse Børnestreger; han drev Mindet om dem ud og dvælede ved et andet. Sidste Sommer, i Slutningen af Juni, da den høje Rug gulnede, havde han tidt, naar han var færdig med sine Fantasikrige og træt, sat sig med Henriette i Kanten af Rugmarken; de havde saa lagt sig helt tilbage og stirret ind imellem de Side ved Side tæt staaende knejsende Ax, hvis gule Masse spættedes af blaa Kornblomster, vilde Valmuer med de røde Blomster, der lignede let slukkelige, livlig opblussende Flammer, og blegkarmoisinrøde Klinteblomster; hans Kind havde berørt hendes hvide, kølige Skulder, hendes gule Krøller havde strejfet hans Pande — han havde kysset hendes Skulder; hun havde vrisset og sat et Ansigt op, der udtrykte den dybeste Væmmelse, men havde kort efter lét

Digitized by Google

og selv givet ham sin Mund at kysse, hvad imidlertid ikke hindrede hende i at gjentage Gebærden og tørre sig ivrig om Læberne med den buttede, nøgne Arm med de bløde og fine Dun, der flimrede i Lyset som Sølv. Saa laa de ganske stille i nogle Minuter, som inddyssede af Rugstraaets tørre, forfriskende Duft; Axene lukkede sig over deres Hoveder ved et Vindpust, der snoede sig ned ad Bakkeaffaldet, og det var for Thomas, som han svømmede i en sagte glidende og susende Strøm med den gullokkede Pige.

Som han borede sig ned i disse Minder, hørte han Latter og Tale i Nærheden — det maatte komme fra Skoven — ja — han kjendte Konrads, Ferdinands og Henriettes Stemmer, den fjerde var ham fremmed. Han havde ikke Lyst til at se sig om og blev staaende med Ryggen vendt mod den Kant, hvorfra de kom; men, da Konrad raabte meget højt:

— Der staar Thomas og glor, vendte han sig og saâ et Syn, der just ikke opbyggede ham. En stor Dreng, klædt i en blaa Klædes Dragt med blanke, skinnende Knapper i Vesten og Spidskjolen, med en Cigar i Munden, spaserede forrest med værdige Kavallerpromenadeskridt med Henriette under Armen; Konrad og Ferdinand kom ledeløst slentrende bag efter, medens de morede sig med at gjøre Forsøg paa at spænde Ben for hinanden eller slaa hinandens Huer af. Efter at den store, fremmede Dreng havde spilet Kjæverne

Digitized by Google

ud og pustet Røgringe ud i Luften, sagde han højt til Henriette.

Du! Du skulde have set det sidste Bal paa Akademiet. Du kan være rolig for, det var chic. Jeg førte Cotillonen op og fik over en halv Snes Sløjfer. Næste Gang maa Du se at faa Lov af den Gamle til at komme der; jeg skal sørge for, at Du bliver Baldronning.

Thomas nikkede til Henriette; hun saâ det ikke eller lod saadan. Da Parret kom lige hen paa Siden af ham, saâ han, at der i den store Drengs forgyldte Knapper var Billedet af en Fugl — det var altsaa en Elev af Sorø Akademi med dettes Emblem, Fugl Fønix, i Knapperne. Soraneren saâ paa skraa paa Thomas og spurgte Henriette:

— Hvad er det for en højstæret Samtidig?

— Det er en af Faders Konfirmander, Skolelærerens Søn, svarede hun, som om hun maatte tænke sig lidt om for at erindre sin Legekammerats Existens.

Akademieleven lod Øjnene glide ned paa Thomas's store, klodsede Sko, derpaa langs op ad hans grove graa Dragt, der var gjort til at voxe i, pustede atter Ringe ud og sagde:

— Man kan se, din Skræder holder Modejournalen, min Dreng.

Dermed vendte han sig til Henriette, kyssede hende paa Kinden og skubbede til Thomas med Skulderen, saa han nær var falden paa Næsen. Thomas blev ligbleg, og hans brune Øjne formelig gnistrede, og, inden den frem-

Digitized by Google

mede Dreng kom et Skridt fra ham, fik han et Slag i Næse og Mund, saa Cigaren røg ud i Luften, trillede hen ad Jorden og hoppede ned ad Brinken; den fine mørkebrune Silkeslip med hvide Striber og den stivede Skjortekrave besprøjtedes med Blod, og et vældigt Slagsmaal opstod; begge Parter dængede hinanden til af Hjertens Lyst; Præstens Drenge saâ til; det var ikke *fair play*, fandt de, at blande sig i Kampen, men deres Sympathi var paa Thomas's Side, thi de havde set sig arrige paa Sorødrengen, deres Fætter, som tilbragte nogle Feriedage i Præstegaarden, paa Grund af hans fine Manerer og soignerede Paaklædning.

— Det var Ret, Thomas, sagde Ferdinand, mul kun Lapsen, kram hans stivede Flipper! Saadan — nu har Du Undertaget — Bums, der ligger s'gu Akademisten!

De laa der begge To, men Thomas øverst. Hurtig rejste han sig op, hans første Øjekast søgte Henriette. Hun var ildrød i Hovedet, og hun besvarede hans Blik med en af Forbitrelsens Graad halv kvalt Replik:

— Du er en væmmelig Gadedreng, Thomas!

Som to hinanden krydsende Lynglimt vexlede de to Børn et ondt Blik; det varede et Sekund. Da fôr Thomas i Spring ind ad Skoven til; han saâ og hørte Intet af, hvad der var paa hans Vej; han løb som en løbsk Hest, saa, hvis et Led eller en Bom havde spærret ham, vilde han være løbet lige bus paa. Han søgte kun hjem, tog Skolelærerboligens lille Have i faa Spring; da han

Digitized by Google

var kommen ind i Dagligstuen, satte han sig hen i Krogen nærmest Døren. Da tog Graaden Magten fra ham, saa han gav sig til at hulke højt.

Hans Fader, som sad i den anden Ende af Stuen midt i Sofaen med Piben i Munden og arbejdede paa en Liste, der skulde afgive Grundlag for Idømmelsen af Skolemulkter, løftede langsomt Hovedet og sagde:

— Hvad er det for Noget? Er det Dig, Din lange Dreng? Flæber Du?

— Græder Du, min Dreng? lød det bag ved Skjærmbrættet; strax fulgte Hosten efter.

Thomas gik til sin Moder, satte sig paa Sivskammelen ved hendes Fødder og lagde Hovedet i hendes Skjød, som han havde gjort, da han var lille, naar hun fortalte ham Æventyr og Historier. Nu vandt han Herredømme over sig selv og forsøgte at give en Fremstilling af, hvad der var hændet ham. Degnen havde taget Piben ud af Munden og holdt den opløftet i den ene Haand i en lyttende Stilling.

— Saa for en Ulykke, sagde han, da Thomas havde endt sin Beretning, skal jeg nu have Spektakler for de Hvalpes Skyld? Kunde Du ikke have ladet, som Du ikke saâ den fremmede Dreng? Man skal ikke spise Kirsebær med de Store, saa faar man Stenene i Øjnene. — Derpaa slog han ind i det samme officielle Foredrag, som naar han læste i Kordøren i Kirken, foldede efter gammel Vane Hænderne og lod Tommelfingrene dreje sig om hinanden: End ydermere skulde Thomas have

Digitized by Google

tænkt over, at han snart skal bekræfte sin Daabspagt; Sligt burde vel have kunnet indgyde ham mere alvorlige Tanker.

— Drengen har Æresfølelse, sagde Madam Fris med en usædvanlig Livlighed.

— Æresfølelse? — puh — sagde Degnen og pustede foragtelig en Røgsky ud i Stuen. — Hm! Stort skal det være, men skidt og forbandet er det. Naar Drengen kommer i Kjøbmandslære, saa skal han kanske ogsaa af Æresfølelse — Sludder! — smække Kunderne paa Kassen, naar de udsætter paa Varerne — hvad!

Madam Fris rystede paa Hovedet, men sagde ikke mere. Degnen brummede videre:

— Ja, for fine Folk passer fine Fornemmelser sig. Men Enhver maa indrette sine Fornemmelser efter, som han har Raad til; ellers ender han i Fattighuset. Hm — hm, hm . . . Nu blev hans Brummen uartikuleret og gjaldt aabenbart kun hans Forsømmelseslister.

Degnen kunde have sparet sig sin Frygt for Ubehageligheder med Præsten, thi denne fik aldrig Efterretning om Thomas's Kamp med hans Søstersøn, som den store Sidse havde vasket Blodet af med en lidenskabsløs Koldsindighed, som om hun vaskede en Uldklokke; kun da hun kom til den stribede Slip, lod hun sig forlyde med, at det var fælt, at saadant et fint Stykke Silketøj var spoleret; men det var dog godt, at det var hændedes en Fyr, der havde Raad til at kjøbe sig et nyt, og at

Digitized by Google

det ikke var en fattig Pige som hende selv, som var kommen til den Ulykke.

Thomas var ogsaa uden Grund beklemt, da han sidste Gang gik til Konfirmationslæsning; Præsten var venlig imod ham og roste ham varmt i Modsætning til de andre Børn, lutter *animalia bruta*, tilsammen en *rudis indigestaque moles cui lumen ademptum*. Pastor Birk kom ofte frem med latinske Fraser, naar han læste med Konfirmanderne; de gave hans Hidsighed et Udbrud, som ingen Skandale kunde gjøre, da Ingen forstod dem; muligvis kunde de have en imponerende Virkning paa en enkelt, for ophøjede Indtryk mere modtagelig Bondedreng.

IV.

Konfirmationen. Faderens og Moderens Afskedsord.

Første Søndag efter Paaske, da Thomas skulde konfirmeres, var det et mørkt og taaget Vejr. Himlen saâ usigelig gnaven ud; den var aabenbart mest oplagt til at græde, men vidste ikke, om den gad været over det. Vel et Par Timer før Gudstjenestens Begyndelse saâ man Pastoratets Familier komme til Fods eller til Vogns, alt efter deres Vilkaar, og efterhaanden opstille sig i Grupper og Rækker paa Kirkegaarden; der stod de mandlige og kvindelige Konfirmander med stiv og genert Holdning i den nye, uvante Stads, Drengene med Haaret klippet ganske tæt af i Nakken,

Digitized by Google

men som oftest vare to lange Lokker redte fra Tindingerne ned paa Kinderne; Pigerne skjulte deres Psalmebøger under hvide Lærredslommetørklæder; de højtidelige Ansigter stod ubevægelige, nogle havde endnu de sirlige Korsklæder, andre havde bart Haar paa Kjøbstadmaner; da Degnen Fris kom med sin Søn, overstraalede denne alle sine Kammerater ved sin nye sorte Klædes Dragt; han bar endog sorte Skindhandsker. Degnen bevægede sig frit om paa Kirkegaarden; snart var han fortrolig, snart nedladende i sine Henvendelser til de Forskjellige. Da Præsten kom Klokken ni, veg man ærbødig til Side; han gik hilsende gjennem Rækkerne, med en adspredt og alvorlig Mine. Han tænkte paa de forskjellige Taler, han skulde holde, under de mange Stadier i Kultus paa denne Dag. Han havde skrevet, studeret og memoreret dem alle med den største Samvittighedsfuldhed.

Men det gik Pastor Birk som sædvanlig. Da han havde talt nogen Tid, havde han en pinlig Fornemmelse af, at hans Ord magtesløse susede højt over de mange Hoveder, spredte sig fladt ud under de lave Hvælvinger og røg ud i Luften gjennem de utætte Kirkevinduer.

Thomas stod øverst blandt Drengene. Naar en Konfirmand blev Svar skyldig paa Præstens Spørgsmaal, gjorde denne en værdig Haandbevægelse hen imod Thomas; han kunde altid klare det. Degnen triumferede i sit Bur oppe i Koret, purrede sig i Haaret, kneb Øjnene i og nikkede gjentagne Gange langsomt, da Thomas forklarede,

Digitized by Google

hvad Transsubstantiationen hos Katholikerne var for Noget. Nu kom der en Pavse, som Degnen skulde udfylde ved at synge en Psalme og samtidig ombære Tavlerne. Han stemte af alle Livsens Kræfter i:

Alene Gud i Himmerig
skal Lov og Pris tilhøre;

men, da han paa dette Punkt var ved den Stol, hvori hans Ven Ole Sørensen sad, der en hel Time igjennem havde fordrevet Tiden med at vrikke et stort Firtommersøm ud af Muren, afbrød han Sangen og spurgte hurtig:

— Hørte Ole Sørensen, at min Dreng kunde klare det fremmede theologiske Ord?

— Næ—j, svarede Ole og bed et Stykke Skraa af.

Degnen fortsatte da Strofen:

Han skabte Alt saa viselig,
til Held han Alt vil føre —

og gik saa videre.

I Thomas rørte der sig en dunkel Trang til at blive bevæget; han syntes, det egentlig var hans Pligt paa en saa højtidelig Dag; bestandig saâ og lyttede han: der maatte dog vel komme Noget, der kunde læske denne Trang. Præstens Ord klang for hans Øre som en kold, korrekt foredragen Etude for en Tilhører, hvis Sjæl tørster efter Musik for Gemyttet. Faderens brægende Psalmesang, som kun ledsagedes af en dæmpet nynnende Mumlen og Grynten fra Stolestaderne, kunde ikke blive mere for ham paa denne Dag end paa enhver

Digitized by Google

anden, snarere gik det første Gang op for Drengen, hvor hæslig det lød. Han saâ op mod Hvælvingerne; der saâ han kun den afskallede Kalk paa de plumpt hvidtede Ribber, de grønne Fugtighedspletter i Hvælvingernes Flige, de til forskjellige Tider indsatte Vinduer, der alle sad skjævt og usymmetrisk; han saâ ud af Vinduerne; Luften laa tæt, blytung, ubevægelig op imod Ruderne — Intet, Intet!

Endelig var man naaet saa vidt i Akten, at Præsten skulde til at affordre Løftet og uddele Velsignelsen. Det gik Pastor Birk denne Gang, som det altid gik ham. Han havde beredt sig paa at sige nogle Ord til hver Konfirmand, tillempede efter dennes Forhold og Vilkaar; han havde i Undfangelsens sangvinske Øjeblik glædet sig til det Indtryk, som disse Ord dog maatte gjøre paa Børnene og Forældrene; men aldrig saa snart fik det Skrevne Mæle, før det lød klangløst og mat; de naaede intet Øre, Taleren selv blev kold og mismodig; Forældrene saâ tørt hen paa ham; Børnene sænkede pligtskyldigst Hovederne, men der kom ikke en Taare i noget Øje. «Perler for Svin», hviskede Pastor Birks Stolthed inden i ham.

Han havde begyndt med den øverste af Pigerne og gik saaledes Raden ned ad, hvorpaa han tog fat paa den nederste af Drengene og gik op efter. Han blev koldere og koldere, bestandig blev hans Tone mere lektiemæssig. Allersidst kom han altsaa til Thomas. De saâ paa hinanden. Drengens

Digitized by Google

smukke, mørke Øje havde tidt virket tiltalende paa Præsten, der altid havde havt Skjønhedssans; hans Flid og Skikkelighed havde i Modsætning til hans egne Sønners Dovenskab aftvunget ham en Slags Agtelse; havde han ikke været hans Skolelærers Søn, havde Præsten maaske ytret det for ham mere aabent og varmt. Nu skulde han ud i Livet; det klare, livlige Hoved skulde nu bruges til smaalig Udregning af smaalig Profit i en uhyggelig Fedtebod; der skulde atter en smuk Spire i Naturen gaa tilspilde ligesom ... ja Pastor Birks Ungdoms- og Manddomsliv lynede i ét Mindeglimt forbi ham. Der kom en let Skjælven i hans Stemme, da han udtalte den rituelle Formel, og, da han derpaa henvendte de specielle Ord til Thomas, gik han rent fra, hvad han havde skrevet op hjemme i sit Studerekammer. Nu var Pastor Birk Intet mindre end Improvisator, og det, han sagde, var hverken betydeligt eller aandfuldt; men det var naturlige, brave og bevægede Ord fra en ældre Mand til en ung Knøs. Sognefogden sagde til Ole Sørensen, der var hans Nabo i Stolen.

— Det var lige godt pæne Ord, dem til Degnens Dreng.

Ole havde for et Kvarterstid siden faaet Firtommersømmet vrikket helt ud af Væggen og havde i den Tid anvendt en ikke ringe Haand- og Fingerkraft for at faa det stærkt krogede Søm rettet ud. Han svarede Sognefogden, uden dog at slippe sin Beskæftigelse.

— Saa gu' var 'et saa.

Digitized by Google

Da det Hele var forbi, bleve de Konfirmerede trykkede i Hænderne og lykønskede saa godt som af alle de Tilstedeværende. Da Thomas ved sin Faders Side nærmede sig Præsten, opdagede han Henriette, der holdt sig halvt ved Siden af, halvt bag ved sin Fader. Da han havde modtaget dennes Haandtryk og Gratulation, mødte Henriettes Øjne hans med et ventende, men koldt, overlegent Blik. Drengen følte Noget i sig, der bestemt forbød ham først at henvende Ordet til hende; han var ikke alene den Fornærmede, men ogsaa Dagens Helt. Hverken Præsten eller Degnen anede, hvad der foregik mellem Børnene. Da Henriette havde ventet en Stund, trak hendes Underlæbe sig frem foran Overlæben til en spodsk Grimace, hun vendte brat Ryggen til sin Legekammerat og gik ned mod Præstegaardshaven, medens Thomas og hans Fader gik til den anden Side.

Næppe vare de komne til Skridt, før Thomas kom til at græde. Faderen fôr lidt i Vejret; han var nær ved at udbryde: «Hvad skader Dig nu, Dreng?» men han tog sig i det, thi han var altfor korrekt en Embedsmand til ikke at indrømme, at ved visse Lejligheder maatte man give den andægtige Følelse noget Spillerum, naar den ikke varede for længe eller ytrede sig for voldsomt.

Resten af Dagen gik hen med at modtage Lykønskendes Besøg i Hjemmet. Den syge Madam Fris led svært ved Bøndernes Passiar, der oplivedes af Søsterkage, Kaffe og gammel fransk Vin, og

Digitized by Google

end mere af Konernes· delikate Henvendelser til hende af følgende Art:

— Hiane, dog! Nu ser De da rigtignok endnu vovere ud end sidst. Herre Gud, Madam, nu kan De da ikke gjøre det længere end til lidt over Mikkelsdag; men det er jo godt, at De faar Drengen i Kondition, forinden De selv skal afsted.

Thomas gik adspredt om, besat af én Tanke: hvorledes han skulde bære sig ad med at gjøre Henriette en rigtig følelig Fortræd, og derpaa ... ja saa vilde han strax falde hende om Halsen. Den næste Dag sad han fordetmeste stille hos sin Moder, der ikke kunde eller vilde tale, men som bestandig kjærtegnede ham; hun saâ ud, som der ogsaa laa en Vægt paa hende, der tvang hende ned i pinlige Grublerier.

Dagene gik. Endelig kom den sidste Aften, Thomas skulde tilbringe i Hjemmet. Det var begyndt at skumre, da Aftensmaden var fortæret; Thomas stod og saâ ud ad Vinduet gjennem Havegjærdets Pilegrene mod den dalende Sol. Først nu tænkte han rigtig paa, hvad der forestod ham. Gjennem Luften i Præstegaarden havde han indaandet den Forestilling, at man for at blive noget Stort nutildags maatte man i alle Tilfælde være Student; Parodien paa de gamle Napoleons- eller Aladdinsplaner havde allerede taget Livet af disse. Nu skulde han være Kræmmerdreng! Hidtil, naar han havde set ud i den nærmeste Fremtid, thi længere gik hans Tanker ikke, havde han altid havt et eller andet lyst Punkt at hvile ved: en

Digitized by Google

Ferie, en Fødselsdag, hans eller Henriettes; nu var det, som han saâ ud ad en lang, lang Landevej, der ingen Ende tog, hvor der ikke var et skyggende Træ, ikke en Højning eller Sænkning, ikke mindste Udsigt til det mindste Æventyr.

Degnen havde faaet Aftenpiben tændt og laa i Sofaen; han fandt, at der var Anledning til at anvende den sidste Aften til at snøre en moralsk Madpose og give sin Søn dens Indhold med paa Vejen; men det sammenhængende Foredrag havde han ingen Styrke i; hans pædagogiske Gjerning havde jo Form af Spørgsmaal og Svar. Efterat have rømmet sig flere Gange og lagt en vis Betænkelighed ind i disse uartikulerede Lyd, stoppede og tændte han en frisk Pibe og begyndte:

— Hør Du, Thomas! Sig mig — hvilke ere nu en Handelslærlings Pligter?

Thomas blev udreven af sine Drømmerier og var saa lidet forberedt paa dette Spørgsmaal, at han saâ helt forfjamsket paa Faderen. Denne gjentog Spørgsmaalet i den samme officielle Examinationstone. Thomas vedblev at stirre paa ham. Fris var fra Skolen saa vant til, at hans Søn svarede meget hurtig paa de Spørgsmaal, han henvendte til ham, at han studsede, og, da han selv egentlig ikke havde tænkt sig en bestemt Form for det Svar, han forlangte, blev han gnaven. Han gjentog Spørgsmaalet tredie Gang i en vred Tone, men Thomas blev ved at tie.

— Du er jo en Klodrian, sagde Degnen. Hvorfor véd Du ikke det?

Digitized by Google

— Jeg har aldrig tænkt over det.

— Aldrig tænkt over det? Men det er meget letsindigt af Dig ikke at tænke paa de særegne Pligter, som det Dig i Livet beskikkede Kald paalægger Dig. Hæ — Degnen Fris valgte altid Kancellistilens Ordstilling, naar han vilde være pathetisk; naar det skulde gaa rigtig højt, kom der nogle Strøg af Messekollekterne til.

Der blev en Pavse, thi for sin Honnørs Skyld var Degnen nu nødt til at forsøge at formulere en Besvarelse paa sit Spørgsmaal. Men hans Tankegang arbejdede med Besvær, og Tankerne faldt fra hverandre i usammenhængende Brokker som følgende Sentenser:

— Naa — ja — først og fremmest maa Du altid staa paa din Principals Fordel, uden dog derfor at undlade høflig Behandlig mod de Butiken søgende Kunder . . . hent mig en Glød ude i Kjøkkenet, min Pibe gik ud (Degnen havde denne Pavse nødig til videre Forberedelse og fortsatte først, da Drengen, der kom med en Tørveglød i Ildtangen, havde lagt den i hans Pibehoved) . . . Naa, næst efter din Principal maa Du forstaa at rette Dig efter hans Svende og udvise lige over for dem sømmelig Beskedenhed . . . Hm . . . Og saa maa Du ikke pibe, hvis Du til Vinter skulde faa Frost i Hænderne, ja maaske ogsaa i Fødderne, hvad der er værre; men det har de fleste Butiksfolk. Heller ikke maa Du spise for mange Rosiner eller for meget Kandissukker, ellers vil Du paa én Gang faa daarlige Tænder og ødelægge din Mave maaske

Digitized by Google

for bestandig .... vent lidt ... hent mit Lommetørklæde i min sorte Frakke; mit ene Næsebor er forstoppet; det er de forbandede Blanklæders Støvler, som man forkøler sig med i den kolde Kirke ... Godt! (Degnen var længe om at skaffe sig Luft i det omtalte Næsebor) ... Naa ... og, naar din Principal (her blev Tonen langsom og vægtfuld; Taleren dvælede med Velbehag paa Participierne) — naar din Principal, paaskjønnende den af Dig i hans Tjeneste forhaabentlig udviste Iver, skulde lade Dig et lille Gratiale tilflyde ved Nytaarstid eller efter en Markedsdag, maa Du være sparsommelig og ingenlunde hengive Dig til den taabelige Misforstaaelse, at en Skilling er ingen Ting. En Skilling hist og en Skilling her bliver mange Skillinger, snart løber det op til de 96 Skillinger, og saa har vi strax Daleren. Der ser Du selv ... hvad? ... Og ... fremfor Alt lad det aldrig gaa Dig af Minde, at for at nyde Guds Gaver og Velgjerninger, ham til Lov og Dig til Gavn, maa Du afstaa fra det Onde og gjøre det Gode ... se, derfor ... maa Du fremfor Alt være ærlig og redelig og staa paa din jordiske Husbonds Bedste ... Glem ikke din Hovedregning; det er det af alle dine Skolefag, som vil komme Dig mest til Nytte. Ser Du ... Bønderne ... det vil sige, navnlig de ældre af dem, der aldrig har nydt godt af de fortrinlige Læreres Undervisning, som i de senere Aar har virket paa Landet ... de kan slet ikke regne i Hovedet ... Ser Du, jeg mener ... Du kan godt lade dem give et Par Skilling

Digitized by Google

mere for Pundet af Puddersukker, Risengryn og saadant Noget, end Aftalen var, naar Du kan regne hele Kjøbesummen sammen i en saadan Fart, at Bonden ikke kan følge med; det sætter Hr. Kramer megen Pris paa . . . Naa . . . ja . . . saa tror jeg ikke, der er mere. Ja, det forstaar sig: Du maa aldrig glemme de Religionens Lærdomme, som Pastor Birk og jeg har indprentet Dig, og for hvis Tilegnelse Du offentlig gjorde Regnskab for Menigheden den højtidelige Stund, da Du fornyede din Daabs Pagt.

De sidste Ord fremsagdes i Prædiketone; men i Stedet for Amen pustede Degnen Munden ud i en Tud og blæste en Sky Røg ud med et Smask af Læberne. Med lettet Samvittighed, fordi han havde gjort sin Pligt og gjort den godt, rejste han sig og gik ud for at fodre sin Gris.

Kort efter lød den svage Stemme bag Skjærmbrættet:

— Thomas! bist du noch hier, mein Kind?

Drengen saâ forbavset hen imod den Kant, hvorfra Ordene lød. Hans Moder havde aldrig talt Tysk til ham, og den fremmede Accent i hendes Dansk var han opvoxet med fra sin Barndom; kun naar Henriette havde talt om det, havde han tænkt paa, at hans Moder var Udlænding, men havde aldrig følt sig nysgjerrig efter at faa mere at vide. Faderen, som ikke var synderlig stiv i Tysk, havde for et Par Aar siden begyndt i nogle Aftentimer at forsøge paa at lære Drengen lidt Tysk, men var gjærne falden i

Digitized by Google

Søvn, saa den Kundskab til moderne Filologi, som Thomas fik af sin Fader, vel knap var saa stor som den, han modtog af Pastor Birk i den klassiske.

Drengen forstod dog saa meget, at han strax gik til sin Moder, der bredte Armene ud mod ham, favnede ham, strøg med de lange, magre Hænder ned ad hans mørke Haar og holdt saa hans Hoved imellem dem; det var, som der lagde sig en grublende Taage over de hektisk glinsende, sorte Øjne.

— Lege deinen Kopf hier in meinen Schoosz — setze dich auf den Schämel, ganz wie als Du klein warst . . . .

— Hvorfor taler Du Tysk til mig, Moder? spurgte Drengen.

Hun strøg sig over Øjenbrynene, lukkede Øjnene i og rystede paa Hovedet.

— Det er sandt . . . jeg . . . jeg kan ikke samle Noget mere. Ach, gid jeg kunde tale Tysk til Dig; mit eget Sprog har jeg jo rent glemt. . . . . Hør Thomas . . . det er den sidste Aften, vi er samlede . . . Du er nu stor . . . men jeg vilde gjærne fortælle Dig en Historie som i gamle Dage . . . blot jeg har Kræfter . . . Du kan daarlig forstaa det . . . men siden . . . om en fem, sex Aar . . . dersom Du erindrer, hvad jeg har sagt, saa tænk paa denne Aften! Nu vil jeg fortælle Dig en Historie om en lille Pige . . . ja hun er død for mange, mange Aar siden; det Første, hun kunde huske, ach . . . men hun vidste aldrig, om hun

Digitized by Google

havde drømt det, eller om hun virkelig havde set det . . . var et dunkelblaat Hav, dunkelgrønne Træer, der stod ganske stille op i Luften, der var lige saa dunkelblaa som Havet; altid var det en velsignet Varme og tidt glitrede Luften ganske gylden. Og saa kunde hun huske, at Muren paa hendes Hus var kridene hvid, men til Tider saa blev den helt broget af Roser og store hvide og blaa Klokkeblomster, der væltede sig . . . oh . . . badede sig, druknede sig i Solen . . . ja . . . og saa kunde hun huske, at, naar hun vaagnede om Natten, lød der Instrumenter og stærke, dejlige Stemmer op til hendes Kammer; saa slog hun Øjnene op . . . saa blinkede Vandet af Lysprikker, og der flød Baade i en bred Lysstribe. Men saa kom en Tid, som hun næsten slet ikke huskede Noget fra . . . hun syntes, at hun ikke saâ Andet end lange, stygge Veje, meget stygge Stuer, hvor hun sov og spiste i, og hun syntes, at det immer blev koldere og koldere; hun græd mere og mere, og den Mand, der sagde, han var hendes Fader, bankede hende mere og mere; hun vidste slet ikke, om hun havde havt nogen Moder. Han lærte hende at spille paa Mandolin og synge Sange i det Sprog, som de talte dernede, i det Land, som hun først huskede . . . men det var knap, hun forstod det mere; hun kunde næppe rigtig tale, da de tog bort med hende . . . Oh . . . men saa en Aften, saa klædte de hende i en dejlig rosarød Kjole med Sølvstjerner i og med sølvstjernede, søde Englevinger paa Ryggen . . . wunderhübsch war sie . . .

Digitized by Google

hun kom ind med de andre Mennesker, hun ellers havde set om sig, men nu var de pyntede og malede i Ansigterne; hun havde nok set dem før saadan, men det var der nede fra, nu var hun selv med . . . hun og en anden lille Pige lavede den pragtfulde Slutning paa det Hele, de holdt hver i sin Ende af en Krans; saa tændte de stærke, ganske blodrøde Lys paa hver Side . . . oh, hvor de klappede og raabte Bravo dernede. Og længe, længe var disse Klap og Bravoraab den lille Piges Hjertensfryd; naar hun blot hørte dem om Aftenen, kunde hun godt taale at sulte og fryse og blive banket om Dagen; alt det Andet, som hun hørte og saâ, var som bag et Flor; det var, ligesom hun blot drømte det. Hun rejste med de mange Mennesker fra det ene Sted til det andet i det store Land, og dets Sprog blev nu det, hun talte; hun glemte rent sit Fædrelands Sprog. — — Ach — men hvor hun kunde sværme og drømme, — o — det er det sande Liv; det, man lever saadan daglig — det er Løgn, Thomas. Se, hun talte med Stjerner og Blomster, og de lovede hende en dejlig Ridder, der en Gang skulde føre hende til et — o — underskjønt Land, til et Slot paa Bjerget, hvorfra hun kunde se det store, blaa Hav, som hun kjendte fra sin Barndom. Og — Du — han kom; og det var et rent Æventyr. Pigens Fader bragte ham med til det fattige Kammer, hvor hun boede; og han saâ ud som et af Ridderbillederne, som den unge Pige havde set paa de dejlige, brogede Glasruder i Kirkerne og paa de gamle Raad-

Digitized by Google

huse i det store Lands Byer; han havde de store, klare Øjne, der kunde løfte sig saa sværmerisk op mod Solen, Maanen og Stjernerne; hans blonde, krusede Haar hang langt ned i Nakken, og saa havde han Korsskjæg — og — oh — hvor drappirte han sig i sin fine, blaa Kappe. Och — de kom til at leve som i Paradis, for han var rig; nu spiste de de skjønneste Frugter og drak de sødeste Vine, og han lærte hende baade at læse og synge; han kunde synge Kjærlighedssange i alle mulige Sprog, — oh — saadan at man sank hen og døde rent væk af lutter Salighed:

Alle deine Wünsche brechen
ihre Früchte hier in Ruh;
Milch und Honig fliesst im Bächen,
Töne wie vom Himmel sprechen
Labsal dir und Segen zu.

Hun nynnede disse Ord ganske sagte og faldt et Øjeblik hen som i en Slummer. Et underligt, saligt Henrykkelsessmil udbredte sig over det magre Ansigt; den hektiske Ild i Kinderne luede stærkere op; Munden bævede sagte, og Trækninger gjennemjog det svage Legeme. Pludselig slog hun Øjnene op og saa paa Drengen med et saa forvildet Blik, at han blev bange, men det skiftede strax Udtryk og hvilede som før ømt rugende paa ham. Men hun tav stille og synes at have glemt den begyndte forvirrede Fortælling.

Drengen havde hørt efter, søgt at samle, hvad han hørte, men alle Omrids gled ud for ham; der var af og til Noget, der eggede ham til at for-

Digitized by Google

staa — og dog var der ligesom en Modstand i ham mod Forstaaelsen. Han blev ved at se paa Moderen, der endelig hviskede:

— Jeg fortalte Dig nok en Historie?

— Ja . . . det var om den . . . den Troubadour og den Pige fra . . . var det ikke fra Italien?

Madam Fris klemte de foldede Hænder mod Brystet og fortsatte næsten hviskende under jævnlig Afbrydelser af Hoste:

. . . Og dog forlod han hende! Og tænk: Et Par Aar havde de levet sammen; han havde digtet Sange, som hun havde sunget, og de havde sunget sammen, men saa . . . ja . . . hun kunde en Dag se i hans Øje og høre paa hans Stemme, at . . . Noget begyndte at lokke ham bort fra hende; snart lo han ikke mere med hende, men af hende; og saa lavede han Sange, som spottede Kjærlighed og sødt Sværmeri . . . En Dag var han væk . . . helt borte. O, min Gud, Barn . . . ja, saadan, som hun nu fik det, kan jeg ikke fortælle Dig. Nu trak den Mand, som kaldte sig hendes Fader, hende igjen med; hun skulde synge og danse, men der var ingen Klang i Stemmen, og det var, ligesom der sad Blyklumper under hendes Ben, og hun blev graa i Ansigtet, og hun fandt paa al Slags dumt Tøj . . . det vil jeg ikke fortælle Dig om; men hun troede, at hun kunde finde Venner ligesom ham, men hun tog fejl hver Gang. Faderen sagde, at nu havde de ikke mere Noget at leve af, men at han . . ., han, Du véd — havde lovet dem,

Digitized by Google

at de aldrig skulde lide Nød. Og saa rejste de til hans Land, men han selv kom aldrig. Der sad hun ene . . . for Faderen strejfede Landet rundt . . . i et lille, fattigt Hus . . . og det var hans Hus, Du. Hu! Der rislede Sneen tæt ned; til Tider voxede den helt op til Vinduerne; og hun ønskede mangen Gang, at den vilde gaa op over Taget og lukke for Alting og begrave Alt, hvad hun kunde erindre sig. Ja, hun, som havde været Künstlerinde, hun saâ nu kun de mest prosaiske Mennesker — det var frygteligt — hendes eneste Trøst var, naar hun kunde læse Bøger, men helst de mest tragiske og melankolske. Saa flyttede de til en lille By. Først morede det hende at se paa de unge Krigsmænd med de blanke Hjælme og de raslende Sværde . . . ach, det var dog noget Skjønt — men de saâ ikke til hende . . . hun var saa graa i Ansigtet, og for at spotte hende gjorde Skæbnen hende ikke mager, men fed. En Aften sad hun i dyb Melankoli og sang gamle Sange; hun saâ En; hun syntes, at han lyttede, men han lyttede ikke; det var ikke sandt — ach — den Fejl har hun siden bødet for i mange Aar, lige til sin Død, for hun er død for — ja, det er maaske hundrede Aar siden. Men i hendes sidste Aar fik hun en Ven, en sød, lille Ven; ham elskede hun, ganske som man kan elske en Engel; derfor kom hun til at holde af alle, alle Mennesker, før hun døde — men hun er død for længe, længe siden.

— Blev hun Nonne? spurgte Drengen spændt.

Moderen nikkede. Denne tavse Bekræftelse

Digitized by Google

beroligede ham i første Øjeblik, thi jo længere Fortællingen skred frem, rejste der sig paatrængende og ængstende Spørgsmaal i Thomas's Sind, som han ikke turde fremsætte.

— Naa — naa — hun blev Nonne, gjentog han for sig selv; skjønt det var en tragisk Udgang, var han dog ret fornøjet med den.

Han rejste sig og lagde sin Kind op til Moderens, og han stod længe saaledes, idet han støttede hendes sammenfaldende Overkrop. Hun blev tungere og tungere; hun var slumret ind, og hendes Aandedræt arbejdede med en forfærdelig Hurtighed. Han lagde hende da til Rette i Lænestolen, saa godt han formaaede det; da Faderen kom ind igjen, maatte denne bære hende i Seng.

V.

Degnens Søn i Kræmmerlære.

Kjøbstadens brunrøde Tegltage solede sig behagelig i Majmiddagens tempererede Sollys, da Degnen Fris med sin Søn ved Siden af sig i Agestolen kjørte ad Byens Hovedgade, hvis Stenbro bragte Vognen, der ingen Fjere havde, til at skumple og hoppe, op til Torvet, hvor Kramers store Kjøbmandsgaard laa. Den tykke Kjøbmand stod og skrævede i Butiksdøren, med Hænderne begravede i de muleposeagtig dybe Buxelommer, hvis shirtingsforede, trekantede Snipper hang langt

Digitized by Google

ned paa hver sin Side. Det var en lille, tyk, kortbenet Mand med stærkt kruset, brunt Haar, der groede ham dybt ned i Panden, med et glat raget, nubret og pluskjæftet Ansigt, hvori den store Klumpnæse var det eneste fremspringende Punkt. Der var udbredt en sikker Selvtillidsfuldhed over Mandens hele Væsen. Naar han havde sagt en Replik, selv om det var den mest dagligdags Ting af Verden, plejede han at knibe det venstre Øje sammen, nikke bifaldende ad sig selv og klaske med Tungen, som han nød sine egne Ord med en Gourmands Velbehag. Han var Formand for Byens Borgerrepræsentation, i hvilken Egenskab han med stor Ihærdighed, imod den gamle, nu afdøde Byfogeds sejge Modstand, havde faaet sat igjennem, at der blev lagt Fliser paa det ene Fortov i Hovedgaden; hver Gang han passerede denne Gade, gik han altid paa sine kjære Fliser, kneb Øjet sammen, nikkede til sig selv og mumlede: Det er akkurat, som man gik paa Kjøbenhavns Gader — derpaa kom Klasket med Tungen. Dernæst var han Byens største Kjøbmand; Bønderne, der endnu den Gang havde noget tilbage af Autoritetstroen paa den Kjøbstadkjøbmand, de handlede hos, søgte i Masse til hans Butik, der havde en fortræffelig Beliggenhed midt paa Torvet, og bag ved hvilken der var en Skjænkestue, hvor der ikke alene serveredes danske Snapse, men ogsaa Kirsebærbrændevin, ung hvid Rom og sød, gul Extrakt, og hvor der — naar Handelen og Fortæringen havde været nogenlunde rigelig — gaves en Cigar i Tilgift, som

Digitized by Google

Kramer, efter hvad der sagdes, kjøbte sækkevis hos Fabrikanten Radekop i Kjøbenhavn.

Der stod nu altsaa Hr. Kramer i Døren til sin Krambod, i en vis hjemlig Négligé: graa Frakke, brun Vest knappet tæt op i Halsen, uden synligt Spor af Linned, og nedtraadte, broderede Morgensko, i hvilke de store, med hvide Uldsokker beklædte Fødder bredede sig i ugenert Magelighed. Saaledes præsenterede han sig skrævende, i det glade Dagslys, da Degnen Fris svingede om Hjørnet til Torvet. Fris, som strax opdagede den tykke Kjøbmand, fandt, at han ogsaa paa sin Side burde gjøre et eller andet Imponerende, derfor slog han saa pompøst et Knald, som hans Pisk formaaede, saa de gamle Røde, i Erindring om deres Ungdomskraft, tog et Ryk i Vognen, der hoppede højt i Vejret paa en chikanøst opragende, toppet Brosten.

— Naa, det er Fris! God Dag, Fris! Værs' go' og kjør ind i Gaarden, Fris! sagde Kramer med henkastet Nedladenhed og vendte sig for at gaa bag ud gjennem Butiken og ud i Gaarden, hvor han atter viste sig.

— Naa, det er Drengen? Hm! Har det ikke i Højden; men vi har jo Tiden for os, sagde Kjøbmanden.

— Ja, Hr. Kramer, det er et højtideligt Øjeblik for en Fader, sagde Fris, idet han baglængs krøb ned ad Vognen, med den ene Fod paa Axlen og det andet Ben søgende Jorden.

— Gu' er det saa, Fris. Fremtidens Bane er

Digitized by Google

— ja — afhængig af Fremtiden og andet . . . Sligt. Man véd, hvad man har, men véd man, hvad man faar, Fris? nej, det véd man skam ikke, Gu' gjør man ej. Tiderne bliver vanskeligere og vanskeligere for Handelsmanden; bestandig mindre Avance . . . Naa, Mads — hvad staar Du der og gaber efter? Kom og spænd fra, Din Drønert!

Den Tiltalte var Gaardskarlen, der stod i Stalddøren og kløede sig op ad Benene; nu nærmede han sig i tungt Luntetrav, som en Ko, man jager ad.

Da de tre Øvrige havde spist Frokost, og Fris havde afgjort nogle Ærinder i Byen, tog han Afsked med sin Søn og sagde:

— Husk saa paa, hvad jeg har indskærpet Dig . . . kort sagt, bliv et stræbsomt Menneske til Gavn og Glæde for Dig og din Næste, at det kan gaa Dig vel, først i dette Liv og fornemmelig i det tilkommende!

Denne Gang var Degnen virkelig rørt, men han ejede nu en Gang intet andet Udtryk for det Alvorlige end de Former, som hans mangeaarige Beskæftigelse med Balles Lærebog havde ydet ham.

Da Faderen var rejst, antog Kramer en mere myndig Principaltone over for Drengen:

— Naa, Du der — Thomas — er det ikke saadan, Du hedder; jo vist hedder Du Thomas; nu følger Du med mig ud i Butiken. Idag skal Du opmærksomt se efter, hvordan det gaar til paa saadant et Sted, at Du kan begynde at tage fat

Digitized by Google

imorgen den Dag. Den, Du nærmest har at holde Dig til, er Frandsen. Du maa nu kalde ham Hr. Frandsen og lystre ham, som det var mig selv. Forstaar Du nu ogsaa, hvad jeg har sagt Dig? Jo, det gjør Du vel nok; Du skal jo være letnem af Dig.

De gik gjennem Dagligstuen ud i Butiken. Mellem disse to Rum var der en Dør med en rund Glasrude i, foran hvilket var trukket et lille, grønt Gardin med Løbebaand; paa Butikssiden var der lige under Ruden ophængt en Plakat, klistret paa Pap, hvor Kapitelstaxten var optegnet med sirlig Frakturskrift. Butiken var et stort, daarlig belyst Rum. Under de sorttjærede Loftsbjælker hang Ruller med Sejlgarn, som man vandt ned, naar det skulde bruges til Ombinding af Pakkerne, store Bundter af Staaltraad og Tækkegarn, samt hvide Slibestene paa Søm, der gik gjennem deres firkantede Midterhul. Langs Ydervæggen ud mod Gaden var opslaaet store Trækasser, hvori der var Kjøkkensalt; ved Siden af dem stod Tønder med Tjære, Tran, grøn Sæbe og Spegesild, hvilke i Forening gav den Luft, man indaandede, dens Præg. Hvor der var Plads, stod eller hang det grove Isenkram: Spader, Leer og andre Avlsredskaber; fra Hylderne indenfor Disken prangede Sirts og Kattun i brogede Farver, fra andre blinkede Messing og Tinknapperne, der som Prøver sad uden paa Pakkerne. Tre Mennesker vare beskæftigede der: to unge Fyre og en Ældre oppe i Halvtredserne. Han gik i en grøn Kalmuks Frakke, med et rødt, uldent Tør-

Digitized by Google

klæde om Halsen, blaa Klædes Kaskjet med en bred Puld og en uhyre Skygge, store Trætøfler paa Benene og med to Totter Bomuld struttende ud af Ørene. Til ham henvendte Kramer sig:

— Det er den nye Dreng, Frandsen.

Den Tiltalte løftede Ansigtet, som hidtil havde været skjult af Kaskjetskyggen. Noget mere surt end dette Ansigt kan man næppe forestille sig. Det var gjennemgaaende præget af en dyb Indignation; Mundvigerne vare i en stedsevarende Stræben efter at bøje sig ned ad til et Udtryk af den dybeste Foragt. Den graalige Grund i hans Ansigt var tærnet af et tæt Net af røde, hverandre krydsende Striber. Ved Principalens Ord løftede han sin store, røde Haand med den store, røde Uldgarnsmuffedise om Haandledet op til Kaskjetskyggen, og sagde i en Tone, som om han blev fornærmet:

— Naa! —

— Han er noget lille, sagde Kramer; han duer endnu ikke til at bære Noget.

Frandsens Læber dannede en ned ad gaaende Halvellipse.

— Gedehams! mumlede han.

— Ja, ja, Frandsen; tag Dem nu af Knægten!

— Ja — a — vel, svarede Frandsen uendelig tvært.

Dermed var Thomas dimitteret til den merkantile Dannelsesanstalt. Ordene «Student» — «Kræmmerdreng» stødte skærende sammen i hans Tanke, da han saâ sin Mentors raa, uvelvillige Træk.

Digitized by Google

De unge Svende besørgede Kunderne med Haand- og Tungeraphed; men, da Principalen havde anbefalet Thomas til Frandsen, faldt det Drengen ikke ind at nærme sig dem, og han ventede paa, at denne Sidste skulde henvende Ordet til ham. Men Frandsen værdigede ham ikke et Øjekast; han var i Færd med at veje nogle Poser Sukker af, og hver Pose, der havde gjennemgaaet Vægtprøven, satte han vredt og haardt ned paa Disken. Endelig langt om længe vendte han sig om, saa paa Thomas, pegede paa de endnu uafvejede Poser og derefter paa Vægtskaalen, saa gjorde han kort omkring og gik hen mod en Bonde, der stod ved Disken. Thomas fattede, at han skulde fortsætte Frandsens Arbejde; han havde jo nok en Forestilling om, hvorledes man vejede, men hverken kjendte han Vægtlodderne eller vidste, hvor meget enhver Pose skulde veje. Han stod tvivlraadig og vovede ikke at tage fat. Da Frandsen havde besørget Bonden, vendte han sig om mod Drengen.

— Fæ! sagde han.

— Men maa jeg spørge — stammede Thomas.

— Nej Gu' maa Du ej. Tror Du ikke, jeg har Andet at bestille end at svare Dig?

Dermed puffede han Drengen lidt til Side, tog et Halvlispundslod, holdt det op for Øjnene af ham, pegede paa Poserne og gik hen til en ny Kunde.

Da Vægteren raabte ti om Aftenen, forlode de to unge Svende Butiken, efterat den ene havde lukket Butiksdøren til Gaden og spærret den med

Digitized by Google

en svær Jernstang. Thomas blev staaende og gav Agt paa Frandsen, thi ved Middagsbordet havde Principalen sagt, at han skulde dele Værelse med ham.

— Hvad glor Du paa? spurgte Frandsen.

— Hr. Kramer sagde . . . .

— Jeg véd det nok. Gaa strax ind i Kammeret!

— Ja, men hvor er det?

— Hvor det er? Skal jeg være din Tjener?

— Ja, men —

— Hold Mund!

Der rørte sig i Thomas en Blanding af Harme og Forknythed, der maa have givet hans Ansigt et usædvanligt Udtryk, thi Frandsen studsede, idet han kløede sig i Hovedet og gjorde en underlig Grimace til Drengen. Saa slukkede han de to Lamper, der hang over Disken; efter at have tændt en Tællepraas i en Jernstage, gik han hen i en mørk Krog af Butiken og tog bag en Reol en lang Pibe, rakte Drengen den og pegede paa en Skuffe. Denne Gestus forstod han, han var vant til at stoppe sin Faders Pibe, og han udrettede Frandsens tavse Ordre, medens denne tømte Pengeskuffens Indhold ud i en stor Lærredspose, som han bar ind i Dagligstuen. Da han kom tilbage, rakte Drengen ham den stoppede Pibe og strøg en Svovlstik af og vilde stikke den til Pibehovedet.

— Er Du gal? Tror Du, jeg æder Svovl? raabte Frandsen og gik et Par Skridt tilbage.

Thomas gik hen og lavede en Fidibus.

Digitized by Google

— Se, se, sagde Svenden med et svagt Anstrøg af Anerkjendelse; nu begynder han at skjønne. Kom saa med!

De gik igjennem Skjænkestuen, hvor der var en lummer Os af Øl, Brændevin og Bondetobak, derpaa over en lille Gang og vare nu i deres fælles Sovegemak, et lille Kammer med kalkede Vægge, to Senge, to Stole, to umalede, smaa Fyrretræs Borde, hvoraf det ene bar de nødtørftigste Vaskeapparater. Frandsen begyndte at klæde sig af uden at mæle et Ord, men den Akt tog Tid. Han havde mange Lag Klæder paa sin Krop, og for første Gang i sit Liv saâ Thomas et Menneske, der brugte dobbelt Besætning af Benklæder uden paa Underbenklæderne, thi mellem disse og de yderste Klædesbenklæder bar Frandsen sorte Skindbuxer. Mellem de forskjellige Klædningsstykkers Aftagelse spaserede han op og ned i Kammeret med en mørk Mine; afvexlende lød et dybt Suk eller Repliken: Naa for Satan i hede danske Helvede!

Thomas laa forlængst i Sengen, da han saâ Frandsen i Færd med at forrette et helt løjerligt Nattoilette. Svenden tog en gammel Klædeshue, hvis Skygge var sprættet af, paa Hovedet, og over Underbenklæderne snoede han et uhyre, uldent Mavebælte, der naaede op under Armhulerne. Det var den løjerligste Figur, man kunde tænke sig, som han der sad paa Sengefjælen med den skyggeløse Hue ned over Ørene, de læggeløse Ben med de spidst fremstikkende Knæ i uldne Underbenklæder, uden paa hvilke de blaa Uldstrømper vare trukne

Digitized by Google

op til midt paa Laarene, og de store Fødder i Trætøflerne. Han brummede:

— Alle sine Forkølelser faar man ved at sparke Dynen af sig om Natten.

Han blev siddende i nogen Tid og syntes med Velbehag at betragte den forfærdelige Masse Uldtøj; saa spurgte han Drengen:

— Sover Du?

— Nej! —

Frandsen saa et Øjeblik ærgerlig og betænkelig ud, men syntes tilsidst at tage en Beslutning. Efter at have blinket hen mod Thomas, peget ud i Retning af Butiken, rystet barsk paa Hovedet og truet med knyttet Næve, stak han Armen dybt ind under Sengen og hentede en Trepægleflaske ud. Til Drengens store Forbavselse rakte han den over til ham med en Gebærde, at han skulde smage paa den.

— Kun ganske lidt! Dreng. Hører Du!

Thomas vædede Læberne og fandt, at det smagte fortræffelig; det maa have malet sig i hans Mine, thi Frandsen rakte Tungen ud, missede med Øjnene, vel at mærke, uden at smile, tog derpaa Flasken og drak en Slurk.

— For ikke at forkøle sig, sagde han. Kogt Vand, Sukker og Citron og en ubetydelig Draabe Rom.

Dermed slukkede han Lyset.

Om Morgenen Kl. 4½ blev Thomas vækket af en Karl, der listede sig ind paa Hosesokker. Da Drengen havde faaet Øjnene op, var det Første,

Digitized by Google

han saâ, Frandsens gamle Hue, der tittede lidt frem over den uhyre gule Sengedyne med højrøde Striber, ud fra hvilken der udgik en Orgelfuga af Snorken. Karlen tyssede med Haanden, pegede hen paa den anden Seng og sagde:

— Han der sover til Kl. 7.

I Butiken traf Thomas de unge Fyre i en stemningsfuld Konversation med to Tjenestepiger paa en 17—18 Aar, som hvinede og fniste ad hvert Ord, der blev rettet til dem. Den yngste og grimmeste Svend fandt sig tilsidst foranlediget til at føre sin Samtale hviskende med den lille, kappeklædte Stuepige; men han maa være kommen et Stykke udenfor hendes ellers ikke snerpede Smags Grænser, thi den lille Ting gjorde en brat Drejning, vrissede med Nakken og sagde indigneret:

— Føj, Beck! og løb ud af Butiken.

— Sej, Du Dreng, raabte nu Beck til Thomas, fik Du Klø af den Gamle igaar Aftes?

— Nej, jeg gjorde ikke.

— Havde han Brændevinsflasken i Sengen hos sig?

— Det har jeg ikke set —.

— Saa se bedre efter og fortæl os Noget om det imorgen! Jeg vil raade Dig til at lade være at sleske for den gamle Gris; Du staar Dig bedst ved at holde Dig gode Venner med os.

Der herskede en anderledes højrøstet og ugenert Tone end igaar, da Frandsen var tilstede; de to Svende rev stadig Vittigheder af sig til Kunderne, jog Drengen vildt om efter, hvad der skulde

Digitized by Google

hentes, og gav ham af og til et Knubs, naar han tog fejl. Det begyndte at koge inden i ham, han kæmpede for at holde en Explosion nede.

— Dreng — lød Becks storkeknebbrende Røst — skriv ind i den lange, smalle Bog: 1 Lispund Risengryn 16 Mk. 8 Sk., ½ Flaske Petroleum 1 Mk. 8 Sk., 2 Pund Soda 8 Sk.

Thomas adlød.

— Lad mig se, hvordan Du skriver, Dreng! Naa, rub Dig herhen med Bogen! Du skriver ikke saa galt. Men hvordan er det, Du staver? Det hedder Rissengryn, inte Risengryn.

— Det staves med ét s. At stave det med to s'er er galt.

— Siger Du, at jeg kan gjøre noget Galt? — Dermed gav Beck ham et kraftigt Klask med Bagen af Haanden. Nu kom Explosionen, thi Thomas, hvis Stolthed havde været hans korrekte Orthografi, der i Skolen havde skaffet ham Ros af Præst, Provst og Biskop, blev aldeles ude af sig selv: der sænkede sig som en Sky mellem hans Øje og Gjenstandene i Rummet, men Skyen gjennemkrydsedes af hvide Gnister; han greb efter det Første det Bedste og fik fat paa en lang Stang med en lyreformet Krog, der brugtes til at tage Staaltraad og Sligt ned fra Loftet, og, medens Becks Arm anden Gang hævede sig, ramte denne Stang den paa en meget ublid Maade. Den anden Svend gabede maalløst paa Scenen; Beck udstødte et Vræl af Raseri; hans nye Svendeværdighed var ham mindst lige saa hellig en Ting som Orthografien var det

Digitized by Google

for Skolelærersønnen; og der vilde maaske være sket noget i Kjøbstadens indre Handelshistorie aldeles Uhørt, hvis ikke Døren til Skjænkestuen pludselig var gaaet op, og Frandsen havde vist sig.

— Hvem gjør Spektakel? spurgte han.

— . . . Det . . . det . . . . Drengen ta'r igjen, naar jeg slaar ham . . . hvæsede Beck.

— Naar Dreng og Svend slaas, er det Svendens Skyld, lød Frandsens lakoniske Højesteretsdom.

I Henrykkelsens nervøse Opspænding løb Thomas hen og vilde gribe Frandsens Haand. Frandsen slog til hans Haand og sagde gnavent:

— Din Hvalp! hvilken Replik efterfulgtes af et Knips paa Næsen; Drengen opfattede det som et Kjærtegn.

Man maa ingenlunde tro, at Thomas kom Frandsen nærmere paa Grund af denne Begivenhed. Da han om Aftenen, modig ved det halve Medhold, den gamle Svend havde givet ham, vovede sig til at begynde at tale, fulgte Frandsens: «Hold Mund!» lige saa hurtigt efter Drengens Ord som Knaldet efter Glimtet, naar Tordenskyen staar lige over Hovedet. Alligevel følte Drengen sig tryggest, naar han var ene med den gamle Særling; Principalen, Hr. Kramer, saâ han ikke meget til; han holdt sig i en imponerende Afstand og modtog kun Referater af Frandsen, der bestyrede hele Butiksvæsenet, medens Kjøbmanden selv personlig ledede Brænderi og Studehandel samt varetog sin kommunale Tillidspost. Naar han viste sig for Bu-

Digitized by Google

tiksfolkene, var det kun paa Tærskelen mellem Boden og Dagligstuen, altid i en skrævende Stilling med begge Hænderne begravede i de mægtige Buxelommer, saa slog han stundom et Slag hen mod Døren til Torvet, hvilket han mønstrede fra Tærskelen, og nikkede til Slagterne og Tørvebønderne med en Blanding af Nedladenhed og Fortrolighed. Tidt vendte han sig imidlertid ind mod Butiken, nikkede til Frandsen, der tvært lettede paa Huen; naar han saâ paa de Andre, var Øjekastet ledsaget af en alvorsfuld Rømmen.

Kun ved Middagsbordet saâ Thomas noget til Familien; der spistes i to «Hold»; han hørte til det andet. Madam — eller, som man begyndte at kalde hende, Fru Kramer — var en lille, spinkel, spidsnæset Kone, der saâ ud, som hun altid frøs og var nær ved at græde af Kulde; hun talte altid i en klynkende, sødlig-formanende Tone. Næsten hver Potageskefuld, som hun øste op af Terrinen, ledsagede hun med et Suk, og, medens saa Holdet Beck & Thomas spiste, sad hun og krøb sammen med Hænderne under Forklædet. Alt i Stuen var bomstille, man hørte kun Skeer eller Gafler af og til skrabe mod Tallerkenerne, eller Kramer rømme sig henne i den store Lænestol paa Forhøjningen ved Vinduet, hvor han læste sig i Søvn ved Byens Avis. Frandsen viste sig aldrig i Familiens Stuer; han havde Privilegium paa at faâ serveret paa sit Kammer, og i de 8 Minuter, som han brugte til sit Maaltid, turde Ingen forstyrre ham under noget som helst Paaskud.

Digitized by Google

Det var en Lørdag Aften, da Thomas som sædvanlig havde tændt Frandsens Pibe. Han vilde til at begive sig til Kammeret, da pludselig Frandsens Stemme lød:

— Hø! —

Thomas vendte sig om.

— Du gjør klogt i at holde Munden, hvis Du ser og hører Noget siden.

Thomas saâ spørgende paa Frandsen, der slog ad ham med Haanden og sagde:

— Gaa saa i Seng!

Han adlød i en Fart, men faldt ikke i Søvn, thi Frandsens Advarsel gav ham Stof til at gruble over. Noget efter hørte han Døren aabnes fra den lille Gang. Saa kom Frandsen med Lys og et Par Ølglas, som han satte paa det Bord, der stod foran hans Seng; derpaa gik han atter ud og bar en Bænk fra Skjænkestuen ind i Kammeret. Tredie Gang bragte han en vældig sort Thepotte, fra hvis Tud en hvirvlende Damp snoede sig ud i Stuen. Han kastede et Blik hen mod Thomas's Seng og gjorde en ærgerlig Grimace, da han opdagede Drengens vidt aabne Øjne.

— Sov, og det strax! sagde han.

Drengen lystrede, saa vidt det lod sig gjøre, ved at knibe Øjnene sammen; men han forbeholdt sig en ganske lille Smule Syn ved at lade en Sprække staa aaben mellem sine øverste og nederste Øjenlaag. Det varede ikke længe, før han hørte den Dør gaa, der førte fra den lille Gang ud til Torvet; saa aabnedes Døren til Kammeret, og

Digitized by Google

ind traadte en lille, undersætsig, hjulbenet Mand, hvis mørke Haar struttede ud til alle Sider som Piggene paa et Pindsvin. Under Hagen havde han en lang Skjægdusk, der laa ud over hans Vest som en Pelskrave, den blaa Frakkes lange Skjøder dinglede ham om Benene, paa Hovedet havde han en underlig formet lodden Hue med en trekantet Klap paa hver Side af den spidse Puld. Thomas kjendte ham: det var Smed Johansen, som handlede hos dem. Hverken han eller Frandsen sagde god Aften eller gjorde den fjerneste Antydning til at hilse hinanden; Frandsen lod blot høre et tvært Naa! Uden at sige et Ord gik Smeden hen til Bordet, tog en kort Pibe med et stort Træhoved op af Lommen, tændte den ved Tællelyset og satte sig lige over for Frandsen. Efter en halv Snes Minuters Forløb sagde Frandsen:

— Vil Du have Puns?

Smeden nikkede; Frandsen tog Thepotten og skjænkede i det ene Ølglas, som Smeden tømte i én Slurk. Atter en lang Pavse. Denne Gang var det Smeden, som afbrød den.

— Det er ordentlig ækelt at se paa saadan en Tværdriver og Tørvetriller som Dig.

— Tak, i lige Maade! svarede Frandsen. Har Du spist Aftensmad?

— Aftensmad? Hæ! — Ja det er da sine stive fire Timer siden. Ja Gu' har jeg spist Aftensmad.

— Vil Du have noget Aftensmad?

Digitized by Google

— Nej Tak, jeg skal saamænd ingen Ulejlighed gjøre Dig.

Frandsen gjorde sin haanlige Trækning med Mundvigene, rejste sig og foretog med stor Langsomhed et Par Vandringer mellem Bordet og et lille Skab, ud fra hvilket han tog et halvt Rugbrød, en Spegepølse, en Fjerding Anchovis, et Stykke Ost, en Brændevinskaraffe og Snapseglas. Han smed de forskjellige Fødevarer vredt hen ad Bordet. Smeden tog ganske flegmatisk Piben ud af Munden og stak den ned i Baglommen paa sin Frakke, skar sig en Rundtenom af Rugbrødet, der mindede om et Stykke Favnebrænde, dertil en forsvarlig Skive af Pølsen, skjænkede en Snaps med Top paa, og gav sig saa til at spise, som om han ikke alene ikke havde spist Aftensmad, men som om han hverken havde faaet Noget til Frokost eller Middag. Frandsen støttede begge Albuerne mod Bordet og Hovedet paa begge Hænderne, idet han betragtede Smeden stift.

— Hvad glor Du paa? Kan Du ikke lade mig spise min Mad i Ro, snerrede denne.

— Jo. Men bare Du vilde lade være at skabe Dig. Hvorfor sagde Du, at Du ingen Mad vilde have?

— Man kan mærke, Du aldrig har været mellem ordentlige Folk. Skal man strax sige Ja ligesom en anden Bondeknold? Jeg plejer altid at vise Levemaade.

— Naa saadan, mumlede Frandsen med et anerkjendende Nik.

Digitized by Google

Da Smeden havde spist, tørte han Munden med Bagen af Haanden og denne atter paa sin Vest under Armhulen og knurrede:

— Det er alligevel noget ledt Fylderi at spise to Gange til Aften.

— Aa Sludder! sagde Frandsen.

Atter en af de lange Pavser! Smeden satte nu Albuerne paa Bordet og indtog samme Stilling som Frandsen. Saaledes sad de og gloede paa hinanden en rum Tid. Smeden sluttede den lange Mellemakt med et Suk:

— Det skulde Nogen have sagt for en Snes Aar siden!

— Hvad for Noget? spurgte Frandsen.

— At vi skulde blive saadan et Par Tværdrivere, lød Svaret.

— Hold Mund, Johansen!

— Og at det saa skulde være en Smule Tøs, det Hele drejede sig om.

— Hæ — ja. Hvor gammel er nu hendes Nikolaj?

— Han bliver jo Svend til Majdag; saa han maa vel — ja — være sytten Aar. Hør Du — ud med tre Mark til Ringeren, som passer Moderens Grav der ude i Stokkeby.

Frandsen smed tre Markstykker hen ad Bordet og sagde:

— Han holder den vel ordentlig med Blomster og saadant noget Pilleri?

— Ja s'gu, som det kunde være en Provstedatters Grav.

Digitized by Google

To, tre Ølglas bleve tømte i Tavshed. Efter det tredje fôr Smeden hidsig i Vejret, hug i Bordet, saa der sad Mærke af Knoerne i den fedtede Fyrretræs Plade og raabte:

— Ja, men der har aldrig i denne By været et saa dejligt Pigebarn som Pottemagerens Mine.

— Hold Mund, Johansen! brummede Frandsen og vendte Hovedet om til den anden Side.

— Havde hun taget En af os, blev Smeden ved, saa var vi ikke blevne saadanne to Tørvetrillere, som vi er.

— Jo; saa var da En af os bleven en Tørvetriller.

— Det er s'gu ogsaa sandt! sagde Smeden og nikkede gjentagne Gange eftertænksomt med Hovedet; — men — føjede han til — Dig havde hun nu ligegodt aldrig taget.

Nu røg Frandsen hidsig op fra Stolen:

— Hvad bilder Du Dig ind? Tror Du, hun saâ til saadan en Smedebælg:

— Sagde Du Smedebælg, Din Rosinpiller?

Frandsen kløede sig paa Næsen og sagde:

— Det er noget farligt Sludder for to gamle, fornuftige Mennesker at skjendes om. Hun vilde jo ikke have nogen af os.

— Nej, det har Du da endelig Ret i, sagde Smeden og satte sig rolig ned igjen. Fanden tage den tyske Dansemester! At ogsaa saadant et Bæst skulde komme til Byen! Men, naar hun skulde komme galt afsted, saa var det dog godt, at Næverne sidder ordentlig paa den Dreng, hun fik.

Digitized by Google

Frandsen drak igjen, rejste sig, gik over til Johansen, ruskede ham blidt i Nakken og sagde:

— Du kunde ikke have været bedre imod ham, om det havde været din egen Søn.

— Hvad er det nu for noget Vrævl, Frandsen. Nu er det jo Dig, der skaber Dig. Du har jo givet til Klæder og Skolegang; jeg har jo bare givet ham Føden, og de to sidste Aar har jeg jo havt Nytte af ham i Smedien.

— Naa, ja, saadant Noget kan man jo nemt blive enig om; for sulte kunde Drengen jo ikke; Moderen var jo død, og den Vindhas var jo fløjet med Vildgæssene. Men hvor var vi To dog gale paa hinanden, da vi begge to havde forsét os paa hende paa det Borgerbal ovre paa Raadstuen tredje Juledag!

— Ja. Vi sloges jo ude i Raadstugangen. Du fik ellers Klø ved den Lejlighed, Frandsen.

— Gjorde jeg? Saa? Det husker Du bestemt fejl i, for den Gang kunde jeg drive en ganske forfærdelig Skalle.

— Ja, men det har altid været sløjt med dine Armkræfter, sagde Smeden. Naa ja, ja, Enhver kan jo være god for sig, og Du har altid værer et mageløst godt Menneske, Frandsen.

— Nej, det er Dig, der har været et godt Menneske, Johansen. Kan Du huske, da vi mødtes i Ellekrattet nede ved Aaen? Vi var nok begge gaaet ud og mule Bedrøvelsen af, da Ulykken var sket med Mine Koldrup. Du tog mig s'gu helt bevægelig ved Haanden og sagde, at, siden Skæb-

Digitized by Google

ningen nu havde lavet det paa saadan en Façon, saa skulde der være Venskab mellem os baade paa Jorden og i det andet Liv oppe i Himlen?

— Ja, men kan Du huske, at det var Dig, der sagde, at nu, da Mine var død, saa maatte vi sla' os i Kompagniskab om at tage os af Ungen?

Nu havde Rørelsen og Punchen faaet en saadan Overmagt over begge de gamle Fyre, at de begyndte at hulke højt, og snart fik de Hikke. Derpaa snakkede de saa smaat i Munden paa hinanden, og Thomas, som af og til var falden i Blund og atter vaagnet op, kunde ikke finde Sammenhæng i deres Tale eller skjelne deres Repliker ud fra hinanden. Han blev sig dog først ret bevidst, da han saâ Smeden tage en ujævn og bugtet Retning hen mod Døren og Frandsen rejse sig op for at følge ham ud. Dernæst saâ han dem staa Favn i Favn i den aabne Dørkarm paa den mørke Baggrund, medens Tællelysets Flamme viftede for Trækvinden, saa underlige Skygger flakkede om paa de brunrøde, grove Ansigter med de primitive, ukultiverede Træk, af og til saâ han Taarerne funkle i Begges Øjne, medens de sang:

Fryd Dig ved Livet
i dine Dages Vaar,
pluk Glædens Rose,
før den forgaar.

og saa langsommere med drævende, sentimentalt Udtryk:

Man skaber sig saa gjærne Kval
og søger Roser uden Tal,

Digitized by Google

men vandrer Lilien kold forbi,
som blomstrer ved vor Fo—o—o—d.

Thomas kunde ikke afvinde sit Arbejde nogen Interesse. Han længtes efter sin Moder, efter det frie Land, Skoven, sit Udsigtspunkt over den store Slette, de stille Drømmerier og de smaa Dramaer med Henriette. Frandsen skjendte tidt paa ham og rystede paa Hovedet, naar han vejede eller maalte.

— Skidt Haandelag, brummede han, Klatmikkel og Klodsmajor!

Søndag Formiddag fra 9 til 4 var Butiken lukket. Den sky Landsbydreng havde ingen jævnaldrende Bekjendtskaber gjort og var i den Tid overladt til sig selv. Et Par Dage før Søndag glædede han sig til denne Fritid, og, naar den saa kom, vidste han ikke, hvad han skulde gjøre med den. En Bog, han kunde læse i, fandtes ikke; han drev da rundt paa Markerne om Byen, medens Tanker og Minder i tidt skiftende, uregelmæssige, uklare og brudte Former steg og sank i ham. Hans Moders Fortælling den sidste Aften, de tilbragte sammen, styrede hans Tankers Kurs tidt hen imod, men der var ham noget uforklarlig Uhyggeligt ved den, han drejede af fra den, naar hans Erindring havde begyndt at fordybe sig i den. Saa tænkte han paa den underlige Latinundervisning hos Pastor Birk, over for hvilken hans Kritik vel nu var vaagnet, men den stod dog for ham som en brudt Fortsættelse om Noget, som han nu helt var afskaaren fra. Paa sine Van-

Digitized by Google

dringer havde han opsøgt sig et Slags Hvilested, men det var ikke saa smukt som hans Yndlingsplet paa Højden ved Skovkanten der hjemme. Det var midt ude paa en Mark, hvor noget Brombær- og Tjørnekrat voxede omkring en dyb Mergelgrav og ned ad dens lerede Skrænter. Han klavrede ned ad de stejle Bredder og stod paa en nu af tyndt opløbet Græs næsten overgroet Sti, der løb rundt om Vandet. Han var forkuet og træt; han kunde staa hele Timer og hviske for sig selv Vers, han kunde udenad; han tænkte ikke paa Indholdet; det var en tankeløs Dvælen i Rhythmernes Takt, en ubevidst Stræben efter at fylde Tiden uden at tænke. Han slog da Takten i Vandet med en lang Pilekjæp, saa Hundestejlene vare i stadig Forfærdelse og spredte sig i pilsnare Stimer til alle Sider.

Det var en varm Julidag, hvor Lyset laa blændende over den vidtstrakte Mark, hvor ingen Træer, ingen Hævninger eller Sænkninger i Terrænet dæmpede eller fordelte det. Som en Tørstig søger til en Kilde, søgte Thomas til Mergelgraven med det forkrøblede Krat om Randene, tog sin Kjæp og begyndte sin sløve, underlige Leg, en ægte lyrisk-dansk Beskæftigelse. Med det adspredte Halvsyn, som han ofrede Omgivelserne, opdagede han paa den anden Side Vandet en Skygge bevæge sig fremad paa Skrænten Væg, til den pludselig standsede og blev staaende. Han fæstede da Øjet i Retningen og saa en Mand staa

Digitized by Google

ovre paa den modsatte Bred, vel en halv Snes Alen fra ham; den Fremmede betragtede ham stift og, som det forekom ham, med Opmærksomhed.

Han saâ ikke ud som Folk i Almindelighed. Hans hvide Haar fejede i lange Krøller Skuldrene paa Frakken; han bar ikke Halstørklæde, men en bred nedfaldende Skjortekrave, hæftet sammen i Halsen med en Guldknap, hvori atter en vandklar Sten blinkede. Det glatragede Ansigt havde fine, næsten kvindelige Former, men Kinderne og Øjenlaagene hang slappe ned, og de store mørkeblaa Øjne saâ trætte og anstrængte ud. Han rørte sig ikke af Pletten og blev ved at se paa Thomas, der efterhaanden blev lidt uhyggelig ved denne ufravendte Stirren. Endelig satte han sig langsomt i Gang, gik langs Vandet, drejede om og kom over paa samme Side som Thomas, hvem han stedse nærmede sig. Drengens Hjerte bankede, den Fremmede saâ helt mystisk ud; han turde ikke se paa ham, men blev ved ihærdigere end nogensinde at rage i Vandet med Pilekjæppen. Men tilsidst rykkede den fremmede ham ganske nær, han saâ hans lange slaabrokagtige graa Frakkes Skjøder lige ved Siden af sig. Der var ikke Andet for end at ænse hans Nærværelse: Thomas saâ til Siden op mod ham og tog sin Hue af. Den Fremmede blev ved at betragte ham med samme nysgjerrig-spændte Mine.

— Hvem hører Du til? spurgte han med en

Digitized by Google

hæs, blød Stemme og rømmede sig stærkt strax efter.

— Jeg er i Lære hos Kjøbmand Kramer, svarede Thomas.

— Hvad hedder Du?

— Thomas Fris.

— Thomas?... Saa?... Din Fader er...?

— Skolelærer Fris i Lundeby.

Den Fremmede lukkede Øjnene og sænkede Hovedet. Han begyndte at nynne en Melodi; den forekom Thomas bekjendt, men det var ham ikke muligt at orientere sig, hvorfra han kjendte den. Saa gav han sig atter til at se paa Drengen med et sært Smil.

— Holder Du mere af at rage i Vandet end i Sildetønderne i Boden?

— Aa — aa —, svarede Drengen forlegen.

Den fremmede borede Taaspidsen af sin ene Støvle i Jorden, lukkede atter Øjnene og strøg Haanden over dem:

— Hør . . . hm . . . er din Moder levende? mumlede han.

— Jo, men hun er altid syg.

Den Fremmede nynnede igjen den samme Melodi; Thomas blev helt forbavset, thi nu gik det op for ham, at det var den samme, hans Moder havde sunget til nogle fremmede Ord, da han var lille, og hun endnu kunde synge. Den Fremmede blev ham mere og mere uhyggelig; han ønskede inderlig, at han vilde gaa. Da lød hans Stemme igjen, medens det samme Smil kru-

Digitized by Google

sede Musklerne om hans Mund og de endnu kjødfulde Læber.

— Kunde Du ikke have mere Lyst til ... til at gaa paa Æventyr, Fanden i Vold, over hele Verden, spille Komedie, snart hist, snart her, snart med Bjerge til Kulisser, snart med pragtfulde Skove, hvor Hyrdinder danse og slaa Tamburinerne i Luften og ...?

Thomas saâ op, nu stirrede den Fremmede igjen paa ham og lo højt, da han saâ hans sky Blik.

— Han er gal, tænkte Thomas.

— Nej, Du er bange for din Pels, Dreng! lo den Fremmede igjen; ja den maatte Du risikere, hvis Du vilde paa den Gallej. Har Du læst om En, der hed Bellerofon, der faldt ned fra Luften, da han red paa Ryggen af en bevinget Hest?

— Ne—j.

— Saa skal jeg fortælle Dig det. Bellerofon var en græsk Kongesøn .... her standsede han, forvred Munden som En, der pludselig bliver inderlig kjed af Noget, sparkede en Hob Grus og Smaasten ud i Vandet og sagde:

— Nej, det er bedre, Du gaar hjem og rager i Sildetønderne og bevarer din Moralitet. Véd Du, hvad det er?

— Nej —

— Jeg s'gu heller ikke. Men Du har noget Umoralsk i dine Øjne, trods det at Du er en Bondeknold.

Den Fremmede slog en drengeagtig-vrængende

Digitized by Google

Latter op, gik sin Vej, kom med Besvær op ad Skrænten, hvor den var lavest og mindst stejl, og forsvandt bag Brombærbuskene. Thomas steg op paa den modsatte Side og saâ den gale Mand gaa hen ad Marken, men i en Retning, der førte fra Byen. Han begav sig strax hjem, thi nu nærmede Kramers Middagstid sig. Han tænkte hele Vejen paa, hvem den gale Mand dog kunde være. Han kunde ikke være fra Byen, hvor det to Maaneders Ophold omtrent havde lært Thomas at kjende alle Beboerne af Udseende.

Ved Middagsbordet var Thomas ene med Familien; Bech og den anden Svend vare ikke hjemme. Idet Fruen rakte Thomas Grynsuppen, satte hun sit bittersødeste Smil op:

— Har lille Thomas været i Kirke? spurgte hun.

— Nej. —

— Gaar lille Thomas aldrig i Kirke?

— Jo — hjemme gik jeg i Kirke.

— Det maa lille Thomas ogsaa gjøre her. Det er rent galt, naar Folk kommer ud af den Vane.

— Drengen har sin Fritid fra ni til fire om Søndagen, sagde Kramer let henkastende; desuden er han for ung til at forstaa — hvad min Fætter, Præsten paa Fyn, kalder Depositionen i en Præken.

— Undskyld, lille Fatter, men han er da konfirmeret; og hans Fader er da paa en vis Maade en gejstlig Person.

— Snak! Degne er ikke Gejstlige, sagde Kramer med Intelligensens hele Overlegenhed lige

Digitized by Google

over for sin Ægtehalvdels Uvidenhed; de har jo ikke Ordination.

Nu var Kjøbmanden færdig med sin Middagsmad, rejste sig, modtog Tak for Mad, satte sig i Lænestolen, foldede Hænderne over Maven og sagde, samtidig med at han gabede som en stor Hund:

— Ak ja — ak ja! Nu vilde jeg ønske, at hvert Menneske paa den hele Jord var saa mæt som jeg.

Saa sov han de Retfærdiges Søvn; Signalet lød fra hans Næse.

Fruen gav sig til at tragte Kaffe. Da hun var færdig dermed, kastede hun et Blik hen paa Manden, og, efter at hun havde forsikret sig om, at han hverken saâ eller hørte, vinkede hun ad Thomas, listede sig paa sine Filtsko hen til Døren til Lejlighedens «Sal», der kun blev brugt, naar der var Selskab, drejede forsigtig Laasen og gjorde Tegn til Thomas, at han skulde følge hende, men tyssede tillige for at betegne, at han skulde gaa sagte. Thomas adlød, og, da de begge vare inde i Salen, gik Madamen hen til en Mahogni Piedestal, der stod i et af Stuens Hjørner, tog et Stykke Sandkage ud, som hun rakte Thomas med et Nik og et kjærtegnende Smil, derpaa gjorde hun igjen en tyssende Bevægelse ind mod den anden Stue og spurgte sagte:

— Hør, min søde Dreng, hvad tager Frandsen sig for om Aftenen?

— Han ... han sover.

Digitized by Google

— Ja vel. Men drikker han ikke?

— Ne—e—j.

— Hvad snakker han og Smed Johansen om, naar de er sammen?

— Aa — om alle Slags.

— Som — for Exempel?

— Aa — om hvordan de dansede paa Ballerne i deres unge Dage — og — jeg véd ikke.

— Naa virkelig ikke om Andet?

— Nej —

— Hm. Hør, min egen Dreng, kom lidt nærmere! Jeg maa tale med Dig. Gud, Du stakkels Barn, som skal være nødt til at se paa saadanne Ting. Men hvorfor har Du ikke i sin Tid sagt det til min Mand og mig, der jo er Dig i Faders og Moders Sted?

Thomas forstod ikke et Ord, saâ paa Fru Kramer med opspilede Øjne og spurgte:

— Men — hvad — mener...

— Skab Dig nu ikke, sagde Fruen med et pludseligt Omslag fra det Ømme til det Arrige. Du er jo en stor Dreng og maa vide Besked om det højst umoralske Forhold, som længe har fundet Sted mellem den væmmelige gamle Frandsen og den Tøjte til Mette. Ja, nu kan hun have det saa godt; Alting er opdaget. Naa — naa, hvad har Du set? Men saa svar dog Barn og bliv ikke rød i Hovedet! Jeg er jo en gammel gift Kone.

Thomas vidste meget godt, at samme Mette og Bech legede Kjærestefolk! det var han stor nok

Digitized by Google

til at forstaa, men det var første Gang i hans Liv, at et kvindeligt Væsen havde villet diskutere slige Sager med ham; han blev først rød i Hovedet, saa paakom der ham en voldsom Trang til Latter, under Kampen med hvilken han fremstammede:

— Men det er jo ikke Frandsen... for...

— Naa, saa det er ikke Frandsen? fusede Fruen ud, og, medens Foredraget blev crescendo, blev Takten allegrissimo — Nej nu skal man bare høre! Naa det er ikke Frandsen! Naa, saa det er det ikke? Jeg skal, ved den levende Gud, sige min Mand, hvor nedrigen Du kan lyve. Føj, føj skamme Dig! Du, som er bleven konfirmeret for ikke et halvt Aar siden! Du vil maaske oven i Kjøbet lyve min Mand det paa! Hvad? Jo Du er, ved Gud i Himlen, en net Fisk. Gaa bare... føj! —

Da Thomas var gaaet, lukkede Fru Kramer Piedestalen og sagde:

Det er en dum Dreng, han faar aldrig mere Sandkage.

Da Drengen kom ud i Butiken, styrtede han næsten over Ende af Latter.

— Hold Mund, Dreng! sagde Frandsen. Hvad griner Du af?

— Fruen siger... (her bøjede han sig hviskende til Frandsen, at de unge Svende ikke skulde høre det)... hun siger, at det er Dem, der er Kjærest med Mette.

— Pjanke-Malene, sagde Frandsen og kastede

Digitized by Google

et foragteligt Blik hen mod Ruden i Dagligstudøren.

Mellem Frandsen og Fruen havde der i en lang Aarrække, saa længe Frandsen enevældig havde styret Butiken, været ført en stille, men forbitret Krig paa Afstand. Tidligere havde hun taget af Varer, hvad hun havde Lyst til, men Frandsen fordrede nøjagtig Kontrabog med Huset som med de Fremmede, og, naar Kramer vilde have Manufakturvarer til sin Kones Pynt, fandt han hos Frandsen den sejgeste Modstand, saa han tidt maatte vende tilbage til sin Ægtehalvdel med uforrettet Sag. Husets Frue vilde gjærne tro alt Ondt om Frandsen; om hun virkelig troede den Historie, som hun opvartede Butiksdrengen med, er ikke let at sige; men, da hun af Hjertens Lyst ønskede, at den skulde være sand, gjorde det skuffede Ønske hende forbitret paa den i hvert Fald aldeles uskyldige Dreng; men den Slags feminine Logik er endda et ikke saa sjelden forekommende Fænomen.

Frandsen kunde ligesom lugte, naar Fruens spidse Næse nærmede sig Dørruden. Det havde Thomas mærket, thi, naar Frandsen halv nynnede og halv brummede følgende Linier:

> Gid Fanden havde Kjællingen,
> saa fjottegal hun er,

var han vis paa at se Fruens Ansigt bag Glasset, naar han vendte sig hen derimod.

Digitized by Google

VI.

Sommermarkedsdagen.

Sidst i Juli Maaned skulde der være Sommermarked i Kjøbstaden. Allerede den foregaaende Dag havde de tilrejsende Kræmmere og Gjøglere havt travlt med at opslaa deres Telte paa Byens Torv og et Stykke ned ad Hovedgaden; disse Telte med deres Diske af uhøvlede Bræder, der først paa Festdagen skulde beklædes med Lærred, havde de liberalt overladt Byens Drenge at lege i Aftenen før Markedsdagen. Men paa denne Dag straalede de med Manufaktur- og Galanterivarer; fra den gamle, tykke Italiener Borellos Bod udgik en Duft af Pommade og Essenser, der kappedes med den, som Gjenboteltet præsterede; dettes Ejer, der paa det flagrende Lærredsskilt var angivet som P. Neumann, Parfumør, Frisør og Ligtornelæge, var i en stadig Krig med Gadedrengene, der rettede det irriterende Spørgsmaal til ham, om hans Salver ikke bestod af Svinefedt med Duesnavs i, saa kom Kage- og Legetøjsteltene, hvis Diske frembød Rækker af de bekjendte med et rødt Sukkerlag bedækkede Peberkager, som trods Udsælgerskernes mildest talt uappetitlige Hænder massevis fortæredes af Bønderbørnene, medens de finere af Byens Drenge viste deres mere dannede Smag ved at vælge Butterdejgskager fyldte med Æblegrød. Ned ad et Par mindre Gader var der opstillet Træstilladser, hvorpaa Byens Skomagere og Sadelmagere havde ophængt deres Varer; i Skomagerens

Digitized by Google

Udsalg saâ man tidt en Bondedreng for første Gang i sit Liv foretage den betydningsfulde Handling at tage et Par Fedtlæders Støvler med lange Skafter paa, og en stolt Selvfølelse farvede da Purkens Kinder, naar han satte sig i Gang med Buxerne stukne ned i Skafterne og lod Sinkerne klinge og skure mod Brostenene; hist saâ man en voxen Bondepige kjøbslaa om et Par Blanklæders Sko, medens hun bly skjulte sin sorte Uldhose ved at trække den Fod, hvorpaa hun nys havde prøvet en Sko, højt op under sit Skjørt; foran et Sadelmagerstade prøvede en landlig Løve, en velstaaende Gaardmands Søn, med Cigaren til Vejrs i den ene Mundvig, en stor Kjørepisk ved at svinge den over Hovedet til et vældigt Knald. Se der lange Geledder af unge Bønderpiger, der spadsere Haand i Haand og spærre hele Gaden! der river En sig løs fra Rækken for at give en landlig Kurtisør Haanden. Den Sidste staar stille, griner over hele Ansigtet, medens Pigen ærbar slaar Øjnene ned i Stenbroen. Ridderen siger til sin Dame:

— Hæ — Ja. — Se god Dag, Stine ... Du er nok kommen til Marked idag?

— Ja det er Du vel ogsaa.

— Ja Gu' er jeg saa.

Nu følger en Afbrydelse i Dialogen; Karlen staar nogen Tid og ser paa Pigen, der endelig drister sig til at slaa Øjnene op; en Latter, der begyndte med en næsten umærkelig Smaafnisen, stiger tilsidst i den Grad, at hun maa sætte sit

Digitized by Google

Lommetørklæde for Munden; det klukker i hende, og Vandet render ned ad hendes Kinder. Karlen lér ogsaa; saadan staa de og le et Par Minuter, saa kommer Ansigterne i de sædvanlige rolige Folder; endnu vexles et Blik; Karlen strækker Haanden ud og siger:

— Ja, saa byder jeg Farvel, Stine!

— Farvel, Hans! siger Stine og skynder sig med at naa de andre Piger for atter at indtage sin Plads som Led i den brudte Kjæde.

Paa Torvet har Kramer sin Teltbod lige ud for sin Butik; men der viser hverken han eller Frandsen sig; begge nære de en dyb Foragt for Markedskræmmere, men Kramer har altid udtalt det, at han fandt, at det var hans Pligt ved Markederne at vise, at Byens Kjøbmænd førte reellere Varer og til moderatere Priser end disse «Jødesnuder», der rende Landet rundt og ikke holde fast Butik i nogen Kjøbstad. Derimod florerer Beck i sin fulde Storhed i Markedsboden. Han rullede Baand op, maalte det forlangte Stykke, viklede det Øvrige om Rullen igjen, bredte det ene store Stykke Tøj efter det andet ud over Disken med en Flothed og Overlegenhed, der ingenlunde forfejlede sin imponerende Virkning paa Publikum; thi, om end en eller anden Bondepige ytrede, «at den bøvede Kramers Svend lige godt var en taab'lig Rad», havde de egentlig Intet imod, at han tiltalte dem med «Jomfru» og af og til vovede et Forsøg paa at tage dem under Hagen. Thomas rasede indvendig, naar Svenden øvede sin Vittig-

Digitized by Google

hed paa ham. «Op med Muskaten, Page!» sagde Beck til ham, naar han skulde have et Stykke Tøj eller en Papæske med Tørklæder eller Handsker i bragt ned fra Hylderne. «Forsvind i de nedrige Regioner!» raabte han, naar Drengen skulde trække et Stykke Lærred frem fra de skjulte Hylder under Disken.

Paa Hjørnet af Torvet og Hovedgaden laa Brændevinsbrænder Paubs Lade. Til dette Lokale havde Markedets æsthetiske Producenter taget deres Tilflugt. Den store, tjærede Ladeport var skjult af et Lærreds-Forhæng, hvorpaa der var afmalet nøgne, menneskelige Figurer i de Tyngdelovèn mest trodsende Stillinger; de krøb op ad Vægge som Fluer, og legede samtidig i Luften med gyldne Æbler eller bar Ambolte paa Brystet, paa hvilke tre andre nøgne Mænd hamrede løs af alle Livsens Kræfter. Foran dette Maleri, hvis Originalitet bestod i en ganske særegen Kjødfarve, der gjorde alle de fremstillede Mennesker til røde Indianere, var oprejst et Stillads, hvorpaa der stod fire levende Mennesker: to i Trikot, der slog Folder op ad Benene, samt med blaa Fløjels Mavebælter med Sølvpailletter; en i engelsk Generals-Uniform: rød Kjole med Guldepauletter, hvide Benklæder og stive Rytterstøvler; en i rødt og gult Clownskostume med spidspuldet Filthat paa Hovedet. I en dialogiseret Reklame udvikledes der for Publikum, at inde i Laden kunde man faâ Kunster at se, der vare foreviste for Kejserne af Østerrig, Rusland, Marokko og Brasilien under pyramidalsk Applaus,

Digitized by Google

ekvilibristiske Exercitier, Jonglør- og Eskamotørkunster — Alt for den billige Pris af 12 Skilling, Børn 8 Skilling, og alt imens skulde Musje Bajazzo med «hymoristiske» Indfald forlyste de højtærede Tilskuere. Da Dialogen var endt, tudede den engelske General i en stor Vognmandstrompet; en højfrugtsommelig Kone i grøn Fløjels Nattrøje og falmet, lyseblaat Silkeskjørt, der stod under Stilladset for at indkassere Pengene, raabte med en Røst, der i skingrende Styrke kappedes med Trompeten: «Treten Sie mal ein, entrez Messieurs et Mesdames, værscheartig, tolf Schilling for Vachsne, ote Schilling for Börner». En gammel, fuld Skomagersvend indlod sig paa at optræde som Opponent mod Reklamen og erklærede, at Alt, hvad de Komediantspillere kunde gjøre, var noget saa harsk Tøjeri, at en ordentlig Mand absolut maatte have tre Malurtbitre til 3 Skilling Stykket oven paa til at styrke sig paa; hans Opposition støttedes med jublende Bifald af en Flok Gadedrenge, der endte med at trække Skomagersvenden i Frakkeskjøderne under Raabet: Sprækkelsen skal staa paa Hovedet! Hurræ for Sprækkelsen! Skomagersvenden følte sig ikke smigret ved denne Hylding; han langede efter de nærmeste af Drengene, men de gave sig til hujende at løbe i Flok; Sprækkelsen satte efter dem, men opgav Jagten, thi følgende Skiltinskription paa et Markedstelt:

HER UDSKENKES:
CRAMBAMBOLI, RATAFIA, CANEEL &
EGGESNAPS, KIRSEBER-AQVAVIT
SAMT CITRON-ØLL,

Digitized by Google

interesserede ham saa levende, at han, efterat have studeret den grundig, dinglede ind i Teltet og lod Drengene være Drenge.

Blandt Publikum foran Ladeporten finde vi vore gamle Bekjendte: Skolelærer Fris og Gaardmanden Ole Sørensen. Degnen hørte med Alvor og Kritik paa Forestillingen paa Stilladset; Ole hørte ogsaa efter, men hverken med Interesse eller Kritik; han tog det som et Fænomen, der kunde være lige saa berettiget som de mange Fænomener, der ikke vedkom ham. Da Dialogen og Episoden med Skomagersvenden vare forbi, sagde Skolelæreren:

— Hvor de kan snakke, de Mennesker!

— Ja, de taler godt for dem, sagde Ole.

— Men der er ikke meget Indhold i, hvad de siger.

— Aa, hver snakker jo for sine Varer.

— Deres Kunster er dog vist egentlig noget Snavs.

— Ja, det er de vel. —

— Skal vi gaa ind og se paa det, Ole Sørensen?

— Næ—j.

— Aa, det kunde dog kanske være ret morsomt for en Gangs Skyld.

— Aa ja saa Gu'. Det kunde det kanske ogsaa.

— Vil Ole med?

— Næ—j.

— Nu synes jeg, Ole Sørensen er sær. Rig-

Digitized by Google

tignok er det noget Gjøgleri; for saa vidt bør man jo ikke billige det i en saa alvorlig Tid som vor, . . . men for en enkelt Gangs Skyld.

— Hver maa jo tjene Føden paa sin Maade, sagde Ole.

— Naa ja, det mener jeg ogsaa. Skal vi saa derind, Ole Sørensen?

— Nej, det er Noget, der ikke rager mig.

Fris mærkede, at der intet Udkomme var med Ole Sørensen, og opgav Ævret for denne Gang. Han var kjørt til Byen med Gaardmanden og havde saaledes sparet sine egne Heste og Vogn, hvorfor han fandt, at han paa Markedsdagen burde holde Ole med Selskab. Han vilde naturligvis ogsaa se til sin Søn, som han vidste stod i Kramers Markedstelt, men dels havde han en Forudfølelse af, at han muligvis kunde blive rørt, og Degnen holdt ikke af at faa sit Sind sat i Bevægelse paa nogen som helst Maade, dels havde han spekuleret i og faaet et tvetydigt Løfte om Ole Sørensens kyndige Hjælp til at faa solgt en Fedekalv, som havde ligget bunden bag i Vognen, og som en Dreng havde trukket ud til den Plads, hvor Heste- og Kvægmarkedet holdtes. Derhen styrede de nu deres Gang.

Det var paa en Fælled uden for Byen. Alt som de kom nærmere, fyldtes Luften af en Kostalds sødlige Lugt; Ole Sørensens Næsebor udvidede sig, og med samme Vellyst, som adskillige andre Næser føle ved Indaandingen af Blomsterduft, indaandede Ole den hjemlige Atmosfære; der

Digitized by Google

kom endog en Antydning af et Nydelsens Smil i hans lyseblaa Øjne og om hans tykke Læber, som han gjentagne Gange slikkede med Tungen.

Paa Fælleden holdt fine Heste, bestemte for Kunder fra Herregaardene; de vare iførte Lærredsovertræk med røde Sømme og dito Kantninger om Øjenhullerne; men der var ogsaa usle Udgangsøg, der stod søvnige og plirede med Øjnene, kun i Kurs hos Hesteslagtere, der snarest mulig vilde slagte og flaa dem. Prangerne gik omkring med den tillidsfulde og overlegne Mine, som findes hos Virtuoser, der føle sig hjemme i deres Kunst, med langskaftede Støvler paa Benene og Hesselkjæppe i Haanden, med hvilke de slog de Heste, der stod dem i Vejen, over Lænderne, medens de skubbede Køerne til Side ved Hornene. De udstrøede med rund Haand deres Vittigheder til alle Sider.

En Bondedreng sad med dyb Alvor over Skrævs paa et gammelt, loddent og fnosset Udgangsøg. En forbigaaende fin Pranger spurgte ham:

— Er det et Faar eller en Ko? min rare Dreng!

Drengen blev ikke i mindste Maade bragt ud af Fatning, men sagde med den alvorsfulde Tørhed, hvormed man beretter et ubestrideligt Faktum:

— Det er en Hest.

Fris fandt snart Drengen med Kalven, der nu laa dovent henstrakt paa Jorden og søgte at faa ud af det nedtrampede og afsvedne Græs, hvad den formaaede; den hædrede kun sjældent den

Digitized by Google

den omgivende Tilværelse med et skjødesløst Sideblik.

Af Politik (som vi strax skulle se) havde Ole Sørensen skilt sig fra Degnen, lige før de kom til Markedspladsen. Fris stod nu foran sin Kalv. Et Par Kvægprangere nærmede sig og saâ først paa Kalven, dernæst paa Degnen, der gjorde alt Sit for bag en værdig Rolighed at dække sin indre Spænding.

Nu kom Ole Sørensen gaaende meget langsomt fra en hel anden Side af Fælleden end den, mod hvilken Indgangen var. Han var tilsyneladende dybt optaget af at pirre ved et Stykke Fyrsvamp, han nylig havde anbragt i sit Merskumspibehoved, lettede paa Huen ad Fris, som om de først saâs nu, og sagde:

— Naa, der er jo Skolelæreren hjemme fra vort. Det er lige godt en god Kalv, De har der, Fris.

— Ikke sandt? sagde Fris med en sveden Mine, der beviste, at han forstod Bonden.

— Kanske Ole Sørensen vil slaa en Handel med mig?

— Næ — æ — j. De er altid for dyr med Deres Kalve, Fris, sagde Ole og kløede sig i Nakken.

— Hvad koster den Kibbe? spurgte en af Prangerne.

— Tyve Daler, sagde Fris, ligegyldig henkastende.

— Farvel, sagde Prangeren i en decideret Tone.

— Farvel, farvel, sagde Fris som før.

Digitized by Google

Prangerne holdt sig alligevel i den nærmeste Omegn, og, alt mens de besaâ andre Kreaturer, skottede de af og til hen til Kalven, Degnen og Ole Sørensen.

— Naa, saa Ole Sørensen og jeg kan ikke blive enige? sagde Fris.

— Ja — se — at — Kalven er jo god, det skal jeg aldrig nægte. Kammerherren paa Kjærstrup giver kanske det for den, som De forlanger, men saa kan De jo lade mig faâ den for de atten og lade mig tjene det Par Daler for gammelt Bekjendtskabs Skyld.

— For gammelt Venskabs og Bekjendtskabs Skyld — ja —; naa, to Daler er ogsaa Penge; hm... ja, jeg vil ikke være paastaaelig.

Nu gjorde Prangeren fra før kort omkring og raabte:

— Tyve Daler er budt.

— Kalven er Deres, sagde Fris.

Degnen fik strax Summen udbetalt og gik langsomt bort. Den Autoritet, som Ole Sørensen nød som Kreaturkjender, havde bestemt Prangeren. Ole stod en rum Tid paa samme Plet og summede sig efter den overordentlige Veltalenhed, han havde udviklet. Endelig satte han sig i Gang og sagde, mens han strøg forbi Prangeren:

— Der tog De noget rent Dukketøj fra mig.

Oppe i en af Byens Gader stødte han til Degnen, som ventede paa ham der. De nikkede til hinanden, og Fris sagde med bevæget Røst:

— Ole Sørensen er dog min bedste Ven.

Digitized by Google

— Det kan nok hænd's, sagde Ole med en næsten umærkelig Antydning af et Grin.

— Hvormed kan jeg nu tjene Ole Sørensen igjen? spurgte Skolelæreren halv kjælent, halv urolig.

— Aa, det er jo itte Noget ikke, mumlede Ole og bed en Skraa af.

De gik videre, Degnen bestandig lurende paa, hvad Ole nu vilde forlange af ham, thi han vidste, at han hyldede det samme politiske Princip som vor Tids store Statsmand: *do ut des.* Men Ole blev tavs. I en Skomagerbod kjøbte han sig et Par Vandstøvler, som han pruttede tre Mark af paa. Da de nærmede sig Torvet, sagde han:

— Per Ol'ens Dreng, Lavs, er nok temmelig skrap til at læse.

— Aa ja, sagde Fris nølende og forsøgte at læse i Bondens ubevægelige Ansigt.

— Han vogter ellers Svin hos mig.

— Saa? Ja, han gjør nok saa (Fris vidste det naturligvis meget godt).

— Ja Gu' gjør han saa. Han trænger vel ikke saa farlig til Læsning i Sommer? Jeg kan vel beholde ham ved Grisene, uden at han bliver mulkteret for det? Se, Forældrene er det jo skidt med, og de Firskillinger løber jo altid op for en anden En.

— Aa, Gud velsigne Ole Sørensen, udbrød Fris, synlig lettet, fordi Bonden ikke forlangte en vanskeligere Tjeneste af ham. — Drengen kommer saamænd nok gjennem Verden, fordi han ikke faar

Digitized by Google

læst Noget i Sommer; vi presser bare lidt stærkt paa, naar den Tid kommer, han skal gaa til Præsten. Aa Gud, hvor vi To mageløst godt kan komme ud af det, Ole Sørensen.

— Saa Gu' kan vi det, svarede Ole og skulede med det ene Øje op til Degnen.

Fris følte sig løftet, fri og glad; han mente nu, at han kunde se sin Søn uden at blive overmandet af Rørelsen. Han tændte sig en Cigar og bød Ole en med, det var en Luxus, som han sjælden tillod sig. Ole saâ paa Cigaren og puttede den i Lommen.

— Ja — se, der oppe i Kramers Markedsbod staar nu min Søn. Ens Børn voxer til, Ole Sørensen, sagde Fris.

— Ja, hvad Fa'en skal man sige til det? svarede Ole.

Drengen saâ sin Fader komme; jo mere han nærmede sig, jo mere bredte Smilet sig over hans Ansigt. Havde han turdet det, var han sprungen over Disken og ilet ham imøde. Degnen blev noget betænkelig, da han saâ det Liv, der spillede i Drengens Øjne; han vilde ikke for Alt i Verden give Scener midt paa Markedet og udsætte sin Holdning for Kritik af Bønder fra Sognet. Han nærmede sig langsomt og gravitetisk, rakte Haanden over Disken til Sønnen og sagde:

— Naa, god Dag, min Dreng! Skal hilse fra din Moder.

Drengen spurgte med Øjet, Faderen trak paa Skuldrene og sagde:

Digitized by Google

— Naa ja . . . flæb ikke! hun bliver jo ikke bedre for det. Du kan se, at jeg har det godt, og jeg kan se, at Du har det godt. Saa maa vi jo endda være fornøjede. Gjør Knægten Gavn? spurgte han Beck.

— Dejligt Drengebarn, især naar han sover, svarede denne og smidskede ved at udstøde en for Kræmmersvende ejendommelig Hvislen gjennem Fortænderne til en Tjenestepige, der brast ud i en hvinende Latter.

Fris tilkastede ham den fornærmede Værdigheds Blik og gav sig til at tale sagte med sin Søn. Ole saâ med sit svedne lille Øje paa Svenden; efter en lang Tøven sagde han:

— Skytten oppe hos Kammerherren vil have sig en Vindspillerhund. Kanske den unge Fyr der kunde hjælpe ham med at kjøbe Bæstet? Maa jeg saa faâ lidt af det Tøj der til et Forklæde til vor Tøs?

Ved strax at optræde som Kunde og ved sin urokkelige Alvor havde Ole Sørensen afskaaret Beck Muligheden til en skarp Ripost, hvis han ellers havde kunnet præstere en saadan. Medens han vendte sig for at tage Tøjet, stak Ole sin Haand ned i Buxelommen, ragede noget i den, til han fandt det Tremarkstykke, han havde afpruttet Skomageren. Han saâ paa den, vendte den nogle Gange, saâ derefter paa Drengen og sagde med sænket Stemme:

— Kanske det falder lille Thomas lidt kjedsomt sommetid. Her er Noget til at more Dig

Digitized by Google

for en Søndags Tid, naar de slipper Dig løs fra Boden.

Da Drengen var kommen sig af sin Overraskelse og vilde takke, afværgede Ole det ved at snyde sin Næse med Fingrene. Ingen af de Andre havde set, hvad der foregik.

Da Thomas saâ ud paa Torvet, blev han en Skikkelse var, der stærkt spændte hans Nysgjerrighed og gjenkaldte ham det underlige Møde ved Mergelgraven hin Søndag Formiddag. Jo, det var virkelig den samme Skikkelse med de flagrende, hvide Krøller ned ad Nakken og den hvide, udfaldende Skjortekrave med den blinkende Knap i. Han stod lige ud for en anden Markedsbod, hvor en Række Bønderpiger dannede et helt Geled foran Disken, med en Tegnebog eller noget Lignende i Haanden, hvori han skrev eller kradsede Noget med en Blyant; hvert Øjeblik forandrede han Stilling, snart stod han bag ved Pigernes Række, snart saaledes, at han havde den paa Siden — tegnede han dem? Eller hvad skulde det betyde? Det lod ikke til, at det generede ham, at de Forbigaaende kom til at støde og puffe til ham. Thomas kunde ikke lade være at se paa ham og hørte kun med et halvt Øre sin Faders Formaninger til Flid og Sparsommelighed; denne opdagede hans Distraktion, og at hans Øjne vare rettede hen mod et vist Punkt; han vendte sig om, og just i samme Øjeblik stak den Fremmede den lille Bog i Lommen og skulde lige til at passere forbi Degnen, som ogsaa studsede let ved at se et saa uvant Fæ-

Digitized by Google

nomen; men den Fremmede saâ ikke paa ham, men ind mod Boden og mødte Thomas's mørke, stirrende Øjne. Han gjorde brat Holdt, betænkte sig lidt og gjorde derpaa en hastig Drejning, der bragte ham til at indtage Pladsen mellem Fris og Ole Sørensen lige over for Thomas. Der var denne Dag en svag Rødme paa Kinderne og mere Liv i Øjnene bag de store, nedhængende Øjenlaag. Strax sagde han, pegende mod Thomas:

— Det var Dig, der sagde, at Du var Søn af Graziuccia . . . nej . . . af . . .

Medens Thomas forbavset spilede Øjnene op, gav det et Ryk i hans Fader, der skiftede Farve og saâ ud, som han havde Lyst til at løbe bort.

— Jeg sagde, jeg var en Søn af Skolelærer Fris . . . og der er min Fader, svarede Drengen.

Degnens Øjne fløj mellem den Fremmede og hans Søn; Ole Sørensen, som ikke havde den mindste Interesse i den hele Scene, vendte Ryggen til de Spillende og stod skrævende med begge Hænderne i Buxelommerne og saâ ud over Torvet, idet han af og til spyttede til begge Sider for dog at fordrive Tiden med Noget. Beck havde travlt med at expedere et Par Kunder. Den Fremmede tog Maal af Degnen med Blikket, der paa en Gang havde et spottende og ynkende Udtryk, som Degnen søgte at afparere ved at lægge Alvorsmandens urokkelige Værdighed i Holdning og Mine. Thomas fulgte dette stumme Spil med den største Interesse. Han saâ ogsaa, hvorledes den frem-

Digitized by Google

mede Mand ligesom samlede sig, strøg sig over Panden og sagde i en fornem, ligegyldig Tone:

— Naa, det er Hr. Fris. De har vel faaet Svaret paa Deres Brev til mig . . . ja, det er længe siden . . . en Del Aar . . .?

Fris's hele Person overvældedes af stupid Forfærdelse:

— Gud, det er Hr. Kammerjunk . . . Kammerherre . . .?

— Jeg hedder Friehling, jeg har ingen Titel.

— Ja, jeg maa ærbødigst takke . . . jeg . . . min Kone . . . det var den Gang vanskelige Tider . . . saa vi var nødt til . . .

Den Fremmede slog foragtelig med Haanden og afskar Degnen Fortsættelsen, idet han sagde:

— Jeg kommer vel til at tage mig af den Dreng. Er det en Stilling at sætte ham i? Kom med mig, jeg vil tale med Dem. Skynd Dem!

Dermed pegede han med Stokken ned ad Gaden. Fris strammede sig, saa godt han kunde lige over for de Tilstedeværende, til hver af hvilke han henvendte et Smil og et Skuldertræk, da Friehling havde vendt Ryggen til Boden, men han adlød alligevel Opfordringen og den bryske Kommando.

— Hvad er det for En, der løber med din Fader, lille Thomas? spurgte Ole Sørensen, der først sent havde lagt Mærke til, at der var noget Usædvanligt paa Færde. Thomas kunde ingen Besked give, men Beck sagde:

Digitized by Google

— Aa, det er den gale Friehling nede paa Aagaarden. Han har en Skrue løs.

— Saa—aa? sagde Ole.

— Han viser sig ellers sjælden i Byen, men paa Markedsdagene trakterer han Pigerne fra Landet i Konditorteltene. Det har nok været en ordenlig . . . Naa da!

— Er han saadan hel taab'lig og gal? spurgte Ole igjen og kløede sig under Huen.

— Splittergal, rent rundtosset, svarede Beck og lo i selvbehagelig Glæde over sin Virtuositet i det sproglige Udtryk.

— Bare han ikke gjør Degnen Fortræd, brummede Ole, omtrent uhørlig for de Andre. Hæ... vi er dog kjørt sammen til Marked ... jeg kunde s'gu dog ikke lide, han kom Noget til.

Og Ole tog et Øjeblik Maal af det Forspring, de To havde vundet ned ad Gaden, før han satte sig i Gang, først i almindelig Skridtgang, derpaa i et Luntetrav saa tungt, at Stenbroen gungrede som under en Diligencehests Hovslag; han vidste af sin Erfaring som Kusk, at den Gangart holdt ud i Længden. Da Gaden ikke hørte til dem, hvor der fandtes Markedsstader, var den ikke meget befærdet og frembød ingen Hindringer for Oles Operationsplan. Da Fris og den Fremmede vare komne uden for Byen paa en Vej, der fortsatte Gaden, antog Ole atter sin adstadige Gangart, thi nu var han kun et halvhundrede Skridt fra dem. De gik tilsyneladende uden at vexle et Ord; Degnen, som stadig saâ omkring sig, opda-

Digitized by Google

gede med Et Ole bag ved sig og nikkede hemmelig til ham; hans Vens Nærhed syntes at berolige ham.

Vejen, der var beplantet med høje, gamle Poppeltræer, gik ned ad Bakke, til man naaede et lille Aaløb, over hvilken der førte en Bro af hugne Sten. Strax til Venstre, naar man kom over denne Bro, saas en stor Trægruppe, næsten i Størrelse som en lille Lund, men Træbestanden, der var Linde-, Kastanie- og Frugttræer, viste, at det maatte være en plantet Have. Allerede uden fra kunde man se, at den i lange Tider maatte have skjøttet sig selv, thi Jorddiget var skredet ud i Grøften, og enkelte Staver af et Stakit, som vare tæt begroede med gult Lav, stod enten og dinglede, betyngede af de indenfor staaende Buske og Træers ned- og udhængende Grene, eller vare med Jorden styrtede ned i Grøften; Levninger af Kaprifolier stak i uregelmæssige Totter frem mellem Tremmerne og hang ned mellem Grøftekantens yppige Nelde- og Skræppevegetation. Man anede bag ved dette Vildnis en fugtig, moseagtig Køling paa den varme Midsommerdag. Da den Fremmede og Fris skulde passere Indgangen mellem de to Portstolper, der bar Spor af Perlemaling, og hvis rustne Hængsler ikke i lang Tid havde baaret Laage eller Dør, rev de hængende Grene Hatten af Degnen; man maatte bukke sig for at komme ind. Ogsaa Havens Indre tydede paa Forfald og Forsømmelse. Der var en mægtig Lindeallé, hvis Trætoppe vare tæt sammenslyngede foroven, men det mellem Trærækkerne liggende

Digitized by Google

Rum var begroet af langt opløbet Græs, Nelder og Vejbred; det syntes oprindelig at have været en Kjørevej. Den Fremmede styrede strax til Højre ind i et fuldstændig Vildnis, hvor enkelte forvoxede Jordbærplanter og kæmpemæssige, forruskede Aspargestoppe, forvildede Rosenbuske med spredte og atrofiske Blomster, en ensomt gloende Ildlilie eller en Tot Lupiner stak op mellem Græs og Ukrudt som melankolske Minder om en forsvunden Kultur. Under Fødderne knagede hvert Øjeblik de nedfaldne, skjøre Kviste fra de gamle, sparsomt beløvede Æble-, Pære- og Kirsebærtræer, af hvis for kort Tid siden nedfaldne sparsomme Blomster enkelte smudsige, hvide Fnug endnu laa dryssede hist og her, fastklæbede til Ukrudtplanters fugtige og frodige Blade, der allevegne trodsig væltede op fra Bunden; hist og her svajede et ensomt, af en tre, fire svagt rødmende Smaakugler bestaaende Hindbær, ligesom gispende efter Lyset. Efterhaanden blev Plantevæxten lavere og tyndere, og Fris mærkede Stenbro under Fødderne. Det Rum, man nu kom ud i, havde tidligere været et Gaardsrum; et Par faldefærdige Huse, hvoraf Halvdelen øjensynlig var reven ned, vare rimeligvis Levninger af Stald og andre Udbygninger; nu kom atter et overgroet Stakit med to lignende Portstolper, som de yderste ud imod Vejen, men mellem disse var en lukket Laage. Den Fremmede tog en Nøgle op af Lommen og drejede den om i Laasen. Fris's Ansigt blev ængstelig spændt og saa tilbage efter Ole Sørensen, der, anstrængt af den besværlige

Digitized by Google

Gang gjennem alt dette Vildnis paa den varme Sommerdag, havde taget sin Klædes Hue af Hovedet og stod midt ude i det høje Græs og Ukrudt og fejede Sveden af Panden med Pegefingeren. Den Fremmede, som gik først ind ad Laagen, sagde med en haanlig-utaalmodig Tone, da han mærkede sin Ledsagers Tøven:

— Naa? værs'god! I det Samme vendte han sig om, blev Ole Sørensen vâr i Frastand og saâ Minespillet, der vexledes mellem Fris og ham.

— Hvad er det for et Exemplar? spurgte han Fris.

— Ja . . . det er . . . min bedste Ven . . . Selvejergaardmand Ole Sørensen; vi er tagne sammen til Marked, og vi plejer . . . ja vi plejer aldrig at skilles ad, naar vi saadan er ude.

Den Fremmede brast ud i en kort og høj Latter, og der fôr et næsten overgivent Glimt op i det matte Øje.

— Værs'go', Hummer! tag kun Klister med, sagde han.

Degnen gloede maalløst paa ham; literære Hentydninger vare spildte paa ham; egentlig følte han en afmægtig, indre Arrigskab, thi det blev ham forholdsvis hurtig klart, at den sære Mand gjorde Nar af ham, og Stedet med Omgivelser var ham uhyggeligt og gav ham Følelsen af Usikkerhed. Den Fremmede vinkede ad Ole og pegede paa Laagen. Bonden satte sig i langsom Gang og knyttede Haanden fast om sin tykke Hesselkjæp.

Paa den anden Side af Stakittet, hvis indre

Digitized by Google

Side var skjult af gamle Hylde-, Syren- og Jasminbuske, laa den Bygning, der tidligere havde været Gaardens Vaaningshus, et temmelig smalt Hus med høj Stueetage og Sadeltag af glaserede Tegl, som ved Levningerne af Stukrundstaverne, de foroven fladt buede Vinduer tydede hen paa noget forhenværende Herskabeligt. Man gik op ad en Stentrappe, hvis dinglende Jerngitter klang, navnlig ved Oles besinkede Støvlers tunge Trin, kom ind i en rummelig Forstue med grønmalet Panel, med sparsomt Lys fra de med grønne Jalousier dækkede Vinduer paa hver Side Indgangsdøren, lige over for hvilken var en anden Fløjdør, tildækket med et tykt, uldent Tæppe. Til venstre for de Indtrædende stod en mindre Dør halv aaben, og, skjønt Degnen Fris ikke havde noget stærkt udviklet Organ for det Romantisk-Forfærdende, gøs det dog i ham, da han saa et blegt Ansigt under et underligt, højt Hovedtøj, et fremad krummet, hjelmformet Sæt, et Par vrede, sortegraa Øjne, der kastede alt andet end gjæstevenlige Blikke ud mod de Indtrædende; af Størrelsen sluttede han, at det var en Kvinde, thi den lange, sorte Talar, der sad tæt om Kroppen, og under hvilken der ikke syntes at være Underklæder, kunde ikke give ham sikker Oplysning om Individets Kjøn. Fris blev lidt beroliget, da Friehling med et Spark slog Døren i; nogle vrede Ord, udtalte i et uforstaaeligt Sprog, vare næppe naaede til de Indtraadtes Øren, før Husets Vært slog det uldne Tæppe til Side. Hans Gjæster vare nær gaaede bag over, saa

Digitized by Google

underligt forekom dem det Rum, de fik Indblik i. Fra de to høje, smalle Vinduer lige over for dem, der vare skjulte af karmoisinrøde Gardiner, og som Solen stod lige paa, væltede et rødt Lys ud imod dem, som ved at mødes med Forstuens Halvmørke frembragte noget Dæmrende, Forvirrende, der gav alle Gjenstande underlige Former og Farvetoner. Væggene inde i Værelserne vare helt bedækkede med Billeder, over hvis forgyldte Rammer der laa et glødende Skjær. Fris saâ paa Ole, der nu ogsaa var ved at gaa fra Koncepterne og hviskede:

— Bare man var uden for igjen!

— Forlad mig ikke, Ole Sørensen! hviskede Fris bønlig.

— Dette herre gaar aldrig rigtig til, mumlede Ole.

— Naa kom saa ind, sagde Værten med en bydende Haandbevægelse.

Fris puffede til Ole Sørensen; han vilde have ham ind først. I Form af følgende Betragtning: Ja vi er da To mod En, vandt Oles naturlige Rationalisme Sejr; han bed Tænderne fast i Skraaen, klemte kraftig om Kjæppen og gik ind; Fris fulgte ham. Hr. Friehling satte sig ned og pegede paa to med blaat Silkedamask betrukne Stole med rund, forgyldt Ryg; Gjæsterne satte sig paa dem saa yderlig som muligt, som om de vare bange for dem.

Friehling sad paa en Kanapé foran et Skrivebord med Siden til de Andre. Han havde lagt

Digitized by Google

sin Haand over Øjnene og Panden, medens han støttede Albuen til Bordkanten og gjorde hverken Mine til at ville forandre sin Stilling eller tale. Fris lod Øjnene glide om paa Billederne, der bedækkede Væggene, men kunde aldeles ikke forstaa, hvad disse halvfuldførte, nøgne eller paaklædte Kvindeskikkelser, som de alle forestillede, skulde betyde; han betragtede dem halv med en vis Fornøjelse, halv med pligtmæssig officiel Forargelse. Det Hele var ved at flyde sammen for ham, da han i Krogen bag ved sig, hvor Lyset faldt roligere, opdagede et Billede, der var mere udført end de andre; det løb ham koldt ned ad Ryggen, da han rigtig fik Syn paa det. I en Skov ved et Vand laa en halv nøgen Kvinde blot med et let Gevandt over Underlivet udstrakt med Spidsen af Fødderne i Vandet, en vild Rosenbusk bøjede sig ned over hendes Hoved; i hendes venstre Arm hvilede et Slags Strængeinstrument; hendes brune Øjne saa lige ud paa ham — han kjendte dem ... der var Noget, der kriblede og krablede i ham ... men tog han fejl? Han vilde ønske, at han gjorde det. Han skottede til Friehling, der sad ubevægelig i samme Stilling, stødte til Ole Sørensen, der sad som paa Forpost, og hviskede, idet han pegede paa Billedet:

— Kan Ole se, hvem det ligner? Hvem mon det skal forestille?

Ole saa flygtig op uden fjerneste Interesse og svarede:

— Aa det er vel Mutter Marie ... eller kan-

Digitized by Google

ske Fredrik den Sættes gamle Enkedronning, som de begravede nede i Roskilde forgangen Aar.

Nu fôr Friehling op, saâ sig forvildet omkring som en Mand, der lige vaagner af Søvne, betragtede sine Gjæster med et forundret Blik, rystede paa Hovedet og spurgte:

— Hvad vil De?... De ... er?

— De vilde tale med mig om ... min Søn, svarede Degnen. Fris saâ nu, at Friehlings Øjne søgte hen i Krogen til Billedet.

— Naa ja ... ja. Drengen maa lære Noget. Hører De!

Fris trak paa Skuldrene og sagde:

— Det koster Penge, og Skolelærernes Løning...

— Jeg betaler. Vil De gjøre Deres Regning, jeg gider ikke tænke paa det Kram.

— Men, om jeg maa tillade mig... jeg takker baade for det Tilbud og for... for... Da Drengen var født, var mine Vilkaar meget fortrykte, og da Hr... Kam.. Hr. Friehling tidligere har ... kjendt min stakkels Kone ... Her satte Degnen et Ansigt op, som En, der tager engelsk Salt.

— Ja vel, ja vel ... den Sag er jo afgjort. Husk nu at ordne det med Sønnen. Min Hukommelse er ikke stærk; De maa besørge og ordne Alt, forstaar De?

Degnen gned ivrig Laarstykkerne paa sine Benklæder, rokkede frem og tilbage med Overkroppen og rømmede sig betænkelig gjentagne Gange.

Digitized by Google

— Vil De sige Noget, saa skynd Dem! lød Friehlings Stemme med sit korte, hovmodige Tonefald.

— Ja, hvis jeg maa tillade mig...

— Sig, hvad De vil! mig er det ligegyldigt.

— Ja... jeg mente... var det just nødvendigt, at han kom saadan til at studere? Hvis man satte ham paa et af disse Handelsakademier.

— Jeg kjender ikke de Idiotanstalter. Saa kan han lige saa godt blive i Fedteboden.

— He — ja. Men jeg hører bestandig Præsterne sige der ude paa Egnen, at Theologernes Antal er saa stort, at de ikke kan vente Ansættelse, før de er fyrretyve Aar.

Friehling lo højt. — Tror De jeg vil understøtte Deres Søn til at blive Præst?

— Til hvad da? — om jeg maa være saa fri, sagde Fris. Mediciner — aa — ja...

— Til at blive ingen Verdens Ting... akkurat det Samme, som jeg er.

Ole Sørensen saâ paa Friehling og tænkte, at han maaske ikke var saa gal, som han gjorde sig, at han maaske gjorde Nar ad Degnen, der svarede:

— Ja, men det kan jeg dog som Fader ikke... uden videre gaa ind paa.

— *Servi, glebæ adscripti,* brølede Friehling som en Rasende, idet han rejste sig op og slog i Bordet, saa det gav et Sæt i begge hans Gjæster; Fris løftede Armen som for at afbøde et Slag, Ole Sørensen stak Kjæppen frem til en Slags Parade. Det syntes, som om disse pudserlige, uvil-

Digitized by Google

kaarlige Gestus atter forvandlede Værtens Stemning; der tændtes igjen en Lystighedsgnist i Øjet; han bukkede for de to Siddende, En for En, og spurgte særdeles høflig:

— Tør jeg byde de Herrer et Glas Champagne?

— Tak den, som byder, sagde Ole Sørensen ganske forretningsmæssig; denne Replik havde han sagt i saa lang en Aarrække, hver Gang Nogen havde budt ham Spiseligt eller Drikkeligt; tilmed var det gaaet over hans Madtid, og nu kunde han maaske spare et Par Mark paa en Beværtning; ja maaske fire, thi han anede nok, at Fris vilde hænge paa, saa han ikke kunde undgaa at byde ham Noget. Paa Fris udøvede Ordet «Champagne» en bedaarende, imponerende Virkning; han havde aldrig smagt den Drik og havde tidt i sin Ungdom misundt rige Borgere, naar de paa Klub- eller Skovballer lode sig servere disse Flasker med den sølvblinkende Hals og de knaldende Proppe. Imidlertid var Hr. Friehling gaaet ud af Stuen, og kort efter lød ind til de Ventende en Ordvexel i et fremmed Sprog; det var klart, at den skarpe Fruentimmerstemme skjendte og var vred, og at Husets Herre tvang hende til Noget, hun nødig vilde gjøre; samtidig med Skjenderiet hørtes Klirren af Glas, og et Par Minuter efter kom den Skikkelse, de havde set ude fra Forstuen, til Syne med Flaske, Glas og et Fad Kager, men, medens hun satte det Hele haardt paa det største Bord i Stuen, tilsendte

Digitized by Google

hun de to Fremmede et Blik, som hun havde Lyst til at æde dem.

— Det er et ledt, arrigt Kre'tur, enten det saa er et Mandfolk eller et Fruentimmer, hviskede Ole til Fris, som tyssede paa ham, da Hr. Friehling i det Samme traadte ind, huldsalig smilende. Saasnart den talarklædte, ubestemmelige Domestik var forsvunden bag Døren, som blev smækket i med Rabalder, gik han hen og aabnede en Piedestal, hvorfra han udtog en Karaffe og fint slebne Glas, som han stillede hen paa Bordet ved Siden af Champagneflasken med dens Tilbehør.

— Vi besøge først Kejser Frederik af Hohenstaufen paa en af hans Borge paa Sicilien, saa siden efter kan vi holde Indtog i Paris med Kjætteren fra Béarn, sagde Friehling og pegede først paa Karaffen, saa paa Champagneflasken.

Atter et spørgende mistænkeligt Øjekast fra Degnen til Ole; denne besvarede det ikke; men paa Friehlings indbydende Bevægelse til at tage et af de slebne Glas, hvor den guldgule Vin funklede i Stuens røde Lysskjær, gjorde han paa sædvanlig Bondemaner Ophævelser, derpaa nippede han til Glasset; først efter en fornyet Indbydelse tømte han det med et.. Ah! Degnen drak strax sit Glas, men søgte at vise Levemaade ved at smage langsomt paa det. Da Værten pegede paa Kagerne, sagde Ole:

— Ja, vi maa vel have en Bid Brød til Snapsen, Fris! og derpaa gave begge Gjæsterne deres Sult Tøjlen, medens Værten sad og saâ paa dem

Digitized by Google

som paa Dyr i et Menageri, der blive fodrede. De slugte næsten en Kage i hver Mundfuld, samlede Krummerne op i Hænderne og kastede dem tilbage i Munden, hvorefter Ole slikkede Fingrene og den indre Haandflade.

— O, Æsthetik «des Hässlichen»! udbrød Friehling leende og skjænkede paa ny af Karaffen. Befinder de Herrer sig nu noget bedre?

— Ja, det lindede ligegodt, sagde Ole med et Suk.

— Det er en ædel Vin, sagde Fris salvelsesfuldt, dejlig Drue. Den hedder jo...?

— Oinos, svarede Friehling, strøg sine lange graa Krøller bag ud, satte sin Fløjels Kalot paa Sned, knappede sin Skjortekrave op i Halsen og lænede sig tilbage i Stolen, idet han holdt sit Glas i Vejret. Fra de slebne Rande skar Regnbuefarverne Degnen i Øjnene, saa han skjærmede for dem med Haanden, medens Ole sad forover bøjet, holdende Foden af sit Glas med begge Hænder. Efter at adskillige Glas vare tømte, og Alles Kinder havde faaet stærkere Farve, og Øjnene glinsede blankere, fik Friehling med en øvet Haands Færdighed Champagneflaskens Prop løst, med et Knald som et Pistolskud fløj den op mod Loftet, i Ole gav det et lille Sæt, og Skummet fra Flasken, som Friehling holdt i Haanden, sprøjtede hen i Ansigtet paa Fris, om det nu skete tilfældig eller ved et maliciøst Drilleri.

— Skynd Dem, drik! raabte Værten, og Gjæsterne sugede den skummende, søde afkølede Drik

Digitized by Google

med Begjærlighed; Degnen saâ næsten kjælen ud. Friehling tog nu en stor Krystalpokal ned fra en Konsol, fyldte den med Champagne og drak den næsten ud. Med den i Haanden stod han og stirrede ud i Luften med fugtig-tindrende Øjne; pludselig udbrød hun:

— Og han — han vil sætte sig imod, at hans Søn bliver ingen Ting. Han er gal. Den, der er Noget, lever ikke: eller, hvad der er værre, hans Liv er gemenere, lavere end Dyrets, der dog nyder paa sin dumme Maade. At leve er at nyde, og Nydelsen er evig, spillende, glitrende Bevægelse og Forandring, en hvirvlende Dans gjennem Rummet, ligesom Verdenskloderne, der svinger sig lystig i Universets Dansesal, enten de nu udstraale Lys i det Uendelige eller gjemme den hvidglødende Kjærne bag den tynde Skal og vellystig indsuger Lysbringernes Straaler. Op med det store Verdensbal! Forstaar I? Kloderne danser i Ætherens flydende Masse. Bravo! Men vi skal ogsaa boltre os i det Flydende, som vi nu gjør det i Vinens Strømme. Fanden i Vold med det Faste! Ja, der er ikke noget Fast. Det er Løgn med alt dette Faste. Jorden farer jo afsted som en Besat, hurtige end en Snurretop i den vildeste Fart; Jorden danser, mine Herrer!

— Hvad gjør den? brummede Ole Sørensen og stemmede de sinkebeslaaede Støvlehæle og Hesselkjæppen mod Gulvet.

Friehling lo højt og vedblev:

— Ja, det gjør den, og I danser med. Alt,

Digitized by Google

hvad I tror er sandt, er Løgn. Bag den Verden, I ser og hører, lurer en anden, en herligere, mægtigere, rigere; men kun den Indviede véd det. Selv for Jer . . . Prosaikere . . . løftes der i dette Øjeblik en lille Flig af det bedragerske Hylster, fordi I i dette Øjeblik har drukket god Vin. Se op mod Dagen! Blinker den ikke med stærkere Glans? bryder ikke hver Farve renere og dybere frem? skyller ikke Luften, syngende og duftberusende om Jeres bankende Tindinger? I ædel Vin og skjønne Kvinder vil denne højere Verden altid beruse sig. Om alle Guder dør, to vil bestandig leve. Den gamle Dionysos dukker evig ung op af sin Drueflod, — snart blød, drømmende, med et stille Smil, rolig udgydt paa Lejet med kvindebløde Hofter, som han gjør i Druen fra Gironde og Rhinen, snart vildt sværmende med alle Mænader og Satyrer til Følge som i Sydens Muskateller, snart begejstrende til Sang og tvingende til Dans som i Champagnens knitrende, perlende Bølger. Den anden Guddom, der aldrig dør, er Afrodite. Hun er ogsaa født af det Flydende, opsteget af det evige Hav. Er ikke enhver skjøn Kvinde en Aabenbaring af hende fra det Øjeblik, Knoppen dæmrer frem bag Bægerbladene, til Blomsten svulmende udfolder sig og længselsfuldt aabner Favnen? Aa, Du gamle Mester! — (her slog han med Haanden ud efter en Kopi af en Tiziansk Venus, der hang over Sofaen) — Du var en trofast Præst i Guddommens Tjeneste — se, hvor de guddommelig brede Former glider ud i Lynets Guldstrøm! Dumme, taabelige Men-

Digitized by Google

nesker! Naar der er Duft at indaande, Vin at drikke, Kvinder at favne, og I derved kan blive Guder — saa gjør I Jer til Konger, Dommere, Præster, Glosegranskere — og hvad véd jeg? — Hører De, De der! Graziuccias Søn — ja vrid kun Mund! — Sønnen af denne dejlige, glødende, søde Kvinde, der druknede i Kjærlighed ... han, han skal lære at nyde, som jeg har nydt, til han ligesom jeg nyder i Minde og Drøm og kan lade de frydfyldte Øjeblikke passere Revue som tindrende Perler —

Her rev han Portrætet henne i Krogen ned fra Væggen og holdt det i sine strakte Arme ud foran sig en Stund og lagde det saa med et Suk paa Bordet. Nu vendte han sig, lod Øjnene glide rundt paa forskjellige Studier og Skizzer af Kvindefigurer paa Væggene og mumlede:

— Hm — hun var den skjønneste — dog falmede hun — og — ja saa var Guddommen flygtet, og Hylsterets dumme Skal tilbage.

Nu styrtede Taarerne ud af hans blanke Øjne; han greb Champagneflasken, skjænkede Resten af dens Indhold ud i Glassene, saa Skummet flød ud til alle Sider; pludselig drev han Flasken med et langt Kast ud gjennem den aabne Dør til Forstuen, hvor den splintredes mod Gulvets Fliser.

— Aa — naar ikke de knuste Hjerter blev tilbage! raabte han næsten hvinende, sank over i Stolen og kastede sit Ansigt ned mod Bordets Flade.

Lydløst gik en Sidedør op, som om den havde

Digitized by Google

staaet paa Klem i Forvejen, og for tredie Gang viste den sorte ubestemmelige Skikkelse sig. De graa Øjne lynede de Fremmede forbitret imøde; hun strakte Armen med en bydende Gestus ud mod Døren til Forstuen og raabte:

— *Allez-vous en!*

— Ja, saadan siger Kammerherrens Skytte til sine Hunde, naar han vil have dem afsted, sagde Ole Sørensen. Vi kommer vel til at liste af, Fris? Manden har faaet for meget. Det kan saa let træffe paa en Markedsdag.

Fris tøvede noget; Friehlings Løfte om Understøttelse til Sønnen syntes han dog, han skulde have nærmere formuleret; men han indsaa, at det næppe vilde kunne ske idag, hvorfor han fulgte med Ole. Da han vendte sig om i Døren, saa han, at den Gamle, som dog vel maatte være en Kvinde, havde grebet Friehling om Livet, klappede hans hvide Lokker og syntes at hviske ham venlige, veltalende Ord i Øret.

Tavse gjennemvandrede Fris og Ole den overgroede Have; først da de atter stod paa Landevejen og havde Udsigt til Byen, drog Fris et befriende Suk.

— Han var aldeles gal, sagde han og rystede paa Hovedet.

— Ja — nej — jeg tror nu, det er bar Udspekulerthed, svarede Ole.

— Men det var jo noget forfærdeligt Sludder, han kom med. Et Menneske skulde ikke være Noget — skulde være ingen Ting, bare drikke Vin og have Kjærester?

Digitized by Google

— Ja, naar man har Raad til det, er det jo en meget god Profession.

— Men forstod Ole meget af, hvad han sagde?

— Ne—e—j. Men han snakkede fælt godt for sig. Han kunde da være Præst, hvor det skulde være.

— Det, tror jeg, Ole Sørensen tager fejl i. Det, han sagde... ja, det var dog vist noget højtravende Afguderi.

— Det kan s'gu godt være, svarede Ole og gabede. Men det løb rigtig lindt fra ham.

Da de nærmede sig Byen, sagde Fris med et prøvende Blik paa sin Ledsager:

— De Kager smagte godt... men egentlig mæt blev man da ikke af dem.

— Ne—j. Man er jo sjælden saa mæt, at man ikke kan tage en Bid Brød og en Sopian.

— Har Ole Sørensen noget bestemt Sted, hvor Ole plejer at spise her i Byen?

Ole skottede til Degnen gjennem den ene Øjenkrog og svarede:

— Nej saa Gu' har jeg ej.

— Jeg saa nænd ikke heller.

Ole blev ved umærkelig at smaagrine. Op ad mod Torvet kom de til et Hus med Værtshusskilt; ud ad de aabne Vinduer lød højrøstet Tale af mange Gjæster. Fris gjorde Mine til at standse og skottede op til Ole; men denne fortsatte sin Gang. Først efter at de vare gaaede en halv Snes Skridt, sagde han til Fris:

Digitized by Google

— Jeg synes, de snakkede om Middagsmad. Fris.

— Ja — jeg nægter ikke — lidt Varmt.

— Hæ — ja — se, Kalven fik De jo godt solgt.

Det gav et Ryk i Degnen, derpaa bed han sig i Læben.

— Hæ — og han — den taablige Mand — han lovede Dem jo Penge; det fik jeg da ud af det Altsammen.

— Hm — tror Ole, at han? — aa saagu' gjør han ej.

— Ja, De har jo Vidner paa det. Han kan ikke gaa fra det.

— Ole mener...?

— Aa, jeg mener, at jeg kan se paa Dem, at De fælt gjærne vil give et Par Omgange Flæskesteg med Rødbeder og saa en fire Kopianer til.

Degnen gjorde en Ansigtsbevægelse, som han sank Noget, men der var Intet at gjøre ved. Ole gjorde omkring, og de gik ind paa den nysnævnte Beværtning. Det, Ole havde faaet at drikke, havde egget ham til at drille Degnen en Smule og føje et nyt diplomatisk Fif til det, han havde præsteret paa Kvægmarkedet. Fris maatte altsaa bestille Mad og betale, men under Maaltidet fik han en lys Idé. Han nippede kun lidt til sin Snaps, medens Ole tog hele tre, hvilke gjorde en synlig Virkning paa ham, thi, da han havde spist, slog han i Bordet med en hos ham næsten ubegribelig Livlighed og sagde:

Digitized by Google

— Jeg er ikke bange for at give to halve Punser.

— Skal vi ikke have et lille Slag Firkort ovenpaa Maaltidet, Ole? sagde Fris.

— Degne, det er de største Rævepelse, jeg kjender, sagde Ole, slog atter i Bordet og raabte: Men jeg er ikke bange for en Firkort, det har jeg ingen Tid væ't

Fris fik strax hvervet en Gaardmand fra Sognet, som han havde opdaget i Gjæstestuen, denne fik fat i en lille mager Mand i en noget luslidt Kjøbstadsdragt; Fris havde en Følelse af at have set ham før, men vidste ikke, hvor han skulde føre ham hen. Firkortspillet kom i Gang, og, skjønt den Fremmede spillede godt, var Degnen hans Mester; Ole Sørensen var mat og sad og halvsov over Kortene; den anden Bonde var heller ikke klarhovedet, og efter en Snes Omgange havde Degnen til sin inderlige Glæde ikke alene indvundet, hvad Middagen havde kostet ham, men havde endog et Overskud af en Mark. Midt i Søvnigheden lysnede dog et Bevidsthedsglimt i Ole; han forlangte, at Regnskabet skulde opgjøres, betalte sit Tab og erklærede bestemt, at han ikke vilde spille mere; Fris havde heller ikke Noget imod at holde op, mens Legen var god; én Fugl i Haanden er bedre end ti paa Taget, tænkte han, da han strøg de fire Mark og otte Skilling ned i sin strikkede Uldgarnspung.

Ole Sørensen var falden i Søvn med Næsen trykket mod Bordet; den anden Bonde bød Farvel

Digitized by Google

og gik. Den lille Mand i den luslidte Frakke lod sine smaa Øjne løbe om i Stuen som en forsigtig spejdende Rotte, derpaa gik han hen til Fris, stak sit blege, koparrede Ansigt tæt ind mod hans paa en saa nærgaaende fortrolig Maade, at den ellers ikke delikate Degn uvilkaarlig bøjede Nakken tilbage.

— He — hi, sagde han, medens Øjnene stadig gjorde deres Runde, vi to kjender nok ellers hinanden, Hr. Fris.

— Ja... jeg synes... at...

— Hi — he.. ja det synes jeg med, Hr. Fris. Vi har før slaaet en Firkort og en Brus sammen i Savby Mølle, hvad behager?

Og han begyndte at stikke sin ikke aldeles rene Pegefinger med den tæt afbidte flade Negl ind i et af Degnens Knaphuller og bore rundt i det.

— Naa ja... De var paa Godskontoret paa Favrbogaard. Det er Hr... Hr. Poder.

— Kan De selv se? He — hi. Den gamle Møller kaldte mig Niels Neglebider. Aa, det var gemytlige Dage, hvad behager? Jomfru Alberta! naa da! Ja jeg siger ikke Noget, Fris.. men den skar ordentlig — he — hi — hi! Naa, ja.. der er meget forandret i Verden i det Hele taget og da ogsaa paa Favrbogaard. Ja det véd De bedre end jeg, hvad?

— Nej, jeg véd saamænd ikke, svarede Fris, synlig ubehagelig til Mode.

— Ikke? naa? Om Forladelse, sagde Poder,

Digitized by Google

smaalo og smaskede med Tungen. Jeg saa Dem dog for et Par Timers Tid siden gaa forbi med den gale Friehling.

— Ja, hvordan er det egentlig med ham? mumlede Fris, for jeg forsikrer Dem, jeg har aldrig set ham før idag.

— Naa ikke — hm! Hvordan lever Deres Kone?

— Meget syg — staar ikke til at redde, svarede Fris hurtig.

— He — Herre Gud, Herre Gud! Naa ja, hvad skal man sige til det? Finde sig i Skæbnen eller Vorherres Villie, ligesom man nu tager det. Se, se, meget syg? Hør Fris, gaa med et Øjeblik over paa mit Kontor — jeg er nu Kommissionær her i Byen, og, om jeg selv skal sige det, juridisk Konsulent for mange Mennesker — jeg bor et Par Huse herfra; jeg vilde Fandens gjærne tale med Dem.

Fris's Nysgjerrighed vandt Sejer over hans Ængstelighed, og han fulgte ud med Poder efterat have bedet Værten at sige til Ole Sørensen, naar han vaagnede, hvor han var at finde. Poder og Fris traadte ind i en lav Stue, hvor et hvidmalet plumpt Skrivebord, hvis grønne Multumsbetræk sad i flossede Trevler, stod midt paa Gulvet, og hvor plumpe Reoler langs den ene Væg udsendte en muggen, fedtet Luft, der i Forbindelse med gammel Tobaksrøg og Lampeos frembragte den for slige Bureauer ejendommelige Atmosfære. De paa Skrivebordet liggende Stempelpapirsdokumenter

Digitized by Google

bare alle Spor af at være bekrammede af smudsige Fingre eller plettede af Øl og Punch; et Par sjofle, kolorerede Hamborgerbilleder af to Kvindfolk, hvis Paaklædning var saa umoralsk som vel muligt, og af hvilke den ene bar Navnet: Röschen aus Wien, den anden Käthchen aus München, prydede den Reolen modstaaende Væg.

— Naa, saa De véd ikke Noget om den gale Friehling endnu, Fris? spurgte Poder, da han havde sat sig paa den knagende og vrikkende Skruestol, og hans Gjæst i en Sofa med forrevet sort Damaskesbetræk. — Naa ikke? hm, hm!... Men, hvis det nu var til betydelig Fordel for Dem at vide Noget... hvad, min gode Fris?

Degnen var ganske vist ikke nogen stoisk Dydshelt, men han var heller ingen Kjæltring. At hver Mand var Tyv i sin Næring — nu ja — det fulgte nu af Verdens Vilkaar; det var der ikke Noget at sige til, men uden for sin Næring maatte man ikke være Tyv. Saaledes stod det omtrent til med hans ethiske Livsanskuelse, og, da han ikke troede, at Poder var af de Folk, der holdt sig ovenstaaende Grænse efterrettelig, svarede han standhaftig: Nej. Den lille Kommissionær tav en Stund, bestandig fixerende Fris, og, da han ikke kunde opdage Noget i hans store flegmatiske Ansigt, begyndte han følgende Fortælling, som han af og til afbrød ved at bide sine Negle og klø sig i Næse og Øren med et Penneskaft.

— Favrbogaard er Fanden i Vold. Lige fra Faderen døde... Sønnen var vel en Snes Aar...

Digitized by Google

har han jo flakket om og været helt skruetosset. Da den gamle Godsforvalter Andersen blev gammel og vrøvlevorn, fik jeg jo lirket ud af ham, at Ferdinand Friehling rendte rundt, saa med en Skuespillertrup, saa med en Liniedanser- eller Beriderbande i Italien, i Frankrig, i Tyskland — og hvad véd jeg; bestandig med en ny Kjæreste, kanske med Flere paa én Gang ... han var, min Salighed, ligesom Stortyrken. En Søstersøn af den gamle Andersen, der rejste paa en Videnskab eller saadant noget Skidt, fortalte, da han kom hjem, at han havde set vor fjollede Herremand kjøre om i en tysk By ved høj lys Dag med Fjer i Hatten og med en Sangerinde eller saadan en Dukke ved Siden af sig — hvad 'faler? Student var han jo, men den lille Tabel har han s'gu aldrig kunnet .. og den maa man huske paa ogsaa i Kjæresterier .. hvad siger De til det, gamle Pidagog? hvad?

— Ja, Død og Pine! det maa man rigtignok, svarede Degnen.

— Naa, Alt det har De aldrig vidst? Se, se! Ja, han har en Gang været Kjæreste med En, der hed ... hvad Fanden kaldte han hende nu? (her vred han nogle Rynker paa Næsen og stak Tungen ud mellem sine Gummer) ... De véd det s'gu dog vist, Fris ... Grasutzki ... Grajutzka? Deres salig Svigerfader ... ham ... Rottefæng ... om Forladelse, Kjøbmand Laffy har aldrig omtalt det?

— Det Bæst! udbrød Fris med Overbevisningens Inderlighed. Jeg holder ikke af at tale om ham.

Digitized by Google

— Naa ikke? Ja, han er ellers død for over femten Aar siden som Staldmester ved en Beridertrup i Hamborg. De ser, jeg véd god Besked. Han fik Penge sendt fra Godskassen lige til det Sidste. . . . Hør, Fris, vedblev Kommissionæren, rejste sig fra Stolen, gik hen og stak Ansigtet lige op i Degnens, — lad os forstaâ hinanden! Jeg har jo set Deres Kvittering for de trehundrede Daler, De havde skrevet til Ferdinand Friehling om, til Hjælp til Deres nyfødte Drengs Opdragelse. Alt gik gjennem mine Hænder paa Favrbogaards Godskontor.

Fris lod Hovedet synke og stirrede ned paa de Blækstænk, hvormed Gulvet var oversprøjtet.

— Naa, og hvad saa? Hvad vil De? spurgte han med næsten lukkede Læber.

— Bare gjøre en lille Forretning i Favør af os begge To, sagde Poder med en Latter, der hvislede ud gjennem hans sorte Tandstumper... Men det er sandt, værs'go', min gode, gamle Ven, jeg har glemt at byde Dem en Cigar, værs'artig... og han bød Degnen en Cigar af en Karduspapirspakke, som han tog op af Lommen. Han vedblev:

— Ja ... ser De ... Favrbogaard maatte jo sælges; der var optaget den ene Prioritet værre end den anden i den ... naa da! ... De kan tro, den Kavallér havde brugt Penge. For en halv Snes Aar siden kom han tilbage — ganske gedulgt ... afrakket var han, drak gjorde han ... ja, der var s'gu ikke Noget at kikke efter ... og, hvad han ikke var tosset før, saa var han det nu. Vil Nogen

Digitized by Google

kalde det Guds Straf, saa for mig gjærne. Han reddede dog en halvfjerdsindstyve tusind Daler godt og vel . . . det Svin! Saa kjøbte han sig det fjollede Sted, Aagaarden her nede; der er ikke Spor af Jord til, det er Levning af en gammel Parcel af et Gods, der blev slaaet i Stykker for over et halvt hundrede Aar siden; men det morede det gale Asen, at der saâ ud som i Rakkerens Forstue. Mig smed man fra min Stilling, og Ingen tænkte paa, at jeg i en halv Snes Aar havde styret hele Favrbogaards Gods, mens den gamle Andersen gik i Barndom . . . naa, man maa jo takke sin Gud, at man i Aarenes Løb havde reddet nogle Spareskillinger, og at man havde holdt sin Jura vedlige . . . bi lidt, Fris . . . bi lidt — her ragede han i en Reolhylde mellem nogle fedtede Dokumenter, til han fandt et, som han knipsede en Støvsky ud af og saa blæste paa — hvad vil De give mig for den Lap Papir, lille Fris? De kan jo Tysk? . . . hvad behager? — og Poder slog venskabelig Fris paa Maven med Pegefingerens Kno — jeg har s'gu' kjøbt den Lap for mine egne fattige Penge af salig' Drejermester Moses Abrahamson i K—, som Deres salig Svigerfader havde solgt det til, da det kneb for ham.

Degnen tog Papiret og anstrængte sig for at tyde den tyske Text. Saa vidt han kunde forstaa, var det en simpel Forskrivning, dateret Pesth og tyve Aar gammel, uden Stempel eller retslig Autorisation, hvori Friehling forpligtede sig til at udbetale «Impresarioen» Janos Laffys Adoptivdatter,

Digitized by Google

»Istvana, auch Graziuccia genannt«, naar hun maatte fordre det, en aarlig Sum, der dog ikke maatte overstige 700 Gulden. Underskriften var næsten ulæselig for Sving og Kruseduller.

— Hvad giver De mig saa for den, Fris? spurgte Poder og kneb det ene Øje til.

— Saadan et slet og ret Stykke Papir gjælder ingen Ting, sagde Degnen.

— Nej, ikke for Retten; ellers kan De være rolig for, at Deres salig Svigerfader havde drevet Fordringen igjennem; men han, Jøden Abrahamson, fortalte mig, at Laffy havde villet prygle Datteren til at gjøre den gjældende . . . naa ja, det er delikate Historier, kjære Fris . . . Jøden har sagtens ikke overanstrængt sig med Betalingen for den Lap; jeg betalte den s'gu dyrt nok, men ser De, jeg kjendte jo Ferdinand Friehling og tænkte: Kommer Lappen i de rette Hænder, ja saagu' gaar Ferdinand i Tøjet — hi, hi, hi! Et halvt hundrede Daler, Fris — Gud bevares, — ikke kontant — men paa en Vexel — og saa faar De Lappen. Hvad, gamle Pidagog? Hi — hi — vi faar os kanske snart en Firkort sammen igjen . . . den spiller De Satans fint. — Her dunkede Poder atter Degnen gemytlig paa Maven.

Fris vred sig dels under ubehagelige Minders Tryk, dels under stadige Smaaryk af sin Samvittighed, der advarede ham mod at indlade sig paa noget saa Sjofelt, dels under en lokkende Udsigt til at komme til Penge paa en saa nem Maade. At hans Kone aldrig vilde give sit Samtykke der-

Digitized by Google

til, vidste han; men, da han efter sin Søns Fødsel gjorde et Attentat paa den, om hvem hans Kone i et fortvivlet-exalteret Øjeblik havde sagt, at han var den eneste Mand, hun havde elsket, havde han jo dog handlet uden hendes Vidende, og Pengene havde han faaet. Dog ogsaa den Gang varede det længe, før han havde faaet Bugt med sin Samvittighed; skulde han nu til at bestaa den samme ubehagelige Kamp, han, der satte Sindsligevægten saa uendelig højt? Han stod der som en til Dyd og Moral nogenlunde optugtet Hankat, for hvem En pludselig stiller en hel Gaaselever frem og siger: Æd Kat! og Katten lider under den smertelige Kollision mellem Vellyst og Dyd, vover ikke at handle, men slikker sig i Mundvigerne og paa Forpoterne. Degnen kløede sig gjentagne Gange, snart bag Øret, snart paa Overarmen, alt imens han følte Poders smaa, stygge Øjne stikke sig i Ansigtet og hans Knoer bearbejde hans Mave som bestandig mere paatrængende Opfordringer til ham om at tage sin Beslutning. Havde han endda havt Ole Sørensen ved Haanden som Raadgiver, En, han kunde fordele Ansvaret paa! Poder tog endelig til Orde:

— De faar s'gu Mønten, saasnart De viser ham Lappen; fjollet er han, og Gentleman vil han være, saa længe han har en Femdalerseddel.

— Ja ... saa smider han En dem i Hovedet paa en Maade, som ... mumlede Fris.

— Puh — Skidt! Penge er Penge, enten Fanden man faar dem i Hovedet eller i Haanden;

Digitized by Google

De er ikke Forretningsmand, som De er Firkortspiller, min gode Fris.

— Kan jeg ikke faa Lov til at betænke mig paa det? spurgte Degnen i en halv ynkelig Tone.

— Saa Gu' kan De det, Fris. Men først vil jeg sige Dem, at han der ude paa Aagaarden har slaaet sig til Vinen, siden det ikke gik mere med Kjærestevæsenet — og, hvis han kniber sammen en skjøn Dag — saa god Morgen, mine blanke Støvler! Hvad Fris? Saa maa vi nøjes med de gamle Fidtstøvler, he, he! Og ser De, — jo længere Varen ligger hos mig, desto større er jo mit Rentetab, saa jeg maa lægge paa Afstaaelsessummen.

— Hvor meget? hviskede Fris ængstelig.

— Lad os sætte . . . ja . . . en Daler om Ugen i den første Maaned . . . naa, saa stiger det, men det kan vi jo altid tale om.

— Jeg maa betænke mig, sagde Fris og gjorde et energisk Skræv hen mod Døren.

— He — naa — ja — som De vil. Farvel, Fris, hils hjemme!

Da Degnen var ude af Døren, gned Poder sig i Hænderne og sagde:

— Du kommer s'gu' nok igjen, min gode Arspisker! naar Du har læst lidt i Lærebogen om Pligterne mod sig selv.

Fris gik tilbage til Værtshuset, hvor han traf Ole Sørensen vaagen, men dvask og tvær efter sin Rus, hvad der ikke var Fris imod, thi selv var han ikke i nogen meddelsom Stemning. Tavse gik de op ad mod Torvet; det var allerede begyndt

Digitized by Google

at skumre; Kræmmerne begyndte at lukke Boderne, fra alle Sider hørtes Raslen af de bortkjørende Vogne, hvis Kuske udtrykte den Begejstring, som var fremkaldt ved de i Dagens Løb nydte Drikkevarer, ved at sætte Hestene i stærkt Trav, medens Vognenes hele mandlige Besætning brølte, sang og jublede, og Hjulene slog Gnister mod Brostenene, Alt under lystigt Akkompagnement af Byens Hunde. Efter et adspredt og tørt Farvel til sin Søn, fulgte Fris med Ole ned til den Kjøbmand, hvor den Sidstes Heste og Vogn stod, for at kjøre hjem med ham. Den lille Thomas stod i Butiksdøren og saâ sin Faders brede Ryg forsvinde om Hjørnet. Drengen ønskede, at han havde kunnet klistre en Seddel med Hilsen til hans Moder paa benævnte brede Ryg; han havde ikke kunnet faa Hilsenen over sine Læber, da Degnen rakte ham to Fingre og slet ikke syntes at tænke paa ham, da han tog Afsked. Han maatte jo dog have hørt Noget af den fremmede Mand angaaende ham. Thomas var ligefrem vred paa Faderen.

Hjemkjørslen, under hvilken Ole sad og smaasov og kun af og til vaagnede for at tjatte den fjermer Hest lidt med Pisken, var en Tortur for den stakkels Skolelærer. Hver Gang han lukkede Øjnene i Haab om at slumre fra Dagens forstyrrende Indtryk, dukkede snart Friehlings uforklarlige, snart Poders uhyggelige Skikkelse op for ham, snart filtredes han ind i gamle Ærgrelser og prikkende Fornemmelser, som drillende svang sig op af mangeaarig Syvsovertilstand. Han var gnaven

Digitized by Google

og urimelig mod Skolebørnene de følgende Dage. Han og hans Hustrn taltes saa sjælden ved og saâ hinanden saa lidt, at hun Intet mærkede. Men han havde ikke Ro paa sig nogensinde, naar han tænkte paa, hvad han havde Udsigt til at vinde, hvis han turde være Kjæltring efter Poders Anvisning, og paa det Tilbud, som Friehling frivillig havde gjort ham, at sørge for hans Søn. Fris havde aldrig taget den Snak om, at Thomas skulde studere, for Alvor; vilde Nogen have betalt, hvad det kostede, var han vel i sin Tid gaaet ind derpaa, men nu var det for sent, nu var jo Drengen i en god Vej . . . og denne Friehling . . . dels var han jo gal og ikke til at lide paa, dels var der jo disse forbandede gamle Historier, som han nu havde erfaret, at Poder var fuldstændig inde i. Om nu Sligt rygtedes i Sognet? Sæt f. Ex. Præsten fik et Nys derom. Nej, man kan s'gu' aldrig have Ro og Fred i dette Liv! gjentog han over halvtredsindstyve Gange om Dagen, og hver Gang hvæsede et Suk ud fra hans brede Bryst som et Pust fra en Blæsebælg.

VII.

Vendepunktet i Thomas's Liv.

Ogsaa i Thomas's Sind havde de Repliker, der bleve vexlede foran Kramers Markedsbod, kastet Uro og Spænding. Hvad havde denne Mand med

Digitized by Google

ham at gjøre? Hvor skulde han faa det at vide og i det Hele erfare Noget om ham? Frandsen kunde det ikke hjælpe at spørge, og af Beck vilde han ikke faa anden Besked end dumme Vittigheder. Jo tydeligere Friehlings Skikkelse malede sig for hans Fantasi, desto mere droges han af noget Æventyrligt med dets paa én Gang lokkende og ængstende Magt. Skulde noget Lignende som det, han i sin stille Drømmeverden havde kvæget sig ved, naar han stod paa Højden ved Skovkanten der hjemme, bryde ind i det sløvende Dagligdagsliv, der gjorde ham forknyt og dvask? Hvorfor havde denne Mand lagt Mærke til ham? Om dette Spørgsmaal kredsede Drengens Tanker bestandig uden at kunne drage Kredsen nærmere ind mod en Besvarelse. Han gik om som i Drømme, gjorde al Ting avet om og blev hyppig vakt ved Frandsens Udbrud: Fæ! Torsk! o. desl.

Friehling, som de første Par Aar efter sin Indflytning paa den allerede den Gang forfaldne Aagaard, stadig havde været paa Dagsordenen i Kjøbstadens Samtaler, var nu som en død Mand, der aldrig kom for mere. I gamle Dage broderede Sladderen en Masse forfærdelige Ting om enkelte løsrevne, paa Maa og Faa opsnappede Fakta af hans æventyrlige og vilde Liv; samtidig vare Byens Honoratiores nysgjerrige efter at komme i Kast med den vidtberejste, forhenværende Herremand og endnu formuende Mand; men Friehling havde paa en radikal Maade tilbagevist enhver Art Tilnærmelse; Følgen var en først larmende, forbitret, saa

Digitized by Google

efterhaanden hendøende Forargelse; nu efter saa mange Aars Forløb var et Skuldertræk det Højeste, der opnaaedes, naar hans Navn tilfældigvis blev nævnet. Deraf forklares det ogsaa let, at Skolelærer Fris, som først blev forflyttet til denne Bys Omegn nogle Aar efter Friehlings Ankomst til den øde Gaard, ikke havde hørt det Ringeste om ham og vilde have troet, hvis hans Tanker havde stødt paa ham, at han var langt borte fra Danmark, om han ellers levede.

En Lørdag Aften, nogle Uger efter hin mærkelige Markedsdag, da Thomas havde lukket og slukket og tændt Frandsens Pibe, kunde han af dennes Forberedelser slutte, at han ventede Smed Johansens Besøg. Frandsen havde hele Dagen været endog usædvanlig mut og tvær imod ham, og, da Frandsen var kommen ind i Kammeret, hvor Thomas var ved at knappe sin Vest op, blev han staaende stille foran Drengen og saâ stift paa ham. Han rystede flere Gange paa Hovedet, endelig brummede han:

— Klathaandet! uoplagt til Forretninger! — Gaa i Seng og sov!

Snart bebudede tunge og langsomme Trin i Gangen Smedens Komme. Som sædvanlig indledes Scenen ved en lang, tvær Tavshed fra begge Sider. Først da Smeden havde faaet et Par Snapse til Livs, tog han til Orde:

— Hvad vilde Du mig saa i Aften?

— Ingen Ting.

— Vrævl, Frandsen! Du sagde jo til min

Digitized by Google

Svend, da han kjøbte Nellikesøm hos Jer imorges, at jeg skulde se her over.

— Saa? Det har jeg glemt. Vil Du have Punch, saa skynd Dig, inden den bliver kold!

Smeden tog Thepotten og skjænkede. Lidt efter spurgte han:

— Hvad er det saa, Manden nede paa Aagaarden vil gjøre med Drengen?

— Hvad for en Dreng?

— Bare Du vilde lade være at skabe Dig! Det var jo Dig selv, der forgangen Aften her ude i Gangen, da jeg gik fra Dig, fortalte, at Manden fra Aagaarden sidste Markedsdag havde sagt, at han vilde have fat i Jeres Butiksdreng. Sagde Du ikke selv, at Drengen ikke duede til Handelen, men at han var skrap til Læsning og Skrivning? Hvad?

— Det kan jeg ikke huske, sagde Frandsen.

— Jo, men Du gider ikke lukke Kjæften op, Din Tværdriver. Det er derfor, Du vil have mig til at snakke med Drengen. Tror Du ikke, jeg har spekuleret dine Rævestreger ud?

— Snak saa med ham ad Helvede til! snærrede Frandsen, saa kan jeg da sidde i Ro.

Smeden rystede paa Hovedet ad Frandsen som ad en Person, som man beklager har en Skrue løs, og sagde:

— Hej Du Dreng der henne i Sengen! (her rejste Thomas sig over Ende), er det sandt, at Manden fra Aagaarden lovede Din Fader ude i

Digitized by Google

Markedsboden forgangen Markedsdag, at han vilde lade Dig oplære?

— Ja . . . saadant Noget mente han vist.

— Og Du er kjed af at være i Butiken?

— Ne—e—j—ja—a, stammede Thomas.

— Sludder, Dreng! det er Du, sagde Frandsen, hvem Punchen havde givet røde Kinder og gjort mere expansiv.

— Ja, hør nu, Frandsen, sagde Smeden, og slog i Bordet, enten skal Du eller jeg vrævle med Drengen. Du bær' Dig, min Sæl, ad, ligesom Du var Kancelliraad, ligesom han, den duknakkede Postmester . . .

— Jeg er s'gu' ligesaa god som en Etatsraad — tror Du, jeg stikker op for Byfogden, den kalveknæede Dannebrogsridder, saadan en Kantøffelsnude . . .

— Nu skal Du være ordentlig, Frandsen, for nu er Du fuld.

— Ja, men saa vil jeg ikke være ordentlig, for, hvis jeg er fuld, saa er Du meget mere fuld . . . drivende fuld.

Smeden fandt, at han burde være den Overlegne i Situationen, og klappede Frandsen paa Skulderen:

— Der er ingen af os, der er fulde, vi er bare . . . saadan . . . rævedannede . . . hvad Du?

— Ja, det er sandt. Immer Ræven bag Øret . . . men, Dæ'len . . . Hjærtet ogsaa immer oven over Kallunet. Johansen! . . . Men Livet — aa — det er saa bedrøveligt!

Digitized by Google

— Ja, men det var dog nok lige godt om Drengen, vi skulde tale . . .

— Drengen . . . hvad for en Dreng?

— Ham der henne i Sengen.

— Det er rigtigt, sagde Frandsen, men det skikker sig ikke for mig at vrævle med vores egen Læredreng . . .

— Nej, det var jo hele Tiden Meningen, at jeg skulde koge det Flæsk. Men Drengen skulde vel have Besked fra sin Fader?

— Ham faar han s'gu' ingen Besked fra.

— Saa? Hvorfor?

— Fordi det er . . . saadan En, som jeg ikke kan lide . . . saadan en Tværdriver . . . en Tørvetriller.

— Saa synes jeg netop, at Du maatte holde meget af ham.

— Hør nu — Din Smedetamp!

— Saa, saa, saa! . . . Saa skal vel Drengen nu imorgen, det er Søndag, gaa ud paa Aagaarden og tale med Manden?

— Ja, det kan Du da begribe, Dit Fæ. Det var det, Du skulde have sagt lige strax. Det var jo bare derfor, jeg havde Bud efter Dig.

— Ja, saa er det jo godt Altsammen.

Alle de vexlede Repliker vare blevne fremsagte med den langsomste, sjællandske Rolighed. Smeden rejste sig nu for at gaa, Frandsen rejste sig ogsaa, de saa et Øjeblik paa hinanden, saa tog Smeden endnu en Gang sit Glas, stødte det mod Frandsens og sagde:

Digitized by Google

— Førend jeg gaar . . . Du . . . Mines Skaal!

— Ja, det forstaar sig. Aa, Herre Gud! nu er hun i Himmerig, Johansen!

— Det er hun, Satan hente mig! sagde Smeden.

Og de to gamle Karle lagde Hænderne paa hinandens Skuldre og sang med snøvlende Stemme:

Fryd Dig ved Livet
i dine Dages Vaar!
Pluk Glædens Rose,
før den forgaar!

Thomas havde lyttet med Spænding. Ytringen om, at Faderen var en Tørvetriller, kriblede i ham; det var ligesom en Formel for den ubestemte Vrede, han havde følt mod ham hin Markedsdag, og nu følte han den skærende Smerte, der knuger et Barn, naar Kritiken vaagner hos det lige over for dets Forældre; Minder om hans Faders og Moders underlige Samliv, som han tidligere ikke havde tænkt sig kunde være anderledes, lagde sig nu tungt paa hans Sind, efterhaanden som det ene efter det andet af disse Minder klarede sig ud til bestemte Billeder. Maaske den fremmede Mand kunde føre ham ind i en lysere, friere Verden; der maatte dog være noget Bedre og Gladere til end det, han hidtil havde set, og, var han først i Besiddelse af noget Saadant — ja — hvad saa? Jo, allerførst vilde han søge Præstens Henriette og hendes Fætter og møde dem med Trods paa Panden og Foragt i Øjet. Ja — han maatte ud paa Aagaarden imorgen, det var klart; han var ikke bange for den fremmede Æventyrmand.

Digitized by Google

Men, som det saa ofte gaar, at den Beslutning, som man synes, man er fast i, naar man lægger Øret til Puden, vækker Rædsel, naar man vaagen og nøgtern anskuer den, og Dagslyset falder skarpt paa den, — saaledes gik det ogsaa med Thomas's Beslutning, da han Søndag Morgen klædte sig paa. Han hørte Friehlings korte, haanlige Latter; han tænkte sig Muligheden af at blive kastet ud af Døren. Nej, han vilde ikke gaa til Aagaarden. Medens han hurtig besørgede sin Paaklædning, skottede han hen til Frandsens Seng; den sorte Hue rørte sig ikke paa den hvide Trækpude. Thomas spekulerede paa, hvorledes han aldeles lydløst kunde slippe ud ad Døren, og vovede Forsøget, da Frandsens Stemme standsede ham i Farten ved Tilraabet:

— Dreng! —

Thomas gjorde kort omkring.

— Naar Butiken er lukket Klokken 9, gaar Du strax ud til Aagaarden og spørger, hvad Manden vil Dig.

Nu var der ingen Redning. Klokken ni iførte den stakkels Dreng sig med bankende Hjerte sin sorte Konfirmationsdragt, hæftede hvidt Hæfteplaster paa nogle store Rifter, han havde paa sine røde Hænder, og glattede sit Haar med Vand. Den korte Vej til Aagaarden forekom ham at være umaadelig lang, en *via doloris*. Fik da Garverens okkermalede Hus med de aldeles usymmetrisk anbragte Vinduer mellem Bindingsværkets Bjælker, eller Distriktslægens, af pæne, gule Flensborgersten op-

Digitized by Google

førte, med hvid Udfugning og store, aristokratiske Ruder forsynede Façade, eller Lotterikollektricens glasskabsagtige 3-Fagshus med de mange smaa Ruder og Kastanietræet foran aldrig Ende? Endelig kom han uden for Byen, og da gav han sig til at løbe i det stærke Morgensolskin . . . ja, nu var han ud for Aagaardens Have, hvor de to hvidmalede Stolper stak af mod det mørke Grønt; men Drengen løb videre, over Broen hinsides Aaen, derfra kunde han se den anden Side af den hvide pavillonagtige Hovedbygning med den paa mange Steder afskallede hvidtede Mur med pjusket, udhængende, forsømte Espaliertræer, hvis ufrodig, men ubændig voxende Grene havde revet Lægter og Tremmer over Ende, som dels laa paa Jorden, dels struttede ud i Luften i de mest forvirrede Linier. For alle Vinduer vare Gardinerne trukne til, det saâ ud, som om det var Bolig for Døde eller for en Prinsesse i en fortryllet Skov. Thomas satte sig overskrævs paa en af Jernlænkerne mellem Stenene, der dannede Broens Rækværk, og saâ ned paa Aaens smaa Strømhvirvler, der skyllende vred sig mellem Bundens Stene ... nej, han turde ikke gaa ind i Haven, i det mindste ikke strax; der sad han, snart dysset af det sagte, rislende Vand, snart pludselig opskræmmet af Drømmene, naar et Vindstød bragte Sivenes tørre Blade til klaprende at slaa mod hverandre, medens samtidig et skarpt Lysglimt lynede gjennem Rørtykningens svajende Masse.

Ja, der gik vel et Par Timer hen paa den

Digitized by Google

Maade, og Thomas maatte beslutte sig. Naar han kom hjem til Middag, vilde Frandsens ubønhørlige Regnskabskrav til ham angaaende Forrettelsen af hans Ærinde være forfaldent. For at faa Ende paa Betænkelighederne, stak han atter i Løb ad Skraaningen ned mod Aaen, ad en fugtig, gyngende Mosesti langs Aaen paa den ene og Haven paa den anden Side, saa han uden at tilbagelægge Vejen gjennem det tilgroede Vildnis, som hans Fader og Ole Sørensen havde gjort hin Markedsdag, naaede hen til den modsatte Façade af Bygningen. Men her var ingen Dør; han maatte omgaa Huset og ind ad den eneste Indgang. Med fortvivlet Fasthed tog Drengen i Laasens Haandgreb, med et Spring var han inde i Gangen. Her stod Stuedøren paa vid Gab, Portièren var trukken til Side, og det røde Lys slog Drengen lige i Ansigtet. Han blev staaende som lamslaaet over, hvad han saâ og hørte.

Lige for ham inde i Stuen sad Friehling i en violet Fløjels Slaabrok og en rød Klædeskalot paa Snur paa de graa Krøller; han holdt et Glas med Vin i den udstrakte Arm; foran ham stod paa Gulvet en ivrig gestikulerende Kvindeskikkelse, sort klædt, med et Florshawl, der syntes faldet fra Hovedet, hængende ned om Ryg og Midie, med kridhvidt Haar, der flimrede som Sølv paa den røde Lysgrund. Hun var vred og talte et Sprog, som Thomas ikke forstod. Under Talen nærmede hun sig Friehling mere og mere; da hun kom tæt til ham, svang han sit store Glas og over-

Digitized by Google

døvede hendes Tale ved følgende Strofer, som han sang med stærk, men rusten og gammel Stemme:

Farver, som rigt paa Pokalen sig bryde,
Bud fra den solhvide Dag!
Perler i Vinen, som knitrende syde,
lær mig med trodsende Jubel at nyde
Livet i vældige Drag!

Eder jeg kalder! Som mægtige Aander
skal I nu stande mig bi,
tænde i Flammer de livløse Spaaner,
rejse den Kraft, som sig gispende vaander
— før — ak saa jublende fri.

Ungdommens Kraft! jeg med Trylleord nøder
atter til Dysten Dig ud!
Brændende Attraa i Blodet Du føder,
Aarerne banker og Tindingen gløder.
Snart er jeg stærk som en Gud.

Kvinden var ham nu lige inde paa Livet og greb med en kridhvid, mager Haand om hans Haandled, saa Vinen spildtes. En vanvittig Overstadighed brændte i hans opspilede Øjne, og han sang lige ind i Ansigtet paa hende:

Tror Du, jeg skjælver for Dødningeliv?
Tror Du, jeg gyser for Benradens Grin?
Rosernes Purpur skal Ligklædet skjule,
Lys vil jeg tænde i Øjnenes Hule.

Dødningens Øjne skal brænde saa klart,
vi To vil danse i flyvende Fart.
Ud over Grøfter og Gjærder vi sætter,
Knoglerne rangle; det er Kastagnetter.

Digitized by Google

Saa rejste han sig, slyngede Armen om Kvindens Liv og svang hende et Par Gange om i Stuen under høj Latter, hvis ejendommelige Klang Thomas gjenkjendte. Hun tog fra sig og gjorde Modstand saa godt, hun kunde; men han plagede hende ikke længe, tvang hende blidt hen mod Sidedøren og satte hende ud af denne. Som han vendte sig og vilde gaa hen til den Guéridon, hvorpaa han havde sat Vinglasset fra sig, opdagede han Thomas, der stod stiv som en Billedstøtte i den aabne Dør ud til Forstuen. Han ravede et Par Skridt tilbage, men pludselig rettede han sig og sagde med rolig, munter Stemme:

— Naa, unge Fyr der . . . her kom De nok paa Komedie! Hvad vil De?

Thomas kunde ikke svare; Friehling tog en Lorgnet op for Øiet.

— Naa . . . naa! det er Dig, der er Søn af . . . det er Dig, jeg saa der oppe paa Torvet? Det er Dig, der ligner din Moder . . . Sludder! Jeg har aldrig kjendt hende.

Han stampede i Gulvet, som for at kommandere sig selv til Besindelse. Imidlertid lod Thomas Øjnene glide om i Værelset og saa med Forundring de mange Billeder; han kunde ikke begribe, hvad Friehling vilde med alle de nøgne, halvfærdige Figurer; hans Blik gled ogsaa hen paa Maleriet i Krogen af den Kvinde med Strængeinstrumentet i Armen; han saa blot længere paa det, fordi det omtrent var gjort færdigt; men han kunde ikke som Faderen opdage, at denne unge,

Digitized by Google

frodige Skikkelse havde nogen Lighed med En, han kun havde kjendt som syg og udtæret. Friehling opdagede imidlertid hans Blikkes Retning og mumlede:

— Du skal ikke bryde Dig om de dumme Billeder. De er lavede af en Tusindkunstner, som baade kunde være bleven Poet, Maler, Skuespiller og Musiker, hvis han ikke havde fundet, at Mangfoldigheden var saa dejlig og Enheden saa forbandet kjedelig. Du forstaar ikke et Ord af, hvad jeg siger.

— Nej, sagde Thomas.

— Det er sandt; Du er Kræmmerdreng. Morer det Dig at være Kræmmerdreng?

— Nej.

— Du vilde hellere studere. Du vil være Præst. Det er en værdig Ærgjerrighed for en Degnesøn. Nu kan jeg huske din Fader. Han var her forleden. Har han ikke talt til Dig om, at jeg? ... naa! Har han ikke sagt Dig Noget.

— Nej. Men De sagde oppe ved Markedsboden . . . .

— Det kan jeg ikke huske et Ord af. Men, hvis Du vil være Præst, Byfoged eller saadant Noget, saa gider jeg ikke have med Dig at bestille. Jeg hader alle nyttige Medlemmer af det borgerlige Samfund; det er gale Mennesker, som tror, at de lever i en Realitet. Men det er lutter Løgn. Slid og Slæb er kun Kretiners og Idioters Livsmaal; lad dem rode i Affald, Fejeskarn og alskens Uhumskhed. De, som er fødte med hint clairvoyante,

Digitized by Google

indre Blik, der bag Dødens Nat kan se de store, svundne Tiders Liv i forklaret Glans, renset fra Tilfældighedens Støv og Smuds, de Mennesker hører til det udvalgte Oligarki, Verdens *nobili veneziani*, og de er fødte til at nyde; for dem er Cypervinen (her slog han Haanden hen mod den halvtømte lille Krystalpokal) for dem er hun der (her pegede han mod Kopien af Tizians Venus); ja, hvis Du blot har forstaaet en Smule af, hvad jeg siger, Dreng, saa vil det værste, det kjedeligste Vrøvl i Livet kunne blive Dig Gjenstand for Nydelse; hvis jeg har kastet en Gnist ind i Dig, der har tændt hin Romantik i Dig, saa vil der komme Liv i Spegesildene i Kjøbmandens Fjerdinger; de vil springe ud over Fjerdingens Rand, blive Guld- og Sølvfiske, der svømmer om i Butiken, der er bleven forvandlet til et stort Akvarium, hvor Svendene glider om som skjævøjede Flyndere, Principalen skyder Farten med aaben Flab og opspilede Øjne som en uhyre Skatteborgertorsk, Kunderne vimser om som latterlige Bløddyr, Skrubtudser, Hummere og Rejer. Det vil blive evige Løjer. Gaa nu hjem og se paa den Komedie og kom saa og fortæl mig, hvad din Principals Kone forvandler sig til i det mærkværdige Akvarium!

Det Sidste havde Drengen helt vel forstaaet; han kom til at le, og den lystige Stemning gav ham Mod. Han sagde frejdig:

— Aa, det kan jeg sige i Forvejen. Hun bliver en Hornfisk.

Digitized by Google

Friehling rejste sig rask op, gik hen og tog Drengen om Hovedet, idet han raabte:

— Bravo, min Dreng! Hvor Du ler kjønt! — aa, den Latter kjender jeg ... Du er en rar Dreng. Jeg skal for din Skyld gaa til Byen idag og tale med din Kjøbmand ... det er jo ham paa Torvet? Hvad hedder han nu?

— Kramer.

— Hm; naar jeg blot ikke glemmer det ... den Hukommelse! mumlede Friehling og bankede sig med Knoen paa Panden. — Efter at have betænkt sig lidt, tog han et helt Ark Skrivpapir og en Rødkridtspen og malede med kæmpemæssige Bogstaver som paa et Skilt:

— Kjøbmand Kramer! I Eftermiddag. Drengen, der ler som G.!

Medens Thomas gik hjem, pintes han af dette G. Friehling havde jo ogsaa hin Markedsdag spurgt, om han var Søn af en Person, hvis Navn begyndte med G. Du forbarmende Gud! — hans Moders Fortælling den sidste Aften, han var hjemme! Der tvang sig en Forbindelse mellem denne og Friehlings mystiske Hentydninger frem i Drengens Sind, men han mægtede ikke at klare den. Det havde smertet ham, da hans Kritik vaagnede lige over for hans Fader; var der nu ogsaa Noget at sige paa hans Moder, der stod for ham saa hellig som Gud selv? Nej hende kunde, hende maatte der ikke kunne falde den ringeste Skygge paa. Denne Halvforstaaelse af, hvad hans Moder havde fortalt ham, denne Skimten af noget

Digitized by Google

Uhyggeligt bag det lokkende Æventyrlige i Friehlings Person og Væsen arbejdede smertelig i Thomas's umodne Tanke; som kuet af en Vægt, hans Skuldre vare for svage til at bære, sank han ned paa en af Vejens Stenpæle, skjulte Ansigtet i sine Hænder og græd.

Da han kom ind paa sit Kammer, saâ han Frandsen sidde paa sin Seng, rygende paa sin Pibe. Han besvarede ikke Thomas's Hilsen, men tog af og til Piben ud af Munden for at spytte tilmaals efter et Søm, der havde løftet sig op fra et halvløst Bræt paa det ujævne og gyngende Gulv. Drengen var for betaget til at kunne sige Noget, og Frandsen vilde nødig dale ned fra sin Værdighed ved at spørge. Begge vare forlegne ved Situationen. Frandsen maatte byde Isen, og det skete ved et:

— Naa!

— Ja, svarede Thomas.

— Sikken et Klodrianssvar! Hvad saa, for Satan?

— Jo han vil nok . . . han vil tale med Hr. Kramer i Eftermiddag.

— Hm! saa skal Du vel væk!

— Ja . . . det skal jeg vel. Og Thomas saâ vist paa Frandsen. Denne gjengjældte hans Blik med sammentrukne Bryn og udspilede Næsebor og mumlede saa:

— He! Hvem skal saa tænde min Pibe om Aftenen? Jeg vil ikke have flere Drenge at passe paa.

Digitized by Google

Han kløede sig flere Gange i Nakken og rundt paa forskjellige Steder paa Kroppen, medens hans Ansigt forvredes af de løjerligste Grimacer. Saa rejste han sig paa én Gang fra sit Sæde, satte Piben fra sig op mod Sengen, stod og betænkte sig, indtil han gik rask hen mod Thomas, tog ham ved begge Ørene og væltede hans Hoved bag over, og til Thomas's store Forbavselse trykkede han et Kys paa hans Mund, men røg strax tilbage, som om han havde brændt sig, og raabte:

— Skrub ud med Dig... naa, kan Du komme afsted!

Thomas satte sig paa en Bænk i Skjænkestuen, overvældet og sær tilmode; han holdt egentlig saa meget af den gamle besynderlige Svend.

Hen paa Eftermiddagen, da Klokken vel var sex, viste Friehlings høje Skikkelse sig i Butiksdøren. Frandsen saâ hen paa Thomas og vred Mund.

— Er Kjøbmanden hjemme? spurgte han.

Spørgsmaalets Tone var saa fornem og ligegyldig, at Frandsen blev stødt og gjorde et Tegn til Beck, at han skulde svare, og denne svarede ved at nikke og pege hen mod Døren til Dagligstuen. Kramer laa paa Sofaen og blundede, fôr op ved den lydelige Indtræden og forbavsedes i høj Grad ved at se Friehling, fra hvem han af og til ved Bud fik Bestillinger paa Portvin og Madera, men som han aldrig havde talt med.

— Portvin eller Madera, Højstærede? stammede han.

Digitized by Google

— Nej, Drengen.

— Drengen? He — Drengen?

— Ja, Deres Læredreng. Han duer ikke til Handelen.

— Noget uoplagt, noget tankeløs . . . siger Frandsen, som har hele Detaillen under sig.

— Saa tager jeg ham med mig imorgen.

Har Højstærede Forældrenes Samtykke, saa kan jeg i og for sig ikke have Noget derimod. For ser De, Geni skal der jo ogsaa til i vores Fag, og, naar Drengen ikke har det, saa . . .

Kramer standsede i sin Tale, da han mødte Friehlings umaadelig haanende Øjekast, men han fandt, at her var det nødvendigt at holde sin kommunale Værdighed op imod hans Foragt for det borgerlige Erhverv; han spilede derfor Benene ud fra hinanden, borede begge Hænderne ned i sine dybe Buxelommer, spidsede Munden til en Tud, Alt i Haab om at erhverve en *en garde*-Stilling.

— Imorgen Klokken 12 møder Drengen hos mig, og Klokken 11 kan De sende mig 12 Flasker Madera; men, duer de ikke, faar De dem i Hovedet igjen.

Kramer bukkede dybt, og Friehling skyndte sig ud af Døren. Da han var ude, slog Kramer efter Døren med Haanden og sagde:

— Hvis man ikke var Forretningsmand, saa skulde rigtignok saadan en .. Flab .. faa et Spark ud af Døren. — Han saâ sig om i Stuen, om hans Kone muligvis var tilstede og kunde applau-

Digitized by Google

dere dette tapre Udbrud; da hun ikke var til at opdage, brummede han hen for sig selv:

— He — Fruentimmer! Ja, naar man skal bruge dem, er de der aldrig, men, naar de helst maatte være Fanden i Vold, ja saa er de der s'gu altid. Ja, sikken en Verden! Regine! — raabte han ud af Kjøkkendøren — Regine! Herre Gud, gaar Du nu derude og roder? Du skulde have hørt, hvordan jeg balberede den tossede, storsnudede Karl nede fra Aagaarden. Naa da! Jeg sagde, at jeg gjærne vilde slaa ham tolv Flasker Madera i Hovedet, hvis han ikke var ordentlig og høflig.

Konen rejste sig, sødbittert smilende, i Døren i Kjøkkenforklæde med Smække og opsmøgede Ærmer.

— Gud! gjorde Du det, Kramer? sagde hun.

— Ja Gu' gjorde jeg saa. Nu kan Du gjærne gaa til dit Arbejde igjen, min Pige!

Kramer var saa glad ved den Tanke at have gjort en Heltegjerning, at han tilsidst troede fuldt og fast, at han havde givet den «gale Friehling» en ordentlig Afrøfling, og undlod ikke samme Aften i Klubben at give en dramatisk Fremstilling af den voldsomme Scene, der havde fundet Sted imellem dem. Derefter kom Drengen paa Tale, og Grunden til, at Friehling vilde tage sig af ham uden videre, blev naturligvis forklaret derhen, at han var hans virkelige og Skolelærer Fris hans titulære Fader. Denne officielle, fra Rangforordningens Terminologi hentede Formel blev fremsat

Digitized by Google

af Byfogdens Fuldmægtig og gjorde saa megen Lykke, at den gik fra Mund til Mund i hele Byen. Poder hørte den allerede samme Aften, da han med nogle simplere Borgere sad nede i Gjæstgivergaardens Beværtning i Stuen, hvor Vittigheden, der var sagt i 1ste Sals aristokratiske Klublokale, blev rapporteret af en Billardmarkør. Han anede, at Noget var kommet i Gang, der krydsede hans Plan, og, da et Par Skrivelser, han havde sendt til Skolelærer Fris, vare forblevne ubesvarede, besluttede han at tage ud til ham.

Det var altsaa den sidste Eftermiddag, Thomas skulde tilbringe i Kramers Forretning. Han søgte at erhverve et mildt Ansigt hos Frandsen, men denne var, om muligt, endnu surere og tværere end sædvanlig, han sagde ikke en Gang «Hold Kjæft» til ham, naar han tiltalte ham, men kun «Bøh», ledsaget af den bekjendte Sænkning af Mundvigene efter en forhøjet Maalestok. Først da Aftenen kom, og de skulde i Seng, mærkede Thomas noget Usædvanligt hos Frandsen. Da Drengen vilde til at klæde sig af, standsede Frandsen denne Operation ved et kort «Holdt!» Selv gik han op og ned ad Gulvet og bearbejdede med en voldsom Energi sin Skraa, medens han samtidig baade snusede og røg. Efter flere forgjæves Tilløb til at tale, som han udtrykte ved pludselig at standse sin Gang og se paa Thomas, arbejdede endelig disse Ord sig frem:

— Smeden kommer iaften.

Derpaa gik han ud og gav sig til at lave

Digitized by Google

Punch. Ti Minuter efter kom Smeden. Da de havde siddet lidt og tiet, gjorde Frandsen først en Hovedbevægelse hen mod Smeden og pegede saa paa Thomas.

— Kan Du ikke lukke Kjæften op selv? snerrede Johansen.

— Nej, svarede Frandsen i samme Tone.

— Du skal have Puns med iaften, sagde Johansen til Thomas, der blev vâr, at der stod tre Glas paa Bordet.

Nu skjænkede Frandsen op i alle tre Glas, men kom mere Vand og Sukker i Thomas's end i de to andre.

— Skal Du ikke sige saadanne... nogle Formaninger... saadan... noget moralsk Tøjeri til Drengen, nu, da han skal ud i Verden? spurgte Smeden Frandsen.

— Du er et Fæ, Johansen.

— Tak, iligemaade! riposterede Smeden.

Frandsen tømte sit Glas, slog i Bordet og raabte:

— Ja, men det er Du s'gu. Hvis jeg nu bryggede saadant Noget sammen til den Dreng, som skal sættes baade til Hebræisk, Latinsk og Filusufi og... Fanden og hans Oldemo'r, saa vilde jo Drengen om et Par Aar, naar han var bleven oplært i alle Slags finere Tankegange, bare sige, at det var noget nederdrægtigt Sludder, jeg havde sagt, og kanske skrive det op til Komediebrug eller saadant Noget.

— Det er der Noget i, brummede Smeden.

Digitized by Google

Men det skal lige godt være din Skaal ... for lige til imorgen siger jeg Du til Dig, Thomas, for Du har lige godt været en rar Dreng, og den Gamle der ... han er helt valen om Hjertet over det, at Du skal væk, og han har havt Sorg og Vemodighed nok i Verden, og det har jeg med, og saa vil jeg bare ønske, at det maa gaa glattere for Dig, og det Samme mener Frandsen der, og, om ogsaa Du sætter os begge To ind i en Komediebog, naar vi først er døde og begravne, saa er jeg lige glad. Skaal, min Dreng!

Frandsen trak Huen ned for sine Øjne, medens han stødte sit Glas mod Thomas's, vendte sig derpaa om og snød sin Næse stærkt og lydelig gjentagne Gange, endelig tog han sit Glas, som han tømte langsomt; først da dette var gjort, løftede han Huen fra Øjnene. Nu tømte Smeden sit Glas, for han vilde «holde Aaretag», sagde han; nu var han ogsaa paa det Stadium, hvor Rørelsen overfaldt ham.

— Tag Dig iagt for Fruentimmerne, min Dreng! raabte han og slog i Bordet; Den, der kan blive fra dem, han er et lykkeligt Menneske, for alle Fruentimmer ... det er noget Skab ... undtagen hende ... Skaal Frandsen! Skaal for salig Mine! ... men Fanden i Vold med alle andre Fruentimmer!

Dette Thema gjentoges adskillige Gange uden synderlige Variationer. Da det langt om længe var udspillet, og en kort Pavse opstod, slog Smeden igjen i Bordet og raabte:

Digitized by Google

— Nu siger jeg Drengen det!

— Nej, Du skal holde Mund, siger jeg, sagde Frandsen.

— Men jeg siger det alligevel, paastod Smeden. Ser Du, Thomas! Naar En, der hedder Nikolaj, som vi to har stukket lidt til, bliver Smedesvend, og det bliver han til Efteraaret, og det saa skulde være gaaet galt med Manden paa Aagaarden paa den ene eller den anden Maade ... for der er Ingen, der har Brev paa at leve længere, end Vorherre vil ... ser Du ... saa kan Du komme til Grovsmedemester Matthis Kristoffer Johansen og til Handelsbetjent Rasmus Andre's Frandsen .. og saa kan Du. sige: Op med Sparekassebøgerne! Det volder det, at Du har været skikkelig mod den gamle Hansnegl der ovre ... nej bliv siddende! der skal ikke koges Havresuppe over det! ... saa kan Du ellers holde Mund og drikke din Puns ...

Tungerne svigtede snart de to Gamle, og ved Midnatstid skiltes de med den uundgaaelige Afskedssang: Fryd Dig ved Livet.

Da Thomas Mandag Morgen havde snøret sin Bylt, sagt Farvel til Kramer og Familien, gik han ind i Kammeret for at tage sit Tøj og nærmede sig Frandsens Seng; men denne, som laa med lukkede Øjne og Ansigtet ud mod Stuen, gjorde en Vending helt omkring, saa det knagede i Sengen, og der stod en Sky af Dun ud fra den vældige stribede Dyne, hvori han begravede sit om til den anden Side vendte Ansigt. Drengen gik ud til Aagaarden. Da han var kommen uden for Ind-

Digitized by Google

gangen til Haven, hørte han en Vogn komme rullende ad Vejen bag ved ham, og, medens han drejede ind mellem Laagestolperne, hørte han, at den holdt stille. Det var en aaben Extrapostvogn med rød Postillon paa, som gav sig til at blæse i sit Horn. Efter nogle Minuters Vandring gjennem Havens Vildnis naaede Thomas Pavillonen, men Døren var lukket, og han maatte dundre paa den med den tunge Jernhammer. Noget efter saâ han den grønne Persienne for Vinduet dirre lidt og et Ansigt skinne frem bag de fra hinanden fjernede Tremmer, men, uagtet han ventede en Stund endnu, hørtes der ikke er Lyd i Huset. Paany skrattede Posthornet, og utaalmodige Piskesmæld lød ude fra Vejen. Thomas bankede igjen, nu hørte han derinde Larmen af Døre, som smækkedes i; Yderdøren blev reven op; Friehling viste sig i Slaabrok, der dækkede den dybeste Negligé, han rev sig aabenbart løs fra en Person, der inde i Gangen søgte at holde ham tilbage ved Armen. Hans Blik var opskræmmet og forvirret; han studsede, da han saâ Thomas, men pludselig klaredes hans Træk:

— Naa, det er Dig? Nu husker jeg ... og Vognen — rigtig. Gaa ud og sæt Dig op i den og sig, at jeg kommer strax!

Thomas gik ud til Vognen og gav Kusken den Besked. Denne var en ung, fed Knøs, hvis trivelige Kinder tydelig kunde ses paa begge Sider af hans Hoved, naar man betragtede ham bagfra. Da han erfarede, at han muligvis kunde komme

Digitized by Google

til at vente en Stund endnu, bøjede han resigneret Hovedet med den røde Klædes Kaskjet paa forover og satte sig i Lave til at sove med Piskeskaftet mellem Benene under Forlæderet. Skjønt Thomas nok havde en Anelse om Rejsens Maal, vækkede han Kusken, efterat have svunget sig op ved Siden af ham paa Sædet og spurgte:

— Hvor skal vi hen?

Postillonen aabnede ikke Øjnene, ja næppe Munden, medens han mumlede Navnet paa den Landsby, hvor Thomas havde hjemme; kort efter begyndte han at nikke; Hestene saa ud, som de havde Lyst til at følge hans Exempel, men Fluerne og Bremserne, der summede under Trækronerne, som hvælvede sig ud over Vejen, lod dem ikke i Fred; hvert Øjeblik hørte man Skyklappernes Lyd, naar Hestene rystede paa Hovedet for at skræmme de nærgaaende Snyltegjæster bort; i fornødent Fald maatte de opbundne Haler gjøre Tjeneste; deres tunge Knuder klaprede af og til dumpt mod Rumperemmen. Det var varmt, tungt og diset Graavejr, uden at det umiddelbart truede med Regn. Thomas sad, medens han ventede, og saa ned paa Aaen, der randt dovent, pligtmæssigt afsted; dens graagrønne Vand fejedes af Guldsmedenes Vinger, og Myggesværmen løb hen over det som en tynd Støvsky. En dyssende Summen og Brummen lød allevegne fra; snart afgav Kuskens sagte Snorken sit Bidrag til Orkestret.

Det varede vel en halv Time, før Friehling viste sig med et Shawl over Armen ved Udgangen

Digitized by Google

af Haven. Thomas sprang ned fra Sædet for at hjælpe ham op; ved denne Bevægelse vaagnede Kusken og lettede en lille Kjende paa Huen.

— Hvor langt er der til — den By? spurgte Friehling.

— Aa, godt og vel halvtredie Mil, svarede Thomas og kom saaledes Postillonen i Forkjøbet, der samtidig havde begyndt med at sige:

— Aa — ja ... jeg véd det s'gutte ... men se ... at ... det maa jo staa paa Timesedlen.

— Hvor længe skal vi være om den Tur?

— Ja ... se ... vi har jo en Time til Milen, naar det er ad Biveje, hvor der ingen Sjassé (chaussé) er, svarede Postkarlen.

— Kjører Du derhen paa mindre end to Timer, faar Du en Daler i Drikkepenge og lige saa meget Brændevin, Du vil drikke i Kroen.

— Saa naas det vel nok altsammen, svarede Postillonen, og det langsomt optrækkende, fedtede Smil syntes at ville udvide hans Kinder i det Uendelige.

Thomas hjalp Friehling op ad de ikke meget magelige Jerntrin paa Vogntrappen, der havde en stærk Tendents til at bøje sig ind under Vognens Fading. Han vilde igjen indtage sin Plads hos Kusken, men Frieling gjorde Tegn til ham, at han skulde sætte sig ved Siden af ham. Da Vognen havde sat sig i Bevægelse, vendte Friehling Ansigtet mod Thomas, bøjede sig ned mod ham og betragtede ham vist. Der laa et vemodigt Træk om hans Mund, og Læberne kom i en vibrerende

Digitized by Google

Bevægelse; snart borede han sine Øjne fast og forskende ind i Thomas's, snart lukkede han dem til, medens et Smil strøjfede hen over den fyldige Mund. Thomas rørte sig ikke, men sad som fasttryllet, saalænge Friehling saâ paa ham; han vilde saa gjærne have gjort et Ryk til Siden for at glide bort fra disse store, dunkle, blaa Øjnes Aag, men han mægtede ikke et gjøre en Bevægelse. Endelig strøg Friehling ham over Panden; hans Lillefinger gik med et dvælende Tryk hen over Drengens Øjenbryn, saa smilede han igjen, rystede mat og melankolsk paa Hovedet, svøbte sig ind i sin Paletot, lænede sig tilbage og sad ubevægelig med lukkede Øjne, men Læberne vibrerede stadig, tilsidst hørte Thomas en sagte Nynnen; det var hin Melodi, han havde hørt Friehling nynne, da han saâ ham første Gang ved Mergelgraven ude paa Marken — den Melodi, han kjendte fra sin Moder. Han rykkedes i Tanken til Hjemmet, som Farten nu gik imod; den samme Angest, som var paakommen ham Dagen iforvejen, faldt klam og knugende over ham. Uh! den Melodi! Endelig tav den; Friehling syntes at sove, men, hver Gang den søde Duft fra en Lind i en Have, fra en Kløvermark eller fra frisk Hø væltede sig ind over Vejen i den fugtige, varme Luft, udvidede Friehlings Næsebor sig, hans Øjne aabnede sig paa Klem, han nød denne Duft med samme Intensitet, som en Kjender nyder et Glas fin Vin. Jo nærmere Thomas kom Hjemmet, desto mere sammensnøredes hans Hjerte. Og, da Vognen svingede om Kirke-

Digitized by Google

bakken, og det uvante Syn af en Postvogn med rød Kusk fik Ansigter, som Thomas saa godt som kjendte alle, lokket hen til de smaa Ruder i Husmandshusene eller hele Figurer ud i Dørene, af hvilke den øverste Lem var slaaet tilbage, tirrede disse gloende Øjne og gabende Munde ham; han havde Lyst til at vrænge efter dem.

— Var det til Kroen, jeg skulde kjøre? spurgte Postillonen, mens han holdt Hestene en Smule an og antydede en Drejning af Hovedet mod sine Passagerer; han havde ikke glemt det *carte blanche* med Hensyn til Fortæring, som han havde faaet af Friehling.

— Friehling fôr op af sin Døs, saâ omkring sig og svarede Intet, før han ved at opdage Thomas ved sin Side kom til Besindelse.

— Nej, vi skal til...

— Til Skolen, sagde Thomas.

— Men Herren lovede mig Levemaade i Kroen.

— Æd, til Han revner! sagde Friehling; kjør først os hen, hvor vi skal, saa kan Han kjøre sig selv til Kroen og hente os om ... hm! En halv Times Tid er vel nok. Ikke, min Dreng?

— Jo, det er det vist.

Saa! Der var Gadekjæret med Pilene; der laa det gamle Hus oven over; der laa Indsidderkonens ældste hvidhaarede Dreng paa Maven tværs over Vejen og rodede Mudderet i en derværende Pøl op i en spids Bunke. Kusken maatte raabe «Varsko», ja endog standse, før Ungen gad flytte sig.

Digitized by Google

— Hvad bestilte Du der, Du taablige Rad? sagde Kusken med nogen Indignation.

— Jeg legede med Møget, svarede Ungen med uforstyrret Sindsro og smed sig ned igjen, da Vognen var kjørt videre.

Foran Skolebygningen holdt et Enspænderkjøretøj med fraspændte Skagler; den magre Krik havde faaet drejet det lidt til Siden for at gnave af noget Græs, der voxede tæt op til Husets Mur. Den virrede lidt med Hovedet, baskede lidt med Halen og prustede lidt ved Synet af de to Kolleger foran Holstenskvognen, men gav sig snart ilav med at gumle Græs igjen.

Efter gammel Vane tudede Postillonen i sit Horn og smækkede med Pisken, da han holdt stille. Det lod ikke til, at Nogen vilde komme for at modtage de Ankomne; Thomas sprang da af og saâ gjennem Vinduerne til Skolestuen, at Døren mellem denne og Gangen hurtig aabnedes og lukkedes, og, da han fik Yderdøren op, stod hans Fader lige for ham, men han saâ ogsaa en sort Frakkeryg i en Fart smutte ud af en Dør, der førte ud til Gaarden paa Husets modsatte Side.

Fris hilste ikke sin Søn, ja syntes ikke en Gang at se ham; der var noget Forstyrret og Forfjamsket udbredt over ham, medens han hjalp Friehling ned og aabnede Husets Indgangsdør med en indbydende Bevægelse. Friehling blev staaende uden at gjøre Mine til at følge den.

— Værs' artig! mumlede nu Degnen og gjentog sin Gestus; men Friehling besvarede den med

Digitized by Google

en anden, der paa en bydende Maade opfordrede Fris til at blive uden for. Som en Dreng, der gjærne vilde sætte sig op mod sin Lærer, men ikke tør og derfor lystrer ludende og tøvende, nærmede Fris sig sin Gjæst. Thomas betragtede med pinlig Forbavselse det hele Minespil; han fik Følelsen af, at Friehling kuskede hans Fader som en Slave.

— Gaa ind, min Dreng! sagde Fris til Thomas, der tydelig mærkede, at Faderens Stemme rystede; det var første Gang, han havde set ham miste sin Ro og sejge Sikkerhed. Thomas gik ind i Skolestuen; han turde ikke gaa ind til sin Moder. Gjennem Vinduerne saâ han Postvognen vende og kjøre bort; han saâ Friehling og Faderen vexle nogle Ord, den Sidste bestandig bevarende sin ludende Holdning, mens han bestandig ængstelig skottede hen til Enspændervognen med de fraspændte Skagler. Da Postvognen var ude af Syne, saâ Thomas en lille Mand i luslidt sort Frakke komme frem om Hjørnet paa Huset fra Haven eller Gaarden, derpaa pludselig standse; Friehlings og hans Øjne mødtes, og med en Fart, som Ingen skulde have tiltroet den aldrende, mat udseende Mand, sprang Friehling hen til Enspændervognen, fik med Lynets Fart revet Pisken ned fra Sædet og drevet den lille Luslidte et vældigt Slag med Skaftet over Ryggen. I sin Forbavselse rev Thomas et Vindue op, og han hørte Friehling raabe med rasende Stemme:

— Gemene, væmmelige Dyr! Jeg takker de

Digitized by Google

gode Guder, der tredie Gang undte mig at prygle Dig.

Den Lilles Øjne sprudede Ædder og Gift.

— Idag er her Vidner paa voldeligt Overfald, sagde han.

— Jeg betaler gjærne hundrede Daler for den Fornøjelse at skamprygle Dig, Din klamme Igle, brølte Friehling, hvis Kinder blussede, som Blodet skulde sprænge hans Hoved; Du har altid stolet paa, at jeg ikke gad være over at skaffe Dig i Rasphuset, men det kunde dog hænde, at jeg en Gang fik Lyst til at lade en anden Slubbert rode op i mine Papirer og bevise dine Snyderier; det er derfor bedst, Du tager dine Prygl med Anstand. Der er din Pisk; afsted med Dig!

Den lille skidne Mand spændte hurtig Skaglerne fast og kjørte afsted saa hurtig, det gamle Øg formaaede at løbe. Thomas havde for længe siden gjenkjendt Kommissionær Poder, hvem Frandsen lejlighedsvis havde karakteriseret ganske vist kortere, men ikke synderlig mildere, end Friehling nu gjorde det.

Friehling saâ efter Vognen og sagde uden at henvende Ordet til Fris:

— Hm! første Gang fik han Prygl, fordi han knælede som en Slave og kyssede min Haand, for at jeg skulde smide den gamle Forvalter bort og sætte ham i Stedet; anden Gang pryglede jeg ham, fordi han havde snydt baade mig og den gamle Andersen; nu pryglede jeg ham .. aa .. fordi det Slimdyr dukkede op, ligesom jeg tænkte paa at

Digitized by Google

gjøre Noget, som Folk kalder godt.. Godt! hm.. ja mod mig selv, ha, ha, ha.

Latteren vakte ham af Drømme, han syntes først nu at huske, hvor han var, og at Fris var tilstede. Efter et fortsat kort Latterudbrud, sagde han til denne:

— Undskyld — hvis den Herre er Deres Omgangsven...

— Nej... vi har... han har jo villet gjøre nogle Smaaforretninger med Folk paa Egnen... med mig...

— *A coquin, coquin et demi*, sagde Friehling og trak paa Skuldrene. Det randt Thomas i Hu, at Pastor Birk en Gang havde anvendt denne Talemaade og forklaret den; derfor bed den i ham paa Faderens Vegne, da han hørte den i denne Sammenhæng. Nu, fortsatte Friehling, tager jeg altsaa Deres Søn hjem med og sørger i alle Maader for ham; er han, som hans Ansigt lover, skal jeg se, om jeg kan kaste Brande ind i ham, der kan faa hans Aand til at flamme, men, hvis han er.., ja.. hvis han har *indoles paterna*.. saa lover jeg Dem, at jeg skal formaa ham til at studere Theologi.

— Gud give, det var saa vel, for det er en god Stilling, mumlede Degnen, der af gode Grunde ikke forargede sig over de latinske Ord; tværtimod, hans Tanke dvælede med Velbehag ved Slutningen af Friehlings Replik. Kunde han en Gang høre sin Søn præke i Byens Kirke og stikke den hovne Pastor Birk ud, vilde det jo give ham, Degnen,

Digitized by Google

hans Fader, et betydeligt Rygstød i Sognefolkenes forøgede Agtelse. «Det med at kaste Brand i Aanden, det er saadant noget højtravende Sludder, som ikke har mere at betyde end Portulaksblade paa Kjødsuppe. Vil han gjøre saadant Noget ved Drengen, saa for mig gjærne; det gjør hverken fra eller til», tænkte han. Men imorgen vilde han rigtignok fortælle rundt om i Byen, at hans Søn skulde være Præst.

— Men vil Højstærede slet ikke træde inden for? spurgte han.

Friehling rystede paa Hovedet.

— Ja, der er desværre uhyggeligt, vedblev Degnen, nu ligger min Kone altid tilsengs; før sad hun dog oppe bag et Skjærmbræt, men nu...

Ja, men jeg maa sige Farvel til Moder, lød Thomas's Stemme ud af Vinduet.

— Hvad? ... er Du der, i Skolestuen? ja, men Moder, siger jeg, er syg.

— Men jeg vil se hende.

— Vil? se, se? Saa det vil Du?

— Ja, han skal sige Farvel til sin Moder, sagde Friehling.

Degnen bukkede med sammenbidte Læber og brummede nogle uforstaaelige Ord om, at han absolut maatte op til Præsten i Embedsforretninger; han tænkte nemlig med Gru paa, at en bevæget Scene forestod mellem Moder og Søn; den vilde han ikke være med til.

— Gaa Du kun ind til din Moder, sagde Friehling til Thomas, saa venter jeg.

Digitized by Google

— Men dog ikke herude, sagde Fris.

— Jo, jeg spaserer lidt frem og tilbage og rundt omkring. Gaa bare!

Degnen tog Vejen op mod Præstegaarden. Thomas gik gjennem Dagligstuen ind i Sovekammeret, hvor de korte, stødvise Aandedræt henne fra Sengen med det rødstribede Sirtses Omhæng for, lød ham imøde og skar ham i Hjertet. Men han nærmede sig ikke fri og frejdig som før; der laa nu Noget imellem ham og den, han havde elsket højest paa Jorden, hans Barndomstankers ubesmittede Madonna. Langsomt gik han hen mod Sengen og fjernede Gardinerne lidt. Endnu blegere og mere indfalden end før laa hans Moder der med lukkede Øjne uden at røre sig, uden at det syntes, at hun mærkede Lyden af hans Skridt. Den ene Haand laa oven paa Dynen; den saâ saa skjør ud med de skarpt fremtrædende Mellemhaandsben med slap, gulhvid Hud over og med dybe, blaalige Hulninger imellem, som om den maatte knække ved et haardt Tryk. Thomas berørte den ganske sagte, der gik en let Sitren gjennem Armen, men den Syge aabnede ikke Øjnene. Thomas mærkede Taarerne trænge sig op i hans Øjne og Munden bæve af frembrydende Graad.

— Moder! sagde han med rystende og smertelig Stemme; det er mig, det er Thomas.

Den syge Kone slog Øjnene op, et Anstrøg af Rødme fôr op i Kinderne og af Glæde i de matte Øjne. Hun lagde sin anden Haand oven paa Thomas's.

Digitized by Google

— Kys mig! hviskede hun.

Hvorfor følte Thomas en Modstand i sig, før han adlød?

— Farvel, Moder! sagde han, jeg . . . jeg tager bort fra Kramer.

— Hvorhen? spurgte hun med en af Forundringens Bevægelse styrket Stemme.

Thomas tvang følgende Svar møjsommelig frem:

— Hr. Friehling vil tage sig af mig.

Thomas følte et Ryk i sin Arm. Den Syge klamrede sig til den for halvt at rejse sig op i Sengen. Hendes brune Øjne fik en blank Glans; de stærke, sorte Øjenbryn krummede og bugtede sig; Hænderne klemte fastere om Thomas's Arm; der gik en Vridning gjennem hendes hentærede Legeme; men det varede kun et Øjeblik. Langsomt faldt hun tilbage paa Hovedpuden, slap Thomas's Arm og foldede Hænderne tæt over Brystet, medens hun saâ op ad, og store Taarer piblede frem og dirrede i Øjenhaarene. Saaledes laa hun et Minuts Tid; hendes Aandedræt kappedes i Hurtighed med det lette Slaguhrs Perpendikel henne fra Krogen. — Stilheden afbrødes af en klaprende Lyd; et Vindpust fra Haven udspilede det nedrullede Gardin for det aabne Vindue, Rullegardinstangen tørnede mod Vindueskarmen, og samtidig brød en stærk Lysstraale ind i det dæmrende Kammer; da lød ude fra Haven den Melodi, som Thomas kjendte saa vel; Ordene, som han ikke forstod, bleve nu tydelig udtalte:

Digitized by Google

Fra le bellezze rare io m'aggirai
Per poter rincontrare sincero amore.

Oggetto come te io non trovai,
Che mi ferisce in sen l'afflitto cuore.

(Iblandt al Verdens Skjønne drog jeg vide,
søgte min Elskovs rette Maal at møde:

Men ej din Lige fandt jeg nogen Tide,
som Du fik Ingen Hjertet til at bløde.)

Det var en af disse let og lykkelig undfangne italienske Melodier, som Enhver kan lære i en Fart, hvori Lidenskabens og Følelsens abstrakteste Omrids ere trukne klart og elementært, og som derfor lettest slaar an hos den for udannede eller halvdannede poetiske Naturer ejendommelige, ukritiske Sentimentalitet, saa vel som hos den lade Nydelsessyge, der ikke vil anstrænge sig for at fordøje et æsthetisk Indtryk.

Næppe havde Melodiens første Toner lydt, før den Syge, som tvungen af en Fortryllelse, der gav hende en nervøs Spændkraft, havde rejst sig paa Hug; den stirrende Ekstase, der først malede sig i hendes Træk, opløste sig i et Udtryk af begjærlig Nydelse af hver Tone, af hvert Ord; Øjnene, der strax havde aabnet sig og udstraalet et febrilsk, forceret Liv, lukkede sig halvt, Munden laa hen i et lyksaligt Smil, Stillingen var lyttende, Aandedrættet blev uhørligt, som om det ikke turde vove sig frem; Armene bredte sig favnende ud i Rummet. Først da Sangen standsede, fór hun sammen, saâ sig forvildet omkring, som om hun søgte No-

Digitized by Google

gen; da Blikket saa mødte Thomas, blev det næsten forfærdet; hun kastede sig tilbage i Sengen, trak Lagenet op over sit Ansigt og sagde med en Røst som et bedende Barns:

— Ach — nej — ach nej; han maa ikke se mig, han maa ikke komme ind — saadan som jeg ser ud, nej, nej . . . o nej! Luk Døren, luk Vinduet! Sig, at jeg er død. Jeg vêd, han er derude, men jeg tør ikke . . .

En indvendig Kulde knugede og rystede Thomas; begge hans Hænder klemte fast om Sengestolpen. Han sendte et fortvivlet, længselsfuldt Øjekast ud i Haven gjennem det andet Vindue, som Gardinet ikke var rullet ned for: der saâ han det Sunde, Solglade i den blaa Sommerhimmel, i Buskene med de belyste Bladerande . . . Hvilken Modsætning til hans stakkels Moder og Friehling: til det Syge, det Sønderrevne, det Forpinte, det Udskejende — hvor vaandede han sig under dets Tryk; Anelsen og Uklarheden var værre end Forstaaelsen og Visheden; det snoede sig om ham som en Slanges kvælende Favntag. Mod hans Villie pressede hans Tanke sig frem, idet han mumlede halv sagte:

— Jeg hører ham til; jeg maa følge med ham.

— Ja, ja, hviskede Moderen; han kan lære Dig wunderbare, store, pragtfulde Ting . . . og Du er jo ikke en Kvinde; Du vil ikke blive ulykkelig ved det. Farvel, min søde, min egen Dreng! bliv en stor, poetisk Mand . . . han er vel ikke der-

Digitized by Google

ude? — her slog hun Lagenet lidt fra sit Ansigt... se efter! han maa ikke se mig.

Thomas gik hen og saâ ud i Sprækken mellem Rullegardinet og Karmen; han opdagede Friehling staaende ganske stille med Hænderne over Brystet og med Øjet skarpt rettet mod Vinduet. Uvilkaarlig gjorde Thomas en afværgende Bevægelse ud imod ham; Friehling besvarede den med et spørgende Blik, Thomas nikkede alvorlig, da vendte Friehling sig om og gik langsomt bort, Dette skete i faa Sekunder, saa Thomas uden synderlig Forhaling kunde svare sin Moder:

— Nej, Moder, her er Ingen uden jeg.

Hun favnede ham lidenskabelig; hendes Taarer vædede hans Kinder.

— Farvel, Moder! sagde han, rev sig løs og gik ud af Sovekammeret. Han følte sig inderlig lettet, da han gjennem den aabne Dør fra Gangen til Vejen saâ Vognen med den røde Postillon paa Forsædet svinge ned langs Gadekjæret. I samme Øjeblik kom Friehling frem fra Laagen ved Siden af Skolehuset, der førte ind til Haven, og Thomas gik strax ud paa Vejen. — Da Vognen holdt stille, saâ han, at hans Fader selv Anden kom gaaende ned ad Kirkegaardsbakken; han kjendte snart Pastor Birk, da han saâ hans Brilleglas flimre i Solen. De naaede Vognen i samme Stund, som Friehling beredte sig til at bestige den.

Pastor Birk tonede frem med en vis værdig Langsomhed; den maatte han, mente han, vedligeholde lige over for sin Degn, hvem han ikke vilde lade se,

Digitized by Google

at han interesserede sig altfor meget for hans Søn. Derfor havde han ogsaa, da Fris fortalte ham den nyeste Vending i Thomas's Livsskæbne, dulgt sin Glæde og blot sagt en almindelig Lykønskningsfrase; endelig havde han lænet sig tilbage i Stolen, sat det samme officielle Ansigt op, som han havde i Stand til Fris, naar denne Lørdag Eftermiddag kom og spurgte, hvilke Psalmenummere «hans Velærværdighed» ønskede opslaaede paa Kirkevæggenes Tavler til Søndag, og saa spurgt: — Deres Søn kommer vel og hilser paa den Præst, der har læst med ham og konfirmeret ham? Nu kom Degnen Fris i yderlig Vaande; thi han anede godt, at, hvis han gjorde et saadant Forslag, vilde den «storsnudede» Friehling afvise det med Haan, og ham var han mere bange for end for Pastor Birk. Han stammede noget om, at «Kammerherren», som han nu mod bedre Vidende udnævnte Friehling til for at imponere Præsten, øjeblikkelig vilde kjøre hjem med Thomas. Saa havde Præsten med en officiel Haandbevægelse udtalt sine gode Ønsker for Thomas's Vel; men, da Degnen allerede var ude i Gangen, kom Præsten efter ham, tog sin Hat og gik ud med ham uden at sige et Ord; han følte en uimodstaaelig hjertelig Trang til at se den opvakte, kjønne Dreng, med hvis Ve og Vel hans Tanke havde beskjæftiget sig uden praktisk Resultat. «Jeg vil nok se Deres Søn og hilse paa Kammerherren», havde han sagt til Fris. Nu var denne stakkels Mand atter paa Pinebænken; han forudsaa, at, hvis Præsten gav Friehling denne Titel, kunde hin risi-

Digitized by Google

kere et bidsk Svar; han lod derfor et Par Ord falde om Friehlings Særheder, hvoriblandt den var, at han kun vilde kaldes ved sit Navn; men Pastor Birk syntes ikke at tage sig denne Advarsel videre *ad notam*. Da han nærmede sig Vognen, løb Thomas ham imøde, og i Smug gav Præsten ham et varmt Haandtryk og et kjærligt Blik, medens han lagde Haanden paa hans Hoved med en rituel Embedsmandsmæssighed. Friehling blev siddende ubevægelig i Sædet og lettede skjødesløst paa Hatten til Svar paa Præstens særdeles høflige Hilsen. Degnen luskede et godt Stykke til Siden for at undgaa Præsentation og Sligt; han havde allerede fat i Haandgrebet til Laasen paa sin Dør for i værste Fald at kunne foretage et ilsomt Tilbagetog. Imidlertid henvendte Pastor Birk, der lige over for en Mand, han ansaa for en fornem Person, ikke ønskede at præsenteres af sin Degn, Ordet til Friehling:

— Maa jeg hilse paa Kammerherren og . . .

Her blev han afbrudt meget brydsk:

— Jeg er ikke Kammerherre; jeg er pensioneret Skuespiller, Menestrel og Knejpesanger.

Præsten tog det Parti at le forlegent og bukke. Saa rømmede han sig, lagde Overkroppen lidt tilbage, rettede paa sine Briller og sagde igjen:

— Det kan ikke andet end glæde mig, dette unge Menneskes forhenværende Lærer og Sjælesørger, at der gives denne flittige, vel begavede og vakre Dreng Lejlighed til at forberedes til den videnskabelige Vej.

Digitized by Google

— Hm, sagde Friehling; jeg har tænkt paa at forberede ham til at blive Korybant ved Gudernes Moders, Kybeles, højst opbyggelige Tempeltjeneste der ovre i Trapezunt, hvor Kristoffer Kolumbus's Fætter i sin Tid var Ærkebisp.

Fris var allerede løbet ind, efter at han havde vinket Farvel til sin Søn; thi, uagtet han ikke forstod et Ord af, hvad Friehling sagde, mærkede han godt, at han var lige saa krakilsk stemt mod Præsten som mod ham selv.

Thomas saâ med Taarer i Øjnene paa Præsten, der nu vendte sig om og gik, indvendig dirrende af Harme og ildrød i Ansigtet.

— Kjør! sagde Friehling. Hør Du — her henvendte han Talen til Thomas, — til hvad Munkeorden hørte han?

— Munkeorden? Det er Præsten her i Byen; han er jo Lutheraner.

— Du er dum. De forskjellige Munkeordener gaa igjen i alle Bekjendelsers Præsteskab. Overalt er Kapuzinerne de talrigste; det er dem, der synger i Kor:

Natur und Geist — so spricht man nicht zu Christen.
Deszhalb verbrennt man Atheisten,
Weil solche Reden höchst gefährlich sind.
Natur ist Sünde, Geist ist Teufel;
Sie hegen zwischen sich den Zweifel,
Ihr miszgestaltet Zwitterkind.

Men han der var ingen Kapuziner. Bi lidt ... han var en Theatiner. Han saâ ud til at passe til

Digitized by Google

at være Skriftefader for Markiser og Grevinder imellem tredive og fyrre.

Thomas følte, at der fra nu af laa en Kløft mellem hans Hjem, hans Barndomsminder og Fremtiden. Han søgte at tvinge Tankerne bort fra, hvad han havde oplevet denne Dag; men, naar han bøjede dem mod Fremtiden, gjorde de ham bange. Var det en god eller en ond Mand, der med en Myndighed, der blev mere og mere gaadefuld for Thomas, jo længere han tænkte derpaa, havde taget et Greb i hans Liv? Medens Friehling tilbragte de Timer, Hjemkjørselen tog, i den samme tilsyneladende lethargiske Tilstand, som da de droge ud, og Thomas paa den Maade, der alt er antydet, sad Degnen Fris hjemme og vaandede sig under al den Uro, som den nedrige Skæbne havde sendt ind i en Tilværelse, hvis højeste Stræben var Ro og jævn Bekvemmelighed. Han var gaaet ind i Skolestuen, havde sat sig op paa Katheder-stolen, medens han søgte at hvile sit Hoved paa Kathederets Pult, men han kastede det fra den ene Side til den anden som et uartigt Barn. Samtidig førte han en brummende og sagte hvæsende Tale med sig selv, hvilken, omsat i et nogenlunde forstaaeligt Sprog, vel omtrent har lydt, som følger:

— Hm, saadan en . . . ja, hvad skal man sige? Han har jo altid havt Penge nok, og saa bliver jo de Fleste Slaver af deres Lidenskaber! Men at jeg, netop jeg, skulde være saa ubesindig at faa den Kone, jeg fik; jeg kan egentlig ikke begribe, hvad der stak mig . . . Og at den gamle

Digitized by Google

Laffy netop skulde være saadan en Bønhas og Plattenslager! Men maa jeg spørge — kan jeg gjøre ved det Hele? Hvad behager? Og at han ... han det gale Dyr netop skulde bo i den By, hvor jeg sender min Dreng hen, at han skulde kunne faa snuset op, hvem han var! Ja, er det ikke, som En havde lavet det Hele bare for at ærgre mig og skaffe mig Vrøvl! Der stod Drengen nu saa rart hos Kramer ... naa, det kan jo ogsaa være godt, om han bliver Embedsmand og pensionsberettiget ... Saa var det tossede Menneske grov mod Præsten! Naa, Præsten kan have godt af at se, at der er dem, der kan være endnu mere storsnudede, end han selv er; men Ulykken er, at det altsammen gaar ud over mig ... mig, som dog ikke kan gjøre det Mindste ved det Hele! Og det Bæst ... den Lommeprokurator, den Tyveknægt ... det er det Allerværste! Lokker han ikke tyve Daler ... for de tredive fik jeg dog pruttet ham af ... ud af en stakkels, fattig Skolelærers Lomme. Prygl fik han da i Guds Navn ... men nu bliver jeg maaske stævnet til Vidne for Retten ... saa sidder jeg min Sæl net i det med ham, den Gale. Men Drengen kan da ogsaa i Tiden refundere mig de tyve Daler, hvis han, den Gale, giver ham Lommepenge ... naa, det gjør han dog vel ... Hvad skal saadan en Hvalp med Lommepenge? Der kan være Farer nok for hans Moralitet endda. Naa (her tog han det vel bekjendte, fedtede Poderske Dokument op af Lommen) ... der er det forbandede tyske Papir! Var Kjæltringen bare

Digitized by Google

kommen saa meget som en Time senere . . . naa da . . . saa skulde jeg rigtignok have givet Gentlemanden; men jeg kunde jo dog ikke uden skriftligt Bevis være sikker paa, at det gale Dyr vilde staa ved sit Ord og virkelig sørge for Drengen. Hm . . . ja, det kunde vel stikke ham, naar han var i gal Kulør en Morgenstund, at smide Drengen ud til mig igjen . . . efterat have nedbrudt Agtelsen for hans Fader hos ham oven i Kjøbet, saa det er da i ethvert Tilfælde bedst, jeg beholder det forbandede Papir. Den almægtige Gud skal vide, at jeg gjærne vil være en hæderlig Mand; men Nøden kan jo tvinge En til at være . . . jeg vil ikke sige Kjæltring . . . men dog lidt røget. Ja den, som ser i Løndom, vêd ogsaa, at jeg alle mine Dage har været forsigtig . . . hæ! — hvad har jeg saa havt for det? Nej . . . dersom der er Ret og Retfærdighed i denne raadne Verden, saa vil . . . Naa, det maa man jo ikke en Gang sige i et hidsigt Øjeblik; det kaldes jo Ugudelighed og Vantro. Men, dersom jeg kan blive klog paa Verden, saa vil jeg hedde Mads.

Degnen Fris var en lykkelig Natur, for saa vidt som han var saaledes organiseret, at Søvnen hurtig indfandt sig hos ham efter enhver aandelig eller legemlig Anstrængelse. Saaledes ogsaa nu. Det urolige Hoved kom til Hvile paa Kathederets skraa Pult, og en stille Slummer, hvorfra kun enkelte høje Snorkelyd af og til tonede ud, gav det trætte Hjerte Ro.

Digitized by Google

VIII.

Paa Aagaarden.

Friehling og Thomas sad i den lille Spisestue i den gamle Havepavillon; ogsaa i dette Værelse var der ved de nedrullede Jalousier og sammentrukne Gardiner frembragt et farvet, mystisk Lys; men, medens det var rødt i Dagligstuen, var det grønt her. Den fine Opdækning, det gjennemsigtige, tynde Porcelæn, de to Karaffer, en med rød og en med hvid Vin, som Friehling til Thomas's Forundring skjænkede ud i store, pokalagtige, slebne Glas, som han hvert Øjeblik holdt op og lod spille i Lyset; den sortklædte, smalle Kvindeskikkelse med det hvide Hovedtøj, der opvartede dem og af og til mælede nogle Enstavelsesord i et fremmed Sprog med Husets Vært, medens hun forøvrigt betragtede Thomas med et forskende, men ikke uvelvilligt Blik — alt dette fyldte hans Fantasi, saa de uhyggelige Billeder fra den første Del af Dagen lidt efter lidt fortrængtes. Der var ogsaa en hyggeligere Stemning over Friehling, end Thomas hidindtil havde kjendt hos ham. Da Kaffen var bragt, saâ Thomas ham rulle en Cigaret — det havde han aldrig set før — og med Velbehag indaande den krydrede, aromatiske Røg, der i lyseblaa Ringe dansede omkring i det grønne Skjær, hvori Stuen laa.

— Ja, jeg vil selv læse med Dig, sagde han, jeg tror selv, mit Humør vil have godt af det. Men Du maa være letnem. Kommer Du med klun-

Digitized by Google

tede Spørgsmaal, saa sender jeg Dig øjeblikkelig til filologiske Gedebukke og mathematiske Stokfisk, som for Alvor tror paa Grammatiken og paa Logarithmerne. Jeg vil — tror jeg — blot lære Dig Græsk; det kan godt være, at jeg har glemt det — naa, det er egentlig heller ikke Sproget, jeg vil lære Dig; nej, jeg vil vise Dig de nøgne, salvede Athletkroppe, der snor sig som Slanger om hverandre paa Palæstra; jeg vil føre Dig ind paa deres Marmortheatre, hvor Ordene lyde saa klangfuldt og rhythmisk som Kaskadens Straaler, der brydes mod Bassinets Vandflade . . . jo, saa vil jeg lære Dig Italiensk; det vil sige saadan, som dette Sprog taltes i Farver, i Vatikanets Loggier og Stanzer, imellem Basilikaernes Søjler; ja, det er sandt — Du skulde da ogsaa lære det Spanske i Riddersporernes Klang og Mandolinens Dirren under Balkonen, i Silkeslæbenes Raslen og i Øjnenes Funklen gjennem Maskens Øjenhuller, i Klingernes Krydsen ved Fakkelskinnet; ja, Engelsk med, Du — i Efteraarsstormens Hvin, naar den snor sig om Skovens Stammer, og Maanen flammer som et Baal paa Himlen, naar Fortvivlelsen og Vanviddet raser ud paa Heden, og Tordenen akkompagnerer dem med Basunbassen, og alle Pedalerne paa dens Orgel arbejde — i Spøgelsetrin paa Skansen, der luder brat ned mod Havet, naar Brændingen pisker Fraaden i Vejret, saa den griner mod Maaneskinnet. —

Nu lukkede hans Øjne sig, han sad stille med et henrykt Smil paa Munden og tav længe. Da

Digitized by Google

han atter lukkede Øjnene op og saâ paa Thomas, lo han og sagde:

— Det bliver vist en underlig Undervisning!

Men Thomas hørte ikke de sidste Ord; han søgte at fange nogle af de Billeder, der under de første sprang frem i hans Fantasi under det hurtig svindende, mystiske Strejflys og saa gled ud i det Dunkle som *dissolving views*. — Den gamle Kvinde kom ind og tog af Bordet. — Thomas var temmelig sikker paa, at det var Fransk, hun og Friehling talte sammen; men han var altfor optaget af Indtrykket fra Friehlings sidste Ord til ham, at han kunde være rigtig opmærksom paa deres Gestus og Minespil og maaske slutte sig til, hvad der var Tale om. Da hun var gaaet ud, sagde Friehling, hvis Ord lød for Drengens Øre, som de kom fra en anden Verden:

— Nu gaar jeg i Seng. Tag ud af Reolerne inde i Salonen en Hob Bøger ... det er det samme hvilke — Alt, hvad jeg har af den Slags, er godt — og gaa saa op paa dit Kammer — op ad Trappen ude i Entreen — Du finder det nok.

Klokken var næppe mere end syv; det var endnu lyst, og Solskjæret var næppe afdæmpet. Thomas undrede sig, men adlød; han tog ned fra en af Reolhylderne nogle Bøger med danske Rygtitler. Ude i Gangen stod den gamle Dame lænet til Vindueskarmen; hun nikkede med et venligt, men vemodigt Smil til Thomas, lukkede en Dør op og gik op ad en Trappe, efter at have givet ham Tegn til at følge efter. Thomas bemærkede

Digitized by Google

hendes usædvanlig smalle og fine Fødder med hvide Svikkelstrømper i de Brunels Sko. Ved Trappens Slutning blev hun staaende og pegede gjennem en aaben staaende Dør ind mod et lille Værelse, sagde nogle Ord, hvis rent materielle Lyd gjorde et behageligt Indtryk paa Thomas ved noget Metalklingende og en musikalsk Markeren af Ordenes Udgangsstavelser; men hun afbrød sig, rystede paa Hovedet, nikkede til ham, og, mens hun gik ned ad Trappen igjen, opfangede Thomas to Ord, som han havde hørt Præstens Henriette oversætte af sin franske Lektie; det var:

— *Pauvre petit!*

I det lille Kammer, med et Vindue ud til Haven i den lodrette Del af Sadeltaget, bar Adskilligt Præg af Forfald; Karnissen langs Loftet havde hvert Øjeblik Lakuner i den Hulstav af Stuk, der forhen havde prydet det; Oliefarven var paa mange Steder skallet af Væggene, hvorpaa der hang nogle gamle Kobberstik efter de berømteste Mestres saakaldte «bodfærdige» Magdalenaer, blandt hvilke Tizians med det fyldige, stærke Legeme, om hvilket det kreppede Haar snor sig som Guirlander, og de snarere i Kjærlighedslængsel end i Anger op ad rettede Øjne især tiltrak sig Thomas's Opmærksomhed. Men, hvad der mest henrykte ham og forekom ham at være en mageløs Luxus, var en ganske lille Sofa med et saare falmet, grønt Fløjels Betræk, der stod mellem Vinduet og Sengen. Med barnlig Fryd satte han sig hen i den, magelig lænet mod dens polstrede Ryg, saa ud af Vinduet,

Digitized by Google

hvor de mange Trætoppe hvilede lige saa magelig som han i den stille Sommeraftendæmring og kastede stærke, kølige Skygger ud over det forvirrede Mylr af Planter, der dækkede Jorden, men i de belyste Partier stod i en gylden, mild Glød; i en Aabning mellem to mægtige Linde fremtonede i lang Frastand Byens brunrøde Kirketaarn med det spidse Spir over Trappegavlene; øverst flimrede den forgyldte Vindfløj, lysegul som en Lampeflamme i Dagslyset. Af og til dirrede den hele Planteverden ved et let Vindpust, der vederkvægede som en mild, glad Livsytring midt i den almindelige Hvile, og som syntes at gjøre denne dobbelt nydelsesrig bagefter. Thomas blev dragen ind i denne Hvile; hans Sjæl summede sig efter de sidste Dages vexlende, for det meste skræmmende og oprivende Indtryk; Tankernes ængstelige, famlende Higen hen mod Fremtiden standsede, den bløde Dæmring sank ned som et dølgende, køligt Slør over de pinlige Minder fra Hjemmet; det var som et Bad i et stille, dunkelt Vand, som af og til, med lange Mellemrum, sagte gjennemkrydsedes af lette Krusninger, hvori Lyset legede, oplivende og forjættende.

Endelig kom Mørket. Thomas kunde ikke se mere, han blev reven ud af sin Hensynken i Livet derude. Paa det lille Bord stod to Stearinlys, en Luxus, der imponerede ham, og som han barnagtig glædede sig til at nyde. Inden han tændte Lys, lyttede han; Huset var saa dødstille, som om intet Levende beboede det. Da lavede han sig

Digitized by Google

til Rette; gjennemsaa den Bunke Bøger, han havde taget, og valgte den danske Oversættelse af Homers Iliade. Navnet havde en højtidelig Klang for ham; den var allerede anslaaet i det Par Epitheta, som det usle Kompendium af Verdenshistorien, han i sin Tid havde læst, tillagde Homer og hans Digtning; thi, hvor trivielle de end var, havde han en Følelse af, at vedkommende Forfatter hilste dem med en usædvanlig Honnør. Thomas slugte den ene Sang efter den anden. Hvor tegnede disse Typer og Situationer sig klart i hans Sjæl ved deres storslaaede Simpelhed, hvor fangede ikke Billedernes ædle Realisme denne Dreng, der var vant til at leve i Mark og Skov! Paa de langt nedbrændte Lys opdagede han imidlertid, at Klokken maatte være mange og lavede sig til at gaa i Seng. Da han havde slukket Lyset, hørte han Lyd under neden af Døre, der aabnedes og lukkedes; der maatte altsaa Nogen i Huset være oppe. Kort, efter troede han at høre en raslende Puslen under sit Vindue nede i Haven. Han opdagede, at Maanen var staaet op, at den stod med sit luende Horn over et af de store Træer og oplyste en bred, forfalden Plænes høje Græs og opgroede Planter, medens Sølvstrømme rislede langs Trækronernes Kontourer, og sorte Skygger sælsomt gjennemskar det Hvide, der bredte sig ud over Plænen og glimtede bævende inde mellem Stammerne. Pludselig saa han en lang Skygge kaste sig ud over den aabne Plet; det maatte være af et Menneske. Den svandt hurtig i Længde, og nu kom Friehling tydelig frem i det

Digitized by Google

fulde Maanelys, der beskinnede hans hvide, krøllede Nakkehaar. Han vandrede over Plænen, draperet i et Shawl, og holdt Noget i Haanden, som Thomas ikke kunde skjelne, hvad var. Friehling gik hen og satte sig under en Busk, der stod i Skygge. Thomas kunde nu kun dunkelt se Skikkelsens Omrids. Da lød der en ganske svag, klimprende Strængeklang, og kort efter en Sang i en aandeløs, hurtig Takt; den kjendte Thomas ogsaa fra sin tidlige Barndom, da han tidt havde hørt sin Moder nynne den:

Quando vedi la' Rosina,
Mi si accese il cuor nel seno,
E non posso far di meno
Che pensarvi e notte e dì.

È costante la Marietta,
La Teresa, la Carolina,
Ma l'amor della Rosina
Non giammai più scorderò.

Det blev ganske stille, men snart løftede Stemmen sig atter under Buskene. Denne Gang var det egentlig ikke Sang, men en Art Recitativ, ledsaget af Strængeakkorder. I den stille Nat kunde Thomas opfatte hvert Ord:

Hør Strængene kalde
i Midnattens Stund!
Jeg maner Jer alle
fra aarelang Blund
til Liv i de flimrende
Maaneskinsstraaler,
til Festen med glimrende,
vinfyldte Skaaler,

Digitized by Google

hvor Skuldrene blinke,
dugsprængte, i Glansen,
hvor Hænderne vinke
og klappe i Dansen,
hvor Barmene stige
i sejrende Trang
som Bølger bag Dige
ved Stormflodens Tvang.
Jeg vil favne Jer Alle
i den natlige Stund;
saa rejs Jer af Blund!
hør Strængene kalde!

Friehling tav igjen, bøjede sig forover med Haanden over Brynet og syntes at stirre skarpt hen i en bestemt Retning. Et Par Strængeakkorder gik forud for følgende Vers:

Jeg ser Dig under Hylden,
min drømmende, tyske Brud;
den drysser Blomsterfylden
paa Halsens bløde Hud.

Med Hovedet lidt bøjet,
i stille Lytten du staar,
med fugtig Glans i Øjet,
Dugdraaber i dit Haar.

Usigelige Sukke
gjør Barmen saa fuld, saa trang;
og søde Længsler vugge
den tungt i Bølgegang.

Tys! . . . gjennem Natten klinger
det lokkende Underhorn.
Det drager Dig og tvinger
som ingen Stund tilforn.

Digitized by Google

Da stryger, lig Nattevinden
langs dugget Græs Du hen,
at favne under Linden
den fremmede Ungersvend.

Nu kom et kort Præludium . . . et let, flot, lidt ordinært, musikalsk Motiv i Dansetakt som Indledning til følgende Strofepar:

Se det Hvide, som derhenne
gjennembryder Skyggerandens
skarpe Linie! Hvad? . . . En Fod,
smal og smidig! . . . *Parguienne!*
Tror Du ej, jeg kan det gætte?
Det er din og ingen Andens,
min charmanteste Fanchette
med det skummende, kokette,
knitrende Champagneblod!

Ja, nu ser jeg Dig — poliske,
lille, kattevævre Pige!
hvor Du smidig snor din Krop,
blotter dine perlefriske
Tænders Rad bag Purpurbuer,
der har Kys foruden Lige,
for hvis Styrke fast jeg gruer,
naar i Dansen Blodets Luer
stiger i din Hjerne op.

Efter et Par nye, kraftige Akkorder lød atter et Forspil fra Strængeinstrumentet. Det var først et sentimentalt, halvt kjælent, halvt pathetisk Thema, hvoraf det ikke fremgik klart, om det Hele skulde tages for Alvor eller for Spøg. Men, inden Øret kom i Hvile ved en afrundende Slutning, afbrødes Alt ved et hvinende, disharmonisk Greb.

Digitized by Google

Der forløb saa meget som et Minut, før Friehling begyndte igjen med følgende Recitativ:

Gjækkes jeg ikke af Luna, den Løgnerske?
— Støttet paa Benenes drejede Søjler
ser jeg Dig staa, Du min søde Zigeunerske,
sværmerisk troende, selv naar Du gøgler.

Rystende Lokkernes blaasorte Manke,
let som en Nattergal fletter Du Trillerne,
Øjnene skinne som Kulperler blanke,
farvede Hjul surre rundt om Pupillerne.

Kjærligheds Jubel og Kjærligheds Taare
funkler og perler i Sange saa smægtende:
Omkvæd som Liebesgluth, *cuore, amore*
ud kan Du slynge med Armene fægtende.

Mens mine favnende Arme Dig fængsler,
sværmer din Tale blandt Stjerner platonisk;
sukkende tolker Du himmelske Længsler,
blandende Tungemaal rent babylonisk.

Næste Sekund kan Du skjælde og smælde,
hidset af Skinsygens vrede Megære!
Ak — hvilken Masse af bundtrivielle
Fraser fra Godtkjøbsromanernes Sfære!

Blanding af Racer — jeg véd ikke hvilke —
brister i Graad Du, naar højest Du glæder Dig,
skifter Du Lød som changerende Silke,
helst dog for Spejlet. Du véd, at det klæder Dig!

Friehling tav; hans Fingre klimprede lidt paa Strængene, medens han synes hensunken i Drømmerier, da Thomas atter saâ en Skygge kaste sig hen over Plænen, og nu kom noget Hvidt til Syne . . .

Digitized by Google

han kjendte den gamle Dame, der trippede hen over Plænen; Friehling mærkede aabenbart Intet, før hun greb ham i Armen; da sitrede han først voldsomt og sank derpaa sammen, hans Hoved faldt ned paa Brystet, villieløs lod han sig føre ind af hende, der mumlede nogle hurtige, vrede eller skjændende Ord i det fremmede Sprog, som Thomas nu havde opdaget var Fransk.

Thomas var bleven helt opreven, ved hvad han havde set og hørt. Atter rykkede Noget imod ham, som var stærkere end han og fordrede Forstaaelse af ham; og han turde ikke bestræbe sig for at forstaa. Mekanisk gik han i Seng; naar han slumrede ind, væltede Drømmebilledernes Kaos sig over ham; han kunde ikke skjelne noget enkelt Billede, thi, ligesom det vilde træde frem, vaagnede han, lyttede angest, saâ sig om i det maanebelyste Værelse; og, naar det gik op for ham, hvor han var, sukkede han, bespændt af Angest og Gru. Da han endelig ved en Opvaagnen saâ, at det var Dag, stod han op og klædte sig paa mekanisk, som han var gaaet i Seng; derpaa satte han sig ved Bordet, med Hovedet i sine Hænder i sløv Rugen over sig selv; af og til hviskede han: Aa, min Moder! Moder!

Dà Trætheden tvang ham til at forandre Stilling, tænkte han et Øjeblik paa at flygte fra dette forvildede, vanvittige Hus. Men hvor skulde han flygte hen? Hjem? Nej, ikke for Alt i Verden. Til Frandsen? Men han kunde jo ikke yde ham Ly. Til Smeden, der havde holdt Afskedstalen til

Digitized by Google

ham med det venlige Tilbud i? Men Knøsens Fantasi var allerede ramt af det forholdsvis Luxuriøse i Huset, hvor han var; skulde han nu bytte sit smukke Værelse med et Hul hos Smeden og spise med ham og Svendene ved en skiden Dug, hvor Bordfællerne sad med sorte Arme og opsmøgede, forfærdelig snavsede Skjorteærmer? Hans Barndoms Storhedsattraa dukkede atter op og tog Tag i ham; naar Alt kom til Alt, var dog vel Friehling den Eneste af dem, han kjendte, der maaske kunde give ham et Stød frem ad mod disse Længslers Maal. Hvem véd — maaske vil han gjøre mig til sin Arving . . . jeg er maaske dog . . . her standsede han; atter turde han ikke tænke videre. Havde han arvet fra sin Fader Skyheden for at drage Sjofelismens Konsekvenser, men tillige Muligheden til at tænke sjofelt? Vist er det, at han følte Trang til at skære de Tanketraade over, der begyndte at spinde sig ud af ham; han tog da fat paa Oversættelsen af Iliaden der, hvor han slap igaar Aftes, og læste fort.

Han læste længe; han blev flere Gange træt og saa ud af Vinduet og om i Stuen, men af Angest for sine egne Tanker tog han atter fat, læste og læste.

Endelig afbrød knirkende Trin paa Trappen Husets Dødstilhed. Døren til Thomas's Kvistkammer aabnedes; den gamle Dame traadte ind i sin sædvanlige sorte, snævert sluttende Dragt med en Bakke, hvorpaa der stod en Tallerken med en rygende Kotelet og en lille, hvid Glaskaraffe med

Digitized by Google

rød Vin i. Hun pegede ned ad mod Gulvet, sagde: *Chut!* og gik ud, truende med Pegefingeren, som for at mane til Tavshed.

Thomas læste og læste igjen. Han var vist færdig med en halv Snes Sange, da han følte sig træt, løftede Øjnene fra Bogen, saâ omkring sig og lyttede. Alt var dødstille, selv i Haven saâ Træer og Planter ud, som de stod og sov i Middagssolen. Ingen kunde ane, at denne døde Have om Natten havde været Scene for underlige mystiske Begivenheder, for et Liv i en fantastisk Søvngængerverden. Thomas trak Hovedet fra Vinduet, da han opdagede den gamle Græsbænk under den store Rødtjørn, hvorfra Sangen og Spillet havde tonet om Natten i Maaneskinnet. Mekanisk tog han en ny Bog ud af den lille Reol; det var en gammel Udgave af Oehlenschlägers Hakon Jarl. Den kjendte han godt; han havde i sin Tid laant den af Pastor Birk, havde forsøgt at læse den for Henriette paa deres Yndlingssted; hun var drilsk den Dag og var falden i en virkelig eller forstilt Søvn midt i første Akt; Thomas trak paa Skulderen ved Mindet om denne «Tøs»; han var voxet et Par Hoveder over hende og over Landsbyidyllen, syntes han. Nu vilde hans Tanke ikke binde sig til Bogen; han sank igjen hen i sløv Rugen. Da fik han pludselig en Følelse, som han var indespærret i et Fængsel; han trak tungt sit Vejr i den af Morgensolen ophedede Stueluft. Møblernes Betræk viste sig for ham i dets falmede Skikkelse; de Huller, Træormene havde boret i Tusindtal paa

Digitized by Google

Kobberstikkenes Rammer, de brungule Pletter, som Fugtigheden havde spættet selve Billederne med, Sprækkerne og de bristede Blærer i Væggenes Oliefarve, Bruddene i Loftskarnissen og Hulstaven ... alt det Forfaldne, om Forladthed Vidnende i hans Omgivelser, som den ubarmhjertige stærke Sol blottede, forhøjede Indtrykket af det Kloster- eller Fængselsagtige. Dreven af en uimodstaaelig Befrielsestrang, som dog Frygten bragte til at ytre sig saa lydløst som muligt, aabnede han Døren ud til Trappen, listede sig ned ad de knagende Trin, kom ud i Entreen, hvor Døren stod aaben til Friehlings sædvanlige Opholdsværelse; endog Portièren var trukken fra. Værelset var tomt. Thomas stod og lyttede til alle Sider; ikke en Lyd! Han gik ind, stod atter stille og lod Øjnene glide rundt paa Vægbillederne, til de standsede ved det tidligere omtalte Maleri: den næsten nøgne Kvinde med Strængeinstrumentet i Armen, der laa ved Skovbækken, hvori hun vædede Spidsen af sine Fødder. Han saâ og saâ, lokket og tvungen af Noget, der fordrede Gætning; han syntes, at han kjendte Ansigtet, endog meget godt; han maatte have set det før; han søgte i sin Erindring ... endelig fandt han Traaden ... men i samme Øjeblik han fandt den, gjorde han en ufrivillig Bevægelse tilbage, hvorved han rev en tung Alabastes Papirpresser ned ad Skrivebordet. Den faldt paa Gulvet med stort Bulder. Et Sekund efter røg den lille Sidedør op, og den gamle Dame viste

Digitized by Google

sig, ilede i Fart over Gulvet, rev Thomas voldsomt i Armen og raabte:

— *Montez, montez donc, Monsieur est malade, laissez-le tranquille. On vous servira là-haut; montez donc!*

Thomas hørte nogle Ord, men de lød for ham, som bleve de sagte langt borte og ikke vedkom ham; han lod det gamle, franske Fruentimmer ruske og rive i hans Arm, som var han en død Gjenstand. Han blev ufravendt ved at stirre paa Billedet. Den Gamle slap ham.

— *Est-il fou?* mumlede hun, saâ forbavset paa ham og opdagede, hvorledes hans Blikke ufravendt stirrede hen i den ene Kant af Stuen. Hun fulgte deres Retning, traf Billedet, studsede et Øjeblik, hvorpaa hun syntes at anstille en Sammenligning mellem Thomas og den malede Skikkelse; saa slog hun Hænderne sagte sammen og mumlede:

— *Pauvre, petit, pauvre, petit. Maintenant j'ai tout compris.*

Hun tog Thomas under Armen, gjorde Tegn ind til Friehlings Sovekammer, tyssede og rystede paa Hovedet, pegede ud ad Gangdøren og opad, derpaa fulgte en lang Ordstrøm, hvoraf Thomas naturligvis knap forstod et Ord, men Tonen, hvori den blev udtalt, var venlig dyssende, beroligende som en Moders, der vil tale et Barn til Rette. Thomas lod sig lede af hende; hun gik med ham op ad Trappen og ind i hans Værelse, hvor hun støvede Møbler og Skilderirammer af,

Digitized by Google

betragtede under stadig Hovedrysten og kvidrende Smaasnakken Oliemalingens brustne Blærer paa Væggen, den forfaldne Gesims og deslige, gik derpaa ud, idet hun sagde:

— *Courage, cher petit Monsieur! Oh quel monde, petit Monsieur, quel monde!*

Med Gru saâ Thomas atter den ørkesløse Ensomhed imøde, som han ikke kunde holde Mindets og Frygtens uhyggelige Skikkelse borte fra. Han var gaaet ned for at træffe Friehling og mulig faa at vide, hvad der dog var hans Mening med ham, om han dog ikke skulde lære Noget, bestille Noget. Men kunde det i det Hele nytte at vente nogen som helst fornuftig Besked af denne Mand? Jo mere Thomas tænkte paa ham og hans Færd, desto mere fæstnedes han i Tanken om, at han var gal; derom vidnede Alt, lige fra hans aandsfraværende Væsen og Mangel paa Hukommelse til hans urimelige Uartighed mod Pastor Birk og hans Nattefærd i Haven. De elementære, ethiske Begreber, som Landsbydrengens, kun af Katekismus og Lærebog understøttede Tanke havde optaget, bragte ham til at konstruere følgende Hypothese: Gud har straffet Friehling, fordi han har gjort min Moder Fortræd og bedraget hende; det er Samvittighedsnag, der gjør ham gal. Nu vil han prøve paa, om han kan gjøre sin Synd mod min Moder god igjen ved at gjøre Noget for mig, men . . . som der staar i Skriftstedet: Villien til det Gode haver han vel hos sig, men at udrette det Gode finder han ikke Kraft til. Og Knøsen fortabte sig

Digitized by Google

i metafysisk-moralske Granskninger over Forholdet mellem Kjødets Lov i Lemmerne og Aandens Lov; han følte et Øjeblik Lyst til at opsende en Bøn om, at Gud vilde hjælpe Aandens Lov til Sejer i Friehling, hvad der jo baade vilde være til Gavn for ham selv og for Thomas; men, da han skulde til at formulere denne Bøn og sætte sig i den bedende Stilling og udføre de konventionelle Gestus, kom han — o ve! — til at tænke paa sin Fader, naar han aldeles tankeløst haspede de udenad lærte Bønner op i Kordøren . . . nej, han kunde ikke bede; det var altfor flovt!

Hans nye pinlige Tankesituationer afbrødes ved Trin paa Trapperne; han kjendte nu, at det var den franske Husholderskes. Hvad mon hun vilde?

Hun nikkede ved sin Indtrædelse mildt til Thomas, medens hun paa samme Tid spilede Øjnene op, som om hun vilde forberede ham paa Noget, spænde hans Forventning. Hun havde en stor Mappe under hver Arm; dem lagde hun paa Bordet, gjentog sit Øjenspil, vinkede ad Thomas.

— *On s'ennuie, n'est-ce pas? Voilà du passe-temps* — og resolut slog hun den ene Mappes Bind op, saa det klaskede mod Bordpladen. Mappen indeholdt nogle store og meget smukke Prospekter af Parises Monumenter og mest karakteristiske Partier i Prospekter.

— *Ce carton-ci est instructif*, sagde hun; *cet autre est pour rire, il faut commencer par l'instructif.*

Hendes Minespil var saa tydeligt, at Thomas

Digitized by Google

anede Meningen; hun blev strax det forstaaende Udtryk i hans Ansigt vâr; opmuntret ved det begyndte hun nu at fortælle løs, medens hun lagde Billede efter Billede frem for ham. Thomas tabte naturligvis øjeblikkelig Traaden, men det mærkede hun ikke; hun blev trøstig ved at fortælle og supplerede ved Svar paa sine egne Spørgsmaal hans Tavshed, saa hun virkelig bildte sig ind, at de førte en Samtale, naar hun f. Ex. pludrede løs som følger:

— *Notre-Dame, oh — une cathédrale énorme, mais énorme? — Certainement. — C'est un grand pays que la France? n'est-ce pas? — Mais oui; le plus grand pays du monde. Et voilà le Louvre... et la Seine... une rivière si magnifique. Qu'en dites-vous? Vous dites: qu'on ne saurait s'imaginer rien de plus joli que ce Paris. — Vous avez raison, ça va sans dire.* Og saaledes videre i det Uendelige.

Den gamle Husholderske savnede aabenbart til daglig Brug Lejlighed til at lette sin Trang til at udtrykke sig. Hun havde nu fundet en Tilhører, som rigtignok ikke forstod hende, men til Gjengjæld lod hendes Tales Katarakt fuse ud af Hjertens Lyst. Og under sin Tale havde hun rykket sin Stol hen til Thomas; nu spillede hendes ivrig gestikulerende, smalle Fingre med usædvanlig lange og omhyggelig pudsede Negle tæt forbi hans Øjne; af og til trak han Næsen tilbage af Frygt for et Sammenstød; navnlig naar begge hendes Pegefingre

Digitized by Google

krydsedes som Geværer i Bajonetfægtning, saa Neglene blinkede i Solen.

Fra den Dag af holdt «Mademoiselle Fanchette» — hun havde gjort Thomas begribeligt, at det var hendes Navn — den unge Knøs med Selskab adskillige Timer om Dagen; den Kombination, som hun hurtig havde gjort den Gang, hun saâ hans Sindsbevægelse foran Portrætet, havde ført hende til det Resultat, at Thomas hørte Huset til, og dette havde rent forandret hendes Stemning lige over for ham. Hun tog nu hele Bundter Linned op med sig, som hun syede paa og reparerede, bestandig snakkende. I mange Dage var Friehling aldeles usynlig og uhørlig; naar Thomas spurgte Mademoiselle Fanchette med Øjet, svarede hun blot:

— *Malade encore, mais pas de danger. Non, non, du tout.*

Mappen med Pariserprospekterne, Læsning, en bestandig stigende Interesse for at forstaa Noget af Mademoisellens Tale ved først at lægge Mærke til, hvad hun kaldte de forskjellige Ting, hun pegede paa eller syslede med, og slutte sig til Overgangene derimellem fordrev Tiden ret godt for Thomas — i alle Tilfælde blev den Tungsindssky, der i den nærmest foregaaende Tid var dreven tættere og tættere sammen om hans Sind, spredt paa en velgjørende Maade. Thomas havde hørt op at spørge til Friehling; han søgte at lade være at tænke paa ham eller dog at holde hans Billede i Afstand.

Digitized by Google

En Formiddag havde den gamle Fanchette bragt ham Frokosten, selv spist med ham, klinket med ham flere Gange, naar hun havde blandet en Smule Vin paa Bunden af Ølglasset med den firedobbelte Portion Vand, og raabt: *Trinquons, petit Monsieur; à votre salut... est-il joli ce petit gars? eh? Est-ce qu'il manquera de femmes? Jamais. Ah, ah, ah! Ne devenez pas trop malin — eh!* Da opdagede hun den anden Mappe, som hun i sin Tid havde bragt op paa Værelset.

— *Eh, eh,* raabte hun, *voilà de quoi rire,* og slog den op paa Bordet.

Det var en stor Samling meget flygtig og meget flot udførte Træsnit, der forestillede dansende eller kurtiserende Par i groteske, halvt umulige Stillinger og Bevægelser. Her dansede en spinkel, ung Mand, hvis Fez med den vajende og vidt spredte Kvast sad paa Snur ned over det ene Øre, med et vældig fedt, midaldrende Fruentimmer med dinglende Gorge, som med chargeret Koketteri overdængede ham med Smil og Lueblik, mens hun løftede Kjolen og fremviste et Par Ben som Smørfjerdinger; hist kastede en ung Kvinde, hvis opløste Lokker stod som Vimpler stift ud i Luften, sin brodequinprydede, lille Fod op paa Skulderen af sin Herre, en værdig, ældre Kavaller med Flipper, der stødte sammen foran Næsen og med en Cravate, der naaede til Underlæben, og som indtog sin Dansestilling paa en saa officiel Maade, som om han forrettede en for Sam-

Digitized by Google

fundet betydningsfuld Embedspligt; paa et nyt Blad saas to Kvinder, der omsnoede hinanden i forvredne Boabugtninger; den ene var klædt som Mandfolk i en Slags Figarodragt, kort Trøje med Broderi paa Brystet og Skuldrene og et paa den ene Skulder nedhængende Net, utrolig snævre Knæbenklæder og Strømper, der lod hver Muskel komme til Syne; den anden bar næsten illusoriske Skjørter, saa korte og tynde vare de; begge satte latterlig-sentimentalt forelskede Miner op, mens de stræbte efter at kysse hinanden i en særdeles vanskelig Stilling, og i samme Manér vare alle Billederne. Alle ledsagedes de af Mademoiselle Franchettes høje Latter, hvinende Udraab (*eh, eh — ih!*), Haandklap og vidtløftige Exegese. Hun lagde aldeles ikke Mærke til, at Thomas sad alvorlig og hverken forstod eller morede sig over denne rent lokale Pariserkomik; hun gik mere og mere op i Beskuelsen af Billederne, holdt det ene efter det andet Blad med udstrakte Arme hen for sig for at faa det paa rette Hold for sine langsynede Øjne. Hendes Læber begyndte at bevæge sig, som drømmende nynnede hun med sin gamle, brægende Stemme Takter af forskjellige Dansemelodier, saa slap hun Billedet med den venstre Haand, med hvilken hun løftede lidt i sine Klæder, stak Foden frem og begyndte at rokke med den, de falmede og matte Øjne fik Farve og Glød, hun gjorde et Par Dansetrin — men paa én Gang slog det om i hende; forbitret kastede hun Billedbladet hen ad Bordet, skubbede heftig til Mappen, saa den gled

Digitized by Google

ned paa Gulvet og spredte sit Indhold vidt ud til alle Sider.

— *Je suis folle*, raabte hun og hulkede — *oh, mon Dieu, mon Dieu! qu'ai-je fait pour être trompée comme ça? Oh-c'est un monstre, c'est un vil séducteur c'est un . . . ouf . . . que ce Frilin! Il m'a trompée, moi, ta mère, toutes les femmes, il les a . . . . . .*

En Klokkelyd hørtes neden fra.

— *Sacristie!* raabte Mademoiselle Fanchette, tørrede sine Øjne i en Fart, fik hurtig Ansigtet sat i Lave og ilede ud, saa Klæderne susede efter hende.

Et Lys gik igjen op for Thomas, men han han skjøttede ikke om at benytte dets Skjær til vidtløftigere Granskninger. For at undgaa dem gav han sig til at samle Billedbladene sammen og lægge dem ind i Mappen. Da han vilde ordne dem, fandt han iblandt dem Blade af et helt andet Udseende og af forskjelligt Format; han lagde dem for sig, og, da hans Øje faldt paa et af dem, var det en Blyantstegning af en Kvindes Overkrop; hun laa med Armene slynget om Nakken, Hovedet liggende paa Skraa, hvilende paa den højre Overarm, Øjnene vare tillukkede, om Munden laa et beruset Smil, som Thomas slet ikke forstod. Han bladede videre i samme Papirsbundt . . . lutter Kvinder i Stillinger, som han heller ikke forstod, bestandig med en Variation af det samme Smil og det samme betagne, halvdrukne Udtryk; nogle af Tegningerne vare let overstregede, og ud

Digitized by Google

for disse, der syntes at være kasserede af Tegneren, stod henkastet Karikaturfjæs, der rakte Tunge eller gjorde lang Næse hen ad den bag Overstregninger halvt skjulte Figur. Paa én Gang afløstes de tegnede Blade af beskrevne. Det var aabenbar den samme Haandskrift, skjønt den stundom var rystende, spredt og ulæselig, stundom formede sig til urimelig store Bogstaver, der mere vare tegnede end skrevne. Først fandt Thomas nogle Vers i Sprog, som han ikke forstod; men intet Digt var fuldført; de brød gjærne af midt i en Strofe eller en Linie. Der kom andre Lapper med danske Vers, men de vare dels saaledes overstregne, at man kun kunde læse enkelte Ord; ud for dem stod da gjærne malet med Rødkridt Ord som «Vaas», «Sludder», dels vare de kun Begyndelsen til Digte, hvoraf blot et Par Strofer vare fuldførte . . . det var bestandig Kjærlighed, de handlede om. Nu kom et længere sammenhængende Stykke i Prosa; først tydelig og stort skrevet, saa flød Skriften hen i rystende og sjuskede Træk; saa rejste den sig atter til næsten kalligrafisk Regelmæssighed for atter at demoraliseres. Thomas læste:

Virkeligheden! denne døde Klods! Den er Intet, før den erobres af mig, gjøres til Middel for min Nydelse; paa den Maade tvinger jeg den ind i mig selv; kan den ikke bruges dertil, sparker jeg den til Side som andet Skarn, jeg møder paa min Vej, ja den existerer slet ikke i den Friehlingske Filosofi. Men denne Filosofi har som alle Systemer sin Akilleshæl. Jeg elsker Midlet, saa

Digitized by Google

længe det tjener til min Nydelse; er jeg mæt, kaster jeg det bort, jeg maa gjøre det, og dog . . . jeg har sørget, ja grædt højt over, at jeg gjorde det, jeg maatte gjøre; en dum Inkonsekvens! Men *c'était plus fort que moi* . . . Et Liv uden Nydelse er værre end Død. Det vil sige: uden aandfuld Nydelse, en saadan, der fylder hele Ens Væsen, som Fantasien, oplivet ved Haabet og Længselen, forud svælger i, inden Nydelsen er indtruffen, og bag efter potenserer til en mangfoldiggjort og idealiseret Gjenklangsnydelse i Mindet . . . . . Elskov er den centrale Nydelse; om den har jeg grupperet Alt, hvad der ellers har tiltrukket eller begejstret mig i Kunst, Poesi, Natur o. s. v.; det var for mig Elskovens Staffage, dens Terner, dens Udstyr, Midler til at vække, forskjønne og forlænge den. Læste jeg om en skjøn eller kraftig mandlig Skikkelse eller saa den i Marmor eller Farver, hentede jeg strax dens kvindelige Pendant; jeg parrede da de To sammen i Fantasien, nød deres Elskov, som det kunde være min egen. Jeg maa have optegnet Masser af disse mystiske Fantasisyzygier, der i al Fald ere morsommere end de gamle Gnostikeres Sammenkoblinger af to impotente Begreber. Jeg kan huske, at jeg f. Ex. har bestemt den farnesiske Herkules for Tizians store Venus i Dresden; for den elegante Fyr, der kaldes Cesare Borgia i Palazzo Borghese i Rom, bestemte jeg Palma Vecchios tre venetianske Piger; den milesiske Venus skjænkede jeg til Shakespeares Henry Percy; Murillos hvide og blaa Madonna i Louvre

Digitized by Google

skulde have en af Velasquez's unge og flotte Pager; jeg har befriet Laokoon for Slangerne og ladet ham indgaa en Forbindelse med Rembrandts Datter i hendes modne Alder; jeg tog Riberas San Lorenzo ned fra Risten og trøstede ham med en af Rubens's fyldigste Blondiner i hans Elskovshave; Correggios bodfærdige Magdalene glemte sin Ruelse i Armene paa en af Caravaggios mest forsorne Udhalere; San Sistos Madonna skal ombytte sine Himmeldrømme med et Kys til den belvederiske Apollo. Det ser ud som noget Vaas, men, hvis jeg havde gidet være Digter, havde jeg skrevet en vældig Romancecyklus om Afkommet af disse Syzygier. Hvilken brillant Racekrydsning! Men jeg har aldrig havt Tid til at være Poet eller Kunstner; det er godt, at der findes slige asketiske Fyre, der skrive eller male i Stedet for at leve. Den gamle Dante Alighieri har alligevel været en af de fornuftigste, naar man forstaar ham ret. Han forbereder sig til Mødet med Beatrice i Paradiset ved at stimulere sig til Nydelsen ved Synet af Helvede og Purgatoriet; han forbereder det salige Øjeblik paa den mest raffinerede Maade; i en herlig Kvindes Favn naar man til Erkjendelsen af det Højeste; Dante har fuldkommen Ret i at identificere Theologia med sin Elskerinde. Det er muligt, at hun for almindelige Øjne har været et ganske almindeligt Fruentimmer. Men de, der ere begavede med den mystiske Clairvoyance, se bag Hylsteret til Væsenet; de have Øjet aabent for den sande Verden, der ligger skjult bag ved den, som

Digitized by Google

et almindeligt Kretinersyn opdager; Enhver kan se, at der staar et Træ; kun en Mystos kan fremmane Dryaden og favne hende under det duftende Løv i Sommermidnatstunden.

Nu fulgte ulæselige og overstregede Partier, saa en Del Citater i fremmede Sprog, Noget var skrevet med Bogstaver, som Thomas ikke kjendte; han antog, det var Græsk. Saa kom der følgende Fragment:

Disse franske Bourgeoises ere som Burrer. Jeg har jaget denne F— bort over en halv Snes Gange; listet mig til at rejse fra hende: hun har Sporsans som en Hund; hun har altid vidst at træffe mig igjen, ak . . . ikke som en vred Elvira, men som en resigneret Ménagère, der vilde sørge for mine Skjorter og *caleçons* . . . som en Slags blid, moralsk Evmenide . . . jeg holder mere af Alekto, Tisifone og Megæra. Graziuccia kradsede mig med Neglene, naar hun var jaloux.

Thomas bladede med Feberhast adskillige Blade om. Hans Øje faldt da paa følgende Sted:

Jeg maa give Platon Ret, naar han i Apologien lægger Sokrates i Munden, at Digterne ikke vide, hvad de selv sige, men at de ere besatte af «Musernes Mani», at der er noget Andet, der taler igjennem dem. Saaledes endogsaa Holberg, som man antager for nøgtern og rationalistisk. Rent forkert! Han er Mystiker, Romantiker som alle virkelige Digtere — Molière er slet ikke Digter, men en *homme d'esprit* i kondenseret Form; Franskmændene forstaa sig ikke paa skreven Poesi, kun

Digitized by Google

paa Livets. Jeppes Selvforsvar og Indlæg til Fordel for Drukkenskaben er et sandt Dithyrambesujet, som den komisk-bondeagtige Form gjør end pikantere. Han siger guddommelige Sandheder. Jeppe har aabenbart været en stor Erotiker, men er strandet paa Elskovs Hav. Nille er ung, og han er gammel. *Sat sapienti!* Han maa søge Livsnydelsen, hvor han kan finde den; han drikker da, saa faâr han Kurage, saa kan han magte sin Hustru; ja Rusen gjør ham endog til Baron, det er den, der bringer ham, hvad han maa anse for Paradisets Glæder. Denne Tanke ligger naturligvis bag ved Indklædningen, hvorved den vulgære Grinebideropfattelse stopper. De gamle Theologer havde Ret: ethvert aands-inspireret Ord har tre Fortolkninger: den verbale, den moralske og den mystiske. Kun de Udvalgte magte den sidste, formaa at løfte Symbolets Slør, Forhænget til Adyton . . . . . For saa vidt den Kanaille, der nærmest omgiver mig, taler om mig, siger den ganske sikkert, at jeg i de senere Aar har været fordrukken. For mig gjærne! Jeg saâ hellere, at den sagde værre Ting: at jeg havde begaaet Blodskam, var Mordbrænder og Giftblander. Kjære Kretinere — de Pensionsberettigede inklusive! Jeg er en guddomsbegavet Vindrikker, siden jeg er kommen over de Tres; I ere Svin til Hobe, som profanere Guden Lyaios's Gave ved at bruge den til at skylle plumpe Kjødmasser ned i. Bakchos ligger blødt udgydt paa sin Pantherhud, hensunken i et saligt Drømmesmil, med aabnede Læber

Digitized by Google

og sænkede Øjenlaag. Det er dette Drømmesmil, Vinen skal frembringe. I denne Tilstand har den Bakchosindviede Evne til at vække de Døde til Live og faa de Henvisnede til at blomstre . . . . . Ja, jeg vækker den hele Skare af Eder,, skjønne Mænader, under Cymblers og Pavkers Klang . . . I ere berusede som jeg . . . al Eders Dumhed og Trivialitet er bortskyllet i de perlende Strømme . . . I rejse Eder rankere, duftende Salve har gjort Eders Lemmer smidigere . . . I kan sno Jer omkap med Slangerne om Eders Arme . . . . . Jeg nyder ved Vinens Hjælp kraftigere end før, ikke dumt forhastet som før. Nu er jeg selv en Gud, der skaber af Intet. Jeg skaber nu den sande, den ideale Tilværelse; den uden om mig med alle sine idiotiske Institutioner: Kirke, Politi, Sprøjtevæsen, Kontorer, Universiteter og Pengevæsen, dette Gjøgleri, som Kretinerne kalde Virkeligheden, existerer aldeles ikke; jeg fornægter den Verden, den kommer mig ikke ved; jeg har knust den, som Jøde-Herakles har jeg Tag i Filistertemplets Piller, men det skal ikke knuse mig; jeg er stærkere end som saa; . . . naar jeg har styrtet det, blæser jeg kun paa det, og det Monument, som Kretinerne troede var *ære perennius*, ryger til alle Sider som Fnug, blot for min Munds Aande . . . . . .

Her blev Thomas forstyrret i sin Læsning ved en usædvanlig Bevægelse og Støj under neden. Han hørte Stemmer og Trin af flere Mennesker, Døre, som bleve lukkede op og i; Mademoiselle

Digitized by Google

Fanchette skjældte og smældte paa Fransk; han hørte de Fremmede le, men til Friehling hørte han Intet. Hvad kunde der være paa Færde? Ved at lytte atter og atter opfattede han Intet, der kunde lede ham til en Forstaaelse. Medens han stod og overvejede, om han turde gaa ned eller ikke, faldt hans Øje hen mod det aabne Vindue og ned i Haven, hvor han for første Gang siden sin Ankomst i Huset saâ et Par Fremmede ugenert spadsere over den store Plæne. Den Ene var en tyk Herre, der trods en meget elegant, ensfarvet Dragt af nyeste Snit og en hundelænkeagtig, vældig Guldkjæde med et stort Signet, der daskede hen over hans store Mave, trods de engelske Whiskers, der brusede om de fede, oppustede, røde Kinder, dog mere lignede en pyntet Slagter end en Gentleman; naar han vendte Ryggen til, skinnede Solen paa hans brunrøde, noprede Nakke, der bovnede ud over det blaa Silkeslip som en Pude, hvori Fylden klemmes op neden fra. Hans brede, højre Haand med en stor Signetring paa Pegefingeren og en mindre paa Lillefingeren gestikulerede med skjødesløs, afvisende Overlegenhed til den anden Person, i hvis fidtede, forkrøbne Skikkelse Thomas med Skræk gjenkjendte Kommissionær Poder. Nu var han sikker paa, at der ventede Huset noget Ondt.

De to Personer kom under Spadseren paa Kryds og paa Tværs saa nær til Huset, at deres Ord kunde opfattes fra Thomas's Stade. Han hørte Poder sige:

Digitized by Google

— Nej, Hr. Parelius, aa nej, gaa ind synes jeg nu slet ikke vi skulde.

— Hvad er det for noget Sludder? Hvorfor inte? lød den tykke Pyntedes raa Stemme i den grimme kjøbenhavnske Pøbeldialekt.

— Aa jo, saadan en Smule Homanitet med Manden . . . hvad?

Den Tykke slog et raat, højt Grin op:

— Skab Dig inte, Therese! Nej, hør, véd De hvad — den var s'gu for stram. Jeg tror, Gud straffe mig, at saadan en durkdreven, gammel Kjæltring faar Opstød af Moralitet og saadant noget Skidt.

— Hi — hi — hi, . . . De er nu altid saa — hæ . . . saa vittig, Hr. Parelius, men se . . . jeg mener . . .

— Op med Lektien, min gamle Bavian . . . men riælt Spil! husk paa, det er en Snes Aar siden, jeg var Fjols og troede paa den Slags Kinderpulverrecepter, som De begyndte at traktere mig med.

— Ja . . . se, naar Fogdens Folk er der inde, saa er der jo, hvad der behøves til en Fogedforretning. Hvad skal vi der saa?

— Se, hvor han kniber ud, det slatne Firben. Men jeg vilde jo se, hvad det Kram, han har der inde af Møbler og Uglebilleder, kan være værd omtrent. Det véd De jo lige saa godt som jeg, Pudder . . . og her slog Hr. Parelius med sin fede, store Næve Poder oven i hans fidtede, graa Hat, saa den faldt ned over Øjnene paa ham.

Digitized by Google

Poder purrede sig lidt i Hovedet, satte Hatten nogenlunde i Lave og lo til Hr. Parelius med ydmyg Anerkjendelse af hans nedladende Gemytlighed.

— Saa gaar vi altsaa ind. Hvor er Indgangen til Beværtningen, gamle Bondebalbér?

Poder skuttede og vred sig, kløede sig paa Næsen og gav sig endelig til at bide sine Negle.

— Hører De, hvad jeg siger? Nej, værs'artig, vi spiser ikke Frokost før 11; den giver jeg paa Postgaarden, sagde Hr. Parelius og slog Poders Fingre bort fra Munden af ham. — Kom saa!

Han vilde trække ham med ved Armen, men den lille Kommissionær gjorde sig fri og sagde:

— Jeg vil sige Dem, Hr. Parelius, at samme Person er et voldsk og galt Asen. Han tager det Første, han faar fat paa, og kyler det i Hoved paa os. Han er som en uvane Tyr.

Den Tykke lo som før, smøgede sine Frakkeærmer lidt tilbage, bøjede sine store Manchetter om og lod de vældige Næver spille i Luften.

— Saadant Noget har jeg vaaren med til før, sagde han med majestætisk Ro.

— Ja Dem, en fin Mand og en stor kjøbenhavnsk Kommissionær, rører han vel ikke, men . . .

— Ho, ho, sagde Hr. Parelius med et vældigt Latterskrald, slap det derud, Pudder? De er ingen Hund efter Klø? Hvad? Er De bange for saadan en gammel Drukkendidrik, som han jo skal være.

Thomas gik nu ned ad Trappen for at komme

Digitized by Google

ned i Værelserne, før det noble Par kunde naa saa vidt. Allerede i Gangen fik han Indtryk af Forstyrrelse. Der stod to tykke Stokke i en Krog, to Politibetjenthuer og en høj, sort Hat fyldte Vindueskarmen; snavsede Fødder havde afsat betydelige Spor paa det ellers blanke, bonede Gulv; en Regnkappe bredte sig sans façon over en fløjelsbetrukken Stol, der var flyttet der ud fra «*le salon*», som han havde forstaaet var Fanchettes Benævnelse paa det største Værelse, Friehlings sædvanlige Opholdssted. En lille Dør til venstre, som han ikke før havde set aaben, stod paa vid Gab; derinde foran en høj Seng med hvide Gardiner af en Form, som Thomas aldrig havde set før, sad den gamle Fanchette paa en Stol, med Hovedet næsten bøjet ned i Skjødet, rokkende frem og tilbage; hendes Hulken søgte hun at kvæle i det hvide Tørklæde, som hun skjulte sit Ansigt i. Thomas traadte stærkt i Gulvet for at faa hende til at se op; men hun blev siddende, bestandig rokkende og hulkende; hun hverken hørte eller saa.

Thomas gik hen mod Dagligstuedøren, der som sædvanlig stod aaben, men Portièren var trukken uordentlig til Side. Af og til hørte han monotont udtalte Ord:

Nr. 23. En fløjelsbetrukken Lænestol.
- 24. En dito dito.
- 25. Et forgyldt Spejl med tilhørende Marmorkonsol med forgyldte Ben.
- 26. Et ovalt Spejl med udskaaren Ramme.
- 27. Et dito dito.

Digitized by Google

Efter ethvert af disse korte Diktater løb en Pen skrattende over et Papir, saa standsede den, og en monoton, snøvlende Stemme gjentog det sidst Dikterede.

Da Thomas gik over paa den anden Side af Døren, kunde han se dem, som spillede denne Scene, nemlig: anden Byfogedfuldmægtig og Byens to Politibetjente. Fra Landet kjendte han, hvad det vilde sige, naar Sognefogden lod «skrive» for resterende Skatter eller anden Gjæld. Men her, hos den rige Mand? Hvorledes kunde det gaa til?

Forretningen fortsattes i samme monotone Gang. Døren ud til Gaarden gik op; i Aabningen blinkede den store Guldkjæde paa Hr. Parelius's Mave. Tilbagetoget var afskaaret for Thomas, der nu resolut gik ind i Dagligstuen, hvor Ingen syntes at give Agt paa hans Nærværelse midt under Travlheden. Kort efter traadte Hr. Parelius ogsaa ind; Poder var bag ved ham, dækket af hans Krops Masse, og, da han, efter at have ladet sine stikkende Øjne løbe rundt i Stuen, ikke opdagede noget Faretruende, gik han ind, men Øjnene gled stadig fra den ene til den anden af de to lukkede Sidedøre, medens han samtidig holdt sig i lige Linie ud for den aabne Dør til Entréen for at have en sikker Retraitelinie i paakommende Tilfælde. Parelius smed sig ned i en Lænestol med de store, med lakerede Støvler prydede Fødder strakte ud paa en Gyngeskammel, tog et mægtigt, af rigeligt

Digitized by Google

Metalbeslag blinkende og raslende Cigarfutteral op af Lommen og raabte ud i Stuen:

— Hvis Nogen vil ryge, er her Cigarer.

De fungerende Mænd afbrøde Forretningen og greb graadig de Cigarer, som Kommissionæren med naadig Flothed rakte ud med begge Hænder. Hr. Parelius kontrolerede med Øjnene de Gjenstande, som Fogdens Folk skrev op, og sagde over sin ene Skulder til Poder:

— Der kommer s'gu inte Meget ud af alt det gamle, a'rakkede Kram, Pudder!

Derpaa søgte han at give sin Tyrehals et mageligere Leje ved at lade sin Pegefinger beskrive en Kreds mellem den og Flipperne, der vare stive som et Bræt, og lod Øjet løbe rundt paa Væggens Billeder, der nu stod for Tour til at skrives.

— Dette hersens Kunstvæsen . . . det bliver skam vanskeligt, sagde Byfogdens Fuldmægtig og borede sig i Øret med Penneskaftet; hvad skal man skrive i Kataloget? Det er vel nogle romerske Gudinder, og jeg kjender ikke Noget til Mythologi eller Anthologi, hvad de nu kalder de Sager; og (her gav han sig til at hviske): Han selv har lukket af for sig og siger, han er syg.

— Gudinder! hi, hi, hi! grinede Poder; ja det er s'gu nogle dejlige Gudinder. Han nærmede sin Mund til Parelius's Øre og sagde halv højt: Det er Ferdinands gamle Kjærester.

— Jeg har selv Lyst til at kjøbe de Sulevarer, sagde Parelius, saadant Noget dekorerer altid i en flot Salonlejlighed, som jeg har inde i Kjø-

Digitized by Google

benhavn. Der er Lofter ligesom i Koncertsalen paa Sommerlyst. Jeg lader en Malersvend fixe Billejerne op, saa kan jeg s'gu godt være dem bekjendt. Skriv bare: deverse Billejer, og sla' mig dem til ved Aktionen for en billig Penge.

Han rejste sig dovent op ved at stemme sig mod Lænestolens Arme, saa det knagede i dem, strakte sig og gabede, pillede ved sin Cigar, syntes misfornøjet med den, kastede den hen i en Krog, tog sit Futteral op, befølte et Par Cigarer, lugtede til dem, rystede paa Hovedet og fandt endelig en, der bestod Censuren. Den tændte han og smed den brændende Svovlstik paa Brysselertæppet, uden at ænse, at den sved et stort Hul i det. Nu spaserede han om med Hænderne stukne i Buxelommerne bag fra, saa Frakkeskjøderne spredtes til Siden og aabnede Udsigt til den kjødfuldeste Del af hans Legeme. Med skrævende Ben gik han meget langsomt omkring — at den sorte, blankt skinnende Silkehat hele Tiden havde siddet paa Snur paa Hovedet, bør maaske tilføjes — og betragtede Billederne. Da han kom til hint, flere Gange omtalte, lagde han Hovedet skiftevis til begge Sider, kneb snart det ene, snart det andet Øje sammen, videde atter Flipperne ud om sin Hals, og sagde:

— Flot Kadaver! Satan spille mig! steg op paa en Stol, løftede Maleriet ned fra Krogen og holdt det ud for sig for i Mag at beskue det; men et pludseligt Ryk rev det ud af hans Hænder, Billedet klaskede mod Gulvet, Alles Øjne vendte sig

Digitized by Google

mod Stedet, hvor Larmen og Bulderet kom fra, og saa en sextenaars Knøs med glødende Kinder og Øjne, der skød Gnister af Raseri, sætte sin Støvlehæl paa Billedet og dreje den haardt rundt i Lærredet.

Thomas havde mærket Noget skyde op i sig, der vilde drive og tvinge ham ud over enhver Grænse; det var samme Følelse, som da han i Præstehaven styrtede sig som et vildt Dyr over den fremmede Dreng, der kyssede Henriette og forhaanede ham. Det blev sort for hans Øjne, og, medens han udførte Handlingen, gjennembrød kun nogle hvide, hinanden krydsende Lynglimt Mørket omkring ham.

Hr. Parelius og Fogdens Folk brugte nogen Tid, før de orienterede sig i, hvad der gik for sig; Kommissionærens første, uvilkaarlige Bevægelse var at løfte sin Næve til et Slag; men, da han saa Thomas's vildt rullende Øjne og fortrukne Mund, spurgte han ud til de Tilstedeværende:

— Er den Dreng gal? Hvad er det for en Bisse?

— Det er Husets Plejesøn og Arving, sagde Poder grinende; hun paa Billedet er i forbandet nær Familie med ham, hi, hi, hi!

Paa et Vink af Byfogdens Fuldmægtig tog den ene Politibetjent Thomas ved Armen og førte ham ud af Stuen. Som en altfor stærkt spændt Fjer faldt hans Kraft slapt sammen; hans mørke Kinder, der nylig havde havt Teglstensfarve, vare nu bleggule, Tænderne klaprede, og Benene rystede

Digitized by Google

under ham. Som en død Gjenstand lod han sig bringe ud i Gangen; han havde en dunkel Fornemmelse af, at en anden Haand tog fat i ham og trak ham til Side, men dermed ophørte hans Bevidsthed.

Imidlertid supplerede Peder sin Forklaring af det Skete. Fuldmægtigen bemærkede:

— Ja hør, véd De hvad — jeg kan egentlig godt lide, at Drengen gjorde det. Tænk, om det var En af os, der havde set sin Moder blive saadan behandlet. Man kan egentlig ikke sige Noget imod det.

— Aa nej, saagu', bemærkede Parelius efter nogen Betænkning; jeg vilde s'gu heller ikke rigtig kunne lide, om jeg saâ min gamle Mutter malet af paa den Manér . . . aa nej, saagu'!

— Peder vilde nu være lige glad, enten det var hans Moder eller hans Datter, naar han kunde faa tre Mark for hende, sagde Fuldmægtigen med et foragteligt Skraablik hen paa den indenbys Kommissionær.

— Hi, hi! grinede denne og bed sine Negle, medens han mumlede: Det kunde s'gu da heller ikke gjøre Noget.

— Se, han har min S'æl boret Støvlehælen helt gjennem Lærredet og massakreret hele Hovedet og den «svolmendes Barm», sagde Parelius. Sikke'n Tyve-Dreng! Ja, ja, Rammen er vel det, der er mest værd ved hele Spilleværket.

Digitized by Google

IX.

Fallentens sidste Dage.

Den sidste Rest af den forhenværende Herremands, Ferdinand Friehlings, store Formue var nu forsvunden. Hans vilde Ungdoms- og Manddomsliv i Udlandet havde medført den første store Katastrofe: Salget af hans Fædrenegods. Om det gjorde noget stærkt Indtryk paa ham, fik Ingen at vide; da en af hans Ungdomsvenner følte sig for hos ham, fik han det Svar, at han havde glemt, at Godset var solgt... jo nu, da det blev nævnet, huskede han det, men han var lige glad. Imidlertid trak han sig, som man véd, tilbage i et Eneboerliv med sin allerede da midaldrende franske Husholderske. Hun havde søgt at indføre Orden og Økonomi i hans daglige Liv; af de Embedsmænds Fruer i Byen, der oversaa det Tvetydige i hendes Forhistorie, som Rygtet havde bearbejdet og omdigtet, paa Grund af hendes Nationalitet, og som brugte hendes Passiar til Sprogøvelser for deres Døtre, havde Fanchette benyttet sig til at lære at gjøre Indkjøb, at kjende danske Penges Værdi osv., men hun var ikke at formaa til at gjøre endog de svageste Forsøg paa at lære Dansk; saaledes undgik hun, trods sin Snildhed, ikke at blive snydt baade af Leverandørerne og de Tjenestepiger, hun holdt, men snart igjen afskaffede. Desuden var der ikke Tale om, at Friehling vilde forandre det Mindste i sine luxuriøse Vaner, og navnlig tog hans Forbrug af sjældne og fine

Digitized by Google

Vine til Aar for Aar. Fanchette søgte utrættelig at mane og advare sin Herre, baade naar han rekvirerede kostbare Retter, og naar han hele Dagen sad og drak af de dyreste Vine; men, baade naar hun gjorde dette, og naar hun forlangte et praktisk Raad af ham, blev hun afvist med Haan eller Spøg, ligesom hans Humør nu var til. Den gamle Sagfører i Kjøbenhavn, som lige fra hans Ungdom havde havt med Familiens Pengesager at gjøre, underrettede ham tidt nok om, at, hvis han forlangte saa meget om Aaret, maatte der tages op af Kapitalen; Friehling svarede ham blot ved at gjentage sin Rekvisition. Allerede da stiftedes Begyndelsen til Vexelgjælden. Den gamle Sagfører døde; hans Fuldmægtig overtog hans Forretning, og Friehling, som aldrig havde set ham, lod ham faa sine Sager under Behandling; det var jo det nemmeste. Det var i Begyndelsen af Halvtredserne, da der var stærkt Liv i Handel, Industri og Pengevæsen, som bragte Svindel og Humbug med i Følge. Friehlings unge Sagfører havde ivrig kastet sig ind i store Spekulationer; uden Vanskelighed imødekom han sin Klients Fordringer. Da kom Krisen 1857; Sagføreren fallerede; Friehlings tiloversblevne Formue var gaaet med i Svindelens Malstrøm; men, da han aldrig læste eller blot gjennemsaa Forretningsbreve eller Regninger, men saasnart han ved første Øjekast saa, at en modtagen Skrivelse indeholdt noget Saadant, kastede han den til Side, og, naar han havde en Bunke af dem, sendte han den til Sagføreren; kun Vexlerne skrev han altid

Digitized by Google

under. Friehlings Vexler, der i flere Aar vare blevne fornyede, vare ved Sagførerens Fallit blevne opkjøbte af Kommissionær, Stillingskommissær og Diskontør Parelius, der tillige var Ejer af to af Hovedstadens eleganteste Bordeller; denne Herre stod i livlig Forretningsforbindelse med Kommissionær Poder, som han navnlig brugte til at indkassere de tvivlsomste og smudsigste Fordringer rundt om paa Landet, og, da denne fik Nys om Friehlings Forhold, eggede han Parelius til at gaa frem paa den skaanselløseste Maade mod hans gamle Fjende. De Skridt, der foretoges, inden Parelius erhvervede Exekutionskjendelse osv., bragte naturligvis den lokale Øvrighed til Friehlings Kundskab, men denne kunde eller vilde ikke forstaa Sagens Sammenhæng; han havde jo før havt lignende Pengevanskeligheder, men dem havde Prokuratoren klaret for ham, og lige fra sin Barndom havde han levet i den Forestilling, at Penge kom af sig selv. Da Øvrigheden trængte paa ham, overgav han Sagen til en Prokurator i Byen, og, da denne søgte at forklare ham hans fortvivlede Stilling, hørte han ikke efter eller lod i hvert Tilfældo, som han Intet forstod. — Gjør, som De vil, sagde han. At han imidlertid havde en Anelse om eller Ængstelse for noget forestaaende Uhyggeligt, er mere end rimeligt, thi i den sidste Tid havde han drukket næsten dobbelt saa meget som ellers og været aldeles utilgængelig. Overfor den gamle Fanchettes Spørgsmaal havde han vedligeholdt en haardnakket Tavshed og var bleven i

Digitized by Google

Sengen. Da Udpantningsdagen kom, laa han tilsyneladende bevidstløs hen; Lægen, som Fanchette havde hentet, rystede paa Hovedet. Poder havde ikke turdet benytte sig af den ham af Parelius givne Fuldmagt af gammel Frygt for at faa Prygl, og, medens Fogedforretningen foregik i Dagligstuen, Spisestuen og i Fanchettes Værelse, laa Friehling i sit Sovekammer uden at røre sig og tilsyneladende uden at vide, hvad der foregik om ham.

Det var skrækkelige Dage for den gamle Fanchette og Thomas. Hun græd, susede og fægtede fortvivlet med Armene i Luften, og, naar hun var træt, lagde hun sig ind paa sin Seng i forstenet Fortvivlelse, fôr saa igjen op til Thomas for at søge Trøst; man kan forstaa, hvilken Trøst den stakkels Dreng kunde give hende, som han ikke en Gang kunde tale med.

En Aften vovede Thomas sig til at søge Frandsen, ja dristede sig til at banke paa Døren ud til den lille Gang mellem hans Kammer og Skjænkestuen. Ingen svarede, skjøndt han saâ, at der var Lys i Frandsens Værelse. Han gjentog sin Banken, men med samme Resultat. Tredie Gang dundrede han de tre Slag, som han huskede var Smed Johansens sædvanlige Signal. Da saâ han Lyset bevæge sig; det blev mørkt i Frandsens Kammer, og tunge Skridt af Trætøfler lød i Gangen.

— Der vanker ingen Puns i Aften, Du Smed, lød Frandsens Stemme ud gjennem Gangen. Jeg har Mavepine.

— Det er mig, Thomas Fris.

Digitized by Google

— Hvad vil Du, Dreng?

— Jeg vilde gjærne tale med Dem.

— Ja, men jeg vil ikke tale med Dig.

Thomas var allerede vendt om med sænket Nakke og var gaaet et Par Skridt hen ad Torvet, da han hørte Frandsens Røst:

— Hvor bliver Du af?

Thomas vendte om igjen:

— De sagde jo —

— Hold Mund og skrub ind! Skal jeg staa her og forkøle min Mave for din Skyld?

Frandsen gik foran, Thomas fulgte ham. Frandsen havde næsten fuldendt sit vidtløftige Nattoilette og stod i Underbenklæder med det gigantiske Bælte om Maven og de blaa Uldhoser op om Laarene, Benene i Trætøfler og den skyggeløse Hue paa Hovedet. Han satte sig paa Sengefjælen uden at sige Noget eller at se paa Thomas. Thomas vidste ikke, om han skulde tale først eller bie, til Frandsen spurgte ham. Saaledes opstod der en Pavse, som Frandsen afbrød ved at sige:

— Naa da?

Thomas fortalte i Korthed Sagernes Stilling paa Aagaarden. Da han havde endt sin Beretning, var det hele Svar:

— Øh!

Thomas sad helt forknyt, forover bøjet paa Stolen og gned sine Hænder tæt og langsomt mod sine Benklæder. Noget efter sagde Frandsen:

— Gaa nu, for nu skal jeg i Seng.

Thomas udbrød grædefærdig:

Digitized by Google

— Men hvad skal jeg gjøre?

— Ingen Ting, svarede Frandsen.

Thomas rejste sig op og nærmede sig Døren med dukket Nakke og stærkt sammenknugede Hænder. Frandsen sad paa Sengefjælen og hivede op i sine Strømpeskafter, saa det knagede i Maskerne. Da Thomas var nær ved Døren, hørte han en Tøffels Træhæl dundre haardt mod Gulvet; noget efter lød endnu haardere Slaget af den tilsvarende Hæl; i et langt Skræv med sine tynde Ben havde Frandsen naaet ham og grebet ham i Skulderen med et Tag med begge Hænder, saa Fingrene kneb i Kjødet; han surrede Knøsen om imod sig og saâ op og ned ad ham. Han blev ved at holde fast paa ham.

— Det er ækelt, saa Du bliver lang, sagde han, idet han syntes at maale hans Højde med sin egen.

Han gjorde nogle Grimacer, der fortrak baade Mund og Næse, slap Knøsens Skulder med den højre Haand, bevægede Tommel- og Pegefinger langsomt ind mod hans Næse og gav ham endelig, hvad man i Drengesproget kalder en ordentlig Begmand, og brølte «Bøh!» ind i Ansigtet paa ham. Saa skød han ham gjennem Gangen og ud ad Gadedøren, hvis Nøgle han omhyggelig drejede to Gange om; men strax efter hørte Thomas to Drejninger til den modsatte Side; Døren aabnede sig ganske lidt, og Frandsens Stemme lød ud igjennem den:

— Smed Johansen! Din taabelige Dreng!

Digitized by Google

Thomas vendte sig:

— Skal jeg tale med ham?

— Nej, Gu' skal Du ej. Tror Du, en bosat Borger i Byen har Noget at tale med Dig om? Jeg siger bare: Smed Johansen og jeg! Av for Satan, hvor det trækker!

Døren faldt i med et Smæld, og Nøglen blev atter drejet om to Gange. Thomas gik hjem med et lille Lysglimt i Sindet. Til disse to sære, gamle Pebersvende knyttede sig hans Haab og Trøst; Hjemmet laa i en fjærn Taage, som han ikke turde løfte; han tænkte paa dets Skikkelser som paa forlængst Afdøde.

Auktionsdagen nærmede sig, da det gamle Sted ved Aaen helt skulde ryddes. Thomas havde i de mellemliggende Uger Intet set til Friehling; af Tonefaldet i de Repliker, som den gamle Fanchette, der nu ikke, som i de første Dage, bestandig græd, henkastede til ham, af den mysteriøse Mine, hun antog, naar hun lagde Fingeren paa Næsen og løftede Øjenbrynene op i Panden, syntes det ham, at hun ikke var aldeles haabløs og fortvivlet. Fremmede Folk gik ind og ud af Huset i de Dage; en Gang hørte han Byfogedfuldmægtigens Stemme ude i Gaarden sige til en anden fremmed Person:

— Er han da gal, Hr. Doktor?

— Tilregnelig er han allenfals ikke, lød Svaret.

— Jeg har maattet tale med ham, men han svarer mig paa Sprog, som jeg ikke forstaar.

— Hm! Mig svarer han slet ikke, men ler

Digitized by Google

ad mig, naar jeg vil tale med ham om hans Sygdom. Bliver der slet ingen Ting til overs?

— Jo, en Masse Gjæld.

— Hm! Ja saa bliver en Plads paa en Sindssygeanstalt for offentlig Regning det Eneste.

— T — ja! svarede Fuldmægtigen i den beklagende Tone, som officielle Folk have til Disposition ved slige Lejligheder, og som tillige udtrykker Vedkommendes Overbevisning om, at der ikke er videre ved den Sag at gjøre.

Saa kom Auktionsdagen. Tidlig om Morgenen ryddedes Værelserne for Møbler, der bleve slæbte ud i Gaarden, hvor et Slags Telt var opslaaet med Plads for Auktionarius og hans Skrivere samt for den Del af Publikum, der mødte tids nok til at faa Plads paa et Par Bænke, bestaaende af et uhøvlet Bræt paa to Pæle, der løb langs et lige saa primitivt Bord. Den gamle Fanchette græd nu igjen voldsomt, medens Thomas og hun sad paa en Kjøkkenstol, hver i sit Hjørne af den tomme Salon, paa hvis oliemalede Vægge Maleriernes tomme Pladser havde efterladt store, falmede Firkanter og Ovaler, hvor nu Intet mere dækkede Rister og Sprækker i Væglærredet og i Loftsgesimsen, og hvor det dæmpede, farvede Lys, frembragt ved Gardiner og Portièrer, nu gav Plads for den urolige flakkende Belysning fra Efteraarshimlen, hvor Solen af og til brød skærende frem af de jagende Skyer og kastede sine Straaler mod Ruderne, saa det skar i Øjnene. Hver Lyd gav Ekko i de tomme Rum, hvor den hidtil var

Digitized by Google

bleven døvet af flere Lag Tæpper og af de polstrede Sofaer og Stole, hvis falmede Fløjel grinede mod Solen ude i Gaarden. Blæsten rev i Vinduerne, saa Sprosserne klaprede, og Ruderne klirrede. Saa kom der Øjeblikke med Stilhed som i en Gravhvælving; man kunde høre den syge Mands tunge Aandedræt helt inde fra Sovekamret gjennem Spisestuen; i saadanne Øjeblikke rettede den gamle Fanchette sig, krummede sin tynde, kloagtige Haand om Øret, tog sine Brunels Sko af og listede sig med Kattefjed paa de tynde Svikkelstrømper med løftet Skjørt gjennem Spisestuen og lagde Øret til Sovekammerdørens Nøglehul.

Snart lød Tale, der sank og steg, Hosten og Latter ude fra. Thomas gik ud i Gaarden og saa nu, hvor Havens høje Græs og Buske ubarmhjertig nedtrampedes af de tilstrømmende Auktionsgjæster, hvoriblandt han kjendte adskillige af Byens Borgerskab; der var ogsaa en Del Bønder og endelig en Hob Drenge, som gav sig til at slaas med de nedfaldne Frugter, og som navnlig, da de fandt et Par Hestekastanietræer, der havde strøet de tornede grønne, bristede Kapsler, ud af hvilke den rødbrune Frugt blinkede, i rigeligt Maal ud i Græsset og Gangen, udstødte et jublende Hyl og gave sig i Færd med at tildænge hverandre med disse ypperlige Projektiler. Et Bryllup, en Begravelse, en Sprøjteprøve, en Fugleskydning, en Session, en Auktion ere saa vigtige Afbrydelser i en dansk Kjøbstads daglige Liv, at det lokker alle ledige Existenser, navnlig Gadedrenge og Fattig-

Digitized by Google

huslemmer, til at hædre slige Festligheder med deres dvask begloende eller fløjtende og klinkspillende Nærværelse. Snart klirrede ogsaa de hultkrummede Kobberskillinger, hvormed dette sidste Spil nok kan drives til sin yderste Finhed, mod alle Husets Vægge og det gamle Stakits Tremmer; under Hvin, Skjændsmaal, Skubben og Sparken til Side maaltes Afstanden mellem de kastede Skillinger ved Spænd med de snavsede Fingre, paa hvilke Jord og Grus nu afsatte et nyt uorganisk Lag. Auktionen var ganske vist Anledningen til det talrige Møde af denne ledige Ungdom, men det var langt fra, at den begyndte Forretning forstyrrede dens Spil eller Slagsmaal. Auktionarius, Byfogdens Fuldmægtig, havde indtaget sit ophøjede Stade i Teltet; med en virtuosmæssig Tungefærdighed lød hans Stemme i stadig Crescendo, fra Allegro til Allegrissimo:

. . . En grøn Fløjels Lænestol! . . . 10 Daler er buden, 1 Mark, 10 Daler og 1 Mark . . . og otte, 10 Daler 1 Mark og 8 Skilling, og to Mark (her kom en sænkende Bevægelse med Hammeren), 10 Daler og 2 Mark! Ingen bedre? 10 Daler og 2 Mark! 10 Daler og 2 Mark. — Saa lød det afgjørende, kraftige Slag af Messinghammeren. . . . Det var Skrædermester Petersen, sagde Auktionarius sagtere efter at have sikret sig den sidst Bydendes Identitet.

— Det er mageløst, saa han raaber kjønt op, bemærkede en Bonde til sin Nabo. Han kan bralre

Digitized by Google

højere op end den nye Præst i Hvalsø, ham, der snakker om det levendes Ord.

— Ja, men Barias var lige godt skrappere sidste Sankt-Hans Markedsdag nede uden for Bagerens Lade.

— Ja jeg véd 'et sku'tte, replicerede den Første; Fuldmægtigen sætter da i som en Tyr. Det er ellers mærkeligt, at saadant et klejnt Menneske kan have saadan en grov Stemme. Men jeg synes, der er ligesom en Slags Beværtning der henne ved Stakittet. Hvem mon der hønser? Skal vi se lidt derhen?

Og de to tykke Bønder fik skubbet sig ud fra Bænken og gik hen til Stakittet, hvor der ud mod Haven stod et lille Bord. Det var Prøveflasker fra Friehlings Vinkjælder. Som Spurve, til hvem man kaster Brødsmuler i Grams, vare Folk styrtede til for at smage; de trængte sig om Bordet, skød hinanden til Side, bukkede sig ned og borede Armen ind mellem de Foranstaaende for om mulig paa denne Maade at bjerge et af de fuldt skjænkede Glas; stundom lykkedes det, stundom faldt det ud til, at Glasset væltede, og at dets Indhold udgødes i Ærmet eller ned ad Frakken paa en nærmere Staaende, der da udtrykte sin Harme med en Ed og en høflig Tiltale, som: — Naa, se sig for, Svinebæst! Et Par Kjøbmænd spillede Vinkjenderes Rolle, nippede sagte til deres Glas, kneb Øjnene til, smaskede gjentagne Gange med Tungen og nikkede eller rystede paa Hovedet, alt efter Prøvens Udfald. De havde næppe nogensinde

Digitized by Google

smagt ordentlig Vin i deres Liv; den elendige, med Sukker og Sprit tilsatte Tarragonavin, der kaldtes Sherry, og som blev til Portvin ved Hjælp af en Smule rød «Farve», dannede Hovedbestanddelen af deres Vinlager, hvoraf de forsynede Byens simplere Beværtningssteder og Oplandets Landsbykroer.

Thomas løb ud og ind fra Gaarden til Stuerne og omvendt; mod sin Villie saâ og hørte han skarpt Alt, hvad der foregik, saâ Poders blege, klamtfedtede Ansigt grine tæt oppe ved Auktionarius, saâ Hr. Parelius maale Gaarden med en Beriders ellers Erobrers stolte Skridt, med den blanke Silkehat paa Snur, Tommelfingrene i hver sin Vestelomme, med den store Guldkjæde snoet om Fingrene paa den venstre Haand; af og til tog han Cigaren ud af Munden for at fløjte en Knejpevisemelodi eller for overlegent og larmende at spytte langt ud fra sig. Stundom nærmede han sig Auktionarius og pegede paa et Nummer i det foran paa Bordet liggende Katalog; Auktionarius tilkjendegav sin Forstaaelse ved et Nik midt i sin Ordstrøm.

Paa en af disse hensigtsløse Farter mellem Husets Indre og Auktionsstedet løb Thomas lige imod en bred Skikkelse, der stod og gloede op ad Huset; aldrig saasnart gjenkjendte han den, før han instinktmæssig veg til Siden; han haabede med Held at kunne undgaa Skikkelsen, der tilsyneladende var aldeles optagen af sin Beskæftigelse; men Skikkelsen skrævede pludselig ud mod den Side, hvor Thomas vilde iværksætte sin omgaaende Bevægelse, og holdt sin Hesselkjæp ud i samme

Digitized by Google

Retning, en Manøvre, der viste, at samme Skikkelse var særdeles øvet i den Idræt at «gjenne» Grise. Thomas blev nødt til at blive staaende.

— Det er jo da vor Degns Søn — ham Thom's? sagde Ole Sørensens velkjendte Røst. Dette kunde Thomas trods sin nuværende Frakkedragt ikke benægte. Han blev staaende stille; det Samme gjorde Ole, og saaledes stod de vel et Minut tavse og saa paa hinanden.

— Det er nok egentlig skidt, sagde Ole, da han forgjæves havde ventet paa et Ord af Thomas. Jeg hører, at han, Manden, ikke kan blive ved Stedet.

Thomas saa ned i Jorden.

— O — o — d... ham? Hvad bliver der af ham? Jeg mener ham selv, ham, Thom's selv? Ole fandt det ikke passende at sige Du til den store Knøs; De fandt han for høfligt og valgte derfor han. Da Thomas ikke svarede, svarede Ole sig selv og sagde:

— Det bliver nok ogsaa skidt.

Nu maatte Thomas, hvor nødig han vilde, bryde den næste Pavse. Ordene bleve ham næsten siddende i Halsen, da han spurgte:

— Hvordan er det med Moder?

— Det er ogsaa skidt.

— Og Fader?

— Det er ogsaa skidt.

— Er han ogsaa syg?

— Næ — æ — æ —. Men han vil ikke rigtig triv's mere; alt Fedtet falder af ham.

Digitized by Google

— Hvordan . . . har . . . De det selv?

— Jo — o — o. Det er ligesom en Smule bedre.

— Har De da været syg?

— Næ — æ — æ — j.

— Thomas gjorde en svag Bevægelse til at fjerne sig, men standsedes ved en ny «gjennende» Gestus af Gaardmanden.

— Se — ja . . . se . . . der er vel aldrig blevet opfødt nogen . . . saadan . . . nogen Grise paa dette Sted?

— Nej der er ikke.

— Nej, det kunde jeg jo nok tænke. Men Smaakre'tur . . . Høns og saadant Noget?

— Jo, Husholdersken har holdt Høns og Ænder.

— Ja, det kunde jeg jo nok tænke. Se . . . og de skal vel sælges.

— Ja det skal de vel.

— Ja, det kunde jeg jo nok tænke. Er det Kokkekinesere, de Høns?

— Det véd jeg saamænd ikke.

— Nej, det kan jeg nok tænke; det véd han vel heller ikke . . . Er de stumprumpede?

— Nej de er ikke.

— Nej, det kunde jeg jo nok tænke; det er de vel ikke . . . Se nu . . . ham — Manden, Friddensberg, eller hvad han hedder, han har vel en Hob gode Gangklæder?

— Jo — o.

— Ja, det kunde jeg jo nok tænke . . . Kanske

Digitized by Google

man kunde faa dem raabt op under Et og kjøbe hele Bylten?

Thomas dirrede indvendig af Forargelse, men tvang sig og sagde kort:

— Det véd jeg virkelig ikke.

— Nej, det kan han jo ikke vide; det er rigtig nok, det kan han s'gu itte ikke. Men Fuldmægtigen maa vel vide det.

— Det maa han vel.

— Ja Gu' maa han saa; det maa han da.

Et tredie Undvigelsesforsøg fra Thomas's Side hindredes paa ny af Ole Sørensen paa sædvanlig Vis.

— Han... han selv... han Thom's, han vil vel ikke op i Kramers Bod igjen?

— Nej —.

— Nej, det kunde jeg jo nok tænke. Jeg har jo snakket med den gamle Svend om det.

Thomas blev nu opmærksom og betragtede Gaardmanden stift.

— Ja jeg har s'gu, bekræftede denne; men se... der skal jo mange Penge til; og Hveden har det været snavs med iaar.

— Hvad mener De? spurgte Thomas og rykkede uvilkaarlig et Skridt nærmere. Ole veg ét tilbage og sagde ligesom undskyldende:

— Men Rugen og Kornet*) har der jo ikke været Noget at klage paa.

Nu blev Forholdet det omvendte af, hvad det

*) Sjællandsk for Byggen.

Digitized by Google

var for lidt siden. Nu var det Thomas, der rykkede frem, og Ole, der retirerede for Thomas's indtrængende og spørgende Blik. Han gik langsomt med skrævende Skridt i Retning af Auktionsteltet og holdt ved et skraat og sky Øjekast, som han sendte Thomas ud over sin Skulder, samt ved den nu i en afværgende Stilling udstrakte Kjæp Degnens Søn i en passende Afstand fra sig. Under en Pavse, som Auktionarius gjorde, og som han benyttede sig af til at klare Stemmen ved en halv Bajer, nærmede Ole Sørensen sig og henvendte et Par Ord til ham, idet han lettede paa sin laadne Hue og benyttede sig af Lejligheden til med det Samme at klø sig i Hovedet. Auktionarius svarede med et afvisende Udslag med Haanden og en rystende Hovedbevægelse. Ole brummede Noget, som Ingen kunde forstaa, lagde sin Skraa til Rette i Munden med Tungen, borede sig ind til et Sæde paa den uhøvlede Fjæl, der tjente til Bænk langs Auktionsbordet, hvor han taalmodig sad i en krumbøjet Stilling i en meget lang Tid, som han søgte at fordrive ved at spytte ned for sig mellem Bordpladen og sig selv. De Gjenstande, der opraabtes, skjænkede han ikke et Øjekast; først da Auktionarius kom til Rubriken Gangklæder, rettede Oles Øjne sig hen imod ham, uden at han forøvrigt skiftede Stilling. Nu rykkede to af de Tilstedeværende, en gammel og en ung Mand, med udprægede jødiske Ansigtstræk, nær hen til Auktionarius og den Karl, som udbredte vedkommende Klædningsstykker paa Bord-

Digitized by Google

pladen, befølte Tøjet, rystede paa Hovederne og løftede paa Skuldrene. Ole Sørensen skottede mistænkelig til dem.

— En Dyffels Vinterfrakke . . . meget tykt Tøj . . . 20 Rigsdaler, raabte Auktionarius, medens han lod Øjnene løbe mellem de to jødiske Handelsmænd.

— Gammeldags Façon! Maa helt sys om, sagde den Yngre og rynkede Næse. Ti Daler.

— Ti Daler er buden!

— Og otte Skilling, raabte den Gamle.

— Og tolv Skilling, raabte den Yngre endnu højere.

Bestandig bød den Ene den Anden over med fire Skilling; Budene faldt hurtigere og hurtigere, ved hvert Overbud gnistrede de brune Øjne forbitret over til hverandre. Endelig naaede de til 12 Daler. Der blev nu Stilhed; Auktionarius løftede Hammeren.

— Jeg byder en Mark til, sagde Ole Sørensen.

Som trukne i en Snor drejede begge Handelsmændenes Ansigter sig hen mod Bonden, der rolig tog sin Skraa ud af Munden, svøbte den i et Stykke graat Karduspapir og stak den ned i Vestelommen.

Med faa Forandringer gjentog det Samme sig ved ethvert af de efterfølgende Klædningsstykker; Ole lod de to jødiske Marchandisere byde, til han mærkede, at Budene begyndte at falde i et langsommere Tempo, saa bød han en Mark eller otte Skilling til, alt efter Omstændighederne. Auktio-

Digitized by Google

narius studsede, og efter at have tilslaaet Ole Sørensen tre Par Benklæder, spurgte han ham:

— Vil Ole Sørensen oprette en Handel med brugte Gangklæder?

— Det kan godt hænd's, svarede Ole med uforstyrret Ro. Det er jo Snavs med Hveden i disse Aar, og det bliver kanske værre.

Da en klækkelig Hob Klædningsstykker og Linned var ham tilslaaet, rejste han sig op fra Bænken, tog en vældig, fidtet Skindpung op af Buxelommen, løste Læderlidserne op, som holdt den sammen, og sagde:

— Ja se — naar jeg lægger Pengene paa Bordet, kan jeg vel tage alle disse Dele med mig?

— Værs'artig, sagde Auktionarius.

Ole kunde knap spænde om Bylten med begge Armene. Møjsommelig fik han banet sig Vej gjennem Publikum med samt sin Byrde, der vakte den klinkspillende Ungdoms satiriske Opmærksomhed, og under Tilraab som:

— Tag Jer i Agt for, at I ikke taber alle Jeres ti Par Buxer, Fatter! skred Ole med stoisk Rolighed gjennem Haven hen mod dens Udgang. Paa hver Side af Haven, støttede til Laagestolperne, stod de før omtalte Handelsmænd.

— Hør, min gode Mand! raabte den Yngre ham imøde; jeg giver to Daler mer for hele Bylten, end De selv har givet.

— Jeg giver tre! raabte den Gamle, før den Første havde endt sin Frase.

Digitized by Google

— Det var Saten, sagde Ole og satte sig, noget forpustet, paa en Afvisersten ude paa Vejen.

— Tre og tre Mark, raabte den Yngre.

— Det var altid tre Mark til, sagde Ole.

— Faar jeg saa Bunken?

— Næ — æ — j, sagde Ole.

— Lad vos se paa de enkelte Sager; vi kan handle om hvert Stykke for sig, bemærkede den Gamle.

— Værs'go, sagde Ole.

Den Yngre tilkastede sin Kollega et hadsk Blik.

Nu blev en Del enkelte Klædningsstykker befølte og bekrammede; de to Handlende bød stadig hinanden over; i Reglen fik den Yngste det sidste Bud, men Ole svarede hverken Ja eller Nej, men lod Sagen gaa sin uforstyrrede Gang. Da hele Bylten var sorteret og vurderet, gjorde den Højstbydende en hurtig Addition og vilde ved den bevise Ole Sørensen, at nu havde han tjent syv Daler ved Handelen. Ole kløede sig bag Øret, mens han, uden at bevæge et Lem, stirrede ned mod Jorden. Saa løftede et dybt Suk hans hele Overkrop i Vejret, Haanden søgte ned i Lommen til Skindpungen, som han befølte, tog op, vejede i Haanden og vred den øverste tomme Del mellem Fingrene.

— Saa er Klæderne mine, sagde den yngre Handelsmand og pegede ned paa dem, hvor de laa udkrammede paa en Græsrabat mellem Vejen og Havegjærdet.

Ole svarede ikke; han vred nu Pungen, saa

Digitized by Google

det knagede, skottede omkring sig, som han vilde søge Raad hos Træer, Buske og Gjærdestaver, og ridsede dybe Furer paa Kryds og paa Tværs i Vejens Grus med sin Hesselkjæp med et saadant Tryk, at Kjæppen var nær ved at knække. Nogle svage Trækninger gik over hans ellers ubevægelige Ansigt; Øjnene borede sig atter ned i Jorden.

— Syv Daler er mange Penge, mumlede han næsten uhørlig, da Ordene sivede ud mellem de sammenbidte Tænder.

— Hvad 'faler? spurgte Kræmmeren spændt.

— Jeg sagde ingen Ting, svarede Ole.

— Kan jeg saa tage Klæderne? spurgte den Første utaalmodig og raslede med sin Pengepung.

Ole rejste sig tungt op fra sit Sæde. Hans Mund aabnede sig til Svar, men der gik ingen Lyd ud af den. Fra Øjenkrogene fulgte han med Blikket den Fremmedes Pung, som gjorde svage Pendulsvingninger i Luften.

— Naa, kan jeg saa tage desse hersens Tøj, hvad? lød Stemmen igjen.

— Næ! svarede Ole kort og højt. Strax derpaa lettede et Suk hans Bryst, og hans Ansigt antog sit sædvanlige flegmatiske Udtryk, medens han bukkede sig og samlede Tøjet sammen.

— Vil den Mand gjøre Nar ad Folk? spurgte den yngre Handlende med en Røst, der skingrede som en falsk Trompet.

I den roligste, tværeste Tone gav Ole ham et Gjensvar i Form af en populær Opfordring, som jeg ikke tør nedskrive, og begav sig ud paa Vejen

Digitized by Google

op mod Byen, atter med sin Byrde i Favnen, medens han holdt Hesselkjæppen mellem Tænderne. Auktionen havde lokket den lystigste Del af Byens Gadeungdom til sig, og Ole Sørensen slap, uhindret af satiriske Stikpiller, op gjennem Gaden til Torvet, hvor han gik ind ad Døren, der førte til Kjøbmand Kramers Skjænkestue.

Der sad Frandsen og Smed Johansen ved hver sin Ende af det umalede Fyrretræs skurede Plade, hvorpaa Smeden tegnede Figurer af det spildte Øl og Brændevin. Frandsen betragtede ham et Par Minuter indigneret og sagde:

— Kunde Du saa lade være med det Svineri?

— Nej, svarede Smeden, jeg bliver ved, for jeg er gal i mit Hoved.

Just som denne sidste Replik faldt, traadte Ole ind ad Døren og bredte Klæderne ud paa Bordpladen.

— Naa, sagde Frandsen og gav sig tavs til at undersøge de enkelte Stykker. Snart nikkede han lidt, snart gjorde han Grimacer, eftersom de behagede ham eller ej! Ole, som var mat baade efter den udstaaede Sjælekamp og af at slæbe den store Bylt, satte sig paa en Stol i Krogen tæt ved den gamle Bilæggerovn, der udstraalede en stegende Hede i den lave Stue; snart tydede hans Hoveds nikkende Bevægelse paa, at han var falden i Søvn, hvad end yderligere bekræftedes af en svag Snorken, ikke ulig en gammel Kats Spinden.

— Nu snorker han, det Bondebæst! brummede Smeden.

Digitized by Google

— Hvad rager det Dig? sagde Frandsen.

— Jeg er gal i mit Hoved, sagde Smeden igjen.

— Det er af lutter Gjerrigskab, sagde Frandsen.

— Gjerrigskab? Nej, jeg siger ikke Noget imod at give den gale Mand nede fra Aagaarden og hans tyske Jomfru Tag over Hovedet og en Bid Mad; jeg siger heller ikke Noget imod at hjælpe Degnen Fris's Dreng, men jeg ærgrer mig over, at de skal hentes i Vognmand Olsens nye Wienervogn. De fire Mark, det koster, er ligefrem smidte i Rendestenen.

— Du skulde skamme Dig noget, sagde Frandsen. Jeg pressede Bonden der henne til at kjøbe alle Mandens Gangklæder og forære ham; han gjør ikke Vrævl bagefter, men sidder og snuer ganske rolig. Og Du, som er bosat Borger i Byen, vil lade Dig lumpe af en Bonde.

Efter at have præsteret en lang, knurrende Mumlen tav Smeden og fortsatte sin forrige Idræt, at tegne Figurer af Øl og Brændevinssjatterne paa Bordet. Lidt efter vaagnede Ole Sørensen henne i Kakkelovnskrogen med en Gaben, der var saa lang, at han foretog en Tredeling af den, saa den lød:

— Aa ja . . . Gu' ja . . . aa ja saa Gu'!

Frandsen sendte ham et af sine foragtelige Skraablik med obligat Mundgrimace. Saa rejste han sig op og gik med Hænderne korslagte paa Ryggen frem og tilbage i Skjænkestuen, mod hvis Gulv hans med Sinker forsynede Støvlehæle tram-

Digitized by Google

pede vældig. Hans Ansigt fik et endnu surere Udseende end sædvanlig; og at der rørte sig noget højst Mærkeligt i hans Indre, viste sig dels ved, at han under en af disse Spaseretoure op og ned ad Gulvet, kastede sin Hue, der næsten aldrig forlod hans Hoved, og som selv om Natten erstattedes af et ældre Exemplar af Arten, hen ad Bordet, dels ved en hyppig Rømmen, der var lige saa mange Tilløb til at tage Ordet, men som hver Gang stoppede. Tilsidst gik han — mod Sædvane — ikke ud i Butiken, men ind i sit Kammer, hvis Dør han slog haardt i efter sig. Smeden og Gaardmanden tede sig som Skoledrenge, naar de slippe for en strix Lærers Opsyn; de saa først paa hinanden, saa hen imod den tillukkede Dør, saa sendte Smeden Ole et ganske lille Nik, som denne gjengjældte.

Der var aabenbart fra begge Sider en Trang til Meddelelse; men begge Parterne havde en Modstand at overvinde, Ole paa Grund af sin Mistænkelighed og Forsigtighed, Smed Johansen paa Grund af sin naturlige Tværhed og Ordknaphed, endvidere var der saa meget af gammel Kjøbstadborgerstolthed i ham, at han ikke vilde give sig for meget hen overfor en Bonde. Baade han og Frandsen, der indtil for faa Aar siden uden videre havde sagt «Du» til enhver Bonde, havde med stor Selvovervindelse og efter indbyrdes Samraad gjort Tidsaanden den Indrømmelse, at undgaa ethvert Tiltalepronomen ved stadig at gjentage Vedkom-

Digitized by Google

mendes Navn. Endelig vovede Ole Sørensen at bryde Isen:

— Det kommer lige godt til at koste mange Penge, sagde han.

— Gu' gjør det saa, replicerede Smeden.

— Ja, det gjør s'gu. Og hvad rager saa det Hele En?

Ole havde vovet sig for vidt frem, thi, skjønt Johansen efter i meget lang Tid at have modstaaet sin Ven Frandsens indtrængende Opfordringer til at indrømme Friehling og hans Husstand foreløbig Husly og Føde stadig fandt, at det var noget urimeligt Noget, saa vilde han dog ikke have Udseende af at holde med Ole, som Frandsen en Gang, da han var kommen til Bys, havde ladet skjænke saa rigelig for, at han havde afpresset ham Løfte om ogsaa at spæde til. Smeden besvarede Gaardmandens sidste Reflexion med en afvisende Haandbevægelse. Ole lod Tungen glide over Læberne, krummede sig helt forover og sad og stirrede ned i Gulvet med begge Hænderne knyttede om Hesselkjæppen. Spirerne til en lettende, gjensidig Udtalelse kvaltes i Fødselen; et godt Stykke Tid mæledes der ikke et Ord af de to Tilstedeværende i Kramers Skjænkestue.

Døren til den gamle Svends Kammer gik op, og han selv viste sig i en lang, brun Klædesfrakke, højt og stramt bundet sort Silkehalstørklæde, men uden synligt Spor af Kraver eller Flipper. En sort Silkehat, hvis Lød forøvrigt spillede i det Røde, sad ham dybt ned i Panden. Uden at henvende

Digitized by Google

Talen bestemt til Smeden eller Ole sagde han kort og kommanderende:

— Saa gaar vi hen og henter Vognen.

— Det jager ikke, svarede Smeden tvært, trak sin korte Pibe op af Baglommen, strøg en Svovlstik af mod Bænken og tændte Piben. Da Ole saâ dette, luede ogsaa Modet til passiv Modstand op i ham; han holdt Svovlstikken op mod den varme Kakkelovn og fik ogsaa Ild paa sin korte Merskummer, hans Galapibe, som han altid havde med, naar han var i Kjøbstaden.

Frandsen tog sit store, tykke Sølvspindeluhr op af Lommen, saâ længe paa det, mens hans Mundvige beskrev endnu spidsere Vinkler end sædvanlig. Han gik hen til et Skab over Skjænken og tog en Flaske ud deraf.

— Jeg vil have en Snaps sød Extrakt, sagde han, for jeg fryser.

Efterat have skjænket et Frimurerglas fuldt spurgte han i den ligegyldigste Tone af Verden:

— Vil I have et med?

— Nej jeg vil ikke, svarede Smeden.

— Nej, ellers Tak, sekunderede Ole.

— Saa kan I lade vær', sagde Frandsen, tømte sit Glas og vilde til at sætte det ind i Skjænkeskabet igjen. Smeden saâ langlig hen til ham; Ole strøg sin Mund med Bagen af sin nøddebrune, ru Haand og kneb Øjnene til.

— Var det Extrakt, Du sagde? spurgte Smeden og saâ ud ad Vinduet, som om han tænkte paa andre Ting.

Digitized by Google

— Talte jeg kanske ikke højt nok? snerrede Frandsen.

— Jo—o—, saa vil jeg nok have en Snaps.

— Altid er der Vrøvl med Dig. Der! — og nu skød han Flasken og Glasset hen til ham.

Smeden drak og kastede Blikket spørgende mellem Frandsen og Ole Sørensen, men Frandsen bevarede en urokkelig Tavshed. Da sagde Smeden:

— Skal Du ikke byde Ole Sørensen en Snaps?

— Jeg har budt ham en.

— Ja, men Du véd da nok, at ude paa Landet bruger man ikke saadan at sige Ja strax.

— Vil Ole Sørensen have en sød Snaps med?

— Ja, nu siger jeg Tak den, som byder, svarede Ole.

Nu var Ceremoniellet overstaaet, og Frimurerglasset cirkulerede flittig. Det var det, Frandsen vilde. Han vidste, at Hjerterne ofte bleve bløde paa Folk, naar de fik Noget at drikke, og han vilde tale til Hjertet hos sine to Gjæster. Men han vidste ogsaa, at han vilde gaa i Staa tyve Gange, hvis han var nøgtern; derfor tog han sig selv adskillige Opstrammere for at faa Flugt i den Tale, som han havde brygget paa, medens han i stor Langsomhed havde foretaget sit Toilette inde i det lille Værelse. Da hans lange Erfaring sikkert viste ham, naar Smeden var paa det Stadium, at han let blev rørt, tøvede han, til denne havde drukket den femte søde Snaps. Med Hensyn til Ole Sørensen maatte han løbe an paa det Uvisse; men Smeden var ogsaa Hovedfæstningen, der skulde

Digitized by Google

overgive sig paa Naade og Unaade for det sidste afgjørende Angreb. Efter den lange, tavse Glæde over Snapsene slog Frandsen i Bordet og raabte:

— Menneskene er noget rigtigt Skidt og Skab!

— Ja det er sandt, svarede Smeden og nikkede bifaldende, medens Ole af Mangel paa Sans for slige abstrakte Almindeligheder skjænkede sig en frisk Snaps. Frandsen vedblev:

— Og man er meget tiere gal i Hovedet, end man er glad.

— Ja, det er et sandt Ord, svarede Smeden. Ole drak den første Trediedel af Snapsen.

— Og det hjælper s'gu ikke, om En ved Sparsommelighed har faaet bunket en Stabel Specier eller Femdalersedler sammen.

— Ja... jeg véd 'et s'gu dog itte, indvendte Ole sagte og frygtsomt.

— Nej, det hjælper s'gu ikke, siger jeg, for jeg véd det (et nyt Slag i Bordet). Ser Du, Johansen, vi har hverken Kone eller Børn, og vi to véd, hvad vi véd. Da vi var allermest gale, ser Du, saa blev vi glade, da Specierne fik Gang til den lille Nikolaj, ham, Mines Nikolaj; nu kan han s'gu selv tjene dem, saa der er ingen Fornøjelse ved at give ham flere; naar Folk er udlærte, skal de selv tjene deres Brød.

— Det er rigtigt, sagde Smeden.

— Ja ellers sagde jeg det ikke. Ja Gu' er det rigtigt; det behøver Du ikke at sige mig. Men nu har jeg kjendt mange Læredrenge, men aldrig har jeg havt saadan en Dreng som Deg-

Digitized by Google

nens Dreng. Han var en rigtig Torsk i Butiken, for han gloede ud over Alting, hvad han tog fat paa; men netop de, der glor saadan, de har det her inde (her prikkede Frandsen sig paa Panden). Og, dersom Du, Smed, og saa Ole Sørensen ikke holder, hvad I lovede mig, da vi for et Par Uger siden sad her ved dette Bord og drak røde Kirsebærsnapse, saa... ja saa vil s'gu Forsynet og Guddommeligheden og dette herre ... ja... det deroppe sige til Jer en Gang i det andet Liv..., at I har været nogle Fedteprinser, og hvad Enden saa bliver paa det, det véd I bedre end jeg. Og at Du, Johansen, som alle dine Dage har været saadan et mageløst godt Menneske (her gik Stemmen over i Graad, og Smeden græd med) vil snakke Noget om, at Du har klistret noget Tapetpapir paa Væggene i din ene Stue ud til Gaden for at huse en gammel En, som det er gaaet galt for Fruentimmersludders Skyld, ligesom det er gaaet os to, og som har været en sær Kantøffel, ligesom vi to er, og som har taget sig af Degnens Søn ... ja nu har jeg glemt, hvad jeg vilde sige ... men saa er der, F— klø mig, ikke Dyd eller Kristendom i Leveren paa Dig ... og hvis Du vil være en Prakker for en Wienervogns Skyld, der skal hente en gammel, syg Mand, saa er Du ikke værdig til at bære Navnet Smedemester Johansen, som altid har været et Hædersnavn blandt denne Bys Borgere ... og se, hvis Ole Sørensen viser nogen Slags Gjerrigskab, saa vil For-

Digitized by Google

synet nok straffe Ole Sørensen ved at tage al Trivsel fra Ole Sørensens Grise og Ungkvæg.

Ole Sørensen blev helt bleg. Han havde allerede drukket saa meget, som der hørte til for at rokke hans ellers rent rationalistiske Stilling til alt Metafysisk; sæt nu, Kramers gamle Svend kunde kaste «et ondt Øje» paa Kreaturer! Han udbrød:

— Nej holdt . . . nej holdt . . . jeg skal nok hjælpe Degnens Thom's . . . og Gangklæderne har jeg betalt, som jeg lovede.

— Saa gaar vi over til Vognmanden og tager Wienervognen, sagde Frandsen. Han gik selv foran; de to Andre fulgte i nogle Skridts Afstand. Ole hviskede til Smeden:

— Han er farlig præstelærd, Kramers gamle Svend.

— Ja, naar han faar et Par Glas, snakker han forskrækkelig bevægelig, sagde Smeden, idet han tørrede sine Øjne og snød sin Næse. Frandsen gik nu over Torvet med sænket Hoved, helt mat af den uhyre Anstrængelse; Sveden perlede paa hans Pande, og han trak Vejret hurtig og stødvis. Han sagde ved sig selv, at det skulde gaa haardt til, hvis han nu i otte Dage lukkede sin Mund op uden til de allernødvendigste Ord. Det var forøvrigt noget helt usædvanligt, at Frandsen forlod Butiken paa denne Tid af Dagen; Fru Kramer trykte sin spidse Næse flad mod Dagligstuens Rude for inderlig oprørt at se efter Frandsen; hendes Mand stod med skrævende Ben paa Torvet

Digitized by Google

og tyggede sin Cigarstump flad; Frandsen lettede i Forbigaaende paa Hatten ad ham; det kunde aldrig være faldet ham ind at give sin Principal nogen som helst Forklaring eller at spørge ham om Forlov til at gaa sin Vej. Frandsen satte aldrig sin Fod i Brænderiet eller i Studestalden, men i Butiken betragtede han sig som Enehersker; han havde tidt med Selvfølelse sagt til Smed Johansen:

— Kramer — hæ — lad ham passe Fæet, jeg skal nok passe Folkene.

Nede paa Aagaarden var Auktionen endt, og de tilstedeværende Folk vare gaaede hver til Sit. Det var blevet sen Eftermiddag; Larmen var nu bleven afløst af Dødstilhed, der pludselig afbrødes af Skridt, der drønede tungt gjennem det tomme Huses Stuer, hvor det før af Gardiner og Draperier afdæmpede og farvede Lys nu grinede spottende i hele sin prosaiske, ubarmhjertige Skarphed gjennem Ruderne, medens Vinden ruskede i Vinduerne, saa Sprosserne klirrede, og banede sig Adgang gjennem mangfoldige Utætheder og Huller, saa Støvlaget, der fordum havde samlet sig under Gulvtæpperne, af og til blev levende og hvirvlede sig lavt langs Gulvet. Der, hvor Malerierne havde hængt, var Væglærredets Oliefarve afbleget eller sprukket, saa de graabrune, grove Traade stak sig frem med plebejisk Skamløshed, ligesom oppe under Loftet Gesimsens Stuk afbrødes af den blottede Rørbeklædning. I Salonens Kroge stod hele eller ituslaaede Flasker; i Vindueskarmene fandtes

Digitized by Google

Avisstumper, glemte eller oversete Bøger og Piecer, skidne og bestøvede, mellem skaarede Underkopper og fodløse Vinglas. Da Døren, der bandt stærkt, gik op fra Sovekammeret, klaprede og dirrede det, som om det gamle Hus skulde falde sammen; et stort Stykke Kalkpuds faldt klaskende ned fra Kakkelovnspladsen paa Jernpladen foran Kakkelovnen; samtidig peb Vinden gjennem Røret og frembragte en sagte Ringen i det tynde Jerns utætte Sammenføjninger.

Friehling skred tungt fremad, med den højre Arm om Thomas's Skulder og den venstre stukken ind under den gamle Fanchettes højre Arm. Han bar en lang, graa Frakke og en Rejsehue paa de smukke, graa Krøller. Øjets Blik svævede ubestemt ud i Rummet, det saa ud, som løb det uden om alle Gjenstandene, men om Munden laa et underlig distræt Smil. Han var bleven meget magrere og blegere; den før saa fyldige og stærke Hals's Muskler hang nu som matte Kjødlapper; det tætte, karmoisinrøde Net i hans Ansigt stak nu grelt af mod det Bleggule; Hændernes Aarer vare stærkt fremtrædende, medens Huden imellem dem laa rynket og løs. Af Fanchettes Ansigt saas kun Næsen og to smalle Strimler paa hver Side af den bag den gammeldags, sorte Fløjels-Kyse; et langt, sort Overstykke hang tæt ned om den tynde Krop. Ved Siden af disse to Figurer tog den sunde, næsten voxne Dreng med det tætte, sorte Haar, de rødbrune Kinder og de blanke, sorte Øjne sig ud som et Symbol paa Liv og

Digitized by Google

Virkelighed, der protesterede mod hine som mod blodløse Omrids, manede op fra Skyggeriget, fra Drømmeverdenen.

I Forstuegangen stod Friehling stille, og de to Andre standsede med ham. Han drejede Hovedet om og rettede Øjnene gjennem den aabne Dør ind i sin tomme Dagligstue. En Trækning gik over hans Ansigt; den slog ud i en svag Latter. Saa nynnede han med næppe hørlig Stemme:

Jordens gudar, all er lycka
Är ett stoft, ett glittergrus:
Fattigdomen vid sin krycka
Lemnar lätt sitt trånga hus!
Movitz går till nästa krogen,
Borgar der fornöjd ett krus,
Tar ett rus,
Tapper och trogen,
Somnar vid ett sexörs-ljus.

— *Oh, je connais cet air*, sagde Fanchette; *il n'y a rien de plus affreux.*

Friehling lo igjen, lod Blikket glide op og ned ad hende og nynnede:

Posséder dans sa hutte
Une table, un vieux lit,
Des cartes, une flûte,
Un broc que Dieu remplit,
Un portrait de maîtresse,
Un coffre et rien dedans;
Eh gai! c'est la richesse
Du gros Roger Bontemps.

Nu græd Fanchette, saa hun hulkede.

Digitized by Google

— *C'est . . . c'est terrible . . . mais c'est charmant*, sagde hun og tørrede Øjnene under Kysen.

Da de kom ud af den sidste Dør og skulde til at gaa ned ad Stentrappens Trin, mærkede Thomas, hvor Benene krummede sig mat under Friehling. Han tog et Tag i hans Arm for at stivne ham; Friehling mumlede i Øret paa Fanchette:

— *C'est toi qui as trébuché, la vieille! Raidis-toi. Il faut faire mille lieues à pied maintenant. Il faut... il faut faire le tour du monde.*

Fanchette bøjede sig bag hans Nakke og rystede paa Hovedet til Thomas.

De kom ud i Haven. En klam, kold Vind slog dem imøde. Lindene og Kastanietræerne vare omtrent nøgne; de affaldne lysegule Blade laa klæbede mod Græsset og den fugtige Jord; Vanddraaber gled sejgt, gummiagtigt ned ad Stammer og Grene; den kryddersøde Lugt, der er ved Efteraarsløvet, bares af Vinden lige imod de Udtrædende. Det havde været Bygeveir med ruskende Regnskyl de sidste tre, fire Timer; nu var Himlen klar over den gamle Allés nøgne Toppe; et stikkende Lys faldt paa skraa ned i den; Friehling lukkede Øjnene med et Udtryk af Vrede og Smerte paa én Gang. Et fugtigt Blad faldt ned i Ansigtet paa ham og blev hængende; han løftede Haanden fra Thomas's Skulder, rev det af og kastede det fra sig, som var det et hæsligt Dyr, det var ham væmmeligt at røre ved. Han klemte

Digitized by Google

Øjnene endnu fastere i. Han sagde med et Smil, der dog ligesaa meget var en Grimace:

— Luk Øjnene i, Dreng! Hører Du?

— Ja, svarede Thomas.

— Har Du gjort det?

— Jo jeg har. Thomas forstod godt, at det var bedst at snakke ham efter Munden.

— Ja, for alt det, vi saâ før, var Løgn. Det er Sommer, varm Sommer med Oranger og Druer. Er det ikke?

— Jo, svarede Thomas.

— Kan Du se sorte Øjne, brune Ansigter, kraftige broncegule Halse med røde Koraller om der henne bag Løvet i Loggiaen?

— Jo.

— Synes Du, vi gaar langsomt? — Han hang nu saa tungt paa Thomas's Skulder, at denne var lige ved at synke i Knæ.

— Nej.

— Nej, det har Du Ret i. Det gaar i en strygende Fart. Kan Du se, hvor Landskabets Linier synker og stiger med en diset Guldrand langs alle Omridsene?

— Ja.

— Det er meget varmt. Friehling dirrede samtidig af Kulde, saa hans Tænder klaprede. — Man bliver tørstig. Spring op i det Osteri . . . det med den smalle Stentrappe, som Roserne slynger sig op ad, og hent noget Vin.

Thomas stod et Øjeblik raadvild. Han turde ikke slippe Friehling og vidste ikke, hvorledes han

Digitized by Google

skulde bære sig ad. Han saâ paa Fanchette, der blinkede til ham. Ordet «Vin» havde hun forstaaet. Hun arbejdede Noget ud af en Lomme paa Indersiden af sin Kaabe — det var en halv Flaske Vin, som hun satte op under Munden paa Friehling, bag hvis Ryg hun hviskede til Thomas:

— *Tout ce que j'ai pu sauver des griffes de cette canaille.*

Friehling tømte hele Halvflasken, som han kastede fra sig og sagde:

— De har *vino chiuso* her. Naa, det er *Marsalla?* Jeg vilde hellere havt *Falerner.* Men kan Du nu se, vi er i Vinens Land, min Dreng? Hold bare Øjnene lukkede!

Hans Stemme blev svagere; Ansigtsmusklerne hang mer og mer slappe ned; hans Ben mattedes; han faldt helt forover. Thomas maatte gribe ham om Livet.

— Vi har gaaet meget langt. Jeg tror, jeg er træt, sagde han og forsøgte paa at le, men det blev til en stønnende Hoste.

Thomas fik ham drejet til Side og lænet op mod en tyk Lindestamme. Fanchette slap hans Arm; hun var nær ved at besvime af Træthed. Friehling aabnede Øjnene og saâ omkring sig som En, der vaagner af Søvne.

— Giv mig min Stok! sagde han.

Thomas vidste ikke, hvad han skulde svare. Den tykke, guldknappede Bambusstok, som Friehling bar, naar han gik udenfor sin Ejendoms Grænser, og som Thomas godt huskede fra den Gang,

Digitized by Google

han første Gang traf ham ved Mergelgraven ude paa Marken, havde han hørt blive raabt op ved Auktionen.

— Giv mig min Stok! gjentog Friehling med et mat og dog underlig drillende Smil.

— Den ... den ... er, stammede Thomas.

— Solgt ved Auktion, vil Du sige, Din dumme Dreng. Det er Løgn. Her har ingen Auktion været. Men den Kjæltring — ham, Skriveren ... Poder ... har stjaalet den.

— Ja, det er sandt, sagde Thomas.

— Ser Du, jeg husker bedre end alle I andre. Hm ... hvad var det nu, han havde stjaalet — han — Skriveren fra Favrbogaard?

— Det var Deres Stok.

— Tag en Knippel op fra Jorden og giv mig den.

Thomas adlød, idet han bukkede sig ned og tog en Kvist op efterat have vinket til Fanchette, at hun skulde holde fast ved Friehling, der stod lænet til Lindestammen. Friehling greb Kvisten, bankede med den paa Stammen og lagde Øret til, hvor han havde banket. En lyttende Spænding strammede de slappe Træk, den afløstes af en ængstelig, spørgende Mine.

— Hørte Du ingen Ting?

— Nej.

— Du er en Bondeknold. Jeg — jeg hørte Dryaden svare mig. Den store Pan er ikke død. Jeg vil videre.

Den møjsommelige Vandring begyndte igjen.

Digitized by Google

Thomas havde ved et Bud fra Frandsen samme Formiddag faaet at vide, at der vilde holde en Wienervogn beredt til Friehling oppe paa Vejen uden for Haven; han stræbte nu efter at naa dette Maal. Det var i Løbet af Dagen gaaet op for ham, at den gamle Kræmmersvend havde sin Finger med i et eller andet Redningsapparat, der skulde kastes ud til de Skibbrudne paa Aagaarden.

Det var nu blæst stærkt op; det mærkedes tydeligere nu, da Træerne ikke længere gave Læ. Store Skymasser med lasede, evig skiftende Rande hang helt ned i Horizonten. Den synkende Sol brød stundom igjennem, saa Skyernes skidenbrune Partier bleve kobberfarvede med blanke Rande, som glimtede hvidglødende, saa det skar i Øjnene. Løvet hvirvledes i store Buer fra Haven ud over Vejen, en Del af det fangedes af Aaens smaa, krusede Bølger, paa hvilke de gule, brune og røde Blade hvirvlende og hoppende dreves med af Strømmen, som skvulpende brødes mod Bropillerne, medens Vinden tog i de Jernkjæder, der forhandt Stenpælene foroven, som i Forbindelse med disse Kjæder dannede Broens Rækværk. Der var en Raslen, Knitren, Knagen, Skvulpen, Susen og Hvinen i Rummet rundt om, en trodsig Uro, et hvileløst, glædeløst Liv, fjendtlig og drilsk stemt mod de Existenser, Mennesker, Dyr og Planter, der skulde færdes i det. Snart piskede Vinden de Vandrendes Klæder ind imod Kroppen, og gjorde alt muligt for at rive Hatte eller Huer af Hovedet paa dem, snart piskede Regnen dem skraat

Digitized by Google

og stridt paa Ansigt, Kind eller Nakke, snart skar Solen dem ondskabsfuldt i Øjnene, medens den fugtige Klamhed isnede Hænder og Fødder; Træer, Buske og Planter bleve tvungne til de mest forpinte Vridninger, Snoninger og Bøjninger; af og til hørte man et skarpt, tørt Knæk; en Kvist eller Gren faldt ned, men Lyden af dens Fald døvedes af det opblødte Vejdynd eller det vaade Græs under Havens Træer. Stundom klang det syngende i Tremmerne paa Havens forfaldne Stakit.

Ligesom vore tre Vandrende kom ud paa Vejen, fejede et stærkt Vindstød hen over Aaen; den blev sat i stærk krusende Bevægelse; dens graa Farve blev dunkel-violet; der gik en skingrende Piben gjennem Luften; Regnen slog sine Pile lige i Ansigtet paa de Tre, som de kom udenfor Havens Laagestolper. Friehlings Rejsehue blev reven af ham; det lykkedes Thomas at standse den i Flugten; men, da han atter vilde sætte den paa de graa Haar, slog Friehling til hans Haand, han vilde ikke have den paa. Men det var, som denne Bevægelse udtømte hans Kræfter; han sank nu saa tungt i Knæ, at han tvang Fanchette med sig, og, hvis ikke Thomas havde faaet ham styret hen mod den samme Afvisersten paa Vejen, hvorpaa Ole Sørensen havde siddet nogle Timer i Forvejen, var han falden om paa den smudsige Vej.

Der sad han nu, mens Vinden ruskede vildt i de lange, hvide Krøller, og mens Regnen bearbejdede hans Ansigt; store Draaber flød ned ad hans Pande og Kinder; hans lange Frakke var

Digitized by Google

reven op; det regnede helt ind paa Brystet af ham. Efter en Lyd fra hans Strube, som baade kunde kaldes Rallen og Latter,' sagde han, uden at se paa Thomas eller Fanchette, der laa paa Knæ paa hver sin Side af Stenpælen for at støtte ham om Livet:

— Tror I paa alt dette: Fallit, Auktion, Udjagelse . . . Regn og Storm? Det er Løgn Altsammen!

— Vil De dog ikke have Huen paa? Maa jeg dog ikke knappe om Dem? spurgte Thomas.

Friehling gjorde en afværgende Bevægelse. Thomas saâ med Forfærdelse, hvorledes hans hele Ansigt antog en fremmed Karakter, Øjnene fik en stikkende Glans; Næse og Hage bleve skarpere og spidsere; Kinderne faldt ind, og deres Ben skød sig ligesom længere frem; Hudfarven blev gulgraa, Skjægrødderne strittede frem som smaa Staalpigge, hans Legeme faldt mere og mere tilbage; Thomas maatte arbejde sig hen bag ved ham og holde ham om Livet med begge Arme; Fanchette var sunket helt sammen og sad ubevægelig i Græsset ved Friehlings Fødder.

Den Syge strammede sig endnu en Gang op, saâ vildt og med et trodsigt, haanende, stærkt Blik ud om sig, lo op mod Regnen og knyttede Haanden ud i Vejret:

— Løgn! Løgn! raabte han, saa slappedes Alt i ham; en Trækning fôr igjennem ham; alt Udtryk veg fra Ansigtet; Øjnene brast . . . han var død!

Digitized by Google

Det skrattede og klirrede oppe paa Vejen af Vognhjul, der skar dybt og tungt i Gruset, saa Hjulkarmene rystede. Man kjørte langsomt, som vidste man, at det blev en Ligkjørsel.

Thomas glattede de forvildede hvide Haar paa den døde Mands Hoved, slog Frakken tæt om ham og bedækkede hans Ansigt med sit Lommetørklæde efter at have lagt ham udstrakt paa Græsrabatten mellem den gamle Have og Landevejen; Fanchette blev ved at sidde sammenkrøben i en lille, sort Klump, ubevægelig og med tilhyllet Hoved; kun en svag Kuldegysning røbede af og til, at der var et levende Væsen under den snævre, sorte Kaabe.

Den lukkede Vogn holdt stille ude paa Vejen. Ole Sørensen kravlede tungt ned fra Bukken, mædens Frandsen og Smeden kom ud af Vogndøren. De bleve staaende et Stykke borte, da de saâ Gruppen foran Havens Indgang; de to Sidste satte sig først i Gang; Ole fulgte et Par Skridt bag efter dem.

— Han er vist død, sagde Thomas til Frandsen, og han lettede det hvide Lommetørklæde lidt fra Friehlings Ansigt, da Frandsen bøjede sig ned. Den gamle Svend nikkede og saâ paa Smeden. Der stod de to gamle Særlinge med en stille, ærlig Andagt udtrykt i deres Træk; Frandsen foldede Hænderne ned foran sig; Smeden rullede sit Skjægs Hagedusk om sine store, sorte Fingre; Ole Sørensen stod med skrævende Ben og ludende Hoved; han støttede begge Hænderne paa Stokken, som han holdt foran sig. Det var en sær Forsamling,

Digitized by Google

der omgav den aristokratiske Epikuræers, den hallucinerede Romantikers sære Dødsleje.

Men det var praktiske Folk, som ikke vare vante til at tale om deres Følelser. Tavsheden brødes først af Ole Sørensen, der sagde:

— Ja — hvad skal man sige til 'et?

— Nej, det er der ikke Noget at sige til, mumlede Smeden.

— Tag ved og lad os faa ham løftet ind i Vognen! sagde Frandsen.

— Jeg havde endda faaet Stuen lavet saa pænt, sagde Smeden; jeg havde flyttet Skilderierne af Kronprinsen og Kronprinsessen, de, som hang i min øverste Stue, ind i hans Kammer.

— Tag nu ved! gjentog Frandsen.

Liget blev baaret ind i Vognen og kjørt til Smedens Hus; den lille Stue, som han «havde lavet saa pænt», og hvor han vilde huse den forhenværende Godsejer, blev nu Ligstue. At Begivenheden vakte uhyre Opsigt i Byen, er selvfølgeligt. Den fine Portion fandt nu, at Friehling dog havde været en interessant Person; Toldinspektøren syntes at kunne huske, at Friehling i sin Ungdom virkelig var bleven udnævnt til Kammerjunker, og at hans Moder havde været en født Komtesse; Byfogden lovede ham at undersøge Sagen; Resultatet af hans Forskninger blev, at Toldinspektøren havde Ret paa det nær, at hans Moder var en født Baronesse; Byfogden fandt, at en saadan Mand ikke burde ligge Lig i en Stue, der vendte ud til Smed Johansens Gaard, men indsættes i

Digitized by Google

det nye Kapel i gothisk Stil, der for et Aar siden var bygget paa Kirkegaarden; og Enden blev, at Friehling blev begravet under Klokkeklang, ledsaget af Byens Embedsmænd i Galauniform; og Byens Sognepræst skildrede ham i Ligtalen som en Sjæl, der higede mod det himmelske Lys, hvis Tanke altid var rettet op mod det Evige, hvorfor han havde glemt det Timelige; han udviklede, hvorledes han nu skuede den Skjønhed helt, som han herneden havde glædet sig ved i Stykkevis, og hvorledes han nu blandede sine Hymnetoner med de himmelske Hærskarers evige Kor om den Almægtiges Throne.

X.

Slutning.

Nu hændtes det Løjerlige, at Thomas og Fanchette kom paa Mode i Kjøbstaden. En Branddirektørs Frue, som i sin Ungdom havde været i Italien i Egenskab af Guvernante hos en adelig Familie, og som i sin modne Alder anonymt skrev originale Noveller til Feuilletonen i Byens Avis, lavede Noget sammen om en mørk Byronsk Natur, der bar paa forfærdelige Samvittighedsnag, men tillige var uhyre genial, og fra sin Borg ved en rullende Flod, som randt forbi en gammel Urskov, agerede ædel Røver og Samfundsforsyn ved at plyn-

Digitized by Google

dre fra de Rige og give til de Fattige, som forøvrigt hadede alle Mennesker undtagen en Søn, han havde med en Italienerinde, skjøn som Rafaels Fornarina, og en Kvinde, der en Gang havde reddet hans Liv ved at forbinde de Saar, han havde faaet i en forfærdelig Tvekamp. Historien blev ansét som fuld Virkelighed, og Forfatterinden modsagde det ikke, naar der gjordes Hentydninger dertil i Selskaberne, og hendes Mands listige Smil og Hovedrysten tjente til end yderlig Bekræftelse for de efter triviel Romantik hungrige Dannelsesfilistre paa, at den ædle Røver var Friehling, og Gjenstandene for hans Beskyttelse og Ømhed Fanchette og Thomas.

Den rigeste Kjøbmands Frue, hvis Mand var Agent, samlede Penge sammen; Rygtet derom udbredtes til den Landsby, hvor Thomas havde hjemme; Degnen indtog en afventende, passiv Stilling; Pastor Birk tegnede sig for et aarligt Bidrag til Thomas's Studeringer og blev saa varm om Hjertet, at han fik Mod til at gaa op til Kammerherren paa Gaarden og anmode ham om ogsaa at bidrage til den unge Fyr, der nu for Præstens Fantasi voxede op til et Fremtidsgeni, som han først havde opdaget. Thomas gjorde en Tur hjem, men fandt sin Moder som et levende Lig uden Bevægelse og Bevidsthed, sin Fader ligesaa forlegen og tilbageholdende, som han selv var; derimod var Pastor Birk emsig og enthusiastisk og beklagede, at hans Datter Henriette, som var paa en højere Dannelsesanstalt i Kjøbenhavn, og hans Sønner,

Digitized by Google

som vare i en Latinskole, ikke kunde have den Glæde at se deres kjære gamle Legekammerat; han skildrede for Thomas Studenterlivets Herlighed og Kjøbenhavn som en By, der funklede af Aand og Intelligens, og som han, der færdedes i Sligt som i sit Element, inderlig fortrød nogensinde at have forladt. Han læste sine af sirlige Maroquinsbind omsluttede, haandskrevne Digte fra hans Ungdom op for sin unge Ven, som han kaldte ham, og tog ham en Dag med op til Herregaarden for at hilse paa Kammerherren, der havde lovet Thomas 100 Daler om Aaret i fem Aar. Degnesønnens Hjerte bankede, da han skulde stedes for Egnens fornemste Mand, som han kun havde set trone med sin hvide Knevelsbart bag Wienervognens Rude, naar den med fire Heste med Blinktopper paa Hovedstolene, med guldtresset, blaa Kusk paa Bukken og sølvtresset grøn Jæger bag paa, let havde rullet forbi ham paa Landevejen, og hvem han havde betragtet som et Væsen, der stod i et helt andet Niveau end de Personer, han ellers saâ færdes omkring sig. Hjertet bankede stærkere, da han gik op ad den brede Trappe med det massive, perlemalede Rækværk, betraadte det bløde Tæppe, der dæmpede Lyden af hans Fodtrin, medens Præsten nød Glæden af at spille en Rolle, som var han fuldkommen hjemme her, og flot afskedigede den Tjener, der kom ud ad en Dør paa 1ste Sals Trappeafsats, med en Haandbevægelse, som vilde han blæse ham bort.

— Kammerherren venter os, sagde han med

Digitized by Google

et fornemt Sideblik ud over Brillerne, idet han mønstrede Friehlings sorte Kjole, som Smeden havde ladet sy om til Thomas, med en ikke ganske fornøjet Kritik. Saa hviskede han til Thomas:

— Nu ikke for generet! Knap Kjolen op, træk Handsken af din højre Haand!

Tjeneren lukkede en Dør op. Pastor Birk og hans Protégé kom ind i et stort, meget højt Værelse. Midt paa Parketgulvet stod et stort Egetræsbord med massive Ben, der paa Midten svulmede ud i Kugler. Paa Vægpanelerne sprang i regelmæssige Mellemrum de lillafarvede, af brede, forgyldte Rammer omsluttede, rektangulære Partier, der foroven og forneden gik over i svungne og bugtede Linier, frem fra de smallere, hvidmalede, doriske Pilastre, der naaede fra Loft til Gulv. Præsten, der den Dag rigtig var opsat paa at imponere, kastede sig magelig ned i en af de store Lænestole, af hvilke Bordet var omgivet, og gav sig til at læse i en Avis.

Den fornemme Mand lod længe vente paa sig. Det kriblede i Pastor Birk. Han saâ op fra Avisen, rundt om i Stuen med et vredt Blik, tog Uhret op og sagde:

— Om fem Minuter gaâr jeg, rejste sig op og knappede sin Frakke. Lidt efter satte han sig igjen og strakte Benene ud fra sig.

Thomas var for optaget af, hvad der forestod, til at han ret kunde paaskjønne sin Mentors Storhed. I samme Øjeblik blev en Laas drejet om; Pastor Birk rejste sig hurtig fra Stolen og indtog

Digitized by Google

en Holdning, der slet ikke havde noget Heltemæssigt-Udfordrende.

Kammerherren skred langsomt ind over Tapetdørens Tærskel. Det var en høj, statelig Mand med en vældig Skaldepande, endnu sorte Øjenbryn, som han idelig skød op i to høje Buer; under den kraftige, krumme Næse skilte sig en mægtig, hvid Knevelsbart; men Øjnene, der skulde tolke Meningen med disse stærkt markerede Ansigtslinier, sagde ikke det Mindste; deres graa Pupiller stod stive og ubevægelige, med et repræsentativt, fuldstændig tomt Udtryk.

Efter det første stive Buk fra begge Sider, stod Kammerherren og Præsten et Øjeblik stille; den Første satte sig saa langsomt i Bevægelse; det Samme gjorde Præsten. De mødtes midt paa Gulvet; Kammerherren strakte en løs Haand ud mod Præsten, der besvarede den ved lige saa løst at passe sin Haand ind mellem Kammerherrens Tommel- og Pegefinger; de respektive Haandflader berørte næppe hinanden.

— Hr. Pastoren befinder sig vel?

— Tak, jo, og Hr. Kammerherren?

— Ikke ilde; gaar an.

Kammerherren pegede paa en Stol til Præsten, at han skulde tage Plads; men, da han selv blev staaende, bukkede Præsten og blev ligeledes staaende.

— Det er den unge Fris, som jeg skulde præsentere for Kammerherren.

— Fris? — he! Fris . . . jeg erindrer ikke.

Digitized by Google

— Skolelærer Fris's Søn, som Kammerherren lovede at ville hjælpe til Studeringerne.

— Hm . . . naa.

— Jeg vilde takke Hr. Kammerherren . . . mumlede Thomas. Ordene bleve siddende i hans tørre Strube.

— Be'r . . . Glæder mig, om De kunde gjøre rigtig udmærkede Fremskridt og . . . hm!

Kammerherren pustede; hans Knevelsbart bevægede sig som en Tot Græs for Vinden.

Man stod igjen og saâ paa hinanden. Kammerherren rømmede sig flere Gange. Derpaa sagde han, uden at fæste sine stive Øjne paa nogen Enkelt:

— Den unge Mand vil studere . . . he . . . hm . . . Theologi?

— Det tror jeg næppe, svarede Præsten.

— Naa — ikke?

— Theologien ligger ikke for vor Tid, sagde Pastor Birk.

— Aa nej, muligvis. Der er flere Chancer for Kemien. Den unge Mand skal vel i Skole i . . . i . . . Sorø for Exempel?

— Nej, han er for gammel til at komme paa en Opdragelsesanstalt, svarede Præsten.

— Aa ja, muligvis.

Pastor Birk vilde ikke for Alt i Verden have Thomas i samme Skole som sine egne Sønner, der vare luddovne og Fuxer hver i sin Klasse. Den paafølgende Pavse blev afbrudt af Kammerherren, der, efter at have kastet et flygtigt Blik hen til Vinduet, sagde:

Digitized by Google

— Ustadigt Vejr. Klarer dog maaske op. Hvem véd?

Præsten svarede ved at trække paa Skuldrene. Kammerherren fandt sig beføjet til igjen at ytre sig:

— Tænker, Kapitelstaxten bliver god i Aar.

Præsten trak atter paa Skuldrene. Nu var det aabenbart, at der ikke var mere Samtalestof tilbage. Pastor Birk bukkede, modtog en lige saa mat Antydning af et Haandtryk som før af Kammerherren, som denne Gang havde den Naade at række Thomas sin højre Pegefinger med Signetringens grønne Agatplade. Derpaa gik Parret saa lydløst, som det var kommet.

Pastor Birk havde forud instrueret sig selv i en Rolle, der skulde tage sig godt ud for Thomas eller dog imponere ham. Men han var kun halv fornøjet med sig selv; ja maaske var han, hvis han havde kunnet eller vilde gaâ til Bunds i sig, slet ikke fornøjet. Først bebrejdede han sig selv, at han med instinktmæssig Respekt for den indtrædende fornemme Mand havde rejst sig fra det Sæde, han saa flot havde indtaget, medens han var alene med Thomas, dernæst, at han ikke tydelig havde bragt en ironisk Overlegenhed til Orde i de Repliker, han havde vexlet med Kammerherren. Længe sad han tavs og sur i Vognen ved Siden af Thomas; og hans daarlige Humør voxede end mere ved den Tanke, der nu meldte sig, at det var Fredag. Han skulde altsaa om Aftenen udarbejde sin Prædiken og tænkte med Gru paa, hvor lidet han var i Stemning; han gyste paa

Digitized by Google

Forhaand for de Raderinger og Overstregninger, han vilde komme til at gjøre, inden han fik et i Oktav sammenlagt Folioark tæt beskrevet; thi saa meget maatte der til, for at Prædikenen, foredraget i behørig langsomt Tempo, kunde vare de reglementerede 40 à 45 Minuter. Thomas mærkede, hvor urolig han sad, hvor han vred og vendte sig paa Vognhyndet, og saa flere Gange op paa ham. Præsten fik en Mistanke om, at Thomas muligvis kunde have fundet Kammerherren mere imponerende end ham; han tvang sig derfor til at indlede en Samtale med ham:

— Det er nok første Gang, Du har staaet Ansigt til Ansigt med en fornem Mand, sagde Pastor Birk. Naa — hvad synes Du saa om ham?

— Ja — a —.

— Tal frit ud til din gamle Ven og Sjælesørger, sagde Præsten og var ved at faa Taarer i Øjnene over den kjærlige Humanitet i hans Ord og Tankegang i dette Øjeblik, mens han greb Thomas's Haand mellem begge sine Haandflader. Jeg er vis paa, Du fik ikke noget meget betydeligt Indtryk af vor skikkelige Kammerherre. Hvis jeg kun kjendte ham fra den Samtale idag, véd Du, hvad jeg vilde sige? Jeg vilde sige, at han stod som en dum Stivstikker. Hvad? (De sidste Ord sagde Præsten smilende og hviskende). Hvad? Denne Stilling? ha, ha, ha. Og Præsten tog sin Overfrakke til Side, stak Tommelfingeren ind under Vesten og lod de andre Fingre lege med Uhrkjæden; det var Kammerherrens Audiensgestus. —

Digitized by Google

Men jeg behandlede ham overlegen — ikke sandt? Lagde Du Mærke til den rolige, jeg tør sige, værdige Ironi i min hele Maade at tage ham paa? Man skal holde den Slags Folk tre Skridt fra Livet og lade dem føle den . . . den . . . Intelligens og Aandsdannelse, man har i Baghaanden. Aa, den er de i Grunden saa bange for. Naa — for Resten er han god af Hjertet, og Du maa jo være ham taknemmelig for, hvad han vil gjøre for Dig. Gid jeg kunde gjøre lige saa meget! Gud skal vide, at det var mit højeste Ønske.

Nu glimtede en Taare virkelig bag Guldbrillerne, og Præsten lagde velsignende sin Haand om Thomas's Nakke, thi Huen bedækkede jo Issen.

Nogle Dage efter skulde Thomas afsted til Kjøbstaden for at sige Farvel til sine Venner og Beskyttere der; endnu samme Aften skulde han afgaa til den By, hvor Pastor Birk havde meldt ham ind i Latinskolen. Afskeden med Faderen var kort og forlegen paa begge Sider; Skolelærer Fris var noget kjed over, at han aldeles havde ladet sig sin Fadermyndighed spille ud af Hænderne, medens han dog ikke pralede lidt for Bønderne og Skolebørnene af den glimrende Bane, som han forudsatte laa aaben for hans Søn. Thomas havde lige faaet Lejlighed til at liste sig hen til Moderens Seng, men flygtede strax, forfærdet ved det levende Lig, dér laa. Med beklemt Hjerte kjørte han afsted med Præsten. Da de holdt udenfor Ole Sørensens Gaard, spurgte han Pastor Birk om Tilladelse til at gaa ind og takke Gaardman-

Digitized by Google

den, som Præsten under allehaande Paaskud havde forhindret ham i at besøge. Pastor Birk kunde ikke lide Ole Sørensen, som engang havde erklæret for ham, at han kun besøgte Kirken, naar han, som han sagde, havde Ærinde, d. e. naar han fulgte Lig, stod Fadder eller var med til Bryllup. At Ole, Sognets rigeste Bonde, aldrig ofrede mere end det strængt Lovbefalede, paastod Præsten var ham aldeles ligegyldigt, men det beviste dog, at han havde Ret til at kalde ham «en sveden Materialist og en rigtig Plebejer». Men han turde ikke forbyde Thomas at gaa derind, nu især, da den unge Fyr forlangte det med en usædvanlig Bestemthed. Naar Pastoren mødte noget Saadant, saa fôr han rasende op, naar det var lige over for Personer, han enten beherskede aldeles eller ikke kunde udstaa; traf han det hos Folk, der var stærkere end han, eller som han holdt af, bøjede han altid til Siden.

— Naa ja, det skylder Du ham vel, sagde han og lod Kusken holde stille. Da Thomas kom ind i Gaarden, saâ han dens Ejer staa paa Møddingen med en Greb og sprede Møg. Han gik hen til ham og sagde:

— Nu mange Tak for, hvad De vil gjøre for mig, Ole Sørensen, og Tak for Deres Venlighed den Markedsdag!

Ole svarede kun med en Grynten uden at ophøre med sit Arbejde. Men Thomas stillede sig lige ud for ham og rakte Haanden tæt hen imod ham. Da slap Ole Møggrebens Skaft med den

Digitized by Google

højre Haand, tørrede den ned ad det ene Buxelaar og bød Thomas den.

— Ja . . . det er rigtignok en Fa'ens Spekulanter . . . han, Kramers gamle Svend, sagde Ole. Det har været mig en dyr Skjænkestue den.

— Nu maa jeg rejse, sagde Thomas, paa hvem Bondens Ytring gjorde et ydmygende Indtryk, da han godt forstod, hvad der laa bag ved den.

Ole saâ op paa ham med det ene Øje. Han havde aabenbart Lyst til at sige noget Godt, thi han saâ skikkelig-alvorlig ud, men han kunde ikke faa et Ord frem. Han borede nu Greben stærkt ned i Gjødningen, skuttede sig og sagde: Tøv lidt! jeg kommer strax, gik ind i Stuen og kom ud med en langagtig, smal, uregelmæssig formet Karduspapirspakke. Han rakte Thomas den og sagde:

— Se, han den lille Niels, som vor Mo'r døde med — kan han huske det, Thom's?

— Nej —.

— Nej, det kan han heller ikke, for han var vel ikke født den Gang; saa det kan han ikke huske.

Thomas opdagede nu, at Pakken indeholdt en lille Pibe med Hornrør og Merskumshoved med Sølvbeslag.

— Ja se, Niels døde jo, da han var to — nej, han var kun halvandet Aar — det Pibetøj skulde han have havt til sin Konfirmation. Men se, saa døde han, og nu er det jo ingen Nytte til for ham.

Digitized by Google

Ole saâ i det Øjeblik saa god ud, at Thomas bevæget greb hans Haand.

— Ja, se . . . at . . . vedblev Ole . . . se . . . at . . . hvis Pibetøjet ikke passer for en Studenter eller saadan En, se saa kan Thom's jo bytte det med en Pibe med Postelins Svampedaase og kanske faa en Dalers Penge i Bytte for Sølvbeslaget. Ja Farvel, lille Thom's!

Smed Johansen, som hurtigere blev sentimental end Frandsen, vilde gjærne have sagt Farvel til Thomas, men Frandsen forbød ham det. Thomas fik til Svar, at han ikke var hjemme, og, da han gik til Frandsen, brølte denne Farvel til ham ud af Dørsprækken og slog strax Døren i efter sig. Men, medens Pastor Birk og Thomas kjørte paa Landevejen, der førte til den lærde Skoleby, sad de to gamle Gaster i Frandsens Kammer foran den med Punch fyldte Thepotte, græd af Rørelse over forgangne Tider og over deres respektive fortræffelige Hjerter. Aftenen endte med Frandsens Slutningsreplik:

— Jeg véd Fanden, hvordan det har sig med mig; men, naar jeg faar lettet paa Speciebunken i Sparekassen, saa bliver ogsaa Samvittigheden, eller hvad de nu kalder det Stads, meget lettere.

Digitized by Google

Digitized by Google

THOMAS FRIS'S HISTORIE.

Digitized by Google

Digitized by Google

THOMAS FRIS'S HISTORIE.

Fortælling

af

S. Schandorph.

Anden Del.

Kjøbenhavn.
C. A. Reitzels Forlag.
1881.

Digitized by Google

Kjøbenhavn. — Bianco Lunos Kgl. Hof-Bogtrykkeri.

Digitized by Google

Indhold.

		Side
I.	Den lærde Skolegang	3.
II.	Russen	29.
III.	Thomas Fris slaar sig op	86.
IV.	Kjøbenhavnsk *high-life*	121.
V.	Thomas og Henriette	190.
VI.	Andre Faser af det kjøbenhavnske Liv	229.
VII.	Op og ned	256.
VIII.	Studenterprofiler. — Bruddet	291.
IX.	»Kjærlighedens Komedie«	338.
X.	Konsekvenser	362.
XI.	Rekonvalescens	373.
XII.	Slutning	387.

Digitized by Google

Digitized by Google

Anden Del.

Digitized by Google

Digitized by Google

I.

Den lærde Skolegang.

Fire Aar omtrent maatte Thomas tilbringe i den lærde Skole. Den Tro, hvormed han betraadte den, at den var den eneste Vej til Aandens forjættede Land, en Tro, som hans Faders Ydmyghed over for Præsten og denne Sidstes akademiske Selvfølelse allerede i hans tidligere Barndom havde præget fast i hans Sind, den samme Tro var i de første to Skoleaar en stærkt fremaddrivende Kraft. Med den naiveste Overbevisning om, at den latinske Grammatik var en Vaulundurs Nøgle til Skattenes Bjerg, havde han med aandelig Strudsfordøjelse indtaget saa store daglige Portioner af den, at han snart var en af de flinkeste Latinere blandt sine i Regelen et Par Aar yngre Klassekammerater. Han troede paa sit Arbejde, han glædede sig ved Tanken om Pastor Birks Beundring, naar han fik at se, hvor langt han var kommen frem, siden han læste Latin hos ham sammen med Præstens Sønner. Sammenligningen, som Thomas stadig anstillede mellem det Arbejde, han nu gjorde, med det, han i sin Tid forrettede

Digitized by Google

i Kramers fedtede, kolde og uhyggelige Butik, hævede end mere Latinskolelærdommen i hans Øjne. Han udviklede sig sent i legemlig Henseende, og, medens han sled i Grammatik og Gloser under orthodoxe Madvigianeres bondeagtige Indtærpning, som ikke brød sig det mindste om den poetiske Skjønhed hos Homer, men særdeles meget om en sjælden Form af *Aoristus secundus*, foregik der ligesom en aandelig Forbening i ham. Det bløde stemningsfulde, latter- og taarenemme Barn, Drengen, der kunde fare op i rasende Hidsighed, var foreløbig trængt tilbage for en rastløs, fremadhigende, korrekt Skolediscipel, som derfor ogsaa stadig fremhævedes som Exempel for de Andre af Rektor og Adjunkter. Kammeraternes Drillerier gled let af ham og ophørte derfor ogsaa snart. Minderne fra hans Barndom meldte sig sjælden, Gjenlyden af Landsbyklokkens Klang, af hans Moders Sange blev svagere og svagere, Erindringer fra den underlige Episode med Friehling jog han skyndsomst tilbage som noget Uhyggeligt, noget Irrationelt, imod hvilket den grammatiske og mathematiske Analyse var den bedste Kur; Forfængeligheden, som stadig fik Næring ved gode Karakterer og Ros i Skolen, ved anerkjendende, korte Breve fra Pastor Birk, hvem han maanedlig sendte sine Karakterbøger, og ved det næsten ydmyge Væsen, hans Fader viste lige over for ham det Par Gange, han besøgte ham, bidrog Altsammen til at løfte hans Nakke, stramme hans Ryg og hærde de bløde Dele i ham. I Ferierne tog han

Digitized by Google

gjærne hjem med Kammerater; Pastor Birk skjøttede ikke om at have ham hjemme for ikke at sætte Præstens Sønner helt i Skygge og for ikke at gjøre sin Degn modigere; da en Byfogedsøn fra en Kjøbstad inviterede Thomas med sig, erklærede Pastor Birk skriftlig, at han skulde tage derimod, da — som han udtrykte sig — Thomas's intellektuelle Uddannelse skulde suppleres med den sociale, og det kunde kun ske ved Omgang med Embedsfamilier. Fra Frandsen og Smeden hørte han ikke; den Første fandt, at Skribentvirksomhed ud over Forfattelsen af Handelsbrevene var altfor anstrængende, og Smedens Fingre havde lige saa ondt ved at holde paa en Pen, som hans Tanker havde ved at forme sig til skriftlig Meddelelse. Kun én Gang i det andet Skoleaar havde Thomas modtaget følgende lakoniske Brev i Kvartformat og foldet sammen uden Konvolut:

> Jeg lader hærved Tommas Frids Hvide, at at jeg kan Treffes i Vide Kroe, klokken Eldeve Søndag faarmidag med Venlige hilsninger fra Frandsen. Johansen.

I den øvede, men gammeldags spidse Skrift paa Adressen gjenkjendte Thomas Frandsens Haand. Thomas begav sig til den en halvanden Fjerdingvej fra Byen beliggende Kro. Han fandt Smed Johansen staaende i den store Lade, der tjente til Rejsestald, i Færd med at løse Hestens Skagler paa sit lille Enspænderkjøretøj. Med et skraat Sideblik havde han opdaget Thomas's Komme,

Digitized by Google

men han bøjede sig kun dybere ned over Skaglerne, idet han mumlede nogle uforstaaelige Ord mellem Tænderne. Thomas stod forlegen og tavs et Minuts Tid, saa rømmede han sig og sagde: «God Dag, Hr. Johansen!» men Smeden svarede ikke.

— Hvorledes lever Hr. Frandsen? spurgte Thomas.

— Han er galhovedet, som altid, lød det lakoniske Svar.

— Tager De hjem nu? spurgte Thomas efter en ny Pavse.

— Ja — nej — jeg skal et Ærinde ind i T (det var Thomas's Skoleby).

Thomas blev ikke glad; han vilde genere sig ved at færdes ved Siden af Smeden, hvis han mødte en Lærer eller en Kammerat; men Pligtfølelsens Reaktion mod den stygge Tankegang meldte sig dog strax, og for at gribe den i Flugten sagde Thomas hurtig:

— Saa kan jeg maaske kjøre med Dem?

Smeden slap Skaglen, vendte sig om og saâ paa Thomas.

— Ja det var rart, hvis... ja... hvis «vi» vilde det.

Han vilde ikke sige «De» til Thomas; «Du» kunde han heller ikke sige, uagtet han havde lovet Frandsen det.

Efter at have indtaget en lille Forfriskning i Kroen, kjørte Smeden og Thomas hen ad Landevejen. Smeden holdt Hesten næsten i Skridtgang.

Digitized by Google

De forholdt sig begge tavse. Smeden sagde kun af og til:

— Ja, hvad skal man sige til det?

Et hundrede Alen fra Indkjørselen til Byen standsede Johansen sit Kjøretøj og sagde:

— Nu er det bedst, «vi» staar af, Thomas ... jeg mener, det er bedst, at Thomas Fris staar af.

Thomas saâ spørgende paa ham. Smeden havde bøjet sig forover. De kæmpemæssige Hænder med de store, ru og sortrandede Negle knugede fast om Piskeskaftet. Derpaa mumlede han ned for sig, som om han talte til Halmen paa Vognbunden:

— Jeg har ingen Blanklæders Støvler paa ... og se ... saadan ... Fedtstøvler og laaden Hue, det er ikke Noget at agere med, naar «vi» skal gaa ved Siden af mig og møde alle disse Riktorer, Overlærere og Studenterdrenge, som der er i denne By. De skal dog ikke have det at grine af. Se saa til, at «vi» kommer af Vognen, Thomas Fris. Jeg skal bare ind og se paa en af Postholderens Fjervogne, saa kjører jeg videre. Adjøs.

Der sænkede sig Noget som en tæt Hætte ned over Thomas's Hoved. Han saâ og hørte Intet omkring sig; han var indesluttet under Hætten alene med sin egen Følelse af Ydmygelse og Skamfuldhed. Han følte Lyst til at bede Johansen om at gaa med ham under Armen gjennem alle Byens Gader, forbi Rektors Vinduer, men han vidste ikke, hvorledes han skulde formulere denne Følelse i Ord.

Digitized by Google

Da Smeden havde tøvet et Par Minuter, sagde han halv gnaven:

— Det maa nu blive, som jeg har sagt.

Thomas steg af Vognen. Hætten blev siddende over hans Hoved, til han naaede det Hus, hvor han var i Kost. Der laa Brev til ham fra hans Fader, hvad der var en stor Sjældenhed. Der stod i det:

Min kjære Søn!

At din stakkels Moder for fjorten Dage siden omskiftede Kjødets Forkrænkelighed med det evige Liv, og at hun for fjorten Dage stededes til den sidste Hvile paa Sognets Kirkegaard, dette er det vorden min sørgelige Pligt at meddele Dig. Men ved den Sorg er der jo Intet at gjøre uden at søge den i Kristendommen for al Sorg indeholdte Trøst, hvilket jeg véd, Du vil gjøre, tilmed da Du har lettere derved end mangen Anden, efterdi Du nu nyder godt af en udvidet Religionsundervisning længe efter din Konfirmation og læser den hellige Skrift i dens rigtige Sprog, i hvilken Henseende jo de, der betræde den studerende Bane have et stort Fortrin, f. Ex. lige over for Seminarister. Desuden var jo bemeldte din stakkels Moder i mange Aar, rent ud sagt, til ingen Ting i den timelige Verden, saa at man maa prise den Almægtiges Visdom, naar han har taget hende over til sig i Evigheden, hvad Hr. Pastor Birk ogsaa bemærkede med andre Ord i den ved Graven holdte trøsterige Tale. Der var stort Følge og mange skjønne Kranse. At jeg ikke har meldt Dig dette

Digitized by Google

store Tab tidligere, er, fordi jeg vidste, at Du som en kjærlig Søn vilde gjøre Alt for at komme hjem til din af Dig saa højt elskede Moders Begravelse, hvilket vilde have forvoldt Forsømmelse i Studiummet for Dig og Bekostning for mig og Andre, hvorfor jeg fandt, at Fornuften maatte gives Forrang for Følelsen, saaledes som jeg altid har maattet gjøre i et Liv, hvis haarde Pligter, i Forbindelse med tarvelige Embedsindtægter, der daarlig have kunnet bære Omkostningerne ved en anstændig Jordefærd, med Alderen mere og mere tynge

Din Dig altid ømt elskende Fader
N. O. P. Fris.

Thomas følte, at der blev slaaet stærkt til Lyd i hans Sjæl. De gamle Minder fra Hjemmet bag Kirkebakken, Menneskene, der færdedes der, Udsigten fra Skovskrænten over det vidt strakte Landskab, Henriettes Barneansigt i dets Solskinsøjeblikke, hans sidste Møde med Moderen, det Æventyrlige i hendes Liv traadte skræmmende tæt ind imod hans Bevidstheds Midtpunkt. Han sank sammen paa en Stol med Brevet i Haanden, læste det endnu en Gang, brast ud i en krampagtig Latter, der umiddelbart slog over i Graad. Hans Blik strejfede saa om paa Gjenstandene, der fandtes i det lille Kammer; de saâ underlig fremmede ud; han syntes, at de ikke i mindste Maade kom ham ved; Gaarden, som hans Vindue vendte ud til, gjorde et modbydeligt Indtryk paa ham; i hans Indre ophobede sig en Dynge af Forbitrelse mod noget Usselt, Smaat, gement Udreg-

Digitized by Google

nende, som det forekom ham, at han var kommen i Berøring med; en attenaars Ynglings revolutionære Idealitet rev Skoledrenge-Kostumet af ham, og nogle Ord af Friehlings Manuskript randt ham ihu:

«Tilværelsen uden om mig med alle sine idiotiske Institutioner: Kirke, Politi, Sprøjtevæsen, Kontorer, Universiteter og Pengevæsen, dette Gøgleri, som Kretinerne kalde Virkeligheden, existerer aldeles ikke», — og han var sikker paa, at han nok som Samson en Gang skulde vælte hele Historien over Ende; hvad Friehling havde drømt om, skulde han, Thomas Fris, gjøre til Virkelighed. Ordet «Ideal», som han tidt havde hørt nævne, ogsaa af sine Lærere, men hvortil han havde havt Møje med at knytte nogen Forestilling, fik Form i et Billede — en Kvindes, hvis Træk vare sammenvævede af hint skæbnesvangre Portræt af den unge, halvnøgne Kvinde i Friehlings Salon og af det krøllokkede Barn, han havde siddet med i den høje Sæd hjemme. Han saâ udfordrende ud i Rummet, han søgte en Fjende; han havde Noget at hævne: det var den Uret og Sorg, hans Moder havde lidt i Livet, Noget at naa og vinde . . . ja hvad var det? Ja, det var «Idealet». Og hvad var det? Ja, foreløbig Verdens dejligste Kvinde. Han slog til de Skolebøger, der laa paa det lille Bord foran Vinduet; det var for ham ligesom Brokker af den Verden, han vilde hævne sig paa; den Verden, der havde ødelagt hans Moder og Friehling, bragt ham selv til at skammes ved sin

Digitized by Google

Velgjører Smed Johansen osv. osv. Bøgerne faldt paa Gulvet, paa en nær, der, idet den røg hen ad Bordpladen, aabnede sig. Thomas's Øje faldt ned paa Bladet. Det var Odysseens 11te Sang. Han læste følgende Vers, hvis Kasus og Tempusformer han i Begyndelsen af Skoleaaret havde analyseret uden at tænke paa Indholdet:

. . . ἀυτὰρ ᾽ἐγωγ᾽ ᾽ἐθελον φρεσὶ μερμηρίξας
μητρὸς ἐμῆς ψυκὴν ῾ελέειν κατατεθνηυίης.
τρὶς μὲν ἐφωρμήθην, ῾ελέειν τὲ με θυμὸς ἀγώγει,
τρὶς δέ μοι ἐκ χειρῶν σκιῆ, εἴκελον ἢ καὶ ὀνείρῳ
ἔπτατ᾽. ἐμοὶ δ᾽ἄχος ὀξὺ γενέσκετο κηρόθι μᾶλλον.
καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδων.
„Μῆτερ ἐμή, τί νύ μ᾽ὀυ μίμνεις ἐλέειν μεμαῶτα,
ὀφρα καί εἰν ᾽Αΐδαο φίλας περὶ χεῖρε βαλόντε,
ἀμφοτέρω κρυεροῖο τεταρπώμεσθα γόοιο;
ἢ τί μοι εἴδωλον τόδ᾽ ἀγαύη Περσεφόνεια
ὥτρυν᾽, ὄφρ᾽ ἔτι μᾶλλον ὀδυρόμενος στεναχίζω;
Ὣς ἐφὰμην. ἡ δ᾽αὐτικ᾽ ἀμείβετο πότνια μητηρ.
„ὦ μοι, τέκνον ἐμὸν, περὶ πάντων κάμμορε φωτῶν,
οὔτι σε Περσεφόνεια Διὸς θυγάτηρ ἀπαφισκει,
ἀλλ᾽ αὗτη, δίκη ἐστὶ βροτῶν, ὁτε κὲν τε θάνωσιν.
οὐ γὰρ ἔτι σάρκάς τε καὶ ὀστέα ἶνες ἔχουσιν,
ἀλλὰ τὰ μέν τε πυρὸς κρατερὸν μένος αἰθομένοίο
δαμνᾷ,. ἐπεί κε πρῶτα λίπῃ λεύκ᾽ ὀστέα θυμός,
*ψυχὴ δ᾽,ἠΰτ᾽ ὄνειρος ἀποπταμὲνη πεπότηται.**)

---

*) . . . da banked i Barm uroligt mit Hjerte,
Moderens Dødningesjæl i min Favn jeg ønsked at slutte;
Tre Gange frem jeg fór, tilskyndet af brændende Længsel,
Tre Gange hun mig af Armene fløj som en Drøm eller Skygge.
Dybt i mit Hjerte fornam jeg en Sorg mer bitter end forhen.

Digitized by Google

De underlige, saa simple, af en saa dyb Vemod beaandede Vers slog ned i Thomas. Han erindrede sig den sidste Gang, han saa sin Moder. Hvor gjærne havde han da grebet hendes Sjæl for ret at tale med hende; men var Sjælen ikke flygtet og svømmet ud i en Taage, som Antikleias Skygge for Odyssevs? Havde ikke en brændende Ild langsomt fortæret hendes Liv? Den forbitrede Stemning, som Faderens Brev havde vakt i ham, som han ikke havde villet eller turdet give dens rette Adresse, men som han (hvad ældre og mere udviklede Personligheder saa ofte gjøre i Kraft af samme Mangel paa Klarhed og af samme mere eller mindre berettigede Hensynsfuldhed) havde almindeliggjort og ladet gaa ud over Samfundet *en bloc*, denne Stemning havde den gamle Digters

---

Og med bevingede Ord jeg saa tiltalede hende:
„Moder, hvi flygter Du bort, da jeg ønsker til Bryst Dig at trykke,
At vi hos Hades endog kan kjærligen favne hinanden,
Og at vi begge kan lette vort Sind ved gruelig Jamren?
Est Du et Billed maaske, som den mægtige Persefoneia
Sendte herop til mig, mine Suk og min Sorg at forøge?"
Saa jeg taled, da svarede flux min ærværdige Moder:
„Ak! min Søn! usaligste Mand, som lever paa Jorden!
Persefoneia, den Datter af Zevs, bedaarer Dig ikke,
Men det er saa hver Dødeligs Lod, naar de Livet forlade,
Ej kan Senerne mer med Benene Kjødet forene,
Strax den brændende Ild med sin Kraft alt dette forstyrrer
Ganske, saasnart blot Livet de hvidlige Knokler forlader,
Medens den flygtige Sjæl som en Drøm bortflyver og svinder!
(Wilsters Oversættelse).

Digitized by Google

Ord smeltet til en bevæget Vemod, og op af denne Grund skød Længsler efter en tabt paradisisk Tilstand. SkolediscipIen gik drømmende omkring; Troen paa hans daglige Arbejdes Værd havde faaet et stærkt Stød; det poetiske Grundelement i hans Natur var vakt til en Protest mod Undervisningens Formalisme, der i Frikvartererne brød ud i haanende Kritik af den Lærer, der læste Græsk med dem og lod dem hakke Homers svulmende Skov til grammatisk Pindebrænde. Der kom store Diskussioner op om denne Sag mellem Klassekammeraterne, efterat de ved Sommerferien vare rykkede op i Gymnasialklassens nederste Afdeling, der delte sig i to Partier: det ene, der erklærede Thomas's Opposition for noget overspændt Vaas — og til dette Parti hørte de, der betragtedes som de flinkeste Disciple — det andet, som kun for saa vidt holdt med Thomas, som det gav ham Ret i, at Grammatiken var det afskyeligste Tøjeri, men paastod, at alle de Gamle vare nogle kjedelige Vrøvlehoveder, væsentlig skabte til at plage og pine unge Mennesker og vanskeliggjøre dem Adgangen til fremragende Pladser i Samfundet... dette Parti bestod af de Elever, der ikke kunde eller vilde lære Grammatik, men nok vilde være Studenter. Rektor og Lærere anede ikke, hvad der foregik saa langt under deres høje Sfære; men i Lærermøderne var det stadig Gjenstand for forundret Drøftelse, at den før saa flinke Elev Fris, der nød Stipendier af Skolen, synlig gik tilbage i de klassiske Discipliner. Ingen anede, at den store Dreng

Digitized by Google

paavirkedes stærkt af Indholdet af, hvad han læste; at han begejstredes for Oidipus i Kolonos og samlede sine Indtryk af Sofokles's dejlige Tragedie i en exalteret Romance, hvori han omsatte Antigones og Oedipus's Skikkelser i moderne, dilettantagtig behandlede, romantiske Figurer; Ingen anede, at Ovids Metamorfoser gjorde et stærkt pathologisk Indtryk paa ham, samtidig med at hans legemlige Udvikling pludselig tog Fart, saa han i Løbet af sit tredie Skoleaar blev et voxent Menneske. Et beklagende Brev fra Rektor til Pastor Birk over Thomas Fris's mindre tilfredsstillende Præstationer i den senere Tid, bragte denne til at gjøre en Tur til den lærde Skoleby. Hvor blev han forbavset ved at høre sin Degns Søn svare ham selvbevidst paa hans Bebrejdelser, erklære, at Skoleundervisningen var aandløs og aandsdræbende, at Læreren i Græsk var en fuldblods Filister osv.

— Nej, nu skal De høre, Hr. Pastor, udbrød Thomas og bladede i en hel Hob Papirer, for hvilke en gammel Avis tjente til Omslag — nu skal De høre, hvem der bedst har forstaaet Sofokles, Overlærer Krusberg eller jeg.

Og, inden Præsten kunde begynde sin Motivering af, at Overlærer Krusberg i Kraft af sit *Laudabilis* til store Philologicum maatte forstaa alle Fænomener i den græske Literatur, havde Thomas intoneret sin Romance om Oidipus i Kolonos, og læste den med en saadan Pathos, at den gamle æsthetiske Dilettant blev reven med og i sit stille Sind maatte indrømme, at Rhythme- og Rimkun-

Digitized by Google

sten var gaaet meget frem, siden han som ung Student skrev Vers med forpinte Betoninger af Ordene og med Rim som ser og er. Hans Hjerte følte Trang til en varm Anerkjendelse, men Jalousien og Fornuften indgav ham en Formaning til Thomas at holde ud det Par Aar og nogle Almensandheder om et realt og positivt Kundskabsgrundlag for Enhver, der vilde vie sig til aandelig Syssel. I sit Indre haabede han, at Thomas vilde blive en anset Digter; han bad i sit stille Sind til Gud om at maatte opleve den Dag, da han kunde se hans Billede med Biografi i et illustreret Ugeblad, der naturligvis ikke vilde undlade at nævne ham, Pastor Birk, som den, der først havde opdaget Talentet og taget sig af det.

Thomas vilde følge Pastor Birk ned til Gjæstgivergaarden, hvor hans Vogn holdt. Pastoren bad ham med paafaldende Iver om at lade det være, og, da Thomas blev ved at trænge paa, udbrød han med mut Hidsighed:

— Men jeg vil ikke have det.

Hele et atten-nittenaarigt Menneskes pirrelige Stolthed væltede sig pinligt i Thomas's Sind ved denne uhøflige Affærdigelse af et høfligt og velment Tilbud. Men den fra tusinde Barndomsindtryk, gjennem alle Porer indsugede Ydmyghed og Resignation, som var et Resultat af den sociale Sfære, hvori han var opvoxet, var stærk nok til at forebygge en Explosion. Thomas bed Tænderne sammen og knyttede Hænderne, saa Knoerne bleve hvide, for at tvinge sig. Pastor Birk gik. Da blussede

Digitized by Google

et Indfald op i Thomas. Han vilde mætte sin Trang til Trods i dette Øjeblik. Han regnede ud, at, naar han løb ad en Sti tværs over en Mark, der laa bag ved Haven til det Hus, hvori han boede, maatte han kunne naa ud til en Svingning af Landevejen, før der var Mulighed for Pastor Birks Kjøretøj at komme saa vidt. Han løb afsted i en saadan Fart, at han aandeløs og med højt blussende Kinder ankom til sit Bestemmelsessted, før han øjnede nogen Vogn komme fra Byen. Han rev en Gren ned fra et Piletræ paa Gjærdet bag Grøften og sprang op paa en af Vejens Stenpæle; fra dette ophøjede Stade vilde han svinge Pilegrenen ud i Luften hen mod Pastor Birks Vogn som en Trodsens og Protestens Fane. Men Vognen lod vente paa sig saa længe, at den pathetiske Staalfjer i Thomas's Sind slappedes; en dæmrende Fornemmelse af, at han vilde blive en komisk Figur paa den Pæl, med den Pilevaand i Haanden, bragte ham til at stige ned fra sin Piedestal og indtage et beskednere Sæde paa Grøftens græsbevoxede Rand.

Pastor Birks gamle Wienervogn, der var kjøbt paa en Auktion efter Distriktets Provst for tyve Aar siden, kom tungt skumplende paa sine noget matte Fjedre, med stærkt dirrende Ruf og dybt skærende Hjul. Pastorens æsthetiske Sans og højborgerlige Lyst til ikke at sættes aldeles i Skammekrogen af de aristokratiske Kjøretøjer havde bragt ham til at anskaffe et Kudskelivré af blaat Klæde med to smaa Sølvtresser paa Kraven, hvide Knap-

Digitized by Google

per med en Grevekrone, men naturligvis uden Vaaben under, og en blaa Kaskjet med Sølvsnor. Samme Livré gik i Arv fra den ene Avlskarl til den anden; Præstens Avlskarle maatte nemlig gjøre Kusketjeneste. Den, til hvem Livreet først blev syet, var stor og robust; nu var det en lille, spinkel Fyr, om hvem Frakken hang som en Sæk, og hvis smalle Skuldre slet ikke kunde udfylde, hvad den oprindelig fordrede, medens hans brede Hoved var for stort til Kaskjetten, der klemte Panden saaledes, at der stadig sad en rød Halvcirkel paa den som Mindesmærke om de Ture, paa hvilke den tyndtbeskjæggede og rødnæsede Søren havde fungeret som Livkusk. Det var en gammel Bekjendt for Thomas, denne Præsteekvipage. Han havde i sin Barndom følt sig imponeret af den. Nu syntes han, at den var et komisk, gammelt Skrummel. Hans Pathos, der havde rejst sig saa stærkt, fik endnu et fladgjørende Slag til paa Hovedet, der tvang ham saa dybt ned ad Grøfteskraaningen, at kun Hovedet med den bløde, sorte Filtehat ragede op over samme Grøfts Rand, og Ansigtet sad midt imellem Vejbred, Blaaklokker, blegrøde Kløverblomster og gule Agermaaner. I det aabne Vognvindue, der vendte ud til den Side, hvor han laa, skimtede han i det Fjærne noget Hvidt, som skinnede i Sollyset. Efterhaanden som det kom nærmere, antog det en kegleagtig Form; paa nært Hold viste det sig at være en blottet Arm med tilhørende Haandled og en Haand. Thomas's Hjerte

Digitized by Google

bankede højt; det Hvide og Fyldige, Fugtig-kølige i denne Arm og Haand, som badede sig i Aftenlys og Aftendug, Lysreflexerne, som blinkede paa de rosenrøde Negle, lokkede og drog ham, og i det Øjeblik, da Vognen var lige ud for ham, lænede den, hvem Armen og Haanden tilhørte, sig lidt ud ad Vinduet. Et Par store, funklende blaa Øjne, beslørede af lange, mørke Øjenhaar, en smukt skaaret Profil: en lille, lige Næse, en fyldig, svulmende Mund og en kraftig, kløftet Hage, et under Silkerejsehætten trodsigt udvældende, krøllet, blondt Haar samlede sig til noget saa Betagende, at Knøsen følte en varm Blodstrøm banke i Aarerne og stemme sig tæt op for Hjertet. Armen og Haanden forsvandt pludselig i den mørke Grund; Ansigtet bøjede sig længere ud; . . . hun saâ aabenbart hans brune Øjne lue op fra Grøfteranden mellem Blomsterne; der blev et Møde paa nogle Sekunder mellem de blaa og de brune Øjne: Nysgjerrighed, Forbavselse, Sympathi sendte sit Bud ud imod Betagethed, uklar, men hedt svulmende Attraa, en Sværm af gjenvakte, i Omrids og i Fylde forstørrede Minder . . . hun sank tilbage i Vognens Indre, han . . . . ja, han gled som en Beruset dybere ned ad Skraaningen, til han mærkede Vandet i Grøftens Bund væde hans Fødder og Ankler, og Skraaningens Græs og Planter skure mod hans Ansigt.

Thomas vandrede hjem. Det var for ham, som han sejlede fuglelet gjennem Luften, som om Luften veg for ham og delte sig i to sølvglitrende

Digitized by Google

Strømme med svagt rislende Klang som Kanalens Vand for Svanens hurtige og lydløse Flugt. Af det store, fugtige Kvindeøje havde han drukket en Beruselsens Drik; der løb hed Æther gjennem hans Aarer. Han saa i Hallucinationens Nervespænding Idealet personliggjort i «Kvinden», den eneste, hende, hvis Øje havde mødt hans. Fra dette Billede, der traadte frem fra en gylden Grund som en farverig Mosaik af den hellige Jomfru i en Basilikas funklende Koncha, udstraalede Barndommens Sommerdages Sollys, blankt og bredt, som naar det dansede hen over den vide Slette, tindrede paa Vandene og brændte paa de fjærne Ruder; fra det flammekrusede, askefarvede Haar udgik en duftende Strøm, hvori Thomas vexelvis gjenkjendte Forsommerens krydrede Hø og søde Jasminer, Midsommerens narkotiske Kaprifolier, og den tørre, pirrende og eggende Duft fra Skov og Have i Efteraarstiden; det forekom ham, som han hørte en Sang udgaa fra de kraftig buede, mosrosefarvede Læber, der lød om Livets Fylde og Herlighed ved Naturens bølgende Bryst og højt pulserende Hjerte, og højt om ham og hende lukkede sig den høje Sæd; Vipperne klang mod hverandre som Sølvbjælder, Stubberne glinsede som Guldtraade i Solen; i tavse Mellemrum lød Aftenklokkens rungende Slag, mens Storken med klaprende Vingeslag sejlede gjennem Luften deroppe med det røde Næb luende i Lyset som blankt Kobber.

Fra den Dag fik Drømmelivet mere og mere

Digitized by Google

Magt over Thomas, hvorvel en anden Side af hans Natur, den paa fædrene Side arvede praktiske Sans og sindige Beregning stundom brød reagerende igjennem og hindrede ham i rent at glemme Dagens og Vejens Arbejde. Men, naar han skulde være lykkelig, maatte han sænke sig ned i sin Fantasiverden og svælge i Fremtidssyner, hvori han sammen med «Hende», «Idealet», «Madonna», oversat i simpel Stil: Henriette Birk, gjennemlevede de mest salighedsfyldte Situationer. Saaledes hengik Slutningen af hans Skoletid; naar han sank for dybt hen, kom enten Degnen Fris's Gjenganger i hans Væsen eller et manende Brev fra Pastor Birk som Svar paa en mindre god Karakterbog og trak ham ved Haarene, saa han atter satte Foden paa det tørre Land, læste sine Lektier og skrev sine Stile.

Han fik en ret pæn første Karakter til Afgangsexamen og gav naturligvis strax Pastor Birk og Frandsen Underretning derom og angav Dag og Tid, da Rektor vilde foretage den højtidelige Proklamation i Skolens Solennitetssal. Pastor Birk svarede ikke; han var altfor fortvivlet over sin yngste Søns tredie Karakter ved Sorø Akademi; at Frandsen skulde svare, faldt det aldrig Thomas ind at vente, og han vidste jo, at Johansen behøvede mere Tid til at skrive et Ord i «Sammenskrift» end til at «brodde» en Hestehov. Hvor overrasket blev Thomas ikke, da han under Rektors i antik Lapidarstil holdte, med Gnomer spækkede Tale under Proklamationsakten lod sine Øjne

Digitized by Google

strejfe om i Salen, ved at opdage den gamle Svend længst tilbage blandt Tilskuerne i lang sort Frakke, med sit røde Uldtørklæde paa Armen. Han stod der, ligesaa sur og tvær som bag Disken i Kramers Butik, besvarede Thomas's lille Nik med den gamle Grimace med Mundvigene og forsvandt, kort før Akten var forbi. Thomas ilede strax ned ad Gaden; men, da han var kommen et halvt hundrede Skridt fra Gjæstgivergaardens Port, saâ han Smed Johansens bekjendte Enspænderkjøretøj rulle ud af denne i saa stærk Fart, at han lige fik Tid til at gjenkjende Smeden og den gamle Krambodsvend paa Sædet. Der var ikke Tale om at kunne løbe dem op.

Rusgildet holdtes af de unge Studenter og deres Kammerater, der til næste Sommer stod for Tur, i en Skov hinsides den ved Byen liggende Sø, hvor der laa et lille Værtshus paa en Bakke. Paa det lange Træbord flagrede de gule Stearinlysflammer hid og did; af og til gik en af dem ud, og Tanden sendte i Forbindelse med Punchebollen gulbrune Røghvirvler op imellem Trækronerne med de kulsorte Blade. Reminiscenser fra Klassikerne i Forbindelse med Kopiering af Tonen i Studenterforeningen herskede i løjerlig Blanding ved Gildet. De unge Mennesker havde bekranset sig til Symposiet; det brunlige Egeløv hang dem ned over Øjnene; den første Vise, der blev sungen, var en gammeldags Drikkesang, hvor naturligvis Flaccus rimede paa Bacchus; den anden var en Lovprisning af Studentens glimrende

Digitized by Google

Kaar som Forkæmper for Ideen i Almindelighed og den skandinaviske Ide i Særdeleshed; Danmarks Bøg, Norges Gran og Sverigs Birk flettedes i Sangen sammen til en højhvalt Løvsal, der skyggede over Sundet og Skagerrak. Thomas havde slet ikke Interesse for Politik; han havde desuden ikke havt Raad til at være med i øverste Klasses Avisforening, hvor «Fædrelandet» og «Dagbladet» holdtes og gav Anledning til en livlig Diskussion mellem Klassens to Hovedpolitikere: en Søn af en ældre, grundtvigiansk Præst, der foretrak det første Blad, og Sønnen af Distriktslægen i Byen, der som spirende Fritænker gottede sig over «Dagbladets» ironiske, let persiflerende Omtale af det Religiøse og Kirkelige og skeptiske Holdning lige over for den politisk-dynastiske Skandinavisme. Thomas havde i al Hemmelighed skrevet en Sang for Kvinden; det havde været hans Hensigt at foredrage den med al den Begejstring, hvormed den var skreven; men, hver Gang han saâ ud paa disse af Punchedunst og Lysskjær brunrøde Ansigter, som Egeløvet hang ned i Øjnene paa som Haaret paa fulde Folk, hver Gang han hørte en Tale om den ham fuldstændig ligegyldige og ubekjendte Politik, sank hans Mod og hans Haab om at vinde nogen som helst Sangbund i den Kreds. Da saa Distriktslægens Søn tog Ordet for Kvinden, men i en Tone, der skulde være humoristisk og stundom under Tilhørernes uhyre Jubel strejfede det Tvetydige, kogte det i ham; men den omtalte Præstesøn kom hans Protest i Forkjøbet ved at erklære, at han

Digitized by Google

vilde drikke en Skaal for den nordiske Mø, Valkyriernes Ætling, og ikke for grinende Fadebursterner eller nymodens Gadestrygersker med Strutskjørt (Krinoline). Skjønt Thomas trykkede hans Haand til Tak, mens de Andre skoggerlo, var der ham dog noget Fremmed i Udtryk og Tankegang; han stod tavs og saâ paa Selskabet og fik mere og mere Følelsen af, at han var fremmed for hele Kredsen. Han listede sig ud mellem Træerne, hvor de sorte Skygger af Menneskene, af Bordbenene, af Lysene strakte sig langt ind, gjennemskærende den af Maanelys hvidprikkede, løvdækte Bund med den hemmelighedsfulde Raslen, medens det sagte susede foroven i Trætoppene. Han mindedes Friehlings Raab paa Træets Dryade; hans Benægtelse af, at den store Pan var død; han fjernede sig mere og mere fra Larmen, og støttet til en ung Bøgestamme svømmede han hen i Drømme; Scenen, da Friehling sang i Haven, stod levende for ham; Sangens Ord brød efterhaanden frem i hans Minde; han nynnede den sagte; det var, som saâ han hin Skikkelse fra Vognvinduet vinke ham langt nede mellem de underste Stammer paa Bakkeheldet; mere og mere besat af den ved hans lette Rus forstærkede Illusion løb han ned ad Skraaningen mellem de tynde Stammer ... jo, ... nej ... jo, det var intet Drømmebillede: en rank Kvinde stod der i det hvide Skjær, skyggende med den krummede Haand over Brynet, men med Øjnene vendte op ad som i salig Beskuelse. Han aabnede Favnen imod hende; hun veg lidt til Side, han

Digitized by Google

greb hende om Livet, han mærkede lidt Modstand, han bøjede sit Ansigt ind mod hendes, hun trak det lidt tilbage; han syntes, at hendes Øjne luede som Ild; han vovede at trykke et Kys paa hendes Læber; det blev varmt besvaret; et Kys endnu, et til; da klang det paa godt Sjællandsk:

— Nej Jøsses! de kan s'gu vist se det deroppe!

Han mærkede nu, at hans Hænder rørte ved Hvergarn. Som en Mand, der pludselig faar en Spand Vand over Hovedet, følte han en Rysten i alle sine Lemmer .... Drømmen var borte; den ideale Skikkelse i det tryllende Skjær var jo den Bondepige, der havde opvartet dem hele Aftenen; med et Spring var han adskillige Skridt fra hende, og, skjønt han syntes at høre disse Ord:

— De behøver jo ikke saadan at rende, —

fôr han afsted med en saadan Hastighed, at han nær var løben lige ud i Søen.

Der laa de to Baade, i hvilke de unge Studenter og Gymnasiaster vare roede over. Med en dump, plaskende Lyd slikkede Smaabølgerne deres Bove. De vuggede sig i drømmende Velbehag; de haarde Sivblade slog med sagte Smæld mod hverandre, stundom nejende sig og fjærnende sig en Smule fra hverandre, naar en Brise borede sig igjennem deres Tykning. Maanen slog et uhyre langt, bredt og glitrende Baand paa skraa hen over det graablaa Vand som en pragtfuld perlebesat Sværdrem over et kæmpemæssigt anløbet Staalkyrads.

Digitized by Google

Thomas følte som en Glød i Hjernen. I første Øjeblik efter den sidste Episode, for hvis Komik han aldeles manglede Sans, havde han følt sig Graaden nær; han havde strøget sit Frakkeærme haardt over Læberne, som om han vilde rense dem for en Besmittelse; men langt hurtigere, end Ord kunne skildre det, var denne Stemning slaaet om; han saâ atter de mørke Pupiller, hvorom de farvede Ringe svang sig som Møllehjul; han følte de faste og fugtige Læber . . . han vilde vende om . . . nej, nej, raabte han højt, tog sig om Tindingerne, løb ud paa Broen, der gyngede under hans Fødder som et Springbræt; et Spring sendte ham ned i den Baad, der laa fortøjet ved Broens yderste Ende. Vand og Skum, hvis Perler lynede forbi hans Øjne, bestænkede hans Hænder. Han saâ et Øjeblik ud over den udbredte prægtige Vandflade med de dæmrende Skovkamme paa den anden Side. Der maatte være fri, kølende, læskende Luft ude paa Vandet. Han maatte derud. Deroppe blandt Kammeraterne stod han jo ene og uforstaaet; Friehlings Hovmod blev ham klart, de ufattede Sjæles Højhedsvanvid syntes ham den højeste Heroisme. Bort fra Menneskene! Ud i Naturen! Brat og haardt drejede han Nøglen til Baadens Lænke; Laasens Fjer brast. Et kraftigt Sæt med den ene Aare mod Bunden! Baaden skurede sig ud, Sivene klaprede, hvislede og med en pibende Lyd gled Fartøjet, der var blevet flot, ud paa det aabne Vand, og en lang Stribe lyste agterude, mens en sukkende Lyd hørtes.

Digitized by Google

Ja vist faldt en kvægende Køling ned over hans Hoved, ja vist lindrede den bløde Skvulpen mod Baadens Sider, hvorigjennem Vandet sivede som en underjordisk Kilde op igjennem den sorte Muldjord, den sviende Brand af Punchens og Favntagets Rus, ja vist tændte det hvide, bredtstraalende Maanelys og de ned ad den lyse Himmel ilsomt rislende Stjerneskud en kyskere Lue i ham, men det var kun for at tvinge ham ud i en ny Fantasmernes Hvirvelstrøm.

Det blaahvide Maaneskjær gjennemtrængte Rummet, halv aabenbarende, halv dølgende dets Gjenstande, forrykkende Afstands- og Størrelsesforhold. Her sprang en fuldbelyst, skovklædt Pynt saa skarpt frem, at den syntes at ville standse den med dæmpet Skvulpen drivende Baad, hist dulgte Alt sig bag samme Pynts Skygge i et uigjennemtrængeligt Mørke; Kystlinien afslørede og tilhyllede sig i hurtig Afvexling som en koketterende Kvinde.

Thomas lænede sig fremad med Hænderne foldede over Baadens spidse Forstævn. Han holdt Øjnene lukkede for at inderliggjøre og sænke Billedet af den maane- og stjerneklare store Nat ned i sig.

Billedet afspejlede sig for hans indre Syn, befolket med fantastiske Væsner. Hoveder dukkede op og ned langs Søens maanebeskinnede Stribe med Lokkerne spredte, svømmende i Lysstrømmen, indtil Hun løftede sig højt over dem Alle, med de glansrige Øjne rettede paa ham, med de mar-

Digitized by Google

morhvide Arme bredte imod ham; han hørte Klang gjennemsitre Rummet, hist paa den maanebelyste Pynt stod Friehling, med Ansigtet luende af Begejstring, og sang til sin Mandolin, over hans Skulder kikkede et Par sorte Øjne . . . .

Nej, nej, raabte Thomas igjen. Han saâ omkring sig. Alt var mørkt. Maanen var gaaet ned, Himlen var dækket af Skyer; en kold og klam Luft gjennemisnede ham. Uvilkaarlig knappede han sin Frakke og smøgede Kraven op. Han maatte have sovet en Stund, thi hvert Spor af Rusen og Begejstringen var forsvundet; han følte sig særdeles nøgtern til Mode; han følte sig som en Tosse, der havde taget en Baad, der ikke var hans, men som var lejet af Selskabet. Han søgte at orientere sig, men det var saa mørkt, at han ikke kunde danne sig noget Begreb om, hvor han var: om han var nærmest ved den Side, hvor Byen laa, eller ved Skoven, hvor Studentergildet holdtes. Himmel og Vand vare lige sorte, der faldt nogle Regndraaber paa hans Hænder. Han tog en rask Beslutning, greb Aarerne og roede. Et eller andet Sted maatte han jo naa Land. Fra Aandens højere Mathematik var han dalet ned til en ren elementær Regning. Han tænkte paa, hvad han vilde studere, og mente, at Jura dog var det sikreste. Hang han godt i, saa kunde han dog maaske blive Kandidat om fem Aar og vinde hende. Standsforskjellen udslettedes jo ved hans Studenterexamen; der gik jo en demokratisk Aand gjennem Tiden; saa meget havde han i hvert Fald opfattet

Digitized by Google

af sine Kammeraters Politisering. Ja, han maatte indhente sin forsømte Kundskab i Politik, hvis han vilde være en rigtig Student. Jura maatte være den daglige Kost; Drømmene maatte forbeholdes til Søn- og Helligdagene. Hu! han skulde klemme paa Juraen, som han nu klemte paa Aarerne.

Hvide Striber viste sig i Horizonten; hvor de stod, maatte være Øst. Skyerne fortyndedes og laa en Stund som et let Slør over den hvidnende Himmel. Thomas kunde se, hvor han var; det var ikke saa meget langt fra det Sted, hvorfra han var stævnet ud. Det var omtrent lyst, da han atter stagede Baaden ind mellem Sivene. Han kjendte et Par Kammeraters Stemmer, som lød usikkert og lallende oppe paa Land.

— Ja . . . men Baaden maa være der . . . for . . . hvor skulde den ellers være?

— Nej, den . . . den er borte, derfor gik jo alle de Andre i den anden Baad.

— Ja, jeg vilde ikke med, for jeg vidste, at Baaden maatte være der.

— Ja, det vidste jeg med . . . Men nu tror jeg ikke, den er der . . . for . . . Du, hvis den var der, saa maatte den være dèr.

Den Tiltalte pegede ned paa Broen og saâ i det Samme, at den virkelig laa der.

— Ja der er den ogsaa, udbrød han triumferende.

— Aa Sludder! . . . jo, der er den saagu' ogsaa, sagde den Anden, og Fris sidder i den.

Digitized by Google

Du, Fris! Har Baaden ikke hele Tiden ligget der?

— Jo, svarede Thomas.

— Der kan Du selv se, Petersen! Det var jo det, jeg sagde.

— Sikke noget Vrøvl! Det var jo mig, som hele Tiden paastod, at Baaden maatte ligge dèr.

— Ja, men det har jeg jo aldrig sagt Noget imod.

— Ja, ja. Men saa er det de Andre, der er nogle Fæhoveder.

Det bleve de let enige om. De tre unge Studiosi roede nu over Søen i den lyse Morgenstund; de to Sidstnævnte hakkede rigtignok ugudelig «Kaal», men Søen var stille, og omsider vandt de hjem, «skjønt med en Del Besvær».

II.

Russen.

Pastor Birks eneste Datter Henriette var bleven en meget smuk Pige. Efter hendes Konfirmation havde Faderen sendt hende til Kjøbenhavn, hvor hun boede hos hans Svoger, gift med hans afdøde Hustrues Søster, Etatsraad og Tømmerhandler Planck, der tilmed var Borgerrepræsentant og Ridder af Danebrog og førte et af de eleganteste Huse i Hovedstaden, hvor Journalister, Kunstnere og Literater saas iblandt Politikens, Handelens og

Digitized by Google

Industriens mægtigste Repræsentanter. Henriette havde der en jævnaldrende Veninde i sin Kusine, Frøken Augusta; og det var Pastor Birks og hans Svigerindes, Fru Plancks hemmelige Aftale, at Henriette skulde forloves med Husets eneste Søn, den Soraner, som Thomas havde været i Slagsmaal med i Præstegaardens Have, og som nu var to Aars juridisk Student og gjaldt for et meget lovende ungt Menneske blandt sine Professorer og Kammerater, hvilke sidste beundrede ham som skarpsindig Lovfortolker paa Studenterforeningens Generalforsamlinger. Ja naturligvis vilde Ingen tvinge de unge Mennesker; Pastor Birk og hans Svigerinde havde begyndt med at omtale Sagen halvt spøgende, havde derpaa tiet og smilet til hinanden, naar de saâ de unge Mennesker sammen, havde saa ved Præstens næste Besøg underkastet Spørgsmaalet en mere alvorlig Drøftelse, der dog endte med samme Erklæring, som de vare gaaede ud fra: For alt i Verden, ingen Tvang! De unge Hjerter skal vælge frit. Pastor Birk kjendte ikke sin voxne Datter mere, end Fædre i Almindelighed gjøre; han var gaaet ud fra den Forestilling, at en saa smuk og af saa mange aandelige Interesser opfyldt Pige trængte til at leve i Velstand og i et intelligent Medium, hvoraf han saa tidt og saa smerteligt havde følt Savnet i Præstegaardens landlige Afkroge. Rigtignok var den megen Politisering, han hørte i Kjøbenhavn, ham imod; han havde selv intet Stade valgt i Politik; de af hans gamle Venner og Kammerater,

Digitized by Google

der vare blevne i Hovedstaden, hørte Alle til det daværende Friheds- og Fremskridtsparti, og hans egen Stemning gik adskillige Grader længere til Højre; han savnede sin Ungdoms æsthetiske Diskussioner om Oehlenschläger og Heiberg; han havde en Gang bragt Adam Homos Forhold til Kristendommen paa Bane, men en Redaktør havde svaret ham affejende, at den Slags Undersøgelser havde man aldeles ikke Tid til nu, da det gjaldt om at værge vor Frihed og Nationalitet. Det kogte i Pastor Birk; han følte dunkelt, at vi vel bedst værgede vor Nationalitet ved at udarbejde vor Kultur og ved at naa til Forstaaelse af dens bedste Repræsentanter; men han var ikke klar i sin Tænkning, og hans Vrede hjalp til at forvirre den endnu mere. Han tav altsaa, men bevarede hele sit Liv et indædt Had til vedkommende Redaktør.

En Ting til halv ærgrede, halv ængstede ham. Henriette havde tidt med livlig Interesse spurgt til Thomas Fris, naar hun kom hjem til Præstegaarden i Ferierne. Hendes Fader havde affærdiget hende i en usædvanlig gnaven Tone. Præsten, som frygtede for Forstyrrelse i sin Yndlingsplan fra uberegnelige Pigeluner og sentimental Vedhængen ved Barndomsindtryk havde systematisk forhindret, at Thomas kom til at besøge sin Hjemstavn. Nu, da han var bleven Student, kunde det blive endnu farligere; og, skjønt det virkelig skar Pastor Birk i Hjertet at maatte gjentage det samme Spil ved denne højtidelige Lejlighed, sejrede dog hans Frygt,

Digitized by Google

der var bleven forstærket ved det uformodede Gjensyn mellem de to Unge hin Dag paa Landevejen. Henriette havde formelig været uartig imod sin Fader, fordi hun ikke maatte faa Lov til at se Thomas den Dag, da Præsten havde hentet hende paa en Herregaard, hvor hun var i Besøg, og havde lagt Vejen over Thomas's Skoleby; hun havde derefter surmulet i to Dage, før hun glemte det Hele. Pastor Birk skrev i samme sirlige, periodiske Stil, hvori han plejede at udarbejde sine Prædikener, et Lykønskningsbrev, med en Postanvisning paa 30 Rigsdaler til Thomas, i Anledning af hvilken han skrev: «Disse Skillinger, som vistnok staa i et adækvatere Forhold til min Evne end til min Villie, sendes Dig herved, min unge Ven, til en liden Rekreationsrejse til Fods i Egne af dit Fædreland, som Du ikke før har betraadt, men hvis ejendommelige, om det større Fastland mere mindende Skjønheder jeg véd Du vil nyde med den poetiske Modtagelighed, som den gode Gud har begavet Dig med. Her kan jeg desværre ikke modtage Dig, thi jeg maa, hvor ringe Raad jeg end har i dette Aar med dets lave Kapitelstaxt, foretage en Rejse til Hovedstaden for at fejre min elskede Datters Forlovelse med hendes Fætter, *stud. jur.* Planck, en Forbindelse, om hvilken jeg haaber til Gud, at den maa vorde os Alle til Glæde og Velsignelse.»

Thomas fik dette Brev den Dag, han havde «Tømmermænd» efter Russviren. Da han læste den sidste Beretning, følte han som et bedøvende

Digitized by Google

Slag paa Issen. Han lagde Brevet fra sig, saâ sig om i Stuen, ud af Vinduet . . . jo alle Gjenstandene stod paa deres Plads, og lige over for i et af Gjenbohusets Vinduer sad Skrædderens skeløjede Datter, spiste Moreller og spyttede Stenene langt ud paa Gaden. Alt saâ saa uendelig trivielt ud, Varmen laa tæt og dovent ned over Jorden fra den disede Himmel; det var klart, at det var den hele Verden absolut ligegyldigt, at en nybagt Student stod og følte sig forpligtet til at gjøre Noget, som han ikke kunde finde paa. Han tog sin flunkende nye Studenterhue paa, pillede et Øjeblik ved Kokarden, overvejende, om han ikke i Fortvivlelse burde rive den af og kaste den ud for de vilde Vinde . . . nej, det er sandt, det var jo blikstille; Kokarden vilde ganske dvask være dalet ned paa Brostenene. Thomas satte Huen paa sit Hoved og gik ud; han søgte ned til Søen; den laa blygraa og drev i den disede Hede, i dvask Gnavenhed jog en enkelt Gang nogle svage Krusninger ind mod Rørene, op til hvilke skidenhvide Fraadefnug hist og her laa klæbede. Var dette store, dorske Vand Noget at sænke sin Lidenskab i, hvis man havde nogen? Thomas følte, til lidt Misfornøjelse med sig selv, aldeles ingen Lyst til at gjøre et fortvivlet Offer paa ulykkelig Elskovs Alter. Han spurgte sig selv, om han virkelig var dybt fortvivlet, og efter nogle Omsvøb maatte han svare sig selv, at det var han i Grunden ikke. Misfornøjet med dette Svar, spurgte han atter sig selv, om han ikke lignede mest . . . ja . . . den,

Digitized by Google

han nødigst vilde ligne, fra hvem han ogsaa havde faaet et Brev, der laa inden i Præstens, hvori der berettedes, at Brevskriveren, træt af Ensomheden og bange for, at Enkemandslivet «kunne» blive ham temmelig kostbart paa Grund af, at hans Pige jo ikke kunde have den «økonomiske» Interresse» for Husholdningen, som hvis hun var Kone i Huset, saa havde han besluttet at ægte sin mangeaarige, nu to og fyrretyve Aar gamle Pige Kirsten, og Beslutningen vilde være «realiceret», naar Thomas modtog dette Brev.

Thomas tog begge Breve frem, læste dem endnu en Gang, rev dem begge i smaa Stykker, som han strøede ud i Vandet. Han mærkede en Lettelse, som om han havde brudt et hemmende og snærende Baand mellem Fortid og Nutid. Blandt dens Skikkelser vilde han fra nu af kun leve sammen med sin Moder og Friehling, de af Verden Mishandlede og Forstødte, de Sjæle, der ikarisk havde stræbt op mod Solen og derfor vare faldne til Jorden med saaret Bryst og svedne Vinger. Han marcherede hjem efter Takten af de horatsiske Vers:

Pindarum quisquis studet æmulari,
Jule, ceratis ope Dædalea
nititur pennis, vitreo daturus
nomina ponto.

Saa aftalte han med sin i Byen hjemmehørende Kammerat den af Præsten foreslaaede Fodtour, hvis Indtryk gled forbi ham som drømmeagtige Skyggebilleder; der laa et Slør mellem ham

Digitized by Google

og Gjenstandene; de kunde være meget skjønne, men han havde Intet med dem at gjøre; en Følelse af Hjemløshed dævede Sangbunden i hans Indre. Saa hurtig, som han kunde være det bekjendt, rejste han ad Kjøbenhavn til, aflagde paa Vejen et Besøg hos Smed Johansen, der i den Anledning bad Frandsen sammen med ham til Aften paa varme Frikadeller med opstuvet Hvidkaal og Pandekager med Stikkelsbærgrød; men de to gamle Pebersvende vare forlegne og kejtede lige over for Studenten; kun bag Thomas's Ryg vexlede de talende Blikke, som udtrykte deres Beundring over hans pæne Manchetlinned og over, «hvor han havde voxet sig kjøn». Navnlig spiste Frandsen sin Aftensmad i dyb Tavshed, besvarede alle Thomas's Spørgsmaal med en uforstaaelig Grynten, mens han samtidig næsten stak Næsen helt ned i Saucen paa Tallerkenen. Og, uagtet Smeden gjentagne Gange kaldte ham en Tværdriver og en Tørvetriller, var den samme Grynten hans eneste Ripost. Man skiltes ad. Da Thomas næste Morgen i Postvognen kjørte over Byens Torv forbi Kramers Gaard, løftedes det grønne Sirtses Rullegardin for Vinduet til Frandsens Kammer sig en ganske lille Smule, et Hoved med den gamle Klædes Kaskjet, som i et Decennium havde tjent Frandsen til Nathue, tonede frem for atter at forsvinde i en lynende Fart, da Thomas rettede sine Øjne hen derimod. Johansen havde sagt Farvel til ham nede i Smedien, alt mens han hamrede løs mod det paa Ambolten

Digitized by Google

liggende rødglødende Stykke Jern som Asathor mod en Jættepande.

Bidragyderne til Thomas's Studeringer havde i sin Tid overladt Alt til Pastor Birks Besørgelse. Det var derfor ogsaa ham, der gjennem kjøbenhavnske Bekjendtskaber havde skaffet Thomas Plads i en Pensionsanstalt, der holdtes af en ældre theologisk *Haud-illaudabilist*, eller rettere af hans Kone, thi Manden informerede hele Dagen, og om Aftenen gik han enten i Seng eller var beskæftiget med Afskrivning af Kollegier, som han lejede ud til theologiske Studenter, saa de fem Pensionærer kun sjælden saa Noget til ham og endnu sjældnere talte med ham, hvad Hr. Valling, som han hed, desuden hellere end gjærne undgik, saasom den stakkels Mand var saa træt af at snakke i Skolerne, at hvert Ord, han skulde udtale i sit Hjem, kostede ham stor Selvovervindelse. Om Morgenen tidlig drog han ud med otte Stykker Smørrebrød til Proviant; naar han kom hjem Klokken syv om Aftenen, tærede han melankolsk den Middagsmad, der havde staaet og snerret paa Ilden fra Klokken tre, som var Pensionærernes Middagstid.

Thomas ankom til sit nye Logis ved Middagstid, fortumlet og overvældet af den store Bys høje Huse, Menneskevrimmel, Vognrummel og Skraal paa Gaderne. For et Menneske, der for første Gang kommer ind fra Landet, hvor Forretninger tages med Ro, hvor man altid har Stunder til en Passiar eller til at sidde og drømme ud over et Landskab, gjør denne Hast, denne myreagtige

Digitized by Google

Travlhed, disse hurtig forbiilende Skikkelser et frastødende Indtryk. Fru Valling, en lille, bleg Kone, udmagret ved husligt Slid og hyppige Fødsler, modtog ham med den forcerede, forretningsmæssige Venlighed, hvormed hun modtog enhver Kostgænger eller Gjæst ved sit Middagsbord; det var en Manér hos hende, lige saa stereotyp som en Balletdanserindes Smil. Medens hun viste ham til Rette i hans lille Værelse, forsikrede hun med en af Rørelse bævende Stemme, at han i dette Hus vilde møde en kristelig Kjærligheds Aand og en dannet Omgang, for alle de, der logerede og spiste der, var mer eller mindre studerede Folk. Midt under dette Foredrag havde en af Fruens Poder, en fireaarig Dreng, skaffet sig Adgang til den aabne Dør; han stod og gnavede paa et Stykke gammelt Wienerbrød. Pludselig stak han i et uartikuleret Brøl, stampede i Gulvet og spyttede rundt omkring sig. Moderen standsede sin Ramse, tog Ungen i Nakken, som man tager en Hundehvalp, og satte ham uden for Døren, men fortsatte: . . . og saa vil jeg bede Dem, Hr. Fris, bare ikke at sige min Mand imod, naar De taler med ham, for det kan han ikke taale, og det gaar bare ud over mig; men han er ellers aldrig hjemme . . . Saa, nu kan jeg høre, at Kjedlen koger over ude i Kjøkkenet; ja, Gud fri den, som maa betro Noget til sine Piger!

De sidste Ord bleve sagte, mens Fru Valling satte i Løb gjennem Korridoren. Kort efter lød en grædende Skjænden fra Kjøkkenet ind til Thomas.

Digitized by Google

Ved Middagsbordet traf Thomas sine fire Husfæller: to Studenter fra 22 til 24 Aar (den ene Filolog, den anden Mediciner), en 25-aarig Landskabsmaler og endelig en Mand mellem 50 og 60, som kaldtes Kandidat Kolberg. Den Sidste, en lidt fyldig Skikkelse af Middelhøjde, med graasprængt Haar og dito Skjæg, der fra Kinderne løb helt ind under Hagen, et stærkt rødt, rundt Ansigt, smaa mørke Øjne, der glippede bag Brillerne, betragtede Thomas med opmærksom Velvillie og rakte ham Haanden efter Fru Vallings Præsentation. Medens Værtinden øste Suppen fra Terrinen i Tallerkenerne, tog den filologiske Student en Avis op af Lommen, læste i Lederen paa første Side og nikkede af og til bifaldende og smilende under Læsningen, indtil han pludselig løftede Hovedet og saâ hen paa Hr. Kolberg, der havde ladet en klukkende Latter høre. Blodet røg op i den unge Filologs Kinder; med en lidt dirrende Stemme, men i meget langsomt Tempo, udbrød han:

— Tror De ikke, jeg kan slutte mig til Deres Latters Adresse, Hr. Kolberg?

— Det véd jeg virkelig ikke, svarede denne og blev ved at le; slut De bare væk, Højstærede!

Medicineren lo og sagde til Filologen:

— Pus ham, such's. Prr—r!

— Maa jeg være fri for dine Flovser, naar jeg taler Alvor. Men maa jeg spørge Dem, Hr. Kolberg . . . —?

— Hør nu, min gode Hr. Ross! afbrød Kolberg ham, kjender De det franske Ordsprog:

Digitized by Google

Qui se sent morveux qu'il se mouche? Naa, ikke? Det behøver De jo heller ikke som klassisk, madvigiansk Latiner, og jeg véd ikke, hvad det hedder paa Latin. De skal ellers ikke tage det Hele *au sérieux.* Jeg lo blot af Deres Næse, hvis Skygge laa saa uhyre lang hen over Avisen, aa, saa lang!

— Naa, det er der da ikke noget Mærkeligt i.

— Aa nej; det gik jo ganske naturligt til. Men jeg saâ et Symbol paa dette simple Naturfænomen. Jeg opfattede det som en Spaadom om den lange Næse, som De og Deres politiske Trosfæller med Tiden vil faa.

— Ja, naar den absolutistiske Helstat er gjennemført og Peder Hjort er bleven Konseilspræsident.

— Fy, for en Ulykke, nu fik jeg Suppen i den gale Hals, sagde Medicineren.

— Et nyt Symbol, lo Kolberg. De Herrer vil faa lange Næser og Deres politiske Vandsuppe i den gale Hals. Fru Valling knejsede og spurgte:

— Er Suppen ikke god, Hr. Kolberg?

— Udmærket, svarede Kolberg tyssende.

— De skulde skrive i «Flyveposten», Hr. Kolberg, sagde Student Ross, og hans lille Overskjæg krummede sig til et haanligt Smil.

— Ja, naar jeg en Gang bliver saa reduceret, at jeg bliver nødt til at overtage Prinsesse Kassandras Rolle og optræde som Profet, hvis Profetier Ingen tror paa.

Digitized by Google

— Hvorfor profeterer De da *privatim?*

— Aa . . . ja, det er ogsaa dumt. Det er kun, naar Ærgrelsen inspirerer mig. Jeg har idag mødt lutter skeløjede Fruentimmer paa min Spaseretur, og alle disse Sibyller har udgydt den profetiske Aand over mit syndige Hoved.

Maleren lo, men tav og spiste videre. Ross saâ paa ham gjennem Øjenkrogen. Maleren følte, saa at sige, Blikket og besvarede det paa samme Maade.

— De synes at sympathisere med Hr. Kolbergs Politik, Hr. Gundelach, sagde Filologen.

— Nej, jeg lo bare ad Hr. Kolbergs Sibyller; de ligner ikke Michel Angelos i det sixtinske Kapel eller de fire dejlige af Rafael . . . hvad er det nu Kirken hedder, den lille Tingest i Rom? . . . naa *Santa Maria della Pace.*

— Det kan man kalde at være med, sagde Medicineren.

— Naa . . . ja, hvad rager Politiken mig? brummede Maleren. Jeg passer mit Kram . . . naa, naturligvis har man den Mening om andre Ting, som andre ordentlige Folk har, og som man læser sig til i de bedste Aviser.

— Hvad er det for nogle? faldt Kolberg ind.

— Aa . . . ja, det er dem, som forsvarer vor Frihed og Nationalitet, svarede Maleren langsomt.

— De bliver jo pludselig positiv, Hr. Gundelach, sagde Kolberg; lad os høre lidt mere!

— De kan gjærne gjøre Nar ad mig, sagde

Digitized by Google

Gundelach: jeg er lige glad. Men jeg kan huske 1848; jeg var den Gang en tretten fjorten Aar; jeg kan huske Sangene, de røde Trøjer og de grønne Kranse; jeg kan huske min Fødebys Spidsborgere, der formelig blev begejstrede, jeg kan huske, at en ellers gjerrig Hund af en Bendrejer bad om at faa tyve Soldater i Indkvartering og beværtede dem brillant; jeg stod i Haven ved Siden af Drejerens og hørte Soldaterne synge og tale om Punchebollen, der røg mellem Tællelysene paa Havebordet i Lysthuset . . . ja, De kan sagtens snøfle mig over, Hr. Kolberg, for jeg er ikke Student . . . men det véd jeg bestemt, at aldrig har jeg herhjemme set . . . ja, hvad skal jeg sige? . . . saadant et Lysspil over Mennesker og Huse, ja over Træer og Buske, som naar Soldaterne kom marcherende, og Bajonetterne skar i Øjnene . . . ja, jeg mener, at enhver ærlig dansk Mand maa holde paa, hvad vi vandt den Gang, og slaas for det til sidste Mand, dersom Nogen vil tage det fra os.

Kolbergs hidtil sarkastiske Mine blev godmodig-velvillig under Gundelachs stammende Tale, og han sagde:

— De er en umiddelbart Troende; mod den Slags Mennesker kæmper jeg ikke af Respekt for deres inderlige, i Sjælegrunden rodfaste Overbevisning. Men, hvis De en Gang faar Lejlighed til at se den belyst af en kritisk Fakkel . . .

— Nej Tak! afbrød Maleren ham; jeg fik skam nok af Kritik over mine Billeder paa sidste

Digitized by Google

Udstilling af Avisrakket . . . af en Køter, der i det Højeste kan tegne saa meget som en Klods med Sortkridt.

— Fortræffeligt, sagde Kolberg, saadan er akkurat vore regerende Politikere; de kritiserede de Gamle, men ere de ligesaa store Stympere paa deres Felt, som Hr. Gundelachs kritiske Klodsmajor paa Maleriets Omraade.

Ross sprang op fra sit Sæde og raabte:

— Kalder De A, B, C osv. (han nævnede en Del bekjendte Politikeres og Redaktørers Navne) for Stympere? Det er... det er uforskammet.

— Det vil jeg ogsaa være, svarede Kolberg og saa over Brillerne paa sin Modstander. Jeg har lært det af dem, De beundrer. I Jura, i Filologi, i stilistisk og oratorisk Talent er enkelte af Deres Autoriteter ingenlunde at foragte. Men hvor skulde de være blevne Politikere? Det er Folk fra Studereværelser og Aviskontorer. De kan svare mig, at fra samme Steder er adskillige af Udlandets, navnlig Frankrigs, betydelige Statsmænd udgaaede. Men de Franskmænd har Revolution og en Del Aars konstitutionelle Øvelse, en Række politiske og sociale Kampe i Ryggen, men vore nye Statsmænd? Hvor i Alverden skulde de have lært Politik, som er det Realeste af det Reale, den mest praktiske af alle Livsformer? Herre Gud! Det er Enthusiaster, som tror paa et Stykke Papir. Samme Stykke Papir . . .

— Haaner De Grundloven? udbrød Ross.

— Vent lidt, lad mig tale ud! Samme Stykke

Digitized by Google

Papir er aldeles betydningsløst i vort Mellemværende med Tyskland; dér bliver Magten og Magten alene det Afgjørende. Men det er et betydningsfuldt Papir ind ad til. Har De læst Goethes Faust? Ikke? Nej, det kan jeg nok tænke, for den er nu uheldigvis skreven paa Tysk. Faust er længe om at faa Jordaanden manet frem. Da det er lykkedes ham, vender Aandemaneren sit Ansigt fra bemeldte Aand og siger: Schreckliches Gesicht! og efter dens næste Replik: Weh! ich ertrag' dich nicht! Altsaa: *Fiat applicatio.* Vore gode spekulative Politici, som har forset sig paa de demokratiske Bevægelser i Evropa i 48, fik indforskrevet en Formular, bemeldte Papir . . . om Forladelse *cette charte à la Louis Philippe;* ved Hjælp af det søger de at fremmane «der Erdgeist», paa Dansk Bonden, der ejer det meste af «Jorden».

— Men det er jo netop det Skjønne ved vor Forfatning, dens Lighedsprincip, sagde Ross. Synger ikke Digteren:

> Og Danmark gjennem Nød og Farer bæres
> skal af sin stærke, frie Bondestand.

— Jeg har ikke den Ære at kjende den Poet, muligvis er han Profet og faar Ret. Men jeg er vis paa, han faar Ret paa en Maade, der vil blive ham til liden Glæde. Jeg, som er et gammelt Landsbybarn, jeg er overbevist om, at, naar vore Herrer i Aandernes Rige, som i det Højeste har havt nogle lune smaa «Æventyr paa Fodrejsen» i Præste- eller Forpagtergaarde og lavet Idyller

Digitized by Google

af en Malkepige og en Karl paa Distance à la Christian Winther, jeg mener, jeg er overbevist om, at, naar disse Herrer i Kraft af deres egen Formular kommer til at staa Ansigt til Ansigt med Folk fra Lo og Lade, Mark og Stald, saa vil de raabe akkurat ligesom Faust: Weh! ich ertrag' dich nicht! Hidtil har *la charte* givet Anledning til Fester, hvor de Lærde og Dannede har omfavnet det rige kjøbenhavnske Bourgeoisi, hvis skjønne Døtre nok skal binde de burschikose Demokrater saa fast med Rosenlænker til Pengekassen, at de blive fuldstændig uskadelige. De bliver dvaske af de mange «Zweck- und andre Essen», saa kommer Bonden, saa farer de op af Kvalme over den Lugt fra Heste og Kostald — naa, ja saa har vi Spillet gaaende.

— Ja, den almindelige Valgret vilde jeg ogsaa ønske Pokker i Vold, sagde Medicineren; jeg har været nogle Maaneder paa Landet i en bondevenlig Egn, og at høre de Bønderknolde tale om Politik!... Ja Ross vilde have ærgret sig halv ihjel over det; jeg grinte mig halv ihjel.

— Ja, det maa unægtelig være yderlig komisk, sagde Kolberg; det maa være holbergsk Komik, men, naar jeg hører vore kjøbenhavnske Matadorers politiske Taler, saa slaar der mig en Komik imøde som fra en af Molières Verskomedier. Det er for mig, som der bag dem stod en fin ironisk Digter, der indgav dem deres Repliker. Allerfortræffeligst er de, naar de producere sig paa de saakaldte nordiske Studentermøder og servere saa-

Digitized by Google

dan rigtig bævrende fedt Flæsk, mens deres Poeter brygger vammelsød Mjød, som kan gjøre det af med de stærkeste Maver.

— De taler ellers saa meget om Poesi og lader kun til at respektere det Æsthetiske i Livet, sagde Filologen; er det da muligt, at De kan aldeles mangle Gehør for den Lyrik, som netop de Tog har frembragt.

— *Distingvendum est*, Højstærede! Der gives en Poesi, hvis Draperi og hele dekorative Apparat udfyldes af en levende Organisme, og der er en Poesi, der blot er Draperi og Dekoration; *il n'y a rien dedans!* Det vil sige, der er et abstrakt Modebegreb, en eller flere af Tidens blodløse Kjæpheste bag ved. Har De læst Prams Stærkodder?

— Nej, . . . og Vorherre bevare mig fra at læse den!

— Amen, Hr. Ross! jeg opsender den samme Bøn for Dem, fordi jeg vil gjøre det Bud Fyldest, at man skal elske sin Fjende. Men ser De, Rahbek, Tidens berømteste Kunstdommer, hvis Stemme havde meget mere Vægt i Publikum end Deres Zu—Zx, eller hvad han hedder, Rahbek beundrede den Snildhed, hvormed den brave Pram havde brugt de gamle Fabler som Allegorier paa Almenvel, Vellevnet, moralsk Forædling og Borgerdyd. Digtet udkom for nogle og halvfjerdsindstyve Aar siden. Om nogle og halvfjerdsindstyve Aar vil rimeligvis den moderne Nordiskhed, Tyskerhadet, den doktrinære Frihedsbegejstring forekomme os lige saa kjedsommelige som Rahbeks Tidsalders

Digitized by Google

Kjæpheste; Udstopningens Saffian vil være revnet, og Indmadshøet vil drysse ud til alle Sider.

— Tyskerhad, siger De? udbrød Ross. Tror De, det vil uddø. Det har levet, saa længe Danmark har staaet; det vil leve, saa længe Danmark staar, saa vist som Tyskland har været, er og vil bestandig være vor arrige Fjende.

— Det er sandt, sagde Maleren og gjorde et let Slag i Bordet med Knoen.

— Har De nøje studeret vor Kulturhistorie, Hr. Gundelach? spurgte Kolberg igjen over Brillerne.

— Om Forladelse, svarede Maleren med en lille Grimace, jeg har overhovedet slet ikke studeret. (Det sidste Ord udtalte han vrængende.) Jeg er ikke akademisk Borger.

Kolberg lo og fortsatte:

— Gid jeg kunde drive den Dæmon, der nu taler ud af Dem, saa højt op i Dem, at den tog Magten fra alle de øvrige Djævle, der besætter Dem. Naa, men det var nu Hr. Ross's Formular for Danmarks Histories Filosofi, der ligner en vis berømt Professors Behandling af samme Æmne deri, at den ikke naar stort længere end til Erik Lam. Hvad siger De om de Smaating, vi har fra Tyskland: Bogtrykkerkunsten, Reformationen, vor Theologi og Filosofi, baade den orthodoxe og den kjætterske, Klopstock som Ewalds, Schelling og Romantikerne som Oehlenschlägers Vækkere; Hegels Fortjeneste af Heiberg . . .?

— Ja, desværre har vi gaaet i deres Lede-

Digitized by Google

baand altfor længe, sagde Filologen, men derfor er vor Historie bleven, som den er.

— Ja, Død og Pine, hvis De og jeg havde faaet Lov til at lave Historien, saa var den bleven brillant. Saa havde De sørget for, at vi endnu talte Norrønamaalet, at vi gik med snoede Baand om Buxerne og levede af Sagaer og Klipfisk, Kragemaal og islandsk Lammekjød.

— Ja, naar Vitzer var Argumenter, saa vilde De altid have Ret, sagde Ross.

— De maa undskylde mig; det Pathetiske ligger ikke for mig. Det kommer af, at jeg er mindre tysk end De og Deres Lige.

— Den var s'gu god, sagde Medicineren. Lad os høre, hvordan Hr. Kolberg vil klare den.

— Jo, ser De, mine Herrer . . . tillader De, jeg tænder en Cigar, Fru Valling . . . Tak! Vil de andre Herrer have en med? . . . Ser De, hele denne moderne poetisk-politiske Pathos, denne Dasken paa Sliren à la Jakob von Thybo klinger i mit Øre som en Kopi af det daarlige Tyske. Den nye politiske Deklamationspoesi smager af Georg Herwegh og andre af das junge Deutschland ligesom den Tid, der prises som Studenterlivets Guldalder, Akademikernes Tid, er en fri Bearbejdelse af tysk Burschenschaft og Studenterknejpevæsen. Jeres Skandinavisme er en Lokalisering af Tyskernes Enhedsbestræbelser, men de har bedre Udsigter end Jeres, saasom Tyskland dog er en geografisk Enhed ligesom Italien; men, før I faar fyldt

Digitized by Google

Øresund og Skagerrak, faar I ingen Façon paa Jeres Skandinavien.

— Folkenes Aand og de Unges Begejstring vil bygge Broen over Vandene, sagde Ross.

— Folkenes Aand er ikke nogle ældre Enthusiasters og nogle unge Studenters Drømme. I selve Folkene er der ikke Spor af Sans for det Hele. Og de svenske Statsmænd lader sig ikke kommandere at danske Studentertaler og Viser om Punchebollerne.

— «Folkene selv», siger De. Hvem er Tolk for Folkene, naar det ikke er . . . ja . . . de mest bevidste Individer, de, der repræsentere Intelligensen i Folkene.

— Men det gjør her i Danmark f. Ex. hverken Ørsted eller Sibbern, hverken Tscherning eller Goldschmidt? Det gjør naturligvis blot Deres Herrer Generaler?

— Kald De dem kun «Generaler», Hr. Kolberg, sagde Ross; de har da forstaaet at samle Soldater om sig; har Deres Autoriteter det?

— Jeg beder meget om Forladelse; jeg har ingen Autoriteter og erkjender ingen saadanne. Jeg tænker med min egen dumme Forstand og lader mig ikke paatvinge en Parole. Men disse Parolbefalinger fra vore Aviser, disse staaende Fraser, som gjentages af hele det unge Danmark, gjør samme unge Danmark saa umaadelig kjedeligt, langt kjedeligere, end det er anlagt af Naturen. De er, f. Ex. anlagt til at blive en flink Filolog . . . ja, De er mig vel pathetisk, men det

Digitized by Google

er det Samme, hvis Deres Pathos havde et andet Indhold end de politiske Døgninteresser. Meget forskjellig fra Dem er Hr. stud. med. Grum dér; han er en gemytlig Herre med stor Sindsligevægt; han kan i Følge sin Natur ikke være af samme Mening som De. Hr. Gundelach har mange Betingelser for at blive en god Maler, men jeg er bange for, at han ogsaa skal fordummes af lutter Lydighed mod Parolen, som de samme Generaler dikterer Kunsten og den videnskabelige Forskning saa vel som Politiken. Gud hjælpe den Historiker, der kom til et andet Resultat om Slesvigs Forhold til Danmark, end Parolbefalingen fra hans Majestæt Pressen har bestemt, at det skal være.

— I Slesvig slaar Danmarks Hjerte, raabte Student Ross. Den, der siger, at Slesvig er tysk, er en Landsforræder.

— Ha, ha, ha! lo Kolberg højt op. Men kan De da lukke Øjnene for, at Halvdelen af Slesvig er bleven tysk? Se dog paa Kortet, Højstærede! Halvøens Afrunding gjennem Holsten giver et pænt, geografisk Danmark, en Deling efter Nationaliteterne giver en Sejlgarnsgrænse.

— Danmark gaar til Ejderen! sagde Ross.

— Nej Gu' gjør det ikke. Kom lidt Syd for Flensborg og se saa, om de Folk forstaar Dansk.

— Saa skal de lære det, saa skal det bankes ind i dem, at de er Danske.

— Jeg er bange for, at den Bankeproces tilsidst vil gaa ud over de Danskes egne Rygstykker. Søger vi ikke en *modus vivendi med* Holsten, bry-

Digitized by Google

der vi Helstaten, saa bliver der sagtens foretaget en blodig Dissektion af Danmark. Hvis vi Gamle oplever det, saa raaber vi til Hans Majestæt, Pressen: *Tu l'as voulu, George Dandin*!

— Der er Noget, der hedder Evropa; der er Noget, som hedder en politisk Moral, sagde Ross.

— Ja, der er Noget, der hedder Evropa, det er sandt. Men hvor er den sidste Ting, De nævnede? Hvem repræsenterer den?

— Vestmagterne, svarede Filologen, Frankrig og England, som for nogle Aar siden slog et Slag for Civilisationen mod Barbariet.

— For den tyrkiske Civilisation mod det russiske Barbari? Naa saadan? Ja det kan man jo gjærne sige, hvis det morer En; men man kan jo lige saa godt foretage en Omflytning af Adjektiverne, synes jeg, og det vil man vel ogsaa gjøre en Gang, naar det passer i Ens Kram. Altsaa: Frankrig, Napoleon III.s Frankrig, der hviler paa det, som De mindst af Alt kan sympathisere med, en Forfatningskrænkelse, et Edsbrud . . . det er den ene Moralvægter, og England, Manchesterpartiets England, Kulmatadorernes Land, Irlands humane Beskytter, vor kjærlige Ven fra 1807 . . . det er den anden Moralvægter i Evropa! Ja saa er den evropæiske Moral skam i sikre Hænder.

— Blot De vilde sige noget Positivt, forklare, hvad De selv vilde, hvad De selv mente; men det gjør De aldrig, sagde Ross.

— Nej, det overlader jeg til vore politiske

Digitized by Google

Dogmatikere. Naa... Død og Pine! Klokken er mange. Vel bekomme De Herrer!

Kolberg rejste sig fra Bordet, vendte sig mod Thomas, idet han gik forbi, og sagde til ham:

— Det er Deres Skyld, jeg har siddet her og snakket.

Thomas blev rød, forstod ikke, hvad han mente, og saâ paa ham.

— Jo, vedblev Kolberg; De har en Maade at betragte Folk paa, som egger. Deres Øjne ere et interessant Publikum. Har De Lyst til at besøge mig?

Dermed gik han.

— Hvad siger De om det Individ, Hr. Fris? spurgte Medicineren. Har De saadanne Specimina ude paa Landet?

— Jeg har givet mig saa lidt af med Politik, svarede Thomas og blev rød igjen.

— Jeg giver mig s'gu heller ikke af med den, men man skal jo have en Mening, og saa synes jeg, at det er naturligst, at man holder sig til, hvad saadan . . . jeg mener . . . hvad intelligente Folk skriver og siger, saadan, hvad man kalder den dannede offentlige Mening.

— Jeg mener nu, det er Enhvers Pligt, specielt en Students Pligt, sagde Filologen, at omfatte Frihedens, Nationalitetens og Skandinavismens Sag med Begejstring. Skal jeg melde Dem ind i Studenterforeningen. Hr. Fris?

— Tak . . . jeg véd ikke . . .

Digitized by Google

— Det behøves skam ikke, sagde Medicineren, for, rent ud sagt, saa er der forbandet kjedeligt.

— Ja, fordi Du ikke har faaet Lov til at afbryde Talerne og hyle, naar der blev sunget, eller lave sjofle Omkvæd til Sangene, sagde Ross.

— Jeg blev s'gu saa kjed af hver Lørdag Aften at høre det Samme varieret paa Prosa og evindelig de samme Viser. Jeg syntes, der maatte lidt Carry i Frikasseen; den blev saa forbandet flov. Nej, jeg kan more mig bedre for fem Mark om Maaneden. Det er fem Gange paa Tivoli.

Fem Mark om Maaneden! tænkte Thomas og gruede paa sin Pungs Vegne. Men han maatte dog se den klassiske Scene for det Studenterliv, om hvis Pragt og Glans han havde hørt, og sagde til Ross:

— Ja, Tak, hvis De vil melde mig ind.

— Jeg gaar derop nu. Har De Noget at gjøre nu? Naa ikke? Saa kan vi maaske følges ad.

Paa Vejen forklarede Ross Thomas, at denne Hr. Kolberg var en gammel Student, Pebersvend og Misanthrop, en Stokreaktionær, som ganske vist havde en Del Læsning, mest i ældre fransk Litteratur, men aldrig havde taget sig noget Alvorligt for. Han levede vistnok af Renterne af en lille Formue, kom en Del paa Kafeer, men ellers kjendte man ikke synderlig til hans Veje. Han havde i flere Aar været Pensionær hos Vallings, med hvem han nok var lidt i Familie. Ross udtalte sin Forundring over, at han havde bedet Thomas om at

Digitized by Google

besøge ham, thi det havde han aldrig gjort ved nogen af sine Bordfæller. Han kunde forresten godt gjøre det, mente Ross, der var ingen Fare; de stærke Strømninger, der gik gjennem Studenterlivet, vilde sagtens kunne overskylle Hr. Kolbergs Sprinkelværkslogik og give et ungt Menneske ganske anderledes nærende Føde end hans hule Negativitet. — Thomas lovede sig selv ved flittig Avislæsning at bøde paa sin forsømte politiske Opdragelse; den første Studentersamtale, han havde hørt i Kjøbenhavn, havde vist ham, at det var nødvendigt for «at være med».

Og han fik rigelig Lejlighed dertil, efterat Ross havde meldt ham ind i Studenterforeningen. Naar han i sin Skoletid havde anticiperet sin Fremtid som Student, hvortil dels hans med kjøbenhavnske Forhold mere bekjendte og for Politik sig mere interesserende Kammeraters, dels Pastor Birks Antydninger havde laant ham Farver, havde han forestillet sig samme Forening som dette Livs Hovedscene. Han vilde ikke være bleven skuffet ved Tarvelighed i Værelserne og deres Udstyrelse, men hans Fantasi krævede noget Højt, Lyst, Luftigt; han blev overrasket ved ikke at træde lige ind fra Gaden gjennem Noget som en Glasdør. Den mørke, urenlige Port; den stygge Trappegang, de forholdsvis smaa Værelser med de sorte Lofter, de lasede Støttepuder bag Sofaerne, som vare saa fedtede, at de Siddendes Haar klæbede sig fast ved dem, gjorde det af med den andagtsfulde Forventning, hvormed han havde nærmet sig

Digitized by Google

det klassiske Sted. En lunken Dunst af Pibetobak mindede ham om en landlig Krostue; disse unge, skakspillende Alvorsmænd syntes ham ikke at se ud som Herrer i Aandernes Rige. Han læste Opslagene paa Tavlerne; ja deres Indhold var ikke mere interessant end Auktionsplakaterne paa de sortmalede Bræder paa Hjørnet lige over for Kjøbmand Kramer; for at faa «en Løftelse» betragtede han i Hjørnestuen først Oehlenschlägers Portræt — hvor var det langt fra det Billede, han havde faaet af ham, «der skred frem med Brudgomsskridt og Bue», Aladdins og Helges ungdomssvulmende Sanger! Han forlod hurtig Lokalet efter sit første Besøg; som sædvanlig reagerede Forstandssiden i hans Natur; paa Gaden i den fri Luft fandt han sine Illusioner barnagtige. Store Tanker og kjække Toner kunde jo godt fødes uden glansfulde Omgivelser. Ross havde jo desuden sagt, at snart vilde en monumental Bygning blive rejst som Hjem for Danmarks unge Intelligens, og det randt ham i Hu, at den Aand, der boede i det gamle Hus, jo dog havde inspireret en af de nye Digtere, som han elskede saa højt, Hostrup, hvis bævende Molltoner bag Lystigheden og Skjæmten havde fundet en saa sympathetisk Sangbund i ham, havde fremkaldt kjære Ideassociationer hos ham og gjenkaldt ham de duftige Sommeraftener paa Landet med fine Taager, der dansede over det saftige Enggræs, mens han gik over den sagte gyngende Bund neden under Højdeskraaningen med de gulnende Rugvipper, der nikkede i Aftenbrisen.

Digitized by Google

Hvor glædede han sig, da han under det første Lørdagssold, han mødte til, hørte Dirigenten foreslaa en Sang af Hostrup til at indlede Festen med: «Nu er Alt stille, han har os forladt, Solen, den gamle Urostifter»; han begyndte selv begejstret at stemme i Koret; men hvor forbavset blev han ikke, da dette for hver Strofe forcerede Takten frem til en urimelig Hurtighed, og der pludselig lød et Raab midt i en Strofe:

— Sidste Vers!

Det var, som naar hans Fader i gamle Dage haspede Psalmerne af i Kirken. Der laa en saa ritualmæssig Mekanisme over det Hele; der holdtes Taler, nogle med en forretningsmæssig Tungefærdighed, andre fortabende sig i Vrøvl og Grin, atter andre bestod af ferske Brandere. Thomas havde ventet at se nogle Avtoriteter give Møde, men Talernes Navne vare ham fuldstændig ubekjendte. Der var et sært Lavtryk i hele den aandelige Atmosfære, og der kom intet Tegn til, at noget Vittighedens eller Begejstringens Lyn skulde glimte. Thomas følte sig vildfremmed. Han opkastede frygtsomt sig selv det Spørgsmaal, om dette «intelligente Gilde» var væsentlig forskjelligt fra den Fugleskydningsfrokost i hans Skoleby, som han sammen med et Par Kammerater havde været Vidne til for et Par Aar siden i Døren til det Telt, hvor den holdtes. Ross, som havde udbragt en Skaal for det treenige Norden, fulgte hjem med Thomas. Ross's Stemme havde en Ganelyd, som navnlig forvanskede Udtalen af *a* paa en ubehage-

Digitized by Google

lig Maade. Han talte langsomt og i vel drejede Perioder, saa man fik det Indtryk, at Alt, hvad han sagde, maatte være først opskrevet og interpungeret, dernæst lært udenad med den største Nøjagtighed. Han stilede paa at udtrykke Begejstring og ethisk Alvor ved stærkt at understrege visse Ord og ved at løfte Stemmen til dens højeste Tenortoner. Dens Efterklang skurrede endnu i Thomas's Øren og irriterede ham; han vidste ikke rigtig selv hvorfor. Han følte Lyst til at drille Ross eller i det mindste sige ham imod. Han havde paa hans eget Forslag drukket Du's med ham og kunde altsaa mere ugenert foretage sit Indhug. Den slette Punch havde ophidset ham, ikke til Glæde, men til Oppositionslyst.

— Det gik kjedeligt og trævent til i Aften, sagde han. Vore Skolegilder var morsommere. Der slog man sig løs . . . der var noget Bakkantisk . . . noget Dithyrambisk oppe, som der ikke var Spor af iaften.

Ross rettede sig og talte i en venlig-langsom, docerende Tone:

— Hvad Du kalder Dithyrambisk hverken kan eller skal præsteres af danske Studenter i vor Tid. Vor Tids Opgave i Norden skal løses af Studenterverdenen, men den løses ikke ved lyrisk Extravagance eller ved gammeldags Rahbeksk Sentimentalitet. Den Opgave er nemlig yderst alvorlig. Soldet, som det kaldes, betragter jeg kun som et Vehikel for denne Opgave, en Indrømmelse, om Du vil, til ungdommelig Svaghed.

Digitized by Google

— Og Opgaven er?

— Nordens Enhed, naturligvis. Men først maa Tyskheden udryddes af Slesvig. Det er *conditio sine qva non.*

— Og hvorledes skal det ske?

— Ved at sende lutter ivrige nationalsindede Embedsmænd derover. Jeg vil sige Dig, at, saasnart jeg har faaet filologisk Embedsexamen, vil jeg søge en Adjunktplads i Flensborg . . . Men hør, hvad vil Du egentlig studere?

Thomas blev end mere opirret ved dette Spørgsmaal, thi hans tidligere Plan at studere Jura hvilede paa en Forudsætning, som han i den sidste Tid havde gjort Alt muligt for at komme bort fra. Han svarede trodsigt ud i Luften.

— Jeg vil studere Æsthetik.

— Naa — aa, sagde Ross og smagte ironisk paa sin nye Vens Replik. Naa, Du er ikke kommen videre. Ja, Du er jo kun Rus. Hvad skal det føre til?

— Til Erkjendelse af Skjønhedens Idé.

— Maa jeg spørge, tror Du da, at Du er Digter?

— Jeg er saa meget Digter, at jeg smægter som i en Ørk ved en Sammenkomst som den i Aften, hvor der ikke er Spor af Begejstring.

— Hør, Fris, nu fornærmer Du mig. Jeg var meget begejstret, da jeg udbragte Skaalen for Norden, særdeles begejstret. Ja, det er jeg egentlig altid. Jeg kan forsikre Dig, at jeg ikke et eneste Øjeblik mærker, at min Begejstring kølnes.

Digitized by Google

— Er Du altid begejstret? raabte Thomas og saâ op paa Ross. Lygteskjæret faldt lige ned paa hans rolige, alvorlige Træk, reflekterede sig i hans Brilleglas, belyste hans sindige, langskridtede Fodskifte, kort sagt, synliggjorde en Skikkelse, som Thomas forgjæves gjennemsøgte for dog paa ét Sted at finde Organet for denne evindelige Begejstring. Han blev saa forbavset over hans Yttring, at hans Modsigelseslyst druknede i denne Forbavselse. Ross vedblev, idet han med Overbevisningens Sikkerhed nikkede med Hovedet:

— Ja, jeg er virkelig altid begejstret. Jeg er begejstret for Nordens Enhed, for Danskhed, for national Poesi, national Billedkunst, national Musik, for den Behandling af min Videnskab, som et stort filologisk Geni her i Danmark har bevist er den ene sande. Hvor er det muligt at være Andet, naar man lever i et Land, hvor Alt er i Fremgang, som har en af de frieste Forfatninger i Evropa, som har frembragt saadanne Statsmænd som Intelligensens politiske Ordførere her i Landet, som ejer en nulevende Digter, hvis Berømmelse er udbredt over hele Verden, som har en Malerkunst, der mere og mere gaar op i nationale Æmner . . . hvad? Et Land, som efter en treaarig Heltekamp for en halv Snes Aar siden, har hele det civiliserede Evropa paa sin Side, saa det kan være vis paa ved egen og Venners Hjælp at sejre i den nye Kamp, som ikke vil lade vente længe paa sig, haaber jeg. Jeg er vis paa, at vi gaar en glimrende Fremtid imøde.

Digitized by Google

Og Ross knejste op mod Himlens Stjerner, men uden at en Fold i hans Ansigt gav Thomas et Billede af Begejstring. Den Sidste blev tavs, sagtens fordi Ross's langsomme Diktion med den brede Dvælen paa Ordene havde en lignende Virkning som lette narkotiske Midler.

Thomas havde i sine sidste Skoleaar læst meget, men det var næsten udelukkende æsthetisk Læsning. Han havde levet med Oehlenschläger og den efter ham følgende Digterrække; han havde ventet i Studenterkredsene endnu at høre Diskussionen om Indhold og Form i Poesien, om Klassicitet og Romantik o. desl. Han var for saa vidt ikke videre end Pastor Birk. At Sligt betragtedes som rent antikveret, mærkede han snart. Hans Besøg i Studenterforeningen bleve politiske Kursus for ham; thi dels studerede han ivrig Bladene, af hvilke de toneangivende, hver paa sin Maade, tiltrak ham ved de stilistisk gode Ledere, ved deres sikre Myndighedstone samt deres Virtuositet i at variere de samme Themaer, som han stadig gjenfandt i Medlemmernes Samtale, dels sad han tavs og opmærksom lyttende, naar en Klike af gamle Stamgjæster, hvis Hovedordførere vare et Par fremtidsrige Jurister, der alt vare komne ind paa Embedsbanen, om Aftenen samledes ved et bestemt Bord og drøftede forestaaende Lovgivningsarbejder. Egentlig morede det ham ikke, men under de daglige Disputer mellem Kolberg og Ross følte han sig egget til at spille en anden Rolle end Statistens; derfor rustede han sig i Stilhed til ak-

Digitized by Google

tiv Optræden. Og nu traf det sig, at en af Fremtidsbureaukraterne, selv en smuk ung Mand med et behageligt Organ og en livfuld Gestikulation, fandt Behag i den lille kjønne, sydlandsk udseende Fyr, der lyttede saa andægtig efter ham som en troende Kvinde efter sin Yndlingspræst. Han henvendte venlige spøgende Ord til Thomas, der som sædvanlig rødmede; det behagede Manden med det smukke Organ, saa han en Aften bød ham sidde ved Klikens Bord og drikke Arrakstoddy med. Der taltes den Aften just om en forestaaende Studenterkomedie, og de Indflydelsesrige afgjorde, at Thomas skulde spille Elskerinden i Komedien. Derefter drøftedes atter Politiken.

Ved Middagsbordet hjemme hos Vallings begyndte Thomas nu kjækt at optage Kampen med Kolberg. Efter en af de sædvanlige Disputer om Politik, hvori Kolberg havde behandlet Ross med sædvanlig polemisk Overlegenhed, hvorimod han havde hørt paa Thomas's Argumentation med et venligt Smil uden at imødegaa ham, sagde han til ham, idet han rejste sig fra Bordet:

— Har De Tid, Hr. Fris, at følge et Øjeblik ind med mig? De har jo lovet at besøge mig.

Thomas betragtede ham; Kolberg blev staaende og ventede paa, at hans unge Bordfælle skulde følge ham. Thomas fandt, det var fejgt at knibe ud, og, uagtet han ikke kunde lide Kolberg i den sidste Tid, gik han med ham. Kolberg havde to temmelig smaa og tarvelig udstyrede Værelser; men Thomas syntes godt om de store Reoler, fulde af

Digitized by Google

Bøger, der dækkede Væggene fra Gulv til Loft. Han havde aldrig set saa mange samlede paa ét Sted.

— Sikken et prægtigt Bibliothek! udbrød han.

— Hm! ja saamænd! Jeg er jo ogsaa *studiosus perpetuus*, svarede Kolberg, idet han rakte op til en af Boghylderne efter en der staaende Cigarkasse. — Vær saa artig! for De ryger naturligvis. De ser paa mig? Nej, der er virkelig ikke det mindste Onde i at ryge Tobak; men jeg synes, at en Cigar lige saa lidt som moderne Klæder passer til Deres hele Habitus.

— Hvad mener De?

— Jeg mener, at De burde gaa i det 15de—16de Aarhundredes Pagedragt med kort Jakke, lange Trikothoser, en lille Baret paa Hovedet, Dolkegrebet stikkende ud af Bæltet osv. . . . Sig mig, er der aristokratisk Blod i Dem?

— Min Fader er Degn paa Landet, svarede Thomas ikke uden en vis demokratisk Trods.

— Saa? I hvert Fald har De ikke Noget af en «*bourgeois*» ved Dem. Der er noget Feminint, Receptivt udbredt over Dem; der er fine Farveforandringer i Deres Ansigt for de vexlende Stemninger . . . se, nu rødmer De igjen som et Pigebarn. Hvor kan De holde ud at omgaas disse Mennesker med Jernstang i Ryggen, disse prædestinerede Byfogder, Præster, Distriktslæger, Kontorchefer og Adjunkter?

— Hvem mener De?

— Aa, jeg mener hele denne gemytlig-agt-

Digitized by Google

værdige Bande, der fører det store Ord i Deres Klub. Og hvor kan De beundre denne moderne Liberalisme, som repræsenteres af studerede Spidsborgere? Hvor kan De finde Dem i denne afsluttede Sikkerhed i Deres nittende Aar? De har jo deres Meninger ordnede som et Skuffesystem. Uden paa en af Skufferne staar Etiketten: Politik, paa en anden: Literatur, paa en tredie: Kunst; de Skuffer trækker de ud, læser paa Lister, som de har extraheret af Bladlæsning og Samtaler, Navnene paa dem, de skal synes om eller ikke synes om. Hvert Navn har sit vedføjede Adjektiv. Har De aldrig havt en Tvivl, om det Hele var saa sikkert?

— Jo, jeg har havt den, men har den ikke mere. Det er blevet mig aldeles klart, i hvilken Retning Alt gaar, der har Aand og Intelligens i Danmark.

— Ja, men om der nu var meget lidt af, hvad De kalder Aand og Intelligens paa den Side? De Mænd i Partiet, der i stræng Forstand kan siges at repræsentere noget Saadant, er Faa. Jeg tvivler ingenlunde om deres gode Villie, men jeg tvivler om deres Karakters Styrke. De er blevne førte langt videre, end de oprindelig vilde, af ensidige, stærkere yngre Folk, hvis Styrke ligger i deres Bornerthed. Disse Folk raader over en saare ringe Intelligens; ikke en eneste af dem har gjort Studier, der i Omfang og Dybde kan lignes med Ørstedernes, med Sibberns, med Hjorts, med Heibergs, med alle de betydelige Gamles, som I nu

Digitized by Google

kalder reaktionære, fordi de ikke har følt Lyst til at løbe i Flok. Nej, disse moderne Folk kan synge og tale, stramme sig op til den tyskeste lyriske Ueberschwänglichkeit; det er og bliver en sat prosaisk Race, hvis Maal er gode Gager, Indflydelse til Gunst for Slægt og Venner og et behageligt borgerligt Vellevnet. Skal vi slaa til Væds? Om faa Aar er de Alle Grundejere i Kjøbenhavn eller Velhavere.

— Er der noget Ondt i det?

— Nej, ikke det mindste, om De vil. Hvis de ligefrem erkjendte, at de vilde til Truget, saa vilde jeg betragte det som et Kapløb af Folk efter en Dyresteg. Men, naar de bebrejder adskillige af Bondeførernes Politik raa Materialisme, saa maa jeg le, saasom jeg ikke kan se, at Dyresteg, ideelt sét, staar saa uendelig over Flæskesteg.

— Jeg forstaar Dem ikke rigtig. Det er jo dog naturligt, at Frihedsmændenes voxende Magt fører dem til de indflydelsesrige Stillinger og . . . og . . . hvad der følger dermed. Vil De forlange, at en Minister f. Ex. skal leve af spartansk Suppe? Ja, undskyld Hr. Kolberg, men jeg har aldrig forstaaet, hvad De egentlig vilde.

— Jeg? Ja, jeg vil slet ingen Ting; jeg vil være i Fred og holde mig udenfor Legen.

— Ja . . . ja, men, undskyld, saa synes jeg ikke, det er saa svært at være ideal i sine Fordringer til dem, der er med i Legen. Ja, Hr. Kolberg, men det er Dem selv, som . . .

— Som udæskede Dem? Ja vel, det var det,

Digitized by Google

jeg vilde, for jeg vilde gjærne spore Dem til selv at tænke og ikke løbe i Halen paa «Bildungsfilistre» som Hr. stud. philol. Ross, der ikke har en førstehaands Tanke i sit Hoved, men tygger Drøv paa, hvad de har hørt paa Forelæsninger eller læst i Aviser. Jeg har den Forestilllng om Dem, at De er født til noget Bedre.

Thomas bukkede med et Forsøg paa Ironi, men hvis rette Udslag stoppedes af Forlegenheden, saa hans Buk blev klodset og forceret.

— Hvad vil De egentlig studere? De sagde forleden, at De ikke kunde holde Juraen ud, efterat De havde hørt Forelæsninger nogle Maaneder.

Thomas havde for lutter Avislæsning og Konversationer i Foreningen ikke tænkt over denne Sag i den sidste Tid. Kolbergs Spørgsmaal var ham et ubehageligt Memento. Han gjorde et Forsøg i Retning af flot Repliksigelse i Svaret.

— Aa... det véd jeg ikke.

Men i Stedet for at blive forarget, nikkede Kolberg bifaldende og sagde:

— Det kan jeg saa godt forstaa. Et Embedsstudium er en Spændetrøje, som man snører om et ungt Menneskes friske og sunde Lemmer.

— Thomas gjenkjendte i denne Yttring Tankegange, han havde set hos Modstanderne af sin politiske Retning, og følte sig forpligtet til Modsigelse.

— Ja, naar man er bleven sig bevidst, at man har et bestemt videnskabeligt Kald, saa...

— Guds Død, kjære Herre, saa vil Spænde-

Digitized by Google

trøjen spænde stærkest. Det er en Blasmefi at tale om Videnskab og Embedsstudium i samme Aandedræt. *Unum excludit alterum.* Vort Universitet er i det Hele ikke stort Andet end et Embedsseminarium, hvor de Discipliner, der doceres, har Rang, eftersom der er Brug for dem i Embedsvæsenet. En Docent i nyere Sprog eller Literatur, i adskillige naturvidenskabelige Fag betragtes og lønnes som en *Extraordinarius*, men i Theologi og Jura er alle *ordinarii*. Jeg skal ikke nægte, at der er noget ret Træffende i Betegnelsen; men det har dog næppe været Universitetsfundatsens Maal at sige en Vittighed.

— Jeg kan ikke forstaa, sagde Thomas, at det ikke skal være et stort Gode for et Land, at det har en Embedsstand, som besidder den højeste ... jeg mener, den klassiske Dannelse, som ...

— Klassisk Dannelse! raabte Kolberg og lo højt op. De sølle Byfogder, Læger og Præster paa Landet! Ikke én af et halv hundrede kan længere forstaa en latinsk, jeg vil slet ikke tale om en græsk Bog. Og, selv om de kunde det, var de saa klassisk dannede? Har de i deres Skolegang og under deres Kollegielæsning faaet det allerflygtigste Indblik i det klassiske Liv, i dets Poesi, dets Kunst, dets Filosofi? Tal De til Deres Birkedommer ude paa Landet om Sofokles, Aristofanes, om Platon eller Aristoteles, om græsk Plastik eller romersk Historie ... De kan tro, han véd en god Støvle.

Thomas havde rejst sig op fra Stolen. Han

Digitized by Google

trak i sine Fingre, saa det knækkede i dem, som om han vilde trække Modargumenter ud af dem. Han følte, ligesom Jesper Ridefoged «udi sin Samvittighed, at det var lutter Løgn», men paa den anden Side Ytringen om Birkedommeren i hans Fødeegn, en gammel, forædt L'hombrespiller, «slog ham i Særdeleshed, ligesom Lignelsen om den Fugl Fønix slog Jeronimus». Kolberg saâ stift paa ham over Brillerne, og med en Blødhed i Stemmen, som Thomas aldrig før havde bemærket hos ham, sagde han:

— Hver Gang jeg ser en ung Student med et Løfte i sit Ansigt, søger jeg at egge al Modstand op i ham mod at lade sig æde af Politikens Minotauros. Om jeg ikke ser rent forkert, er der Noget af en Poet i Dem; det staar ud af Øjet paa Dem. (Thomas blev opmærksom og følte sig sært bevæget). Jeg har levet en prægtig Tid her i Danmark. Jeg var Rus, da Heiberg svang sin glimtende Lanse i den aandelige Turnering her i Landet, saa elegant, at han med Rette kunde synge:

Saares der Nogen, da huske han, Striden
blot er en Fest.

Midt i sin Ungdomstrods glemte han aldrig Gratierne. Jeg har jublet, da han med sin fine Riffel tog Sigte paa Filisteriet i «En Sjæl efter Døden», det samme Filisteri, som Paludan Müller rettede Kartetsker mod i «Adam Homo». Det var en Fryd at være dansk Student den Gang, kan De tro. Digterne var vore Lærere, mere end Universitetets Professorer. Ideerne red Dystridt gjennem

Digitized by Google

Luften paa Hippogryfer som Ariosts Helte, og vi Unge stod jublende og saâ paa det. Og nu! Nu slaas man enten med Slagtergrovheder eller med Tivolivitser for eller imod en Toldlov, om Salg af Fæstejord. For Fanden! lad Tolderne, lad Godsejerne, lad Fæstebønderne, lad ordinære Prokuratorsnuder og Rabulister om det! Lad os Andre dog stile højere! De faa yngre Digtere, vi har, er allerede væmmelig inficerede af Politik, Ingen tør vove sig i Lav med Poesiens store objektive Former, Drama og Epos; enten kvidrer man en lun lille Feriekjærlighed frem, eller ogsaa slaar man en Trommehvirvel med „*sesqvipedalia verba*“ for at faa Publikum til at marchere efter Takten ved de politiske Maskeradeoptog, som laves nu, og som ser væmmelig ud. Uh! kunde jeg rigtig tirre og egge Poeten op i Dem!

Der blev en Pavse. Thomas tog Afsked og gik op paa sit lille Værelse. Det var næsten blevet mørkt. Værelset vendte ud til Gaarden, hvor det stærke Skjær fra en Fabrik i Nabohuset stod ud i den disede Luft som en højrød Strøm, der flød ind i den graa. Menneskene, der hamrede, drejede og filede, de svirrende og glidende Remme, de sorte Hjul, der hist hvirvlede sig om i en Fart, saa de knap skimtedes, her gik langsomt og adstadig som i Menuettakt, Alt paa den flammerøde eller brandgule Grund dannede et fantastisk Medium, i hvilket det unge Menneskes Tanker i en god Stund svømmede om i drømmende Halvbevidsthed. Han kom i en af de Sjælstilstande, som

Digitized by Google

han i sin Barndom havde følt ved Udsigten fra Skovbakken hjemme, i ensomme Timer i Friehlings Hus og den Gang, han fra Grøfteskraaningen saâ Wienervognen kjøre forbi, fra hvis Vindue den trinde hvide Kvindearm blinkede, eller paa hin Sejlads i Midsommernatten over Søen. Det var en underlig Blanding af Vellyst og Smerte. Han aandede som i en højere Æther, han følte sig i Højden som paa sin gamle Udsigtsbakke; men ude i Baggrunden af hans fantastiske Horizont dukkede hans Moders og Friehlings Skikkelser frem. Hvorfor truede og manede de ham? Friehlings gaadefulde Ord i Tale og Skrift, hans sidste Ord den Dag, han døde, fik en rationel Udtydning, bleve ligesom sænkede længere ned mod Jorden i Kolbergs Ræsonnementer. Var der et mystisk, bag ved eller over Fænomenerne liggende Liv, hvorfra alle de ædleste Aandsfrembringelser stammede? Var det den inderlige Forstaaelse af dette Liv, var det en ejendommelig Clairvoyance, der saâ den indre Tanke gjennem det ydre Symbol, som skjelnede Aandens Udvalgte, Tænkere, Digtere og Kunstnere, fra Hoben? Var det, han havde søgt at glemme ved at læse om Ting, der drejede sig om Tidens Virkelighedsopgaver, netop det, han skulde huske? Et Par Linier af Slutningssangen i Hostrups «Gjenboerne», som han havde set paa det kongelige Theater under inderlig Sjælejubel, faldt han ind:

> Men naar saa Pigen siger Ja dertil,
> og naar saa Fatter . . . ja og Mutter vil,

Digitized by Google

saa har han jo
bygt sig en Bro,
som knytter Livet til Ideen.

Og han kom først til at le ved at tænke paa, at saadan en lille Kobbersmeddatter kunde have saa meget at sige. Men . . . det maatte vel forstaas symbolsk. Naar Kobbersmeddatteren blev omsat til . . . til . . . en Præstedatter? Thomas lo igjen, især da han huskede paa, at Vedkommende var forlovet. Saa randt Tankerne videre ved en Impuls fra Platons Symposion, som han havde læst i Heises Oversættelse. Den store Eros maatte kunne bygge Broen. Den dødelige Kvinde løftedes ved Eros's Magt til en Gudinde, til en Humanitetens Madonna, . . . vandt han en saadan, igjennem hvis Skikkelse det evige Skjønhedsbillede straalede, ja maatte vel han kunne bygge Broen og lade hint usynlige Riges Lysmasse ombølge og gjennemskinne Tidens Stræben, naar han tolkede dem i Tale og Sang.

Det bankede paa hans Dør. Den blev aabnet, før han fik raabt Kom ind! Thomas hørte Noget dumpt skure mod Dørkarmen; det var saa mørkt, at han Intet kunde se af den Indtrædende undtagen et Par Brilleglas, der lyste som et Par Katteøjne ved Gjenskinnet fra Kakkelovnsilden. Den Indtrædende mumlede Noget, som vel skulde være God Aften. Thomas spurgte, med hvem han havde den Ære osv.; en Mumlen var atter Svaret.

— Nu skal jeg tænde Lys, sagde Thomas.

Digitized by Google

— Det behøves slet ikke, lød Stemmen i langt hurtigere Takt og med langt tydeligere Udtale, og Thomas mærkede en Arm blive strakt hen imod sig, som for at afværge Lystændingen. Nu kjendte han Stemmen; det var hans Værts, Cand. theol. Vallings. Thomas's Kost, Logis, Varme og Lys betaltes med 300 Rigsdaler om Aaret; hvad der sparedes paa nogen af disse Poster, var til Pensionsholderens Fordel. Thomas havde tidt tavs ærgret sig over, at han, sagtens den mindst betalende Pensionær, systematisk maatte vente, til der var serveret for de Andre, altid fik de sletteste Stykker Kjød og de færreste Boller af Suppen. Paa Dril tændte han derfor Lampen med en høj Flamme; han saâ, at Hr. Vallings Brilleglas fulgte Flammen; samtidig opdagede han Grunden til hans utydelige Mæle ved Indtrædelsen, thi ret nu fuldendte han Tygningen af de sidste Rester af sin Middagsmad og aftørrede Fedtet, hvormed hans Læber og Hage vare glaserede, med Bagen af Haanden. Thomas satte en Stol hen til ham, men Valling fik sig først bænket efter forskjellige Sammenstød mellem sine egne og Stolens Ben og mellem sin egen og Stolens Ryg. Efter at Næsen og Brilleglassene et Øjeblik længselsfuldt havde taget Sigte paa Resten af Kolbergs Cigar i Thomas's Mund, sagde han med sur Mine og sænket Ansigt:

— Jeg har faaet Brev fra Pastor Birk, o . . . og . . . ja . . . hm . . . han skriver . . . lad mig nu se. Og Cand. theol. Valling knappede sin lu-

Digitized by Google

slidte sorte Frakke med de udrevne Knaphuller op og trak ud af Inderlommen et Brev, som han mumlende gjennemløb . . . Naa . . . han skriver, at . . . at . . . han overdrager mig at være Dem i Faders Sted (Hr. Valling lænede sig mod Stoleryggen og rettede Brilleglassene mod Loftet, mens han lukkede Øjnene, som naar han docerede fra sit Skolekatheder), Stemmen blev langsom, og den jydske Grundklang i den traadte stærkere frem end ellers, navnlig ved at udtale d'erne blødt, hvor det Højdanske fordrer en haard Udtale, og omvendt. Navnlig har Pastor Birk fundet sig foranlediget til at anmode mig om at afæske Dem en Erklæring om, hvilket Brødstudium De har bestemt Dem til.

Hr. Valling havde nu talt sig op til en saadan Sikkerhed, at han uden foregaaende Kollision med Stolens og sine Lemmer havde faaet sine Ben pædagogisk lagt over Kors og foldet sine Hænder over det ene Knæ.

Havde Thomas havt Mod til at følge sin første Indskydelse, saa havde han vist Hr. Valling Døren, et saa modbydeligt Indtryk gjorde hele denne uskjønne Skikkelse med sin nærgaaende Kommission paa hans Sjæl, der nylig havde tumlet sig i højtsvævende Drømmeskyer. Men han turde ikke. Som om han vilde tvinge Noget ned, der løftede sig i ham, satte han sig haardt ned paa sin Seng, der fungerede som Sofa, og klemte sine foldede Hænder tæt mod Brystet. Da Cand. theol. Valling ikke strax fik Svar, indtog han nøjagtig den

Digitized by Google

samme Stilling som før, gjentog nøjagtig de samme Ord, men med en stærkere Understregning af dem, der indeholdt selve Spørgsmaalet, ganske som en Lærer, der anden Gang fremsætter et Spørgsmaal for en Elev, i den dvaske Pligtopfyldelses søvndyssende Tonart. Thomas var endnu ikke bleven Herre over sit Sind, saa Valling maatte til det for tredie Gang.

Ligesom Thomas vilde til at aabne Munden, aabnedes Døren paa Klem, og Fruens røde Næsetip kom til Syne. Efter et bittert smilende og kort «Undskyld» rettet til Thomas, henvendte hun med grædende arrig Stemme følgende Replik til sin Ægtefælle.

— Herre Gud, Valling! Kan Du ikke passe din egen Kaffe. Nu har den staaet inde i Kakkelovnen en halv Time; den har naturligvis kogt over og har svinet rædsomt til, og det vaagnede Theodora, og hun ligger og brøler i Vuggen, og jeg skal lave til Aftensbordet. Du maa, ved Gud, komme Valling og drikke din Kaffe og passe dit Barn.

— Aa, Hr. Fris . . . De vilde maaske være saa venlig at komme ind med mig, gryntede Valling igjen aldeles uden pædagogisk Løftelse . . . jeg har saa meget at tage Vare.

Thomas's oprindelige Modbydelighed for Valling gik over til en Medlidenhed med en fortrykt Stakkel. Han sagde nemlig:

Jeg skal strax komme, og fulgte efter, da han her havde vasket sine Hænder og glattet sit Haar.

Digitized by Google

Vallings malpropre Tilsyneladelse havde hos Thomas fremkaldt en Trang til slige Renselseshandlinger. Han børstede sine Negle med usædvanlig Energi, da han tænkte paa, hvor forfærdelig Vallings saâ ud. Han betraadte nu for første Gang Familiens Dagligstue. Den var ikke hyggelig. Der fandtes næppe en ledig Stol; over alt laa der Stabler af nylig vasket hvidt Tøj, af halv færdigt Sytøj, uparret Børnefodtøj, Uldsokker til et voxent Mandfolk, kvindelige Underpermissioner osv. osv. Der lugtede af Strygeos, af Lagenafdampning, af Mad og af Kaffe. To smaa Pigebørn laa og boltrede sig paa Gulvet, den ene paa Ryggen, den anden paa Maven, med de stribede Uldstrømper hængende ned over det brøstfældige Fodtøj, saa de magre, blottede Lægge stod næsten højrødt ud i Lyset fra en lille Petroleumslampe paa et Bord, hvis ene Ende var dækket af en ikke aldeles ren Serviet, paa hvilken der endnu stod en Tallerken med Saucelevninger og Ben, Mindesmærker om Husherrens nys fortærede Middagsmaaltid. Samme Husherre havde sat sig ved Vuggen, som gjemte hans sidst fødte Pode, der skraalede i vilden Sky, hvad Faderen imidlertid tog med stor Ro, thi, medens hans Fod mekanisk satte Vuggegængerne i Bevægelse, drak han Levningerne af sin havarerede Kaffe med en saadan Ilterhed, at Draaber af den flød ned over hans Hage og fangedes i Mellemrummet mellem hans Fingre, som han saa tørrede i Haaret. Da Thomas passerede de to paa Gulvet liggende Børn, rejste det ældste sig

Digitized by Google

paa Hug og rakte Tunge ad ham, ledsagende dette behagelige Minespil med et Hvin, der skar gjennem Marv og Ben. Hr. Valling gjorde ryddeligt i Sofaen ved at skyde en stor Stabel Strømper til den ene og en Bunke Stilebøger til den anden Side, saa at Thomas lige kunde faa Plads i det Mellemrum, hans Vært pegede paa. Denne havde rejst sig halvt under denne Oprydningsakt, mens hans Fod uafbrudt bearbejdede Vuggegængen, og hans Knæ hvert Øjeblik forstyrrede Bordbenenes Rolighed.

— Ja, jeg maa jo svare Deres Formynder, Pastor Birk, sagde han. Hm! ellers véd jeg ikke, hvor Nogen gider studere, for det fører kun til Sulteføde med Slæb og Slid og Sjoverarbejde. Hr. Valling tilkastede Stilebogsbunken et forbitret Sideblik. Men hvad skal jeg saa svare?

— At jeg vil studere Æsthetik, svarede Thomas resolut.

Hr. Valling holdt op at vugge og kom i en frygtelig Kollision med Bord- og Stoleben. Han udbrød:

— Æsth— . . . ! er De . . . ? om Forladelse . . . men . . . det var meget ungdommelig svaret.

— Jeg er ogsaa ung og har følgelig Lov til at være ungdommelig, svarede Thomas.

— Aa Herre Gud! At dog Folk aldrig bliver klogere, brummede Valling i en halv vred, halv ynkelig Tone. Gid Pokker havde alt det Digteri og Æsthetisering i dette sølle Land. Den har,

Digitized by Google

Herren straffe mig, været Hundreder af unge Studenters Ulykke.

— Ja, naar de ikke har duet til Noget, naar de har været talentløse . . .

— Hvad behager, raabte Valling, og Blodet fôr op i hans graa Kinder, mens Brillerne gled ned paa Næsen, og der kom Glans i de matte, nærsynede Øjne . . . behag at huske paa, min Herre, at De taler til en ældre Mand; og, hvis De tror, at jeg taaler Fornærmelser, fordi jeg er en fattig Mand, saa tager De fejl.

— De, Hr. Valling?

— Ja, jeg. Jeg kunde, min Salighed, være bleven en ligesaa god Digter som alle de Andre, som de trykker Ting op af i de danske Læsebøger. Men jeg havde ingen Grev Reventlov eller Grev Schimmelmann, eller hvad de rige Tampe hed, som tog sig af Baggesen og Oehlenschläger. I Skolen tuder de os Ørene fulde om Poesiens Dejlighed og om Aladdinslampen, der giver alle Jordens Skatte i Ens Magt. Ptøj! Stort og gevaltigt begynder det; skidt og forbandet ender det. Man gaar i sine sidste Skoleaar og forelsker sig og skriver Sonetter, saa bliver man Student og vrøvler Tiden bort i æsthetiske Diskurser paa Kafeer og Billardstuer; saa bliver man en gammel Student og Ens Kjæreste en vindtør Humlestang . . . naa, saa maa man tænke paa Giftermaal, informere for en Rigsort Timen, slide til Attestats paa samme Tid, man faar naturligvis en daarlig Ka-

Digitized by Google

rakter . . . jo Tak; det er gjærne deres Skæbne, som siger, at de studerer Æsthetik.

— Har De udgivet Noget, Hr. Valling?

— Udgivet Noget? De Blodhunde til Forlæggere vil jo ikke tage Noget, naar man ikke møder med Attester fra en halv Snes Poeter eller Aviskritikere. Og jeg fik aldrig Tid til at gjøre Noget færdigt. Nej, kom dog i Tide bort fra de Taabeligheder, Hr. Fris! De kan, Gud hjælpe mig, risikere at ende paa Ladegaarden. Ja, levede vi i et stort Land, ser De, saa havde jeg gjort min Tragedie Ines de Castro færdig, og, havde jeg faaet den tilbage fra et Theater, saa var jeg gaaet til et andet, tredie og fjerde, og saa! Ja saa havde jeg maaske nu kunnet bo i en Lejlighed til 400 Daler og ligget paa Strandvejen om Sommeren. (Valling saâ drømmende hen for sig i Luften, som om han blev fortryllet af dette Fantasibilledes Pragt).

— De har skrevet en Tragedie? spurgte Thomas. Er den paa Vers?

— Ja, vel er den det! Hvordan skulde den ellers være? Jeg indlader mig ikke paa at skrive borgerlige Sørgespil i Prosa; jeg holder paa den store Pathos, paa den shakespeareske Stil, maa jeg sige Dem. Nu skal De høre!

Valling trak Skuffen ud paa et gammelt poleret Fyrretræs Chatol, tog et af Ælde gult Manuskript med et af Taarer eller Punchedraaber plettet Omslag frem og sagde, idet han saâ paa sit tykke gammeldags Sølvuhr.

Digitized by Google

— Jeg skal have rettet nogle og fyrretyve Stile i Aften, saa jeg faar ikke Tid til at læse de halvfjerde Akter, som jeg nu har havt færdige i en tolv, tretten Aar. Men nu skal De høre! Ser De: Prinsen Dom Pedro erfarer, at hans Fader, Kong Alfonso, har ladet hans hemmelige Hustru, Ines de Castro, myrde, og nu siger han til Faderen:

Vid, Dom Alfonso, blodbestænkte Morder!
fra nu af river jeg hver Rod og Trævl
af Sønnefølelse mod Dig af Hjertet;
i Blodets Strøm fra Ines' hvide Barm
jeg hærder Eggen paa mit Oprørssværd,
og af hin Bøn i hendes brustne Øje,
som hun holdt op som Skjold for Morderdolken,
jeg smeddet har Stridsøxens bidske Blad
til Kamp mod Dig, Tyran, min fordums Fader!
Som møren Trøske skal din Throne ramle
og smuldres hen til Støv for vilde Vinde;
selv skal Du rulle Dig i Jordens Dynd,
mens Synet af min Viv, den blodig-blege,
skal for dit Øje staa — en Vredens Engel,
hvis Hævnbasun med Brag og Bulder vækker
mod Dig hvert Had, som slumrer trindt i Riget,
i Borgens Højsal som i Hyttens Krog.

Den jydske Udtale brød stærkt igjennem den høje skingrende Diktion, alt mens Taarerne randt ned ad Vallings Kinder. Han aftørrede dem med Bagen af Haanden, hvad der ikke bidrog til at gjøre Kinderne rene. Men, just som han i tredie sidste Linie spændte sin Deklamation op til den højeste Pathos, vaagnede det nys indslumrede Barn

Digitized by Google

igjen og gav sig til at skrige; saa vaagnede de to Børn, der laa paa Gulvet, og som under Vallings og Thomas's Samtale vare faldne i Søvn, den mindste med Hovedet paa Maven af den største, og satte i en sand Brøleduet; Døren til Kjøkkenet aabnedes paa Klem; Sprækken fyldtes af Fru Vallings spidse Næse og indfaldne Mund, hvilken sidste udsendte følgende Ord, hvori en klynkende Forbitrelse bævede:

— Herre, Du store Gud, Valling! Du brøler, saa Du vaagner alle Børnene; de fire inde i Sovekamret græder ogsaa, jeg maa, ved Gud, strax ind og have den Lille op af Vuggen og give den Bryst, og Du maa saa, ved Gud, gaa ud i Kjøkkenet og skære Brød, for saadan en Smule Tøs som Sine har, ved Gud, ikke Kræfter til det Stykke Arbejde. Skynd Dig, Valling!

— Ja, ja, ja, nu kommer jeg... hold Mund, Unger! og i Seng med Jer! Ja saa meget kan De da høre, Hr. Fris, at min Tragedie ikke er et borgerligt, begrædeligt Drama, men virkelig i den shakespearske Stil. Ja, ja, ja, for en Ulykke, nu kommer jeg! Undskyld, Hr. Fris!

Paa sin Gang gjennem Stuen var Thomas nær tørnet mod Fru Valling, der med Slæber paa Fødderne ilede over Gulvet, medens hun ugenert hægtede Kjolen op foran som Forberedelse til sin nærforestaaende Moderpligt.

Langsomt nynnede Thomas, mens han gik igjennem Gangen til sit Kammer:

Digitized by Google

Saa har han jo
bygt sig en Bro,
som knytter Livet til Ideen.

Thomas var nedslaaet, da han om Aftenen lagde sig til Hvile. Denne Skibbrudne paa Poesiens Hav ligesom truede ad hans Fremtid. Men med Ungdommens Elasticitet forvandt han snart Modløsheden. Han var ikke længe om at finde Noget, han kunde glæde sig til. Om en fjorten Dages Tid skulde Prøverne begynde paa den Studenterkomedie, hvori der var tildelt ham Elskerindens Rolle, og der taltes allerede om, at Kongen i egen Person vilde overvære Forestillingen. Glad og let sov han ind, glad og let vaagnede han den næste Morgen.

Han skulde altsaa betræde et virkeligt Theaters, Hoftheatrets Scene. Hvor havde hans Længsel ikke higet ind bag Kulissernes hemmelighedsfulde Verden de Gange, han havde taget sig Raad til en Parterrebillet i det kongelige Theater! Alt, hvad der var i Berøring med denne Anstalt, havde en Glorie af Idealitet om sit Hoved; med Ærefrygt havde han set paa Theatrets store Kunstnere, naar han mødte dem paa Gaden, ja vendt sig om for at se efter dem. En Aften, da han med Ross og andre Kammerater sad paa en af de paa Kongens Nytorv beliggende Kafeer, var han bleven præsenteret for en Danser og blev helt fornøjet, da denne Præst i Musatemplet rakte ham sin Haand. Og, da Danseren, der var ret glad ved at komme i Studenterselskab, tog mod Indbydelsen til at drikke

Digitized by Google

et Glas Punch med de unge Mennesker og flyttede hen ved deres Bord, lyttede Thomas med stor Interesse til den Underholdning, som Kunstneren opvartede sit Auditorium med: Anekdoter om og Vittigheder af berømte Skuespillere, Beretninger om de skammelige Intriger og Kabaler, som havde berøvet ham selv Hovedpartier i Balletten, om Balletmesterens Uretfærdighed og Bizarrerier osv. osv. Siden efter var Thomas halv stolt ved at være «paa Hat» med samme Kunstner, hvis Prestige først faldt, da Tilfældet paa lignende Maade havde skaffet ham sammen med Theatrets mest omtalte Skuespiller paa den Tid, som oven i Kjøbet trakterede Thomas og hans Selskab med Champagne hos Gianelli, hvor hele Natten gik hen, og hvor den berømte Kunstner morsomt parodierede en af Scenens manierérede Tragikere og gav Prøver paa tysk Spillestil fra Operaen i Hamborg.

Ved den første Prøve paa Hoftheatret nød Thomas som Delikatesser det lange, smalle Scenerum med den mystisk-dunkle Baggrund, som det opadskraanende Gulv førte hen til, Tovene og de optrukne Kulisser og Bagtæpper foroven; det var som en af en magisk Fortryllelse i Mørke og Død indmanet Verden, der ved et nyt Trylleslag kunde manes ind i Lys og Liv. Hvor var det ikke morsomt at betræde Paaklædningsværelserne, hvor for faa Aar siden skjønne Damer havde færdedes og snildt udstyret sig til triumferende Fremtræden hin berømte Saison, hvorom der endnu taltes saa meget, da Hoftheatret havde forholdt sig til det kongelige

Digitized by Google

som det hvide Bjerg til Rom, indtil den gamle Professor Dorph som en ny Menenius Agrippa havde ført de «Secederende» tilbage! Thomas havde den højtidelige Følelse, at han traadte paa en klassisk Jordbund, hvor hver af Gulvets Planker var historisk. Denne støvede, halvmørke, gammeldags Scene, denne lille, trykkede Tilskuersal med sin kraprøde Baggrund, sit falmede, forgyldte Tapet paa Logernes Brystværn, sine afblegede Guldfrynser om de kongelige Logers Gardiner indgød ham en Ærefrygt, som først spredtes, da Prøven begyndte under Lystighed og Spøg. Og da Forestillingsaftenen kom — hvilken forventningsfuld Hjertebanken, hvilken vellystig-pinende Lampefeber, da han efter omhyggelig at være pyntet i hvid, klar Kjole og med Roser i Parykken betraadte Foyeren, hvor en nogle og trediveaarig Kontormand, der forestillede hans Moder, modtog ham med en varm Omfavnelse. Hans Bekjendt fra Pensionatet, Medicineren Grum, hvis Færdighed i at fremstille Typer af den Species, der i Gadesproget kaldes «Rødder», gjorde, at han altid blev brugt i Studenterforestillinger, hvor en saadan Figur fandtes, hilsede sin Husfælle med en ikke aldeles anstændig Berørelse, saa den forklædte Ungersvend rødmede under Sminken og slog ham haardt over Haanden, mens Hr. Grum, sin Rolle tro, udbrød:

— Føj, Susanne, den var spyds! og gav sig til at indøve sig i den Gestus, der altid skaffede ham Applavs i hans «Rod-Roller»: at beskrive en

Digitized by Google

Bue med Pegefingeren om sin Hals inden for Halstørklædet og samtidig gjøre en lille Vridning med den ene Mundvig.

Og hvilken Fryd var det ikke bag Tæppet at høre Surren og Summen i Salen og gjennem Hullerne at kikke ud over den Vrimmel af Hoveder, at indaande hin Blanding af fine Parfumer, at høre Skruerne knage og Strængene klimpre fra Instrumenterne, som stemtes nede i Orkestret! Thomas kikkede ud gjennem det Hul, der sad længst til højre for de Spillende, . . . og han opdagede i Kongelogen den bekjendte skarpe Profil med den smalle Overlæbe, der knap kunde bære det tynde Overskjæg, den lange Hage med det spidse Fipskjæg, Kalotten paa det brune Haar og den med sorte Snore broderede blaa Frakke, paa hvis dunkle Grund Guldtaskeremmen bredte sig — kort sagt: den yndede Konge, hvem den samtidige politiske Mythedigtning begejstret fremstillede som en ny Uffe Spage, som Indvieren af Folkefrihedens og Nationalitetens gyldne Æra i vort Fødeland. Thomas saâ med stille Ærbødighed op mod dette Kongehoved og læste troende ud af de markerede Træk alt det Store, Ædle og Gode, som han følte Trang til at lægge i den sidste Oldenborgers besungne og fejrede Personlighed. Thomas havde aldrig set Kongen saa nær ved; han maatte rives bort fra sin Plads, da den fungerende Regissør ryddede Scenen.

Hvilken opildnende Applavs strax ved Tæppets Opgang over den vel arrangerede Gruppe i et Lyst-

Digitized by Google

hus mellem Moderen og de to unge Piger, medens Elskeren, sommerklædt, træder ind gjennem Havelaagen og med dæmpet Stemme, med en sympathetisk Tenor synger en Kouplet med iørefaldende Melodi og behændig formede Rim! Der kom Liv og Lystighed, Ungdom og Ærgjerrighed op i de Spillende. Kongen lo, saa Munden blev borte under Næsen, og klappede i de smaa, buttede Hænder; enhver Vittighed, enhver Pointe mødte sympathetisk Forstaaelse nede i Salen, og, kom der en Antydning til samtidige, politiske eller literære Forhold, blev Jubelen næsten ustandselig. Thomas svømmede glad i den almindelige, prægtige Stemnings brede Strøm; et Par Gange blev han kaad og røbede med Villie sit Kjøn ved en maskulin Bevægelse eller Diktion. Dristigheden lønnedes med Klap og Latter, der steg endnu højere, da han brat gik tilbage i sin Rolles Karakter: den søde, naive, glade, for Natur og Poesi modtagelige, kyske og dannede Proprietærdatter i den solbeskinnede Have, som Sommerferien forskjønner med et Par unge akademiske Lyrikere, der trods en komisk borneret Moders, en egennyttig, reaktionær Herremands og hans Huslærers, en jødisk Literats Intriger (den Sidste var en Karikatur af en bekjendt samtidig Politiker) dog vinde begge de dejlige Piger fra de af disse slette Mennesker begunstigede Rivaler: en idiotisk Gardeofficer & Kammerjunker og en hjertekold Selskabsmand i Form af en ung Herregaardsbesidder. Stykket endte med en Vexelsang, hvis Slutningsvers hævede sig til Pathos i

Digitized by Google

Hentydninger til det frie og fremtidsrige Danmark under dets folkelige, ægte danske Drot. Kongen svarede med en let Hilsen med Haand og Hoved. En Orkan af Klap og jublende Bravoraab dundrede og rullede som en Pragtfinale til den mangefarvede Begejstringssymfoni, som Publikum hele Aftenen havde udført til Tak for de Spillendes Præstationer. Ja, det var i Sandhed en Festaften! Det meste af, hvad Kjøbenhavn ejede af Aand og Intelligens, af høj Samfundsstilling, af Rigdom og Luxus, helt oppe fra Kongen af: Ministre med deres Damer, Pressens Anseteste, navnkundige Universitetslærere, højtstaaende Dommere og administrative Autoriteter, Børsens Magthavere, hvis Damer især straalede i rige Dragter og herlige Smykker — Alt var mødt op for at hædre Studenterne, Hovedstadens højere Samfundslags Kjælebørn, Ideens Livgarde, Fremtidens Haab. Hvor maatte de unge Hjerter løfte sig! En ny, gryende Morgenrøde, prangende i al Lysbrydningens mest flunkende Galadragt, viste sig for Fantasiens Øjne.

Men blandt Tilskuerne saas dog, saa vidt det kunde skjønnes, ingen Repræsentanter for Adelsaristokratiet, som jo ogsaa stadig var Gjenstand for de unge Aandskæmpers og deres Anføreres Foragt; heller ingen af de aldrende Digtere fra Romantikens Glansperiode var at opdage.

Der var Sold efter Komedien i Hoftheatrets Foyer. Under Forestillingen vare Drikkevarer blevne serverede i saa rigeligt Maal, at Thomas ved Soldet var i denne salige Tilstand, hvori ganske

Digitized by Google

vist en let Dæmring fordunkler Bevidsthedens normale Klarhed, men som ogsaa opfordrer til lyrisk Hensvømmen i Situationen, til at give sig rundt og helt hen uden Kritik. Hver Skaal, der blev udbragt: for Danmarks folkekjære Konge, for det treenige Norden, for Slesvig, for Studenterverdenens Koryfæer, klang i hans Øren som Regimentsmusiken for Soldater, der skulle i Slag. Han tog den Beslutning at kæmpe tro og i fornødent Fald lide Martyriet for de bag disse konkrete Udformninger liggende store metafysiske Ideer; han følte Vinger paa sin Ryg, der bar ham op over Kristiansborg Slots Tage i en overkjøbenhavnsk Æther; han saâ hele Danmark, Danmark til Ejderen — men heller ikke mere — ligge dybt nede først som et prikket Landkort — saa voxede Bøgeskovene op imod ham, Havets Bølgekamme steg højt med hvidt sprøjtende Skum, Bugter og Fjorde laa smult med lysende, langstrakte Linier. Den milde, lune Taage bredte sig umærkelig, tættere og tættere hen over Thomas Fris's Bevidsthed; et skarps Lygtelys kløvede først bemeldte Taage, da han stod uden for det Hus, hvori Cand. theol. Valling holdt Pension, og samme Lygtelys viste ham den Fuldmægtig i et af Ministerierne, som i Komedien havde agteret hans Moder, trykkende hans Haand, betragtende ham — moderligt eller erotisk — hvem véd? Og samme feminine Fuldmægtig, med Hjulbenene og Sekondtenoren, hvilken sidste klang saa skjønt i Kvartetten, naar fire voxne Mandfolk sang: «Du lille Fugl paa Heden»,

Digitized by Google

samme gode, skikkelige Fuldmægtig med de romantisk-døsig drømmende Dueøjne, med sine fire og tredive Aar paa Bagen tog Nøglen ud af den sortøjede Degnesøns Haand, bar ham halvt op ad Trappen, puslede med smaalig Omhu om ham og hjalp ham i Seng. Et Kys paa Panden gjennembrød atter Taagen, men saa lukkede den sig tæt til og blev til Mulm og Søvn.

Thomas Fris tog sig kort efter denne Komedie en Manuduktør i Filosofi og absolverede Examen philosophicum med et ug hos den ene og to mg'er hos den anden Professor. Pastor Birk sendte ham Penge til en Fodtour i Nordsjælland; hans Fader gratulerede ham og meldte ham, at hans lille Halvsøster var døbt med Navnene Frederikke Oscaria Fris. Thomas havde ikke Lyst til at tage hjem i Ferien; Billedet af Egnens Fe, Henriette Birk, var vel ikke slettet ud af hans Minde, men foreløbig rykket tilbage i en dunklere Baggrund, hvorfra Thomas vel manede det frem i visse højt stemte Øjeblikke, men han forholdt sig nu mere æsthetisk end pathologisk til hint Billede.

III.

Thomas Fris slaar sig op.

Den Lykke, som Thomas havde gjort som Elskerinde i hin Studentervaudeville paa Hoftheatret, gav ham en Position i Studenterverdenen.

Digitized by Google

Han blev fast Medlem af de Toneangivendes *ecclesiola in ecclesia.* Fuldmægtigen, hans Moder paa Scenen, tog ham ofte med i Theatret og drak Du's med ham. Selv en ivrig Kagespiser, trakterede han sin Yndling med saa mange Konditorkager hos Gianelli, at Følgen blev en fjorten Dages Mavekatarrh. Under denne besøgte den skikkelige Fyr Thomas saa ofte, hans Tid tillod det. Han var ikke begavet med Konversationstalent; en bly Forlegenhed fulgte ham overalt; men et elskværdigt Lune laa dulgt i ham; det brød ud, naar han vel en Gang hvert andet Aar spillede komiske Kvinderoller i Studenterkomedierne. Naar han kom til Thomas, kunde han sidde tavs i lang Tid og se kjærlig-ømt paa det unge Menneske. En Dag, da denne Tavshed og Mangel paa Evne til at finde Samtalestof blev pinagtig for Fuldmægtigen selv, og han gav sig til at blade i nogle løse Papirer, der uordentlig laa henslængte paa Bordet, faldt hans Øje paa et meget overstreget Manuskript. Det var aabenbar Vers. Thomas rev det hurtig ud af Haanden paa ham. Fuldmægtigen satte et komisk-ynkeligt Ansigt op; begge kom til at le.

— Saa Du skriver Digte? spurgte han.

— Nej. —

— Jeg kan høre, at det ikke er sandt. Du kan lige saa godt tilstaa det. Lad mig se det, hvad? Jeg skal rose det, hvis jeg faar Lov til at se det.

— Du kan ikke læse det.

Digitized by Google

— Vist saa. Jeg kan dechiffrere al Slags Skrift.

— Nej, jeg vil hellere læse det for Dig.

— Ja, gjør det!

Først læste Thomas sagte med kjendelig Spænding. Hvert Øjeblik saâ han spørgende paa sin Tilhører, men efterhaanden som han læste sig varm, blev Stemmen sikrere. Digtet var holdt i den Tids Studentersangstil. Den priste den i det ydre Selskabsliv ubehændige Student med de dybe Længsler og de ideale Syner bag det kejtede Ydre, et Billede, der næppe svarede til Virkeligheden i Almindelighed, og som desuden var et anden Haands Arbejde. Men der var Klang i Versene og i Diktionen; det Hele var ikke ubehændig gjort; for den, der ikke vidste bedre, kunde Digtet muligvis have gaaet og gjældt for et Foster af en Berømtheds Muse. Fuldmægtigens Ansigt holdt sig ubevægeligt; han tav en god Stund efter Oplæsningen.

— Skriv det Digt rent strax! sagde han endelig.

— Hvorfor?

— Gjør det! Hvad Lille? Og giv mig saa Renskriften! Det er et rigtig kjønt Digt.

Der var noget Tilforladeligt i den sagte, sikre Maade, hvorpaa Fuldmægtigen fældede sin Dom, som betog Thomas stærkere, end højrøstet Lovtale vilde have gjort. Han efterkom sin ældre Vens Opfordring og leverede ham en sirlig Renskrift,

Digitized by Google

som denne foldede sammen og stak i Lommen. Med et Nik gik han ud ad Døren.

Næste Aften modtog Thomas under Krydsbaand et Exemplar af det nys udkomne Nummer af et af Hovedstadens anseteste Blade, i hvis Feuilleton hans Digt var aftrykt med Navn under. En Times Tid efter ankom hans Ven med et lille Smilglimt i de stille Øjne. Han sagde til Thomas:

— Kom med op i Foreningen og drik et Glas! Redaktøren tog Digtet med Kyshaand, og jeg har i Aften hørt det blive rost paa et Par Kafeer af intelligente Folk. Du er en virkelig Digter, Lille! Sikken en Uorden her i Knejpen! Ja, det er jo genialt. Tag en ren Flip paa! Saa. Nu skal jeg binde dit Halstørklæde. Hvor er Overfrakken? Naa der? Kom, skal jeg hjælpe Dig den paa, Drengebarn? Nu fører jeg den unge *poeta triumphans* til Lavrbærkroning paa Kapitolium.

Fuldmægtigens Billede var lovlig idealistisk. Det vilde have været rigtigere at kalde Festen en Punchedaab. Den ledende Senior fungerede som Præst i den Tale, hvori han slog fast, at Danmark havde faaet en Digter mere, en Stemme til i det Sangerkor, der ved Poesiens Almagt skulde trylle det Splittede sammen. «En Skaal for Poesien, vor Tids Dronning Margrethe! En Skaal for hendes tro Mand, der idag har modtaget Ridderslaget!»

Ross fulgte hjem med Thomas; Fuldmægtigen ledsagede dem til Porten. Da de gik op ad Trappen sammen, sagde Ross:

— Det glæder mig, Fris, det glæder mig

Digitized by Google

endog særdeles meget, at Folk har fundet Behag i dine Vers. Men . . . ja, misforstaa mig ikke, men jeg finder, at den Hyldest, der ydes Poesien, sker paa Videnskabens Bekostning. Os Videnskabsmænd lægger Ingen Mærke til. Jeg har faaet en lille Undersøgelse om den hypothetiske Brug af *Aoristus primus* ind i «Filologisk Maanedskrift», . . . og ikke en af mine nærmeste Venner har havt et anerkjendende Ord tilovers for den, jeg tør nok sige, videnskabelige Stræben, der aander gjennem mit Arbejde. Ross's Stemme var altid meget gjennemtrængende; Pathos, Punch og Nattestilheden gav den end mere Styrke, saa Thomas begyndte at tysse paa ham, da han frygtede for at vække Husets Beboere. Pludselig gik Døren til Stud. med. Grums Værelse op. Beboeren, der havde været med til Festen, men ikke var fulgt med saa notable Personer som Ross og Thomas, stillede sig paa Tærskelen i Underpermissioner og med et Lys i Haanden.

— Nej, det har Du Ret i, Ross, sagde han med karikeret officiel Alvor i Ansigtet; Videnskaben er s'gu Stifbarn mod Kunsten. For fjorten Dage siden obducerede jeg en Ladegaardskjælling og fandt Portneraabningen mellem Maven og Tolvfingertarmen stoppet af en stor Klump. Og ved nøjere Eftersyn opdagede jeg, at Klumpen var af sammenrullet Papir; jeg brugte alle Videnskabens Midler til at oprulle Papiret og læse dets Indhold. Det lykkedes mig, og jeg læste: *amnis, axis, callis, canalis* . . . tænk det var et Blad af Madvigs Gram-

Digitized by Google

matik, som Ladegaardskjællingen havde ædt. Men tror I, at Medicinsk Tidsskrift vilde optage min Meddelelse? Nej, det er nogle Parykblokke og Stokfilistre, vore Professorer. Jeg vilde ved denne Opdagelse have kunnet levere et yderligere Bevis paa det plebejiske Had til den klassiske Dannelse.

Ross, der var langsom i Opfattelsen af al Komik, blev først ved Thomas's Latter opmærksom paa, at Grum harcelerede. Han lagde Overkroppen tilbage med Værdighed og sagde blot:

— Det er Skade, Grum, at Du ikke er bleven Klown ved en Beridercirkus.

— Det skal jeg for Resten vise Jer, at jeg har Talent til, svarede Grum, og lynsnart for hans trikot- og uldstrømpebedækkede Ben fra hinanden, og i et Nu laa baade Thomas og Ross paa Gulvet.

— Nu har Klownen skiftet Ret og Skjel mellem Poesi og Filologi, raabte Grum og indtog efter en flot Pirouette i Luften sin forrige Stilling paa Dørtærskelen, bestandig med Stagen med det brændende Lys i Haanden; men klingende og klaprende røg den mod Gulvet, dens Besidder gik samme Vej. Et Forfærdelsesudbrud af Ross skingrede gjennem Korridoren.

— Er De gal, Fris? Slip mig for Satan! Vil De kvæle mig? raabte Grum.

Skraben af Slæber, Listen af Sokker, Knirken af Dørhængsler, skjændende Ord, Børneskraal, viftende Lysflammer i Korridoren gav efterhaanden

Digitized by Google

den natlige Scene et mere og mere mangfoldigt og sammensat Liv.

Først kom Cand. theol. Valling med en tændt Kjøkkenlampe; et Forsøg paa at skildre hans bare Fødder i et Par nedtraadte Morgensko turde kun den dristigste naturalistiske Kunst vove. Haaret sad filtret og pjusket om hans store, gnavne, ubarberede Ansigt. Kroppen vred sig af Kulde og Ildebefindende efter Udstigningen af Sengen under en snævert sammenpresset, laset og fedtet Slaabrok, ad hvis oprindelige Sirtsesbeklædning Vatlapperne hang ned, ombøjede som Svineøren. Bag hans Ryg øjnedes Papilloterne under Fruens Natkappe og et Par malpropre, hvide Bomuldsstrømper om et Par Vibeben under en hæslig Uldklokke. Et Barnehoved dinglede paa hendes venstre Skulder; inde fra den aabne Dør til Familien Vallings Lejlighed lød de skraalende Børns forbitrede Graad over den ubelejlige Forstyrrelse af Nattesøvnen, samtidig med at en madagtig, branket Duft udaandedes derfra. I en ligeledes aaben Dør i Korridorens Langside fremtonede Hr. Kolbergs pænere Skikkelse i en mere præsentabel Négligé: rødbræmmet, graa ulden Slaabrok og Saffians Tøfler; den lille Mave stak selvtillidsfuldt frem, og et roligt, olympisk Smil laa over hans sunde, stærkt farvede Ansigt.

De to Lys beskinnede nu de tre over Grums Dørtærskel liggende Ynglinge, de to athletisk omslyngende hinanden, den tredie med et bestyrtet, ubevægeligt Ansigt. Munden gik skjændende paa

Digitized by Google

Fru Valling, men Barnets Graad overdøvede hendes Røst; Valling rømmede sig og begyndte:

— Jeg har rigtignok al Anledning til at spørge, hvad det er for en Forstyrrelse i Institutionens Husorden, som her har fundet Sted. . . . jeg maa i den Anledning . . . paa det Kraftigste . . .

Kolberg tyssede paa ham ved at misse med Øjnene og ryste paa Hovedet. Valling tav strax og kastede spørgende Øjne paa sin ældre Pensionær, som gjentog sit tyssende Tegnsprog. I den Pavse, som Valling gjorde, artikulerede Fru Vallings stadig rislende Ordstrøm sig i disse Lyd:

— Og man stræber at faa ordentlige Folks Børn i sit Hus, og man betaler en høj Husleje og kjøber de bedste Fødevarer og slider og slæber for at opfylde sin Pligt, og man forsømmer de uskyldige Smaabørn, som Vorherre selv sender En . . . .

Kolberg lo, saa han maatte holde sig for Maven; da han blev færdig, sagde han:

— Maa jeg et Øjeblik udbede mig Ordet alene. Hører De, lille Fru Valling?

Kolberg lod til at udøve en Autoritet over sin Vært og Værtinde; den første blev bragt til absolut Tavshed, den sidste bevægede Læberne i samme Takt som før, men der udgik ingen Lyd fra dem.

Kolberg sagde til de Liggende:

— Rejs Dem op, mine Herrer! Jeg har hørt Replikudvexlingen inde fra min Stue, for jeg var oppe, og der er Pokkers lydt i denne Korridor. Og jeg tror, jeg kan forklare Dem det Hele, Val-

Digitized by Google

ling. Her er kæmpet en Kamp mellem Idealismen i Poesien og Realismen i den exakte Videnskab, medens den klassiske Filologi, uden at ane, hvad det Hele betyder, ligger i maalløs Forbavselse over det Hele. De maa ikke tage det ilde op, Valling; jeg finder, at Kampen, som ser ud til at være ført gjennem Livtag, har benyttet noblere Vaaben end de Krige, der føres i vor frie Presse, hvor Projektilerne lugter af Rendestenssnavs. Vær De glad, Valling, at De ikke har Journalister i Deres Hus; thi de vilde rimeligvis i en saadan Konflikt have benyttet og ødelagt et Par af Deres Servantemobilier . . . om Forladelse, Fru Valling! Se, nu er baade Idealismen, Realismen og den klassiske Oldtidsvidenskab paa Benene igjen. Naa, Valling . . . gaa nu ind, det Hele er jo kun Børnestreger . . . gaa nu, lille Frue!

Ægteparret adlød. De unge Mennesker forsvandt flove hver til sin Side. Da sagde Kolberg halv højt:

— Kom ind til mig, Fris! Jeg kunde have Lyst til en natlig Tête-à-tête med Dem.

Thomas var nær ved at græde, ligesom den Gang han havde afbanket Soranerdrengen i Pastor Birks Have. Der var paakommet ham en Angst over Noget i ham selv, der kunde overskylle al Bevidsthed og Fornuft i ham. Han vilde liste sig forbi Kolberg og lade, som om han ikke hørte hans Indbydelse, men denne greb ham i Frakkeærmet og gjentog den. Thomas lod sig behandle som en død Gjenstand og gik med ind i Kol-

Digitized by Google

bergs Værelse. Kolberg pegede paa en Sofaplads til ham, satte sig lige over for ham i en Lænestol, bøjede sig forover, rundede sine Arme til en Cirkel foran sig paa Bordet, betragtede Thomas nogle Minuter og gav sig til at le med en godmodig Overlegenhed. Fjerkraften var slappet i Thomas; myg slog han Øjnene ned.

— Skam Dem, Fris! sagde han.

— Jeg tror ... jeg tror, jeg blev vanvittig ... jeg véd ikke, men jeg fik en Fornemmelse, som om ... som om Grum sparkede mig ... og

— Aa Visvas! De Børnestreger! Nej, skam Dem, fordi De har ladet saadant et dumt Digt trykke.

— Dumt Digt! ... jeg har ikke ladet Noget trykke, som er dumt. Alle Folk sagde iaften ...

— At Digtet var godt, ja vel! *Ergo* er det slet ... Hør, kjære Fris, dersom De havde rørt noget Barnemad sammen, men som var af Deres egen Fabrik, som stammede i Tanke og Rhythmus, saa skulde jeg ikke have sagt et Ord, men De har taget en anden Mands gamle Støvler, som De spanker om i. I Parenthes: jeg kan hverken lide Manden eller hans Støvler, men Støvlerne er dog hans egne. Hvad De har ladet trykke, er en rhetorisk Stiløvelse, buldrende Ordskvalder, en rimet Avisartikel, store Ord og fedt Flæsk. Intet er Deres eget, Alt er laant. Ja, det er koldt Vand, De faar over Hovedet, men det trænger fulde Folk til. Og saa kan De gjærne slaa mig, om De vil, men jeg maa have mit Hjerte lettet. Hør, Fris,

Digitized by Google

De døser Deres Tid hen med at gjøgle i Studenterfarcer og lade Dem afrette til en dansende Tendensbjørn.

— Hr. Kolberg, De er saa fyldt med Gift og Galde mod Tiden og dens Ideer, at — De undskylder — om jeg ikke stoler paa Deres Dom.

— Fordi den ikke smigrer Dem? Naa! Men om jeg holdt meget mere af Dem end de, der bruger Dem som Marionet og fylder Dem med Vand for at blæse paa Dem som paa en af disse Lerpotter, Drengene fløjter i og kalder Nattergale? Ja vel hader jeg disse Spidsborgere, der snakker om Idealitet og Danskheden, og hver Dag fornægter Idealet ved Æderi hos Partiets Spiseværter, Grossererne, og latterliggjør Danskheden ved at skryde chauvinistisk. Ja vel hader jeg en Retning, som næsten enhver af Danmarks betydeligste Mænd i vor Tid har været Modstander af, og som til Gjengjæld har kastet Journalistikens væmmeligste Gadeskarn efter dem. Den er i Færd med at dræbe det stille, ædle Arbejde i Kunstens og Videnskabens Tjeneste, med at isolere Danmark til en barbarisk Enklave, med at underbinde Kulturstrømmens Aarer, med at vrøvle os ind i politisk Humbug for at faa os væltet ned

> i hint Ginnungagap, det underjordiske,
> hvor Kragemaalet er det Gammelnordiske.

— Hvor kan De sige, at De holder af mig, naar De forhaaner Alt, hvad jeg holder af?

— Hvis De forelskede Dem i en Skjøge, og

Digitized by Google

jeg ikke advarede Dem, vilde jeg saa være Deres Ven? Den sminkede Taske af en Muse, som De har ofret til, vil jeg dog i det mindste gjøre et Forsøg paa at redde Dem fra.

— Undskyld, Hr. Kolberg . . . De er meget ældre, meget modnere, meget kundskabsrigere end jeg, men . . . .

— Men De anser mig for et gammelt Vrøvl.

— Ja, Deres Politik er . . . ja undskyld . . . .

— Min Politik? Jeg har ingen, og jeg vilde ønske, at Danmark heller ikke havde nogen. Da vi ikke talte om Politik i Danmark, traadte alle de Bedste i Landet i store Tankers og klangfulde Toners Tjeneste. De maa gjærne anse mig for en Monoman. Jeg bryder mig kun om, at vi fortsætter vor dejlige Poesi. Hvorfor tror De, jeg bor i dette Svinehul — oprigtig talt — og anbefaler det, hvor jeg kan? Fordi jeg har havt en ulykkelig Kjærlighed til Morten Valling. Ja, De ser paa mig og véd ikke, om De skal le eller græde. For tyve Aar siden kom han som en rødmusset jydsk Degnesøn her til som Student med Romantik fra Sø og Mark i de blaa Øjne og i den blonde Løvemanke. Jeg var en velstaaende, nydende Æsthetiker. Jeg hjalp ham, som jeg kunde, ud over den værste Armod . . . ja bliv bare ikke rørt . . . jeg er Egoist nok til ikke at tage Skjorten af Kroppen paa mig selv for den største Digters Skyld. Jeg æsthetiserede med ham, lærte ham Metrik, gjennemkorrigerede hans Digte. Saa forelskede han

Digitized by Google

sig, det Bæst! Ha, ha, ha! De bliver ethisk indigneret! Men De véd jo, at han giftede sig. De kan jo se, at han er meget gift!

— Han blev forelsket og giftede sig? Skal en Digter da ikke nyde Livets højeste Fryd, Kjærligheden, det, som har inspireret de største Digtere til den største Poesi.

— Jo, naturligvis! Men gifte sig . . . nej, det skal han ikke.

— Hr. Kolberg! jeg kan dog ikke tro, at De vil anbefale Digteren et utugtigt Levnet?

— Hvorfor ikke? Det kan maaske være godt for ham; *vide* Byron og Heine for ikke at tale om gamle Poeter, som Shakespeares Forgængere, hvis Tilværelse De i Deres søde danske Studenteruvidenhed ikke aner. Ja, det er oprørende, hvad jeg siger. Ikke sandt? Hør, De har vel i en historisk Skolebog læst om en Mand, der hed Dante Alighieri? Han elskede hele sit Liv sin ideale Kjærlighed, Beatrice de' Portinari, elskede hende efter hendes Død som sin Muse; hun inspirerede ham til hans stolteste og yndigste Vers, men han giftede sig ikke med hende; til Husholderske osv. osv. nøjedes han med Gemma Donati. En Digter — ja jeg vil endog sige — en Ikke-Filister kan ikke gifte sig. Kvinden bringer ham ned i Trivialitetens Søle, og hun bliver Gulvskrubbe og Tillægshoppe. Fru Mariane Valling er et ypperligt Exemplar af Arten.

Thomas stirrede stift paa Kolberg; hans Ræsonnementer vakte en Erindring hos ham. Da han

Digitized by Google

tav, slap Navnet «Friehling!» uvilkaarlig ud gjennem hans Læber. Kolberg studsede og sagde:

— Fernando Frilinghi, alias Ferdinand Friehling?

— Har De kjendt ham, Hr. Kolberg? spurgte Thomas aandeløs og spændt.

— Ja, i min pure Ungdom i Udlandet i en Fase af hans Liv, da han rejste rundt med fire kjønne Piger og sang sammen med dem i Koncertlokaler for en Kreds af Indbudne. Jeg traf dem først paa Capri og siden i Wien.

— Fire kjønne Piger?

— Ja. Den ene kjønnere end den anden. Den kjønneste . . . ja, om hun var Zigeunerske, Ungarerinde eller Italienerinde, véd jeg ikke, for hun pludrede paa alle Sprog, og jeg kan heller ikke huske, hvad hun hed — naa, Friehling var jo vanvittig af lutter kaleidoskopisk, æsthetisk Begavelse, gal, fordi han var saa rig, at han kunde realisere alle sine Indfald, paa en Gang ubændig stivsindet og karakterløs, et mislykket Udkast til en Byronskikkelse eller saadant Noget. Han erklærede Friedrich Schlegels «Lucinde» for Nutidens genialeste Bog; han var en udansk, opspændt Natur... jeg kunde ikke lide ham.

— Men den Zigeunerinde eller . . . Italienerinde?

— Hvor De er bleg! Naa, det er maaske blot Lampeskjæret eller Dunster af Aftenens skrækkelige Punch . . . Naa, den sortøjede Pige! Hm! Ja, hun er vel fløjet med Vildgæssene for en Men-

Digitized by Google

neskealder siden. Friehling, hed det sig, havde kjøbt hende af hendes Quasi-Fader, en ækel koparret Karl, der spillede kjønt paa Guitar ... Laffy hed han, og jog ham flere Gange væk eller fik ham ansat ved Beridertrupper, Pantomimeselskaber og Menagerier, tror jeg; men, naar Banditen havde brugt sine Penge, kom han drivende tilbage, og Friehling maatte fore ham. Ja — det Hele hørte til den Gjøglerpoesi, som navnlig i Tyskland var en af Romantikens Karikaturformer.

— Men Pigen, Datteren af ham, De kalder Banditen?

Nu studsede Kolberg:

— Har De hørt Noget om det? Har De kjendt Friehling? De nævnede hans Navn før. Han døde nok drikfældig og ruineret i en eller anden Provinsby.

— Ja ... jeg har kjendt ham. Men Pigen, De talte om?

— Puh — Pigen! Pigen! Se, hvor Øjnene lyner paa den unge Hingsteplag! Men man skal ikke forarge unge, danske klassisk dannede Ethikere, og man skal være diskret. Hun er vel, som sagt, død for lang Tid siden. Ser De, Friehling var jo gal, somme Tider sloges han med sine Fruentimmer, somme Tider var han Kjæreste med den ene, saa med den anden, saa havde han Amouretter uden for sit Kompagni, og hun, den Sortøjede, var jaloux som en Ulykke, saa sloges hun med Rivalinderne, saa rasede hun mod Friehling, og under en saadan Oprørsperiode blev

Digitized by Google

en ung, rejsende dansk Student — hvis Navn jeg ikke vil nævne — en Uges Tid i Wien hendes hemmelige Udkaarne .... Men, hvad er der i Vejen, lille Fris? Er De syg? Men... Mennesket hulker jo højt! Fris, hvad fejler Dem?

— Et vildt Skrig lød ud i Værelset, hjerteskærende som et til Døden saaret Dyrs, og Ordene:

— Det var min Moder! slyngedes hvinende ud i Rummet.

Kolbergs Hænder rystede, og den kraftige Mand faldt mat ned i en Stol. Da saâ han sin unge Protégé fare op med rullende Øjne og løbe sin Pande hen mod en Reols skarpe Kant. Kolberg kom for sent til at hindre det; da han naaede Thomas, var denne falden om paa Gulvet afmægtig og med Blodet løbende ned ad sit Ansigt. Kolberg var, som de fleste Mennesker af hans Art, upraktisk og irresolut; da han havde faaet Thomas rejst og bragt ham hen paa Sofaen, gjorde han Alarm, kaldte Vallings op og svarede forvirret paa de Spørgsmaal, der henvendtes til ham. Endelig vandt han saa megen Besindelse, at han fik lavet en Historie om, at Thomas pludselig var besvimet og var stødt imod et Møbel, og, da Valling syntes at ville trænge nærmere ind paa ham, kom hans gamle Patronfølelse mod hans fordums Klient til Live i ham, og han sagde tørt:

— Send bare Bud efter en Læge! hvorpaa han stak den skjorteklædte Pensionatsbestyrer og strandede Tragiker en blaa Seddel i Haanden i al Hemmelighed; men det lykkedes ham dog ikke at

Digitized by Google

unddrage den for den nattrøjeklædte Frues Losseøjne; behændig stak hun to Fingre ind i Hulningen af sin Ægtemands store, krummede Haand og manøvrerede Sedlen ud til Husets fælles Kasse. Hun havde nemlig gjort den sørgelige Erfaring, at hendes Mand stundom havde skjult slige Sportlers Tilværelse for hende for at bruge dem til læskende Midler som Chokolade eller sød Likør i Kafeer paa hans daglige *via doloris* fra Skole til Skole.

Thomas fik Visiter af sine Husfæller den næste Dag. Først kom Medicineren Grum med et smilende Ansigt og sagde:

— Det var nok en fæl højbenet Kæfer, De havde igaar.

— Undskyld, Grum! sagde Thomas og rakte Haanden ud mod ham, jeg bar mig drengeagtig ad.

— Nej, det var s'gu mig, der var drengeagtig og drev Fredrik med Dem og Alvorsmanden Ross; De var tværtimod myrderlig mandhaftig. Deres Negle sidder endnu i mit Adamsæble. Der kan De se. Men drak De senere inde hos den Gamle, siden De saadan sprang til Pølse? Jeg har hørt, at han skal have noget fin Sherry under sin Sofa. Vilde han skjænke noget af den for mig, skulde jeg gjærne være reaktionær for en Aftens Tid. Fik De noget af den?

En Banken paa Døren befriede Thomas for at svare. Det var hans ældre Ven, Fuldmægtigen, der kom ind med en stor, temmelig kostbar Blomsterbuket i Haanden. Nærsynet, som han var, saâ han ikke, at Gjenstanden for hans Hyldest laa i

Digitized by Google

Sengen; han rakte den ud mod Grum, der sad i Skygge og med halv bortvendt Hoved, og sagde med en bly, kvindelig klingende Røst:

— Til . . . til den unge, nu anerkjendte Digter . . . og Tak, Du Lille, for alt Godt!

Grum rejste sig, bukkede dybt, tog hurtig Buketten ud af Haanden paa Fuldmægtigen og sagde:

— Tak!.. det maa være for min Fastelavnsvise ifjor med Omkvæd: «Paa Midten og paa Enden», som Senioratet kasserede. Naar Geniet bare har Taalmodighed, opnaar det altid sin Belønning.

Lige over for denne unge Mand, hvis Ry for lidt «Rodagtighed» ingenlunde var ham ubekjendt, vandt den bly Fuldmægtig en let Overlegenhed, mærket med en ganske lille bureaukratisk Tinte, og sagde:

— Den Krans, Deres Geni kan gjøre Fordring paa, maa vist bindes i en Have med Keglebane. Er De saa god at række de Blomster, De tog, til Hr. Fris? Er Du syg, Fris? Hvad? Og Fuldmægtigen mønstrede ham med en bekymret Moders Omhu.

— Jeg har stødt mit Hoved, svarede Thomas.

— Ja, i Slagsmaal med mig, fortsatte Grum; men det opstod om et videnskabeligt Spørgsmaal.

Fuldmægtigen satte et gnavent Ansigt op. Han vilde ønske, at denne evig forsorne Herre vilde gaa. Thomas ønskede det Modsatte, thi han var knust i sit Indre, og hans juridisk-dramatiske Ven var ikke af den Slags Folk, hos hvem

Digitized by Google

han ventede Trøst ved et Skriftemaal. Bare de Begge vilde gaa! bad Thomas i sit stille Sind. Men nu bankede det paa for tredie Gang. Det var Maleren Gundelach, som Husfællerne i den sidste Tid sjældnere og sjældnere havde set. Han var bleven en opgaaende Stjerne, havde solgt to Billeder til en rig Grosserer og Malerisamler og talte om at leje et rigtigt Atelier. Han gik rask hen til Sengen, trykkede Thomas's Haand med et rystende Tag og sagde:

— Det var, min Sæ'l, godt gjort; jeg sympathiserer med Dem, Fris. Det er godt, at En begynder paa det, saa tænker jeg, Andre faar Mod til det Samme, for det er jo Pokkers risikerligt.

Thomas saâ forbavset paa ham, og Grum sagde:

— De er vist ikke rigtig med, Hr. Gundelach. Nu blev det Gundelachs Tur at forbavses.

— Er De her? . . . men jeg har hørt . . . jeg troede.

— Lad os høre, hvad De har hørt! sagde Grum.

— Ja, oprigtig talt, svarede Maleren og lo, saa har jeg hørt, at Fris skulde have pryglet Dem, fordi De havde skrevet en lumpen Kritik over et Digt af ham, og, om ogsaa jeg aldrig har havt Noget mod Dem personlig, saa under jeg disse Aviskritikere alle de Prygl, der kan ligge paa dem. Men, siden De nu staar her, saa er det Hele vel Løgn.

Fuldmægtigens bløde Træk kom i en Sitring

Digitized by Google

lig en glat Flødeflade, som et Vindpust kruser. Denne Tale om Prygl som Afgjørelsesmiddel i, hvad han med doktrinær Respekt for Literatur, Kunst og Journalistik ansaa for rent aandelige Kampe, væmmede ham. Sæt nu f. Ex. en politisk Modstander faldt paa at prygle den Redaktør, der i hans Øjne var en næsten ideal Skikkelse! Det vilde have været en Helligbrøde, for hvilken den Skyldige ikke vilde være straffet for strængt med Baal og Brand. Indvendig kogte en nervøs Hidsighed, længe efter at den ydre Flades lette Krusning forlængst var glattet; men han ængstedes ved Tanken om et Udbrud — det vilde blive frygteligt, om det kom, mente han — derfor tog han sin Hat, nikkede melankolsk til Thomas, mumlede Noget om at se op til ham siden, hilste ceremonielt paa de Andre og gik. Og saa vilde endda hans onde Skæbne, at han i Døren skulde møde Kolberg, hvem han efter Thomas's Skildringer og efter det almindelige Rygte betragtede som en af Reaktionens argeste Fanatikere, hemmelige Skribenter og aabenbare Missionærer. Fuldmægtigens naturlige Høflighed og Blødhed veg for Harmen; han løb ham brydsk forbi; under Nedstigningen af Trapperne kogte Forbitrelsen højere og højere op i ham. Han maatte køle sig med en Iskage hos en Konditor; og, hvis en Forbigaaende havde set hans misfornøjede Ansigt gjennem Vinduesruden, vilde han have troet, at han nedslugte Medicin. Først da han kom hjem, sang han sig til Sindsro ved sit Klaver gjennem en lille, fin Me-

Digitized by Google

lodi til en sentimental Text og med et dulmende Akkompagnement, der mindede om fjærne Landsbykirkeklokker.

Gundelach, der ikke kunde lide Kolberg, tog strax Anledning af hans Indtrædelse til at lave sig til at gaa.

— Jeg skal til Middag hos Grossereren, sagde han. Grossereren κατ' ἐξοχήν var altid Malerikjøberen. Han sagde det for at drille Kolberg, men denne bed ikke paa og sagde blot: Vel bekomme! Gud ske Lov, det ikke er mig. Til Grum sagde han:

— Jeg vilde gjærne tale med Fris under fire Øjne; undskyld . . . men det haster.

Thomas følte sit Hjerte knuge sig sammen. Der var tændt Noget i ham, der lignede Had, mod denne Mand; men at lade det faa Udbrud fandt han dels dumt og umotiveret, dels vidste han ikke, hvor vidt det kunde drive ham, hvis han lod det faa Luft. Kolberg sagde rolig:

— Jeg har sagt til Valling, at De flytter, og at jeg skal skaffe ham en anden Lejer. De maa jo let kunne faa Regens og Kommunitet om en Maanedstid.

Thomas bed sig i Læben. Han vilde protestere mod al faderlig Omsorg fra denne Mands Side; men han turde ikke. Han maatte desuden indrømme, at her kunde han ikke blive.

— Tillader De, at jeg skriver til Pastor Birk derom? spurgte Kolberg videre; han har jo med Deres Sager at gjøre, siger Valling.

Digitized by Google

Thomas nikkede. Kolberg rejste sig, gik meget langsomt hen mod Døren, paa hvis Tærskel han standsede et Øjeblik. Han bredte Armene ud mod Thomas, som ikke saâ det og heller ikke skulde se det; og det halv højt udtalte Farvel, som han sendte ham, havde en stille, vemodig Smerte i sin Klang, som var paafaldende hos den højlydt talende og meget ræsonnerende Mand.

I den korte Tid, Thomas havde tilbage i Pensionsanstalten, holdt han sig tilbage. Ross og Grum forklarede det, den første som heldige Poeters sædvanlige Overmod overfor den i Løndom virkende videnskabelige Granskning, den sidste som Vigtigheden over at føle sig frugtsommelig med en Senioratsplads. I Thomas's Sind var der en stadig brat Vexlen fra det højeste til det laveste Tryk. Snart haabede han, at den Ydmygelse, han havde lidt i, at det, der stod for ham som det Kjæreste, det Hjertevarmeste, det mest romantisk Dragende og Klingende fra Barndommen, pludselig og raat var blevet skjændet, skulde kunne bære ham selv med kraftige Vinger til Sejer gjennem Livskampen, saa han kunde komme til at staa som et Symbol for det folkelig Fremadhigende, det fra Demokratiets Muldjord frembrydende Stærke og Frodige. Snart kuede samme Ydmygelse hans Sind fladt og stumpt, medens en afmægtig Forbitrelse hviskede de Ord, han aldrig vilde have vovet at udtale: Søn af en Filister og en Kurtisane! Naar den sidste Stemning kom over ham paa hans ensomme Aftenvandringer paa Byens Gader, indlod han sig for at glemme

Digitized by Google

Pinen og af en vis Cynismens Trods med mindre og mindre Frygt i Æventyr, af hvis Rus han vaagnede med en saadan Væmmelse for sig selv, at han næste Morgen spyttede ad sit eget Billede i Spejlet. Og saa idealiserede atter Sanselighedens mystificerende Evne i sin underlige tætte Forbindelse med det Fineste i Fantasien de stakkels Skabninger med deres overstrømmende Sentimentalitet, hensynsløse Opofrelsesevne og barnagtige Skjønhedsglæde. Med det Slag, der havde ramt Martyrglorien om hans Moders Hoved, var der faret som en Hagelbyge hen over hans Barndomsegns løvspringende Foraarsdag, der havde svedet Skoven brun og havde kastet sine stentunge, iskolde Klumper ned i den modne Rug, havde slaaet den ned og dræbt de to Børn, der sad skjulte i den for at lege, drømme og elske.

Der var endnu paa denne Tid velvillige Strømninger mod Vers i adskillige indflydelsesrige Kredse i Studenterverdenen. Reaktionen mod de mange og bestandig tyndere lyriske Produktioner havde ikke ret faaet Magt, om end Dagspressen tildels forholdt sig ironisk og fornem over for nye Forsøg. At der kunde gjøres Skridt uden for de Baner, som vor store Poesi i Aarhundredets første Halvdel havde brudt, faldt Ingen ind; man beundrede vel den nynorske Digtnings glimrende Førstegrøde, men, for saa vidt Beundringen ikke var pligtmæssigt Eftersnakkeri, hvilede den udelukkende paa, at denne Digtning rykkede Sagaens

Digitized by Google

Livsopfattelse og Stilkarakter nærmere ind paa Livet uden at opgive Romantikens Apparat. Festerne i Anledning af Begivenheder og Mærkedage i Studenterverdenen var de fremhigende unge Poeters Arena. Slog en af dem ret an der, bredte hans Digternavn sig derfra ud i Publikum og sikrede ham en velvillig Modtagelse. Om Thomas Fris samlede sig allerede nogen Forventning, som forhøjedes af hans fine, sydlandske Ansigt, mørke tankefulde Øjne bag de lange, sorte Øjenhaar, der romantisk tilsløredе dem. Som Regensianer gjorde han flere og flere Bekjendtskaber, og snart gik han paa Grund af det ene Digt i Avisfeuilletonen under Navn af «Digteren Fris» i Modsætning til et Par andre Fris'er paa Gaarden. En Glædes- og Stolthedsfølelse kriblede i ham, naar han hørte denne Titulatur. Selve Regenslivets «fidele» Karakter, dets Symposier under den grønne Lind, som vare besungne af Studenterdigterne fra Frederik VI's og Kristian VIII's Tid, existerede kun i mat Afglans fra den gode, klassiske Periode; sagtens var Sligt i Aarenes Løb blevet opslugt af Livet i Studenterforeningen og af den sig mere og mere bredende populære Politik, der efter 1854 sejertryg tronede i Højsædet.

Thomas's Digterstjerne vilde, at en af de ældre Berømtheder, der havde lovet at skrive Sangen for Norden til en Højtid paa Skydebanen i Anledning af en Koncert, som Studentersangforeningen i Lund gav i Kasino til Fordel for Foreningsbygningen i Kjøbenhavn, meldte Forhindring paa sin Muses

Digitized by Google

Vegne. Senioratet spurgte sine digteriske Konsulenter til Raads, blandt dem Fuldmægtigen, som strax nævnede sin Yndling, hvem han elskede med uforanderlig Troskab trods dennes begyndende lunefulde Adfærd imod ham og ugenerte Brud paa Aftaler om Møder paa Kafeer eller Promenader. Med en blødt bevæget Røst, der altid stod i saa sær Modsætning til det stereotype Ansigt, hvis Muskler syntes at lide af en let Apoplexi, og med Kjælenhed i det blide Øje meldte han Thomas Resultatet af sine Bestræbelser. Øjet slørvedes dog atter af Skuffelse over, at Thomas modtog Efterretningen som Noget, der saa temmelig fulgte af sig selv. Thomas gjorde sig megen Umage med Sangen. Rigtignok blev Indholdet kun Variationer over de med klangfuld Korthed for mange Aar siden henkastede Linier:

Da skal det frie,
mægtige Norden
føre til Sejer
Folkenes Sag,

men han havde dels ved Læsningen af Heine, dels ved Opmærksomhed paa Paludan-Müllers og et enkelt yngre Talents Rimkunst lært med Held at anbringe nogle ørevækkende Rim og at udregnè punktuelle Smaaskjønheder, der skinnede i Verset som omhyggelig slebne Facetter.

Med Øret fyldt og liflig mættet af den mægtige Samklang, som et svensk Mandskor kan præstere, med Hjertet bankende i Spænding over sin

Digitized by Google

anden offentlige Debut som Poet betraadte Thomas ved sin Ven, Fuldmægtigens Side, Skydebanens store Sal, hvor de mægtige Glaslysekroner skinnede klart gjennem det lyse i Napoleon I'stes Stil dekorerede Rum med det hesteskoformige, elegant dækkede Bord, besat med sortklædte Herrer. Ved Taffelets Galaende havde forskjellige vel kjendte danske Studenternotabiliteter hver en af de mest fremtrædende svenske Sangere eller en indbudt dansk Notabilitet til Bords. Foruden Universitetsprofessorer og en berømt Skuespiller saâ man nogle Ikke-Studenter, for at de svenske Brødre kunde overbevise sig om, at den skandinaviske Tanke hyldedes i indflydelsesrige Samfundskredse, for hvilket nogle større Handlendes og Industridrivendes Nærværelse gav Garanti. De fleste af disse Fabrikanter og Grosserere, der tildels bare Etatsraadstitel, havde Herredømme nok over sig selv til bag en fornem, repræsentativ Mine at dølge Sindets Barneglæde over den Aften at være optagne i Studenternes lovmæssigt afrebede Kreds. Kun en Enkelt stak af ved et raat, hovmodigt braskende Pengematadorvæsen; det var en af Stadens rigeste Handlende, der gav den ivrige Frihedsmand med engelsk Snit, hvis Brugbarhed bragte den offentlige Mening til at kaste Kjærlighedens Kaabe over mange slemme Brøst i hans Forhistorie og Forretningsførelse. Bedst Udsigt havde Thomas til en halvhundredaarig, højskuldret Mand med uregelmæssigt og tyndt Haar og Kindskjæg, rødskjoldet Hud med lange og dybe Furer ved Øjnene.

Digitized by Google

Han bredte sin store Mund ud til et stærkt forceret Smil, naar hans Sidemand, en Professor og Skolebestyrer, henvendte Ordet til ham; men, naar denne af Vane blev distræt og lod sin Bordfælle i Fred, gled en næsten vred Misfornøjelse eller Kjedsomhed fra den rynkede Pande lige ned til Hagen paa denne; af og til skelede han til den Miniaturudgave af et Ridderkors, som blinkede i Knaphullet paa Kjoleomslaget, som for at forsikre sig om, at det sad paa sin Plads. Ved at forhøre sig erfarede Thomas, at denne Mand var Etatsraad, Tømmerhandler og Borgerrepræsentant Planck, som han vidste var Pastor Birks Svoger. Mindet om Henriette værkede i ham, som om Huden over det gamle Saar endnu ikke havde naaet den normale Tykkelse, og han betragtede Etatsraaden med en lidt fjendtlig Følelse. Inden han saâ ham, havde han forestillet sig ham som en anselig Mand, med et Ydre i Retning af en engelsk Lord med hvidt Haar og graa Whiskers; nu syntes han, at han mere lignede en Kjøbstadborger.

Dirigenten lod en Sang omdele. Det var Thomas Fris's. Den blev prægtig sungen og slog ypperlig an. Den efterfulgtes af almindeligt Bravoraab og Haandklap. Fuldmægtigen klappede Forfatterens Haand under Bordet, saâ ham kjærtegnende ind i Øjet; Begejstringen overvandt hans Blyhed, saa han raabte: *bis!* Det vandt Anklang, og snart hvislede Ordet gjennem Salen som et stærkt Vindpust gjennem en Masse højt Græs, og forstærkede hundredefold Fuldmægtigens Forlan-

Digitized by Google

gende. Uagtet det trak op til Graavejr paa Festtalerens, en af de allerførste Notabiliteters, Ansigt, ingenlunde af Misundelse, men af lidt Misfornøjelse over at maatte vente med at aflevere sin Tale, stemte Koret for anden Gang i. Paa ny mægtig Applavs! Mange klappende Hænder pegede hen i Retning af Forfatteren, hvis Kinder bleve dunkelrøde, og i hvis Øjne Lysenes Gjenskin gnistrende drejede sig som i et Par blanke Stenkulsperler. Det klarede atter op paa Festtalerens Ansigt, han nikkede hen til Thomas, som under Dacapo-Udførelsen af Sangen var bleven ham vist. Taleren varierede som en Virtuos over det Thema, han nu i en lang Aarrække var saa bundsikker i. Der var just ingen høj Begejstring, svulmende Billedpragt eller dybe Tanker i Talen, men en sikker, dogmatisk fast Overbevisning, en bred, borgerlig *bon-sens*, en firskaaren Oprigtighed, en jævn Varme i Foredraget, hvis Hovedpointe var, at det var Sangen: først Oehlenschlägers og Tegnérs nordiske Digtning, saa de af Sangen beaandede Brodersammenkomster mellem Nordens Studenter, der havde overbruset de Røster, der endnu mumlede om det gamle Fjendskab, og bygget den tonende Bro over de skillende Vande, og han endte med en Skaal for den store nordiske Treklang. Ved Højbordsenden kogte alt Champagnen i Glassene og svulmede som Snemos ud over deres Rande; Notabiliteterne løftede de spidse Glas, Plebs sine almindelige Rødvinsglas, og et skandinavisk trefoldigt Hurra lød kort, taktfast og klangfuldt som

Digitized by Google

et militært Hornsignal. Hurraet var anført af en klassisk dannet, ældre Lieutenant, Reserveofficer fra 1848, hvis akademiske Specialitet det var at dirigere skandinaviske Hurraer og at være Kasserer i Studentersangforeningen. Thomas var allerede aandelig beruset. Salen strømmede for hans Øjne som et Lyshav, hvis Bølger steg og faldt med mægtig Toneklang, hvis Kamme spættedes af gyldne Blink, hvori prægtige Menneskeskikkelser boltrede sig som legende Delfiner, hvoraf én tro, lyttende Delfin (Fuldmægtigen) bar ham, Arion-Thomas Fris, hen over Havet, paa hvis høje Kyst Søjlehallerne bredte deres mælkehvide Marmorarme ud imod ham. Hans Øje faldt paa Fuldmægtigen, der sad og saâ saa skikkelig lavstammet ud, at A. W. Schlegels Vers i Romancen om Arion faldt ham ind:

> Leb wohl, und könnt' ich dich belohnen,
> du treuer, freundlicher Delphin!
> Du kannst nur hier, ich dort nur wohnen,
> Gemeinschaft ist uns nicht verliehn.

Hovmodsdjævelen var i hans Krop; den sang i ham. Han greb sig i det og kom ved denne indre Akt aandelig talt igjen paa det tørre Land fra sin visionære Tur paa Delfinryggen.

Som han saâ ud over Salen, rejste en mægtig Skikkelse fra den notable Bordende sig. De brune Haar sad uregelmæssigt om den høje, kraftige Pande, et Par graa Øjne tindrede varmt; de svære, buede Kinder havde en stærk Rødme, og

Digitized by Google

under den svulmende Dobbelthage blinkede en Diamantbrystnaal i Skjortekraven. En Røst, hvis Gjenklang vibrerede i Øret som fuldt tonende Klokkeslag, men med et Register og et Omfang som et herligt Musikinstrument, tolkede Runebergs «Sven Dufva» paa Dansk. Under aandeløs Stilhed hørtes den pragtfulde Deklamation, der forstod at benytte sig af al Organets og Sprogets Velklang, at karakterisere Digtets Skikkelser, at gjengive Fortællingens stigende Udvikling ved lyrisk-bevæget Diktion; det maatte rive Alle med til et enthusiastisk, vildt Udbrud, da den store Kunstner havde udslynget Digtets Slutningsord:

Et daarligt Hoved havde han, men Hjertet — det var godt!

Thomas Fris's, den nybagte Digters, Nydelse var ikke uden en lille, bitter Bismag. Han havde en Frygt for, at hans Vise var fejet ud af Publikums Bevidsthed af Runeberg og den danske Kunstner i Forening. Han løftede sit Hoved med en apollonisk Drejning til Siden, da han rejste sig med de Andre for at klappe; han raabte højt for at vække Opmærksomhed, og, da Fuldmægtigen lempelig tog ham i Armen og tyssede paa ham, som en i sit Barn forelsket Moder, der dog maa synes, at det bliver for kaadt, saâ Thomas ned paa ham med et saa knusende, belvederisk Gudeblik, at den ældre Ven rødmende slap hans Arm. Resten af Talerne, hvis Antal var *legio*, summede uforstaaede forbi Thomas's Øre. Igjennem hans Sjæl vexlede Selvfølelsen og Skinsygen i «einer

Digitized by Google

wilden verwegenen Jagd». Og Jagten gjorde Selvfølelsen tørstig, den maatte læskes, den smægtede hed og tør. Først forsøgte Thomas, hvad Rødvin kunde udrette. Ak — det hidsede kun mere; og da Thomas havde drukket et Par Glas Portvin, som hans Sidemand trakterede med, voxede Digterfølelsen saa højt i ham, at han saâ sig forbitret paa Notabiliteternes Champagnedrikken.

— Kan Du laane mig fem Daler? spurgte han sin Sidemand i en Tone, der fordrede Ja som et selvfølgeligt Svar. Delfinen skulde lystre Arion!

— Jo, det kan Du godt faa, Lille! svarede Fuldmægtigen: men hvad vil Du med dem? Vil Du have Noget?

— Jeg vil give en Flaske Champagne.

— Du er jo gal. Nej, nej . . .

— Sludder . . . Opvarter!

— Nej, nej, vent dog, Dit lille gale Dyr!

I et Nu var Fuldmægtigen oppe ved den inderste Side af det notable Tværbord og sagde til sin Ven, Fremtidsbureaukraten med det smukke Organ, som den Aften følte sig saa højt paa Straa, at han ikke havde set ud over Notabelbordet.

— Du, det er en Skam, at den lille Fris, som har digtet den kjønne Vise, ikke er bleven husket med Champagne.

— Den Dreng! lo Fremtidsbureaukraten. Vi kan da ikke bede ham herop blandt de Ældre.

— Hans Navn vil leve, naar Du er glemt, svarede Fuldmægtigen, og hans spæde Talestemme dirrede af Hidsighed.

Digitized by Google

— *Qui sait?* sagde den Anden med et Skuldertræk. — Naa, Kjærligheden er blind, og Du er jo rent forgabet i den Zigeunerdreng. Jeg kan for Resten ogsaa godt lide ham, og Visen havde et vist Sving. Du han jo sige til ham, at han skal komme herop og drikke et Glas med mig. Opvarter ... et Par Champagneglas til.

Fuldmægtigen gik glad tilbage. Med diplomatisk smilende Fiffighed berettede han Thomas, at Kandidat Lavigne (det var Fremtidsbureaukratens borgerlige Navn) vilde drikke med ham. Thomas og Fuldmægtigen fulgtes ad op til Hr. Lavigne, der skjænkede for dem og sagde venlig nedladende:

— Skaal Fris — og til Lykke med Parnasbestigningen!

Nu benyttede Fuldmægtigen sig af Lejligheden til at smedde, mens Jernet var varmt. Han præsenterede Thomas først for den mægtige Mand, der havde talt efter hans Vise, og saa i Rad for alle de Autoriteter, som han personlig kjendte ved Notabelbordet, bestandig ledsagende Præsentationen med Ordene:

— Forfatteren af Hovedsangen i Aften.

Den mægtige Mand rakte Thomas Haanden, nikkede og sagde but og jævnt:

— Det var en kjøn Sang.

Thomas var ikke fornøjet med Adjektivet og forsøgte sig i Retning af et apollonisk Blik, men den mægtige Mand havde længst vendt sig til Samtale med sin Sidemand, en stor Politiker og Exminister, paa hvis Bryst Danebrogsordenens Kommandør-

Digitized by Google

kors flimrede som rindende Vand i stærkt Maaneskin. Han var for stor, til at Fuldmægtigen turde vove at tiltale ham; han var ved at voxe op i det Transcendentale og hans Lokkers smukke, graanende Kruser ved at fortone i Olympens Skyhvirvler. Fuldmægtigen trak altsaa sin Kjærligheds Gjenstand videre; men, da han vilde springe den store Deklamator i den blaa Kjole med blanke Knapper forbi, eftersom han ikke selv var præsenteret for ham, rakte denne, som havde set og hørt de foregaaende Præsentationer, sin svære, hvide Haand ud mod Thomas, hvis Ansigt aabenbart vakte hans sympathetiske Opmærksomhed, og sagde, idet han lagde i sit Ansigt det humane, ædle, bidermannsagtige Udtryk, som efter hans Fremstillinger af «*pères nobles*» kopieredes af en stor Del repræsentative Medlemmer af hans Samtid:

— Unge Mand! en lys, skjøn og stor Fremtid! Det ønsker en gammel Kunstner Dem!

Han brugte sin Stemmes dæmpede Bastoner og ledsagede Repliken med et saa kraftigt Haandtryk som Hakon Jarls til Thorer Klake.

Nu stod Fuldmægtigen lige for Etatsraad Planck; han præsenterede ogsaa Thomas for ham. Etatsraaden mumlede nogle uforstaaelige Ord og spurgte:

— Hvad var det, De hed? Hr. Fris? Hm!

I samme Øjeblik hævede Dirigenten Bordet. Etatsraad Planck havde faaet en Tanke, som han tumlede med, thi han sagde meget adspredt Velbekomme til Professoren, som havde siddet ved

Digitized by Google

hans Side, tog Thomas halv familiært, halv fornemt i Knaphullet og sagde:

— Jeg havde... hm! jeg havde ventet at se Dem hjemme... Ja jeg mener, De maa jo kjende mig gjennem min Svoger Præsten, som jo . . . som . . . jeg mener . . .

— Hr. Etatsraad! det skal være mig en Ære at hilse paa Dem i Deres Hjem, svarede Thomas med Øjnene stift fæstede paa Planck. Men Pastor Birk har kun flygtig nævnet Dem for mig og aldrig udtalt et Ønske om, at jeg skulde hilse paa Dem.

— Saa? Ja... det kunde nok ligne . . . jeg mener . . . nej, det har han vel ikke. Men, lad mig ikke tage fejl. De er jo Søn af min Svogers Degn, og det er jo Dem, som vi skyder sammen til?

Thomas følte sig slaaet flad; det var ham, som om hans Hage berørte hans Fødder. Han vidste ikke, hvad han svarede; det blev sort for hans Øjne. Da han kom til sig selv, stod han med Fuldmægtigen under Armen, og Etatsraad Planck var forsvunden.

— Han bad Dig hjem, sagde Fuldmægtigen til Thomas. Jeg vil sige Dig, det er et af Kjøbenhavns flotteste Huse.

— Hvad svarede jeg? spurgte Thomas.

— Drik ikke mere i Aften, Lille! Du er slemt paa Gled, kan jeg mærke. Jo, af et heldigt Instinkt svarede Du meget rigtigt, at det skulde være Dig en Ære.

Digitized by Google

— Ja, men hvad var det, han sagde om Pastor Birk og . . . .?

— Det hørte jeg ikke.

Det stod for Thomas med fuld Klarhed, at han var Degnesønnen, der blev tigget sammen til. Atter slyngedes Ordene: Søn af en Filister og... ham i Ansigtet som en Storm med iskold Snepjasken . . . «Farvel alle store Drømme!. Nej, nej, kom igjen! I skal mande mig op til at svinge mig højere end Nogen af dem, her har været i Aften! Jeg er et Folkets Barn, vi lever i Demokratiets Tid: der er Zigeunerblod, poetisk Blod, frit rullende Blod i mine Aarer! . . .» — «Ja vist», slyngedes der atter imod ham, koldt og fugtigt som før, «en Bastard af en Spidsborger og en Gjøglerske!»

— Holdt her, Kusk! raabte Fuldmægtigens Stemme.

Droschken holdt uden for Regensen.

— Du har jo Portnøgle? Kan Du selv komme op?

— Jeg fejler ingen Ting.

— Nej, men det var, som Du havde faaet en Sovedrik; Du har jo sovet i Kaffestuen under neden hele Aftenen. Jeg var bange, Du var syg.

Digitized by Google

IV.

Kjøbenhavnsk *high-life.*

Næste Dag begav Thomas sig til den Professor og Skolebestyrer, han havde set ved Festen. Det traf sig saa heldigt, at han behøvede en Lærer i Dansk til to Parallelklasser. Uopholdelig skrev Thomas til Pastor Birk, at han nu var stillet saaledes, at han kunde ernære sig selv. Nogen Tid efter fik han et stort Brev paa et sammenlagt Folioark uden Konvolut. Han kjendte Frandsens stive og kantede danske Skrift. Det indeholdt blot:

«Det er lige meget, hvad Præsten Birk siger. Jeg og Smedemester Johansen bliver ved. Imorgen kommer 40 Rigsdaler, saa som en Student skal være en Kaveler og ikke leve som en Haandværkskarl. Frandsen.»

Thomas svarede med et langt Brev paa Vers, hvori han efter en humoristisk-pointeret Skildring af sin Tilværelse som Boddreng, idealiserede sine to gamle Protektorer osv. Frandsen begyndte paa at læse Brevet, men kastede det strax til Side, gav derpaa Smeden det. Denne forstod det heller ikke, men lod Brevet sætte i Glas og Ramme og ophænge i sin Stadsestue.

Thomas følte en Modstand i sig mod at gjøre Visit i Etatsraad Plancks Hus. Men han fik Indbydelser til adskillige «gode Steder». Paa Ballerne kjedede han sig, thi han var en daarlig Danser. Gjøgler- og Forfængelighedsdjævelen i ham opfandt

Digitized by Google

da enten en drømmende og fraværende Digterposition, som om han traadte en Dans i en mere ætherisk Sfære end i en Grosserersalon, eller en satirisk-kritisk Tournure i Døren til Dansesalen med skarpt iagttagende Blikke udslyngede til alle Sider. Der var Disput mellem de unge Damer, om han bar sig saadan ad, fordi han var en stor Digter, eller fordi han var en stor Skumler.

Blandt de Iagttagelser, han gjorde som Tilskuer ved denne Dansesport, var Tilværelsen af en særegen Art Studenter, som han tidligere ikke havde lagt Mærke til, thi i Foreningen spillede de ingen Rolle. Det var gjærne Sønner af rige kjøbenhavnske Finans- eller højere Embedsmandsfamilier, forstærkede med enkelte Fættere fra Landet. De kjendte Alle hverandre, der var som et stumt Frimurersprog imellem dem indbyrdes og mellem de unge Damer, som Thomas stadig saa dukke op igjen paa Ballerne. De fleste af disse Akademikere vare privat dimitterede, efter at deres Dumhed eller Dovenskab havde gjort dem umulige i Skolerne, hvor de desuden som oftest mødte med Eftervirkningerne af Gaarsdagens Middags- eller Aftensvir i Hjemmet, og deres sædvanlige Examensresultat var tredie Karakter. Det var som et Kobbel af Danseheste, der gik fra det ene Grosserer-bal til det andet. Deres fælles Beskæftigelse havde givet dem et fælles stereotypt, selvtillidsfuldt og selvtilfreds tankeløst Balsmil paa Ansigtet, men deres Krop var enten for fed eller for mager, sjældent af normalt Huld, paa Grund af deres lidet nor-

Digitized by Google

male Liv i natlig Dans, Svir og andre Udsvævelser. Nogle havde en Hals og en Nakke, svulmende og rød som en Oxemørbrad, deres Kinder bævede som Gelée, naar de dansede; Andre stak en mager Gaasehals op gjennem det hvide Halstørklæde og de stive Flipper, og de kjødløse Skulderblades Bevægelser saas under Dansen i evigt Spil bag paa den sorte Kjole. Hos den fede Species fandtes gjærne tykke, fugtige Læber, der saâ ud, som de savlede; de magre Exemplarer havde tidt en stærkt fremtrædende Næse og Overlæbe, medens Panden faldt langt tilbage, og Hagen blev borte ligesom paa de firhændede Pattedyr. Mellem dem og de kvartetsyngende eller æsthetiserende Studenter, hvis Navn i «Foreningen» eller hvis Stilling som Lærere i et af de Pigeinstituter, der levede af de rige og notable Familiers Pigebørn, havde skaffet dem Adgang til de søgte Huse, var der, hvad Franskmændene kalde *une guerre sourde*. Man maalte hinanden med Blikke, der gjennemløb alle Nuancer fra Mistænkelighed til Haan. Midt imellem disse Ydergrupper stod et lille Centrumsparti, blandt hvilket Thomas saâ Grosserer Plancks Søn, Henriettes Forlovede. Han var Skandinav og fulgte Studenternes og Grosserernes almindelige politiske Retning. Han var ligesaa gammelklog og havde sine Hjerneskuffer ligesaa numererede som Ross f. Ex., men hans Væsen havde ved Siden deraf en velhavende Forbeholdenhed, en embedsmandig Værdighed, der altid gav hans Dans Karakteren af *pas sérieux*; thi han behandlede den med en forret-

Digitized by Google

ningsmæssig Alvor, en justitsraadsagtig Grundighed. I en Diskussion ved Cigaren afgjorde han hvert Spørgsmaal ved et afbrydende, fastslaaet Responsum; gik man videre efter dette, forlod han Selskabet. Thomas kunde ikke fordrage ham. Da de bleve præsenterede for hinanden, lod de begge, som om de aldrig havde anet hinandens Tilværelse, og som de ingen fælles Bekjendtskaber havde. Hans Søster blev vist ham. Det var en lille fin, mørkladen Pige, uden Skjønhed, men med et tækkeligt Væsen og et fast, forstandigt Udtryk i det blege og magre Ansigt med skarpe Former.

En Dag var Thomas indbudt til med sit lovende Digternavn at dekorere «en ung Herremiddag» hos en Grosserer Kall. Der skulde danses om Aftenen. Det hele fashionable nakkeskilte Dansehestekobbel var samlet; endvidere var den bekjendte Studenterkvartet, hvori Fuldmægtigen sang anden Tenor, tilstede for at lade sig høre om Aftenen. Mellemakten mellem Festens to Afdelinger blev tilbragt med Tobaksrygning paa Husets unge Søns, en juridisk Students og Kammerjunkeraspirants Værelser. Den fungerende Vært sad bleg, forspist, med klippende Øjenlaag, blaa under Øjnene og dvaskede i en Gyngestol. En ung, tæt og glatfriseret Handelskontorist, Søn af et første Rangs Firma, der havde knappet Vesten og den øverste Knap af sine Benklæder op, rettede, efter at have præluderet til Diskussionen med en høj Gaben, følgende Spørgsmaal til Husets Søn:

— Du — John! — Kommer Annette Vissing

Digitized by Google

i Aften? hvad? Ellers stikker jeg s'gu af, for jeg er træt.

— Er hun den Eneste, der kan stramme Dig op? tog den Tiltalte til Orde og gabede højt.

— Hun danser godt, men hun har et grimt Fodskifte, naar hun gaar, bemærkede en unaturlig tyk, attenaarig Grossereraspirant.

— Saa — aa? sagde hans Kollega, der havde begyndt Samtalen. Hvad er der i Vejen med det?

— Læg Mærke til hendes Fødder! Fodhulingen er altfor lille; hun er lige ved at være platfodet.

— Fy for en Ulykke! nu brast den Illusion. Ja, saadan gaar det i Livet. Men det er det Samme. Jeg vil holde mig til, hvad jeg kan se af hende, naar jeg danser.

— Ja, Gorgen er brillant, indrømmede «Fodskiftets» Angriber. Men hør! Har Nogen lagt Mærke til Eugénie Hansens Ryg? Aa, jeg kan blive tosset, naar jeg ser den. Kjødet er, min Salighed, saa fast og kompakt, som det kunde være Marmor.

Husets Søn sagde:

— Hende vil jeg hellere se danse end selv danse med. Hun har et flot Kast med Nederdelen... det er naturligvis Koketteri, den Rad, det er Bentøj af prima Kvalitet, hun møder med.

Fuldmægtigens og Thomas's Øjne mødtes. Paa hin var Rødmen faret lige op i Tindingerne, og Thomas skiftede Farve. De nærmede sig uvilkaarlig hinanden.

Digitized by Google

— Det... det er væmmeligt at høre paa, dirrede Fuldmægtigens Stemme. Skal vi gaa? Bliv ikke hidsig, Lille . . . lad os gaa! Husk paa, vi er Gjæster... og...

Thomas knyttede Haanden om en Gardinbøjle og skruede saa stærkt paa den, at den klirrende faldt ned paa Gulvet.

Den fede Grossereraspirant havde kastet sig i Sofaen og lagt Benene op paa Bordet. Han saâ sig om i Stuen.

— Naa — Planck er her ikke?

— Nej, sagde Husets Søn.

— Hans Søster er her jo? Skal Du føre Ballet op med hende?

— Ja, det bliver jeg nødt til.

— Det er et magert Ben at gnave. Og saa er hans Kjæreste ikke i Byen; hos hende plejer Du jo at tage Revanche. Et superbt bygget Fruentimmer! Der er s'gu Alt, hvad der skal være.

For Thomas's Øren blev Melodierne til alle de skjønne Sange i vor Literatur til Kvindens Pris en Art manende og tvingende Reveillefanfare til Opposition mod denne raa Tale. Han nærmede sig Bordet, greb med Hænderne saa fast om dets Rand, at Neglene satte Mærker i Træet, og med en Stemme, der bar Præg af, at han havde anvendt al sin Selvbeherskelse paa hvert Ord, han udtalte, sagde han:

— Undskyld, Hr. Kall — De er Vært, men De er tillige Student. De har vist ofte sunget

Digitized by Google

f. Ex. Hostrups begejstrede Ord til den nordiske Kvinde med i Kor.

— Ja — og hvad saa?

Thomas borede Neglene end fastere i Træet under Bordet, saa Splinterne smertede ham. Han maatte døde sit Kjød, for at ikke Forargelsen skulde blive vild og lidenskabelig i sit Udtryk. Han sagde:

— Jeg faar et Indtryk, ikke, som det var unge, intelligente Mennesker, der talte, ... Mennesker, der kan begejstres for Kvinden ... som er opdragne med visse ... visse ... ridderlige Grundsætninger, der giver Kvinden en anden Stilling blandt de civiliserede Nationer end hos Barbarer og Vilde. Jeg tager maaske fejl, men jeg faar det Indtryk, at der bliver talt om Kvinden her som i en Kreds af Prangere om Heste.

— Om Forladelse, om Hopper, rettede den tykke Attenaarige og strakte sig. Fuldmægtigens Øjne tindrede glad hen til Thomas og præsterede en Nuance af Foragt lige over for den Tykke, som var akkurat lige glad. Sønnen af Førsterangsfirmaet fik en stærk rød Farve paa Kindknoglerne, og udbrød:

— Her synger vi ikke Studenterviser og skaber os ....

— Pst! afbrød Husets Søn ham; Hr. Fris har naturligvis Ret ideelt taget.

— Æh — ideelt! vrængede den Anden; jeg blæser ad Jeres «Ideelle».

— Nej, Du, det kan man s'gu ikke gjøre,

Digitized by Google

der er Noget i det, og det Ideelle skal man s'gu holde Noget paa, bemærkede den tykke Attenaarige med human Indrømmelse; men, fordi man saadan snakker om Tøs... om Forladelse... om Damerne, saa mener man jo blot . . . ja, jeg vil sige... man mener blot, at vi alle er Mennesker.

— Skal vi ikke hellere sige Dyr, sagde Thomas.

Husets Søn istemte en forceret, Alt overdøvende Latter for at afbryde den pinlige Udvikling af Situationen; nogle af de Tilstedeværende lo med. Et Øjeblik efter kastede Thomas sin Cigarstump og forlod Værelset tillige med Fuldmægtigen og to af Kvartetsangerne. Da de gik ned ad Trappen, sagde Thomas:

— Sig mig, hvad har vi at bestille i de Kredse? Har de Gehør for en eneste Tone af ædelbaaren Slægt? Vi taler om Idealitet, vi kalder os de aandelige Interessers Vogtere, og vi møder mellem unge Mennesker, for en Del selv Studenter, der fører en Tale, der for mig i det mindste er langt væmmeligere end en aabenbar sjofel og gemen Passiar i en Borgestue? Hvad skal vi med dem?

— Ja, de er ækle, svarede Fuldmægtigen med en Trækning, som om han tog en Skefuld amerikansk Olie.

Kvartettens Primobas, som var Politiker og Medarbejder ved et Blad, bemærkede:

— Ja, i Politiken maa man tage, hvad man kan faa. Det er den eneste indflydelsesrige og besiddende Samfundsklasse, der vil gaa med os. Vi skal bruge dem. Saa er det ogsaa de Eneste,

Digitized by Google

man kan faa til at kjøbe Malerier og Kunstværker, og dem faar vi jo at se, naar vi kommer i deres Huse. Etatsraad Planck, f. Ex., kjøber hvert Aar to, tre, fire Billeder; han er en virkelig Mæcenas.

— Forstaar han sig paa dem? spurgte Thomas.

— Nej, det tror jeg ikke, lo Primobassisten; han forstaar sig sagtens lige saa lidt paa Billeder, som hans Frue forstaar sig paa Sang og Musik, som hun sværmer for. Hun rokker altid Takten med Hovedet ved Musikforeningens Koncerter, men uheldigvis altid forkert.

— Er det sandt, at Komponisten Lind skal have Frøken Kall? spurgte Fuldmægtigen.

— Ja, han maa jo til Italien, svarede den Adspurgte, og hvordan skal han ellers faa Penge? Tager han hende, er det for Kunstens Skyld.

Thomas syntes ikke, at Primobassistens Betragtning af Ægteskabet var synderlig noblere end de unge Herrers af Kvinden; men han tav med en nedslaaet Mine.

De kom ned i Selskabsværelserne, som begyndte at fyldes. Maleren Gundelach, hvem Thomas havde en ubestemt Erindring om at have set under Samtalen oppe iblandt de unge Herrer, kom ham imøde med begge Hænder strakte imod ham.

— Det var kjønt det, De sagde deroppe, Fris, sagde han med en ærlig Tak i sine store, blanke Øjne; havde jeg kunnet tale, vilde jeg netop have sagt det selv Samme. Men jeg blev saa arrig, at jeg ligesom fik Mundklemme. Det er nogle væmmelige Drenge.

Digitized by Google

— Har vi egentlig Noget at gjøre i disse Kredse, Gundelach? spurgte Thomas. Er det ikke et Forræderi imod . . . imod Ideen, at vi spiser de Menneskers Mad og drikker deres Vin?

Maleren borede i Gulvtæppet med sin Støvlenæse.

— *Bisogna vivere,* som hun sagde, min Værtinde i Rom, naar jeg gjorde Vrøvl, fordi hun snød mig, mumlede han.

— Men burde man ikke hellere trække sig tilbage paa sin Kvist og leve afholdende? sagde Thomas.

— Det er jeg ingen Hund efter, sagde Gundelach. Naar man arbejder, maa man leve ordentlig. Og vil man leve, maa man kjende Nogle, der kjøber Billeder, og det gjør I paa Regensen og paa Kvistkamrene ikke af gode Grunde. Men der kommer den unge Planck; det er en pæn Fyr. Jeg har fortalt ham, at De slog et Slag, da de deroppe snakkede saa svinsk om hans Kjæreste og hans Søster.

— Det skulde De ikke have gjort, sagde Thomas, da han saa Hr. Planck nærme sig med langsomme, korrekte Skridt lig de Natsommerfuglelarver, som man kalder Maalere. Hans hvide Halstørklædes Sløjfe sad, som om den var skaaren ud af Blik, hans stivede Skjortekrave sad saa stram og ukrøllet, som om den dækkede Brystet paa et Lig, hans Ansigt var saa ubevægeligt-sikkert, som om han i Egenskab af Højesterets Justitiarius skulde oplæse en Dom. Thomas syntes, at det varede en

Digitized by Google

skrækkelig Tid, inden han naaede det Maal, han styrede efter. Med en tyk, højtidelig Røst sagde han, efter at have bukket for Thomas:

— Jeg tror, vi er præsenterede for hinanden, Hr. Fris. Efter hvad Hr. Landskabsmaler Gundelach nylig har berettet mig, har De lige over for nogle højst utilbørlige Ytringer, der faldt samtidig med, at nogle mig nærstaaende Damer bleve nævnede, udtalt Dem paa en højst passende Maade. Maa jeg i den Anledning yde Dem min Anerkjendelse og gjentage den Indbydelse til mine Forældres Hus, som jeg véd, at min Fader, Etatsraad Planck, en Gang har rettet til Dem.

Hr. Planck jun. bukkede og gik videre med en Holdning, som blot savnede lidt Mave for at være konferensraadsmæssig.

— Han har et Pokkers fornemt Væsen, bemærkede Gundelach. De kan tro, Fris, den Fyr bliver en Gang Stiftamtmand, Justitsminister eller saadant Noget.

Thomas lo; Gundelach saâ et Øjeblik paa ham; saa stemte han i med.

Den unge Kall talte ikke til Thomas, da han kom ned; og mellem Balløverne var der aabenbart en stiltiende Sammensværgelse imod ham. Thomas havde ingen Lyst til at forsøge sig som Danser. Da Kvartetten havde præsteret et Par Numere umiddelbart før Bordet, spiste han uden at have taget nogen Borddame og gik sammen med Fuldmægtigen, der som sædvanlig ledsagede ham hjem og styrkede ham efter bedste Evne i den Forar-

Digitized by Google

gelse, han udtalte paa Ideens Vegne over de fine Samfundslags indre Raahed og Mangel paa alt Gehør for Aandslivets Rørelser. Men Fuldmægtigen sagde dog, inden de skiltes:

— Ja, naar vore første Politikere og Kunstnere kan gaa paa saadanne Steder, saa kan Du dog tro, at vi Andre ogsaa kan være det bekjendt. De Ældre er dog i Regelen ret pæne Folk, men Sønnerne . . .

Visiten hos Etatsraad Planck løb af som alle Visiter. Etatsraaden var paa Kontoret; Fruen, en endnu smuk, høj og svær Dame med store brune, lidt smægtende Øjne tronede midt i en Fløjels Sofa i den store Dagligstue, hvis Vægge hang fulde af Malerier af højst forskjellig Værd. Gjennem de violette Fløjelsportièrers til Side trukne Gardiner saâ Thomas i et Sideværelse ligeledes en maleribehængt Væg, i et andet et Par Statuetter paa Piedestaler. Paa en Stol paa en Forhøjning ved Vinduet sad Frøkenen. Mager og skarp, som hun var, dannede hun en ren Modsætning til Moderen, hos hvem alle Former viste Hang til at flyde ud over Grænserne. Sønnen stod let lænet til en forgyldt Spejlkonsols lyserøde Marmorplade med Haanden stukken ind under Vesten og lidt tilbagekastet Hoved som en audiensgivende Autoritet. Af og til løftede han Brynene til en stiltiende Indrømmelse eller Modsigelse af, hvad der blev sagt. Efter de almindelige Høflighedsudvexlinger sagde Fruen:

— De har været lidt kostbar, Hr. Fris. Det

Digitized by Google

har varet længe, inden De besøgte os. Vi har dog fælles Venner . . . min Svoger, Pastor Birk. Har han aldrig sagt Dem, at De vilde være inderlig velkommen her i Huset?

— Aldrig, Frue! svarede Thomas.

Fruen smilede skjælmsk og sagde:

— Den kjære Svoger er en stor Original. Ja det er rigtignok min Søns tilkommende Svigerfader (Sønnens Øjenbryn stod paa Misfornøjelse), men vi er jo enige om hans mange fortræffelige Egenskaber. De betragter vort lille Billedgaleri, Hr. Fris? Ja, som Digter elsker De naturligvis ogsaa Søsterkunsterne.

En lille, for Fruen ejendommelig Latter, der var en Blanding af Tilfredshed med hende selv og værtindeagtig galant Velvillie mod Gjæsten, dannede en Finale til denne Replik.

Thomas leverede nogle Trivialiteter om det Glædelige i den nationale Retning, som den danske Kunst synes overvejende at ville slaa ind paa. Fruen sagde:

— Ja, det siger min Mand og min Søn ogsaa. Men vi Damer er mere *kosmipo* . . . (Sønnens Bryn blev meget misfornøjede), og jeg ser nu hellere et Stykke, hvor Bjerge spejler sig i dybe Søer, end disse evige Skovpartier og Moser her hjemme fra, og jeg ser hellere paa Beduiner med flagrende hvide . . .

— Burnusser, skyndte Sønnen sig at sige henne fra Spejlkonsolen.

— Ja netop, fortsatte Fruen . . . jeg kan me-

Digitized by Google

get bedre lide dem end disse evige Bønder. Men jeg overlader Valget af Malerier og Billedhuggerarbejder til min Mand. Han ofrer al den Tid, som hans Forretning og hans kommunale Post levner ham, paa Kunst og Sligt. Jeg holder mig nu mest til Musiken, det er mit Sværmeri; min Datter har mest Pen....

— *Penchant*, sagde Sønnen.

— Ja, for Literaturen, fortsatte Fruen, og min Søn....

— Studerer kun til sin Embedsexamen, kjære Moder, sagde Sønnen nedladende ironisk.

Frøken Planck vedblev at sidde tavs, bøjet over sit Haandarbejde.

— Er De musikalsk, Hr. Fris? spurgte Fruen.

— Jeg har ikke lært Musik, svarede Thomas.

— Det maa være et mageløst Savn for Dem, især da De er Digter; for det, man kalder lyrisk, det skal dog egentlig ... saadan være musikalsk, og Musiken skal idealisere Ordene og ...

Sønnen misbilligede stærkere og stærkere. Det var klart nok, at Fruen kjørte fast, men Samtalens Indhold interesserede ham ikke, og Moderens megen æsthetiske Passiar havde givet ham Lede for Ræsonnements om Kunsten og fuldkommen Ligegyldighed over for selve Kunsten.

— Jeg ser, min Søn bliver vred over, at jeg ikke er logisk. Men det er vi Kvinder nu en Gang ikke. Og Digterne holder jo netop af os som det, vi er: rene Følelsesmennesker. Men ikke sandt, Hr. Fris? Musiken, det er netop Følelse,

Digitized by Google

og Poesien, det er ... ja det er nok Følelse ... det vil sige Lyriken ... Hjælp mig lidt, Hr. Fris!

— Fruen holder mest af: En tæt Forening af Ord og Toner, som Heiberg kalder «Et Æventyr i Rosenborg Have».

— Nej fy, jeg finder det er et vylgært Stykke, mildest talt. Naa ... der har vi vor Etatsraad.

Hun nikkede let til den mellem Portièrens Draperier fremtonende uanselige Plutokrat. Thomas rejste sig og gik hen mod Husets Herre, der bukkede stift uden at række Haanden frem og lod et sky Øjekast glide om paa Stuens Personer, Møbler osv. Derpaa satte han sig henne i en Krog, for over bøjet med de flade Hænder paa sine Laar.

— Kommer Du fra Borgerrepræsentationen, min Ven? spurgte Fruen.

Etatsraaden mumlede nogle uforstaaelige Ord. Man hørte Broderiets Kanevas knage henne fra Forhøjningen, hvor Frøkenen sad.

— Min Mand er en ivrig Kommunemand, Hr. Fris, afbrød Fruen Pavsen. Men Digtere, som De, plejer ikke at interessere sig for den Slags Ting. Hvad talte Du for idag, min Ven?

— Ikke for Noget, mumlede Etatsraaden.

Thomas rettede sine Øjne hen mod et stort Landskabsbillede af en bekjendt Maler, der næsten fyldte den højre Væg ind til et af Kabinetterne.

— Det er et prægtigt Billede, Etatsraaden har der.

Etatsraaden rettede sig i Sædet, tog sig om Hagen, stak Næsen lidt til Veirs og saa kyndig ud.

Digitized by Google

— Ja, der er en Del Stemning i det, sagde han, men det dekorerer ikke nok. Det er ingen saftig Pensel.

— Og det der... det er Paris og de tre Gudinder, som han skal dømme imellem. Det er ypperligt.

Ja, det er ret mythologisk, nikkede Etatsraaden. Og der er en varmere Kolorit, saadan i venetiansk Maner.

Thomas kjendte begge Billederne fra sidste Udstilling og gjenkjendte et vist Blads kritiske Termini i Etatsraad Plancks Mund. Han maatte bide sig i Læben for ikke at smile. Kort efter brød han op og tog Afsked. Fruen vinkede ad sin Mand, der langsomt og ligesom modstræbende nærmede sig Sofaen, hvori hun sad. Fruen vexlede nogle hviskende Repliker med ham. Thomas hørte Etatsraaden afslutte Samtalen med:

— Ja for mig gjærne . . . Derpaa sagde han højt til Thomas:

— Har De Lyst til at se herop i Morgen Aften til The?

Thomas bukkede og takkede.

— Jeg tør love Dem, at De faar flere Berømtheder at se, sagde Fruen og rakte Thomas Haanden. Nu gjorde Etatsraaden det Samme, men paa en saa sær Maade, at Thomas ikke vidste, om det var Hovmod eller Kejtethed.

Da Thomas gik hjem, gjentog han det Spørgsmaal til sig selv: Hvad har jeg at gjøre mellem disse Mennesker? Han havde hørt Etatsraadinde

Digitized by Google

Planck omtale som en aandfuld Kone. Han syntes, naar han skulde være oprigtig mod sig selv, at hun var en Gaas.

Og hvad var han selv? Han søgte at sænke Kritikens Sonde i sit eget aandelige Indhold, han fandt Øde og Tomhed. Den vellystige, kildrende Følelse, han mærkede, naar han hørte Digternavnet anvendes paa ham, hvad var den andet end en Ytring af den Gjøglernatur, der udgjorde den ene Halvdel af hans Væsen? Og den Selvfølelse, med hvilken han berettede sine Kammerater, at nu havde han været til Bal der, nu til Soirée der, nu havde han været sammen med den eller den Berømthed, hvad var det andet end en Ytring af Spidsborgeren, der fyldte den anden Halvdel? Denne Formel, hvorefter han spaltede sit Væsen i to Dele som en Kaalstok, havde nu en Gang bidt sig fast i hans Tanke, og, naar det Selvkritiske kom op i ham, frembød denne elementære Tvedeling sig strax, drillende og berøvende ham Troen paa sig selv.

Ja, hvad var han? Hvor vilde han hen? Var han Digter? Han havde skrevet nogle Viser og lyriske Digte, havde læst en Del Poesi, havde gjennemløjet Vischers store Æsthetik med ikke ringe Besvær og kun forstaaet det Halve; men dette rigt leddelte arkitektoniske Tankearbejde i Hegelsk Stil havde præget et imponerende Indtryk i hans Sjæl af Kunstens høje Væsen. Hvad var hans Verspilleri? Under hvilken af de store Kategorier kunde det regnes? Magtede han at mejsle

Digitized by Google

Figurer til en episk Reliefkomposition, udstyre dramatiske Personligheder med Livets brogede Farver, synge sit eget Liv, sin underlig bevægede Barndom, sin ubestemt længselsfulde Ungdom ud i syngende Rhythmer og klangfulde Rim? Kunde han synge om sin stakkels Moder, hans Barndoms skjønneste Billede, som han med stigende Sorg og Rædsel havde set blive revet i Stykker og forhaanet af den ubarmhjertige Livsvirkelighed? Kunde han skildre sin fantastiske Kjærlighed til den blondt straalende Skyformation, hin Madonna paa Forklarelsens Bjerg, og den bratte Pendulsvingning til den modsatte Side: hele Flugtens Bue fra en hellig Jomfru af Esteban Murillo med den hvide Fod paa Halvmaanen ned til Heltinder som den i William Hogarths «*The harlots progress*»?

Han traf Fuldmægtigen, da han kom hjem; han saâ gjærne ind til ham, naar han henved Klokken fire om Eftermiddagen forlod sit Kontor i Ministerialbygningen for at gaa hen at spise til Middag. Vennen havde taget en Bog for at fordrive Tiden, til Thomas kom hjem, men han lagde den strax hen ved hans Indtræden. Det nedslaaede Præg paa Thomas's Ansigt smittede strax Fuldmægtigens; hans Øje besløredes, og hans Underlæbe sænkedes; Bekymringen viste sig endog i den Maade, hvorpaa han spillede med Fingrene paa sine Knæ. Thomas ønskede, at han vilde gaa, men Fuldmægtigen blev siddende. Det kostede ham altid en stor Selvovervindelse at foretage et Stedskifte. Han overlod ellers til Thomas at tage

Digitized by Google

Initiativet til at gaa ud, men denne gjorde ingen Mine dertil, lige saa lidt som han efter Sædvane gav sin ældre Ven et Stikord, hvorfra en Samtale kunde udspinde sig.

— Du er bedrøvet over Noget, Lille, sagde endelig Fuldmægtigen med den kvindelig-bløde Timbre i Stemmen, mens han vedblev at spille paa Knæene med Fingrene.

Det var ikke saa meget af Trang til at lette sit Hjerte ved en fortrolig og trøstsøgende Bekjendelse til en kjær Ven som til at klare og samle, hvad der stødvis og usammenhængende som Kastevinde fra forskjellige Vindhjørner var fejet hen over hans Bevidsthed, at Thomas fremsatte de nys omtalte Stemninger og Tanker for sin ældre Ven. Alt mens Thomas talte, krummede Fuldmægtigens Ryg sig mere og mere, og hans Hoved sænkede sig dybere og dybere. Han foldede sine Hænder foran Knæene, mens begge Underarme hvilede paa Laarene. Da Thomas havde tiet en Stund, sagde han næsten hviskende:

— Du skulde aldrig læse den ... den nederdrægtige tyske Filosofi.

— Hvorfor?

— For det første, fordi den er tysk . . . og en god dansk Mand burde aldrig læse mere i det Sprog end højst nødvendigt . . . .

— Den Pæredanskhed er kun Pjalteri og Bornerthed. Er vor aandelige Fordøjelse ikke stærk nok til at indoptage og bearbejde Alt, hvad der

Digitized by Google

stammer fra Aand i Evropa, saa er vi dødsdømte. Naa... og saa for det Andet?

— Theorier, Lille! Vor Historie har praktisk bevist os, at al vor Fortræd er tysk . . . Naa og saa for det Andet, saa . . . ja . . . hm . . . Nu har jeg glemt det.

— Snak, jeg kan høre paa Dig, at Du ikke vil eller ikke tør sige, hvad Du først tænkte paa, sagde Thomas.

Mørket var faldet paa. Det i Forvejen lidet lyse Værelse laa helt i Mulm. Ilden i Kakkelovnen knitrede stille; dens Gjenskin tegnede en lys, høj, spidsvinklet Trekant langt hen ad Gulvet. Thomas spurgte:

— Du mener sagtens, at jeg slet ikke skulde læse Filosofi? Hvorfor?

Ud i Mørket lød Fuldmægtigens Ord, ikke som sædvanlig udtalte med den beskedne halve Stemme, men højt og fast:

— Den Slags Spekulationer er farlige for Ens Tro.

Mørket havde givet ham Mod til at tale højt; Ingen kunde se, at Rødmen steg ham op i Panden. Thomas studsede ved Mødet med noget for ham Fremmed i denne ellers saa bløde, rationelle og tilsyneladende saa let gjennemskuelige Natur.

— Jeg forstaar Dig ikke, sagde han. Den Smule tyske Filosofi, som jeg har lært, hævder jo netop den absolute Ide som al Tilværelsens Kilde.

— Aa, den absolute Ide! Hvem taler om den?

— Hvad taler Du da om? spurgte Thomas.

Digitized by Google

Fuldmægtigen udtalte de følgende Ord paa en særegen præstelig Maade, dog uden Salvelse eller Affektation:

— Jeg taler om Barnetroen, om Troen paa Gud.

— Er Du Grundtvigianer? spurgte Thomas studsende.

Fuldmægtigen vrissede og sagde:

— Vist ikke nej! Men maa jeg spørge Dig en Gang, Lille, i et alvorligt Øjeblik: Er Du Kristen?

— Hm! Hvad véd jeg? mumlede Thomas langsomt. Det har jeg aldrig tænkt videre over.

— Længes Du aldrig efter Psalmesangen, efter Klokkeklangen, efter Gudstjenesten i den Landsby, hvor Du er kommen fra?

— Nej, svarede Thomas bestemt.

— Du siger det vist paa Trods? Hvad? Du, som er Digter, dansk Digter, Du skulde ikke elske det . . . ja, hvad skal jeg kalde det? . . . det paa én Gang . . . lad mig se . . . paa én Gang mest Opløftende og mest Idylliske i vort Liv her i Danmark.

Thomas tænkte paa sin Landsbykirke, hvor Folk døsede eller sov under Pastor Birks rhetoriske Stiløvelser, og paa sin Faders Afhaspning af Bønner i Kordøren og af Psalmer, medens han bar Tavlerne om. Han fandt snarere noget nationalt Komisk eller Forargeligt i det Hele end noget Opløftende eller Idyllisk. Der blev atter en Tavshed. Kakkelovnen gav en rullende Lyd som en

Digitized by Google

fjærn Vogn gjennem en Skov; det røde Hul gloede mat luerødt ud i det sorte Rum. Ingen af de Talende kunde se det svageste Omrids af hinanden. En tæt, stærk Regn frembragte en dæmpet, raslende og rislende Lyd paa Ruden. Det syntes, at denne stille, lune Hyggelighed, Mørket og de dæmpede Lyd vakte en producerende Meddelelsesevne i Fuldmægtigen. Hans Stemme lød blødt som de dybe Toner af en Klarinet, der spiller en Melodi i Mol.

— Man siger, at jeg har Lune, at det kommer frem, naar jeg spiller Komedie mellem Kammerater, som jeg har levet sammen med i den hyggelige Gemytlighed, som jeg elsker saa højt hos de danske Studenter. Jeg holder saa meget af den hensynsløse Spøg, der smiler lunt og ingen Fortræd gjør. Man siger, at jeg synger min Stemme i Kvartetten kjønt og med rigtigt Foredrag. Du har selv sagt det, Lille, og Mange har sagt det, saa der er vel Lidt i det. Det kommer af, at mit Sind bevarer et uudsletteligt Indtryk fra mit Barndomsliv som Præstesøn paa Landet. Naar jeg skal sætte mig i Stemning — for jeg har en Del naturlig Dvaskhed at overvinde — naar jeg skal samle mig, saa tænker jeg paa saadant Noget som en Høstpræken i Faders Landsbykirke, naar brogede Asters- og Georginekranse svulmede ud over Stolestaderne, naar Bønderne sang Psalmerne saa glad, at man kunde høre Takken til Vorherre for den gode Høst i deres unisone Sang, eller jeg tænker paa en Juledagsmorgen, naar vi med Fader

Digitized by Google

kjørte til Foprædiken i Annexet i en aaben Slæde, og saa Stjernerne ønskede os Børn glædelig Jul oppe fra den sorte Himmel, og Sneen knirkede og glimtede, og Lysene fra Husene stod gult ud i det halvmørke Land, og vi kjørte med Billedet af Juletræet fra den foregaaende Aften i vort Sind og nynnede indvendig: Glade Jul, herlige Jul, og vi saa fik Øje paa Kirken med Lys ud ad alle Vinduer og kom ind i den — den var fuld af Mennesker, som sang ud af en skikkelig, simpel Tro: «Et Barn er født i Bethlehem». Saa var jo Fader gaaet fra os Andre op i Sakristiet, og saa kom han frem for Alteret. Hans kridhvide Haar saâ ud som Sølvtraade mod Alterlysenes Guld. Han havde den karmoisinrøde Messehagel paa med det guldbroderede Kors paa Ryggen. Fader var for mig i det Øjeblik som Biskop Absalon. Jeg syntes, at i alle de mange Aar, der var gaaede hen over Danmark, var der Noget, som havde bevaret sig. Jeg bad for Danmark, bad Vorherre om at skabe store Helte, der kunde frelse det som i gamle Dage og slaa rungende Sværdslag... og i 1848, Du... ja da saâ jeg, at min Bøn var bleven hørt. Du var kun et Barn den Gang; men den, der har levet de Dage med, han har faaet en Indvielse af Begejstring, af Tro paa sit Land, paa dets Fremtid, paa et frit og herligt Norden . . . jeg har været med paa to Studentertog. Men, at jeg har kunnet glæde mig ved alt det, siden jeg er bleven voxen, det skyldes de bløde, kjærlige, kristelige Indtryk fra min Barndom, og jeg tror, at det be-

Digitized by Google

standig vil være Drengene fra de danske Præstegaarde, hvoraf jo saa mange bliver Studenter, som vil give vort Studenterliv den ejendommelige Tone, som jeg befinder mig saa usigelig vel ved. Naar jeg kan spille Komedie og synge . . . ja, det er ikke saa let at forklare, Lille . . . jeg vil blot sige . . . jeg tror, det kommer fra min Barndom og fra min Ungdom i 1848. Jeg vilde ogsaa have været med i Krigen, jeg var flere Aars Student, men jeg var saa lille og spinkel, at jeg blev kasseret, da jeg meldte mig frivillig . . . Og jeg tror for Exempel, at Christian Winther har faaet det Betagende i sin Poesi, fordi han er en dansk Præstesøn. Naa, Du, hører Du ikke ogsaa i saa mange af vore Komponisters Værker Lyd som af de sagte rindende Vande, af vore Skovsøers Skvulpen hen over Rullestenene, af Bladenes Susen henne under de blaa Taager i Skoven . . . .

Det bankede paa Døren. Det var Regenstjeneren, der kom og skulde lave til Aftensmaden. Da Thomas tændte Lys, rejste Fuldmægtigen sig hastig fra sit Sæde i Vinduesfordybningen med et befippet Udseende. Lyset og Hverdagslivets simple Prosa i Karlens Spørgsmaal, «om Hr. Fris havde mere Rugbrød og Spegepølse», skar hans Stemningslivs sagte udspundne, jævnt vibrerende Stræng over som en skarp Kniv; han fik sit sædvanlige Udtryk af mild Indolens, af spidsborgerlig Hvilen i alt Konventionelt. Da Thomas med Lampen i Haanden bukkede sig ned for at aabne Skabet i

Digitized by Google

Panelet, belyste samme Lampe ubarmhjertig hans Hjulben og store, stygge Fødder.

— Vil Du drikke The med? spurgte Thomas.

Nej Tak! svarede Fuldmægtigen, famlede i Vindueskarmen efter Hat og Handsker og gik luskende ud af Døren med Overfrakkens Krave opsmøget og Hatten dybt nede i Øjnene. Thomas holdt ikke paa ham; thi der havde, medens han talte, rejst sig en Lyst til Modstand mod Fuldmægtigens Tankegang hos ham, men det var ham uklart, hvad der egentlig opirrede ham derimod. Adspredt spiste han sit mere end tarvelige Aftensmaaltid; derefter satte han sig til Rette i Sofaen med den lange Pibe hængende ned paa Gulvet. Han trængte til at faa lyst op i det, som rørte sig i ham, Noget, som var blevet vakt ved Fuldmægtigens halv ufrivillige, improviserede Selvbekjendelser.

Der var Noget i hans Sjæl, der higede ud fra denne Dis, hvori de klare Omrids udviskedes, der rugede farve- og lysmattende, klang- og sangdæmpende over de Billeder, som Fuldmægtigen havde skizzeret; han længtes efter et Brud i Kirkehvælvingen, saa Stjernehimlen kunde ses, han trængte til en flerstemmig, koloreret Sang i Stedet for den unisone. Der rørte sig hos ham en Lyst til at opponere mod det, der vilde dulme og dysse i vort Lands Kunst, mod de sagte rindende Vandes Musik, mod den bundne, frygtsomme Sanseligheds Poesi. Var Sligt ikke en Frugt af det forkjælede Liv, hvori han selv var begyndt at figurere, hint

Digitized by Google

Salonliv i Rigmændenes Huse med Brysselertæpper og tunge Portièrer, med Patchouli i Stedet for atmosfærisk Luft, med Damer, der vare lige saa fulde af Hensyn som deres Dragter af blødt Tulle og Gaze, i Stedet for rankt voxne, frie og dygtige Kvinder; med disse underlige Mænd, der lod Politikere, Kunstnere og Literater skalte og valte i deres Hus og selv gik om som Lejetjenere? Hvor var Folket? Hvor var Soldaterne? Han kunde endnu ikke andet end beundre de raadende Politikere, de kommanderende Generaler; men hvad stod bag Alt dette? Folket paa Landet? Folket i Hovedstaden? Han tænkte paa Umuligheden af at begejstre f. Ex. hans Fader eller Ole Sørensen for den skandinaviske Ide eller give Etatsraad Planck virkelig Forstand paa Literatur og Kunst. Og nu han selv i dette Øjeblik? Var han Andet end en gold Grubler, der som en Ædderkop spandt sig ind i sine farveløse, graa Tanketraade, uden Evne til et Arbejde, der kunde give et klingende eller synligt Udslag? Var han Digter, han, som de kaldte Digteren Fris?

Digter? — Saa længe han udelukkende havde suget aandelig Næring af tysk systematisk og dansk lejlighedsvis Æsthetik, stod en Digter for ham som en *vates*, et gudinspireret Menneske, besat af *μανία τῶν μοῦσων*, der blev et Geni, hvis Appelsinen ramte midt i Turbanpulden, eller en gal Mand, en Energumen som Friehling, hvis den blot strejfede den og gled ned over Øret paa den ene Side. Det havde været ham en trøsterig Theori. Da Fuld-

Digitized by Google

mægtigen havde hilset ham som Digter, og da hint Skydebanepublikum havde hyldet ham, da troede han, at Pulden var bleven ramt i Centrum, og, naar senere Tvivlen kom, beroligede han den ved at sige: Appelsinen kommer nok; jeg føler en saadan Kløe lige under Turbanpuldens Midtpunkt, der venter paa den faldende Appelsin. Lader os da æde og drikke; imorgen kommer Musen, naar jeg mindst aner det, mens jeg sover eller dvasker over en Pibe Tobak.

Saa havde Filologen Ross en Gang i Studenterforeningen under en Diskussion ytret: Vi maa bort fra Indflydelserne fra Tyskland; vi maa have en dansk Videnskab, en dansk Kunst, en dansk Filosofi. Thomas havde været i Modsigelseshjørnet og havde sagt: Aa, vi har jo altid kun bearbejdet Strømninger udenlands fra; nu skal vel Bøtten vendes; nu skal vi vel have dem fra Frankrig som i det forrige Aarhundrede. Da havde Ross udraabt: Fra Frankrig? Det uvidenskabeligste, det løseste Land i Verden? Der forfladiges al Videnskab til populært Causerie uden stringent Terminologi! Og en bekjendt yngre Æsthetiker rykkede ham til Undsætning og udbrød: Og al Poesi bliver Frivolitet og Gemenhed som hos Alfred de Musset; Romanen er enten som hos Victor Hugo Billeder fra en Opiumsrus eller som hos Balzac store Stykker raat Kjød, som er skaarne ud af Samfunds- og Menneskedyret. Thomas tav; han skammede sig over sin dybe Uvidenhed. Æsthetikeren betragtede ham ud fra sine rødrandede,

Digitized by Google

kjertelsvuldne Øjenkroge, lagde sin Arm om hans Skulder, saa hans fede, røde og klamme Haand berørte Thomas's Kind og frembragte et Modbydelighedsgys gjennem hans hele Legeme, som om en klæbrig Tudse var strøget over hans Hud. Saa havde Æsthetikeren sagt med sin langsomme, paa hvert Ord fordringsfuldt smagende Diktion: Saadan et kjønt, ungt, dansk Digterfrø maa ikke vandes af Likør og Absinth. De skal aldrig læse nogen anden fransk Forfatter end Molière, Fris.

Næste Dag saâ Thomas i en Boglades Vindue to smaa Bind i gult Omslag, hvorpaa der stod trykt: *Illusions perdues par H. de Balzac.* Han kunde ikke lide Æsthetikeren; Lysten til at trodse hans Raad forøgede den forbudne Frugts Tillokkelser. Han kjøbte Bogen. Han havde saa læst den. Den hidsede og jog ham, saarede ham og eggede ham, interesserede og forargede ham. Hans Theorier vare ham endnu for stærke. Hvad det end er, Poesi er det ikke, sagde han. Men han laante fra Studenterforeningens Bibliothek efterhaanden Père Goriot, Eugénie Grandet, César Birotteau og flere mindre Fortællinger, læste dem i aandeløs Hast, plaget bag efter af Samvittighedsnag over sin slette Smag, og gjorde saa Bod, inden han gik i Seng ved at læse Digte som Plougs «Fostbrødrelaget» højt foran Spejlet med Forsøg paa at eftergjøre den før nævnte berømte Skuespillers og Deklamators store Stemmeregister, uden at ane, at hans Stemme snart sank ned i det Gryntende, snart slog over i en latterlig Fistel.

Digitized by Google

Nu havde Fuldmægtigens Bekjendelser vakt Trods i ham mod dansk Blødagtighed. Hvad om netop det at gaa Samtiden paa Livet, at skildre et holdningsløst, for alle Stemninger svajende Individ som Lucien Chardon i «Les illusions perdues» og lade ham i Kraft af hans altfortærende Forfængelighed synke dybere og dybere i Niveau med de frivole Journalister, kjæltringeagtige Industririddere og liderlige Skuespillerinder, mellem hvilke han færdedes? Blev ikke Poesien, naar den tog en saadan Opgave, sin Tids manende Kassandra? Var det ikke en større Rolle at spille end at overtage «Formilderens» Rolle i Tiecks «der gestiefelte Kater», der rører Klokkespillet, naar Kongen er gnaven? Skulde der ikke holdes et satirisk Hulspejl op for den i Kurs værende Rigmandsidealitet, alle de forlorne «Biedermänner»? Kunde han, Thomas Fris, det? Og havde han Mod? Nej! Det, han skulde bekæmpe, var jo hans og hans Kreds's beundrende eller i al Fald betalende Publikum. Han mindedes Haimons Replik til Kreon i Antigone:

καλῶς ἐρήμης γ'αν σὺ γῆς ἄρχοις μόνος.

(det vilde være rart for Dig, om Du herskede ene i et menneskетomt Land). Selvironiens Krydsild tændtes i ham; den viste ham hans eget Billede i Karikatur som en ung Mand, der er ved at revne af indvendig digterisk Fylde, men som ikke kan faa klemt Andet ud end nogle søde Lejlighedssange og patriotiske Udgydelser, Gjenklang af, hvad Alverden versificerede og lyriserede over. Og

Digitized by Google

dog var han vis paa, at, hvis han i dette Øjeblik blev hilset som Digter, f. Ex. af Etatsraadinde Planck, vilde Kouragen atter blusse op i ham. Udmattet og enerveret af frugtesløs Vrede paa sig selv og paa alle Mennesker, misundte han sin Ven Fuldmægtigen hans harmoniske Tro paa Alt, hvad Tiden fordrede, der skulde tros paa. Kraftløs til en radikal Fornægtelse, kastede han sig hen paa sin Sofa med lukkede Øjne og med Ansigtet vendt ind mod Væggen.

Hvorfor kunde han ikke leve af og i Stemninger som Fuldmægtigens? Han var jo ogsaa opvoxet under Landsbykirkeklokkeklang, mellem Skovens rindende Vande og Vindens flammeformige Bølger igjennem Kornmarkerne? Han svarede sig selv højt:

— Friehling pegede paa Slangen i Paradiset, og Kolberg viste mig den tydelig.

Da han hørte sin egen Stemme, rejste han sig i en Fart, stampede i Gulvet og sagde:

— Jeg er bundaffekteret!

Han tog sit Tøj paa, gik op i Studenterforeningen, traf en Kreds af Russer, som han udfoldede sin Aandrighed for, kom derefter til Højbords med den «gamle Klike», blandt hvilken en Senior, der var Journalist, lovede at skaffe ham en anset Forlægger til en Digtsamling. Selvfølelsen og Livsmodet steg atter op i ham; glad gik han hjem efter Midnat, opstemt af Punch; det forekom ham, som hver af Himlens Stjerner blinkende hilste paa ham og kaldte ham Digteren Fris. Han udfor-

Digitized by Google

drede kjækt «Idealet» til en Brydekamp; han var vis paa, at han skulde sejre som Jakob i Brydekampen med Jehovah og det endda uden at blive hoftelam.

En Morgen bragte Postbudet ham et i Konvolut indlagt Indbydelseskort, hvori «Etatsraad Planck og Frue udbad sig Æren af Hr. Cand. phil. Fris's behagelige Selskab til Middag» med Angivelse af Dagen; Tiden var Kl. 4½. Det var aabenbart en Damehaandskrift med flot engelsk Snit. Skrev maaske Frøkenen Indbydelsesbilletterne? Disse store, rask henkastede Bogstaver lignede saa lidt den lille, tilbageholdende Frøken Planck.

Thomas maatte ringe to Gange, før Tjeneren lukkede op; og samme Fyr maalte ham med et forbavset Øjekast. Thomas saâ intet Overtøj paa Knagerne og de stumme Tjenere i den store Entré. Han saâ paa sit Uhr. Jo, det var ganske rigtigt; Klokken var jo fem Minuter over halv fem. Thomas og Tjeneren saâ paa hinanden med Spørgsmaalstegn i de respektive Ansigter; men de vare hver paa sin Maade for fornemme til at søge eller give nogen mundtlig Forklaring. Tjeneren lukkede op for Thomas, der gik gjennem flere tomme Værelser ind i Salonen. Der var aabenbart noget Galt ved det Hele.

Det var i Eftervinteren, helt Dag endnu, men med mildt, let hensmægtende Lys, der hvilede sig velbehageligt i det store Værelses brune og dunkelrøde Hovedfarver. Ilden i Marmorka-

Digitized by Google

minen knitrede i de store Favnestykker og hævede sig derfra i brede, hvidgule Tunger. Det tykke Brysselertæppe, de svære Gardiner af kirsebærrødt Silkedamask, de brunviolette Fløjelsportièrer for Salens fire Døre frembragte en Følelse af fornøjet, harmonisk Stilhed og Hvile; Kaminildens sagte Knitren og den næsten uhørlige, afbrudte Klirren af Dupperne paa de to store Lysekroner klang gjennem den som opmuntrende uvilkaarlige Livsytringer af en Liggende, der strækker sig lidt eller vender sig for større Behageligheds Skyld. Degnesønnen fra den lave Stue følte i dette Øjeblik Lyst til svælgende at vælte sig i al denne bløde, dækkende og dulmende Luxus, til at fordybe sig ret af Hjertens Grund i en af disse Fløjels Lænestole ganske tavs, til at synke dybere og dybere ned i den, i en halv vaagen drømmeløs Blund, blot med saa megen Bevidsthed tilovers, at han kunde nyde sin Nydelse, alt mens Lyset blev blødere og blegere og sagtelig rislede over fra Dæmring i Tusmørke, fra Tusmørke i Mulm, gjennemskaaret af den brede i dirrende Livsglæde knitrende Kaminild, der da i rødgyldent Spil vilde lege op ad de venetianske Lysekroners svaje Festons af tykke Glasperler, indtil ogsaa Straalelegen der sagte døde hen.

Thomas vilde lige til at sætte sig, da en blød glidende Lyd kom til ham fra Salens øvre Hjørne, et skarpere, mere gulagtigt Lys strøg forbi ham; han vendte sig efter den nye Lyd og det nye Lys — Gardinerne for det øverste Vindue, som før

Digitized by Google

havde hængt samlede ned, havde skilt sig, og i Vinduets Fordybning stod en høj straalende Kvindeskikkelse. Den blottede Hals's svungne Linier fik duftige, glinsende, hentonende Konturer af den gjennem Vinduet indstrømmende Dag; de blanke Blomstertegninger paa den maatte Grund i den staalgraa Silkekjole fik Metalglans; de store blaa Øjnes Straalepragt rettedes lige mod Thomas, der stod fjollet og ene midt i Salen. Damen satte sig i Bevægelse. Silkeslæbet begyndte med at udstøde smaa, stakkate, muntre Glædesskrig og at bølge frem og tilbage langs Gulvtæppet. Hun knappede sine Handsker op i en rivende Fart, kastede dem paa langt Hold hen paa Spejlkonsollen; et Par temmelig store, men dejlige hvide Hænder uden Ringe, lyste ud i Rummet; de lange, smalle Negle glinsede emailleagtig. Inden Thomas havde samlet og fattet sig, havde Damen taget begge hans hvidt behandskede Hænder, der ikke vare større end hendes egne.

— Men Thomas Fris dog! lo hun klangfuldt som en rig Fontænes Fald.

Fra hendes Hals og Bryst strøg en aurikelagtig kølig Duft hen over den unge Students Ansigt; han følte de kraftige Hænder varmt klæbe sig mod hans Handsker.

— Henr . . . . Frøken Birk! stammede han. Hans Strube blev saa tør, at Ordene bleve siddende i den.

Han følte sig som hin Sommerdag paa Grøfte-

Digitized by Google

skraaningen, da Synet af hende slog ham ned paa Grøftebunden.

— Skynd Dem nu lidt og fortæl mig Noget om Dem selv, Thomas Fris! sagde Henriette. Derfor skrev jeg jo paa Invitationskortet til Dem halv fem i Stedet for fem, fordi jeg vilde tale med Dem.

— Det var Dem? udbrød Thomas og rettede sig. Deres Blik mødtes, stort og glansfuldt.

— Ja, sæt Dem der! saa sætter jeg mig her.

Og hun rykkede to Flugtstole hen i den Vinduesfordybning, hun nys havde forladt, gav sig til at slaa Gardinerne ned som før, men standsede. Hun sagde med en ynkelig Grimace, som Smilet gjennembrød:

— Gud nej! Det gaar aldrig an. Jeg vilde . . . jeg vilde lave os en høj Rugmark som i gamle Dage . . . men (og nu stivnede hun Overkroppen, foldede Hænderne under Brystet, sænkede Øjenlaagene, saa de lange Øjenhaar skyggede ned over Kinden, og lod Stemmen lyde med snerpet Værdighed) — men jeg er i et officielt Hus, og jeg er forlovet. — Saa lo hun kort, flyttede de foldede Hænder ned om sit ene Knæ og lagde det ene Ben over det andet med en rask Bevægelse. Spidsen af hendes Silkesko strøjfede under denne Thomas's Skinneben. Stemmen slog atter over og blev næsten kaad i følgende Replik:

— Det er sandt, Thomas! De kjender jo min Forlovede godt fra gammel Tid. De bankede ham en Gang hjemme i Præstegaardens Have.

Digitized by Google

Det driller jeg ham tidt med. Den Gang havde han saa godt af det. Hvad ler De ad, Thomas? De ser ud, som De vilde sige, at han kunde have godt af dèt endnu. Ha, ha, ha.

Hun lo trodsig op; hendes Kaadhed var smittende. Thomas fik Munden paa Gang. I det Kvarter, de vare ene, var deres Samtale en Række Hentydninger til fælles Erindringer, et Anslag af en Række Melodier, som strax klang videre i Sindet baade paa den Talende og den Tiltalte. Det var en susende Fart gjennem de kjendte Steder, et kjækt trillende Løb henover alle Barndomsstemningernes Oktaver. Alle Andre kunde have hørt derpaa uden at forstaa og uden at forarges, men Ingen kunde have set paa Øjnenes lynglimtende, farvefunklende Møde uden at finde det farligt.

Pludselig saâ hun paa sit Uhr.

— Nu kommer Familien, sagde hun, jeg gaar. Vi faar ikke talt et ordentligt Ord sammen iaften. Farvel . . . Naa, sig ordentlig farvel, min Ridder fra Ingemanns Romaner, . . . ikke som en Gross . . . en stiv Salonherre!

Med en komisk Dronningmine rakte hun sin hvide Haand imod ham. Thomas var ikke saa heldig i at spille Komedie i dette Øjeblik; hans Knæfald var ikke saa behændigt som hendes Attitude, men til Gjengjæld var hans Haandkys varmere, end en ydmyg Troubadourhylding tillader det. Hun trak sin Haand haardt til sig; der sad ét rødt Mærke paa den. Hun stak den op i det

Digitized by Google

andet Ærme mellem Kniplingernes brusende Masse, tog med den anden Haand sine Handsker og gik ud af Salonen. Hendes Træk vare ubevægelige som en Statues, efter at hendes Øjne i Hælvten af et Sekund havde udslynget et truende, næsten ondt Blik mod Thomas, der mødte det med et straalende kjækt. Han var stolt over sit Mod.

Han fik ikke Tid til Eftertanke eller til Fordybelse i sin Stemning; thi nu brusede Fruen ind fra et Kabinet; Frøkenen gled lydløst ind fra det modsatte; Etatsraaden sjokkede ind gjennem en Dør, Sønnen i Ligfølgetakt spankede frem gjennem en anden. Gangdørens Klokke ringede uafbrudt; Stemmer hørtes som en Summen i Afstand og steg saa; Støvlehæle lød dumpt mod Trapperne, Kjoleslæb føjede sagte langs dem. Salonen fyldtes med Gjæster.

To berømte Barytonsangere, Maleren Gundelach og Thomas Fris vare de yngste i Selskabet. Der kom Malere og Musikere, Finansmænd og høje Embedsmænd, ja endog et Medlem af Ministeriet, et Par Universitetslærere, en anset Bladredaktør, Bestyreren af Skolen, hvori Thomas gav Undervisning; de, der havde Fruer, bragte dem med, af unge Damer var der kun Husets egne. Kommandørkors, Ridderkors, udenlandske Ordener osv. blinkede mystisk ud i Dæmringen fra mange sorte Kjoler. Alligevel var der en vis borgerlig-studentikos Gemytlighed udbredt over Selskabet. Alle Herrerne kjendte hinanden, rakte hinanden Haanden, de Ældre nik-

Digitized by Google

kede til hinanden med et fortroligt Smil, der røbede Forstaaelse og Sympathi, Følelse af, at de hørte til de Udvalgte, der havde eller kunde faa Andel i Magten hver i sin Sfære. Man troede paa hinanden, hyldede hinanden, man bevægede sig med en ugenert Aplomb. Hver for sig følte sig ganske vist som Noget i og for sig, men tillige som et Led i den fælles Kjæde som indbyrdes solidariske. Kort: Alle saâ ud, som de vare inderlig fornøjede med sig selv og Samfundet. Kun Husets Vært, Etatsraad Planck drev usikkert omkring med skulende Blikke, han gik paa en sky Maade langt uden om sine egne Møbler, som om han var bange for dem, talte saa kort som muligt med dem, der hilste paa ham, og syntes at drage et Befrielsens Suk, naar han slap en af dem, og et Forlegenhedens eller Kjedsomhedens dito, naar han igjen skulde til at repræsentere.

Da aabnedes Døren til Spisesalens blændende Lysmasse. Middagsbordet kom med sin menu, hvis gastronomiske Nomenklatur endnu var Thomas en dunkel Gaade, med en Vinliste, som ikke var ham stort klarere, med Blomsterguirlander, der koket snoede sig om Kouverterne, med sine kæmpemæssige Frugt- og Blomsteropsatser i Form af blinkende Sølvskaaler, der bares af Dyrefigurer i mat Arbejde, ellers af prægtigt malet og forgyldt Porcelæn; Kronernes Lys brødes i Loftets forgyldte Tærninger paa den lyseblaa Bund; paa Væggene hang Malerier, forestillende Vildt og Fjerkræ, Frugter og Blomster, danske Originaler

Digitized by Google

eller Kopier efter Hollændere som Jan Breughel, van Huysum, de Heem osv.

Thomas havde været til flere Dîner; denne gav ham først en Følelse af Middagsselskabernes æsthetiske Tryllemagt, som har virket saa mægtigt i det danske Samfundsliv. I sit Indre fejrede han en bakkantisk Fest for sin gjenvakte Kjærlighed, hvis Gjenstand fra Skyerne var dalet ned paa Jorden og rykket ham ganske nær. Der sad hun ved den unge Hr. Plancks Side. Thomas følte sig helt rolig. Men han kjendte sig selv, han kjendte denne Ro, der var over ham under en Katastrofe; men han vidste, at derefter vilde Smerten, den sjælegjennemborende Angst, de søvnløse Nætter og vilde Dage komme. Han havde hørt tale om det mægtige Kasteskyts med de frygtelige Eruptioner, hvis Indhold sønderrev, hvad de traf, i blodige Flænger, men om hvilket der laa et mægtigt tykt Jernhylster, der gav dem et saa trygt og sikkert Udseende, at det syntes umuligt for almindelig Menneskeforstand, at dette Jernhylster nogensinde kunde sprænges. Foreløbig vilde han nyde den bepansrede Tryghed. Det var Barndomskampen, han igjen skulde optage med Henriette Birk. Han huskede sin Holdning lige overfor hende paa sin Konfirmationsdag; med den til Grundlag samlede han sig til at være rolig flot. Han konverserede ivrig og muntert sin Sidemand, den ene af de fede Sangere, uden at bryde sig om dennes med Møje tilbageholdte Muggenhed over at blive forstyrret i sin Mad- og

Digitized by Google

Vinro. Han lo og gestikulerede, lod, som han var aldeles optaget af, hvad han talte om, karakteriserede med Dilettant- eller Journalistfrækhed Komponister og Musikskoler, hvad der gjorde Sangeren bange. Han tænkte: Det er vist En, som skriver i Avisen; det er vist bedst at holde gode Miner med ham. Og Sangeren nikkede bifaldende ad Thomas's Udgydelser, alt mens han spiste og drak, han indrømmede, at den italienske Musik virkede til Smagens Fordærv, var enig med Thomas i, at Rossini var genial, men frivol, at Bellini endnu gik an, at Donizetti begyndte det Frafald fra al musikalsk Idealitet, som fuldendtes med Verdi. Stjaalent lagde Thomas Mærke til, hvorledes Henriette tede sig. Hun var paa sin Side lige saa ivrig som han. Hun konverserede sin Kjæreste med stor Tungefærdighed. Han spiste og drak ikke meget, han pillede blot Champions, smaa Østers eller Trøfler ud af Saucen med sin Gaffel og drak saa meget som et Fingerbøl fuldt af de fineste Vine. Hun klappede ham endog af og til paa Kinden; hans Svar paa disse Kjærtegn var afværgende smaa Grimacer, som om han følte sig generet ved denne Ømhed.

Thomas var sygelig kritisk oplagt. Han parodierede indvendig de mange Skaaltaler; specielt fandt han sin Skolebestyrer, Professorens, for det tilstedeværende Medlem af Ministeriet væmmelig slesk, og dennes Svar derpaa skabagtig beskedent. Han kaldte sig selv en Pjalt, der ikke havde Mod til at staa op og med et brat Hug kløve

Digitized by Google

det hele saa kunstfærdigt sammenspundne Net af indbyrdes Ros, disse Behageligheder paa langs og paa tværs af Bordet, til at bringe Forvirring i dette Fjerboldspil, hvor Enhver saa behændig fangede Bolden med Raketten og kastede den tilbage igjen med den Beregning, at Partneren sikkert kunde gribe den. Da Etatsraad Planck, efter at Ministeren havde udbragt hans Skaal og dvælet ved hans Fortjenester af den danske Handel og den kjøbenhavnske Kommune, rejste sig og med stammende Ord, bukkende bekjendte sin Mangel paa højere Dannelse, udtalte sin Stolthed ved at se Danmarks bedste Mænd i sit Hus og sin Beredvillighed til at virke med ringe Evner for . . . «æh . . . for Frihed . . . for Videnskab og Kunst» og derpaa satte sig med et surt forkuet Udtryk om Munden, kunde Thomas ikke lade være med skoledrengeagtig Krysterkritik at træde sin anden Sidemand, en allerede bekjendt Maler, paa Foden. Denne spurgte:

— Hvad behager?

— Er Etatsraad Planck en fin Kunstkjender? spurgte Thomas med et Forsøg paa at se uskyldig ud.

Maleren tog sig om sit store Skjæg og brummede:

— Han forstaar sig lige saa meget paa Kunst som de fleste Andre her ved Bordet. Han lystrer Parole. Han véd, at han skal kjøbe Malerier af den nationale Skole, og han prutter aldrig som han der. (Han viste med Hovedet over mod en

Digitized by Google

statelig, sortskjægget Herre, ogsaa en Etatsraad og Finansmagt). Han sværmer oven i Kjøbet for forlorne Beduinere og hjemmegjorte franske Trompetere fra Algier og for hensmurte store italienske Billeder, som kan fylde en hel Væg. Det «dekorerer», siger han. Fru Planck holder med ham. Men Etatsraad Planck tager skam mod Raison. Han kjøbte ifjor to Landskabsbilleder af den unge Gundelach, bare paa m i n Anbefaling. Læg Mærke til hans Billeder, og De skal se, han har virkelig gode Ting.

Thomas lod sit Øje glide mellem Husets Vært og den sidst antydede Rigmand, fra Fru Planck til de to fede Sangere, og lo indvendig ad Kunstens Repræsentanter og ad Mæcenaterne.

Efter et Maaltid, der varede fra 5½ til 9, havde Gjæsterne spredt sig i Værelsernes Række. Thomas gjorde en langsom Ronde gjennem dem. I et stod Henriette i Samtale med Excellencen; hendes højre Haand gestikulerede ud i Luften, hyppig gjentagne Smil blottede Tænderne, der glimtede i Lyset som Perler. Excellencen vendte Ryggen til Thomas; men det var tydeligt nok paa hans Rygs evindelige Bøjninger og det store graanende Hoveds stadige Uro at se, at han livlig og *con amore* tog Del i Samtalen.

Som en Skoledreng i trykkende Følelse af Feriens snarlige Udløb hæseblæsende jager efter at fylde dens sidste Dage med alskens Fornøjelser, saaledes vilde Thomas benytte sin sidste rolige Dag til at mætte den kolde kritiske Malice, der

Digitized by Google

siden Samtalen med Henriette paa en unaturlig Maade isnede hele hans Sind. Han nærmede sig Parret paa skraa, lod, som om han søgte nogle illustrerede Blade og Fotografialbums paa et Bord tæt ved, og som han slet ikke ænsede Excellencen og Henriette.

— De siger, De afskyr Politiken, hørte han Excellencens høje Stemme sige med et skjæmtende Tonefald; vi stakkels Politikere!

— De skal ikke beklage Dem, Deres Excellence, svarede hun og skjænkede ham et varmt rugende Blik. Politikerne holder jeg af, om ogsaa jeg kjeder mig over Politiken, Det Omvendte er f. Ex. Tilfældet med Digterne og Poesien. Poesien morer mig, men Digterne . . .

Hun trak medlidende paa Skuldrene, og hendes Ansigt udtrykte en Medynk som ved Tanken om sølle Skrog af Mandfolk.

— Det er interessant, Frøken Birk, sagde Excellencen; det kunde more mig at høre, hvordan De vil motivere det.

— Motivere! Herre Gud, Deres Excellence, De véd jo, at vi Kvinder er saa . . . umiddelbare. Er det ikke saadan, det hedder i det kunstmæssige Sprog?

— Jo, saadan er nok den sidste nye Terminologi, svarede Ministeren leende; men vær nu elskværdig, min Frøken, og tilfredsstil min Nysgjerrighed. Damerne har tidt meget klare Motiver, men de vil nødig frem med dem . . . af . . . om Forladelse . . . af et Slags Koketteri, der vil have,

Digitized by Google

at vi skal gjætte de forborgne Dybheder, og selv hente Perlerne fra Kildebunden.

Excellencen producerede sit ridderligste Smil og sin mest kurtiserende Holdning.

— Ja saa faar jeg hjælpe Deres Excellence med det Hoveriarbeide at fiske Perler, sagde Henriette. Politikerne er Mænd, som handler, som virker; jeg bryder mig ikke det mindste om Grundlov og Rigsdag og saadant Noget; jeg forstaar mig ikke paa det, men det har kostet Arbejde at faa i Stand; Politikerne arbejder for Land og Folk, eller bilder sig ind, at de gjør det.

— Tak, Frøken, den sidste Restriktion var god. Men videre, jeg beder Dem!

— Men Digterne! Ja, jeg mener mest de unge, der kvidrer de Gamle efter og gaar omkring og ser dybe ud for at bilde Folk ind, at de gjemmer paa uforstaaede Skatte; og saa pibler der af og til en lille Vise til Maane og Stjerner frem i Sandet fra dette indvendige Væld, som de selv paastaar er saa uendelig rigt. Naa, og selv de ældre Digtere har jo meldt sig fortrydelige og trukket sig tilbage i deres Hule. Drømmende og indadvendte Mandfolk . . . uh! Egentlig burde kun Kvinder beskæftige sig med saadant noget blødagtigt Noget som at digte. Lad Mændene handle og ikke drømme.

— En skjønnere Muse kan en Politiker ikke ønske sig til at inspirere sig, sagde Ministeren og bukkede dybt.

En Tjener bragte Kaffe og Likør. Henriette

Digitized by Google

skjænkede smilende Excellencen en Kop Kaffe af Sølvkanden, tog i en Fart den ene Handske af og kom et Stykke Sukker i den; derpaa standsede hun pludselig og sagde med et ydmyg bedende Barneblik:

— Aa . . . om Forladelse, Deres Excellence! . . . det er Distraktion . . . det er gammel Vane; jeg er saa vant til at lave Faders Kaffe til . . . det er Præstegaardsmanerer.

— Aa, lav den helt til, tusind Tak . . . det er nydeligt af Dem, sagde Ministeren og fulgte med henrykte Øjne de smukke Fingre, der fordybede sig i Sukkerstykkerne, som afsatte hvide Støvgran paa de rosenrøde Negle.

— Han ser ud, som han vilde suge hendes Fingre, sagde Thomas til sig selv.

— Aa . . . jeg glemte at skjænke Dem Likør, raabte Henriette . . . naa, Flasken staar paa Bordet. Og i et Par Skridt var hun ved Siden af Thomas, som ivrig bladede i et Album.

— Deres Excellence, raabte hun. Der staar en ung Digter, som De vist ikke kjender.

Hun præsenterede Hs. Excellence Ministeren for Kandidat Thomas Fris. Ministeren sank en Mundfuld Kaffe og rakte Thomas Haanden, naturlig, venlig og uden Nedladenhed, men med Bevidsthed om sit demokratiske Væsen.

— Jeg har lejlighedsvis set nogle Arbejder af Dem, sagde han. De er Candidatus . . . theologiæ? Hvad?

— Nej, kun philosophiæ, svarede Thomas.

Digitized by Google

Ministeren rynkede sagte Pandehuden over Næsen og sagde:

— Naa—aa. Hvad studerer De?

— Æsthetik, svarede Thomas.

— Hm! sagde Excellencen og tog sig om Hagen.

— Hr. Fris er min Barndoms Legekammerat, sagde Henriette og betragtede Thomas med et stramt ubevægeligt Udtryk; og nu traf vi to Landsbybørn hinanden her hos Onkel Planck.

— Hr. Fris's Fader er maaske Deres Faders Nabopræst? spurgte Ministeren.

— Nej, han er min Faders Degn, sagde Henriette.

Det kriblede i Thomas; thi, uagtet Henriette slet ikke understregede Ordet «Degn», troede han dog paa en ond Hensigt fra hendes Side. Han vilde ikke have følt sig saaret ved Ordet «Skolelærer», men ved Ordet «Degn» føler en Dansk let en lattervækkende Erindring om nogle af vor Literaturs mest komiske Figurer. Tilmed vidste Thomas jo, at Henriette kjendte hans Fader lige saa godt som han selv; det var, som hun vilde skyde hans Skikkelse frem til Haan for hans Søn. Han gjorde et ilsomt Spadestik i sin Tankes Muld for at finde en Replik. Den var lige ved at forme sig paa hans Læber, men i samme Øjeblik nikkede Excellencen til ham som for at betegne, at Audiensen var endt, og gik nogle Skridt bort. Henriette fulgte ham, standsede ham i Farten og sagde højt nok til, at Thomas hørte det:

Digitized by Google

— Deres Excellence kan vel ikke skaffe den unge Fyr et Rejsestipendium eller saadant Noget? Faderen har jo ikke Raad til at give ham Noget.

— Ja, han maa studere noget Bestemt; denne Historie, at man studerer Æsthetik, har i Reglen ikke stort paa sig.

Som et Dampskib med Skummet kogende og brusende om Boven glider ud i Havnen, kom Fru Planck sejlende over Gulvet, ombruset af Kniplinger og Garneringer, indtil hun standsede ved Excellencen som ved Bolværket. Henriette fjærnede sig paa Fruens lidt myndige Vink.

Fruen talte sagte og hurtigt, lagde Hovedet snart paa den ene, snart paa den anden Side, plantede sine store, fremstaaende runde Øjne smægtende og bedende i Excellencens muntre graa dito. Han talte ogsaa sagte, saa Thomas ikke kunde høre, hvad han sagde. Det syntes efter hans Udtryk at dømme, at han halv tyssede paa hende, halv snakkede hende efter Munden, som man gjør ved et for fordringsfuldt Barn. Fruen blev hidsigere, hendes Stemme blev hørlig mod hendes Villie, da hun sagde:

— Men jeg paastaar, at det er en slet Theaterdirektion. Langes Stemme er jo baade hæs og rusten; hver Gang den skal lidt op i Højden, knækker den, Mellemtonerne har mistet al Klang; Jochimsen maa have Vilhelm Tells Parti, og et Ord af Deres Excellence . . .

— Men den Detail kan jeg virkelig ikke blande mig i, svarede Ministeren, saâ sig om og

Digitized by Google

sænkede atter Røsten, saa den blev uhørlig. Men Fruen rykkede ham saa nær ind paa Livet, som det paa nogen Maade kunde gaa an; hun trængte ham formelig hen i Krogen mellem Konsollen og Vinduesgardinet. Excellencen var cerneret. Det var tydeligt, at han overgav sig, thi Fruen greb hans Haand, trykkede den og raabte med bevæget Klang:

— Tak, kjære Excellence, Tak! og sejlede atter over Gulvet; det blaa Silkeslæb bruste efter hende som Kjølvandet efter Damperen. Excellencen aandede dybt et Par Gange, lagde saa Hænderne paa Ryggen og gik langsomt ind i et andet Værelse.

Henriette var i evindelig Bevægelse. Snart var hun i Samtale med En, snart med en Anden, snart gjennemkrydsede hendes Øjne Salen, snart samlede de sig paa den, hun talte med: eggende, drillende, parodierende, og, skjøndt der altid var et Smil i dem, var det sjælden sympathetisk. Den ene af de tykke Sangere saâ helt løjerlig ud under hendes Behandling. Snart blev han rød i Hovedet, snart syntes han at bede for sig, saa bukkede han med en komplet Mangel paa Forstaaelse malet paa sit Ansigt. Thomas nærmede sig med bortvendt Hoved, som om han saâ andensteds hen, men med Øret spændt lyttende:

— Ja, men Texten, Frøken, klynkede Sangeren, er dog det Underordnede; naar man synger . . . saa, om man saadan forstaar hvert Ord, det kan da være det Samme.

— Ja, naar Texten er noget Pjank, som den

Digitized by Google

for det meste er, svarede Henriette. Ja, det forstaar sig, Musikerne holder nok mest af de pjankede Texter med de gamle Historier i om Havfruer og saadant Noget. Naa, Digterne fortjener ikke bedre, de laver jo den Slags efter Bestilling. — Hør, Hr. Jochimsen, saa synger De vel Deres nyeste Bravournummer?

— Frøkenen gjør mig saa benauet ved Deres Kritik, svarede Operasangeren med en inderlig fersk Mine. Texten er ellers af en af Gjæsterne.

— Ja af ham der, sagde Henriette og viste paa en Herre, der stod alene i en Krog i den modsatte Ende af Værelset med korslagte Arme og barsk sammentrukne Bryn. — Herre Gud, hvor han ser pathetisk ud! Det Skind! Og saa er han saa from som et Lam og synger kun om Fugle, som kvidre, Kilder, som risle, og Stjerner, som tindre. Jeg venter næste Gang at læse Noget om Gimmerlam, som bræge.

— Synes De da ikke, at det er . . . ja jeg vil blot sige en respektabel Digter?

— Overmaade agtværdig, svarede Henriette med en langsom Sænken af Hovedet og med sammenknebne Øjenlaage. Men saa synger De Romancen, ellers kommer Kjelstrup Dem i Forkjøbet.

Det var den anden fede Sanger, som ikke var ansat ved Operaen, men hyppig fungerede ved Koncerter og endnu hyppigere efter Middagsgilderne i rige Huse. Han sad i en Lænestol med et Billedværk i Haanden, havde stukket Pegefin-

Digitized by Google

geren ind mellem Bladene; men en Nikken, han forgjæves søgte at betvinge, røbede, at det Selskabsliv, han næsten stadig dyrkede, tog paa Kræfterne, saa han i Løn maatte tage Erstatning for adskillig resterende Nattesøvn.

— Gud bevares! jeg under ham saa uhyre gjærne Forrangen, sagde Operasangeren, knejsede heroisk og strammede sig, saa hans stive Skjortebryst klang som et Trommeskind, der berøres af en Kno, saa kan jeg øve mig lidt i at undgaa falsk Intonation, mens han synger.

Fru Planck sejlede nu hen imod dem. Henriette fortrak igjen.

— Jochimsen, sagde Fru Planck og pillede kammeratlig ved Sangerens Ridderkors, lad os være fri for den gamle Opera næste Torsdag. Nu har jeg set den to Gange paa min Abonnementsaften. Jeg har bedet Skuespiller Runge at sige til Theaterchefen, at han maa sørge for, at faa den ny Komedie ansat til den Aften. Saa gjør De Deres! — Tak! Vil De ikke synge nu?

— Frøken Birk foretrækker at høre Hr. Kjelstrup først, svarede Sangeren med det forbigaaede Talents stille Bitterhed.

— Saa? Ja, kjender jeg Dem ret, Jochimsen, saa vil De nok ogsaa helst have det for at brillere paa hans Bekostning.

Kunstneren bukkede med Haanden paa Ridderkorset og Hjertet og sukkede:

— Kjelstrup er i Mode. Naa, det er ogsaa en kjøn Stemme. Men hans Intonation og hans

Digitized by Google

Foredrag! . . . Naa, det er for Resten meget kjønt Altsammen. Jeg vil ikke skumle.

Fruen vakte Kjelstrup op af hans Drømme. Han rejste sig og kom til at staa i lige Linie med sin Rival, saa de komme til danne Pendants. De vare omtrent lige høje, lige korpulente, med oventil bred, nedentil spids løbende Krop, havde stærkt røde Kinder og smaa op ad friserede Knevelsbarter; kun havde Kjelstrup et lille Fipskjæg og manglede Ridderkors, og hans Næse var krum, medens Jochimsens var opstopperagtig.

— Kjelstrup! sagde Fru Planck med kjærlig Modermyndighed og pegede ind mod Sideværelset, hvor Flygelet stod midt paa Gulvet.

— Jeg er saa daarlig disponeret, er slet ikke ved Stemme, svarede Hr. Kjelstrup og viste en Række usædvanlig store og kraftige hvide Tænder under Overskjægget, der skilte sig ad i Midten under det forbindtlige Smil.

— Kjelstrup! gjentog Fruen, denne Gang i en smægtende Formaningstone og gjorde den samme Bevægelse som før. Kjelstrup bukkede, rømmede sig, purrede sig i Haaret og tog rask Fart ind mod Flygelet. Fruen gjorde en tyssende Haandbevægelse ud imod Selskabet. Den almindelige Summen forstummede i den store Salon, men lød dæmpet endnu fra de andre Værelser. Saa blinkede Fruen til en pur ung Musiker, der altid blev indbudt for at akkompagnere Sangerne; han fulgte Hr. Kjelstrup.

Den kraftig anslaaede Akkord fik nu ogsaa

Digitized by Google

den fjærnere Summen til at tie. En Del sorte Herrekjoler stimlede ind i Salonen; Excellencen stillede sig tæt op ad Døren til Musikværelset med Haanden i Barmen. Hele hans Ansigt udtrykte en human, ædel Paaskjønnelse, som udbetaltes forud ligesom Gager til kongelige Embedsmænd.

Det var en smuk Melodi med en blød, erotisk Følelse som Grundstemning. Textens Ord var lagt i Munden paa en ung Bondekarl, hvem Digteren lagde en dannet Lyrik i Munden. Sangerens stærke Tenorbaryton larmede maaske vel meget i Forhold til Musikens og Textens blide, vemodige Hovedtone; han pointerede maaske for tydelig bevidst, hvad der var tænkt og gjort simpelt og naivt, men en varm, bredt strømmende Følelse i Foredraget populariserede Kunstydelsen i høj Grad og passede ganske til de letrørte, trivelige, gemytlige, velhavende Existenser, som udgjorde Flertallet af de Tilstedeværende.

Da Sangen var endt, klappede Jochimsen lydeligt og iøjnefaldende i sine store, behandskede Hænder, stoppede Kjelstrup i Farten gjennem Salonen, lagde kjærlig Haanden om hans Skulder og sagde:

— Det var udmærket sunget. Kjelstrup lagde sin Arm over Kors med Jochimsens bag dennes Nakke, og til Opbyggelse for Publikum gik de to talentfulde Kunstnere i broderlig Endrægtighed, uden smaalig Misundelse saaledes et Par Gange op og ned ad Gulvet, ivrig samtalende. Nogle ældre Damer bleve rørte.

Digitized by Google

Man fordelte sig atter. Excellencen forsvandt i en Kreds brusende Skjørter, Kniplinger og blomstersmykkede Hoveder; han saâ yderst oprømt ud og syntes at have et Ord til hver af de elskværdige Damer, som i al Uskyldighed gjorde Kur til ham. Hans Øjne funklede om Kap med Dekorationerne paa Kjolen og paa Skjortebrystet under det hvide Halstørklæde.

Henriette var ikke i den store Salon. Thomas saâ et Glimt af hendes Kjole i et Værelse, der var skilt fra Salonen ved et Kabinet. Han vilde holde Øje med hende den hele Aften, men saaledes, at hun Intet mærkede. Han blev nogen Tid i Mellemkabinettet, hvor et Par midaldrende og yngre Malere talte med den statelige, sortskjæggede Etatsraad, Finansmand og Mæcen. Med fremskudt Mave udfoldede han sine Kunstanskuelser. Thomas hørte ham sige med den myndige Sikkerhed i Dommen, som Bevidstheden om at kunne kjøbe en halv Snes Billeder aarlig, indgiver:

— Ja, jeg indrømmer ogsaa som Forretningsmand Tiden, hvad der skal indrømmes den; men jeg siger, at Kunst fremfor Alt skal være skjøn, forstaar De, jeg mener, at, naar Noget skal høre under de «skjønne» Kunster, saa maa det ikke være grimt. Naa, Tiden forlanger, at Kunsten skal være national. *Bien!* Jeg er den eneste Malerikjøber, som har Sans for italienske Sujetter. De véd, jeg har selv været baade i Rom og Neapel. Og jeg siger, Italien er Skjønhedens Land. Men, naar Malerne for at leve vil male nationale

Digitized by Google

Sager, saa lad dem ikke vælge nogle Bønderkarle og gamle Kjællinger, der bælger Ærter, før det kan, min Sæ'l, aldrig blive skjønt. En gammel Kjælling er og bliver grim. Lad dem male noget... noget... ja Poetisk eller Romantisk ud af Fædrelandshistorien eller kjønne Solskinsdage i Skoven! men alle disse Regnbyger og Taager, det er ikke og kan aldrig blive skjønt, og al Kunst skal være skjøn. Hvad Draperi er der paa en Bondemand eller en Bondekjælling. Nej, maa jeg bede om Beduinen, der paa sin... sin lynsnare, ægte Araber gjennemfarer Ørkenen med saadan rigtig flot Draperi i den hvide Kaseking — hu — hvad? Se det er det, jeg kalder Romantik. Naa, et lille Genrebillede, saadan paa sin Hollandsk... lad gaa! Ja, De, Hr. Møller (her henvendte han sig til en af de midaldrende Kunstnere) De kjender jo mit nye Billede af Mouritzen, der forestiller min Have paa Strandvejen med min Villa i italiensk Stil i Baggrunden. Jeg har ikke Noget imod, at man idealiserer saadant Noget, for Kunsten skal s'gu idealisere . . . Lad mig bare tale ud, Hr. Møller! de unge Mennesker kjender ikke Billedet. Jeg bad Mouritzen gjøre det saa italiensk som muligt, for at det kunde minde lidt om Italien. Jeg staar der i hvidt Nankinstøj og Panamahat ved Siden af min Kone og mine Børn inden for Stakittet, og saa har Mouritzen... bare til Staffage — for jeg har ingen Hund — malet en stor, plettet Hønsehund, der ligger for mine Fødder. Ser De, det er nu fri Fantasi af Mouritzen, det med den Hund.

Digitized by Google

Det kalder jeg ogsaa at idealisere, for det fylder Rummet og giver Afvexling i det grønne Græs. Naa, saa staar der foran Stakittet ude paa Vejen en Savoyarddreng, der har spillet paa Viola. Jeg rækker ham over Stakittet en Guldmønt, man kan tænke sig, at det var et Tyvefrankstykke. Naa, saa Meget giver man jo ikke en Savoyarddreng, men jeg paastaar, at en Kunstner har Lov til at idealisere en hel Del. Men se, der synes jeg, at Mouritzen ligefrem har været genial... ja le De kun, Møller! Mouritzen hører jo ikke til den nationale Skole... men ser De, og det maa De indrømme, Møller, at saadan som Lyset straaler ud fra denne Guldskilling over hele Billedet, det minder virkelig i Effekt om Lyset, der straaler ud fra Kristusbarnets Hoved paa Korresjos Nat i Dresdenergaleriet.

En af Tilhørerne, en undersætsig, midaldrende Mand, Marinemaler, maatte gjøre brat omkring. Latteren besejrede ham. Thomas stillede sig paa hans Plads ved Siden af Gundelach. Kunstkjenderen henvendte nu Ordet til den Sidste, men med en Audiensgivendes Tone og Udtryk:

— Naa, der er Hr. Gundelach. Ja, Professor Lebel har anbefalet Dem til mig. De hører til den nordiske Skole, hvad?

— Ja, svarede Gundelach og saâ frejdig paa Magnaten, der saâ ud over ham op mod Lysekronen.

— Hm! Naa, ja, *chacun son goût.* Jeg er nu alsidig. I Landskabet har den nordiske Skole

Digitized by Google

jo en vis Ret. Men jeg vil have Solskin, forstaar De. Jeg indrømmer, at der er en hel Del Stemning i Deres Billeder... men saadan lidt bredere Pensel... hvad? Naa, det kan jo komme. Foreløbig dygtig med Solskin! De har jo ikke solgt det lille Majbillede fra Møens Klint. Ja, jeg vil nok se paa det; jeg kan maaske bruge det i et Kabinet paa mit Landsted som Pendant til et ældre af Møller; saa hænger jeg dem paa hver Side af et ægte venetiansk Spejl, som jeg selv har kjøbt i Fabriken ved *Canale grande*. Med Tiden, naar De bliver berømt, unge Ven, saa er der Haab om at komme i min store Samling her i Byen. Naa... L'hombren venter mig, mine Herrer; jeg maa afbryde den særdeles behagelige Konversation. God Nat!

Som en Leo den tiende, der afslutter en Audiens med Michel Angelo, Rafael og Benvenuto Cellini, slog Mæcenaten ud med Haanden og fjernede sig.

— Det Bæst! fôr det ud af den Maler, som hed Møller.

Gundelach rystede sig som en Mand, der har været ude i Snevejr, og strittede ud i Luften med begge Hænderne knyttede. Alle de Kunstnere, som havde lyttet til Mæcenatens Tale, kappedes om at forhaane ham.

Henriette viste sig i Stuen. Hun nærmede sig Gruppen, lod, som om hun ikke saâ Thomas, og sagde til Møller:

— Naa, er nu det Foredrag i Kunsthistorie

Digitized by Google

færdigt, det, som jeg hørte Begyndelsen paa? Den Mand burde konkurrere med Professor Høyen.

Henriettes pragtfulde Inkarnation, hvide Skuldre og yppige Buste fængslede Kunstnernes Øjne. Hun forlod dem strax, satte sig afsides og bladede i en Bog, skjødesløs henslængt paa Puffen, med den hvide Arm flydende hen ad det grønne Fløjel; hun vendte Profilen til Gruppen. Sølvlys spillede paa hendes Kjole, Glanslysene tindrede paa Ansigtets fremspringende Partier.

— En Paul Veronese, mumlede en af Malerne hen for sig med Blikket fortabt i den siddende Kvindeskikkelse, der stak Spidsen af sin broncefarvede Støvle frem under Kjolen og bevægede den sagte frem og tilbage. Thomas klemte sine Fingre, saa det knækkede i dem. Henriette blev siddende saa meget som et Minut, rejste sig brat og gav sig i Samtale med en ældre Universitetsprofessor. Thomas's Øjne faldt saa paa hans Skolebestyrer, der stod i Samtale med en anden Universitetsprofessor. Thomas lyttede og hørte Skolebestyreren sige:

— Han var den bedste Discipel, jeg nogensinde har havt i Skolen, rent ud genial; men sóm Specialist, som Mathematiker viger jeg naturligvis for din Dom.

— Genial, genial! raabte Universitetsprofessoren med en tung og haard Stemme. Vi skal have solide og dygtige Mænd til Universitetet. Det er en Institution, hvor det gjælder om, at den

Digitized by Google

Enkelte underordner sig det Hele. Genierne, de gjør os bare Knuder.

— Men, kjære Ven, Videnskabens Fremgang er dog det Væsentligste, og, hvis han er en Banebryder . . . .

— Saa vil jeg alligevel ikke have ham. Aa, I Æsthetikere med Jeres Banebrydervrøvl! Vort Universitet er først og fremmest en Embedsskole, det har sine Examiner, som det skal forberede til med Ro og Præcision, hvor det skal levere en jævn, grundig Undersøgelse af vedkommende Kandidater; men de saakaldte geniale Herrer er gjærne enten lunefulde eller løse Examinatorer. Der er allerede for mange af den Slags i de andre Fakulteter.

Thomas mumlede ved sig selv et Udtryk, han havde læst i Mussets «Lorenzaccio»: *La médiocrité bourgeoise en personne!* Det gjælder om hele vort Samfund!

Han bemærkede Digteren med det mørke Blik, der gjorde en Omgang fra Gruppe til Gruppe. Han kjendte aabenbart alle de Tilstedeværende, som havde et Navn. For dem bøjede han sig uafladelig, naar han talte med dem, og ledsagede hver af deres Ytringer med Udbruddet: «Det er udmærket!» Han lagde fortrolig Armen paa de yngre Kunstneres Skuldre, antog atter sin bistre Biedermannsmine, hviskede dem i Øret og prikkede dem saa gemytlig paa Brystet med sin højre Pegefingers Kno. Thomas saâ ham hellige Gundelach de nævnte Venskabsbeviser og hørte ham sige:

— Det var s'gu brillant, Deres Billede fra

Digitized by Google

Esrom Sø. Stemning, Kolorit, Tegning! Brillant, min Fa'r! Guds Død og Pine!

Saa gik han videre, men standsede brat med et forklaret Smil, der fjærnede de sammentrukne Bryn og de sammenbidte Læber fra hinanden. Jochimsens gigantiske Stemmemasse rullede mægtigt ind fra det inderste Værelse, hvor Flygelet stod, og denne imponerende Kraft fortolkede en af Digterens Romancer, den, Henriette nylig havde talt om. Ny Udvandring til Salonen af de konverserende Herrer. Det var en tarvelig lille Kjærlighedsromance i Kæmpevisetone om en Sanger, der naturligvis vanker i Maaneskin i den grønne Lund og tolker sin Elskov til Kongedatteren; men Kunstnerens Stemmeklang gav den en bredbrystet, svulmende Pathos, en begjærende Attraa, der dog ingenlunde blev uhyggelig eller raa og havde en tilstrækkelig Tilsætning af Sentimentalitet til at glide ned i Alle. Saadan maatte en lidt idealiseret, nogenlunde selskabelig dannet, stor, stærk og godhjertet Vagtmester ved Hestgarden kunne elske; saadan maatte han kunne fange Hjerter. — Hvor faar han det dog fra? sagde Thomas ved sig selv. Han tænkte paa de Ord, han havde vexlet ved Bordet med Jochimsen. Nu fandt han Filisteren sublim.

Digteren havde Taarer i Øjnene; han fjærnede dem barsk med Bagen af Haanden. Kjelstrup raabte Bravo, saa det skingrede gjennem Salene, og spillede den samme Scene med Jochimsen, som denne havde spillet med ham efter hans Præsta-

Digitized by Google

tion. Men kort efter strøg han forbi Digteren og sagde til ham:

— Synes De, Deres Romance blev sungen godt?

— Brillant! svarede Digteren; men, da han opdagede det ironiske Udtryk i Kjelstrups Øjne, truede han venskabeligt med Pegefingeren og sagde: Føj, føj! Umiddelbart derefter ilede han næsten i Løb hen mod Jochimsen, kjærtegnede og takkede ham med barsk, højmælet Ærlighed.

— Ikke sandt, Hr. Fris, det er interessant og lærerigt at se vore berømte Mænd? sagde Fru Planck i Forbifarten til Thomas, der bukkede og svarede: Jo, det er det rigtignok.

Lige ved sig saâ Thomas Husets Datter. Den lille, spinkle Pige sad paa Yderkanten af en Puf, med sine store, stille Øjne forskende fæstede paa ham. Hvor saâ hun ubetydelig ud i Sammenligning med den sundheds- og livstraalende Kusine! Thomas kunde dog ikke lade være at lægge Mærke til den indtrængende, spørgende Alvor i den Maade, hvorpaa hun betragtede ham. Hvad vilde hun ham? Han huskede nu, at han aldrig havde henvendt et Ord til hende udenfor de almindelige Høflighedsfraser de Gange, han havde været i hendes Forældres Hus. Hun sad der ene; et Par gifte Fruer, der indtog den modsatte Ende af Puffen, vare udelukkende beskæftigede med hinanden. Ja, det var øjensynligt, at hun var muttersene i det store, glimrende Selskab i sit eget Hjem. Og denne lille, sarte Plante syntes til at trænge til Varme og

Digitized by Google

Pleje; uudfoldet trods sine tyve Aar lignede hun en Blomsterknop, som Nattefrosten havde kuet. Hvor vare ikke Trækkene kjønt skaarne; den bratte Næse og Læbernes lige, ubevægelige Linie, det tætte, mørkebrune Haar, der laa glat ned over Tindingerne og var redet stramt op under Nakkefletningen, ledte Tanken hen paa en Kvinde, der som halvt Barn er bleven sat i Kloster, stængt ude fra, hvad der kan glæde Øren og Øjne, der maa leve af ensformige Koralmelodier, hvide Cellevægge og Kirkeprydelser i stivnet, asketisk, byzantinsk Manér. Og dog bruste dette brogede, larmende Liv næsten daglig om hende! Der var noget Uforklarligt ved denne Tilsyneladelse.

Thomas følte Lyst til at tiltale hende; men han var mere ængstelig tilmode ved at stedes til Møde med denne skrøbelige, unge Kvindeskikkelse end før med den rødmussede, kjødfulde og dekorerede Excellence. Der var tilsyneladende ikke det mindste «Gemytlige» ved den unge Frøken Planck, dette danske Nationalgrundtræk, der baade i god og slet Forstand jævner saa meget for os i det private og det offentlige Liv. Hvad skulde han sige til dette stramme, faststirrende, ubevægelige Væsen?

Han gjorde en resolut Drejning hen imod hende. Hun hverken rørte sig eller slap ham med Øjnene; men det syntes ham, at den ensformig farvede, gulgraa Hud fik en Smule livligere Skjær paa Kinderne og Tindingerne.

— Blot Frøkenen kunde faa Hr. Jochimsen

Digitized by Google

til at synge en Sang endnu! sagde Thomas for at sige Noget.

— Jeg? sagde hun, uden at Blikkets og Ansigtets krystalliserede Ro undergik den mindste Forandring.

— Tager jeg fejl?... Er Frøkenen ikke musikalsk? Jeg synes....

— Jeg er ikke musikalsk.

— Men holder dog af Musik?

— Aa, ja. Men det er jo altid det Samme, man hører allevegne, hvor man kommer.

— Men Jochimsens Stemme er af første Rang.

— Ja, det siger jo de Fleste.

— Foretrækker De maaske Kjelstrups?

— Nej, det kan jeg ikke sige.

— Jeg synes, at, naar saadanne Stemmer lyder gjennem en Selskabssal, saa rykkes det Hele, Omgivelserne og Menneskene, op i en højere Sfære, Feststemningen løfter sig til Poesi, Billederne (Thomas pegede hen paa Væggene) faar ligesom Livets Farver.

— Jeg forstaar mig saa lidt paa Malerier.

— Saa? Deres Fader ejer saa mange, og her tales saa meget i Huset om Kunst.

— Jo mere jeg hører om det, jo daarligere forstaar jeg det, sagde Frøkenen tørt. Hun saâ ikke mere paa Thomas, men sad og maalte Kanten af Sædet med Spænd af sine smaa Fingre.

— Det skulde være mig, der levede hver Dag med skjøn Musik for Øret og skjønne Billeder for Øjet, sagde Thomas med et let Suk . . . jeg tror,

Digitized by Google

jeg vilde blive et bedre Menneske ... at jeg kunde udrette Noget, der duede.

— Hvilket? spurgte hun og saa op igjen.

— Jeg mener, Poesien i mig vilde vækkes til Liv; Stemningerne vilde faa Vinger.

— Det forstaar jeg mig ikke paa, sagde Frøken Planck og tog atter fat paa sin Spandmaaling. Thomas saa denne Gang, at hun med Kraftanspændelse trykkede den udspilede Tommel- og Pegefinger haardt imod Fløjelshyndet, saa der sad Mærker i det som i tyndt Mos, man har traadt paa.

— Her er dog saa dejligt, sagde Thomas og saa sig om i Salen. I samme Øjeblik viste Henriette sig i Døren i Samtale med den alvorsfulde Digter. Hun saa raillerende ud; han gestikulerede stærkt med Armene, som om han vilde værge sig mod hendes Repliker. Da hun fik Øje paa Thomas, der stod tavs over for hendes Kusine efter dennes sidste afvisende Ord, lynede Lystigheden i alle hendes Træk og Næseborene dirrede. Hun gik rask hen imod dem; Digteren fulgte med og vedblev:

— Ja, forklare Lyrikens Væsen for Dem, det er nu ....

— At slaa Vand paa en Gaas, ja ... sagde Henriette og lo. Der staar en ung Kollega af Dem; han ser ud til at foretage samme Arbejde med min Kusine, som De med mig, men hun er en dybere Natur; jeg gider ikke tænke. Det kjeder mig forfærdeligt at tænke.

Digitized by Google

— Det kan jeg endelig nok forstaa, sagde Digteren og saâ op i Loftet. Følelsen er mere Kvindens Sag end Tanken.

— Saa—aa? spurgte Henriette med et lammeagtigt-naivt Ansigt.

Digteren studsede. Han kunde ikke tro, at hans Bemærkning havde lært hende noget Nyt, thi dum var hun jo dog ikke; men han var saa sikker paa sin Anseelse i den forsamlede Kreds, at han ikke kunde forstaa, at et af dets Medlemmer kunde falde paa at tage ham eller Noget, der kom fra ham, ironisk. Han svarede lidt brysk:

— Ja, det er da en almen erkjendt Sandhed; saa jeg troede . . . .

— Jeg tror, at de almen erkjendte Sandheder for det meste er Usandheder . . . ja, om De vil, Bussemænd, man fortæller uartige Børn.

— Ih Gud! hvor De er revolutionær, Frøken Birk! De er jo en Præstedatter. Men de religiøse Sandheder da? Hvad siger De om dem?

— Ingen Ting.

Frøken Augusta Planck rejste sig og gik.

— Ingen Ting? sagde Digteren og løftede Pegefingeren. Og det siger De om Religionen? Hør — véd De hvad . . . .

Henriette løftede utaalmodig paa den ene Skulder, saa hendes ene Bryst højnede sig stærkt op over Kjolens Udskæring. Digteren skjænkede Fænomenet et hurtigt Øjekast, men sænkede strax pligtmæssig sit Blik, der fordybede sig i Mønsteret paa Brysselertæppet.

Digitized by Google

— Følelser, Følelser! sagde Henriette. Vi skal altsaa være nogle dumme Dyr, som løber efter vore Instinkter, eller hvad De kalder det. Som om ikke Herrerne gjorde det Samme! Digteren stammede:

— Ja, men, ser De... Følelseslivet, det er... ja, Frøken Birk, jeg vilde sige Dem en Kompliment.

— *De boeuf*, naa ja, gener Dem ikke!

— Nej, hør véd De hvad, nu er De virkelig for slem. Lige fra Troubadourernes Tid har jo Kvinden hersket netop i Kraft af . . . dette ubevidst Skjønne . . . ja jeg kan sige Madonnaagtige . . . .

— Af den Smule, jeg har hørt om Troubadourerne, sagde Henriette, kan jeg ikke udstaa dem. Saadan en mandolinspillende Riddersvend med en Fjerbaret paa tre Haar, der skeler paa skraa op mod en Altan og sukker og græder for sin Dame, i Stedet for at sige hende lige ud: Jeg elsker Dem o. s. v., kom ned o. s. v. Jeg véd ikke, hvad jeg skal kalde saadan en Herre.

— En Fjols! lød en Røst, der skar ind mellem de Samtalende som en Kastevind i en Vig.

— God Aften, Doktor Grum! raabte Henriette leende og rakte Medicineren Haanden. Denne rystede den og gik. Grum havde for et Par Aar siden faaet Embedsexamen og havde fungeret en Maanedstid i det Planckske Hus under dets Huslæges, en bekjendt Professors og Overlæges Bortrejse.

Digitized by Google

— Han er raa, hviskede Digteren til Thomas. Henriette hørte det ikke, men lo igjen og sagde:

— *Les beaux esprits se rencontrent!* Digteren Algren og Digteren Fris.

— Ah, sagde Digteren Algren, lidt kjed over at blive stillet i Linie med dette unge literære Frø, og rakte Thomas en løs Haand, rynkede sine Bryn og skød den beskjæggede Overlæbe tæt op under Næsen. Algren havde ingen Kurs i Studenterkredsene; hans Publikum var det velstaaende Bourgeoisis Damer, og hans Beskytter var hans Forlægger, der havde mange Kunder blandt Hovedstadens Grosserere og Landets mellemstore Proprietærer. Men med samme bryske, honnette Imødekommen, som han, maaske for at sikre sig, viste mod alle vordende og værende Celebriteter, klappede han Thomas haardt paa Skulderen og sagde:

— Den Sang, der blev sunget paa Skydebanen, var jo af Dem, og den, der stod i «Skandinavens» Feuilleton forgangen Aar! Brillant, siger jeg Dem, brillant i Formen! Ja, det er min Mening, og jeg siger altid min oprigtige Mening. Rhythmiken brillant! Rimene flotte! Stemningen varm! De bliver til Noget, Hr. Fris, Gu' gjør De saa!

Og han rakte ham en hel Haand og skjænkede ham et kraftigt, hele Armen rystende Tryk. Saa havde han gjort sin Pligt, gjort, hvad han kunde, for at vinde en mulig Kritiker. Thi sæt, at Fris ikke slog an som Digter eller gik rejekt til en

Digitized by Google

æsthetisk Magisterkonferens, saa var han jo selvskreven til at blive Recensent i Bladene.

— Nu har De faaet Indvielsen, sagde Henriette til Thomas, Han gjenkjendte i Stemmeklangen og i den Maade, hvorpaa hun skød Underlæben frem, den drilske Stemning fra Barndomstiden. Som troende Romantiker var han overtydet om, at der var et mystisk Baand mellem ham og hende, og deres Forhold forekom ham som Noget, der var «lagt for» af Livets beslørede Norner; han erindrede Begyndelsen af Eddadigtet om Helge Hundingsbane. Han sagde Intet til hendes sidste Ord og lod Digteren Algren være ene om den behagelige kvitterende Latter, hvormed han viste, at han opfattede den tvetydige Kompliment som smigrende for sig.

Henriette stod et Øjeblik og maalte den nogle og trediveaarige Mand, hvem den offentlige Mening allerede havde givet Digterstemplet, med den unge lovende Spire og sammenlignede dem. Algren var en kjøn, velvoxen Mand, vel et halvt Hoved højere end Thomas Fris, men den Førstes Fysiognomi havde kun to Nuancer: den officielle, biedermannsagtig-alvorsfulde og den selskabelig, høflig anerkjendende; om Thomas Fris's Mund med de kvindagtige, sorte Dun paa Overlæben bævede allehaande Muligheder; i hans store Øjne var der Plads til allehaande Lidenskaber. Hun krusede sit ene Øjenbryn, medens hun lagde Hagen i sin store, skjønne Haand og sagde:

— Digterne paakalder jo altid Musen under

Digitized by Google

en eller anden Form, ikke sandt? Kan ingen af De Herrer have Lyst til at vælge mig til Muse?

Algren bukkede dybt og mumlede:

— Gud bevar'es, Frøken, det vil være mig en uendelig Ære!

Thomas tav og betragtede hende. Hun lod, som om Begge havde stemmet i Komplimenten, og vedblev:

— Ja, jeg vil skjænke den af Dem min Gunst....

— Hvilken Gunst? afbrød Thomas... at kysse Deres Haand?

— Og faa bidt den til Blods, nej Tak... Nej, det skal være noget uhyre Højt, Hemmelighedsfuldt, Imponerende. Pas nu paa!

Hun gjorde en Bevægelse med sin Haand og Arm, som om hun kastede Noget langt bort, og gjorde Tegn til Algren og Fris, som var det to Hunde, hun vilde pudse til at apportere om Kap. Algren lo atter behagelig, Thomas drejede sig om, som om han vilde gaa sin Vej. Henriette tog ham i Kjoleærmet, lo og sagde:

— Men Thomas Fris dog! De bærer Dem jo ad, ligesom den Gang, De var Dreng og agerede muggen og fornærmet. Vil De være saa artig at være høflig og høre paa, hvad jeg vil sige Dem. Nu skal De to Herrer paakalde mig som Musa til en Digtning. Hvad jeg vil belønne den med? Lad mig se! For et Par Aar siden, da jeg blev forlovet og var lange Tider ad Gangen i dette æsthetiske Hus, saa læste jeg i en Fart en Hob Vers

Digitized by Google

for at blive dannet. Fris kan bevidne, at i min Barndom brød jeg mig ikke om Vers. Men jeg har nu læst mange Bind baade paa Tysk og paa Dansk. Hvad er det Digterne sukker efter, naar de tager lyrisk Fart opad og spjætter, ligesom Storken, naar den skal til at flyve? Nogle siger, at det er «den blaa Blomst», Andre snakker om «Liv i Lysglans», Nogle om «Drømmeborgen», og hvad véd jeg. Jeg spurgte en Gang en Professor i Filosofi om, hvad alt saadant Noget egentlig betød. Han sagde, at det var Billeder paa «det Absolute». Gud, hvor jeg blev glad over den Forklaring!

Algren nikkede dybsindig, som om han fuldkommen billigede Fortolkningen; Thomas rørte ikke en Mine, han betragtede Henriette med et aldeles ubevægeligt Ansigt. Hun vedblev:

— Jeg skal skaffe den af Dem fat i det Absolute, som skriver det Digt, jeg synes bedst om. Men det maa ikke handle om Kjærlighed. Det maa være saadant et, der slaar ned som en bristende Granat mellem (hun pegede ud over Stuen) . . . imellem Selskabets Blomst, saa de hviner og skriger, et, som splintrer dem fra hinanden, forfærder dem, faar dem til at skære de mest fjantede Grimacer, tvinger dem til at vride sig i de mest karikaturagtige Stillinger. Og fra Sprængningen af den Granat skal der udsprudle Lynglimt, som faar Folk til at tage sig ud som det, de virkelig er: Etatsraader skal se ud som Næshorn, Kunstnere som Beder og Fedekalve, Ministre som

Digitized by Google

dresserede Bjørne osv. osv. Jeg skal sørge for, at Digtet bliver sat i Musik, og at enten Jochimsen eller Kjelstrup synger det; det er aldeles ligegyldigt hvem af dem det bliver, for ingen af dem vil forstaa et Ord af, hvad det er, de synger.

Hun gik fra dem næsten løbende; hendes Haar flagrede om Hovedet, Profilen hævede sig trodsig op i det røde Lysskjær, Brynet højnede sin Bue op i Panden. Algren saâ med opspilede Øjne paa Thomas.

— Pokkers begavet! Hvad? Men en lille Smule emanciperet, eller maaske snarere forceret, hvad? Rædsom skarp!

— Hm — aa ja! mumlede Thomas, som strax overlod Algren til hans egne Tanker og gik gjennem Værelsernes Suite ind til den Stue, der var helliget L'hombren og Cigarrygningen.

Her gjensaa han for første Gang siden Middagsbordet Henriettes Forlovede, den unge Planck, der spillede L'hombre med en Departementschef, en Bankdirektør og en Oberst. Han passede sine Kort med lidenskabsløs Pligtopfyldelse; jo længere Thomas iagttog ham, jo mere syntes han, at Afstanden i Aar mellem ham og hans Medspillende udslettedes i hans Ansigtstræk. «Han er mindst et halv hundrede Aar», sagde Thomas til sig selv.

Etatsraad Planck spillede ved det modstaaende Bord med Ministeren, en Redaktør og den Universitetsprofessor, der ikke kunde lide Genier. De tre Sidstnævnte vexlede ikke sjælden Ytringer, der berørte politiske Gjenstande; de forstod hinanden

Digitized by Google

ved Tegn og halvt udtalte Sætninger som Medlemmer af en Frimurerorden. Thomas anede ikke, hvad de mente; det syntes, som om det gik Etatsraad Planck ligedan. Stundom følte han sig forpligtet til at give sit Besyv med i Laget; men de Andre talte forbi ham; enten svarede de ham slet ikke, eller de nikkede blot flygtigt ad ham med et «Aa ja!» Etatsraaden sank da sammen med en sur Misfornøjelse, indtil han atter mandede sig op til en Replik, altid med samme Resultat.

Det var blevet sent paa Natten, og Selskabet skiltes. Da Thomas bød Farvel til Fru Planck, nikkede hun glad til ham og sagde:

— Iaften har vi da kunnet byde Dem paa Noget.

Henriette, som stod tæt ved, sagde: Ja, det var heldigt, at Professor Strand og Frue sendte Afbud, og vi fik Plads til Hr. Fris og Doktor Grum.

Fruen sendte sin Niece et vredt Blik.

V.

Thomas og Henriette.

Det var Maaneskin med Taagedis. Der laa et blaagraat, koldt Slør over Gader og Huse; Gjenstandene slugtes halvt af den; Flammerne i Lygteblussene daanede velbehageligt hen i den; Lys og Mulm sivede magelig, ubekymret ud i hinanden;

Digitized by Google

al Skarphed, al Individualitet, alle Omrids var i flydende Overglidning ud i et fælles fugtig dampende Medium. Thomas havde forud frygtet Natten og Ensomheden, det isolerende Mørke efter de mange Lys i Salene, den dybe Tavshed efter Sang og Klang og Larm og Latter; han havde gruet for at blive ene med en haabløs Lidenskab, der stak og eggede ham til Løb mod et uopnaaeligt Maal. Men den lyse, kølige Taage, den langsomme, hindrede Gang, som de glatte, fugtige Stene tvang ham til, frembragte en døsig, drømmende, sagte bølgesitrende, mystisk dulmende Tilstand hos ham. Gamle og nye Minder flød sammen ud over Tidens skillende Kløft; de randt i en sammenhængende, smal, hvid Strømstribe, med enkelte stærkt opglimtende Punkter: de Barndomsøjeblikke fra Samlivet med Henriette, da Hjertet havde svulmet i ham og tvunget hans Læbe til hendes Kind, den Stund, da hendes hvide Arm havde tindret ud fra Vognens Dæmring, Gjensynet i den bløde, farvedunkle Sal, det var som en af et Fatum smedet Kjæde, hvori hvert Led laa nødvendigt netop i den Orden, hvori det var lagt ind, og i den Form, det en Gang havde faaet. Alt maatte være, som det var. Med en tæt Ro i Sindet gled han gjennem Maanetaagen, ubevidst aabnede han sin Port og gik i Seng; han anede ikke, om hans Kontubernal sov i Kammeret eller var ude. Hans Søvn var drømmeløs.

Etatsraad Plancks beboede to Etager i den store, gamle Gaard. Paa anden Sal, der var Gaar-

Digitized by Google

dens øverste Etage, havde de unge Piger, Henriette og Augusta, tre Værelser: hver sit Soveværelse og en lille fælles Salon midt imellem dem. Den stod gjærne tom; i Almindelighed blev hver af dem i Soveværelset, til de gik ned i Familiens Hovedlejlighed paa første Sal; de havde Intet, de skulde have sagt hinanden. Der var aldrig faldet et ondt Ord imellem dem; Augusta undgik at tale om Henriette til Trediemand; Henriette var derimod, naar en Saadan var nærværende, utrættelig i at prise sin Kusines Aandsbegavelse og literære Sans, som dulgtes bag hendes beskedne Blyhed, og hendes Talent for Blomstermaleri, hvilket hun kun udbyttede til Fordel for nogle fattige Familier, som hun interesserede sig for.

Stilheden efter Festen afbrødes kun af en neden fra kommende, stærkt dæmpet Raslen og Klingren; det var Tyendet, der ryddede op.

Henriette spaserede i sin fulde Selskabsstads hurtig frem og tilbage, paa Kryds og paa tværs i den lille Salon, og som om en ny Repræsentation forestod, standsede hun hvert Øjeblik foran et Pillespejl mellem Værelsets to Vinduer og rettede paa sit Haar eller paa Blomsterne i det. Saa tralede hun Begyndelsen til en Sang, men brød den brat af, saa slog hun med sin Vifte mod Handsken, saa det klaskede som et Piskesmeld, saa lo hun højt, saa gjorde hun et Par Dansetrin, saa bøjede hun smidig Overkroppen langt tilbage, strakte Armene og samlede de højt oprakte Haandflader bag over Hovedet, saa trommede hun med

Digitized by Google

Knoerne mod den blanke, lunkne Porcelæns-Kakkelovn, saa stødte hun med Fodspidsen til dens Dørs Messingbeslag, saa det raslede. Larmen brusede endnu i hendes Hoved; hun følte forud Had og Modbydelighed mod en kommende, lydløs Stilhed. Hun vilde ikke tvinges forstyrrende eller oprivende Tanker i Vold.

Saa vidste hun ikke mere, hvad hun skulde gjøre, da hun flere Gange havde gjentaget de nævnte Bedrifter. Søgende saâ hun om i Værelset; hun fandt Intet mere, der kunde beskæftige hende selv i det korteste Øjeblik. Da spredte hun de hvide, faste Arme ud i Rummet, Ærmerne og Kniplingerne gled sammen i en uformelig brusende Masse; Overarmenes svære, cylinderagtige Former blottedes; fra de svagt rødmende Albuer bølgede Underarmenes konvergerende Bølgelinier sagte ned mod Haandleddene; Hænderne fægtede i Luften. Det var, som hun længtes efter en stor Vandmasse, som hun kunde kløve, saa den kunde sprøjte hvidt Skum og regnbuefarvede Perler til Siden og op ad; hendes Bryn dannede en ret Linie; Læberne aabnede sig; Underlæben skød sig frem — der laa noget næsten Brutalt over denne store, stærke Kvinde, hvis Lemmer bevægede sig, saa Silken knagede om hendes Midie, alt mens Brystets faste Kugler trodsig skød sig i Vejret. Det var en generende Sundhed, en uanvendt Kraft, der ikke vidste, hvad den skulde gjøre med sig selv; det var en Trang, der spændte Muskler og Nerver, men som ikke havde Maal eller Med. Hendes Øje

Digitized by Google

faldt paa en lille Hebefigur i Biskuit efter Thorvaldsen, som stod paa en Etagère blandt andet Nips, med det sædelige Draperi i de rolige Folder over det slanke Legeme. Hun maatte bekæmpe sin Lyst til at brække Halsen over paa den og at knuse den tillige med alle de bitte Porcelæns- og Alabastvaser, Miniaturfigurer af Terrakotta, Flakoner af mælkehvidt eller blanktslebet Glas, som vrimlede paa Hylderne, med en kraftig Vridning under sin spidse Støvlehæl. Var ikke disse Nipssager ligesom Krystallisationer af de levende Figurer, hun fra Middagen til langt ud paa Natten nylig havde færdedes imellem? Foreløbig tog hun den ene Parfumeflakon efter den anden og stænkede Draaber af dem ud over Gulvtæppet. En bedøvende Duft udbredte sig i Værelset. Henriette satte sig i den blaa Silkedamaskes Sofa, hvis perlemalede Træbeklædning med de forgyldte Kannelurer var en Efterligning af det første Kejserdømmes Stil. Saa skruede hun Flammen i Loftslampen ned, saa den glødede som en diset, rød Maane gjennem den pæreformede Kuppel af mat Glas. Med det ene Knæ støttet i de sammenfoldede Hænders Hulning satte hun sig atter, lukkede Øjenlaagene paa Klem . . . hun maatte dog til at tænke, hvad hun altid erklærede, at hun afskyede; men hver Gang en sammenhængende Traad begyndte at flette sig, skar hun den over. Først kom Excellencen frem. Han havde efter en Visit, da hun fulgte ham ud, røvet et Kys fra hende i Entréen; hun havde først havt i Sinde at slaa

Digitized by Google

ham i Ansigtet, men hun havde gydt sin Harme ud gjennem en giftig Spids med de Ord: «Jeg takker Excellencen for den faderlige Ømhed, De viser mig... De er jo Student sammen med min gamle Fader?» Excellencen havde ikke sagt Noget; han var adskillige Aar yngre end Pastor Birk, men siden den Tid havde han indskrænket sig til en mere beskeden Hylding .... De to korpulente, unge Sangere! Hvor mange Gange havde hun ikke fanget deres smægtende Blikke over Nodebladet? «To skikkelige Fedekreaturer med udmærket forarbejdede Spilledaaser i Brystet»... det var under den Formel, at hun multiplicerede disse to ensartede Størrelser. Hun knipsede to Gange paa sin Kjole, dermed vare de to Kunstnere affærdigede. Malerne! Ja, Gundelach var jo en smuk og kraftig Type med sin sunde Ansigtsfarve og sit bløde, mosagtige blonde Skjæg, som en Gang, da de saâ sammen i et Billedværk, var kommen til blødt at kildre hendes Kind. Men hvor var han kjedelig med sine elementære, brede Udtalelser, hvori der aldrig var noget interessant Fordulgt, koket Gjennemkikkende, ironisk Tilslebet. Digteren Algren fik Hilsenen: Sort Bæ'elam! med paa Rejsen. Hun kopierede i Fantasien hans sammentrukne Bryn og mørke Alvorsmine og den forekommende Geskjæftighed, hvormed han opledte ældre Berømtheders Galocher eller hjalp dem deres Overtøj paa i Entréen. Thomas Fris! Hun havde virkelig glædet sig til at se ham; hun havde jo udtænkt den lille Intrige med Indbydelseskortet. Hun havde havt

Digitized by Google

Trang til et Bad i Fortidens Minder, i Barndomstidens stille Vande, paa hvilke kun lette Bobler spillede et Sekund i Regnbuefarver og brast i Solen med et muntert Smæld for atter og atter at gjentage det samme Spil. Hun havde egentlig ikke tænkt sig Thomas saadan eller saadan; hun blev hverken skuffet eller overrasket, da hun saa ham og talte med ham, men hvor turde han kysse hende paa Haanden? En Page, en Slæbbærer, en Mandolinspiller kunde hun nok have ønsket sig til en Tid... men, at det skulde være Alvor med Thomas Fris, Degnens sortøjede Dreng, den mistænkelige, zigeuneragtige Madam Fris's Søn! Gud skulde vide, at de Berømtheder, der fyldte hendes Onkels og hans Omgangskredses Sale forekom hende ringe, men hun maatte have saadanne Sale; hun maatte have Lys, Luxus og Pragt for Øjnene. En Hytte og Thomas Fris's Hjerte! Ha, ha, ha. Det var noget for Augusta maaske!

Døren aabnedes sagte paa Klem til hendes Kusines Værelse. Med de glatte, brune Haar regelmæssig skilte i to brede Strømme, vældende ned paa Skulderstykkerne af den hvide Natkjole, bøjede Augusta Plancks lille Overkrop sig frem.

— Kaldte Du? spurgte hun.

— Jeg — nej.

— Jeg syntes, Du raabte «Augusta».

— Naa, maaske har jeg tænkt paa Dig og talt højt i Tanker. Er Du ikke i Seng?

— Jeg er lige ved det. Men Du er ikke en Gang afklædt, synes jeg.

Digitized by Google

Henriette skruede Lampen op, saa der blev lyst i Værelset.

— Du skulde ikke vaage saa længe, Augusta! Jeg er stærk, men Du....

Augusta svarede ikke. Hun stod et Øjeblik tøvende, som vidste hun ikke, om hun skulde gaa ud eller ind. Et dybt Suk satte hele den spinkle Skikkelse i Bevægelse; i det mørke, store Øje laa en forknyt Bedrøvelse.

— Vil Du mig Noget, Augusta? spurgte Henriette ligegyldigt. Saa skulde Du hellere komme helt ind; her er vist varmere end i dit Soveværelse.

Augusta kom ind, satte sig paa en Stol med Øjnene plantede ned mod Gulvet. Under Natkjolen pippede de tynde Smalben og barneagtige smaa Fødder i Saffianssko forlegent og uskyldigt frem. Hun trak dem strax op under sig, skød Skuldrene sammen og klemte Armene fast ind til Kroppen. Hvor var hun spinkel!

Henriette blev siddende i sin smidig sammenbøjede Stilling, stirrede, missende med Øjenlaagene, hen paa sin Kusine og udstødte et spørgende Hm? Augusta stak atter Fodspidsen frem og bevægede den ivrig til begge Sider, aabnede Læberne flere Gange, men det blev derved. Henriette gabede først, gav sig saa til at nynne sagte og søvnig. Lidt efter rejste Augusta sig langsomt, hendes Fingre snoede haardt en Lok af Haaret, der hang ned paa Brystet; et af Graad kvalt «God Nat» lød fra hende, som om det var Frugt af

Digitized by Google

megen Energi. Da hun var ved sin Dør, sagde Henriette:

— Jeg troede, Du havde noget Bestemt at tale med mig om. Hun blev først nu ret vår, at der var Noget, der brød og kæmpede i den blege Pige... hendes Træk bleve livlige og nysgjerrige, hun slap Knæet med Hænderne, sprang op og greb Augusta, just som hun havde berørt sin Døre Haandgreb.

— Det gjæld's ikke, min Pige, sagde hun leende.

Augusta sitrede mellem hendes Hænder som et Raakid, der er blevet fanget i Søvne og spejder om sig efter Hjælp. Saa sank hun træt sammen og lod sig af Henriette føre hen i Sofaen.

De to Kusiner havde hidtil kun vexlet enten ligegyldige eller spydige Ord. Fra Barnsben af havde de ikke kunnet lide hinanden. For første Gang havde Augusta i Henriettes Nærværelse vist Bevægelse og Antydning til Imødekommen; det interesserede Henriette, pirrede hendes Nysgjerrighed, ja tændte vel endog en Gnist af beskyttende Velvillie hos hende. Hun tog hendes lille, kolde og klamme Haand og gned den mellem sine varme og smidige Fingre, afbrød stundom denne Akt og klappede Augustas Haand. Augusta lod sig behandle som et Barn, der har opgivet Ævred, og i hvem Modstandskraften er knækket, og krøb mere og mere sammen.

— Du er bedrøvet, Augusta, sagde Henriette.

— Det er Du ogsaa, hviskede hun.

Digitized by Google

— Jeg? ikke det mindste!

— Jo, det er Du vist egentlig altid i de senere Aar.

— Men hvad mener Du? Jeg forstaar ikke...

— Jo, saadan som Du er. Du leger med alle Mennesker, med Alting . . . og, gjør man det, saa har man det ikke godt.

Henriette slap hendes Haand, lænede sig tilbage og sagde:

— Har Du fundet et Menneske af dem, vi ser, som er for god til det?

Augusta rystede paa Hovedet og tav en Stund. Da udbrød hun med Fortvivlelsens jagede Mod:

— Henriette! Hæv din Forlovelse med min Broder! Du bryder Dig dog ikke det Ringeste om ham!

— Aa — aa! Henriette ligesom spyede Lyden ud gjennem sine tilspidsede Læber. Han gjør jo ikke mig Noget.

— I har aldrig valgt hinanden; det var Moder, der lavede det sammen med din Fader . . . aa, jeg kan ikke udholde at se paa det.

Henriette studsede. Hun kunde efter sit Kjendskab til Augusta ikke forstaa den Maade at tage Sagen paa; en behersket, kold Foragt lige over for Forholdet vilde ikke være kommen hende saa uventet.

— Hvad kan det gjøre Dig? spurgte hun iskoldt.

— Julius er jo underlig. Man kan ikke mærke, at han har Følelse. Der er kun ét Menneske, han

Digitized by Google

viser Interesse; det er mig. Naar jeg er ene med ham, kan han liste sig til at kjæle for mig . . . han gjør det underligt, kluntet, om Du vil, men jeg synes, det beviser, at der er Noget i ham, som kan blive varmt. Og sér Du, hvis det gaar op for ham en Gang . . . og det maa det . . . hvis han opdager, at Du . . . undskyld . . . at Du gjør Nar ad ham . . . jeg tror, han vil blive et fortvivlet Menneske.

— Det var det Værste, sagde Henriette med et haanligt Smil; for jeg kan netop godt lide, at han er lige saa kold som jeg selv.

— Du? . . . Kold? Er Du kold, Henriette?

— Som en Istap, svarede Henriette med en let Parodi paa sin Kusines begyndende Pathos. Augusta rystede fortvivlet sit lille fine Hoved. Hvad skulde hun gribe til? Hvorledes skulde hun naa Henriettes Hjerte? Hun grundede, saa hendes Hoved smertede derved.

— Henriette! hviskede hun igjen med bævende Stemme. Tror Du ikke paa Gud?

— Hvad for Noget?

Augusta gjentog Spørgsmaalet. Henriette svarede ligegyldigt.

— Jo — o —. Jeg er jo en Præstedatter.

— Tror Du, at et Ægteskab mellem Julius og Dig vil være ham velbehageligt?

— Hvor skulde jeg vide det? Han har vel Andet at bestille end at tage sig af den Slags Detail, tænker jeg.

Atter rystede Augusta paa Hovedet og mumlede:

Digitized by Google

— Du har vist ingen Tro.

— Aa, det er jo ikke Noget at tale om . . . hvad véd jeg, hvad jeg tror eller ikke tror; det er Noget, jeg aldrig tænker paa. Nej, lad mig bare beholde min Julius; han er mer end god nok til en verdslig, prosaisk Pige, som jeg er. Jeg har aldrig havt Smag for Kildevand og Kjærlighed. Jeg vil have Pragt, Tummel, Bevægelse, stærk Larm — enten det er Musik eller Skraal, jeg vil se mange Mennesker om mig; jeg vil have Malerier paa mine Vægge, Fløjel og Silke paa mine Møbler . . . uh, Augusta! jeg er et Uhyre af Materialisme.

Augustas Øjenlaage hang kugleformig, svulmende ned, mens hun sagde:

— Henriette, tænk paa, hvad jeg siger. Der kommer vist slemme Dage over dette Hus. Aa — det er for mig, som naar der hænger Tordenskyer tæt ned over Jorden i lummerhede Sommermorgener. Man kan ikke aande, og man er saa angst, aa saa angst. Og man længes efter, at det skal bryde løs; men, naar det saa kommer! Saa gjælder det Liv eller Død.

— Av, Augusta . . . Du borer jo Neglene ind i mit Haandled, raabte Henriette og trak sig tilbage i det andet Sofahjørne saa langt som muligt fra sin Kusine, som hun fixerede stift og vredt. Augusta vendte halvt Ryggen til hende, knugede begge sine Hænder om Sofaens Træbeklædning og raabte med bortvendt Ansigt og en Stemme, der slog over:

Digitized by Google

— Henriette — Du maa... Du skal forlove Dig med ham,.... Thomas Fris! Hører Du, Henriette, det skal Du.

— O, ho! skal jeg det? sagde Henriette og stillede sig foran Augusta med Armene over Kors paa Brystet. Ne—j, ser Du, min Pige, det bliver der ikke Noget af. Jeg kjender mine Pappenhejmere, og jeg sagde Dig jo nylig, at Kjærlighed hos mig ikke kan forenes med smal Kost.

— Han elsker Dig, sagde Augusta og drev Ordet med Møje ud gjennem sin sammenpressede Mund.

— Det kan gjærne være, svarede Henriette; han har vist været forelsket i mig hele sit Liv. Han er en Fyr, der lægger lige saa fantastiske Planer i sit Hoved som hans Moder, der havde været Sangerinde eller Danserinde, men han er lige saa fejg og perplex, naar han skal tage en Beslutning, som hans Fader, den gamle Degn der hjemme. Han spekulerer paa at blive Digter, antager jeg. Om hans Vers duer noget, forstaar jeg mig ikke paa; de er i alle Tilfælde lige saa gode som de fleste andre Digteres. Men han er slet ikke saa naivt et Barn, som Du tror; han er sin Faders Søn. Og han lærer jo af sine Kollegaer, de andre Digtere og Kunstnere, at gifte sig Penge til og slaa sig op i Selskabslivet. Nej, min kjære Kusine, vedblev Henriette, idet hendes Øjne sendte en Sværm af spodske, kolde Pile ned over det lille Væsen, der bestandig støttede sig til Sofaen; tag Du ham, min Pige, for Du har jo dog forset Dig

Digitized by Google

paa hans kjønne Zigeuneransigt! Jeg har allerede længe forstaaet Dig, Augusta. Du er slet ikke ubegavet til at være Diplomat, og Du er endda original; for det er vist ikke saa almindeligt, at Diplomater bruger den rørende Resignation, naar de vil have Noget at vide. Jeg skal gjærne fri for Dig til «Digteren» Fris.

— Jeg mente det saa godt, saa godt, hviskede Augusta, og Graaden brød sig i hvert Ord; fy, Henriette, Du er . . . ond!

Hun gik langsomt ud af Stuen; Henriette lo. Men, saasnart hun var kommen ind i sit eget Soveværelse, brast hun i Graad og sagde:

— Ja, jeg er ond... hvordan skal jeg blive anderledes? Jeg kan ikke gjøre for det. Jeg vil ikke elske den Dreng; jeg vil ikke. Det er jo en Kvinde, intet Mandfolk.

Hun slog Knoen til Blods mod Sengekanten, tog kun de halve Klæder af sig, hyllede sig helt ind i Sengetæpperne, som hun bed i for at bekæmpe Graaden. Hun stod ikke op den næste Dag og lod sige nede, at hun var syg. Klokken halv to bragte Pigen hende et ombøjet Visitkort paa en Sølvbakke, hvorpaa der stod: Julius Planck, stud. jur. Henriette vendte og drejede Kortet og nynnede:

— Han passer godt for mig.

Da Thomas vaagnede sent om Morgenen efter hin indholdsrige Eftermiddag og Aften, lukkede han strax Øjnene til for om muligt at forhale nogle Øjeblikke den Kamp, som han vidste der

Digitized by Google

forestod ham; han vilde afprutte Freden et Kvartér eller en halv Time endnu. Han saâ Fatum, en ubønhørlig, uafvendelig Magt sväve ned med Dagslyset, der i hvidglødende Striber piblede ind i det mørke Rum, gjennem Sprækkerne i Vinduets Træskodder. Men Søvnen og Freden vare ubønhørlige. Han kastede sig frem og tilbage; der var Noget, der sled i ham, Noget, han syntes lignede den onde Samvittigheds stingende, utaalelige Uro. Han stod op, slog Skodderne til Side; et straalende Foraarssolskin sitrede hen ad Gaden, hvis Stene skinnede af en let Fugtighed. Jo, det var akkurat de samme Huse der lige over for; der sad akkurat den samme unge Mand med det rødfregnede Ansigt tæt ved Vinduet i Stueetagen, bøjet over Pultens Skraaning med den evige Cigarstump skruet op i Mundvigen, med den samme store Foliobog foran sig, med den samme grønne Blikskjærm om Gaslampen. Han skrev og røg og røg og skrev, som Thomas nu havde set ham gjøre Aar ud og Aar ind; han vidste, at den unge Mand «gjorde» i Petroleum. Han udtalte med halvhøj Stemme Ordet «Petroleum», saâ saa igjen over paa Manden. Det var forbavsende, at Petroleum kunde blive Noget for et Menneske. Havde han der ovre da ikke Lidenskaber, kunde han hverken digte eller tragte, elske eller hade? Havde han aldrig følt sig dreven til at løfte en Flig af Dækket om Sandhedens eller Skjønhedens Statue? Atter røg et højt udtalt Ord ud af hans Mund: «Ross». Ja, Ross var nu lige ved at faa Store-philologicum; i

Digitized by Google

den senere Tid havde han trukket sig tilbage fra Studenter- og Selskabslivet; men havde Latin, Græsk og de mange Bidiscipliner nogensinde været mere for Ross end, eller saa meget, som Petroleum var for den rødfregnede unge Mand?

Thomas klædte sig paa, langsomt, Stykke for Stykke. Han strakte sine Lemmer og løftede sin Brystkasse for at afryste en Vægt, der laa paa ham. Havde endda Omgivelserne set anderledes ud! Ude de karakterløse Huse, af hvis blanke Ruder han syntes, at fersk Dumhed og sløv Finden sig til Rette i Verden gloede ud i Luften; inde hos sig Væggene med det fedtede, sjofle Tapetpapir, de to uredte Senge, Støvler og Morgensko, der faldt over hverandre, smudsige Strømper paa de klodsede Fyrretræs Stole, hvis Læderbetræk oprindelig havde været naglet fast med Messingsøm, men af hvilke omtrent ethvert nu førte en uafhængig Tilværelse, eftersom der var store Huller omkring dem. Henriette Birk i raslende Silke, i straalende, tonefyldte Sale; han en fattig Djævel, der studerede — Æsthetik! Han mindedes Excellencen. Hm! med tilhørende Haandbevægelse og hans senere Ytringer til Henriette; og han hørte Ordet «Degnens Dreng» lyde for sine Øren med den bredeste sjællandske Betoning, som Ole Sørensen kunde præstere.

Opholdsværelset med dets Stank af indelukket Tobak, dets daarlige Lys, dets kroagtige Træbord, prydet med de skaarede, hankeløse Thekopper, var ham fuldt saa modbydeligt som Soveværelset. At

Digitized by Google

der havde været en Tid, da Regenslivet begejstrede Digtere til Sang! «Det er et hæsligt, svinsk Hul!» mumlede han.

Klokken elleve skulde han ud at informere. Der laa de danske Stile med Sejlgarnskrydsbaandet om det malpropert oversmurte Papomslag. Og denne Pakke skulde han slæbe som en anden Sjover gjennem Kjøbenhavns Gader, ombølget, som hans Sind var, af Minder om Glans og Farver og Toner, med Hjertet fuldt af Festens sundheds- og skjønhedssvulmende Dronning, der, Gudinderne lig hos Homer, var højere end de Dødelige.

Hedt stinkende af Kulrøg, Læder og Drenge, med Bække af Blæk sagte rislende paa Bordenes Skraaning, med Støvplamaser æltede ud i Kathederets tørrede Blækklatter bød Klasseværelset ham et nyt Billede af Hæslighed, Skidenhed og Lurvethed. Og saa de pligtmæssige Spørgsmaal:

— Kan Du analysere den Sætning? Hvor er Subjektivet? . . . Verbet? . . . Objektet? Ja Sligt maatte visselig aabne de unge Sjæle for Straaler fra Ideens Sol!

Saa Frikvartererne, hvor Kollegaerne mødtes mellem Gaardens Vandpytter, der ved Drengenes Leg besprængte Lærerne med deres lidet tiltalende Indhold! Ja, det var dog lidt frisk Luft, lidt Samtale. Samtale! Man rev Brandere, fortalte Anekdoter, helst slibrige, smaadrillede hinanden med røget Gemytlighed, leverede Bynyt . . . ikke et kjækt, fribaarent Ord!

Saa Professoren og Bestyreren, der af og til

Digitized by Google

kom frem i sit Vindue paa første Sal og lig Odin fra Lidskjalf overskuede den Verden, hvis Alfader han var. Brillerne lyste harmonisk ud over den; han saâ kjøn og sirlig, ædel og human ud. For mange Aar siden var han i Anledning af en Afhandling i sit Skoleprogram: Om Spirer til Komik i den græske Tragedies Bifigurer, i et den Gang indflydelsesrigt Tidsskrift, bleven kaldet «en af Danmarks smagfuldeste Mænd». Den Berømmelse havde han levet af i et Dusin Aar, i hvilke han aldrig havde beriget Literaturen med «Frugterne af sin aandrige Forskning» — saadan kaldte det indflydelsesrige Tidsskrift i sin Tid hin Afhandling, der gav ham kvalificeret Anseelse iblandt de Toneangivende. Da han tilmed var en formuende Mand med et humant, velvilligt Væsen og førte et gjæstfrit Hus, var hans Plads blandt Matadorerne selvskreven. Thomas kunde ret godt lide ham, men forbavsedes dog af og til over den smaalige Grundighed, hvormed han behandlede de største Bagateller i det daglige Skoleliv og hans uklare, stammende Tale. Han kunde ikke se troende op til ham; og han trængte i dette Øjeblik til noget levendegjort Stort, aandelig Betydeligt, Noget, der sanseligt, haandgribeligt kunde vise ham den Højde, han skulde naa for at vinde den, han vilde vinde, thi det saâ han tydelig, at hun kun kunde vindes af En, der naaede at imponere hende. Hun havde jo behandlet alle Storhederne lige fra Excellencen til Kjøbenhavns berømteste Sangere fra oven ned ad. Og i Kraft af hvad? Thomas grundede

Digitized by Google

ud og ind, ind og ud. Nogen ualmindelig Aandsbegavelse kunde han ikke se hos hende. Kunde da selv det prægtigste, det stolteste, det mest attraavækkende Legeme udøve en saadan Myndighed, som selv Excellencer bøjede sig for? Hvor længtes Thomas med barnagtig Utaalmodighed efter at se en stor Mand! Der var nogle store Mænd endnu i Danmark; det var de gamle, nulevende Digtere, men de forekom ham som Statuer paa Piedestaler i et Pantheon, der laa i et helt andet Niveau end Kjøbenhavns Huse; man maatte gjennem Marmorpropylæer stige højt op paa Akropolis's Klippe for at naa de Luftlag, hvori de færdedes; de vare aldrig stegne ned til de Kredse, som man misundte ham, Thomas Fris, at være optagen i. Ja enkelte af dem som J. L. Heiberg, fra hvem man i mange Aar Intet havde hørt, syntes Thomas stod med det ene Ben i Elysium og strakte Haanden ud mod Oehlenschläger. Men Samtidens Storheder havde han allerede set paa saa nært Hold, at Glorien om deres Hoved var dunstet hen i Selskabssalenes Lyspragt.

— Analyser Sætningen! Hvor er Subjektet? — Rigtig. — Verbet? — Naa. — Objektet? — Ja.

Han examinerede videre og videre som i Søvne. Den Støvsøjle, som i skraa Retning sitrende søgte op imod Vinduet i Klasseværelset, fængslede magnetisk hans Øje; han hørte og saa ikke Drengene, der «snød» paa den mest ugenerte Maade med Grammatiken aaben under Bordet.

Den muntre Selvbehagelighed, den gjensidige

Digitized by Google

Beundring paa Scenen, den hviskende og tiskende Misundelse bag Kulisserne, som havde mødt ham i Hovedstadens Kredse, var det den almindelige, for de Danske karakteristiske Aandsatmosfære? Han havde Indtryk af, at det under andre Former var en Gjentagelse af, hvad der havde hvilet over den Periode i vort Aandsliv, som kaldtes den rahbekske. Havde nu Taagen samlet sig igjen, efter at Oehlenschlägers Sang i Aarhundredets Begyndelse havde kløvet den med sit lynende og højt klingende Sværd? Var ikke Friehlings Vanvid meget mere værd end det kjøbenhavnske tomme Fantasteris Blanding med Snusfornuften?

Klokken blev tre. Thomas var fri fra Skolen. Det var blevet stærk Blæst, der dansede Galopade gjennem de solbeskinnede Gader, jog tynde, gulhvide Skyfnug, som den stadig spredte tyndere og tyndere, i susende Fart under den lyseblaa Himmel, brød sig om Hjørnerne og fôr hidsig tilbagestødende mod ham, alt mens hans Øjne blændedes af skærende Sol og skarpt Støv. Thomas var kommen et Stykke op ad Kjøbmagergade; han tænkte med Lede paa enten at træffe sin Kontubernal hjemme eller sin Ven Fuldmægtigen, der i Regelen hver anden Dag sad i hans Værelse, naar han kom fra Skolen. Han vilde ikke høre hans idylliske Stemme, ikke se hans Dueblik, ikke risikere at faa Kjælenavne serverede. Hele hans Væsen var i en svingende Uro, der smertede og rev; men han vilde for Intet i Verden have den dulmet;

Digitized by Google

det vilde smerte og rive endnu mere, dersom den vaktes igjen efter en kort Slummer.

Han følte Velbehag ved at kæmpe mod Stormen og stemme sig saa skarpt imod den som muligt om Hjørnerne, naar den kaad hvinende samlede sig til Angreb imod ham. En Gang faldt en Rude klirrende ned og splintredes mod Stenbroen, Døre fôr op og i, klaprende og buldrende. Thomas's Bryst løftede sig til et friere Aandedrag; der var noget Mægtigt, der havde Tag i Tingene, som i ham selv.

Han mindedes Christian Winthers glødende Sange om Elskoven som en berusende Nydelse i Dale mellem Skovbakker, hvor Aaen stemmedes op og kastede Vandet ned over Møllehjulet, fra hvilket Skumstøvet regnbuespillende spredtes ud i Møllehaven. Hvor var den Elskov forskjellig fra hans! Han troede at føle sin Moders Blod i sig, det var, som den Del, Degnen Fris havde i hans Natur, var drevet ud af den ved den Lidenskab, der var vældet ind i hans Sjæl.

Et Digt, han havde læst i et Tidsskrift, fik Greb i hans Tanke og tvang den ind i sin Rhythmetakt. Det sang inden i ham:

Havet stunder jeg mod, ja Havet,
hvor fjærnt det ruller i Ro og Højhed.
Med Vægt af fjeldtunge Taagebanker
det vandrer evig sig selv imøde.
Skjønt Himlen daler, og Landet kalder,
det har ej Hvile, og ej det viger.
I Sommernatten, i Vinterstormen
det vælter klagende samme Længsel.
. . . . . .

Digitized by Google

Jeg føres, Hav, af dit store Tungsind
og slipper ned mine matte Planer
og lader flyve de bange Længsler:
din kolde Aande mit Bryst skal svale!
Lad Døden følge, paa Byttet lure;
Vi skal nok spille en Stund om Brikken.
Jeg slider Timer ifra din Rovlyst,
mens frem jeg skær' under Vredesbrynet;
du skal kun fylde mit spændte Storsejl
med dine susende Dødsorkaner;
din Bølges Rasen mer skyndsomt bære
mit lille Fartøj mod stille Vande*).

Og han vandrede med hurtige Skridt som i en Ilmarche ad lange Omveje ud et godt Stykke hinsides Kalkbrænderierne.

Solen havde sænket sig, Himlen var bleven dunklere, Skyerne hvidere, Blæsten hvinede ind over Land, piskede Træernes Grene og Buskenes Kviste mod hverandre, strøg Græstotterne fladt langs Jorden og sprøjtede Laser af Skumfraade foragtelig rundt om paa Planter, paa Stene og paa Træstykker langs Strandbredden. Som tæt sammenpakkede Kolonner i lynvexlende Fart jog det ene Bølgeslag det andet, løftede Skumkammene højt i Vejret, skyllede nedad, først i bratte, saa i bløde Buelinier for langligt at flyde som et tyndt Net over Havstokkens rødlige Rullesten. Ude hvidnede Toppene som Sne mod det grønne og violetbrune Vand; Havet buldrede og drønede som en

*) Af Björnstjerne Björnson. Femte Sang i »Arnljot Gelline«.

Digitized by Google

Kanonsalve, mens Vinden drev i svajende Bugtninger, og Kystens smukt svungne Profil med den fjærne, skovbevoxte Landtange dirrede i Omridsene med gullig Dis over Alt, hvad der højnede sig paa Strandbredden. Maager vuggede sig kaad paa Bølgerne, før saa op med korte Hvin og fløj dansende om i begyndende Cirkelbuer, der brat brødes. Alt var i revolutionær Bevægelse; Intet hvilede eller strakte sig.

»Havet stunder jeg mod, ja Havet«,

raabte Thomas ud i Blæsten. Saa vendte han sig om mod Land og følte som en Styrtebadsstraale i Nakken af Paalandsvindens Pres.

Hele dette Oprør i den ydre Verden dannede en lindrende Modvægt eller en behagvækkende Overensstemmelse, hvad man nu vil kalde det, med hvad der sled i Thomas Fris's Indre. Alt det Stærke, det Friske og det Lyse vakte Mod i ham; han fik Del i det. Naar hans Lidenskab fik Vinger med Fang som Vindens, kunde svulme højt i Sollyset som disse Bølgegeledder med de skinnende Fjerbuske . . . ja, da maatte vel den skjønne, stærke Kvinde kunne erobres!

Farverne i Landskabet begyndte at graane; han vilde ikke se Lyset dø; han vilde gaa bort med Billedet af den kraftige Dag i sin Sjæl. Idet han indvendig nynnede Björnsons Vers, som vilde han holde en Digterkraft for sig, som det var værdt at stræbe efter at naa, gik han rask hjem ad. Han saâ ikke paa Gjenstandene; hans nye

Digitized by Google

Ven Blæsten drev ham snart afsted, snart stillede den sig kæmpende imod ham, og han holdt af den, hvordan den saa end tede sig.

Der var Lys i hans Værelse, det saâ han ude fra Gaden. Skulde Kontubernalen mod Sædvane være hjemme om Eftermiddagen? Denne, en fattig, skikkelig, forlegen og ordknap jydsk Theolog, gjennemgik i Regelen Lektier med Børn hele Eftermiddagen og fik Honorar derfor i Form af gratis Aftensmad; hans Elever boede langt forbi «Sorte Hest»; ved Vintertid tilbragte han ofte Natten i deres Faders, en jydsk født Hesteslagters Hus. Han studerede egentlig kun om Morgenen, før Thomas stod op, eller naar han var paa Skolen, saa de næsten aldrig saâs eller taltes ved. Desuden vare Thomas og Kontubernalen indbyrdes saa ligegyldige for hinandens Interesser, at ethvert aandeligt Samliv var umuligt. Thomas belavede sig paa at tilbringe denne Aften tavs med en Bog i det ene Hjørne af Værelset, medens Kontubernalen sad i det andet og tyrede Kollegiehefter, ved hvilken Lejlighed han havde den for Thomas irriterende Vane at høre sig selv halvhøjt i hver Side, naar han havde læst den fem Gange igjennem. Vilde Nogen have sagt til den skikkelige Lavst Møllebæk, at denne Beskæftigelse just ikke kunde kaldes Studium, vilde samme Lavst Møllebæk være bleven yderlig forbavset. Han blev siden Professor theologiæ.

Da Thomas kom til den yderste Dør fra Gangen ind til Sovekamret, opdagede han, at den var

Digitized by Google

sprungen op; Døren til Opholdsværelset stod ogsaa aaben. Foran Thomas's Skrivebord sad — ikke Lavst Møllebæk — men Fuldmægtigen med den sorte, blanke Cylinderhat paa Hovedet og Vinterfrakkens Krave op over Nakke og Øren. Han sad og læste i en Bog; hans Profil tegnede sig i forstørret Karikatur langs Væggen, og Hattens Skygge gik midt over ved Loftet. Han havde altsaa siddet og ventet i over to Timer paa Thomas i den kolde, uhyggelige Stue. Thomas var ikke blød om Hjertet i det Øjeblik; han vilde ikke tale med Fuldmægtigen, men listede sig ud igjen og gik ned paa Gaden.

— Jeg gaar op til Etatsraad Plancks, sagde han til sig selv.

Han vidste meget godt, at det var upassende, men han vilde netop gjøre noget Paradoxalt, og, idet han brutalt drev ethvert fornuftigt Modræsonnement et fladt Slag paa Hovedet og tvang det ned, fulgte han halsstarrig sin Kurs, løb saa hurtig op ad Trappen, at han maatte puste en Stund, før han greb i Klokkens Haandtag. Han tog saa stærkt, at en halv Snes skingrende Klokkeslag fulgte efter. Men han hørte Intet røre sig i den store Vestibule indenfor. Han gjentog Ringningen med febrilsk Trods. Nu lød hurtige, slæbende Skridt; Døren blev vredt reven op og — Etatsraad Planck i egen Person i en gammel, graa Frakke og nedtraadte Morgensko viste sig med et mer end misfornøjet Ansigt og med en sandsynlig Ed paa

Digitized by Google

Læberne. Vreden gled over i Forbavselse, da han saa Thomas.

— Om Forladelse, Hr. Etatsraad, sagde denne med en saa sikker Tone, som han ingensinde havde brugt over for en ældre Mand; om Forladelse, hvis jeg forstyrrer!

— Mine Damer ligger allesammen i Sengen, mumlede Etatsraaden mellem Tænderne og gjorde Døraabningen en Smule mindre; men pludselig udvidede han den igjen og sagde, idet han kløede sig i det ene buskede Øjenbryn: Men maaske De alligevel .... hm ....

— Tak, Hr. Etatsraad! svarede Thomas og gik ind.

Etatsraad Planck kvalte et Suk.

— Hm! — der er ikke Lys nogen Steder undtagen i mit... ja, i det allermindste af mine Værelser, men nu skal jeg ringe paa Tjeneren....

— Paa ingen Maade, Hr. Etatsraad! det, De kalder Deres lille Værelse, er vist mer end godt nok til mig.

Etatsraaden mumlede atter nogle uforstaaelige Ord. Han tænkte sig Muligheden af, at Thomas vilde laane Penge af ham, thi han vidste meget godt, «at den Slags Folk» ikke kom for at besøge ham personlig. Men han havde set Thomas's Navn i en af de mange Aviser, han holdt, og det Blad turde han ikke byde en Skygge af Uhøflighed, thi just det havde ivrig støttet hans kommunale Kandidatur og anbefalet ham som en af de mest op-

Digitized by Google

lyste og frisindede Medlemmer af den større kjøbenhavnske Handelsstand.

Det var ganske vist ikke efter Thomas's Hoved, at Damerne ikke vare visible, og at han skulde underholde den gamle Tømmerhandler; men han havde foresat sig at bryde paa. Han lovede sig ikke megen Glæde af en Tête à tête med Manden, der gik foran ham med et Lys, for hvis Flamme han skjærmede med sin brede, knoglede Haand med de kugleagtig svulmende Fingerled, med Ejeren af denne krumme Ryg, hvis fremstaaende Skulderblade havde luslidt to store lyse Pletter paa den mellemgraa Frakke.

Etatsraadens «lille Værelse» var overraskende tarveligt og indskrænket. Der var ikke Spor af Malerier; paa den blaa Væg hang et Par Fotografier af Børnene som smaa, af Familiens Landsted og af Firmaets Tømmerplads. Et lille, ganske simpelt mahognibelagt Skrivebord, hvorpaa der laa et Par tykke Forretningsprotokoller, en kort, med sort Damask betrukken Sofa og nogle ikke længere moderne Stole udgjorde hele Møblementet. Etatsraaden kastede en Avis over en Gjenstand paa Skrivebordet, men Thomas havde allerede set, at det var et Ølglas med et gult rygende Fluidum i; end ydermere forraadede det sin Tilværelse ved en sød Duft, der røbede, at det var Punch eller Toddy. En Pibe stod støttet mod en Stol, Porcelænshovedet sendte endnu smaa blaa Røghvirvler ud i Stuen.

Etatsraaden mumlede eller gryntede bestandig, ogsaa medens han satte en Stol frem for Thomas

Digitized by Google

og selv blev staaende som for at afvente hans mulige Anmodning om et Pengelaan. Thomas sagde:

— Det var en prægtig Dag igaar.

— Aa — aa — ja — ah, sagde Etatsraaden.

— Men det gjør mig ondt at høre, at den har været saa anstrængende for Damerne, at de er syge.

Etatsraaden skuttede sig utaalmodig og tænkte: Bare han vilde komme med det strax. Men, da Thomas vedblev at rose Gaarsdagen og udbrede sig over det interessante Hus og berørte Etatsraadens sociale Indflydelse og Interesse for Kunsten, afbrød denne ham brat og sagde:

— De skriver jo i —bladet?

— Ikke stadig . . . jeg har havt nogle Digte i det; ellers skriver jeg ikke i Bladene.

— Ne—j, naturligvis, sagde Etatsraad Planck og nikkede med en lille, smilende Trækning i den ene Mundvig og med en erfaren Handelsmands Anerkjendelse af Fortielsens Ret i Forretningssager. Men, vedblev han, det er ellers et udmærket Blad . . . ja, jeg sætter det nu over —posten.

— Egentlig talt forstaar jeg mig daarlig paa Politik og har ondt ved at faa nogen virkelig Interesse for den, sagde Thomas.

— Saa — aa? Ja . . . saamænd. Men det er jo ellers Politiken, der nu om Stunder regjerer Alt.

— Ja desværre, sagde Thomas. Jeg vilde holde mere af, at det ikke var Tilfældet. Politiken er Samfundets Husholdning. Men, ligesom et Hus bliver uhyggeligt, naar dets Økonomi og Styrelse

Digitized by Google

altid drøftes højt og lydelig, saaledes tror jeg heller ikke, at et Samfund er tjent med al den Larm om Dag og Vej.

Etatsraaden betragtede Thomas meget usikkert og med dybt rodfæstet Mistanke. Thomas vedblev:

— Jeg har naturligvis som enhver nogenlunde dannet Mand en Mening om, hvilken Retning i vor Politik der er den rette, men . . . ja, Etatsraaden har selv ledet mig ind paa denne Samtale . . . Politiken er ved at blive en Tyran paa Omraader, hvor den ikke har Noget at gjøre. Den vil foreskrive Digtere, Kunstnere, Videnskabsmænd, hvordan de skal digte, male og forske og . . .

— Sig mig, Hr. Fris, er det Deres sande og oprigtige Mening, De der siger? spurgte Etatsraad Planck og saâ efter, om Døren var lukket.

— Ja, paa Ære er det saa, svarede Thomas i fuld Oprigtighed. Etatsraadens smaa Øjne fik nu et spillende Liv, som Thomas aldrig før havde set i dem.

— Hør, Hr. Fris! sagde han, her er ingen Vidner, men jeg tror nok, at jeg altid har været en honnet Mand, som ikke vil gaa fra, hvad jeg har sagt. Men det, jeg vil sige . . . det, som jeg . . . uh . . . det, som brænder mig paa Tungen . . . aa . . . det, som vilde lette mig saa inderligt at sige . . . det maa De, min Salighed, ikke sige til noget Menneske. Lover De mig det, saa . . . ja saa vil jeg gjøre for Dem Alt, hvad jeg har Raad til og kan forsvare for Kone og Børn.

Digitized by Google

Rødmen var løbet Planck helt op under Øjnene, og hans Tindingaarer svulmede i en graablaa Zigzaglinie. Han rakte Haanden ud mod Thomas, som mærkede, at den rystede, da han tog den. Thomas interesserede sig for første Gang for denne Mand, i hvem han havde set den kjedeligste Filister. Han sagde:

— Hvis Hr. Etatsraaden har Noget at betro mig, giver jeg Dem mit Æresord paa . . . .

— Æresord! Hm! Det lyder saa komedievornt. Jeg er fornøjet, naar De siger: Ved Gud i Himlen!

— Som De vil.

Etatsraad Planck fixerede Thomas stift endnu en Gang.

— Drikker De et Glas Punch, Hr. Fris? spurgte han. Eller . . . vil De hellere have Vin? Jeg bryder mig nu slet ikke om Vin; men jeg siger: Saadan en gammeldags Rompunch med Citron og Sukker, den bander ikke. Og hør — synes De ikke . . . ja, det er sagtens noget Sludder, jeg siger . . . men mener De ikke, at der er Noget i, at man drikker Produkterne fra vort eget Lands Kolonier? Alt det franske sure Kram! . . . Naa, ja, det er jo fine Sager . . . men . . .

— Tak, Hr. Etatsraad! det skal være mig en Fornøjelse at drikke et Glas Punch med Dem, sagde Thomas.

Etatsraad Planck trak en Flaske frem under Sofaen og skjænkede noget af den i et Ølglas, aabnede den øverste Dør i Kakkelovnen, hvor en lille Blikkjedel stod, og gav sig til langsomt og alvor-

Digitized by Google

ligt at lave et stort Glas Rompunch til Thomas. Da han havde sat det paa Skrivebordet, kastede han sig i Sofaen og sagde:

— Hr. Fris . . . De er jo fra Landet, og De er jo ikke af fin Familie. Deres Fader var jo Degn. Synes De ikke, at man har det meget gemytligere i saadan en lille Beværtning som denne herre end inde i de fine Stuer? Jeg kan ikke blive gode Venner med alle de tossede Møbler, Gardiner og Tæpper; jeg ser mig arrig paa dem. Jeg synes, at jeg selv bliver til ingen Ting ved Siden af alt det Stads.

— Ja, men Deres mange Malerier . . .? begyndte Thomas.

— Aa, dem forstaar jeg mig s'gu ikke paa, oprigtig talt . . . Ser De: Jeg har slaaet mig op fra simpel Tømmersvend. Flittig har jeg været og sparsommelig; det tør jeg nok selv sige, og det har altid moret mig at handle, og Vorherre har været med mig, for det var en Skam at sige Andet, end at jeg har tjent gode Penge. Og min første Kone, som jeg kun var gift med i fem Aar, for saa døde hun, hun var en stor Økonom, og saa var hun saa flittig som en Bi. Saa var det, at jeg blev Enkemand. Jeg havde opgivet Haandværket og var bleven Tømmerhandler, og, som jeg sagde Dem, der var Drift i Tingene, og de store Grosserere var forskrækkelig fine mod mig, naar jeg mødte paa Børsen. Forfængelige og tossede er jo alle Mennesker; jeg var glad ved at blive inviteret til dem. Paa den Maade fik jeg min nu-

Digitized by Google

værende Kone, som jo er mageløs kundskabsrig og musikalsk og poetisk og alt saadant Noget. Det siger jeg ikke noget til . . . men jeg synes, at jeg ogsaa maa have Lov til at være, hvad jeg er: en ganske jævn Forretningsmand.

— Men Hr. Etatsraad! . . . hvem vil forbyde Dem det?

— Det vil s'gu Bladene og hele deres Kleresi.

— Bladene? Jeg forstaar Dem ikke.

— Hm! . . . Ja, det er heller ikke saa let at forklare. Jo, ser De, jeg blev altsaa gift anden Gang og kom ind i en af de fine Familier. I sin Tid havde min Kones Familie Noget; men, da jeg blev gift, havde Sønnerne og min Svoger, Pastor Birk, og saadanne Nogle faaet ædt al Ting op, for der var i sin Tid et farligt Rykind med Studenter og Skribenter og alle saadanne Nogle. Saa kom 1848, og saa var nogle af alle de Tampe blevne politiske Talere og Bladskrivere, og Nogle kom endnu højere paa Straa, og saa rendte de mig paa Døre og forlangte Penge til deres Sager. Naa . . . jeg er ene og alene Forretningsmand, og det saa jeg jo nok, at de var ved at slaa sig op og komme til Magten, saa jeg tænkte: Det kommer igjen, sagde Manden, han gav sin So Flæsk, hi, hi, hi. Det gjorde det ogsaa, for de fik mig jo ind i Borgerrepræsentationen og fik gjort mig til Etatsraad, og jeg vilde jo være et Skarn, om jeg ikke takkede Hans Majestæt Kongen baade for Titelen og Ridderkorset, for jeg er, om jeg selv skal sige det, en loyal Undersaat, Hr. Fris, og alt det Sludder om Frihed synes jeg . . . rent ud sagt . . . er noget

Digitized by Google

rigtigt Vrøvl. Men saa syntes jeg, det kunde være nok, naar jeg mødte deroppe paa Raad- og Domhuset og stemte for det, som de Redaktører vilde have, for det kunde s'gu være akkurat ligesaa godt som det, de Andre vilde have. Men saa skulde jeg beskytte alle Slags Videnskaber og Kunster, kjøbe Bøger, som jeg aldrig læser . . . . ja de er endda ikke saa dyre . . . men Malerier . . . det er noget dyrt Stads. Og jeg er slet ikke saa dum, som de ser mig an for; jeg véd meget godt, at mit Hus bare er et godt Beværtningssted for dem, og at de vilde give mig Døden og Djævelen, hvis jeg var en fattig Mand. Tror De ikke, at jeg mærker, at de snakker over Hovedet paa mig? Jeg forsikrer Dem, at, hvis jeg ikke troede, at hele det Væsen gavnede Forretningen, saa skulde jeg . . . uh . . . ja, jeg skulde gjøre Oprør . . . . Saa, nu slog jeg det Glas itu; det er godt, at det ikke er af de fine Stel.

Etatsraad Planck prøvede igjen, om Dørene vare lukkede. Da Thomas tav, kloede han sig bag Øret og fortsatte:

— Ser De . . . jeg véd jo meget godt, at det er nogle udmærkede dygtige og lærde Folk, og jeg forsikrer Dem, at jeg har en umaadelig Agtelse for de fleste af dem, eller . . . lad mig hellere sige for dem Allesammen. De taler og skriver jo for sig som bare Fanden. Men . . . .

— Hr. Etatsraad, jeg forstaar Dem udmærket godt, afbrød Thomas ham, og det interesserer mig meget at høre Dem tale.

Digitized by Google

— Det kan jeg lide Dem for, Hr. Fris. Han, Maleren, Mouritzen, han kan ogsaa godt gaa ind paa, at der kan være Noget i, hvad jeg siger, naar vi drikker en Toddy sammen hos en Konditor. Ser De, Hr. Fris, jeg er allerlykkeligst, naar jeg kan sidde her i Fred, naar jeg kommer fra Tømmerpladsen eller fra Kontoret og enten kan slaa en Passiar af med et skikkeligt Menneske eller sidde saadan og granske over gamle Tider, da man havde Sans for Sjov og Kommers. Men de Middagsselskaber og de Blade! — uh!.... Men.... det, jeg har sagt her, det bliver mellem os. Ellers... (Etatsraaden løftede truende sin Pegefinger). Thomas nikkede.

Han tænkte paa Frandsen og Smeden. Mon de ikke kunde været blevne Etatsraader og Mæcenater, hvis de vare blevne satte i samme Medium som Hr. Planck?

Samtalen fortsattes om Vind og Vejr; Thomas fortalte dernæst nogle Anekdoter, Etatsraaden skildrede Ceremonierne paa Lavshuset, da han blev Tømmersvend, han fik sit i Hidsigheden sønderslaaede Glas afløst med et helt og lavede endnu en Omgang til sig og sin Gjæst.

Thomas brød op. Da Etatsraaden aabnede Døren ud til Vestibulen, saâ han, at den modstaaende Dør til første af den lange Suite Værelser stod aaben, og det at der var Lys inden for. Han trak sig da skyndsomst tilbage i sin Hule, vinkede Farvel til Thomas med en tyssende Gestus og overlod til sin Gjæst at finde Udgangsdøren. Han vilde aaben-

Digitized by Google

bart ikke have, at Husets øvrige Besætning skulde vide Noget om, at han havde havt Gjæster for sig alene. Da han havde lukket for sig, stod han et Øjeblik stille foran de to tømte Glas, grundede noget, slog sig for Panden og mumlede:

— Saa!... nu har Punchen igjen faaet min Tunge til at løbe. Hvad vilde den Fyr? Sæt nu, at han er en Spion! Fy for en Ulykke! Jeg kommer maaske til at spytte ordentlig i Bøssen til en Udenlandsrejse for at faa ham til at holde Mund. Men det er drøjt selv at skulle holde Mund, naar man har saadan en... uh... indeklemt Arrigskab i sig. Rigtig skjælde ud turde jeg jo ikke engang.

Han gav sig til at rydde op i Værelset, gik ind i sit tilstødende lille Sovekammer og begyndte at berede sig til at gaa i Seng, urolig og angest i Sindet.

Da Thomas var lige ud for Døraabningen til det forreste Kabinet og kastede Øjet derind, saâ han en hvid Skikkelse med et Lys... han fik lige Tid til at gjenkjende den... Lyset sluktes i et Nu. Alle hans Muskler stivnede, han blev staaende ubevægelig som en Støtte, men samtidig var det, som hans Nerver snoede sig i smertelig Vellyst, alt mens Blodet hamrede i Tindinger og Hjerte, som om det vilde sprænge dem. Drømte han? Var det, han hørte og følte, et Foster af Feber i Blodet?

Vist var det, at han først kom til sig selv, da han befandt sig paa Gaden et godt Stykke fra det Hus, han for en halvanden Times Tid siden

Digitized by Google

var gaaet op i — det vidste han jo. Jo, det var Gaslygter, som stod der med de gule, sitrende Blus! Jo, paa det Skilt stod: H. M. Jensens Urtekramhandel. Det var en Gade i Kjøbenhavn, og der stod han, Thomas Fris. Var det nu den samme Thomas Fris, der havde faaet en løjerlig fortrolig Meddelelse over et Glas Punch af en Pengemagnat? Jo, det var det sikkert. Men var det den samme Thomas Fris, for hvem her et Sekund var fremglimtet et Hoved og Legemsformer som paa en af Palma Vecchios venetianske Kvinder, som saa var bleven fasttryllet til Pletten i Bælgmørke, som saa havde hørt langsom og dæmpet Knitren over Vestibulens Basttæppe, ret som om lette og smidige Kattefjed listede sig der hen over? Var det den samme Person, der her stod paa Gaden og læste Bogstaverne paa Urtekræmmerskiltet og kunde tælle Gaslygterne paa hver Side af Gaden helt op til Torvet, som den Person, der i det sorte Rum havde strakt sine Arme ud, havde modtaget en levende Skikkelse, varm, fast og kraftig i sine Arme, havde følt den som daane hen i Favntaget og derpaa følt to nøgne Arme om sin Hals og Nakke og suget en Saligheds Rus ind af et langt, brændende Kys? og som saa havde hørt et Tys! mærket, hvorlunde hun havde viklet sig fra ham, hørt den samme knitrende Lyd over Tæppet, mens en Stemme hviskede: Bort, bort, skynd Dig!

Han slyngede Armen om en af de iskolde Lygtepæle og stirrede ud i den tynde Lystaage, som de dirrende Gasflammer udbredte i Luften.

Digitized by Google

Han blev staaende for at klare sig, hvad der var sket; men det var, som om en dump Orgelbrummen fyldte hans Indre helt og holdent og sagte, søvndyssende gjennemsitrede ham, saa ingen Tanke kunde faa Rum eller Ørenlyd til at samle sig til artikulerede Ord, der selv frit og sindsbefriende kunde flyve over Læberne ud i Rummet. Han vilde sige Noget, han tvang Læberne til at ordne sig til at bygge forstaaelige Ord; han hørte da sig selv sige højt:

— Jo, der staar H. M. Jensens Urtekramhandel.

Det lød klangløst, fjollet som en Idiots Tale. Han mærkede, at Nogen eller Noget stødte til ham, og hørte en Stemme sige i en bundraa, kjøbenhavnsk Jargon:

— Naa, den Kæfert er nok haard at faa stivet af. Pas paa, at Lygtepælen inte knækker over!

Thomas fôr sammen. Hans Livskræfter bleve ligesom tvungne til at ordne sig af disse Ord, der bragte en Stank med sig af Sjofelt og Gement, i dette Øjeblik, da hans Nervers Ledningsevne var saa uendelig potenseret. Han var i en Tilstand, som en med et fint musikalsk Gehør begavet Mand, der under nervøse Hovedsmerter lider hundreddobbelt af en skærende falsk, høj Tone fra en Bondeviolin.

Jo, det var virkelig hændet ham, det, han mindedes fra de faa Sekunder, han tilbragte i den bælgmørke Vestibule; det var hændet ham, rent virkeligt, haandgribeligt.

Digitized by Google

Da brød der tusindstemmigt et Jubelkor frem i ham, en Opsang i Stormmarchetakt, saa hans Mods Bølgekam bruste i Vejret, som tog den Sigte paa Himlens Stjerner.

Nu havde han oplevet Noget, der var værdt en udødelig Sang, en Kjærlighedshymne, ikke til en skjøn Ellen i en espalierbevoxet Præstegaard i Kirkebakkens Ly, ikke til en liden Karen, der pæn og bly snører sig til Dans Søndag Aften i Skoven, heller ikke til en Venus Urania, kølig, stolt som en Marmorantik, men til en menneskelig pragtfuld, tiziansk Venus, spillende i Livets Farver, svulmende i Livets Former, modig gribende efter Livets Frugter.

Han gik hjem. Endnu sad den rødfregnede Mand bag Ruden under det forlængst tændte Gasblus. Thomas fik ham strax harmonisk anbragt paa en bestemt Plads i Tilværelsen: han hørte med til Underbygningen for Menneskehedens store Tempel, i hvilket han og andre med Poesiens Gave udrustede, med Elskovs Fryd eller Smerte velsignede Dødelige vare Søjler eller andre rigt smykkede Bygningsled. «Es musz auch solche Käuze geben» sagde han med en vis overlegen Velvillie tværs over Gaden, inden hans Øje tog Afsked med den Rødfregnede.

Mange Dage gik han om i det sejersdrukne Hovmod, der paa Forhaand henvejrede enhver Hindring for at naa Maalet. Den Forlovede fejede han til Side som en tør Kvist, der laa tværs over Vejen, Pastor Birk knipsede han paa Ærmet, og

Digitized by Google

strax sprang Pastoren over paa den anden Side af Vejgrøften, Hr. og Fru Planck blæste han paa med sin Munds Aande, og de fløj bort som Avner for Vinden. Af det sydende Kaos begyndte der at stige Bobler op; de fæstnede sig til Ord i rhythmiske Rækker, Materialier til den store Elskovshymne, som Kaos var svangert med.

Han maatte være, mente han, en Personlighed, som Skjæbnen interesserede sig for. Han betragtede det som dens humoristiske Spil, at Degnen Fris var bleven hans Fader. Han rødmede ikke mere ved Tanken om sin Moder; han mindedes Friehlings fantastiske Theori om Syzygierne; var der ikke kommet lidt koldt Blod i ham, var han bleven gal som Friehling; nu mente han, *mutatis mutandis*, at kunne synge med Goethe:

> Vom Vater hab' ich die Statur,
> des Lebens ernstes Führen,
> von Mütterchen die Frohnatur
> und Lust zu fabuliren.

Raadsherren i Frankfurt og Degnen paa Sjælland! Ja der var Fordelen paa Goethes Side. Men «Mütterchen!» Paa det Punkt var Thomas Fris i dette Øjeblik ikke bange for Sammenligningen. En rigtig erotisk Digter maatte have en Moder som Demoiselle Laffy!

Digitized by Google

VI.

Andre Faser af det kjøbenhavnske Liv.

Thomas havde gjort en Formiddagsvisit hos Etatsraad Plancks Damer. Medens Fruen udbredte sig om Theaterbestyrelsens Slethed og fortalte, hvorledes hun var det eneste Menneske i Kjøbenhavn, som ved at egge de første Sangeres Kunstnerfølelse og Energi stundom kunde udøve en heldig Indflydelse paa Operarepertoiret, lagde Thomas Udbrud som: «Saa», «Ja, naturligvis», «Det forstaar sig», ind i de Pavser, hvori Fruen trak Vejret. Han betragtede en lang Tid Henriette stift; men hendes Holdning var som sædvanlig fri og utvungen, og de faa Ord, hun sagde, vare holdte i hendes sædvanlige raillerende Tone. Han blev mere og mere distræt, og Tvivlen kom atter op i ham, om ikke hint Møde i den mørke Vestibule var en Drøm eller en Hallucination. Da blev han opmærksom paa, at Frøken Augustas Øjne iagttog ham skarpt paa skraa over det Haandarbejde, hun syslede med. Han turde ikke længere se paa Henriette. Forstemt rejste han sig for at sige Farvel. Da han rakte Henriette sin Haand, trak hun sin om paa Ryggen, lo og sagde:

— De var nok inde hos Onkel forleden Aften... Men Gud! Hvorfor bliver De rød i Hovedet for det? Det var snarere mig, der skulde blive rød.

Thomas's Tunge klæbede fast til hans Gane. Dette Sidste overgik hans Forstand.

Digitized by Google

— Hvad for Noget? spurgte Fruen.

— Jo Tante, Du véd, jeg var syg efter Selskabet, sagde Henriette. Men om Aftenen var jeg kvik, for jeg havde sovet hele Dagen. Og saa gik jeg her ned for at tage en Bog i Bogskabet i det forreste Kabinet, for jeg vidste, at jeg ikke kunde sove om Natten. Mens jeg saa staar med Lyset, saa hører jeg Døren gaa fra Onkels Værelse og fik lige set, at det var Fris, men jeg slukkede Lyset i en lynende Fart; jeg var, mildest talt, i Negligé.

— Men Henriette dog! sagde Fruen formanende.

— Men Tante dog! parodierede Henriette. Fris saâ mig ikke; eller, hvis han saâ Noget, kunde han virkelig ikke have havt Tid til at kjende, hvad det var. Saâ De vel Noget, Fris?

— Henriette! sagde Fruen igjen. Det gaar virkelig ikke an.

— Hvad gaar ikke an, Tante?

— Aa—aa—, vrissede Fruen indigneret. Du véd jo, at Julius ikke holder af et . . . et altfor frit Væsen.

— Der gjør Du rigtignok Julius Uret, sagde Henriette, og det er en Skam af Dig, Tante. Julius er et af de mest frisindede Mennesker, jeg har kjendt. Du maa oven i Kjøbet gjærne fortælle ham, at jeg har Noget at hviske til Fris, før han gaar. Hør lidt, Fris! . . . Forarg Dig ikke, søde Augusta, se ikke saa indigneret paa os! Thomas Fris er min gamle Kammerat.

Digitized by Google

Hun bøjede sin Mund hen til Thomas's Øre. Hendes Aandes varme Strøm strøg langs hans Kind. Hun hviskede:

— Vor Stuepige Kamilla er en smuk Pige...

— Hvad for Noget? udbrød Thomas højt.

— Pst, pst... Tante og Augusta! Se, hvad det er for en Djævel, jeg hvisker ham i Øret! — Saa vedblev hun atter hviskende: Men en *tête à tête* med hende i Gangen! Fy, lille Thomas! Naa, jeg advarer blot. Jeg skal ikke sige Noget, fængelige Digtersjæl!... Ja nu er vi færdige; farvel Fris. Drøm om Deres Skat!

De sidste Ord sagde hun højt. Fruen løftede Øjnene mod Loftet med en resigneret Forargelse; Augusta stak Hovedet ned i Broderiet.

Thomas gik ned ad Trappen og hen ad Gaden omtrent til Mode som en Spiller, der har sat sig for at forcere Spillet til det Yderste for at hugge de listig spundne Intriger igjennem. Han sagde til sig selv:

— Jeg er dog ikke slet saa dum, som hun tror.

Da han kom hjem, sad Fuldmægtigen der. Han havde været der hver Dag og havde taalmodig ventet i Timevis uden Resultat. Thi Thomas havde strejfet ene omkring tumlende med sin store Venushymne. Fuldmægtigen nærede ikke Spor af Bitterhed eller Misfornøjelse; tværtimod, hans hele Ansigt optoges af et blidt-skjælmsk Smil, da Thomas traadte ind.

Digitized by Google

— Naa, Lille, Du bliver snart en Magt i Staten, sagde han. Nu skal Du høre.

Med behørige smilende, kokette Forberedelser fortalte Fuldmægtigen Thomas, at han paa anden, tredie Haand havde faaet i Kommission at skaffe en Theater- og Boganmelder til et af de mest indflydelsesrige Blade; han, Fuldmægtigen, havde naturligvis strax tænkt paa «sin Lille»; Sagen var gaaet tilbage gjennem de samme Mellemled, og nu vilde Fuldmægtigen bede Thomas om at melde sig paa Redaktionskontoret den Dag imorgen.

— Det er en Slags Magtstilling, fortsatte Fuldmægtigen. Ser Du — mellem os sagt — saa har Redaktionssekretæren — Du kjender ham jo — din ældre Skolekammerat Ørnstrup . . . besørget baade Bog- og Musik- og Theaterkritiken. Men . . . Du . . . det blev for galt. Først gik han rejekt til en Magisterkonferens, og saa troede man at opdage, at han skrev om Forestillinger, han slet ikke havde set, og at han sjovede med sin Fribillet. Den ene Aften tog han en hel Bunke Bøger med hjem, og den næste havde han anmeldt dem allesammen. Ja, jeg tror nu, det er Ovevdrivelse, men vist er det, at han har havt mere at bestille, end han kunde overkomme. Ellers roser alle Mennesker hans flydende Stil og store Alsidighed, men han har jo noget Storsnudet i sit Væsen, som skaffer ham mange Fjender. Nogle af vore første Musikere har beklaget sig over ham hos Redaktøren, en Skuespiller har budt ham Prygl . . . Saa har han selv ment, at han burde

Digitized by Google

indskrænke sig. Naturligvis er det en stor Hemmelighed, jeg her betror Dig.

Al den Tvivl, der i den senere Tid havde rejst sig i Thomas Fris's Indre, om, at Journalistikens ideale Vaabenskjold var uplettet, og som havde bragt ham til at mindes Ytringer af Kolberg, tav bomstille i dette Øjeblik. Han trængte til en Arena at vise sig paa. Studenterkomediens Scene, hvorpaa han nu nogle Gange havde høstet Lavrbær, var han voxet fra; han havde sagt til Forargelse for Fuldmægtigen, der trolig hvert Aar spillede de komiske gamle Koneroller, at det Hele dog var Børnestreger. Og denne nye Arena sikrede ham desuden, som Fuldmægtigen sagde, en Art Magtstilling, lovede ham en Fremtidsbane, som det var paa Tide at tænke paa, naar hans Regenstid udløb efter Magisterkonferensen i Æsthetik, som han mente at kunne faa om et Aarstid. Endelig maatte den give ham en vis Anseelse i det Planckske Hus, specielt overfor Henriette. Han saâ i Tanken yngre Forfattere og Skuespillere bejle til hans Gunst; han glædede sig til at rette skarpt Skyts mod Theaterdirektionen, som han ligesom Alverden var overbevist om var et Indbegreb af Uduelighed og Aandløshed. Han vilde fordre i det mindste fire Stykker af Shakespeare opførte hver Sæson; han vilde belære Publikum om, hvilken uudtømmelig Skat af romantiske Dramaer den spanske Literatur ejede; han vilde paavise Stykker af Goldoni, der burde og skulde opføres; han vilde skrive om den

Digitized by Google

nyere franske Komedie . . . ja, han havde Meget, han skulde have sagt til Oplysning for den danske Uvidenhed.

Havde han baaret Sinker paa Støvlehælene som i sine landlige Barndomsdage, vilde de sikkert have slaaet Gnister mod Stenbroen den Formiddag, da han gik op for at melde sig paa Redaktionskontoret; saa selvbevidst og kraftig traadte han.

Han gik over i den uanseelige, mørke Mellembygning, til den sorte, forrøgede Esse, et af den offentlige Menings Værksteder. Døren til det Allerhelligste, Redaktørens eget Kontor, var lukket; i det forreste, det Hellige, saâ han en bred Ryg foran en Pult. Det varede en god Stund, efter at et Goddag var vexlet mellem Ryggens Ejer og Thomas, og efter at Ryggens Ejer havde svaret et kort Nej paa Thomas's Spørgsmaal, om Redaktøren var at træffe, at bemeldte Ryg satte sig i Bevægelse til en Drejning paa halv om mod den Indtrædende. Thomas saâ nu Cand. phil. Ørnstrups lange Profil med den lave Pande, de meget lyse udstaaende Øjne, den store svejryggede Næse, den brede uregelmæssig skaarne Mund med fremad bøjede Læber, som en ufrodig og uregelmæssig Skjægvæxt kun dækkede halvt. Han betragtede Thomas med den vel indøvede bureaukratiske Mine, hvorved den, der sætter den op, lader den Audiensmodtagende paa én Gang mærke Ejermandens fast grundede og fuldt berettigede Selvfølelse og vurdere den Humanitet, han i Øjeblikket viser

Digitized by Google

ved at stige ned til Vedkommendes lavere Standpunkt. Det var dette Kontorchefsvæsen, som Thomas havde set Ytringer af i Ministeriet, naar han kom der for at tale med sin Ven, Fuldmægtigen. Hr. Ørnstrup sagde i en funktionsmæssig refererende Tone:

— Naa det er Student Fris. Jeg erindrer, at De kom ind i Skolen det sidste Aar, jeg gik der. Jeg har Besked til Dem; De behøver ikke at vente paa Redaktøren. Det Literære og Artistiske ved Bladet ligger specielt under mig; jeg bliver Deres nærmeste Chef.

Thomas blev underlig tilmode ved den Fornemhed og Sikkerhed, som Ørnstrup, der blandt sine Samtidige nærmest gik for en aandelig Undermaaler, og som havde gjort en alt andet end glimrende akademisk Bane, nu havde faaet lagt sig til.

Et Par yngre Mennesker, som arbejdede paa Aviskontoret, kom i dette Øjeblik ind. Ørnstrup hilste dem med et flygtigt Nik, gav dem i en kort Tone nogle Ordrer, vendte sig saa atter til Thomas og sagde:

— Vi kan gaa herind og tale videre.

Han aabnede Døren til Adyton, og med en i Ministerens Fraværelse fungerende Departementschefs Manerer satte han sig midt i en lille Sofa, lænede sig tilbage og slog Benene over Kors uden at opfordre Thomas til at sætte sig paa en Stol.

— Ser De, sagde Ørnstrup, idet han tændte

Digitized by Google

sig en Cigar uden at byde Thomas en, med Hensyn til Anmeldelserne af det kongelige Theaters Forestillinger maa vi foretage en lille Svingning, forstaar De.

Ørnstrup kunde se, at Thomas ikke forstod ham. Redaktionssekretæren vedblev da:

— Ja, jeg véd nok, at De er theoretisk Æsthetiker; men, vil De være Journalist, maa De have Øjnene med Dem paa alle Gebeter. Vi har hidtil angrebet den nuværende Theaterdirektion, fordi den er umaadelig slet.

— Det véd Gud den er, faldt Thomas ind; Repertoiret for sidste Sæson . . .

— Maa aldeles ikke nævnes eller kritiseres, forstaar De, faldt Ørnstrup ham brysk i Talen; for Fremtiden maa vi støtte den nuværende Direktion, men Omslaget maa ikke gjøres klodset; vi standse med Angrebene og lister efterhaanden lidt Anerkjendelse ind.

— Men, naar De mener, at Direktionen er slet . . .

— Ba, ba, ba, ba! Vil De behage at høre mig ud, Højstærede! Der er Tale om at faa Gehejmeraad Schillmann til at overtage Theaterchefsposten, hvis vi spænder den nuværende Direktion ud. *Sat sapienti!* Folk, der hører til den Side som den gamle Reaktionær og Helstatsmand maa ikke komme ind i den Slags Poster. Nu er den Sag afgjort med Theatret. Saa gaar vi over til Literaturen. (Under Udviklingen af det første Punkt om Theatret havde Ørnstrup holdt den

Digitized by Google

højre Pegefinger paa den venstre; nu flyttede han hin over paa Langfingeren paa den venstre Haand). Ser De, Literaturen er ikke meget værd for Øjeblikket; og vi har i Grunden heller ikke Tid til at have en Literatur. Vi maa bruge alle begavede Mennesker til Kampen for vor nationale Tilværelse og politiske Frihed. Vi maa foreløbig holde paa, at, hvad der kommer, er strængt ethisk, forstaar De, for det Ethiske erklærer jeg nu for . . . øh . . . for Tilværelsens Grundstrømning. Vi maa bestræbe os for at blive saa nordiske som muligt i vor Literatur. Indflydelsen fra Tyskland er stængt ude, og den maa vi blive ved at slaa Bom for. Den franske Literatur er letfærdig og umoralsk; den maa vi ikke tillade, at vor Literatur paavirkes af, men ellers skal vi rose Frankrig — det vil sige ikke De, men vi Politikere.

— Hvorfra tror De, at vor Literatur skal faa sine Impulser? spurgte Thomas.

Ørnstrup spidsede Læberne tryneagtigt frem og pustede en tæt Cigarrøgsky langt fra sig.

— Fra Sagaerne, sagde han.

— Dem kjender jeg næsten ikke, sagde Thomas.

— Saa maa De gjøre deres Bekjendtskab, sagde Ørnstrup rolig og sikkert, som om der var Tale om at gaa hen og lade sig præsentere for et Individ og hilse paa ham. Thomas udbrød:

— Men saa maatte jeg jo studere Oldnordisk og . . .

— Ba, ba, ba, ba, ingen Overdrivelser, min gode Herre! Vi har ikke Brug for lærd Vigtig-

Digitized by Google

hed; Journalistiken trænger til sund Sans og Troskab mod Nationalitetens og Frihedens Princip. De læser nogle Sagaer i Oversættelse . . . bi lidt . . . det er mine, der ligger der i Reolen.

Redaktionssekretæren gik hen og tog nogle smaa Oktavhefter, der vare ved at skilles ad, ned fra en Hylde, kastede dem hen ad Bordet til Thomas og sagde:

— Tag De dem med! Mere behøver De ikke for at faa et Begreb om hele Maneren i Sagaerne.

Saa flyttede han højre Pegefinger hen paa venstre Ringfinger og sagde:

— Saa tage vi fat paa Maleri og Billedhuggerkunsten. Vi støtte den nationale Retning; forstaar sig. Ingen udenlandske Hundekunster.

— Jeg troede ikke, at jeg skulde have noget med de bildende Kunster at gjøre, bemærkede Thomas. Jeg har ikke studeret deres Teknik.

— Man har sit højere æsthetiske Skjøn, svarede Ørnstrup; det er Udgangspunktet for Bedømmelsen, min gode Hr. Fris. Og man erhverver sig snart Færdighed i at se, om et Billede er malet med en bred eller en spids, en saftig eller en tør Pensel; man finder altid nogle Bemærkninger om Perspektiv og Forkortning . . . det Hele er en Routinesag. Men paa disse Gebeter med Maler- og Billedhuggerkunst maa De udbytte Deres Bekjendtskab med Etatsraad Plancks Hus. Planck skal stilles op som den nationale Kunsts Beskytter mod Etatsraad H. (det var den anden Kunstmæcenat, der sværmede for Italien). Han

Digitized by Google

gjør sig vigtig og bestiller Billeder hos Modpartiet; han skal have nogle Stiklerier af og til, hvis han ikke godvillig vil holde sig udelukkende til vor Side. De skal faa Planck til at kjøbe mange flere Billeder, end han gjør. Naa, og naar der er Spørgsmaal om at rejse et offentligt Monument, saa véd De jo nok, at der kun kan være Tale om én Billedhugger; jeg kan se paa Dem, at De forstaar mig. Lad den anden — De véd nok, hvem jeg mener — løbe til Tyskland og til Verdensudstillingerne med sine unationale og skabagtige Attraper; vi holder for enhver Pris paa vor Billedhugger.

Højre Pegefinger gled ned paa venstre Lillefinger.

— Saa har vi Musiken . . . Ja De kan vel spille og kjender Noder.

— Spille kan jeg slet ikke, og Noder læser jeg meget daarligt.

— Saa—aa? Det var dumt, sagde Ørnstrup ærgerlig. Hm, hm! For ser De, Musikens Terminologi og tekniske Udtryk er nu en Gang mere bestemte, og man kan let løbe sig en Staver i Livet, naar man ikke kjender det Stads. Hm—naa! De kan ikke spille en Melodi med højre Haand en Gang?

— Nej.

— Ja, saa maa jeg jo foreløbig besørge Musiken, til De faar lært Dem en vis Methode, sagde Ørnstrup.

Højre Pegefinger sprang nu over paa sin

Digitized by Google

venstre Kollega, som den havde begyndt sin Virksomhed med. Redaktionssekretæren rømmede sig og sagde:

— Saa gaar vi altsaa over til Videnskaben. Den tager vi under Et. Naar vi skal have længere Anmeldelser, gaar vi til Fagmænd, De skal blot levere korte Notitser om Skolebøger og saadanne almindelige Ting som f. Ex. Filosofi og Historie.

Det bankede sagte paa Døren. Et af de unge Mennesker fra det forreste Kontor stak Hovedet ind gjennem Døraabningen.

— Justitsraad Karlsen er her . . . og

— Naa, det er fra Indenrigsministeren . . . ja nu faar vi at se, hvad vi kan gjøre i den Havnesag, sagde Ørnstrup, knejsede og skød Maven frem. Lad ham komme ind! Saa maa De gaa Fris, Farvel! Nu har De jo forstaaet, hvad jeg har sagt.

Et rask Greb i den yderste Dør hørtes først, saa fulgte et høfligt: God Dag, god Dag. Har De et Øjeblik? . . .

Strax aabnedes Døren til Værelset, hvor Thomas og Redaktionssekretæren vare. Først traadte en lille, bukkende pæn Mand ind, derefter fulgte Redaktøren *en chef*. Han saâ noget tvær ud, da han mønstrede Værelset og sendte et tavst og mut Spørgsmaal til Ørnstrup. Denne besvarede det i et Tonefald, hvis Ydmyghed stod i skarp Modsætning til den olympiske Højhed, han havde udfoldet i sin hurtige fugleperspektiviske

Digitized by Google

Betragtning af saa mange aandelige Livsytringer for et Øjeblik siden:

— Det er Hr. Fris, vor nye . , .

— Naa. God Dag, Hr. Fris! sagde Redaktøren med en let, men ikke uhøflig Hilsen. Sæt Dem ned, Justitsraad Karlsen!

Ørnstrup og Thomas forlod Værelset; den første bidende sig i Overskjægget for at styrke sig til den overlegne Holdning, som han nu kun kunde anvende i det forreste Kontor.

Det var en stolt Aften for Thomas, den første Aften, han paa Bladets Redaktions Vegne sad paa en af første Parkets forreste Rækker i det kongelige Theater. Det kom kun an paa at indtage det til Situationens Alvor og Betydning svarende Væsen. Det maatte mindst af Alt røbe Noget, der lignede barnagtig Glæde. Han stræbte da at give den Maade, han satte sig paa sit Sæde og atter rejste sig for at kaste et hjemligt Blik om i Salen og om mulig opdage en Bekjendt, der kunde faa Øje paa ham i hans Herlighed, Præget af en mut Værdighed i Stil med den, han havde fundet hos Bladets Chef. Men saa randt Billedet af Ørnstrups intet mindre end behændige Kopi af hans Redaktør ham i Hu, en Kopi som Harlekins af Leander i «De Usynlige». Nu blev Thomas bange for at komme til at ligne Ørnstrup. Han maatte dog vist helst vise sig som den, han var: et ungt Menneske, der var glad og stolt over sin Stilling.

Han lod da Blikkene frit spille om blandt

Digitized by Google

Tilskuerne; han nikkede til dem, han kjendte, og, forsaavidt de saâ ham, bemærkede han, eller troede han i det mindste at bemærke, en beundrende Overraskelse over at se den fattige Student, «Digteren» Fris i første Parket. Men Guds Død! skulde Hun ikke være her iaften? Det var jo et nyt fransk Stykke, der gik; det første af de i snævrere Forstand moderne franske Lystspil, der opførtes paa vor Scene. Det havde gjort stor Opsigt i Paris, og Rygtet gik, at den æsthetiske Autoritet, som var Censor ved det kongelige Theater, havde erklæret det for den bedste Komedie, han længe havde læst. Det maatte jo Fru Planck vide fra Kulissekonversationen, af hvilken hendes «Madsanger», som han kaldtes af Misunderne over alle de gode Middage, der faldt i hans Lod, trolig bragte hende Referater. Fru Planck kunde ikke forsømme en saadan *première.*

Det havde hun heller ikke gjort. Da Thomas midt under det Nummer, Orkestret gav før Stykkets første Akt, mønstrede Logerne, blev han Fruen vâr paa første Række, men Hun var der ikke. I Skyggen af det anselige Etatsraadindevolumen frempippede Datteren, der saâ ud, som om hun frøs, tæt indhyllet i et hvidt Overstykke. I den lange Afstand, hvori Thomas saâ hende, syntes han, at hendes Træk flød rent ud; Alt: Moderens Anselighed, de levende eller mørke Farver i de andre Toiletter, der omgav hende, Logens mørkerøde Baggrund og blomsterbemalede Brystværn sammensvor sig om at gjøre denne

Digitized by Google

tynde hvide Kvindeskikkelse, hvis dunkle Haar ikke en Gang var prydet med en Blomst, saa ubetydelig, saa forsvindende som muligt. Nej, Henriette var der ikke.

Det gav ham Ro til at se Stykket, som morede ham i høj Grad, og som han følte ydede ham Stof nok til en interessant Artikel. Men Publikum var aabenbart usikkert. Det var første Gang, en Satire over Børsjobberi og Svindleri gik over den danske Scene. Stykket blev glimrende spillet, gik med Liv og Lyst; det tvang Latteren frem hvert Øjeblik, men Latteren turde ikke give sig hen. Det var noget helt Nyt. Mon det ikke egentlig var en «umoralsk» Komedie? Det maatte man vente at faa Oplysning om i det Blad, man ventede sit Orakelsvar fra. Indtil da suspenderede man sin Dom. Et tarveligt Bifald blandet med en svag Hyssen lød efter Tæppets sidste Fald. Thomas morede sig over Publikums Holdning; den kunde ogsaa give Anledning til en morsom Skildring.

Da han efter Forestillingen kom ud i Forsalen, saâ han Huset Plancks langskjødede og gamaschesmykte Tjener staa med Shawler og Kaaber paa Armen. Samtidig hilste et Par Bekjendte fra Studenterverdenen paa Thomas. Denne lod sig friste til en Lapsestreg for at imponere disse Bekjendte med sit Bekjendtskab til et saadant Herskab. Han nikkede til Tjeneren og spurgte flygtig henkastende:

Digitized by Google

— Frøken Birk er vel ikke syg, siden hun ikke er paa Komedie?

Tjeneren, der som Funktionær i en Finansmagts Hus vidste god Besked med dets Gjæsters Formuesomstændigheder og vurderede dem derefter, ligesom Tjenerne i adelige Familier kjende disse Huses Gjæsters Rang og Aner og behandle dem i Forhold dertil, svarede uden at se paa Thomas og uden at løfte paa sin guldtressede Hat:

— Ved'et værkelig ikke.

Og Tjeneren blev staaende stift plantet som en fyrstelig Drabant og saâ lige ud for sig i den drabelige Bevidsthed, at ikke ret meget i denne Forsal var et Blik fra Etatsraad Plancks Tjener værdigt.

Thomas's onde Samvittighed blev hans Straf. Han troede at se Smil trække op paa de to Studenters Ansigt. Den Selvkarakteristik, han havde givet sig i sine værste Øjeblikke: halv Gjøgler, halv Filister, var lige ved at tvinge sig frem. Heldigvis kom Fru Planck og Frøken Augusta fra en Sidedør ud i Forsalen, og Tjeneren fik travlt med at hjælpe dem Tøjet paa. Thomas hilste paa Fruen. Denne raabte med den højre Arm i Kaabeærmet:

— Aa, hvor det var mageløst, Fris, at jeg traf Dem! Jeg maa ganske nødvendig tale med Dem, Fris. De maa kjøre med hjem og drikke The. De maa.

Fruen tog med stor Fortrolighed hans Arm; hun næsten trak ham ud under Indkjørselsportalen og skød ham ind i Vognen, saa han ikke fik

Digitized by Google

Stunder til at sørge for, at Augusta kom ind før ham.

Tjeneren sagde til Kusken, da han steg op paa Bukken:

— Gud véd, hvad Fruen vil med den lille, sorte Fyr. Han bor paa Regensen; det er dog egentlig et Slags Studenterfattighus eller Ladegaard.

— Ne—j—j, svarede Kusken betænkelig og rystede paa Hovedet; derfra kommer dog de klogeste Hoveder, som sla'r sig op til Ministre og Profes're og alt saadant Noget. Saadan er Tiderne nu om Stunder. Det nytter inte at stritte imod. Stodenterne har møjet at sige.

Saasnart Thomas var kommen ind i Vognen, bøjede Fruen sig fra Forlængssædet over mod Baglængssædet, hvor Thomas havde Plads, tog et kraftigt Tag i hans Arm og sagde:

— Hvorfor kommer De aldrig til os af Dem selv? Hør, Fris, nu er De min med Hud og Haar. Theatret, ser De, det er mit Departement, som vor Ven Excellencen siger, og, naar vi to er enige, og De skriver i Bladet, hvad vi to har aftalt, saa maa vor egen Excellence give sig. Ser De, Deres Professorinde derude fra Skolen bryder sig nu ikke om Operaen, men jeg vil have Operaen mere frem, og jeg vil have, at Jochimsen skal synge «Vilhelm Tell». Det skriver De nok om ... det vil sige, en Gang ved Lejlighed; jeg mener ikke, at De saadan skal buse frem med det. Skjønt jeg er en Kvinde og et komplet Følelses-

Digitized by Google

menneske, har jeg levet nok mellem Ministre og Politikere til at blive et Stykke af en Diplomat.

Fruen snakkede videre med en saadan Iver og Hurtighed, at Thomas, der desuden paa Grund af Vognens Larm ikke hørte det Halve, ikke kunde faa indført den Bemærkning, at Musikanmeldelsen var Noget, han ikke turde paatage sig. Da de vare stegne ud af Vognen, tog Fruen fortrolig og kammeratlig hans Arm og sagde aldeles afgjørende:

— De drikker Theen hos os, hører De, Fris? Vi har meget at tales ved om Theatret. Vi skal have meget forandret der, vi to.

Arm i Arm gik de op ad Trappen, bag efter dem gik Augusta, Tjeneren atter bag ved hende.

Paa Bordet midt i Salonen brændte en Lampe, hvis Lys ikke var stærkt nok til at oplyse det store Værelse, Krogene laa helt i Mørke. Den unge Hr. Planck sad midt for Bordet i sort Selskabsfrakke, friseret, som om han kom lige fra Giese, og med Flipper saa stive som Fyrrebræder. Han læste i et Kollegiehefte, paa Bordet laa et Par opslaaede Bøger.

— Studerer Du her nede i Aften, Julius? spurgte hans Moder lidt forundret.

Julius rejste sig, lagde Haanden om Stoleryggen og svarede:

— Det er aldeles undtagelsesvis. Men, da min Forlovede var ene hjemme iaften, fandt jeg, det var min Pligt at holde hende med Selskab.

— Naa—aa, sagde Fruen. Er Henriette her nede?

Digitized by Google

— Hun sad før i Sofaen der, svarede den unge Hr. Planck og pegede bag ud over Skulderen.

Thomas øjnede nu en mørk Masse i den store, ved Dagslyset karmoisinrøde, men nu aldeles sorte Sofa, kun et Par hvide Pletter løsrev sig midt i det Sorte. Da Fruen skruede Lampen op, saâ han, at det var en Dame, der laa paa Sofaen, og at de hvide Pletter var Strømperne paa hendes med fine Saffianssko dækkede Fødder. I Pavsen, som opstod, hørtes ikke utydelig en Sovendes dybe Aandedrag.

— Men, godeste Henriette, ligger Du her og sover? sagde Fruen højt.

Langsomt rejste Skikkelsen sig; under hendes Bevægelse forlængedes de hvide Pletter, og over et Par fine Smalben røbede sig Begyndelsen til kraftig svungne Linier.

— Sov jeg? sagde hun langsomt og undertrykte en Gaben. Det kan jeg næppe tro. Julius har siddet her nede for at underholde mig. Det var hans Pligt, sagde han.

Da hun bemærkede Thomas, samlede hun i en Fart Kjolen om sine Ben, rejste sig helt op og gik frem i Lyset. Fruen og hun sendte hinanden et Par hurtige Øjekast, ladede med Gift og Galde. Der meldtes, at Theen var serveret i Spisestuen, og paa Fruens deltagende Spørgsmaal om Etatsraaden, svarede Tjeneren, at han havde drukket The ved sædvanlig Tid og var paa sit Værelse. Fruen førte Talen alene ved Bordet. Hun fordrede bestemt, at Thomas skulde i en Artikel kræve to

Digitized by Google

Operaopførelser hver Uge, betegnede ham de Sangere og Sangerinder, hvis Talent var tilsidesat af Direktionen, og for hvis Anvendelse der burde skabes en offentlig Mening. Excellencen kunde ogsaa af og til have godt af et lille Hib; for, hvor sød han end var, saa var han, rent ud sagt, forfærdelig doven; det var hun, Etatsraadinde Planck, ikke bange for at sige ham op i hans aabne Øjne, og det skumledes der ogsaa stadig over i Partiet. Ved denne sidste Ytring rømmede den unge Planck sig højt og afbrød Moderen midt i hendes strømmende Tale:

— Vil Moder tillade mig! Man bør aldrig kolportere Bysnak om en Mand, der beklæder en Post som den nævnte Mand.

— Ja, men kjære Julius, Hr. Fris er jo en af vore fortroligste Venner, sagde Fruen.

Julius trak paa Munden og sagde:

— Ethvert som helst Ord, som ytres i hvilke som helst Vidners Nærværelse, bør være nøje overvejet til alle Sider.

— Ogsaa, naar man taler om Religion og Poesi og Kunst? sagde Fru Planck.

— Ogsaa, naar man taler om Religion, Poesi og Kunst, gjentog Sønnen; men det taler jeg aldrig om; det forstaar jeg mig ikke paa.

Fruens Udseende tilkjendegav Modløshed.

— Hjælp mig dog, Fris! sagde hun smægtende og misfornøjet.

Henriette, som havde siddet tilbageslængt paa

Digitized by Google

sin Stol, lænede sig pludselig forover. Hendes hvide Hænder rykkede langt frem i Lampelyset.

— Jeg holder med Julius i det som i al Ting, sagde hun langsomt og alvorligt. Kom herhen og kys mig, Julius! tilføjede hun dovent og kjælent.

Hr. Julius Planck tørrede sig gjentagne Gange om Munden med Servietten, gik hen til sin Forlovede og berørte hendes Tinding med sine Læber, gjorde et lille Buk og vendte tilbage til sin Plads. Thomas betragtede Henriette, hvis Øjne spillede drilsk hen til ham. Augusta blev borte i sit hvide Shawl, som hun ikke havde taget af.

Thomas følte Fødselsveerne til en Hymne, helliget Poesien og Kunsten, og som skulde slaa et Slag mod Julius Planck, men han aborterede, fordi Henriette pludselig faldt ind med stor Livlighed midt under Fødselen:

— Jo, jeg holder med Julius. Digterne — det vil sige, de, der duer noget, burde sættes under Tiltale af . . . hvad kaldes saadan En . . . den offentlige Anklager.

— Hidtil er den Embedsmand bleven kaldt Generalfiskalen, sagde Julius.

— Bravo! Det er et udmærket højtideligt Ord; Tak for det, lille Julius, sagde Henriette. Alle de Digtere, som jeg i sin Tid har gidet læse, den Gang jeg ikke havde Andet at bestille, det var dem, som . . . ja . . . hvad skal jeg kalde det? . . . dem, som vendte op og ned paa hele den daglige Tummerum, saa Alt det, vi var vante til at

Digitized by Google

gaa og se op til og respektere og folde Hænderne for, laa . . . pladask . . . hulter til bulter.

— Sikke nogle Udtryk! mumlede Fruen og løftede Øjnene mod Loftet. Hvad siger Du om det, min kjære Julius?

— Det forstaar han sig ikke paa, det Skind, sagde Henriette og kyssede paa Fingeren til sin Kjæreste, inden han fik Tid til at udtale sin Dom. Men ikke sandt, Thomas Fris? Saadanne Ting, som . . . lad mig nu se . . . den Sang af Victor Hugo om Nero, der brænder Rom, eller Byrons «Korsar» og «Lara» — hans lange Digte har jeg ikke havt Taalmodighed til at læse — eller saadant Noget som Hauchs «Bajazet» og «Tiber», og Carl Baggers «Min Broders Levnet», . . . det sætter En i Humør, det giver En Lyst til at slaa til Alt det, som Spidsborgerne og Middelmaadighederne stiller op som ubrødelige Love, især det, der kaldes det Passende. Men hvor mange af os har Mod til det for Alvor? Og de faa Kvinder, som vover Springet, bliver de ikke latterligere og grimmere end de, der lystre pænt og artigt uden Knurren? Digterne burde dog ikke være dummere, end Folk er flest, de burde dog vide, at det langt, langt overvejende Flertal af Mennesker er, hvad de kalder Filistre; de gjør bare nogle enkelte af dem tossede i Hovedet, faar dem til at puste sig op, til de sprækker, eller til at vove et Spring og slaa Benene itu mod Barrièren ligesom kluntede Beriderheste.

— Naa, det bliver da altsaa kun de revolu-

Digitized by Google

tionært-trodsende Digtere, som De vil have general-fiskaliter tiltalte, Frøken, sagde Thomas. De blide, de bløde, Idyllikerne og Elegikerne — hvad mener De om dem?

— Mig kjeder de, og der burde være en Paragraf i Lovgivningen, der straffede dem, der kjedede deres Medmennesker — synes Du ikke, Julius?

Den unge Planck udstødte en Lyd som «Høh!» der baade kunde fortolkes som en Spire til en høflig Latter og som en fuldvoxen Mands Afvisning af et pjanket Spørgsmaal.

— Det er godt, at Fris har kjendt Dig fra Barn af, sagde Etatsraadinden, ellers maatte han da blive grovelig fornærmet over den Passiar.

— Hvorfor dog, sødeste Tante? spurgte Henriette og saâ dum ud.

— Hvorfor? hvorfor? Du angriber jo ligefrem Digtere som ham selv og Ahlgren, svarede Fruen.

— Digtere som ham selv? Om Forladelse, Thomas Fris... raabte Henriette leende.

Fruen afbrød hende:

— Det var vist mest passende, om Du udelod Fornavnet.

— Nej, det véd Gud, jeg ikke gjør, Tante. Det vilde bedrøve min gamle Legekammerat. Men, hvad jeg vilde sagt... De, Thomas Fris, har jo ikke ladet trykke andet end Smaating; jeg er overbevist om, at De gjemmer paa mægtige Ting i Deres Skuffe eller i Deres Bryst; og Ahlgren, som Tante talte om, har rigtignok skrevet Meget, alt-

Digitized by Google

for Meget . . . naa! Men lad os nu faa Noget af Dem! Syng ud, saa det runger og faar det til at ringe for Guldkalvsdyrkernes Øren! Sæt Sprængstof under det Hele, men risker saa selv at springe med i Luften og lad være at sikre Dem en passende Retrætelinie, som saa mange af Deres Kollegaer har gjort, der har begyndt som Barrikademænd og endt som . . . ja . . . enten som titulære Professorer eller som Drukkenbolte.

— Men, raser Du, Henriette? raabte Fruen. Julius, hvad siger Du?

— Julius holder med mig, faldt Henriette hurtig ind. Han forstaar godt, at det, jeg siger, ikke kan gjøres af vore nulevende Herrer Digtere. Fra Fødselen af har Nornen ridset dem Professormærket i Panden. Men hvad skal vi saa med dem? De sætter Fluer i Hovedet paa rolige Folk som min Forlovede og mig — det vil sige, de har gjort det; det gjør de ikke mere; Julius og jeg er for længe siden voxede fra saadant Noget. Ikke, min Ven?

Den Forlovede nikkede adspredt og træt; han havde ikke hørt efter mere end et Øjeblik og betragtede det Hele som noget Legeværk, han ikke forstod sig paa eller havde mindste Interesse for.

Det kogte og sydede i Thomas; han var rasende over ikke at kunne faa formet en glansfuld og kjæk Protest ud af Alt det, der rørte sig i ham. De Ord og Tanker, han kunde præstere i Øjeblikket, følte han strax vilde være doktrinære Trivialiteter. Han blev pint af Henriettes stift

Digitized by Google

stirrende, spottende Blikke, og endnu mere forvirredes han, da han mødte et underligt stort, angestfuldt forskende Øje fra den tavse, alvorlige Augusta. Fruen trak paa Skuldrene med Hovedet drejet hen mod Henriette, som man gjør ad fjollet, meningsløs Snak; Thomas fandt intet andet Redningsmiddel i denne Situation end at efterligne Fruens Gestus. Fruen smilede, nikkede kordialt til ham og sagde:

— Vi to forstaar hinanden, Fris. Saa husker De nok, hvad jeg sagde Dem om Operaen og Jochimsen.

Thebordet hævedes, Thomas bød Farvel, Fruen gav ham et ømt Afskedsøjekast, Henriette trykkede hans Haand kammeratligt og smaalo, Augusta hilste ceremonielt.

I Gangen brændte Lampen dunkelt, men et ganske lille Lyshul blinkede Thomas imøde lige over for. Det var aabenbart paa Døren til Etatsraadens Værelse, at det Lyshul sad. Døren aabnedes med Forsigtighed, og en Næse og et lille Stykke Ansigt pressede sig frem gjennem Sprækken.

— Er det Fris? hviskede Etatsraadens Stemme. Hør lidt, Hr. Fris! Pst... gaa sagte!

Døren blev aabnet helt, Etatsraaden vinkede ad Thomas og gjorde strax efter en tyssende Haandbevægelse.

— Hør... Fruentimmerne sagde ved Middagsbordet idag, hviskede han, at De var bleven ansat ved —bladet. Naa det er sandt? Hm!

— Ja, svarede Thomas.

Digitized by Google

Etatsraaden betragtede ham paa en saa pudserlig, mistænkelig-forskende Maade, at Thomas kom til at smile. Da Etatsraaden havde opfanget dette Smil, glattedes hans Træk ud, han gjorde blot en lille Mundgrimace og sagde:

— Ja, man maa skam passe paa, og . . . . ja . . . jeg har ikke Noget derimod. Enhver er først og fremmest Forretningsmand. Nu forstaar vi hinanden. Vi kan maaske ved Lejlighed gjøre hinanden en lille Tjeneste . . . i al Honnetetet, naturlig. Ikke en lille Toddy?

— Tak, jeg maa hjem og arbejde, Hr. Etatsraad! sagde Thomas.

— Naa ja, ja. Forretningen frem for Alt. Hm . . . God Nat, sov vel!

Se, se, se, sagde Etatsraaden, da Thomas var gaaet. Han er ikke saa tosset, den lille Fyr! Han havde en Ræv bag Øret forleden Aften, da vi snakkede om Bladene. Saadanne nogle Digtere og den Slags Tampe er s'gu ikke saa tossede, som de løber avet om til. Men det er godt. Han maa skaffe mig Noget ind i Bladet om Toldnedsættelsen paa raa Fyrrestammer. Det er meget godt, det samme, at han har boret sig ind ved det Blad. Men det er en lun lille Karl, man maa spille fint med ham. He, he! Se mig til den Fris!

Thomas nærede et Øjeblik det fantastiske Haab om en Gjentagelse af Scenen fra forleden Aften. Men Lampen brændte endnu i Gangen, og han hørte en fjærn Lyd af Stemmer inde fra Fa-

Digitized by Google

miliens Værelse. Var det Fruen, der skjændte? Det kunde nok lyde saaledes.

Med den for et dansk Sind ejendommelige Ro, som Katastrofen ikke bringer ret i Svingning før et Døgn eller saa, efter at den er indtraadt, satte Thomas sig til efter sin Hjemkomst med Flid og Omhu at udarbejde en stor Afhandling om det Stykke, han havde set paa Theatret. Han var «i Stemning», syntes han; ved Gjennemlæsningen fandt han Aand og Flugt i Stilen og Tanker, der ikke hidtil vare udtalte i Danmark, om Fremtidslystspillets Æmner og sandsynlige Opgave. Begrebet «Fremtidens Drama» havde i en halv Snes Aar pint de æsthetiske Profeter i Danmark. Thomas gav sit Besyv med til Profetierne og forudsagde, at det nye Drama i sin danske Form vilde optage det franskes ætsende sociale Satire, men med en dybere Baggrund af Idealitet og Romantik, af hvad vi Nordboer forstod ved Poesi; han mente, at Hostrup i «Mester og Lærling» havde antydet den Vej, vi skulde vandre ad. Endnu før han gik til Ro, gik han ned og lagde det konvoluterede, til Avisens Redaktion adresserede Brev i en Postkasse. Og saa imorgen Aften! Han hørte allerede sine nye, dristige Anskuelser debatterede i dannede Familiecirkler, paa de Kafeer, hvor det æsthetiserende Publikum samledes, og i Studenterforeningens Konversationsværelser. Henriette forlangte jo Trods; der var i denne Kritik ikke lidt, der trodsede de gjældende Meninger paa et vist aandeligt Omraade.

Digitized by Google

VII.

Op og ned.

Jo, han vilde, han maatte vinde hende, tvinge hende til sig, erobre hende! Han maatte give hendes tonløse Trods, hendes tørre Foragt sangsusende Vinger, livssaftigt Kredsløb. Ikke som i Barneaarene paa de gule Vinterdage ved Degneboligens Dagligstuevindue, paa de lysflimrende Sommerdage i Rugmarken paa Skovskrænten prøve at lulle hende ved Æventyr og molklingende Sange, som hun ikke havde Øre for. Nej; imod hende maatte Sangen vælte brede, fraadekogende Brændinger, mens skarpe Solskinsmasser som Knive skar gjennem kobber- og sodfarvede Skyer. Ha, ha, ha! Talemaader! Styltelyrik! Han, Degnesønnen, Butiksdrengen, den gale Friehlings, Kræmmersvend Frandsens og Smed Johansens Fostersøn, debuterende Piplyriker og Journalist, allernaadigst optaget i en rig Tømmerhandlers Hus, Regensianer og Studiosus magisterii, han vilde gjøre Spjæt i Højde med Lord Byron, Pair af England, Herre til et gothisk Fevdalslot, født Kammerat af Fyrster og Jarler, der kunde bo overalt i Evropa, hvorhen hans Luners vilde Kastevinde drev ham! Vanvid!

Havde dansk Digtning og Aandsliv havt nogen egentlig Tolk for Promethevstrodsen? Vor største Tænker bøjede sig jo ydmygt for det, Titanen gjorde Oprør imod. Og de faa Digtere, der havde havt Gnister af Titanflammen i sig, havde jo knækket deres Vinger mod Murens Mønning og

Digitized by Google

vare faldne ned: En i en Amtmandsbolig i en fjærn Provinsby, hvor han hensmægtede Aar i gispende Aandedrag, en Anden paa en Bondegaards-mødding, hvor han med indeklemt Forbitrelse haandterede Ole Sørensens Yndlingsvaaben, en Tredie i en øl- og brændevinsdunstende Kjælderhals, hvor han halv knust sloges med fortvivlede Deliriumssyner, en Fjerde var dalet ned i den spekulative Theologis ranglede kjødløse Arme.

Kun store, harmonisk sunde, livsglade Barnesjæle, fine og kølige Hoveder, ædle og uskyldige Vandrere gjennem Mælkevejens Stjernetaager, Nattergale, som kvidrede i sød, sanseeggende Rosenduft, vandt Sangbund i vort Folk og vort Land med den korte, fugtig-disede Sommer, mellem svævende og svulmende, evig konturskiftende Bøgekroner og hvide Taager, der kogende løftede sig fra Ellestubbenes Rødder i de lyse Nætter.

Og kunde dette Folk fordøje noget Stort, naar det en Gang voxede op iblandt det? Forfuskede det ikke det Store ved kritikløst at tilbede det og derefter udvande det i aandløs Efterligning? Var den officielt hyldede Plastik Andet end noget Saadant i Forhold til Thorvaldsen? Løftelsen fra 1848, hvoraf kun fjærne Dønninger vare naaede til hans afsides Barndomsegn, og som han kun mindedes lig en fjærn Drøm, hin Folkets sidste store Oplevelse, hvor var den? Man sad og tærede paa den, syntes han, man sang stadig de samme Viser om den, man slog sig til lang Ro efter den korte Anspændelse; Friheds- og Nationalitetsbegejstringen

Digitized by Google

stivnede i Dogmer, klemtes sammen i en akademisk fastslaaet Festpoesi.

Fyldt af disse Tanker sad han paa sit Skolekatheder og examinerede mekanisk-ubevidst Drengene i Analyse. Da han i Frikvarteret kom ned i Gaarden, foregik der en hel Forandring, da han saa sine Kollegaer og kom til at tale med dem. Han blev bange for de Tanker, han nys havde syslet med. Det var dog vist overspændt Tøjeri til Hobe. Hvor passede Sligt daarligt til disse optimistisk-nationale Skikkelser med deres Brandere og Tivolihumør! Stik Fingeren i Jorden og lugt, i hvad Land Du er! hviskede det inde i Degnen Fris's Søn. Fuldmægtigens Æsthetik var dog vist den ægte nationale, den eneste gjennemførlige. Dansk Poesi maatte hente sine Inspirationer fra Skovsøer og Moser, fra Skovkjær og Mølledamme, Aftenklokkeklangen burde være det staaende Akkompagnement til saadanne Digte, naar de bleve satte i Musik, og det glade Kjøbenhavn kunde jo præstere Brandere, Vitzer og smældende Rim til den moderne komiske Poesi.

Bittert stemt, aandelig forknyttet af Skolens uædle Atmosfære drev han hjem ad den solløse, graa, snavsede Eftermiddag. Hvor var Morgenens Erobrerstyrke? Da han kom hjem, sad Fuldmægtigen i Stuen akkurat som sædvanlig, taalmodig ventende med Cylinderhatten paa Hovedet, Overfrakkens Krave smøget op i Nakken, en tændt Pibe i Munden og læsende i en Bog.

— Den kjedsommelige Skikkelighed og Tro-

Digitized by Google

fasthed i egen Person, sagde Thomas ved sig selv. For længe siden var han træt af sin ældre Ven og Beundrer.

Fuldmægtigen vendte sig blidt smilende mod den Indtrædende, truede ad ham med sin lange, signetringbesatte Pegefinger og sagde med sin Klarinetstemme:

— Du er virkelig en usædvanlig rar Fyr. Dine Venner søger Dig i dit Hjem, venter at træffe Dig i Foreningen ... nej! Den unge Digter er usynlig.

Med en pigeagtig Skjælmskhed satte han Hovedet og Øjnene lidt paa Sned og nynnede:

Thi jeg, jeg forstaar mig paa Rugen og Byggen,
og hun, hun forstaar sig paa Kjælder og Kjøkken.

Thomas var gaaet hen til en Reol for at tage en Bog ud af den; han drejede Hovedet over Skuldrene og maalte Vennen. Denne holdt bestandig Hoved og Øjne i samme skraa Linie.

— Det er Skade, at Du ikke har villet være Theolog, Lille! Saa kunde Du blive Kapellan hos Faderen, og saa var det Hele jo sat i Gang.

— Hvad for noget Sludder? fôr Thomas op. Fuldmægtigen rørte sig ikke fra sin Stilling, forandrede ikke en Mine og vedblev:

— Foragter Du endnu den idylliske Tone i vor Digtekunst og Pigerne fra Præstegaardene som den Gang, vi sidst talte om de Sager? Hvad, Lille? Du behøver ikke at se saa fremmed og storsnudet ud. Frøken H. B. er en altfor bekjendt

Digitized by Google

Skjønhed i de kjøbenhavnske Selskabskredse til, at man ikke skulde vide, at hun er hjertenskjed af sin Forlovelse med Fætteren og blot venter paa en Anledning til at slaa op. Der er blevet talt meget om det i Foreningen i den sidste Tid, i vor egen Kreds, som har tilgivet Dig, at Du nu rent har svigtet den, og . . . .

— Kjøbenhavn er dog en Ravnekrog, udbrød Thomas. Jeg forsikrer Dig, der er ikke et Ord om det Hele.

— Nej, naturligvis, naturligvis! Ha, ha! Fra Etatsraad Plancks Hus refereres der lige saa omhyggeligt som fra Hoffet, Lille.

Pong-pongtuli, pongtuli. Känd!
Jag säger ej mera!

Naa, Du skulde dog skrive et Præstegaardsdigt.

Thomas blev vred og trodsede sig op til paradoxal Modstand mod de Tanker, der nylig vare gaaede igjennem ham. Han sagde:

— Jeg giver hele den lune og hyggelige Poesi Døden og Djævelen. Vi luller os og vort Folk i Søvn ved kjælne Vuggeviser. Vi stænger os ude fra vort Aarhundredes banebrydende Tanker. Der er mere Poesi i fem Linier af Balzac end i et helt dansk Epos. En Digtning, der ingen Storhed har, duer ikke. Naa — hvad Stort har vi ogsaa at synge om i vort hyggelige Spidsborgerliv herhjemme, som Lidenskaben er banlyst fra.

Thomas vilde ønske, at Henriette havde hørt ham, thi det var hende, der inspirerede ham i

Digitized by Google

dette Øjeblik. Han havde rent glemt Fuldmægtigen og kom først til Bevidsthed om hans Nærværelse ved den Dødsstilhed, som herskede i Værelset efter hans egne sidste højt og hæftig udtalte Ord. Han bemærkede nu, at hans Ven var bleven bleg, og at hans Læber dirrede.

— Hvad skader Dig? spurgte han.

Fuldmægtigen klemte sine Fingre sammen og arbejdede svært for at faa Ordene frem i en nogenlunde behersket Tone:

— Thomas Fris, sagde han; der er Ting, som hele mit Indre oprøres ved, og, vil Du være min Ven .... saa ....

Thomas saâ hans Ansigtsmusklér fortrække sig, som om han kæmpede med Graaden. Det lykkedes ham efter en kort Pavse at fortsætte:

— Du talte i dette Øjeblik som ... som ... som en Schleswigholsteiner, der forhaaner vor Nation.

— Er Du gal? sagde Thomas. Jeg sagde, at jeg savnede Storhed i vor Digtekunst og i vort Liv ....

— Og Du er dansk Student! Du skriver i vort mest nationale Blad! Og Du siger, at vort Liv, vort Studenterliv ikke har noget Stort i sig! raabte Fuldmægtigen; hans Stemme var ved at slaa over.

— Hvad er det da for noget Stort, Du taler om, Kjære?

Fuldmægtigen traadte højtidelig et Par Skridt tilbage som en Theaterhelt, der skal til at ud-

Digitized by Google

slynge den knusende Replik, alt idet han løftede Haanden og trak sine næsten usynlige Øjenbryn sammen:

— Det er Skandinavismen! raabte han saa højt, at det skingrede i Stuen.

Thomas tvang sig til at lade være at le. Hvorfor kom Latteren op i ham? I dette Øjeblik hvislede en Satire igjennem ham mod en Hob fulde, punchbegejstrede nordiske Studenter, over Folkeledere som Redaktionssekretær Ørnstrup, over sin Skolebestyrer, en af Hovedstadens ivrigste Skandinaver. Haan og Bitterhed svævede ham om Læberne, men han tav. Fuldmægtigen troede aabenbart, at hans Forsøg i det Imponerende havde gjort sin Virkning, thi han «traadte af» som en Soldat og satte sig strax efter paa en Stol med en blid fornærmet Mine. Der blev atter en lang Tavshed. Fuldmægtigen brød den, efter at han under den havde samlet hele sit Herredømme over sig selv og gjenvundet sin bløde Klarinetstemme.

— Digtere er jo tilbøjelige til at sige Paradoxer, sagde han. Naar de blot gaar ud over mig, saa gjør det ikke Noget, Lille; men lad ikke din Redaktør høre saadant Noget, for han er kort for Hovedet, som Du maaske har lagt Mærke til. Jeg holder meget af Satire, naar den er godmodig, men Bespottelse af det Hellige gjør mig altid frygtelig rasende. Og for mig er næst Religionen Danskheden, den slesvigske Sag og Skandinavismen det Helligste. Din Fejl er, lille Fris... ja, jeg tror, jeg har slaaet paa det en Gang før...

Digitized by Google

Men, Lille, Du ser ikke glad ud! Hm! den Forlovelse, hvad? Eller er det endnu værre? Elsker Du ulykkelig? Naa, ja, ja, tilføjede han, da Thomas gjorde en utaalmodig Mine; jeg vil lade Dig være alene.

Han bandt et stort Silketørklæde langsomt om sin Hals og trak nølende Handskerne paa. Der var Noget, han vilde sige og ikke vidste, om han turde komme frem med. Da han havde aabnet Døren ud til det inderste Værelse, blev han staaende paa Tærskelen. Ordet maatte siges, og med halv bortvendt Ansigt og nedslagne Øjne udsagde han det med en stille, bly Inderlighed:

— Prøv paa at bede til Gud iaften, Thomas Fris! Dermed røg han hastig og lydløst ud af Døren.

Fuldmægtigens Ord gjenlød med langlig, dump Susen for Thomas's Øren.

Bede til Gud! Havde han nogensinde gjort det? Han mindedes det ikke. I alt Fald ikke siden sin Konfirmations- eller Altergangsdag. Hans Faders og Pastor Birks Religionsundervisning var regnet af som løst paaklinet Kalkpuds af en Mur. Fra den friehlingske Episode havde han suget en trodsende, hedensk Stemning ind; den laa overdækket af meget Andet, men havde dog af og til givet sig Luft i Øjeblikke, hvor han havde følt det rive og slide i sit Sind. Fra Religionsundervisningen i den lærde Skole stod følgende for ham som det mest betegnende Træk. Vedkommende Adjunkt, en høj, lemmefør Mand, uddelte

Digitized by Google

en Gang nogle forfærdelige Lussinger til en af Thomas's Klassekammerater, adelig Arving til et Stamgods, fordi denne, der havde til Opgave at opramse Leddene i «Saliggjørelsens Orden», havde nævnet Helliggjørelsen førend Retfærdiggjørelsen. I Takt med Lussingerne lød de vrede Ord: Jeg skal, min S'æl, lære Din lange Stamherre! Er Du Katholik? Hvad? Du understaar Dig i at sætte *sanctificatio* foran *justificatio!*

Ej heller mindedes han, at nogensinde religiøse Spørgsmaal vare blevne drøftede i de Studenterkredse, han havde færdedes i. En af de hyppig opdukkende Stemninger var en let overseende Ironi over for «Theologerne», som man var tilbøjelig til at anse for lidt bornerte eller hyklerske. Docenten i Filosofi, som var den akademiske Lærer, der mest havde tiltalt Thomas, havde bekæmpet og latterliggjort Theologiens Fordring paa at blive kaldt Videnskab. De intelligente og frisindede Presseorganer forholdt sig tavse eller paa en lignende Maade som Thomas's Bekjendte fra Studenterlivet lige over for religiøse og kirkelige Rørelser. Thomas havde lagt til Grundlag for sine theoretiske Studier til Magisterkonferencen Venstrehegelianerens og Pantheisten Fr. Theodor Vischers store Æsthetik; hans senere Læsning, hvori først Goethe, senere nyfransk Literatur havde spillet Hovedrollen, bibragte ham det almindelige Indtryk, at det dannede Evropa forlængst var ude over Supranaturalismen. Men, da han aldrig paa sin Vej i Tanken og i Livet var bleven hindret

Digitized by Google

eller hemmet af religiøs Ufordragelighed, havde han som de fleste af hans jævnaldrende Medstuderende aldrig gjort sig sin Stilling til Gudsproblemet klar.

Nu følte han for første Gang en religiøs Overbevisning tale med en Sikkerhed, som Tonens Blyhed og Dæmpethed gav et eget Relief, og som fik Vægt og Myndighed i en saa grundbrav, for al Svig fremmed Mands Mund.

Ja, han trængte til Trøst, til Noget, hvortil han kunde hælde sit Hoved. Denne Uro i Sindet, denne evindelige Stemningernes Bølgegang, der var Efterveer af Sejersrusen fra hint hemmelighedsfulde Møde i det mørke Forværelse, var ikke Lykke. Snart løftet op i et grænseløst Hovmod, snart udhulet af Tvivl om Evne til at vinde i Kampen og om sit Kald i Livet, følte han sit Livsmaal forflygtiges for sine Øjne. I Stedet for at se det som et klart brændende Lys, hvorefter han vandrede støt og troende, blev det enten helt borte for ham i Mulm eller bredte sig ud i en stjerneformet Lystaage som Lygteflammer i en fugtig Nat, hvis Omrids fortonede og svømmede ud i Taagemassen. Tærende Selvironi, Vantro over for sine Idealer, snart Don Quixote, snart Sancho Pansa!

Ja, Noget at hælde sit Hoved til! Et Frelserbryst som det, Johannes hvilede ved!

Mørket var faldet paa, og Lyset kom brutalt, klodset drivende ind fra en Gaslygte. Thomas slog Skodderne til; det Lys var ham ækelt, profant. Det forstyrrede det Fantasibillede, som Mindet om

Digitized by Google

et stort Kobberstik efter Lionardo da Vincis Nadvere fra Santa Maria della Grazia i Milano, som hang i et af det Planckske Hus's Kabinetter, havde kaldt til Live i ham: Johannes, til hvem Petrus spørgende henvender sig som til den, der har hvilet ved Kristi Bryst og nærmest maa kunne sige det trøstende og klarende Ord under hin angestfulde, sidste Nadver.

Nu sad Thomas der i det ravnsorte Mørke med Hænderne foldede over Knæet. Fuldmægtigens Ord: Prøv paa at bede til Gud iaften, Thomas Fris! svævede rundt i det mørke Rum, manende og lokkende med et ubestemt Løfte om dulmende Trøst, om lindrende Ro.

Men, som han intet Lys saâ i Rummet omkring sig, vilde ej heller noget Lys komme op i hans Sjæl, der kunde vise ham, om han der bar et Billede af den, han skulde bede til.

Hvad, hvem skal jeg bede til? Hvorhen skal jeg stile min Bøn? Hvad véd jeg om Gud? Intet. Hvad jeg har lært om ham, forvirrer og fordunkler ethvert Billede af en Gud. Araberen har dog Kaabas sorte Sten at se eller tænke paa, naar han beder, Beduinen ser Stjernen Kanope gyde sit blaalige Skjær hen over Ørkenen; de kan se deres Gud; men jeg, det 19de Aarhundredes Menneske, jeg har en Gud, som karakteriseres ved et Dusin Egenskaber, der i Stedet for at samle Forestillingen til en Enhed sprænger den ud til alle Sider.

Den Gud, jeg skal bede til, maa have andre Præster end dem, jeg har kjendt. Hans Præster

Digitized by Google

maatte være de ypperste Aander, Sokrates, Platon, Kristus, Dante, Shakespeare, Kant, Spinoza, Goethe, Byron.

Tænkerne kalde Gud det Absolute, det Uendelige eller Sligt. Giver det mig nogen Forestilling mere end Mathematikens liggende Ottetal? Kan jeg sende en Bøn ud i Rummet til det Absolute og bede det om at sætte Fart i mine Evners Udvikling og inspirere mig store Tanker? Kan jeg bede det Uendelige om at bøje hendes Sind til Kjærlighed imod mig?

Jeg maa altsaa have en personlig Gud, der har Øje for min Trang, Øre for mine Sukke. En personlig Gud. Ja, vi selv gjør ham vel sagtens personlig for at skabe ham i Lighed med os. En Gud med Øjne og Øren, Synsnerver og Hørenerver som Ledere fra Omgivelserne til Hjernen! Jeg har læst i Skolen et af Montesquieus «Lettres persanes», hvori følgende Passus forekom: *Si les triangles faisaient un dieu, ils lui donneraient trois côtés.*

Er der en Gud, kjender jeg ham aldeles ikke, véd ikke det mindste om ham. Hvorledes skal jeg bede til et saadant Væsen? Har han direkte Del i hendes og i min Tilblivelse, vilde det jo være latterligt at bede ham om at gjøre mig og hende til Andre end dem, han en Gang har dannet; det vilde jo være at bebrejde ham, at han har gjort et Fuskerværk.

I Fart jog den ene Tanke den anden gjennem Thomas's Hjerne i afbrudte, uudformede Tanke-

Digitized by Google

embryoner. Begrebet «Gud» var baade i hans lavere og højere Religionsundervisning traadt fladt og trivielt; Barndomsindtryk fjærnede ham fra Kirken og skræmmede ham fra Bibelen. Filosofien havde han kun en andenhaands-dilettantmæssig Kundskab til; Barnetro havde han vel egentlig aldrig havt. Han blev helt forskrækket, da Ordet «Atheist» dukkede op for ham; han vilde dog ikke være Atheist. Han troede jo dog paa Aanden, paa det Evige.

Ja, hvad var Aanden? Hvad var det Evige? Havde det hidtil været Andet for ham end Talemaader, end Lyd?

Tvivlens sviende Stormvind hvinede gjennem hans Sjæl. Han maatte krybe i Ly for den; han kunde ikke udholde den. Just nu gik Døren op, og ind traadte hans Kontubernal og strøg en Svovlstik af for at tænde Lampen. Spørgsmaalet, der sad i hans forundrede Blik, da han saa Thomas sidde alene, blev paa Øjeblikket besvaret med et:

— Jeg gaar strax.

Thomas gik op i «Foreningen», han vilde se Lys, have Selskab, søge Samtale, adspredes.

Han stødte næsten mod et Bud, der gik med nogle Aviser i sin Taske. Guds Død! Muligvis var hans Artikel i Bladet iaften! Han havde ikke maattet skrive under Navn, men han havde gjort Sit for at udbrede i saa vide Kredse som muligt, at han var bleven Hovedkritiker ved det ansete Organ. Haabet om at finde sig paa Tryk gav ham Vindstille i Sindet. Bitterheden mod Samfundet

Digitized by Google

forsødedes; Fejlene, han nys havde fundet i de Kredse og hos de Mænd, der ansaas for Landets Bedste, skrumpede ind; i en Slags improviseret Theodice vejede han deres Lyder mod deres Dyder; Dydernes Vægtskaal sank dybt ned, og han gik op ad Kjøbmagergade og over Højbroplads med salig Candides Tro paa, at han dog levede i den bedst mulige Verden. Han nød forud de Bifaldssmil, hvormed Vennerne vilde hilse hans nye literære Bedrift. Ja, men han selv maatte dog først se den paa Tryk, glæde sig over den uforstyrret og alene. Han gik ind paa en Kafé og bestilte den paagjældende Avis. Den blev læst af en Gjæst. Han slugte Indehaveren af den med Øjnene. Han kunde have slaaet den grundige Læser ihjel, da denne, efter at have læst tredie Side ned, bøjede Avisen om og begyndte paa første Sides første Spalte. Gud véd, hvad saadant et Asen, der bruger en Tid til at komme en Spalte igjennem, som om han stavede hvert Ord, vilde læse et saadant intelligent Blad for? Ja, det varede syv Lange og syv Brede, inden han atter vendte Bladet. Saa klemte han løs paa Avertissementerne. Saa gik han atter fra fjerde til første Side; men, da han saâ Overskriften over Feuilletonartiklen, trak han paa Skulderen som ad Noget, der ikke kom ham ved. Thomas greb Bladet som en Ørkenvandrer et Bæger Vand og glemte at foragte den, der foragtede hans Feuilleton. Hans Hjerte slog helt op i Halsen paa ham, da han læste med fede Typer:

Digitized by Google

Det kongelige Theater og saa underneden Stykkets Titel med spærret Skrift.

Men næppe var han kommen midt i den første Feuilletonspalte, før et Skrig, som han kun halvt fik kvalt, undslap ham.

— Bestilte Herren Noget? spurgte Opvarteren og gjorde en springende Tilnærmelse; Thomas maatte i en Fart afvise ham.

Hans Artikel var fuldstændig skrevet om. Hans Ros over den kjække Satire, de kraftig-komiske Karakteromrids var bleven til en Misbilligelse af, at Poesien gav sig i Kast med saa uhyggelige Virkelighedsfænomener som Børsspillet, der heldigvis ikke kjendtes i vort Samfund; den var omgjort til en Anke mod Forfatterens irriterede Bitterhed, der var uforenelig med den ægte Komik; hans Raad til vor nationale Scene at forsyne sig med Stof fra den nyere franske Skuespildigtning, som ganske anderledes alvorlig og dybt greb sine Skikkelser fra det virkelige Samfund end den fortærskede Scribe, var gjort lige til det Modsatte: en Advarsel om at besmitte vor Literatur ved Skildringen af lastefulde Sæder og fordærvede Samfundstilstande. Hos os, vedblev den omredigerede Artikel, fandtes det moralske Tyngdepunkt netop i den højere Middelstand, som havde skabt vor unge Frihed, og hvis respektable Liv og faste Moralitet var Borgen for dens Bevarelse; vi forstod egentlig slet ikke saadanne Personligheder, som dette Skuespil fremførte for os. Saa kom der nogle Betragtninger om Mangel paa dybere ethisk og

Digitized by Google

lyrisk Baggrund, paa ideale Figurer, fra hvilke Lyset kunde strømme ud i det mørke Billede; i de sidste Bemærkninger gjenkjendte Thomas tydelig ørnstrupske Aandrigheder. Et stilløst Sammensurium, usammenhængende, fuldt af vrøvlevorn Vigtighed! Thomas var nærved at græde over denne Artikel, som han baade fandt slet, og som udtrykte omtrent det Modsatte af hans Mening. Endnu den Dag imorgen maatte han nedlægge en energisk, kraftig Protest hos Hovedredaktøren. Næste Morgen havde han ikke sovet det mindste af sin Forbitrelse bort. Inden han gik paa Skolen, skulde Protesten udtales i flunkende, storstilet Form.

Knejsende gik han langs Gaden, kun tænkende paa, hvad han selv vilde gjøre. Da faldt Spørgsmaalet ham ind om, hvorledes Redaktøren vilde te sig. Og nu forestillede han sig denne midaldrende, kraftige Mand med det selvsikre Væsen og den but afvisende Maade at tale paa, og Billedet af ham traadte frem paa hele sin Baggrund af Berømmelse, Anseelse og Magt. Umærkeligt bøjedes Hovedet, og Hjertet sank paa Thomas Fris. Han søgte at stemme Forbitrelsens Damp op under samme Hoved og Hjerte; han tænkte sig Henriette Birk som Tilskuer ved den kulturhistoriske Scene, der skulde foregaa mellem ham og den berømte Journalist og Folketaler, men han var ikke naiv troende til længe at stænge til for den sædvanlige Selvironi, den han atter og atter havde

Digitized by Google

forbandet som en spidsborgerlig, prosaisk Fædrenearv.

Han saâ en Skikkelse, han kjendte, komme imod ham. Under andre Omstændigheder vilde han have undgaaet Mødet; nu søgte han det, besat som han var af en altopfyldende Tanke. Skikkelsen var Kolberg, der kom spaserende med en ældre, soigneret Gentlemans Holdning og Gang. En velhavende Uafhængigheds Duft ombølgede ham. Thomas nærede ikke mere den sky Frygt for ham, som siden hin Aften altid kom op i ham, naar han mindedes ham; der laa nu et Bjerg mellem hans Barndom og Nutiden; hans Moder var traadt tilbage i hans Livs Sagnhistories Dæmring. Han sagde højt: God Dag, Hr. Kolberg! da han mærkede, at den halvgamle Kandidats Nærsynethed hindrede ham i at kjende ham.

Kolberg standsede, orienterede sig et Øjeblik, studsede, men fik strax sit vindende Smil igjen, strakte Haanden ud og raabte:

— Nej... De har jo faaet Knevelsbart! Ja, det er sandt, det er jo nu reglementeret for Lyrikere. Hvordan lever De? Brillant naturligvis i emsig Færd bag Literaturens og Politikens Kulisser. Jeg har lige læst en Theaterkritik af Dem. Hm! oprigtig talt....

— Er det infamt Vaas fra Ende til anden, fortsatte Thomas.

— Aa—aa—aa, begyndte Kolberg....

— Jo det er det, fôr Thomas hidsig op.

Digitized by Google

— Om Forladelse! naar De selv siger det, tør jeg jo ikke bestemt modsige Dem.

— Men jeg har slet ikke skrevet det dumme Tøjeri.

— O, ho! nu er Deres Kritik mig ikke længere en psykologisk Gaade, lo Kolberg. Men De har Noget paa Hjerte, der brænder Dem paa Tungen. Skal vi gaa ind paa den Kafé der?

Thomas saâ paa sit Uhr, at der var god Tid baade at tale med sin fordums Husfælle og Velynder og at nedlægge sin Protest paa Redaktionskontoret, inden han skulde i Skolen. Han turde ikke bekjende for sig selv, at han var glad over at faa den kulturhistoriske Katastrofe opsat en halv Times Tid eller saa.

Saasnart de havde taget Plads, betroede Thomas Kolberg, hvorledes det var gaaet til med den Artikel, og at han netop forberedte en Protest, der skulde have Næb og Kløer. Kolberg lo og sagde:

— Hør, nu skal jeg sige Dem Noget! Jeg raadede Dem i sin Tid til at undgaa alt Maskepi med det store Ærtehalmsknippe, for, er man én Gang kommen ind i det, er det Pokkers svært at komme ud af det. Jeg bad Dem arbejde tendensløst paa Deres kunstneriske Uddannelse, fordi jeg syntes, at jeg kunde læse Poeten ud af Øjnene paa Dem. Men De har *villet* være med i Ærtehalmsbunken. De har skrevet ret nette Vers for de Tendenser, der har Kurs paa den politiske Børs. Men det nytter ikke at disputere om det . . . jeg vil blot sige Dem, at *jeg* tror, aldrig De bliver

Digitized by Google

Digter, naar De bliver ved paa den Maade. Nu føler De Deres Forfængelighed krænket, og med Rette. Saa vil De gaa op og gjøre Skandale og trumfe i Bordet for Hans Majestæt Redaktøren. Hvad vil Følgen blive? At han gjør, hvad alle Majestæter vilde gjøre i hans Sted: han ringer og lader en Overordnet eller Menig af sin Garde besørge Dem ned ad Trappen som et galt Menneske. Saa har De oven i Kjøbet det mægtigste Blad paa Nakken, naar De vil udgive Noget. Føler De ikke en ideal Kamplyst og aandelig Styrke til at rive Dem komplet, radikalt ud fra Knippet og til at tage fat paa dets Spredning, saa raader jeg Dem fra at give Horatius Cocles eller rettere Jacob Thybo, der ved Brabants Belejring stod alene paa Muren og sloges med den hele Garnison. Vil De handle verdensklogt, saa træk Dem lidt efter lidt med List og Lempe ud af Ærtehalmen, arbejd frem, hvad der er i Dem, tag en ren kunstnerisk Opgave for Dem, der ikke har noget med Tidens Tendenser at gjøre, et Stof, som Fjærnhed i Tid og Rum kaster sin ideale Glorie over, følg vore gamle Digteres Spor, studer Heibergs æsthetiske Afhandlinger!

— Dem har jeg læst.

— Saa læs dem igjen og tag efter, hvad De læser! Træk Dem tilbage i Deres Hule ligesom jeg! og, naar De gaar ud, saa gjør ogsaa ligesom jeg: vær saa nærsynet, at De ingen Mennesker kjender, men smag paa den lune Foraarsluft som paa Ambrosia, drik Solvarmen som Nektar, gyng

Digitized by Google

rhythmisk med Bølgerne, tag Del i Spurvenes Tagfatleg, forelsk Dem for et Kvarterstid i en rank Kvindetaille, der gaar foran Dem paa Fortovet, glem den igjen for et fint formet Ben, der i det næste Kvarter toner frem fra en ny Forbigaaende, men gjør ingen Dumheder! Gaar man Realiteten ind paa Livet, skaber man sig Ubehageligheder og forstyrrer den Illusionens Verden, hvor Poesien ene trives.

— Ja det, de Fleste her i Danmark kalder Poesi. Men det skal vi maaske ud over.

— Pyh! sagde Kolberg og pustede Røg ud gjennem sin stærkt tilspidsede Mund. Bliv nu ikke affektert! Jeg har jo i min Søgen efter unge Digteræmner truffet paa nogle, der vilde være sublime Organer for den store Verdenssmerte og mente at kunne faa en Lord Byron presset ind i en sjællandsk Hasselnøddeskal, sejle sjælelig i den over Ladegaardsaaen og besynge Oceanets og Hjertets samtidig fraadende Krampevridninger ... Nej, som vi Danske nu en Gang er, maa Poesien her ligesom i Provence i gamle Dage vedblive at være *una gaya ciencia*.

— Ho! udbrød Thomas med kaad Skadefryd, det Samme paastod en af Deres ivrigste Modstandere i Politik for nogle Dage siden, det var Fuldmægtig K. Det er dog vist Humbug med hele Striden mellem det gamle og det unge Danmark. De enes dog i, «at der er skjønnest i Danmark», og at Skjelskør er et af Kulturens Midtpunkter.

Det gjorde ondt i Thomas, da han sagde

Digitized by Google

dette; men Noget drev ham, der var stærkere end hans Villie. Kolberg betragtede ham opmærksomt gjennem Brillerne, afbrød Samtalens Traad og sagde:

— De har det ikke godt, Fris! Der er Træk om Deres Mund og Udtryk i Deres Øjne, der fortæller om Lidelser. Undskyld . . . jeg er ikke og vil ikke være Deres Skriftefader, duer ikke til det, har ikke Raad til at hjælpe Dem med Penge, hvis de kan klare det . . . (Thomas rystede paa Hovedet) . . . naa, arbejd kun Deres Sorg igjennem, fordyb Dem kun i Dem, bese den fra alle Sider, det er den bedste Maade til efterhaanden at løfte den op fra den; og, er det først sket, saa gjør som Goethe!

— Nej, nej, raabte Thomas; det ligger ikke for mig. Hellere som Musset skildre den med en Ærlighed, saa man ser det levende Kjøds Muskler og Fibre dirre.

— Det er nok nyfransk Æsthetik, sagde Kolberg og slog Krøller paa Næsen; den kjender jeg kun paa anden Haand, men jeg har ikke stor Fidus til den. Og ham, De nævnte, Musset, er da i det Højeste en genial Flab.

— Ja saa! sagde Thomas. De lader til at kjende ham godt.

— Nej . . . Jeg har læst noget forstyrret Tøj, der hedder *Contes d'Espagne* . . . puh! svarede Kolberg med en Grimace, som tog han Medicin.

— Men hvad siger De om: *L'Andalouse*?

Digitized by Google

— Kjender den ikke. Kan De den udenad, saa citer den, men langsomt!

Som en Stridshingst under Trompetklangen løftede Thomas Brystet og fremsagde det bekjendte Digt. De vare heldigvis ene i Stuen, og Thomas blev kun begloet og i Smug begrint af et Par Opvartere ved Buffeten i Sideværelset. Kolberg lyttede opmærksomt, men sad ubevægelig under de to første Strofer:

Avez-vous vu, dans Barcelone,
Une Andalouse au sein bruni?
Pâle comme un beau soir d'automne?
C'est ma maîtresse, ma lionne!
La marquesa d'Amaëgui.

J'ai fait bien des chansons pour elle,
Je me suis battu bien souvent,
Bien souvent j'ai fait sentinelle,
Pour voir le coin de sa prunelle,
Quand son rideau tremblait au vent.

Efter den tredie:

Elle est à moi, moi seul au monde.
Ses grands sourcils noirs sont à moi,
Son corps souple et sa jambe ronde,
Sa chevelure qui l'inonde,
Plus longue qu'un manteau de roi!

hviskede han: Det er s'gu brillant. Thomas fortsatte nu under stadige Bravi fra Kolberg. Hans Haand famlede ud i Luften, som han vilde gribe Andalusierindens flagrende Mantille; hans Øjne stirrede som efter hendes brune Barm, hans Mund

Digitized by Google

bevægede sig som til Kys, han lyttede som efter Knagen af hendes Atlaskes Livstykke, han gjorde et lille Spring, da Kommandoen til Pagen lød om at ile afsted for at stille sig paa Lur.

C'est à moi, son beau col qui penche
Quand elle dort dans son boudoir,
Et sa basquina sur sa hanche,
Son bras dans sa mitaine blanche,
Son pied dans son brodequin noir!

Vrai Dieu! lorsque son œil petille
Sous la frange de ses réseaux,
Rien que pour toucher sa mantille,
De par tous les saints de Castille,
On se ferait rompre les os!

Qu'elle est superbe dans son dèsordre,
Quand elle tombe, les seins nus,
Qu'on la voit, béante, se tordre
Dans un baiser de rage, et mordre
En criant des mots inconnus.

Et qu'elle est folle dans sa joie,
Lorsqu'elle chante le matin,
Lorsqu'en tirant son bas de soie,
Elle fait sur son flanc qui ploie,
Craquer son corset de satin!

Allons, mon page, en embuscades,
Allons! la belle nuit d'été!
Je veux ce soir des sérénades
A faire damner les alcades
De Tolose au Guadalété!

Kolbergs Kinder fik høj Farve, hans Læber bevægede sig, som vilde han suge Ordene ind, Øjnene straalede. Han sagde:

Digitized by Google

— Ja, det er en Poet, og De er en Poet! Jeg var dum og borneret, da jeg kaldte ham en Flab. Opvarter, en Flaske Cliquot!

Den aldrende Æsthetiker omfavnede Thomas Fris, og, da Proppen knaldende ricocheterede fra Loft mod Gulv og dansede om i Stuen som en elastisk Bold, skjænkede han den knitrende og skummende Vin, der lignede en flydende Blanding af Guld og Sølv, ud i Glassene, saa det kogte over Randene, og stødte sit Glas stærkt mod Thomas's:

— Skaal for alle Poeter lige fra Orfevs til Thomas Fris! Krig mod de politiske Filistre! Ned med det Almennyttige og til Borgerheld Sigtende! Gaa nu op, saasnart Flasken er tømt, og skjæld den Redaktørsnude Halsen fuld! Jeg bliver i Porten for at fange Dem, hvis han smider Dem ned ad Trappen, og kyle Dem igjen lige op i Næsen paa ham. Hurra for det gamle Danmark, der lyttede til Digtersangen, der saâ paa Digterturneringen og overlod til Kollegiernes Filistre at regjere Landet, i Stedet for som nu at skjændes med de holstenske Godsejere og drøfte Love om bredfælgede Hjul! Skaal, min unge Ven! Og saa: *Allons, mon page, aux embuscades!* De skal fange den brølende Uroxe i dens Leje!

Begejstrede gik den ældre og den yngre Æsthetiker Arm i Arm gjennem et Par Gader. Thomas's af Champagnen paa en Gang opstemte og dunstomhyllede Fantasi saâ i Kolberg en pythagoræisk Atterexistens af den halv vanvittige Friehling, heibergsk klaret og disciplineret. Begges

Digitized by Google

Forhold til hans Moder, som i sin Tid havde voldet ham saa megen Hjertesorg, stod nu for ham som noget Poetisk, noget Mystisk, som Tilværelsens Hovedmagter havde digtet specielt med Hensyn paa ham, «Digteren Fris».

Men Kolbergs højnede Stemning fik Naadestødet ved et koldt Vindpust, der suste om et Hjørne, og som i Tilgift gav ham en god Del hvirvlende Gadestøv i Øjnene. Da han var kommen nogenlunde i Ly for dette brutale Angreb, sagde han:

— Hør Fris! Gaa hellere hjem og skriv et humoristisk Digt og broder det over den Situation, som vi lavede sammen ved den Champagne oppe i Konditoriet! Der er ingen Grund til at gjøre Dem selv umulig i dette Øjeblik. Vind først en sikker Grund under Fødderne, inden De gjør et afgjørende Udfald!

Men paa det unge Menneske havde et Vindstød ikke en saadan Magt, at det kunde sprede en Begejstring, der endda var næret af Champagne. Han raabte:

— Nej, jeg vil, jeg bør protestere.

De vare lige uden for Huset, hvor Bladkontoret var. Kolberg rykkede Thomas i Armen.

— Vær nu fornuftig! sagde han.

— Nej, det er det, jeg ikke vil være, lød Svaret. Slip mig! Og han rykkede sig løs.

— Ja, men jeg venter s'gu ikke paa Dem og griber Dem, naar Oxen stanger Dem ned ad Trap-

Digitized by Google

pen, raabte Kolberg efter ham; men Thomas var allerede borte.

Kolberg stod lidt og betænkte sig. Han undte vedkommende Redaktør alt Ondt, men vilde dog nødig have, at Thomas Fris skulde komme i Fortræd. Som det ofte hænder med uvirksomme, kritisk-beskuende Naturer, sprang han ud af Dilemmaet med en Sentens. Han mumlede halvhøjt:

— Ungdommen raser, sagde Kjællingen, hun sprang over et Halmstraa, tog en Cigar op af sit Futteral, tændte den i Porten og gik sin Vej.

I det forreste Kontor sad Ørnstrup og skrev ved et stort Bord. Han nikkede til Thomas, kopierende Hovedredaktørens korte, afsnuppede Hilsemaner, og skrev videre med ansvarsbevidst Alvor i hvert et Træk, idet han stemmede sine brede Skuldre i Vejret med en atlasagtig Følelse af, at Fædrelandet hvilede paa dem. Thomas følte Hidsigheden boble op og sagde med dirrende Stemme:

— Den Theaterartikel, som mit Mærke staar under, er ikke af mig.

— Nej, svarede Ørnstrup og blev ved at skrive. De har ikke taget Hensyn til, hvad jeg sagde Dem; men Bladet er saa humant at betale Dem fuldt Honorar for den. De vidste jo forud, hvad De gik ind paa.

— Jeg vil klage til Redaktøren, raabte Thomas.

— De bliver ikke modtaget. Desuden nytter det Dem ikke Noget. Han har selv «gjennemskrevet» hele Indledningen til Artiklen, saa blev han kjed af det, og saa blev Resten gjort herude.

Digitized by Google

Han skrev stadig videre. Hans Haand bevægede sig i store og hurtige Træk langs Manuskriptets Folioside.

For at naa Døren til Redaktørens eget Kontor maatte Thomas passere ganske tæt forbi Ørnstrup. Han vilde just strække Haanden ud og banke, men Redaktionssekretæren sprang op fra Stolen og stillede sig i Vejen for ham. Ved denne bratte Bevægelse kom han til at skyde Manuskriptet saa tæt hen mod Thomas, at denne tydelig kunde læse de store Skrifttræk. Overskriften lød: Brev fra Sydslesvig, II. Ørnstrup var altsaa rimeligvis ogsaa Fabrikanten af Brevet I, som Thomas havde læst i et foregaaende Nummer af Bladet, og som omtalte de vidunderlige Syner, som sønderjydske Bønderpiger havde havt af mylrende Kæmper med røde Buxer, der i Forening med vore egne Jenser fejede Sønderjylland rent for Tyskerne i den anden slesvigske Krig, som ufejlbarlig maatte komme paa Grund af den Holdning, de holstenske Adelsmænd havde indtaget i Fællesforfatningens Rigsraad, men som naturligvis med de vestlige Magters og vore skandinaviske Broderfolks Understøttelse for evig vilde knuse Tyskheden i Sønderjylland.

Ørnstrup lagde ikke Mærke til, at Thomas's Blikke naaede, hvad han havde skrevet. Han stillede sig med Ryggen mod Døren til det Allerhelligste og sagde med rolig Overlegenhed:

— Vil De blive her ved Bladet, saa prøv ikke paa den Slags Scener!

Digitized by Google

— Jeg vil ind, raabte Thomas.

Et stærkt Greb i Laasen hørtes inde fra; Ørnstrup var nær gaaet bag over gjennem Døraabningen. Redaktøren, der med et bistert Ansigt kom til Syne i samme, maatte skubbe ham for over.

— Hvad er det for en Fandens Alarm? sagde Bladets Chef og sendte Ørnstrup et vredt og Thomas et forbavset Blik. Pludselig lod det at gaa op for ham, hvad der var paa Færde, thi det truende Udtryk smeltede over i et lille, kortvarigt Smil.

— Kom De kun et Øjeblik inden for, Fris! sagde han. Thomas fulgte ham, benauet over hans rolige og sikre Optræden. Den Mand kunde han næppe spille sønder og sammen i en kulturhistorisk Scene.

Redaktøren talte hurtig som en Mand, der har meget at bestille, og som har Routine i at affærdige:

— De er vred over, at Deres Artikel er gjennemskreven. Saadant Noget maa De finde Dem i, inden De kommer ind i Tingene. Et Blad er en Organisme ligesom den politiske Retning, det repræsenterer. Medarbejderne kan ikke trække hver til sin Side. Og vort Blad har til Opgave at hævde den nationale Side i Kunsten. Er De forlibt i ny fransk Komedie, saa lad være med at erklære den Kjærlighed i vore Spalter! Jeg kjender ikke videre til den og bryder mig ikke om at kjende den Retning, men den maa ikke roses.

Digitized by Google

Det vil De selv indse med Tiden; det vilde blive for vidtløftigt nu at forklare Dem hvorfor. Det, Ørnstrup har føjet til, er noget Sludder, det har De Ret i; men der var ingen Tid at spilde, for jeg opdagede først sent, at Deres Kritik ikke kunde bruges. Naa — imorgen gaar der jo et holbergsk Stykke; det kan De vist skrive om, som De vil; og jeg skal nok sørge for, at Theatret ikke antager flere af den Slags Stykker som det igaar. De maa se at forliges med Ørnstrup; om han ogsaa er noget dum, saa er han meget brugbar til en vis Slags Arbejde; det vil De selv lære at forstaa. De er endnu kun Rekrut og maa lægge Dem efter at lystre; Disciplin maa der til i vort Parti, hører De, og, hvis De ikke bøjer Dem for den, bliver De aldrig Officer. Saa... Farvel, Fris!

Redaktøren aabnede Døren for Thomas, der lige over for denne halvt velvillige, halvt afvisende og helt overlegne Moralpræken forstummede som en Skoledreng over for sin Rektor. Trods Oppositionstrangens bestandige Pirren i hans Sind, var den ældre Mands sikre Ro og faste Selvtillid en Vold, som de Projektiler, Thomas havde til sin Raadighed, maatte prelle af imod.

Thomas var glad ved ikke at finde Kolberg efter det mislykkede Oprørsforsøg. Med dukket Nakke slentrede han hen til sin Skole. Da gjennembrødes den sløve Nedslaaethed ved en høj Latter, som han kjendte. En Vogn rullede rask forbi, Brostenene gnistrede under Hjulskinnerne, han fik lige Tid til at se Henriette Birks Profil i det

Digitized by Google

aabne Vindue og til at gjenkjende Etatsraad Plancks Kjøretøj og Livré. Det var ham umuligt at skjønne, om Henriette havde set ham; men det bares ham for, at hun, der højt og lydelig havde erklæret, at Lidenskab, Kraft og Trods var det, hun skattede mest, havde været Vidne til hans sidste Fiasko, og at hun spottende slyngede en Lattersalve imod ham.

Mismodig rugende over Følelsen af, at det var umuligt i dette lille, stærkt troende Samfund, hvori han færdedes, og i denne Aandekreds af respektabel Middelmaadighed, der omgav ham, at faa udviklet de faste Dele i sin Natur, gik han til den lidet vækkende og trøstende Dont at undervise i dansk Grammatik.

Han turde ikke se Henriette i længere Tid. Hendes Latter gjenlød i hans Øre. Halvsløv drev han op i Studenterforeningen om Aftenen, lo halv adspredt ad et Par privilegerede Vittigmageres tarvelige humoristiske Forsøg. Samme Aften saâ han Nr. II af de sydslesvigsk-ørnstrupske Breve. Det var en Beretning om nye Visioner; denne Gang var det en religiøst-bevæget ung Karl, der en Nat havde set Olaf Rye paa en hvid Ganger i Luften mønstre sin gamle Brigade. Thomas kjendte baade Ideen og Udførelsen fra Zedlitz's Digt: «Die nächtliche Heerschau», og ved første Læsning blev han noget forundret dels over, at Ørnstrup, der var bekjendt for sin fuldstændige Uvidenhed i fremmed Literatur, var falden over denne lidet bekjendte Forfatter, dels over, at han kunde være saa dri-

Digitized by Google

stig at bruge et tysk Motiv i den danske Patriotismes Tjeneste. Men saa huskede Thomas, at i i den gamle franske Anthologi, som brugtes i Kjøbstadlatinskolens øverste Klasse, fandtes Barthélemy's franske Omskrivning af Zedlitz's Romance: «*La revue nocturne*» uden Angivelse af Kilden. Han kunde nu forstaa, at Ørnstrup kunde føle sig dækket.

Thomas's næste Theaterkritiker, der behandlede gamle danske og oversatte Stykker og deres Opførelse, bleve trykte uforandrede og gjorde Lykke. Redaktøren var stadig usynlig — utilgængelig. Men en Dag mødte Thomas ham i Gadedøren. Redaktøren rakte ham Haanden i Forbigaaende og sagde:

— Det var ret, Fris, bliv saadan ved!

Der var noget ved den Mand, som vandt Thomas. Han kunde ofte læse sig vred over hans Hensynsløshed og bondeagtige Dogmatisme og over den Mangel paa fyldig Kundskab til og virkeligt Studium af Æmner, som han rask henkastede afgjørende Domme om; men, naar han saa tænkte paa den bredskuldrede, sunde Skikkelse og paa det lille Smil, der saa tidt elskværdig legede over hans bryske Træk, var han atter forsonet med ham. Men Thomas kunde ikke nægte sig den Glæde en Dag at sige til Ørnstrup:

— Det var ikke heldigt, det sidste Brev fra Sydslesvig.

— Hm, svarede Ørnstrup; det kan der vel være forskjellige Meninger om. Og mens han talte, skrev han videre i en Anmeldelse af en tre, fire

Digitized by Google

Skolebøger, der laa opslaaede foran ham paa Skrivebordet. Thomas saâ, at det kun var Fortalerne, der tjente til Grundlag for Udarbejdelsen.

— Den unge Karl derovre i Slesvig maa være literært dannet, sagde Thomas. Han maa have læst et tysk eller fransk Digt, som han har taget hele Ideen efter. Kan De ikke huske, at vi i Skolen brugte en fransk Læsebog . . . .

— Nej, afbrød Ørnstrup ham.

— Men det er ellers et meget bekjendt tysk Digt, som Barthélemy har oversat uden at angive sin Kilde.

— Sludder! sagde Ørnstrup, men hans store Ansigt blev gloende rødt. Fra den Dag hadede han Thomas.

Medens Thomas tidligere kun havde strøjfet Politiken med sin Tanke siden sit første Studenteraar, da han søgte at komme ind i den, fordi han fandt, at politisk Skjøn hørte med til almindelig Dannelse, kom der nu af og til en Slags politisk Fanatisme over ham. Han strammede sig op til den med en fortvivlet Energi, just i de Øjeblikke, da han følte, at Tvivlen med sin jævnt slikkende Bølgetunge undergravede det Jordsmon, hvorpaa han havde opført sin Bygning. I Studenterforeningen talte han højt og lydt om Politik, saa den vordende store Bureaukrat Lavigny af og til tog sig for at sætte en moderat Dæmper paa hans Angreb paa Kongedømmet, ja selv paa Regjeringens ledende Mænd, der efter Thomas's Yttringer altfor uenergisk løjede af for Tysklands

Digitized by Google

Fordringer, ikke havde Mod til at inkorporere Slesvig og se den anden slesvigske Krig under Øjne. Thomas forstærkede i sin Tale den herskende Presses nærgaaende og voldsomme Anfald paa Landets Thronfølger, som han ikke kjendte det Mindste til, erklærede ham for en Hindring for Skandinavismen, der maatte og skulde ryddes af Vejen. Fuldmægtigen, der kun deltog i disse Samtaler med Smaawitzer, sad under Thomas's Expektorationer og slugte ham med en Elskers tindrende Øjne og salig ekstatiske Smil, medens han nippede til sin Arrakspunch og slikkede sig om Læberne. Men en Gang, da Fuldmægtigen efter en saadan Aften fulgte Thomas hjem, klappende og trykkende hans Arm, og udtalte sin Glæde over, hvad han havde ytret, fôr Thomas hidsig op og sagde:

— Jeg tror ikke paa et Ord af det Hele.

Fuldmægtigen slap hans Arm.

— Men Kjære, stammede han, Du talte jo med en Overbevisning, en Varme . . . .

— Du er bibelfast, ikke sandt? sagde Thomas. Du véd jo, at Paulus, mens han hed Saulus, var en fanatisk, orthodox Jøde, netop kort før han slog om til at blive en ivrig Kristen. Jeg tror, at han tog saadan paa Vej for at overdøve generende Røster i sit Indre.

Fuldmægtigen rystede paa Hovedet, dukkede det dybt ned og sagde:

— Du har det ikke godt, Lille! Du har det

Digitized by Google

ikke godt. Hm, hm! Kunde man ikke faa Dig ... til ... hm?

— Til hvad? Til at gaa ned hos Øl-Jørgen og spise Gaasesteg med Rødkaal? Aa ... jo.

— Jeg mente til at gaa i Kirke med paa Søndag, sagde Fuldmægtigen næsten klynkende.

— Nej, sagde Thomas. God Nat og sov vel!

Journalistiken havde længe havt en lignende mystisk Tillokkelse for Thomas som Livet bag Scenens Kulisser. Men, jo mere han færdedes ved Avisen, jo mere gik den Glans bort, som tidligere i hans Øjne havde omskinnet den frie Presse, som noget Idealt. Den Gang troede virkelig unge Mennesker, at Pressen var noget langt højere end en Industri; den store Bladkonkurrence og de rent merkantile Blad-«Gründere» vare endnu ikke til, og Reporter- og Referentinstitutionen var endnu i sin Barndom. Men, hvad der mere og mere stødte Thomas, var et System, hvori han saâ Partidespoti og Mangel paa ridderlig Agtelse for Sandheden.

Det Blad, hvorved han arbejdede, bekæmpede med stor Iver en Skribent af Modpartiet, der snart gjennem Bladartikler, snart gjennem Pjecer, snart navngivne, snart anonyme, snart pseudonyme, rettede skarpe og talentfulde Angreb saa vel paa den ydre som paa den indre Politik, som de indflydelsesrigeste Blade og den herskende Sympathi ansporede Regjeringen til at følge. Uagtet Thomas var enig med Bladet i, at denne Forfatters Anskuelser vare forkerte, stødte det ham dog, at

Digitized by Google

samme Mand, der uimodsigelig var en af Landets lærdeste Mænd, blev behandlet som en Landsforræder og Idiot. Og, da Skribenten vedblev at sætte Haardt mod Haardt og syntes at faa mere og mere Kamplyst, jo voldsommere Modstanderne stormede imod ham, truede Bladet, hvorved Thomas var Medarbejder, det Boghandlerfirma, som forlagde hans Pjecer, med at gjøre Alt for at ødelægge dets øvrige Forlagsartikler.

— Er den Censur mere i Frihedens Aand end Reiersens i sin Tid? spurgte han sig selv.

Thomas havde efter en yngre filosofisk Docents Raad, med hvem han var truffet sammen i et Selskab, og som havde fundet Behag i hans kritiske Artikler, begyndt at studere strængere filosofiske Arbejder. En Dag mødte Thomas ham og hilste ham. Docenten skraaede over imod ham og sagde:

— Hvad er det for en Bommert, der stod i Deres Avis igaar i et Brev fra Paris? Naa, ja De kjender vel ikke Auguste Comte?

— Nej, svarede Thomas.

— Naa! Det er en højst besynderlig, men meget interessant Tænker. I England har han gjort stor Opsigt. Men nu vil Deres parisiske Brevskriver vide, at hans Filosofi er Galimathias og Fuskerarbejde, og at samme Comte er en ung Mand. Uheldigvis er han født i Slutningen af forrige Aarhundrede og død for ganske faa Aar siden. Sig dog til Redaktionen, at den retter den Buk.

Digitized by Google

— De skulde sende en skriftlig Berigtigelse, Hr. Doktor! sagde Thomas.

Nogle Dage efter mødtes de atter. Docenten sagde:

— Deres Redaktør er en... nok sagt!

Thomas følte det som sin Pligt at se fortørnet ud. Men Docenten forklarede, at han ifølge Thomas's Raad havde været hos Redaktøren med sin Berigtigelse, men var bleven meget brysk affærdiget, og, da han erklærede, at det var Bladets Pligt at rette Korrespondenternes Fejl, havde han faaet til Svar:

— Vi bryder os ikke om Deres lærde Vigtigmageri; De skal ikke lære os vore Pligter.

Da de vare gaaede hver til sin Side, spurgte Thomas sig selv:

— Er Organets berømte Agtelse for Videnskaben rigtig ægte? Og Tvivlen jog en ny Pileod i hans Tro paa «Intelligensens» Ordførere, den Tro, der allerede var hullet af adskillige Kugler som en beskudt Skive.

VIII.

Studenterprofiler. — Bruddet.

Thomas havde aldrig rigtig kunnet lide det Medlem af Studenterforeningens notable Kreds, som gik under Navn af Bureaukraten. Han havde set sig specielt arrig paa ham den Aften, han selv

Digitized by Google

havde angrebet Rigets Thronfølger, thi da havde Bureaukraten rolig erklæret, at man ikke havde tilstrækkelige Indicier til at dømme samme højt staaende Personlighed. Ordet «Indicier», som Julius Planck ogsaa tidt brugte, var nok til at ærgre «Digteren» Fris.

Saa traf det sig en Aften, at de gik ud samtidig fra det Værelse i Foreningslokalet, som vendte ud til Vestibulen, hvor Overtøjet hang. Invaliden fra 1848, der fungerede som Garderobemester, tog begges Tøj ned fra Knagerne. Thomas og «Bureaukraten» gik samtidig ned ad Trapperne. Der var blevet drukket flere Glas Arrakspunch ud over det sædvanlige Kvantum den Aften. Bureaukraten havde ydet sit Offer til den officielle, respektable Gemytlighed, som nu en Gang hørte til for at være Student og Skandinav, uagtet han ikke kunde lide stærke Drikke. Det røbede sig kun ved to runde, røde Pletter paa hans fremstaaende Kindben. Han og Thomas gik tavse ned ad den første Række Trappetrin; paa Afsatsen fandt Bureaukraten, at han burde sige Noget, og spurgte:

— Hvor bor De, Hr. Fris?

— Paa Regensen, svarede Thomas. Og hvor bor De, Hr. Lavigny?

— Vi kan følges ad, Hr. Fris! svarede Hr. Lavigny. Jeg bor paa Kultorvet.

Begge havde de en Følelse af Pligt til at være behagelige mod hinanden. De vare aldeles enige om Vejret og om Slotsholmens Bolværkers Grimhed; fremdeles vare de enige om, at Studenter-

Digitized by Google

foreningen ikke var det, den havde været i gamle Dage.

— Ja, hvad kan nu være Grunden dertil? spurgte Thomas.

— Alvoren og Ansvarsfølelsen forsvinder mere og mere hos de yngre Generationer, svarede Lavigny.

Nu blev Thomas irriteret og sagde:

— Nej, Poesien forsvinder, Begejstringen dør væk. Saa længe der hos Ungdommen var Kamplyst og Overbevisning om Kampens Ret, Lyst til hensynsløst at gaa paa, Trang til at sparke til Skaglerne, da var det værdt at leve i de Kredse, men nu udvander man Begejstringen eller dæmmer den op med Stigbor....

— Vil De tillade mig, afbrød Bureaukratens smukke Tenortalestemme ham skarpt, men uden at komme ud over sit naturlige Register; Begejstringen kan dog aldrig blive noget Normalt i den Enkeltes og i Nationernes Liv. Den franske Revolution vilde have været utaalelig, hvis den var bleven fortsat under Begejstringens Form. Den er bleven kusket og kuet af Besindigheden, som Nødvendigheden lærte, og nu sidder Besindigheden og piller ud af den, hvad der kan være til Nytte for Samfundet.

— Julikongedømmet og det andet Kejserdømme! raabte Thomas og udaandede indigneret et: Puh!

— *Hic Rhodus, hic salta!* sagde Lavigny; vi taler om danske Forhold, Hr. Fris. Hvis Bevæ-

Digitized by Google

gelsen i 1848 havde draget Konsekvenserne af Raabet om «Fortvivlelsens Selvhjælp», hvor tror De da, vi havde været nu?... Undskyld, maa jeg blot tale ud? Vi trængte til at faa ryddet op, Gudbevares! Jeg er selv, som De maaske véd, ansat i et Ministerium, og jeg er glad over det Pust, der blæste saa meget Støv bort. Men Revolution i den administrative Praxis! Nej, mange Tak! Der maa gaas frem med stor Forsigtighed. Der skal opdrages en Slægt, som har faaet Begejstringens Stød i 1848, men den skal lære stadig at modificere sin Ungdoms Lyrik, lære at regere, det vil sige at gaa langsomt frem, bestandig paa den administrative Traditions Grund.

Thomas svarede ikke, men inden i ham skvulpede et Bølgeslag... ja, skulde det fanges i en Formel, i et rationelt Udtryk, vilde Meningen vel være: Den administrative Tradition er Degnen Fris, den revolutionære Lyrik er Demoiselle Laffy, Friehlings «søde Zigeunerske».

— Jeg synes, De ler, fortsatte Lavigny. Maa jeg blot sige Dem én Ting? Hvem tror De præsterer det daglige Brød, hvoraf De og alle de Herrer Digtere, som ser ned paa os Andre som paa en lavere Race, lever af, ja som det hele Samfund lever af? Er det Dem, som af Glæde over Knaldet og Explosionens vexlende Farveild for Deres Fornøjelses Skyld gjærne vilde sprænge det Hele i Luften, eller er det os, som bygger paa Lovens og det Existerendes Grund og søger at gjøre Bygningen saa rummelig, saa solid og saa

Digitized by Google

komfortabel som mulig? De ser paa mig! Jeg er ikke saa dum, som De tror. Jeg véd godt, de Herrer Æsthetikere betragter os Jurister som Idioter. Jeg har ogsaa læst Digtere.

Lavigny standsede pludselig, som tog han et Tag i sig selv. Han fortrød sin Indrømmelse til «Gemytligheden». Havde han ikke overskredet Grænsen i Retning af Arrak, vilde han aldrig have udfoldet sig saa naivt lige over for saadan en Dreng som Thomas Fris.

Da han kom op i sit smukke Studereværelse, besaa han Ryggen paa Bøgerne i Reolerne og læste: Dante, oversat af Molbech, Shakespeare ved Foersom, Orestias ved Brøndsted, Sofokles ved Dorph, Homer og Evripides ved Wilster, ja endog Platon ved Heise; Øjet gled langs ad Oehlenschlägers og Heibergs Værkers lange Række, og Enhver maatte være tilfreds med de Ofre, Bureaukraten havde ydet Literaturen, som han ingenlunde vilde frakjende dens Berettigelse. Paa Væggen hang et stort Kobberstik efter Rafaels Madonna di San Sisto, omkring hvilket mindre Stik og Lithografier efter klassiske Billeder af berømte Italienere og Hollændere vare grupperede. *Eh bien!* Billedkunsten havde Lavigny jo ogsaa givet, hvad der tilkom den.

Næste Gang, han traf sammen med Thomas Fris, lod han, som om han var aldeles fremmed for ham. Thomas var bleven vel stemt imod Lavigny efter hans aabenhjertige Udtalelser, der vare fremkaldte af de overskydende Arrakstoddyer og den lygtebelyste Nattestemning. Men i nøgtern

Digitized by Google

Tilstand rørte Departementschefs-Fostret sig saa myndigt i Lavigny, at Thomas aldeles ikke fik Svar paa de Repliker, han henvendte til ham. Men den unge Embedsmand imødegik dem indirekte med en knusende overlegen Haan, som han dængede over den ulykkelige Fuldmægtig, ret som om det var ham, der havde sagt, hvad Thomas sagde. Fuldmægtigen vred sig som en Orm under en Støvlehæl; thi Lavigny, der var yngre end han, var endog, før han blev juridisk Kandidat, bleven betegnet som noget ganske Overordentligt, som en Ministermulighed, og Fuldmægtigen var en blindt Troende. Han vovede ikke at gjøre Modstand.

Thomas rejste sig pludselig og forlod Selskabet og Lokalet. Lavigny bemærkede, da han var gaaet:

— Den Dreng begynder at faa Indbildninger. Jeg skal tale med hans Redaktør om hans Opdragelse, for Talent har han og kan blive brugelig. Naa — og, slipper han løs, og gjør han *volte-face*, som godt ligner den Slags Individer, kan han muligvis gjøre Skade. Det er en meget upaalidelig Fyr, der kan blive til, hvad det skal være!

Fuldmægtigen blev glorød, og Taarerne vare lige ved at komme ham i Øjnene. Han gjorde flere underlige Ansigtsvridninger for at bekæmpe sine Følelser.

Thomas vilde foretage en af sine hemmelige Aftenvandringer — til Fortovet lige over for Etatsraad Plancks Gaard. Der havde han mange Gange

Digitized by Google

ligesom suget Lysskjæret ind i Sjælen, det Lysskjær, der flimrede ned over Gaden fra anden Sal, fra Henriettes Vindue. Snart havde dette Lys tændt Modets Flamme i ham til at vove sig i Kast med sin Kjærlighedshymne, snart var det lige strax gaaet ud i hans Sjæl og havde efterladt Modløshedens og Afmagtens tyngende og rugende Mulm.

Iaften var hele første Sal oplyst, og Vogne holdt i Række uden for Porten. Der havde altsaa været Selskab, og han havde ikke været med! Skinsygen blussede op i ham; han saâ Excellencens Øjne sluge Henriettes Hals og Arme.

— .... Nej Tak! jeg vil ikke kjøre; jeg vil nyde det gode Vejr og en god Cigar, hørte han en Stemme raabe, og Stemmen ledte hans Øjne hen paa en anselig Skikkelse, der talte ind ad Vinduet paa en lukket Vogn. Lygtelyset skraanede ned over Skikkelsen; det var den anden Etatsraad og Grosserer, den berømte Mæcenas, Malerkunstens Lorenzo Magnifico.

— En dejlig Nat! Sikken en Stjerneglans! God Nat, Fru Kind, god Nat, Konsul, god rolig Nat! skingrede endnu en Gang Etatsraadens Stemme over Fortovet. Saa gjorde Manden selv et Par løbende Skræv, saa han kom lige over mod den Lygte, hvorunder Thomas stod.

— Ih, se der har vi jo .... Hø, hø, hø, ja tror De nu, jeg kan huske Deres Navn? Men Ansigtet! Jeg behøver blot at have set et Ansigt én Gang. Ser De: det beviser min maleriske Sans; jeg har aldrig givet mig ud for at være Digter.

Digitized by Google

Det var aabenbart, at Etatsraaden havde drukket en Del Champagne, thi hans beskyttende Overlegenhed var smeltet over i en nedladende Gemytlighed, der inspirerede ham til i rask Fortsættelse at vedblive:

— Ser De, nu har jeg det! Det er Hr. Fris, Hr. Thomas Fris .... jeg véd det fra Bladet. Hør, véd De hvad, Fris, jeg maa virkelig anerkjende Deres ... øh ... jeg mener Deres Kritik. Ser De... jeg er ikke... hm ... Dramaturgiker, jeg holder mig til Maleriet; men ser De, der er, om jeg saa maa sige, et vist Slægtskab mellem alle de... de... æsthetiske Kunster, saa jeg siger, at den, der forstaar sig godt paa Malerier, har en vis Avtoritet ogsaa lige over for Skuespillere. De er stræng, Fris, for stræng, unge Ven! Men véd De, hvad jeg siger? Jeg siger: det skader min Salighed ikke. Naa, Deres Blad har jeg, om jeg selv skal sige det, en kvalifikaseret Agtelse for. Hu, hvor der er mange Mennesker, der er bange for det! Det er jeg nu ikke, for jeg takker Vorherre for, at han har gjort min Stilling saadan, at jeg, Gud ske Lov, ikke er bange for Noget, Fanden ta' mig, ikke for Noget som helst, om jeg selv skal sige det. — Hør, hvad siger De om Petri Taarn der i Maaneskin? Hvad? Men den Maler, der skulde tage det, maatte være noget af en Digter, rent ud sagt, han maatte være «Lyrikker». Véd De ellers hvad, Hr. Fris? Man maa s'gu gaa frem med Tiden. Man maa immer lære Noget. Det Resultat er jeg kommen til for mange

Digitized by Google

Aar siden. Egentlig, ser De, saa holdt jeg paa det Ideale fra først af. Jeg taler bestandig om Malerkunsten, forstaar De. Jeg sagde til Malerkunsten: Hold dig til Italien, min gamle Ven; derfra stammer du, sagde jeg til Malerkunsten. Og ikke sandt? Historisk talt har jeg Ret, Fris. Men jeg vil tale *sans façon*. Det Nationales Betydning gaar mere og mere op for mig. Mouritzen er for nylig bleven Medlem af Akademiet for sit store Billede med de gevaltige Linier i det mørke Landskab ... det, De véd, fra Jylland. Og sikken en Lykke den lille Gundelach gjorde med sin: Sommer-Eftermiddag efter en Tordenbyge, Motivet fra Sydsjælland! Jeg kjøbte det, min Salighed, og betalte blankt ud, uden at prutte, for jeg var enig med alle Bladene, som roste det, som de var betalte for det. Jeg bliver efterhaanden national i min Kunstsmag. For véd De, hvad jeg siger, Fris? Jeg siger: Ungdommen har ogsaa sin Ret. Der er nu min Søn. Han er sytten Aar. De kan tro, han ser brillant paa Billeder; han er nu rent sterbens national gal, men der er Noget i, naar han siger: Det nationale Princip kommer baade til at bestemme Politik og Kunst og Literatur ... Hm ... hm! hvad jeg vilde sige: Kan De nu leve af Deres Kritik, Hr. Fris? ... Naa — aa. Nej, det kunde jeg jo nok tænke. De er ... er ...?

— Jeg er Lærer ved en privat lærd Skole, svarede Thomas hurtigt og rakte Haanden ud til Farvel midt paa Nørregade; men Etatsraaden

Digitized by Google

borede sin behandskede Pegefinger i Knaphullet paa hans Vinterfrakke og fortsatte:

— Naa, ja saa? De er Lærer. Ser De, gode Fris, der er nu min Søn, som jeg talte om. Jeg tænkte paa at lade ham studere og satte ham i sin Tid i Metropolitanskolen. Det gik snavs, men jeg maatte s'gu give Drengen Ret i, at de i den Skole slet ikke tog Hensyn til æsthetiske Talenter. Saa satte jeg ham i en anden Skole, men det var ikke stort bedre, og saa sagde han tilsidst, at han ikke vilde studere. Jeg blev nu vred, for jeg skal sige Dem, jeg er en meget myndig Mand i min Familie. Ellers er jeg frisindet og bliver det Aar for Aar mere og mere. Jeg vilde have, at Sønnen skulde have denne herre klassiske Dannelse, for den er jo i og for sig aldeles udmærket. Det Hele, vi har, har vi jo fra de gamle Grækere, Hr. Fris.

Etatsraaden stirrede tæt paa Thomas for at se, hvor imponerende en Virkning hans dybt gaaende kulturhistoriske Viden gjorde paa ham.

— Naa, vedblev Etatsraaden efter en kort Pavse; men jeg maatte give Fyren Ret i hans Ræsonnement. Han véd jo... for saadant Noget opdager Børn jo snart... han véd jo, at han faar Noget efter mig en Gang; ja bestemt véd han s'gu ikke, hvor meget det bliver, og det skal han heller ikke faa at vide, før hans Faders Øjne ere lukkede for evig (Etatsraaden blev synlig rørt). Men det var ikke det, jeg vilde sige. Jeg vilde spørge Dem, hvad er Dannelse?... Ja, De behø-

Digitized by Google

ver ikke at svare mig, for jeg véd det godt selv, og jeg siger: Den egentlige Dannelse, det er det samme som Idealitet, hvad behager? Ser De, den Idealitet, mener jeg, man kan faa paa to Maader. Man kan faa den ved at granske og studere, i det Hele ved at være et Geni som Digter, Maler, Musiker, Professor i Dit og Dat osv.; men man kan ogsaa faa den ved Penge, det vil sige, naar man ikke er en Fedthehas, men vil spendere noget ordenligt paa det. Jeg behøver jo ikke at gaa videre end til mig selv. I mine unge Dage brød jeg mig Pokker om Idealitet; ja jeg vidste s'gu ikke, hvad det var, mens jeg var paa Kontoret hos min Fader eller rejste for hans Forretning. Men i den sidste halve Snes Aar er det jo gaaet op for mig, at Kunst og Videnskab er Noget, enhver Mand, som vil føre Hus, maa være inde i, og jeg forsikrer Dem for, at jeg ingen hellere ser i mit Hus end alle Slags Genier. Men jeg inviterer dem ikke, før de er almindelig anerkjendte. Og der er ingen Luxus, jeg heller giver Penge til end til Kunstsager, Bøger og Theater. Men havde jeg været en fattig Mand, Hr. Fris, saa havde jeg endnu været rent ud sagt en Kræmmersnude uden Idealitet; nu har jeg erhvervet mig omtrent lige saa meget af den som de fleste studerede Personer. Og, ser De, min Søn maa jo kunne komme til det ad samme Vej som sin Fader. Ikke sandt? Nu har jeg taget ham ud af Skolen, og til næste Vinter sender jeg ham til Paris. Der kan han jo gaa og drive om i Louvres Galerier og tage sig

Digitized by Google

sin *fauteuil* i *Théâtre français*. Det bliver saa hans lærde Skolegang, min gode Hr. Fris. Hvad behager? Efter den tænker jeg, at han kan stikke en hel Del Studenter i Idealitet. Naa, god Morgen, gode Fris, hils Deres Redaktør mange Gange fra mig!

Medens Thomas havde hørt paa denne lange Passiar, havde han under Gangen ned ad Gaden stadig hørt Skridt bag ved sig og sin Ledsager, usikre Skridt som af en drukken Mand. Nu da Etatsraaden var forsvunden bag sin Portdør, saâ Thomas en Mandfolke-Skikkelse skyde en skraa, men jævnlig brudt Linie fra den anden Side af Gaden lige imod ham. Hatten sad ham saa langt ned i Øjnene, at kun Skjægget om Mund og Hage kunde ses ved Lygtens Skin.

— Jeg giver alt det Ideelle Døden og Djævelen, raabte den Fremmede.

Thomas brast ud i en ubetvingelig Latter. Han fandt den drukne Mands Protest overordentlig berettiget efter den Samtale, han havde havt med en af Kunstens Beskyttere; han foretrak næsten Brændevinsrealismen for Champagneidealismen.

— De kjender ikke mig, men jeg kjender godt Dem, vedblev den Fremmede, for jeg var i øverste Klasse, da De kom ind i Skolen, og jeg véd meget godt, at De har gjort Lykke i Literaturen, og at jeg er bleven sparket ud af den, og det kan gjærne være, at De har mere Geni end jeg, men at saadan en Lever-Herre, saadant et Rabalderfjog som Nikolaj Ørnstrup skal have Lov til at sparke En

Digitized by Google

ud af Literaturen! Jeg var altid langt over ham i Skolen, og jeg fik Laud til Artium, og han fik Haud. Se, saadant et Blad, der giver saadan en Bisse Lov til at være Kritiker, det kalder jeg for et Smudsblad, meget værre end den »rigtige gamle Ugle», som jeg selv skriver i. Men den Slags Blade er alligevel de eneste, der tør sige, hvad sandt er. Jeg har skrevet en Artikel i «Uglen», der har til Overskrift: «Bevis for, at Redaktøren af «Sprutbakkelsen» er en Skurk, en Gavtyv og en Kjæltring». Og det er sandt, for jeg har bevist, at han ikke betaler sine Medarbejdere, og Raden har slet ikke stævnet mig for det... næ — æh! Tror De, Deres Blad havde turdet optage den Artikel. Ja, vær nu ikke fornem, Fris, for jeg er Deres Skolekammerat, og De véd jo lige saa godt som jeg selv, at jeg hedder Nissen. Jeg er ogsaa kommen baade til Etatsraader og Konferensraader, og jeg véd meget godt, at Brædekræmmer Planck er Jeres Politikeres betalte Nikkedukke i Borgerrepræsentationen.

— Men ... hvad mener De? Hvad kommer det mig ved? sagde Thomas og søgte at slippe fra den drukne unge Mand, hvis Øjne skinnede i Mørket som en Hunds. Men Hr. Nissen tog klemmende om hans Arm og holdt den saa fast, at han kun vilde have kunnet slippe løs ved en Brydekamp, som han ikke følte sig videre oplagt til.

— Hvad det kommer Dem ved? Jo det kommer enhver ærekjær Journalist ved. Planck stemmer for Alt, hvad Jeres Parti foreslaar, og lader

Digitized by Google

sig betale med Leverancen af Rendestensbrætter til Kommunen og snyder den begribeligvis. Den Kanut, De gik med, er med i Komplottet; Planck har skaffet ham Leverancen af Jernkramper til Rendestensbrætterne. Siden den Tid har han ogsaa slaaet sig paa Jeres Blades Politik; men De kan tro, De skal blive barberede i «Uglen» og det paa Vers til Melodunten:

Har Du nogensinde set en Abolitionist?

Men det har Ingen af Jer Kourage til.

— Men det er naturligvis Løgn, sagde Thomas og strækte at vrikke sin Arm løs. Nissen klemte den fastere ind til sin Krop, saa den sad som i en Skruestik.

— Løgn? Er det Løgn? Ja, hvis jeg ikke hyldede Pressefriheden i Aand og Sandhed, saa vilde jeg stævne Dem for Injurier, som Jeres egne Redaktørsnuder plejer at gjøre ved deres politiske Modstandere. Men sig De bare Løgn et Par Gange til. Det generer slet ikke mig. Men nu skal jeg bevise Dem, at det er sandt. De er jo Digter... hvad? Saa skal De s'gu ogsaa studere Livet i gammel hollandsk Belysning à la Peter Poul Rubens Rembrandt.

De vare naaede ned til et Gadehjørne ved Nørrevold. Nissen trak Thomas hen mod Hjørnehuset, over hvis Kjælder der hang en i sin Tid forgyldt Drueklase som Vinhandlerskilt. Nissen sagde:

Digitized by Google

— Vi kan snakke om Tingene der nede i Underverdenen.

— Tak, jeg skal hjem.

— Snak, gaa nu frem ... hi, hi, hi. Jeg har altid havt Fandens nemt ved at hitte paa Rim. Blot et Par Trin ned i Dybet. *Facilis descensus Averni.* Det kan jeg huske fra min *Publius Virgilius Maro. Edidit N. V. Dorphius.* Nikkelej Ørnstrup eller, som vi kaldte ham, Niels Studenstrup var en ren Knaldidiot baade i Latin og Græsk. Det Bæst! Nu er han Aristarchus Johan Ludvig Heiberg! Om Literaturen gaar tilbage? Hvad? Saa ned med Dem, Hr. Baron van der Fris; men tag *posteriora* med, men det kan De inte, Hr. Baron, for De har ingen ... hi, hi, hi.

Thomas blev tvungen ned ad de to Trin. Glasdøren klirrede. En smal Gang mellem Vinfade, mørk og slibrig af Hanernes Affald, der sendte en sur Lugt op fra Gulvet, førte dem ind til en Stue, saa lav, at Loftets tætte Bjælkelag hang truende ned over de Indtrædendes Hoveder. Spindelvæv dinglede ned fra de sorte Rum mellem Bjælkerne som lasede Gardiner; Tobaksrøgen var saa tæt, at en stor Taagestjerne stod om Loftslampens Flamme, og at Hovederne af de Mennesker, som dannede Kreds om et stort Bord, flød ud i ubestemte Omrids og dannede en Samling af røde Flader med et Par gloende Prikker i hver, beslørede af hængende Øjenlaag.

— Lutter Digtere paa Lammeslagteren nær! sagde Nissen til Thomas og pegede ud i Taagen.

Digitized by Google

— Sludder! lød det ud fra et Par fede, opsvulmede Kinder og et mægtigt Skjæg; jeg er Statsøkonom og Filosof, Dit Svin!

— Af den spiritualistiske Skole! raabte en Gjæst med skarp og spids Hage og Næse, et blegt Ansigt og røde Pletter paa de fremstaaende Kindben. Hvem er det?

Den hektiske Dranker rev en Svovlstik af, holdt den hen mod Nissen og Thomas og sagde med en hæs, blød Stemme, der stod i sær Modsætning til de raa Ord:

— Ho, ho! Det er Nissen! Du bringer Kæfer med, Din Odder! Ja saa bliver den jo baade højere og billigere, inden Du kommer hjem.

Nissen sank sammen paa en Stol og lukkede Øjnene.

— Nissen har faaet Penge af Rendestensbrætpartiet! raabte han med Basunkinderne. Han har skrevet en dydig Artikel i «Springraketten» til Fordel for Etatsraad Fyrreplankes Gjenvalg til Æderepræsentationen ved Gilderne paa St. Hans Hospital (alias Bidstrup) og et Digt for Skandinavismen og alt det forbandede Vrøvl.

Nissen aabnede et Par døsige Øjne og sagde:

— Ja, men nu skal jeg til at skjælde ham ud i «Uglen». Har I ikke læst to Digte, som jeg ikke har skrevet?

Et dyrisk Brøl, der slog over i en tordenskraldende Latter, brast ud fra Gjæsternes Struber.

— Du pløjer baade med Smedens og med

Digitized by Google

Præstens Kalv, sagde den, der havde paastaaet, at han var Filosof.

— De to Kalve gaar op i den højere Enhed, sagde Nissen, og forener sig til en lille Malkeko. Er Du Filosof? Du forstaar Dig ikke paa Dialektik. Men Du er nu ikke Statsøkonom eller Filosof, Ringborg; Du er bare en strandet Digter.

— Hvis Du paastaar, at jeg er Digter, saa faar Du Puncheglasset i Hovedet, Din Drukkendidrik! raabte Ringborg.

— Sagde Du Drukkendidrik? Du er en Hykler, paa Græsk ὑποκριτής. Men jeg tilgiver Dig; jeg kan ikke udstaa Sagsanlæggelser for Injurier. Jeg er Digter, ja Fanden sprælle mig, det er jeg. Og N. M. Petersen siger, at alle store Digtere i i Danmark... eller han siger... at Wessel drak sig gjennem Livet, og at Oehlenschläger aad sig gjennem Livet. Men hør... véd Du hvad? Paa Wessels Tid var Digterne Zigeunere, Jonglører, Troubadourer, Profeter og Glossolalister, og det er dog meget bedre end at blive Ædedolke, som de er blevne, siden de blev Professorer og Etatsrødder. Naa Du Kantøffelnæse (han slog Opvarteren, der som Tegn paa sin Bestilling bar et grønt Forklæde i Læderseler, i Knæhasene), to Puncher i en telegrafisk Fart! Forstaar Du, Du Laxørred!

Opvarteren blev vækket af sin staaende Søvn og bragte i en Fart det Forlangte. Nissen holdt hvert Glas ud i sin Haand, saa langt han kunde spænde, og deklamerede med snøvlende Basstemme:

Digitized by Google

Her ser I Skjalden Fris, en vidt berømt
Palæstrakammerat af mig, højt æret
af dem, der give store Ædegilder,
en Skræk for dem, der højt fra Scenens Bræder,
hvortil Etatsraad Planck leverer Tømmer,
fortolke vore store Skjaldes Syner.

Bravobrøl og vild Hujen lønnede Improvisatoren. Derpaa rejste Alle sig, og gjennem Drukkenskabens Taager brød gjennem de forskjellige Ansigter et Udtryk af kvalificeret Agtelse frem for den literære Kollega, der skrev i et saa anset og mægtigt Blad. Kun den Hektiske blev siddende, og, da Hurraraabet for Thomas var forstummet, hvinede han:

— Jeg protesterer. De Blade har kneblet baade Videnskab og Kunst, og jeg raaber *pereat* for den svinebundne Literatur. Og jeg raaber: ned med alle Verdens Tyranner, og jeg . . . .

Han slog vildt om sig med de knyttede magre og smudsige Hænder og ramte sin Sidemand, en hidtil tavs Deltager i Gildet, lige i Panden. Denne rejste sig og sagde meget besindigt:

— Nu faar Du Prygl, Kruse!

Hvorpaa han tog sine Manchetter af og smøgede sine Frakkeærmer op.

Den tykke Ringborg greb ham om det ene Haandled og sagde:

— Lad ham være, Knudsen! Husk paa, Du er mellem Genier, og de skal rase. Du er kun pensioneret Lammeslagter.

— Jeg vil se alle Genier hængte, svarede

Digitized by Google

Knudsen; for jeg véd nok, at jeg er født i Slagelse, men jeg har vaaren paa flere Kroer og Knejper end noget Menneske fra Slagelse, og jeg har aldrig taget mod en paa Kassen uden at betale igjen og det med Rentes Rente og Processens Omkostninger i Tilgift.

— Ja, men den Øretæve er stukken ud i lutter Begejstring, Knudsen, sagde Ringborg, tag det Hele som Poesi, min intelligente Lammeslagter!

— Ja, naar der inte er ment Andet med det, brummede Knudsen. Jeg véd møjet godt at sætte Pris paa at komme mellem de bedste Hoveder i Kjøbenhavn. Men jeg vil inte sidde jævne den Planet; for næste Gang svarer jeg inte for mig selv. Og saa skal Planeten ogsaa give en Omgang i Lidkjøb for den Geni-Lussing, han stak mig ud.

— Det kan han jo ikke, indvendte Ringborg; hele to Loftsbjælker her i Snasken er jo fulde af Kridtstreger, og hver af dem betyder jo en Punch paa Planetens Regning. Jeg skal sige Dem, Hr. Etatsraad og Ridder Fris, at Jonas Planet er Benjamin Knudsens literære *nom de guerre*, saa kjender De ham fra «Springraketten» og «Uglen». Nej lad os slaa om en Omgang og lad saa Kruse synge sin Sang fra den Tid, han som nybagt theologisk Kandidat prækede ude paa Landet og blev forlibt i Præstens Datter. Siden slog han sig paa Kognakken, desformedelst en Grossererdreng snubbede hende; det var ham, Rendestensbrætmandens Dreng.

Digitized by Google

Thomas blev opmærksom. Han huskede, at Pastor Birk for nogle Aar siden havde talt om en «højst begavet» Kandidat Kruse, i hvem der uden Tvivl laa en theologisk Professor skjult, som havde været i Besøg i en Nabopræstegaard og gjort Opsigt blandt Herregaardenes Publikum ved sine beaandede Prædikener. Skarpt fæstede han sine Øjne paa det stakkels hulbrystede og hulkindede Individ med de metaltindrende Øjne og de afmagrede Hænder. Kruse drak en stor Slurk af sit Glas, bukkede for Selskabet, som en Kunstner, der skal til at producere sig, rømmede sig og sang med Resterne af en sentimental Hyrdetenor:

Bøgene stod med Blade saa faa,
paa blinkende Klov den rødbrune Raa
dansed saa let gjennem Lunden.
Lyset rislede ned fra det Blaa
paa Anemoner i Bunden.

Lys som hin Vaardags blændende Glans
og trodsende stærk som Vaarens Vands
Sprudlen i Furer og Kløfter,
let og kaad som Raaen, til Dans
sin Fod saa smidig hun løfter;

springer til Kløftens modsatte Rand
og jubler: Nu fange mig den, som kan!
— Ekko ruller i Skoven.
. . . En faldt tungt i det sortbrune Vand,
og Latter skingred fra oven.

Kjælderens Publikum var taknemmeligt. Rigeligt Bifald lønnede Sangeren, der bukkede dybt og tømte Puncheglasset.

Digitized by Google

— Skal vi saa drikke en Skaal for Pædagogiken? raabte Nissen. Mer i Glassene, Du Dyndtorsk! (det var den paany oprejst sovende Opvarter, der fik den Titel).

— Pædagogiken! Den Skaal skulde Fanden drikke, sagde Ringborg.

— Sludder! Det skal I gjøre for min Skolekammerat, Thomas Fris's Skyld. Han hører til de fornuftige Digtere af den heibergske Skole, der digter om Søndagen og nusser Svesker om Hverdagen, det vil sige pisker Drenge i —s Skole. Hvis Danmark ikke havde Brug for saadan en Masse Timelærere, saa vilde alle dets Poeter og Videnskabsmænd enten dø af Sult eller af Drik, som de fleste af os her jo vil gjøre. Jeg synes nu, det er bedre at dø af Drik end af Sult, men Heibergianeren Hr. Fris, han har fundet den forstandige Midte og har slaaet sig paa Pædagogiken, og af Høflighed mod ham foreslaar jeg en Skaal for Pædagogiken, de nyere Poeters og Videnskabsmænds Dampkøkken! Du maa da i det mindste drikke den med, Kruse, for Du har jo været Kommunelærer for nogle Aar siden, indtil Du blev afskediget for Drukkenskab og Forsømmelighed.

Kruse kastede med vildt brændende Øjne en Del af sit Glas's Indhold efter Nissen. Denne tørrede det ganske rolig og hviskede til Slagter Knudsen, der blev moralsk indigneret og atter snakkede om at banke Kruse:

— Det stakkels Bæst, han spytter jo Blod; lad ham glæde sig, mens han er i Live; han har

Digitized by Google

ikke mange Aar at more sig i, hviskede Nissen til Slagteren.

Ringborg havde siddet nogen Tid med Hænderne foldede foran sig paa Bordet og betragtet den aldeles tavse Thomas. Saa satte hans store Overskjæg sig i Bevægelse som et Par Gardiner for stadig stærkere og stærkere Vindpust; endelig susede Ordene ud. Han ligesom de øvrige af disse reducerede Akademikere havde den Maner lige fra Knejpejargonen at falde over i en halv prækende Deklamationsmaner:

— Hør, gode Herre! De tror nok, at De er stor, fordi De skriver i det Blad, hvad? Men jeg siger Dem, at det er et Blad, som ingen Frihedsmand, ingen Tænker kan andet end nære medlidende Ringeagt for. Det og dets Allierede har holdt det virkelige Folk, Proletariatet, op med løs Snak om Skandinavisme, Nationalitet og konstitutionelle Former, som de Dannede og Rige kan more sig med at lege med. Jeg skal sige Dem, Hr. Finansbaron von der Fris, jeg har været en Ven af Frederik Drejer. Han sagde, at den frie Videnskabs Mænd og Arbeiderne i Forening skulde løbe Storm mod den gamle Slendrian for at skaffe et nyt og herligt Liv frem. Men vi har ingen fri Videnskab havt i Danmark. Theologien aad Filosofien uden at blive federe, men Filosofien var ædt, og Eminenser og Højærværdigheder gylpede noget mystisk loyalt Tøjeri fra sig, som de kaldte spekulativ Filosofi. Og Arbejderne? Ja dem gav man en Sludder for en Sladder; man

Digitized by Google

gav dem almindelig Valgret. Den kunde Rendestensbrætmanden og hans Kolleger tvinge dem til at bruge, som det passede i Grosserernes og Fabrikanternes Kram, for de stakkels Bæster af Arbejdere havde jo aldrig lært Andet end Luthers Katekismus og Balles Lærebog, og, hvis de havde være saa heldige at glemme dem, saa skulde deres Børn nok friske dem op for dem igjen, for de maatte gnave paa dogmatiske Skorper ligesom Fædrene. Det er godt, jeg har set mig arrig paa Dem, Hr. Baron von der Fris, for det gjør mig ædru. De har sunget Frihedsviser oppe i den sjofleste Knejpe i hele Kjøbenhavn, Café Heyman i Boldhusgade, De har lært Frisind i Rendestensbrætpartiets Saloner, men i 1848 var De en Hvalp, og De har ikke fulgt Oligarkernes underjordiske Ødelæggelse af Frihedens Forkæmpere. Nu tyr disse Forkæmpere forskræmte hen til Thronen eller Alteret; Kongedømmet af Guds Naade kan støtte Pengestablen af Plebejernes Dumheds Naade, og Krucifixet er dog et ærværdigere Symbol end den allegoriske Skjøgestatue, der kaldes «den frie Konkurrence» og har en Manchester-Bomuldsballe til Piedestal ... Knudsen! Du sover jo, Din Slagtertamp! Vil Du vaagne og høre efter, naar dannede Mennesker taler, Du Slagelse-Idiot!

— Jeg hørte godt, hvad der kom mig ved, brummede Knudsen, og jeg skal, hvad Øjeblik det ombedes, skrive under som Vitterlighedsvidne, at Du og et Par andre Genier i 1848 var ude paa Vesterbro, for der var jeg den Gang Slagtersvend

Digitized by Google

hos en Mester der, og at I og jeg nær allesammen havde faaet paa Tæven, for jeg holdt med Jer og vilde sla' saadan ganske ud i Almenheden, om jeg saa maa sige. Saa kan Du jo lade mig være i Fred og lade mig sove.

— Naa, De har slet ikke Noget at sige, Hr. Baron? sagde Ringborg til Thomas.

— De behøver ikke at fornærme mig, svarede Thomas; jeg hører høflig paa Dem. Maaske jeg kan lære Noget af Dem. Hvem véd!

Ringborg fixerede ham mistænkelig og sagde:

— Vil De være med til at drikke et *Pereat*? *Pereat* for Formalismen! *Pereat* for Danmarks to Overpedanter, Orla Lehmann og J. L. Heiberg!

— Nej jeg vil ikke, svarede Thomas koldt.

Slagter Knudsen vaagnede igjen, oversaa Situationen: Ringborg bøjet over Bordet med det glorøde Ansigt tæt op mod Thomas Fris's; den sidstes blegt og bestemt.

— Skal her serveres med Bankekjød? spurgte Knudsen. Jeg har det paa en gros Lager. Jeg skal verfe Enhver ud, som gjør Vrøvl, saa kan vi jo bagetter ta' et Par Omgange i Velvillighed og Gemytlighed.

Nu tog Nissen Ordet og sagde:

— Jeg hader baade verb... ale og reale In... jurier. Det er en Skamplet paa vor Presse; og jeg siger... jeg vil gaa... for jeg er bleven fuld af den sidste Punch.

Han tog Thomas under Armen og sagde:

Digitized by Google

— Følg mig hjem . . . for gammelt Kammeratskabs Skyld!

Nu rejste Ringborg sig op og trak Nissen i Armene med Bøn om at blive; alle Stemmer blandede sig; Trusler, Beroligelser, Skjældsord, Slag i Bordet, Klirren af Glas, som faldt paa Gulvet, blandede sig i vild Dissonans, og det varede vel et Kvarter, før Selskabet kom ud paa Gaden. Thomas saâ Lejlighed til at snige sig fra den halv- eller heldrukne Kohorte og at naa hjem alene. Denne Række Akademikere, som vare strandede paa Æsthetikens Hav; denne i Krogene og i Løndom ulmende Forbitrelse mod de Herskende kastede Brand ind i ham. Tættere og tættere fylkede Oppositions-Elementerne sig i hans eget Sind.

Der indtraadte en Forandring i Henriettes Adfærd mod Thomas de følgende Gange, han traf hende i forskjellige Selskaber. Hun viste ham en venlig, adspredt Ligegyldighed; ja der var endog i den Maade, hvorpaa hun talte til ham, Noget, der lignede hendes Behandling af Julius Planck, der nu var juridisk Kandidat med et af mange Points bestaaende Laudabilis og Volontær i det Ministerium, hvor Lavigny var ansat, og Faderen fortalte Thomas, at Lavigny havde erklæret Julius for et udmærket Æmne til Avancement i Kontorerne. For første Gang følte Thomas Skinsyge mod Julius Planck. Han var dog N o g e t, Noget, som Thomas ganske vist ikke vilde være; men hvad var Thomas Fris? Hvor længe vilde Troen paa hans skjulte Talenter holde sig? «Digteren»

Digitized by Google

Fris . . . hvor lød den Betegnelse nu latterlig for ham selv!

Han var slet ikke doven; han var i Aarenes Løb bleven ikke lidet belæst i forskjellige Literaturer, i de da kurserende theoretiske Værker over Æsthetik; heller ikke var han uden filosofisk Læsning. En skjøn Dag meldte han sig til den æsthetiske Magisterkonferens, tog den med Lethed og med Held, men hvad saa? Den medførte ingen anden Forandring i hans Stilling, end at han som Kandidat maatte flytte fra Regensen, men den gav ham kun Udsigt til at blive Adjunkt i Dansk ved en lærd Skole. Og den store Kjærlighedshymne og de andre skjønne ufødte Digterværker! Han syntes, at Spirerne derinde bleve spædere i Stedet for at voxe og skyde. Livet gik sin ensformige Gang; han saâ de samme Personer, hørte de samme Stridsspørgsmaal drøftes i Politik, og de samme Politikere indbyrdes rose hverandre. Af og til taltes der om Noterne fra Preussen, men dem skjænkede de Fleste kun en flygtig Tanke; de bleve jo aldeles knuste af vor Regjerings fortrinlig stiliserede og statsretlig-logiske Svar paa dem. Og, om Krigen kom, saa havde vi jo vor skandinaviske Alliance og Vestmagterne. Man stred blot, om det var rigtigt at forhale eller fremskynde Krigen; den almindelige Stemning var Tryghed og Ro. De Herskende sad fast og bredte sig velbehagelig i deres Sæder. Alle syntes at befinde sig vel under et frisindet, intelligent og humant Herredømme; offentlig bekjendt eller rygtevis fortalt Familietvist

Digitized by Google

mellem Herskerne satte af og til lidt Liv i den søvnige Ro og gav Stof til Disputer i Privatlivet, hvor En holdt med det ene, den Anden med det andet Medlem af Regjeringen.

Det var ved Sommertid, at Thomas blev færdig med sin Magisterkonferens. Familien Planck laa paa Landet, og Thomas havde ikke kunnet modtage en Indbydelse, der kom midt under Examensarbejderne. Han havde levet ensomt den sidste Tid; i Foraarsmaanederne havde han havt travlt med at anmelde Kunstudstillingen; Bladets Redaktion havde bestemt fordret, at han skulde anmelde den, og Penge trængte han til. Han var da i sin Nød tyet til Gundelach, som nu var vel anset som Kunstner og rigt gift. Han modtog ham i sit Atelier med den samme Ligefremhed som ellers, og, uagtet han arbejdede som en Smed, gik han tre Gange i flere Timer paa Udstillingen med Thomas og agerede hans Manuduktør. Han lærte ham meget, som han aldrig havde tænkt over; Thomas læste sit Manuskript for ham; men, hver Gang han kom med almindelige abstrakte Betragtninger, sagde Gundelach: Slet det Sludder ud! Skriv om Tegning og Farve, om Lys og Skygge, om det er ærlig gjort eller det er Humbug. Thomas satte Gundelachs Bemærkninger i Stil og var glad over at have leveret et Arbejde, som ganske vist var stærkt farvet af det kunstneriske Partis Anskuelser, til hvilket Gundelach hørte, men som dog trængte mere ind i Billedkunstens Virkemidler end de almindelige Anmel-

Digitized by Google

delser. Men Ørnstrup lod ham vide fra Redaktøren, at saadant noget teknisk Detailvæsen kjedede Læserne, som ikke forstod sig paa malerisk Teknik. Thomas svarede, at Ørnstrup naturligvis forudsatte, at alle Mennesker vare lige saa uvidende som Flertallet af Journalisterne. Redaktøren maatte ud og stille Striden, da den blev højrøstet. Han sagde med orakelmæssig Myndighed:

— Artiklen gaar i den rigtige Retning, men den er for tung. Saa tales der ikke mere om det.

Han lukkede Døren i. Ørnstrup kroede sig og sagde til Thomas, mens han samtidig skrev videre:

— De bliver næppe gammel her ved Bladet.

— Det tror jeg heller ikke, svarede Thomas.

Da Thomas havde faaet Konferensen, ved hvis mundtlige Del Fuldmægtigen havde været en saa stadig Tilhører, som hans Forretninger tillode, overraskede Vennen Thomas ved at indbyde ham til en Skovtur til Ære for ham og spurgte, om han ønskede Nogen specielt indbudt. Thomas nævnede strax Gundelach.

— Naturligvis, svarede Fuldmægtigen. Og saa har jeg en Overraskelse til Dig. Der kommer En, som Du næppe venter.

Overraskelsen var Adjunkt Ross. Han var kommen til Kjøbenhavn i en kort Skoleferie. Fuldmægtigen havde truffet ham og troet at berede Thomas en Glæde ved at indbyde hans Hus- og Bordfælle fra Rusaaret. Foruden de nævnte Notabler dannedes Korus af nogle yngre Studenter,

Digitized by Google

hvis beundrende Ytringer om Thomas's kritiske Artikler Fuldmægtigen ivrig havde opsnappet i Studenterforeningen. I den Anledning havde han gjort Bekjendtskab med dem og flittig trakteret dem med Arrakspunch.

Fra Kapervognen stod Selskabet af ved Charlottenlund. Efter denne Kjørsel langs Strandvejen fulgte Spadsereturen over Ordrup til Dyrehaven som næste Nummer paa Festprogrammet.

Ross havde faaet Rudimenterne til en Mave, der spaaede ham et Rektorat i Tidens Fylde. Hans af Naturen langsomme Taletakt var bleven endnu langsommere og den gutturale Dvælen paa Vokalerne endnu stærkere; den embedsmandige Bevidsthed var bleven en Pedal, som forstærkede disse Ejendommeligheder. Han havde faaet den glade Sikkerhed i Holdning, som udvikler sig hos lokale og provinsielle Autoriteter, der have Ørd for at «følge med» paa alle Punkter. Da de vare stegne ned ad Vognen, fuldstændiggjorde Ross sin første flygtige Hilsen til Thomas.

— Gratulerer, gratulerer hjertelig, sagde han. Jeg maa tilstaa, at jeg, for mit Vedkommende, fuldt ud billiger, at Du, kjære Fris, har underkastet Dig en akademisk Prøve, førend Du traadte frem i Literaturen som en i Ordets snævrere Forstand original Forfatter. Nu glæder jeg mig til dine Digte, glæder mig inderlig til dem. Du skal se, at den Omstændighed, at Du nu er *Candidatus magisterii admissus cum laude* vil give dine Digtninger et vist Relief . . . .

Digitized by Google

— Hvordan befinder Du Dig derovre i H—?

— Aa — aa, ret vel. Der er jo en Del af Skolens Lærerpersonale, Rektor desværre inklusive, som slet ikke følger med i Politik, Videnskab og Literatur. Men heldigvis er vi tre Adjunkter, som skiftevis samles hos hverandre hver Lørdag Aften, og vi drøfte saa et politisk, et filologisk eller et æsthetisk Thema, som vi har bestemt den forrige Samlingsaften og er bleven enige om er passende og lærerigt at sætte under Diskussion. Det forbereder vi os til i ledige Timer i Ugens Løb og møder vel funderede til Forhandlingen. Sidste Lørdag var en Opgave, som jeg havde redigeret, under Forhandling, og der kom mange særdeles gode Momenter frem til dens Løsning.

— Hvad var det for en Opgave? spurgte Thomas halv adspredt, med Øjnene og Tanken oppe i de bløde Bøgekroner, der i uendelig Livsfylde bugnede ud i den blegblaa Eftermiddagshimmel.

— Jeg havde redigeret den i følgende Form, svarede Ross: «Med hvilken af de tre græske Tragikere: Æskylos, Sofokles eller Evripides maa Oehlenschlägers Digtergenius nærmest siges at være beslægtet?»

— Til hvilket Resultat kom I saa? spurgte Thomas og bed sig i Læben for at tvinge Smilebaandet til Artighed.

— Ikke til noget bestemt: Materialet var saa righoldigt, at vi fortsætter dets Behandling til næste Sammenkomst. *Adhuc sub judice lis est.*

— Du holder altsaa stadig din Begejstring

Digitized by Google

oppe? Jeg kan huske, at Du en Gang paastod, at Du altid var begejstret.

— Ja, Begejstringen er min normale Tilstand, og jeg søger altid at meddele den til mine Omgivelser, svarede Ross med urokkelig Alvor.

Denne Samtale blev afbrudt ved højrøstede Repliker af det Par, som gik nærmest bag ved. Det var Landskabsmaler Gundelach, der var i en ivrig Disput med en Student, der var bondefødt, havde taget Seminaristexamen og gjennem store Anstrængelser havde hugget sig frem til at blive akademisk Borger.

— Nej, Kjøbenhavnerne bliver aldrig folkelige, hørte Thomas Studenten sige, og Folket bliver aldrig kjøbenhavnsk. Kjøbenhavnerne griner ad Bonden, og Bonden indhyller sig i ti Lag Mistænkelighed, naar han taler med en Kjøbenhavner. Det kan ikke nytte, at de herinde skriver i Aviserne om Intelligensen og om dens Ret; Bonden tror kun, at I herinde vil raade over Pengene og beholde Magten.

Ross betragtede den Talende med Forbavselse.

— Er De Student? spurgte han. De taler jo i bondevenlig Retning, en Retning, der fornægter alle Livets højere ideelle Magter.

— Ja, saadan læses der i Bladene herinde, svarede Studenten. Men det kan ikke nytte at fortælle Bønderne en hel Del om Idealitet, for de véd ikke, hvad det er. De vilde nærmest opfatte det som et eller andet Prokuratorkneb. Først maa de derude paa Landet oplyses om Politikens dag-

Digitized by Google

lige Brød; de maa lære Noget ud over, hvad Præster og Skolelærere saadan paa Embedsvegne banker ind i dem. Men hvad har de Herrer herinde gjort for Oplysningsspørgsmaalet? Har de tænkt paa at lære den store Vælgermasse at bruge den Magt, som Forfatningen giver den? Anerkjender de i Praxis den Magt? Nej, hver Gang den virkelig bliver anvendt, forhaaner de dem, som bruger den. De forlanger, den skal bruges med meget mere Skjønsomhed. Det kan være, den skulde saa. Men hvem skal lære Vælgerne det? Nogle stakkels Skolelærere, som selv kun har lært det Allertarveligste, og som er lønnede saa lavt, at Næringssorgerne lurer paa dem hver Dag, og som i det mindste paa mange Steder endnu kun er Præsternes Hundedrenge .... Ja, om Forladelse ... jeg vilde nødig forstyrre Stemningen ved at komme med politiske Meninger, der afviger fra de Tilstedeværendes ... men det var Hr. Landskabsmaleren, der fandt, at vi havde det saa godt her i Landet, som vi kunde faa det.

Gundelach skuttede sig og satte et fortrædeligt Ansigt op.

Det er ogsaa forbandet med Jer Studenter, sagde han; I skal altid haarkløve Ens Ord. Naar jeg sagde, at vi havde det saa godt, som vi kunde faa det ..., ja saa tænkte jeg paa os Kunstnere, for Fanden. Nu kjøber Folk dog Billeder. Og alle disse rige Grosserere og saadanne Nogle, de er skam blevne strammede op til at samle Malerier af deres Omgang med vore ledende Politikere ...

Digitized by Google

Ja, nu stikker I i at grine, og jeg gider ikke disputere. Men jeg synes, oprigtig talt, at det er noget Sludder, naar den Herre bebrejder et politisk Parti, at det vil have Magten. Den vil s'gu alle politiske Partier have, saasnart de kan faa den. Ja, nu griner I igjen!

— Ja, men det er, fordi De udtalte en saa almen Sandhed, som Partierne altid saa pænt beslører, sagde Thomas.

— Ja for mig gjærne, sagde Gundelach, det maa de om. Men det er jo ogsaa noget Vrøvl at bebrejde fremadstræbende Folk, at de vil have Magten, naar de er dygtige nok til at skaffe sig den. Hvis jeg kunde blive den bedste Landskabsmaler i Verden og ligesom Rafael og saadanne Nogle kunde se mig selv gaa igjen i de dygtigste Kunstneres Billeder... jeg mener, at saa maatte jeg jo være fjollet, om jeg ikke vilde have en saadan Magt. Jeg er som sagt godt fornøjet, som vi har det. Jeg vilde nødig have, at simple Folk skulde regjere. Jeg er selv en Skræddersøn og har været Malerdreng; jeg har havt en brav Fader og en brav Mester og havt megen Fornøjelse mellem de jævne Folk, som jeg kom blandt som Barn... men det havde unægtelig været nogle slemme Kabylere til at regjere Landet... Ja, nu kan I Andre politisere videre, for... for det første er jeg kjed af det, og for det andet, naar man har saadant Noget, som det der for Øjnene, saa er det da Synd og Skam at sludre Tiden bort.

Han pegede ud over Landskabet. Man havde

Digitized by Google

naaet Højden mellem Ordrup og Krattet. Der laa det frodige Dalstrøg overstrøet med Huse og Trægrupper, favnet af koket slyngede Skovlinier, hvilende i et guldblinkende Lys med Havet i Baggrunden, hvis dybe Blaa gled over i Violfarve, medens Fartøjernes hvide Sejl skinnede i mat Rosatinte. Langs Vejen saas Grupper af Spaserende, foran nogle af dem løb Børn og legede med karmoisinrøde Kautschukbolde, der lignede farvede Lygter; fra Vognenes Hjul hvirvlede det kridhvide Støv som en tæt Røg; Latter og Menneskestemmer, Hundeglam og Køernes Brølen fra Markerne gav et Indtryk af en munter, tryg og fredelig Tilværelse i det skjønne, smilende frugtbare Land, hvis Natur synes at maatte gjøre Menneskene glade og overbærende, milde og aabne af Sind.

Fuldmægtigen, som var lidt forude, havde ikke hørt, hvad der blev talt. Han afventede Selskabet nede paa Stien over Mosen mellem Ordrups Krat og Dyrehaven og stod der glad og mildt smilende, i fuld Harmoni med Omgivelserne. De unge Mænd løb muntert om Kap ned ad Skraaningen og kom ned i en saa stærk Fart, at den elastiske Mosebund fjedrede stærkt under deres Løb. Under Latter og Spøg gik de under Dyrehavens Bøge, der uden Underskov rejste sig aristokratisk-selvstændige hver for sig, bredende sig velhavende i et stort Voxe- og Aanderum. Maalet for Vandringen var Fortunen, hvor Fuldmægtigen havde bestilt Aftensmaaltidet. Da han bød dem tage

Digitized by Google

Plads ved det i Haven dækkede Bord, hviskede Ross til ham:

— Jeg vilde saa umaadelig nødig sidde ved Siden af den Bondeven.

Bordet gik hen under munter og fredelig Tale. Da Skumringen var falden paa, og Landskabet laa let besløret med det sølvglimtende Hav langt ude, bragtes Punchebollen frem. Den gode Fuldmægtig hviskede til Thomas:

— Nu har jeg en ny Overraskelse til Dig.

Han aabnede en Papirspakke og tog nogle Bøger ud af den. Det var fem Exemplarer af Studenterforeningens Visebog.

— Nu skal vi have nogle af vore gode gamle Viser, sagde han og nikkede over til Thomas.

Denne maatte nikke igjen, skjønt han var hjertelig kjed af at høre de Viser, som, hvor gode de end kunde være, vare blevne ham trivielle ved det evindelige Slid paa dem i Studenterforeningen. Den doktrinære Gemytligheds tørre Skikkelse aabenbarede sig skræmmende for hans Øjne. Bøgerne bleve omdelte, og Selskabet sang løs. Det samme Repertoire, akkurat i den samme Orden som ved Lørdagssoldene i Boldhusgade. Gundelach havde ubemærket fjærnet sig og ene taget Plads paa en Bænk i et tomt Lysthus. Han sad og tegnede i sin Skizzebog.

Thomas rejste sig ogsaa. Han trængte til at trække et Aandedrag i Stilhed borte fra Larmen. Fuldmægtigen hviskede til ham:

— Men nu skal din Skaal udbringes.

Digitized by Google

— Jeg kommer strax, svarede Thomas; om fem Minuter, lad mig gaa blot fem Minuter!

Lyse laa Kjørevejen og Gangstien i Dyrehaven. Mens Stammerne flød ud i Dæmringsgrunden, badede Trætoppene sig i det sidste Dagslys. En fin Kryderduft fra Bøgebladene blandede sig med en tungere fra den fugtige Jord og det visne Løv. Langt nede paa Stien lød lystige Hvin som meget høje, stakkate Violinstrøg. To hvide Skikkelser skimtedes i susende Fart. Lyden tabte sin Toneklang og blev stærkere og raaere. Skikkelserne bleve tydeligere og større. Det var to lyst klædte Piger, der løb om Kap. De kom saa nær, at Thomas kunde høre, at de hvinede for at hjælpe paa Aandedrættet efter den lange Løbetur. Det var to barhovedede Fruentimmer. Deres sorte Silkeforklæder viftede foran dem som Faner; det løsrevne Haar krusede sig om Hovedet, flagrede under Farten og blinkede i Aftenlyset. Det var aabenbart Tjenestepiger fra en Villa paa Strandvejen. De løb Thomas forbi, op mod den røde Gitterport med Kronen og det kongelige, forgyldne Navnechiffer oven over. Den, der kom først, greb med en stor, rød Haand om Tremmerne og raabte:

— Kamilla! Du har tabt til to Limonader, det er lige en Rigsort, min Pige.

Saa kom den Anden. Hun greb ligeledes om en af Portens Gitterstænger. Begge lo og pustede, saa Aanden stod som en hvid Sky ud i den hvidblaa Dæmring. «Puh ... ha, ha, ha; uh ... det var dog mageløst!» lød det i Duet.

Digitized by Google

— Sveder Du, Theodora!

— Uh, Kamilla, det driver rædsomt af mig; Alting sidder klistret fast til Kroppen. Skal vi saa ind paa Beværtningen og tage de to Limonader. Hindbær, Du... hvad?

— Nej, lad os puste af.

— Sikken en Herre, der staar og glor, Du! Det er vist en lumskere En, hvad?

Begge slog i en Fnisen, der gjennem et jævnt *Crescendo* endte i en hujende Latter.

— Han gjør ingen Ting... puh... han ser ud som en Fjols.

En ny Fnisen i *Crescendo* med Latter til Finale.

— Naa, saa Du bliver hos Etatsraadens alligevel, Kamilla? Du havde jo sagt op, hvad?

— Ja, men da jeg hørte, at hun, Bærken, skulde giftes med Julle, saa tænkte jeg: Fruen er et Vrævl, Herren gjør ingen Ting, og Frøknen gjør heller ingen Ting..., og, naar den gale Frøken Bærk fordufter, saa kan man jo ligesaa godt blive, for man kunde jo faa det meget væ're. Men hun, den Frøken Hendriette, det er, ved Gud, en ren Saten. Immer skal hun kommendere og jage med En.

— Naar skal Brylluppet staa?

— I næste Maaned herude og meget gedulgt.

— Sikke Noget! Der bliver ingen Sjov i Gjentofte Kærke?

— Inte Spor! Det er nu en af Bærkens Kaprisjer. Det er et Skabedyr. Julle faar nok Kam

Digitized by Google

til sin Paryk. Men det er ogsaa en rigtig Lageagurk. Føj! Havde han inte den myrderlige Hoben Penge, saa maatte En da være en ren Ediot, om man tog ham. Men det var Limonaden, min Snut!

Med hinanden om Livet susede de to Tjenestepiger ind i Fortunen.

I hende, der kaldtes Kamilla, gjenkjendte Thomas Etatsraad Plancks kjønne Stuepige. Det var hende, Henriette havde drillet ham med, første Gang han saâ hende efter hin Aften i Vestibulen.

Han havde været dum og langsom til at forstaa, hvad Tjenestepigen berettede. Følelsen af hans uvirksomme Drømmefærd, af den skærende Modsætning mellem Fantasiradikalisme og filisteragtig Fejghed i hans Væsen sved indtil de inderste Fibre i ham. En opkogende Forbitrelse, som hans Legeme ikke havde Magt til at lade gaa ud over Noget, lammede hans Ben og betog ham Bevidstheden. Han syntes paa samme Tid, at han gik, og at hans Fødder vare lammede. I Mørket om ham surrede farvede Ringe for hans Øjne.

Han fandt sig selv hensunken paa en Bænk. Det var ikke mørkt mere; det var som før lys Skumring. Hvor var han? Han maatte se sig flere Gange om for at orientere sig. Jo, der nede laa jo det perlemorsglinsende Hav, der strakte jo Skove sig frem og trak sig tilbage, der skinnede jo Bernstorff Slot hvidt op mellem de sorte Træer, derhenne stod jo en sort Skare om et Bord, hvorfra der lød Sang:

Digitized by Google

Hver Sommer fletter vor gamle Lind
Regensen dens Krone grøn,
og vifter et frit og lystigt Sind
til Gaardens frejdige Søn.

Jo — han var paa Fortunen, til et Gilde, gjort til Ære for ham. Men det var ham, som det var mange Dage siden, han spaserede fra Charlottenlund over Ordrup til Dyrehaven sammen med nogle Mennesker, der nu én for én langsomt dukkede op for hans Minde med irriterende Tydelighed.

— Men hvor bliver dog Fris og Gundelach af? Fris! Gun — de — lach! raabtes der derhenne fra.

— Halloj . . . her! lød Gundelachs Røst, og den lille firskaarne Mand kom ud fra et Lysthus og vankede gjennem Haven hen mod Bordet.

Thomas Fris rejste sig og gik ganske mekanisk i samme Retning. Han syntes, det varede en umaadelig lang Tid, inden han naaede derhen.

Kredsen var bleven betydelig forøget. Et Selskab af akademiske Skovgjæster var draget forbi, havde hørt de bekjendte Toner, havde nærmet sig og sluttet Kreds om de Syngende, havde hilst paa Bekjendte iblandt dem, og den gjæstfrie Fuldmægtig havde forlangt en Forstærkning af Punch og inviteret de nys Ankomne til at tage Del i Symposiet.

— Her er Æresgjæsten! her er Æresgjæsten! lød det, da Thomas nærmede sig.

Digitized by Google

— Fuldmægtigen har ledt efter Dem. Hvor var De?

Thomas vidste ikke, hvor han havde været, og stammede nogle forvirrede Ord.

— Har Du det ikke godt? spurgte Fuldmægtigen ham, og hans bekymrede Øjne rugede over Thomas.

— Jo, aldeles brillant, var Svaret; men det lød for den Svarende, som det var en Anden, der talte.

Fuldmægtigen slap ham ikke med Øjnene.

— Sid her! sagde han med et bedende Tonefald og gjorde Plads paa Bænken ved Siden af sig. Thomas adlød. Fuldmægtigen lagde sin Arm om hans Nakke og hviskede:

— Jeg synes, Du er bleg.

— Synes Du?

— Har Du det ikke godt?

— Jo, brillant.

— Hr. Adjunkt Ross har Ordet, sagde Fuldmægtigen.

— Ross traadte ud fra sin Plads hen for den ene Ende af Bordet, rømmede sig og begyndte sin Tale, der var lang og blev endnu længere ved hans langsomme Maade at tale paa og ved hans gourmandagtige Smagen paa Ordene. Talen var delt efter en Disposition som en dansk Stil i en Skoles øverste Klasse og blev holdt med en Provinsautoritets brede Sikkerhed:

I. Vort Folk var siden 1848 et begejstret Folk. Den hele Folket den Gang omfattende Be-

Digitized by Google

gejstring var bleven holdt i Live af Studenterne, den Ungdom, der stadig kæmpede for Idealerne, ɔ: 1) Nationalitetens Ideal, ɔ: Danmark til Ejderen, 2) Folkefrihedens Ideal, ɔ: Folkets Styrelse gjennem dets viseste og kundskabsrigeste Mænd, hvem Platon i sin udødelige Stat hævder Regjeringsretten for, 3) Skandinavismens Ideal, hvis Virkeliggjørelse var forbeholdt Fremtiden, men som havde de Viseste og Bedste i alle tre Broderriger for sig.

II. Vor Hædersgjæst var en værdig Repræsentant for den mod Idealet stræbende, begejstrede Studenterstand, thi 1) havde han fyldestgjort Videnskabens Fordringer ved sin nys udmærket bestaaede akademiske Prøve, 2) virkede han for Nr. 2 af de tre universelle Ideer: det Sande, det Skjønne og det Gode, 3) arbejdede han i et Organ for de i forrige Afdeling nævnte Idealer.

III. Følgelig vilde han udbringe en Skaal for Æresgjæsten: 1) som ægte begejstret, national og skandinavisk Student, 2) som en dygtig Æsthetiker i Nutiden, 3) som en Digter, der gav rige Løfter for Fremtiden.

Under Hurraraabet rystede Thomas paa Hovedet med nervøs Ilterhed og satte derpaa begge Hænder for Øjnene.

— Rejs Dig, Lille! hviskede Fuldmægtigen til ham; se at betvinge din Sindsbevægelse! Du maa absolut svare. Rejs Dig, Lille!

Thomas rejste sig, og de brune Øjne stod stift og højt aabnede. Læberne begyndte at be-

Digitized by Google

væge sig; han løftede det Glas, som stod foran ham, men det dirrede i hans Haand, saa Indholdet spildtes. Fuldmægtigen greb ham om Haandleddet, klappede Bagen af hans Haand, tog lempelig Glasset ud af den og satte det ned paa Bordet. Saa gav han sig til at klappe Thomas paa Ryggen, som var han et opskræmmet Barn, der skulde beroliges.

Der var blevet ganske stille; man kunde høre Myggene summe under Buskene og Frøerne kvække fra Kjærene.

Thomas knyttede sine Hænder, saa Neglene skar i dem. Han tvang sin Stemme til med Ro og Kulde at sige de første brudte Sætninger:

— Jeg maa protestere mod Skaalen. Jeg kan ikke modtage den... Begejstring blev der talt om. Vi Danske skulde være et begejstret Folk; jeg skulde være et begejstret Individ! Man taler om 1848, da vi... jeg var et Barn den Gang... da Nationen sprang op til Stordaad. Lad saa være! Nationen blusser let op, men slappes lige saa let af. Efter et Par Aars Begejstring sover den i et halv hundrede Aar. Lever vi ikke nu i en Dunstkreds af Slaphed, spidsborgerlig Selvklogskab og abderitisk Hovmod? Ligner vore Ordførere ikke de theologiske Pedanter, der i deres Ungdom blev vakte af Luther, men som i deres Manddomsalder ledte hans Begejstrings sprudlende Fos ud i lavvandede, dogmatiske Grøfter? Jeg ser ingen Frihedsmænd blandt vore Herskende. Jeg synes, vi beherskes af et stort Assuranceselskab for indbyr-

Digitized by Google

des Uddeling af Berømmelsespatenter, Embedsbestallinger, Titeludnævnelser og Ordensdekorationer. Er de Herrer «folkelige»? De hverken kjender eller bryder sig om Folket. Lad Folket ude fra Landet, lad Arbejderne i Byen en Gang blive kloge paa deres Magt: de vil komme og slaa i Bordet for de Herrer og kræve dem til Regnskab, fordi de har besunget og smigret det Folk, som de har ladet sidde i Uvidenhedens Mørke.

Er de Friheder, der er os garanterede paa Prent, levende i de Herskendes Sind? Er de Herskende ikke større Tyranner, end vore Enevoldskonger nogensinde har været? Regjeres vi af Nationens Bedste og Viseste? Jeg kan kun se, at det nyere Danmark har ydet noget Stort paa et aandeligt Omraade: i Poesien. Er nogen af de endnu levende store Digtere gaaet med Strømmen? Jeg kan ikke se Andet, end at de enten er gaaede til Side for den eller imod den. Og de, der er gaaede imod dem, som Heiberg og Hertz, ere blevne udskjældte af Middelmaadighederne. Vor største Tænker, Søren Kierkegaard, har forhaanet de Middelmaadigheder, som Danmark, eller rettere Kjøbenhavn, nu knæler for som Guder.

Begejstring! Nu! Her i Danmark! Mens de halvdannede Filistre og de velhavende Middelmaadigheder sidder ved Roret! Man sætter et andægtigt Bededagsansigt op, naar man hører Ordet «Skandinavisme», som om der blev nævnet noget Guddommeligt. Svar mig først paa det Spørgsmaal: Er denne Doktrin et Udslag af en dyb Trang,

Digitized by Google

en fast Villie, der bunder i de tre Folks Muldjord? eller er den en fantastisk Fata Morgana, hvis Virkelighed enkelte Visionære vil piske fornuftige Folk til at tro paa?

Er jeg en Repræsentant for de Unge, der tage lige Sigte paa Idealet? Nej. Jeg er som mange af mine Fæller en stemnings-omtumlet, forvrøvlet, uklar Existens, der som en Høvlspaan har hoppet om paa Strømmens Bølgekamme, der aldrig har vidst, hvad den har villet, aldrig har maalt, hvad den har kunnet, en drømmende Fantasi med stort Mod til at ønske, Fejghed, naar det gjaldt at vove.

Digter! Ja en af den blodfattige Slægt, uden Ideer, som maaske har et vist Murpolerertalent, men som er altfor stakaandet til at synge, saa det giver Ekko i Landet. Vor Sang er en Efterslæt, som nu kun anvendes til halvfulde Middagsspiseres Fornøjelse.

Lad heller ikke de Studenter, der læser deres Kollegier til Attestats, snakke om de store Ideer som deres Maal, lad dem lige ud sige: Vi vil være Præster, Dommere, Kontorchefer, Læger; vor Stræben er: kongelig Bestalling og Pensionsberettigelse ifølge Pensionsloven. Deres Snak om Idealitet er en lydende Malm, en klingende Bjælde.

Jeg kan ikke tage mod en Skaal, jeg ikke fortjener. Jeg hader alt det, som den Skaaltale forudsætter, at jeg elsker. Jeg er skamfuld over at have været Medlem af en Presse, der har drevet et Tyranni værre end Absolutismens, som har hyklet værre end Jesuiterne. Ja, jeg siger, jeg

Digitized by Google

hader alt dette. Men jeg kan ikke en Gang hade, som jeg burde; jeg er som mine Samtidige altfor forkludret til at nære de stærke Følelser som Had og Kjærlighed i deres oprindelige Naturstyrke. Skal jeg svare paa Skaalen, maa det være med en Skaal for Ærlighed, Sandhed og Selverkjendelse i vort stakkels lille Land. Man siger, at vore Fjender, Schleswigholsteinerne, ere Rabulister og Sandhedsforfalskere. Jeg tror det ogsaa. Men lad os da være ærlige! Vi tror ikke paa Krönens legitime Ret, der fordrer et Danmark til Elben; men vi siger, at vi tror paa den nationale Ret. Danmark til Ejderen er et lige saa stort nationalt Falsum som et Schleswigholstein. Skaal da for et ærligt Danmark, der rækker saa langt, som det har formaaet at bevare dansk Sprog og Kultur!

Den Hyssen, Piben og Hujen, der lød fra de Omstaaende, hørte Thomas slet ikke. Thi hvert Ord, han udtalte, var ledsaget af en Smerte, som flængede han Dele af sit eget Kjød, hvis blodige Muskelfibre krympede sig i forfærdelige Vridninger. Først, da han tav og mærkede sine Knæ ryste under sig og Kuldegysninger risle gjennem Legemet, hørte han Indignationsraab som: Landsforræder! Schleswigholsteiner! lumpen Renegat! en Piben i Fingrene som af en Bataillon af Nyboders-drenge. Og derpaa saâ han som ved Lyset af et Lyn det blegrøde Hav og den gyldne Himmel, de dæmrende Skovpartier og en flammeblinkende Græsslette nærmere ved, og saa følte han noget Koldt, Fugtigt smertelig ramme hans Øjenlaag. Det var

Digitized by Google

en Appelsinskal, som en af Tilhørerne slyngede imod ham.

Da hverken hørte eller saâ han. Rasende greb han om en Flaskehals paa Bordét og vilde kyle Flasken ud i Vrimlen. Han kæmpede med En, der holdt om hans Haandled og vilde vriste Flasken fra ham; saa følte han en stærk Smerte og en varm Strøm glide ned over Haanden. Han maatte slippe, rev sig løs og kom først til Bevidsthed, da han befandt sig paa en Vej. Han tog sig til Øjnene, men Haanden smertede, og han saâ Blodet rinde ned ad den i store Bobler. Og langt borte i den gule Aften stod en ensom Skikkelse med Haanden over Brynet. Det var Fuldmægtigen. Thomas vinkede ad ham med sin blodige Haand; den Anden vinkede igjen, gik til Siden og slog Armene om et Træ. Hans Legeme rystede som af en stærk Hulken.

— Alt, Alt er forbi! vilde Thomas raabe ud til ham, men Stemmen vilde ikke lystre; det blev til en uartikuleret Rallen. Saa satte han i Løb ned ad Skovvejen. Nede blev han et sort fremrykkende Punkt var og stirrede idiotisk efter det som efter Noget, der kunde bringe ham til sig selv. Hurtig blev Punktet større og antog faste Omrids; det var en i stærkt Trav kjørende Vogn; han hørte Hjulkarmene klirre. I panisk Skræk sprang han til Side ind mellem Træerne, løb og gik, gik og løb uden at vide hvorhen. Det visne Løv raslede under hans Skridt, opskræmmet Liv rørte sig derunder; det var som hin Aften

Digitized by Google

efter Skolens Studentergilde. Det blev snart bælgmørkt, snart dæmrede aabne Pletter; Modsætningen var skærende som mellem Nat og Dag. Hvor længe løb han? Sansen for Tid og Rum var udslukt hos ham. Fugtig og kold Mosejord sivede under hans Fødder, han følte Isnen om Anklerne; Kviste piskede ham i Ansigtet; saa saâ han et Dyr med tilbagekrummet Hals og blinkende Øjne betragte ham et Øjeblik for derefter at sætte i springende Løb, susende hen gjennem Skoven, med Ryggens Haar svagt gnistrende. Evig Vexlen af dybt Mørke og lys Skumring! Nu skinnede en Vej med dens Hjulspor hvidt, nu blinkede Lys op fra det sorte Vand i et Kjær, nu højnede, nu sænkede Terrænet sig. En høj og smal Bygning tonede frem bag en stor Slette; i Juninatten laa Havet endnu lyst langt hinsides de sorte Skovmasser. Hvide Hjorte fôr paa Kryds og tværs over en stor Cirkus, store mørke, levende Flokke samledes i Kolonner og spredte sig i enkelte forsvindende Punkter; Thomas snublede over høje Tuer. Blodet blev koldt paa hans Haand; han rystede og frøs, skjønt Sveden sprak ud af alle hans Lemmer. Noget Hvidt skinnede stærkt nede paa Sletten. Han syntes, at det raabte ud fra det Hvide:

— Bryllup i Gjentofte Kirke!

— Hvad siger Du? syntes Thomas, at han selv raabte. Ha, ha, ha, det er en Hvidtjørn! sagde han og lo. Jeg vil ned til Landstedet, jeg vil ringe dem op... jeg... jeg er en Pjalt!

Digitized by Google

Mekanisk vaskede han sin blodige Haand i et Kjær og snørede sit Lommetørklæde fast om den.

— En saaret og forbunden Helt maa være interessant! sagde han og lo endnu højere. Jeg vil fløjte en Serenade under Balkonen, jeg vil synge skjønnere end Jochimsen:

Og Havets Drot skal lokkes fra sit Bur!

Jeg vil lægge den Verden, jeg har styrtet i Kaos, for hendes Fødder! Ha, ha, ha! Degnen Fris's og Demoiselle Laffys Søn skal bortføre Præsten Birks Datter! Jeg drikker af Friehlings Vin ... og ... synger:

Bistrupgaard
huser skabede Faar,
Isefjorden til dens Have nâar.

Julius Planck skal faa meget værre Prygl end forrige Gang ... og saa ... Mo'er, lovsyng min Æresfølelse! Aa, Mo'er ... og Friehling!

IX.

„Kjærlighedens Komedie".

— Trrr! Staa! Hvad Fanden er det for et fuldt Svin, som ligger tværs over Vejen? Sover De, Peddersen?

— Puh, prr! hvad er det?

— Naa, Kæferen nere fra Grøndals Dansebe-

Digitized by Google

værtning i Slottenlund var nok uvartig i Nat, Peddersen? Staa af Vognen og se at faa væltet den Kadavert til Side. Man kan jo da inte kjøre over ham, om ogsaa man slap for Mulkt.

Det var en sovende Tjener i Livrée, der saaledes blev vækket af Ølkusken. Denne havde passeret Charlottenlund i den tidlige Morgen og havde tilbudt sin Bekjendt, der havde været til Bal der, at kjøre med til det Landsted, hvor han tjente. Tjeneren skuttede sig, bandede og sagde:

— Han har, Gud straffe mig! en hel pæn lysegraa Mandarin paa. Nu skal jeg staa af. Føj, hvor jeg er stram i Knæhaserne! Men jeg skal sige Dig, Larsen, de Draps Gamacher er saa inderlig smeltendes for Pigernes Hjerte; derfor dansede jeg hele Natten med dem paa. Aa—aa—ja! Det linder at gabe i Morgenbrækningen, Larsen! Giver Du en Bajer?

— Skrub Dig nu, Peddersen!

— Se at komme ud langs Grøftekanten, Herre! raabte Petersen, da han var naaet ned til den Person med den lyse Frakke, der laa tværs over den smalle Kjørevej.

— Du, Larsen! raabte Tjeneren; det er, min Salighed, en af dem, der kommer til Etatsraadens!

— Hiv ham væk! raabte Ølkusken; jeg er lige glad.

— Ja, men den gaar s'gu inte; han er ved en af de store Aviser, Larsen, og de har ogsaa Overtag over Bajerøllet, Du... Men han er kommen til Fortræd, Larsen. Han har et helt blodigt

Digitized by Google

Tørklæde om Haanden. Der maa s'gu gjøres Noget. Kanske ellers Politiet vilde mingelere sig i Historien, Du Larsen.

— Ja, vi kan da inte verfe ham bag i Vognen over Øltønderne, brummede Ølkusken.

— Ne—e—j. Han er slatten i alle Lemmerne, helt gebrækkelig. Nej, Du Larsen. Vi smider ham tværs over vore Ben paa Dækkenet, saa varmer han ligesom en Pudelhund. Og saa skal Du barsens se; vi skal tjene Penge ved ham. Hold udenfor Vognmandens, Larsen! Du véd ham, Peter S. Melgaard med Char à banc'en.

Tjeneren Petersen fik lagt det fundne, bevidstløse Individ tværs over den Klap, der dannede Kjøresædets Fodstykke, og Kusken satte atter Ølvognen i Gang. Et Suk lød fra Ølkuskens og Etatsraadstjenerens ejendommelige Fodpose; thi et menneskeligt Legeme taaler ikke at dingle med Hoved og Ben ud i Luften som en Kalv paa en Slagters Vogn. Et Par halvbrustne, brune Øjne stirrede sløvt op imod Larsen og Petersen. Denne løftede paa Hatten og sagde:

— God Morgen! Hvordan befinder Kandidaten sig?

Og i en Fart tog han den Liggende om Livet og op paa sit Skjød. Den Syges Hoved sank ned paa Tjenerens Skulder. Det var dog et Menneske at læne sig til.

— Det ser kjælent ud, Peddersen, sagde Ølkusken, men jeg sidder forbandet daarligt. Trr! Her er Huset, og der staar paa Skiltet: «Peter S.

Digitized by Google

Melgaard. Vogne udlejes». Men han snuer vel, det Bæst!

— Stiv Patienten af! sagde Petersen, saa staar jeg af.

Da han var kommen ned, gik han uden om Hestene og hviskede nede fra til Kusken:

— Peter S. Melgaard faar en Daler for at kjøre Kaveleren op til Etatsraadens sammen med mig; Kaveleren eller Etatsraaden faar en Regning fra Peter S. Melgaard paa to Daler, det kan vi to Probenreutere jo kalde Provotion for vores Svie og Smerte.

— Ja i Tider som disse hersens maa man tage, hvad man kan faa, Peddersen. Tag nu mod den lysegraa Herre, men pas paa hans Straahat, Peddersen, for, falder den ner foran den fjærmer Røde, æder hun den, F— sla' mig, for hun har en ren Rottemave... Naa, vi fik jo baade Mandfolket og Hatten hel ner. Farvel, Peddersen... tre Mark til Mands, Du gamle Etatsraadsdolk! Hils Jomfru Kamilla med Bandelokkerne i Ørene og Dinglerosen i Hatten!

Lidt efter holdt en lille Char à banc ud for Etatsraad Plancks Landsted i Ny Taarbæk med de nedrullede Gardiner for alle Vinduer og med sit Skifertag fugtigt sølvskinnende i Morgensolen, som ogsaa blinkede i Dugdraaberne paa Espalierroserne, der slyngede sig op ad Murene.

— Se saa, Peter S. Melgaard! sagde Tjeneren til den tykke, blege Vognmand, der sad og halvsov, mens Piskesnærten dvask fejede ned over

Digitized by Google

Char à banc'ens højre Forhjul, og hans Hoved, der lignede en Hvidkaalskollega, dukkede saa langt forover, at det saâ ud, som om det havde Lyst til at falde ned paa Vognstangen midt mellem Hestene. Pas nu paa, at den syge Herre inte dingler ner, mens jeg melder ham an. Jeg kan se, at den gamle Tommestok er ude og drikke Rosenduft i Stedet for Thevand. Kan Du høre, Peter S. Melgaard? Han giver et Soloparti for Kjødfløjte!

Der lød virkelig inde fra Villaens store og smukke Have, som skraanede ned mod Stranden, en Lumby'sk Dansemelodi, fløjtet af Etatsraad Planck, der i gul Nankinsdragt gik fra den ene Blomsterrabat efter den anden med en Vandkande i Haanden. Han gik og smaasnakkede med Blomsterne som med Børn:

— Se Du der! Har Du ikke kunnet være ordentlig i Nat, dit Fæ! Sikken en Maner at opføre sig paa! Du stikker jo Hovedet ned i Jorden. Saadan! Op til Pinden med dig, du Mosrose!... Nej, sikken en obstinasig Rad, den Nellike, som har saa langt tilbage!... Jeg kommer nok til at være din Jordemoder!... Naa, den blegrøde der har tabt det meste af sin Stads. Hm! Ja saa nipper vi de brune Tingester af den. Hæ! Den bliver noget tyndhaaret. Ja, ja. Den kan staa som en pæn Blomst et Par Dages Tid endnu. — Saa fløjtede Etatsraaden igjen en Strofe af den forrige Melodi, opdagede sin Tjener og spurgte:

— Hvad vil De, Petersen?

Digitized by Google

Tjeneren var gaaet ind i Haven til sin Herre. Førstnævnte var ikke mere Ølkusken Larsens gemytlige Ven Peddersen; han var Etatsraadens Tjener Petersen, der efter den gjennemsvirede og gjennemdansede Nat havde tørret sine støvede Sko af i det vaade Græs paa Vejranden, snoet sit nedfaldne Overskjæg med Spyt og nu stillede med halv militær Anstand og ikke mere talte kjøbenhavnsk *Slang*-Sprog, men efterstræbte dannede Fraser og fremmede Ord:

— Hr. Etatsraad, sagde Petersen, der er utvivlsomt vederfaret en Herre en Malheur. Vil ... ja ... vil Etatsraaden behage at se? Jeg fandt ham paa Vejen rent bevidsthedsløs og lejede paa Etatsraadens Konti Peter S. Melgaard til at kjøre ham herhen.

Etatsraad Planck gik ud ad Gitterporten og fandt Thomas Fris i Vognmand Peter S. Melgaards Arme. Etatsraaden betalte Vognmanden med en noget tvær Mine og fik ved sin Tjeners Hjælp Patienten ned fra Vognen. Thomas var skrækkelig snavset, og Vejstøvet havde lagt en Skorpe om det gjennemblødte Lommetørklæde, som var svøbt om hans højre Haand.

Thomas kunde godt gaa, men han gik mekanisk med afmaalte Skridt og Øjnene vidt og udtryksløst opspilede.

— Gaa De kun ind, Petersen! sagde Etatsraad Planck .... Men, min kjære Fris, hvad er der i Vejen? Føj for Fanden, hvor De ser ud! Er det en fæl en paa Lampen, De har faaet? ...

Digitized by Google

Det var dog nederdrægtigt! Fris! . . . Nej, han svarer ikke! Kom!... der er Ingen oppe i Huset uden jeg, og om en halv Time skal jeg kjøre til Byen; for jeg maa være paa Kontoret Klokken otte. Saa, saa! Stiv Dem nu af og glo ikke saa forbandet! De kan faa sovet den ud inden Frokosten. Men det er aldrig værdt at udvikle den Ting nøjere for Fruentimmerne . . . . Nej, Gud hjælpe mig — han er rigtig syg!

Den gamle Tømmerhandler fik travlt med at purre en Pige op, og inden et Kvarter var Patienten anbragt i et elegant Gjæstekammer paa første Sal i den prægtige Villa. Etatsraaden blev bange, da han saâ det af Blod helt gjennemtrukne Lommetørklæde, hen over hvis Rande langsomt glidende sorte Bloddraaber igjen piblede. Han spurgte:

— Hvad fejler Deres Haand, Fris?

Thomas var kommen til fuld Bevidsthed. Men han var mat, inderlig træt. En næsten humoristisk Ligegyldighed var hans foreløbige Grundstemning. Han svarede svagt smilende:

— Det er Saar fra en Duel med hele den herskende danske Presse.

— Hvad for noget Sludder? brummede Etatsraaden... Saa... nu er de forb . . ., saa, nu er Fruentimmerne blevne vaagne; der gaar Nogen og sjokker ude i Gangen.

Det bankede paa Gjæstekammerets Dør.

— Bliv uden for! snerrede Etatsraad Planck.

Ordren blev overtraadt med en uhyggelig Hur-

Digitized by Google

tighed. En høj Kvindefigur, indhyllet fra Hals til Fod i et mægtig stort, uldent Shawl, stod i den aabne Dør.

— Du skulde være bleven i din Seng, Henriette..., mumlede Etatsraad Planck med en husfaderlig Pligtfølelse uden mindste Spor af Myndighed.

Henriette hørte ikke paa ham, ænsede ham aldeles ikke, skubbede til ham, da hun vilde forbi ham, gik strax hen til Thomas, der sad paa en lille Sofa, stille stønnende, med blege Kinder og et forstenet Smil.

— Hvad er der i Vejen med Dig? sagde hun kort og bestemt. Hvad skal dette forestille?

Hun rev Lommetørklædet af Haanden. Den var brun af levret Blod. I Lynets Fart fik hun Vand hældt ud i Vandfadet, lagde sig paa Knæ foran Sofaen, badede og rensede Haanden.

Etatsraaden brummede:

— Jeg synes ... at Du ... skulde sige til Julius...

— Onkel skal vist til Byen, sagde Henriette, jeg kan høre, at Kusken trækker Hestene frem.

— Ja... men... Du kan da ikke... det er jo pinende galt ... din Tante vil kalde det upassende... Du er jo ikke paaklædt.

— Skal jeg raabe ned til Kusken, at han skal spænde fra? Vil Onkel blive og pleje Thomas Fris? spurgte Henriette.

— Nej, jeg maa til Byen... men....

— Vil saa Onkel lade være at bryde sig om

Digitized by Google

mit Toilette, som Onkel ikke forstaar sig paa. Vi Fruentimmer forstaar at pleje Syge. God Morgen, lille Onkel! ... Naa, Onkel bliver altsaa?

— Jeg ... jeg maa bestemt ... jeg befaler ligefrem ...

— God Morgen, Onkel! Kokkepigen har vel sørget for The til Onkel?

— Ja ... ja ... men Fanden ...

— Ja vel, Onkel!

— Ja, men Julius ....

— Ja vel, Onkel! Han sover sødt, det kjære Skind! Du er sød, Du Gamle! kys mig, inden Du tager afsted. Saadan! Kjør saa ind og arbejd for Føden, saa passer Tante, Augusta og jeg min gamle Legekammerat. Lad Haanden blive i Vandfadet, Thomas Fris! jeg skal hente Linned; men jeg skal bare først kysse min søde, rare lille Onkel, som altid er saa god.

Hun tog Etatsraaden om Halsen. Han brummede først lidt, gjorde et Øjeblik en Slags Modstand, men en hvid, nøgen og varm Arm slynget om hans Hals overvandt Alt; han smaalo med et lidt graadigt Smil, kyssede Armen og gik ud, mens han sagde:

— Sørg kun for Fris, men klæd Dig bare en lille Smule ordentligt paa, Henriette!

— Om to Minuter skal jeg være i det koketteste Morgentoilette, min egen Onkel Etatsraad! Hun gik ud; Etatsraad Planck skuttede sig, mumlede Noget, saa paa sit Uhr, bad Thomas opholde sig i hans Hus, saa længe han ønskede det, og,

Digitized by Google

da der hørtes Rullen af en Vogn, som kjørte frem, skyndte han sig bort, idet han mumlede:

— Klokken otte præcis maa jeg være paa Kontoret ude paa Tømmerpladsen. Adieu! I Aften kan vi tage Toddyen og passiare lidt.

Lidt efter hans Bortgang viste Henriette sig i en hvidgul Lærreds Kjole, der laa snævert om hendes skjønne, sundhedssvulmende Legeme i knappe og lige Folder. Om Livet havde hun et bredt, purpurrødt Baand som et Bælte; Sko, hvis Overlæder var saa smalt, at de bleve helt sandalagtige, omkredsede de fine Fødder. Strømperne vare tynde og halv gjennemsigtige. Et fint Inkarnat dæmrede igjennem dem. Hun sagde uden videre «Du» til Thomas.

— Siden kan Du fortælle mig dine mærkelige Hændelser, min Ven, sagde hun. Fy, hvor Du har skaaret den Haand!

Hun vædede med sin Tunge Strimler, som hun klippede ud af et stort Stykke hvidt Hefteplaster, og klæbede dem paa de blodige Rifter paa Thomas's Haand. Deres Øjne brændte hinanden imøde; men, da Thomas's Læber uvilkaarlig bøjede sig hen mod hendes, trak hun brat Hovedet tilbage og smilede med en Hovedrysten.

— Naa, Du er vel ikke mat? Vel? Du er jo en Kraftkarl, Du gamle Landsbydreng! Her skal Du se, her er rent Linned. Nu gaar jeg et Øjeblik ud i Korridoren, mens Du skifter. Naar Du er anstændig paaklædt, saa bank paa Døren!

Hun gik ud. Thomas fandt blandt den Bylt

Digitized by Google

Tøj, hun havde kastet hen over Sofaens Sidearm, en fin Manchetskjorte med Etatsraadens Navnechiffer under Brystet. Al Træthed var flygtet fra hans Lemmer, men Hjertet slog voldsomt mod hans Bryst, og hans Tindinger bankede. Da han havde bragt sig i nogenlunde præsentabel Stand, bankede han sagte paa Døren. Strax efter kom Henriette smilende, saa Tænderne glinsede fugtigt mod de hindbærrøde Læber. Han gjorde atter et Forsøg paa at nærme sin Mund til hendes; hun kneb ham i hans bløde, sorte Overskjæg og sagde:

— Nu vil jeg kostumere Dig romantisk, poetisk. Vi skal lege sammen som i gamle Dage i Rugmarken. Den Gang læste Du for mig; det var ikke altid saa morsomt. Nu skal Du fortælle. Alt, hvad jeg skal lære af, Alt, hvad jeg skal glæde mig over, maa jeg have mundtlig fortalt. Egentlig kjeder al Slags Læsning mig. Kom nu!

Hun lagde hans saarede Haand til Hvile i et hvidt Langshawl af kostbart, chinesisk Stof af mat, hvid Silke, indvirket med store, blankt lysende Blomster, der dæmrede i svag sølvforgyldt Tone. Om hans Skulder bandt hun en kunstig Sløjfe, fæstede i denne en stor Broche, der indfattede et hvidt Athenehoved i Profil paa kulsort blinkende Grund.

— Du vil vel nok være min Page eller min lille Abekat, Thomas. Lad os lege, mens vi er Børn! sagde hun. Hvad var det, han sagde, den franske Konge: *Après nous le déluge.* Jeg kan ikke et Ord Verdenshistorie.

Digitized by Google

Saa bandt hun et karmoisinrødt Krepshawl om Livet paa Thomas, satte en lille graa Filthat med plydsagtig, flosset Kantning langs den opkrampede Skygge og en langt nedhængende, graa Fjer paa hans Hoved, hængte et kort sorteblaat Fløjels Overstykke over hans Skuldre som en Kappe, smaalo og sagde:

— Du har dog altid været en god Dreng. Du har gjærne villet more mig. Kom med ned i Haven. Klokken er kun syv; Tante sover til Klokken ni, Augusta foretager sine Andagtsøvelser, og om en Time spaserer min Julius en Tur for sin Sundheds Skyld ... jeg sover naturligvis, forstaar Du, min unge Diplomat ... nej hør, vil Du imponere mig, saa vær kold, bare ikke kjælen! Det er en styg Vane, Du har fra Barndommen af. Saadan! Det klæder Dig godt, naar Du rynker dine sorte Øjenbryn og de staar ud i en lige Linie og tørner sammen over Næsen, for Du har ogsaa en kjøn Næse, Thomas Fris. Saa... sid nu ganske stille... Du er sød som Page! — Stille! stille! Fortæl mig saa, hvordan Du kom hertil i Nat, og hvorfor Du har skaaret din Haand itu.

De gik ned i Haven og satte sig paa en Bænk under en Lind og to blomstersvulmende Syrenbuske paa en mod Havet brat nedludende Skrænt. Duften af et dugsprængt Rosenbed slog dem imøde. Nede dansede Vandet i langsomt rullende Krusninger en kjælen Menuet. Skumtoppene lagde sig i tamt Koketteri fladt hen over Kystens Rullesten;

Digitized by Google

Pailletter blinkede flot udspredte, Brisen drev smaa Fnug i dvælende Gang fra Sten til Sten.

Thomas var beruset som af sød Malvoisier. Han fortalte Henriette sin hele Historie som «gesinnungstüchtig» Student med en understrømmende Tvivl, der stammede fra Friehling og Kolberg, og sine Erfaringer om de Herskendes Taktik. Endelig gjengav han Aftenens og Nattens Begivenheder.

Da han var midt i Beretningen om, hvad der var foregaaet paa Fortunen, afbrød hun ham:

— Jeg bliver ved at høre; jeg gaar blot ud i Rosenbedet.

Roser væltede op af Jorden med de mangedobbelte, krusede Kronblade, hvis Rødt blev dybere i Midten.

— Jeg hører, Thomas, bliv ved!

Hun lagde sig paa det ene Knæ; den tynde Sko gled af hendes ene Fod, hvis store Taa krummede sig stærkt; Benet strakte sig længere og længere bag ud, Haaret gnistrede i Morgensolen, der tegnede et elektrisk hvidnende Glanslys ned ad hendes Profil og Nakke. Det var en Stilling og et Liniedrag som hos den knælende Kvinde i Forgrunden af Rafaels «Transfiguration».

— Men saa fortæl da, Thomas! Lad være at se paa mine stygge store Fødder!

Hun fyldte sin Favn med Rosenblade, hvis fugtige Flader heftede sig til hendes Hænder og Arme, fangede ved et rask Kast med Foden sin Sko, tog den smalle Sti mellem Rosenbedet og Lysthuset i et Par Spring, smed en Masse Rosen-

Digitized by Google

blade over Thomas, saa de struttede ud af hans Ansigt og hans Klæder.

— Det ser nydeligt ud! raabte hun. Nu skal jeg nok være ordentlig og sætte mig pænt ved Siden af Dig paa Bænken ... Se, hvor Bedet er plyndret! Jeg venter en højtragisk Scene med Tante. Fortæl videre, Thomas! Naa, Du har ordentlig læst de tamme Dyr Texten ... Nej, slip mig, slip mig ... Du klemmer min Haand, Dreng! Det gjør ondt. Du har gode Kræfter i den venstre Haand; men jeg har ogsaa brillante Kræfter. Nu skal vi se, om jeg kan vride min Haand løs. Hu, hvor Du spænder! Akkurat ligesom Du spændte Stupigen Kamilla den berømte Aften, da jeg opdagede din Træskhed. Ja, for det var, ved Gud i Himlen, ikke mig.

Hun sendte en Lattertrille ud, der dirrede som Lærkeslag i Morgenluften.

— Henriette, sagde Thomas ... jeg kan ikke tale fornuftigt ... jeg kan ikke samle mine Tanker. Hør ... jeg har slidt de Traade itu, som bandt mig til Mennesker ... og der var Nogle af dem, som holdt saa meget af mig ... jeg har gjort det for at knytte et eneste Baand stærkere, det, som bandt mig til min Barndoms lykkeligste Timer, det, som bandt mig til Dig, Henriette. Det var gjennem dette tonende Baand, at alt Skjønt, Stort og Elskeligt klang ind i min Sjæl. Henriette, jeg er ingen Ting, jeg har gjort mig umulig. Saasnart jeg havde gjort det, tyede jeg til Dig. Da Alt var mørkt om mig, lyste Billedet af Dig som

Digitized by Google

en enlig, stor Stjerne gjennem Natten med vidt spredt Straalekrans. Og saa modtog Du mig saa elskeligt, saa sødt som i de bedste Øjeblikke i Barndomsdagene, og Du slog paa Strænge fra den Tid. Henriette, jeg vil være sand imod Dig. Jeg har syndet mod den Troskab, jeg skyldte Dig; der kom en Tid Noget op i mit Liv, som overskyggede min Kjærlighed til Dig. Men den er skudt fri og rank op, den har kløvet alt Revl og Krat, der vilde gro op om den. Og Alt, hvad der duer i mig, har suget Næring af den Kjærlighed; Alt, hvad min Smule Fantasi har kunnet føde i glade Øjeblikke, har kredset om den. Sig mig en Gang, at Du elsker mig, Henriette! Alt det, som ligger spredt og dunkelt i mig, vil saa samle sig til Enhed og Klarhed, skal Du se. Jeg er et Barn, siger Du. Ja, men nu synes jeg, at der bydes mig en Mands Gjerning; og det Maal er aldrig sat mig endnu. Henriette, har Du aldrig hørt tale om de gamle Digtere, saadanne nogle som Dante og Petrarca? De fandt Kilden til alle deres himmelstræbende Tanker og toneklingende Ord i en ædel, storslaaet Kvinde, som Du er, Henriette. Jeg følte Noget, som Dante har beskrevet, den første Gang han som Barn saa sin Elskede, hun var ogsaa et Barn . . . Du, det følte jeg den Gang . . . Kan Du huske? . . . Du kjørte med din Fader fra den By, hvor jeg gik i Skole . . . og

— Du laa i Grøften, afbrød Henriette ham leende . . . Lille Ven — Gud, hvor Du ser grin-

Digitized by Google

agtig ud i den Maskeradedragt, jeg fik majet Dig ud i! Bare jeg havde en Mandolin at give Dig i Haanden! Saa vilde Du ligne Pagen i «Figaros Bryllup». Hvordan var det, der somme Tider stod hos Holberg? Ham kjedede jeg mig over, naar Du læste ham op for mig i dine Forældres Stue. Men jeg lo altid af det Sted: En Kjælling, der maa være en forklædt Mandsperson, kommer ind.

Uvilkaarlig gled Thomas's Blik ned ad ham selv. Der sad han udmajet som en Abe. Henriette havde leget med ham som en Kat med en Mus. Han rev det paahængte Stads af sig og kastede det ned paa Jorden. Flammer blussede op i hans Ansigt; med et brat Ryk vristede han en af Bænkens Træmmer løs; han løftede med vilde Øjne Træstykket op mod Henriette. Blodet sprang op under Hefteplastrene og sivede lunkent og mørkerødt ned mellem hans Fingre.

I Lynets Fart og instinktmæssig havde Henriette grebet om Træstykket. Hun strejfede et Søm, der rev hendes Haand, saa den ogsaa blødte. De brødes faa Sekunder; hun kunde ikke tvinge Træstykket ud af Thomas's Haand. Da lagde hun først sin venstre Arm om Thomas's Hals og slap saa sit Greb med den højre, som hun saa lod følge efter. Hun lagde den højre Haand op mod hans Mund. Han sugede de rubinfunklende Blooddraaber ind med Læberne og krystede i sine Arme hendes stærke Legeme bag den tynde Dragt. En livsglødende Varme meddelte sig fra den Ene til

Digitized by Google

den Anden. De sank hen i et langt Kys og et tæt Favntag.

Thomas vaagnede ved at føle Taarer strømme varmt og rigelig ned over hans Kind, og paa samme Tid mærkede han, at Henriettes Arme slappedes.

— Du græder, Henriette? sagde han.

— Det er første Gang, Du ser det, tror jeg. Og det er vel sagtens første Gang, Nogen ser det... Slip mig, Thomas; for Guds Skyld, slip mig!

— Vil Du gaa fra mig?

— Thomas, vi har endnu en Time tilbage at tale i. Men gaa nu op og tag rigtige Klæder paa. Jeg gaar med Dig. Se, hvor min Kjole er bleven blodplettet. Den Kjole skal jeg gjemme, som den er, Thomas, og aldrig tage den paa mere. Nu gaar vi op sammen, saa gaar vi ned i Haven igjen, men sætter os ikke der nede ved Brinken. Nej ... saa gaar vi under den gamle Nøddehæk og snakker fornuftig sammen som voxne Mennesker.

Faa Minuter efter bankede Henriette paa Gjæsteværelsets Dør. Hun kom nu i en lys, gulgraa Spaserekjole i Datidens almindelige Mode; paa Armen bar hun et Shawl, paa Hovedet en rund Straahat, i den nu behandskede Haand havde hun en Parasol. Hun fjærnede i Hast de Garderobestykker, som hun forrige Gang havde samlet til at udklæde Thomas med.

Igjennem den tæt sluttende gamle Nøddehæks Hvælving, lav og rundbuet som en Klosteromgangs, dryssede en fin Regn fra oven af blaalig-hvidgle-

Digitized by Google

dende Lysprikker, der bredte sig uden Glans som Støv af knuste Perler i store, flade Lyspletter paa Grusgangen. Det unge Par spaserede sagte, adstadig frem og tilbage.

— Thomas, sagde Henriette, naar jeg har gjort Nar ad Dig, har jeg ogsaa gjort Nar ad mig selv. En Kjærlighed af den Slags, som Du drømmer om, og som jeg har drømt om, er en Plante, der ikke kan trives i den Luft, som jeg indaander, og som Du til for nylig har indaandet . . . Jeg véd, hvad Du vil sige, Thomas. Vi skal hæve os op i andre Luftdrag .... kan man kalde det saadan? . . . Jeg kan ikke, og, hvis Du kan, saa kan jeg ikke følge med Dig. Og sæt, jeg kunde, Thomas, Du vilde ikke kunne holde ud at leve med mig, og jeg vilde ikke kunne holde ud at leve med Dig. Skjønt jeg paa en Maade har elsket Dig, saa længe jeg kan huske, har jeg altid set mig vred paa Dig. Var jeg borte fra Dig, saa stod Du for mig saa skjøn, saa fuld af Tro paa det Bedste... ja jeg kan jo gjærne, for at glæde Dig, sige: saa fuld af Poesi for mig. Og naar jeg saâ Dig! Saa blev Du Degnens lille Dreng, der paa én Gang var saa græsselig bange og saa urimelig ærgjerrig og forfængelig. Du har et Par Gange gjort et eller andet Tilspring til at tvinge mig . . . eller imponere mig . . . men, Thomas, skulde Du have magtet det . . . aah! saa maatte Du være tusinde Gange stærkere, end Du er. Aandelig kunde Du maaske have betvunget mig ved . . . ja . . . hvordan skal jeg sige det?

Digitized by Google

— Tal, Henriette, tal! sagde Thomas og greb om hendes Arm.

— Saa, saa, saa... Bliver Du voldsom igjen, siger jeg ikke et Ord til Dig... Nu glemte jeg...

— Du sagde, at jeg kunde have betvunget Dig aandelig ved....

— Naa, nu véd jeg det. Jo f. Ex. ved en Bedrift som den, Du nu har gjort, da Du slyngede Haan lige i Ansigtet paa dem, der har Magten. Men saa skulde det have været, inden jeg lærte at kjende Dig saa godt. Thomas, Du har ikke Kræfter til at føre Kampen igjennem. Enten falder Du, eller ogsaa resignerer Du og bliver en Slags Munk. Du har kun Kræfter, naar din Fantasi eller din Lidenskab futter op. Naar Du har den jævne Temperatur, saa....

— Henriette! Henriette! Du skærer med en Kniv i mit levende Kjød.

— Ja, var jeg Mand, vilde jeg være Anatom; jeg tror, jeg har noget Talent til det. Hør videre, Thomas! Jeg hverken kan eller vil følge Dig eller støtte Dig i Kampen. Jeg er ikke bange for Dig, og jeg maatte enten være bange for den Mand, jeg skulde binde mig til, eller ogsaa maatte jeg foragte ham, som jeg foragter....

Hun sparkede en sort, slimet, over Stien langsomt krybende Snegl til Side, saa den i en sammenrullet Klump røg ind mellem Hasselbuskenes Stammer. I det samme fuldendte hun sin Frase:

— ... som jeg foragter alle disse Hyklere af

Digitized by Google

Politikere og Pengemænd, der tror, at Alt er dejligt, naar de kan svælge i Mad og Vin og være Landets Herrer, eller disse Kunstnere, der, for at tjene Penge, lader sig bruge af dem til Hofnarre. Jeg har endda mest tilovers for de Poeter eller Musikere, som narrer Millionærerne deres Døtre fra, og jeg morer mig over Fatters Ærgrelse, som han maa skjule bag smilende Forsikringer om, at det er ham en Ære at faa saadant et Geni i Familien.... Du ser paa mig?

— Men Du taler jo, som om....

— Som om jeg var et Ekko af Dig selv, Thomas Fris?... Nej, det er et Ekko af det Samme, Du! Hos Dig lyder det med et hidsigt Hads Klang; hos mig af en iskold Foragts... Thomas Fris! Jeg holder Bryllup med (hun pegede op mod Villaens Hovedbygning)... om et Par Maaneder. Mød i Gjentofte Kirke og syng for i den forsamlede Menighed, naar den istemmer:

> Det er saa yndigt at følges ad
> for dem, som gjærne vil sammen være.

Ti stille! Skab Dig ikke! Gaa videre med mig! Op og ned som før! Hører Du, Thomas? Og saa vil jeg samle akkurat de samme Mennesker, som kommer her i Huset; og jeg vil haane dem; jeg vil overdænge dem med Foragt... i Form af otte Retter Mad og ti Vinglas foran hver Kouvert. Saa vil det more mig at herske over dem, rigtig at tyrannisere dem, Du! Jeg vil staa som Kokkepigen med Mælkespanden, raabe Kis ad alle Gaar-

Digitized by Google

dens Katte. Og saa skal Du se, saa kommer de løbende, sleske, med Ryggen i kjælne Bugter, og saa snor de sig som Slanger om Benene paa mig. En fed, graa Ministerkat vil være mest nærgaaende til at karessere, lyriske hvide Katte med røde Snuder vil mjave Serenader til mig, brogede Malerkatte vil ridse min Profil i Gruset, graa Grosserer-katte vil snurre og spinde, røde politiske Katte vil springe paa Bagbenene og se at faa først af Fadet. Det vil blive evig Morskab, Thomas Fris.

Det løb Thomas koldt ned ad Ryggen.

— Henriette, sagde han, hvor er al den Fortvivlelse og Foragt kommen ind i Dig? Hvis Du havde lært at leve med de forsvundne Tiders store Aander, med det Højeste, der er tænkt og sunget, tror Du saa ikke....

— Jeg har aldrig interesseret mig for Aander og døde Mennesker. Herre Gud, Thomas! Du taler jo ligesom en theologisk Kandidat, som gjorde Kur til mig i min grønne Ungdom. Han morede mig i to Dage med sin aandrige Passiar; den tredie kjedede han mig; den fjerde bad jeg ham løbe om Kap med mig; han tænkte nogle Sekunder paa sin Værdighed; saa vandt Forlibelsen Sejr. Han rendte med. Saa kom vi til en stor, nygravet Grøft inde i Skoven; jeg satte over den i et Sæt, med nogen Fare for at brække Halsen. Ha, ha, ha. Han plumpede lige i. Han skal ligge der endnu.

— Han er et stakkels forfaldent, brystsvagt Menneske.

— Saa? Det vil jeg gjærne tro. Nej, Aan-

Digitized by Google

der, Thomas! dem bryder jeg mig ikke om .... Hør... hvis jeg en Gang for Alvor havde tilbudt Dig at løbe til Maals, hvor vilde Du saa være?

— Farvel, Henriette! Gid Du ikke maa ende i den vildeste Fortvivlelse!

Thomas vilde gaa uden at vende sig. Han var kommen nogle Skridt; da hørte han Henriette nævne hans Navn. Han gik tilbage. Hun stod med Haanden klemt om en af Hasselbuskenes Stammer.

— Kys mig, før Du gaar, Thomas! Saa maa vi aldrig ses mere.

Hun tog begge hans Hænder og betvang sin Graad.

— Ja, jeg er et stakkels fortvivlet Menneske! Jeg har kun set Svaghed og Løgn fra min Barndom af. Jeg har troet paa Dig, men... Du véd, jeg vil ikke ægte Dig, fordi jeg ikke vil nødes til at foragte Dig... Du, jeg har spillet Komedie for Dig. Jeg er efterhaanden bleven ligesaa dum som de Andre. Jeg kan ikke undvære Selskaber og prægtige Toiletter og Kur af dem... Kattene! Jeg er for fejg til at være fattig ... Farvel, farvel, Thomas Fris! Tak for idag... Nej, tag Armene bort! Det sidste Kys skal være stille. Skynd Dig, gaa!

Hun vendte ham Ryggen og løb stærkt ned ad Gangen. Solpletterne dansede paa hendes Nakke og hendes Kjole, om Fødderne stod en let, hvid Støvsky. Hun vendte sig ikke, men forsvandt ved Nøddegangens Ende. Thomas gik ud af Haven.

Digitized by Google

Da han drejede om Husets Gavl, forekom det ham, at en Persienne paa første Sal blev aabnet, og at et halvt indhyllet Hoved kom frem bag ved det. Men han tænkte ikke videre over det.

Etatsraad Planck kom hjem til Middag. Aldeles forfærdet meddelte han:

— Fris er umulig her i Huset. Han har gjort en rædsom Skandale.

Fruen betragtede sin Mand med en usædvanlig varm Interesse.

— Skandale! fortæl os den endelig! udraabte hun med et Begjær i Øjnene, som i et Rovdyrs, i hvis Bur der bliver kastet et mægtigt Stykke skært Kjød ind.

Etatsraad Planck fortalte da, hvad han havde hørt paa den Kafé, hvor han spiste Frokost: at Thomas Fris ved en stor Studentersammenkomst havde erklæret, at Schleswigholsteinerne vare i deres fulde Ret, havde udtalt Ønsket om, at Preusserne maatte erhverve Kiels Havn, og endelig havde slaaet en Flaske i Hovedet paa sin Redaktør, samt slynget en Kniv mod Redaktionssekretæren. Den anden Etatsraad — Mæcenaten — havde fortalt ham det, og Planck kunde jo selv bevidne, hvorledes Fris var kommen her til Landstedet imorges tidlig som en bortrømt Forbryder; men han — Etatsraad Planck kunde virkelig ikke give ham Ly i sit Hus. Man havde jo nok tidligere hørt, at Fris var Atheist; naa, det kunde endda gaa, siden man jo en Gang havde faaet Religionsfrihed her i Landet; men, naar han nu end-

Digitized by Google

ogsaa var en Hjemmetysker . . . det var dog for galt.

— Og jeg, som troede, at han var saa ideal! sagde Fruen og vendte Øjnene mod Himlen.

— Hvad ler Du af, Henriette? spurgte Etatsraaden.

— Af den Spirekraft, der er i Løgnen . . . . Jeg skal fortælle, hvordan det er gaaet til, for jeg spaserede et Par Timer med Thomas Fris netop imorges . . . det véd Du forresten, Onkel.

Hun gjengav Thomas's Fortælling om det Foregaaede kort og tørt.

— Ja, men det er jo det Selvsamme, som min Mand sagde, tog Fruen til Orde. Det er bare nogle flere Konsekvenser, Planck har faaet med. Ikke Julius? Det med Konsekvenserne har jeg lært af Dig.

Cand. jur. Julius Planck, der under hele denne Forhandling ivrig havde læst en Avis, svarede, mens han vedblev at holde samme Avis for Ansigtet:

— Der ligger ikke megen Vægt paa, hvad en Mand som Candidatus magisterii Thomas Fris siger om politiske Sager. Det er en Personlighed, som ene dømmer efter subjektive Stemninger. Han har aldrig gjennemgaaet en logisk Skole. Muligvis har han været ophidset af Vin eller andre Spirituosa. Om han for Fremtiden kommer her i Huset eller ikke, er — synes mig — aldeles indifferent. Finder Fader, at det ikke bør ske, saa bør det heller

Digitized by Google

ikke ske; mig er det ligegyldigt. Han interesserer mig ikke... Uh... Pst...!

— Om Forladelse, min Ven, sagde Henriette, jeg vilde overraske Dig ved at sprøjte Dig lidt Eau de Cologne i Ansigtet. Hun viste ham en Guttaperchakugle med en ganske lille dobbelt Hævert af Glas. Han tog den, betragtede den et Øjeblik, leverede den tilbage og sagde:

— Det er et meget elementært Apparat.

— Hvor Du ser daarlig ud, Augusta, sagde Henriette. Du er ligbleg.

— Jeg fejler ingen Ting, svarede Husets Datter og slog Knald med sine smaa Fingre mellem de skarpe Knoer.

X.

Konsekvenser.

De fulgte med ubøjelig Logik efter hverandre; der var blot en Uregelmæssighed, der brød ind fra en Side, som man mindst skulde vente. Thomas antog, at det var en Selvfølge, at Baandet mellem ham og Avisen brat var overskaaret. Da mødte han en Morgen Redaktøren paa Gaden. Thomas lod, som han ikke saâ ham, men Redaktøren stillede sig brysk foran ham.

— Hvad er det for en Djævel, der er faret i Dem, Fris? Er De bleven gal?

Digitized by Google

Der stod denne naive, midaldrende Mand med et velmenende Ansigt, med Avtoritetens Vægt som Frihedens Forkæmper og talte i en Tone, der var en Blanding af Gnavenhed og studenteragtig Gemytlighed. Thomas kunde i dette Øjeblik saa godt lide ham. Var ikke dette skikkelige Borgermandsagtige, dette Resultat af en retlinet Udvikling, dette støtte Trav mellem Grøfterne uden Sans for, hvad der laa hinsides for dem, med Øjet rettet lige ud efter det afstukne Maal for Løbet — var det ikke at foretrække for hans egen, Thomas Fris's Lyst til at springe over Gjærdet og forsøge de vilde Veje? Slappelsen var fulgt efter Overspændingen; Redaktøren traf Thomas i et svagt Øjeblik. Den unge Mand var lige ved at blive blød og søgte at fiske de Brobræder op, som han hin Aften havde brudt op og kastet i Vandet bag ved sig.

— Hvad skal Deres Skaberi sige? vedblev Redaktøren. De har vel set Dem gal paa Ørnstrup? Vil De smide Dem selv i Snavset? Vil De rende Helstatsmændenes Ærinder? De har jo Talent og kan gjøre en ordentlig Karriere, hvorfor Pokker vil De ud, hvor der hverken er Vej eller Sti? Jeg vil sige Dem, at De bliver opofret paa det Hensynsløseste, jaget fra alle Kanter, hvis De løber over til Modstanderne. Om De saa laver Digte som en Engel, saa faar De paa Puklen af de Organer, der har Noget at sige, for jeg vil have Disciplin, forstaar De!

Nu rankede Modet og Trodsen sig i Thomas:

Digitized by Google

— Det er min Overbevisning, sagde han, at vor Politik har spillet falsk Spil, at vort Aandsliv er blevet forkuet og vantrevent, at vi har danset om Guldkalven, mens vi har ladet Folket, de Mange og de Smaa, ligge hen i Uvidenhed.

Han mødte den ældre Mands Blik fast, uden at blinke. Et Øjeblik stod de begge med Øjnene stift fæstede paa hinanden; da løb en Vredessky over Redaktørens Ansigt; han trak paa Skuldrene og sagde:

— Saa kan De rejse ad Helved til!

Hvorpaa han drejede sig paa Hælen og gik.

Dagen efter modtog Thomas et Brev fra en Forlægger, som en Gang i et Selskab, hvor de traf sammen, selv havde opfordret ham til at udgive Noget paa hans Forlag, hvori Firmaet takkede for den beviste Tillid, men beklagede, at det paa Grund af Publikums stadig synkende Interesse for lyrisk Digtning, ikke turde paatage sig Risikoen ved at forlægge det talentfulde Arbejde.

Næste Dag bragtes der Thomas et andet Brev. Det var Fuldmægtigens Haandskrift. Det lød:

«Enhver som helst offentlig Virksomhed fra et Menneske, der udtalte Meninger som hin Aften i Skoven, maa jeg betragte som ulykkebringende og fordærvelig for Alt, hvad der er en brav dansk Student det Helligste og Dyrebareste: Skandinavismen, Danmark til Ejderen og Friheden.

Det var min ideelle Pligt at meddele Firmaet N. N., hvilke Anskuelser man kunde vente besungne

Digitized by Google

af Th. Fris. Jeg raadede da Chefen bestemt til at remittere Forfatteren Manuskriptet.

Det er ogsaa min Pligt at meddele dette ærligt til et Menneske, der har været mig et af de kjæreste Væsener paa Jorden, men som jeg nu paa Ideens Vegne maa hade. Men det er sidste Gang jeg henvender mig til en Mand, der har traadt vore højeste og helligste Idealer under Fødder».

Paa Skolen mærkede Thomas, at Kollegaerne stak Hovederne sammen, naar han traadte ind i Gaarden, og skyede ham som en Spedalsk. Kun en gammel Gymnastiklærer, forhenværende holstensk Underofficer, en Skrivelærer, forhenværende Assistent i et af de gamle Departementer, og som hadede den nyere Tid, samt en Tegnelærer, en mislykket Portrætmaler, viste ham en paatrængende kammeratlig Venlighed. De studerede Lærere havde altid gjort disse Tre til Skive for deres Vittigheder som udannede Personer, der ikke bleve regnede med til det egentlige Lærerkollegium. I Frikvartererne gik de altid for sig selv i et særeget Hjørne af Legepladsen. Den gamle Holstener klappede Thomas paa Skuldrene en Dag og sagde:

— Bit De barstens de Cifilister an, som nu rungenirer Armeen.

— Lad mig se, De pudrer Finantsministerens Paryk, sagde Skrivelæreren.

— Ja glem ikke de fine Herrer paa Charlottenborg, sagde Tegnelæreren.

Gymnastiklæreren gik fra Skolen sammen med

Digitized by Google

Thomas og plagede ham for at tage «en og en halv» med ham i en Beværtningskjælder.

Efter Examen, umiddelbart før Sommerferien, kom Professoren, der sky og flygtig hilsende var gledet Thomas forbi, hen til ham, saâ ned under Brillerne paa Jorden, rømmede sig og sagde:

— Paa Grund af en ny Organisation i den danske Undervisning faar Skolen for Fremtiden ikke Brug for Æsthetikere; den Organisation kræver oldnordiske Filologer. Hm, hm! God Morgen!

Naar Thomas mødte Bekjendte paa Gaden, saâ nogle af dem udfordrende paa ham, andre fik travlt med at kikke ind ad et Butiksvindue, atter andre stak Hovederne sammen og hviskede.

Hele Sommeren, den Aarstid, han i Forening med Venner og Bekjendte plejede rigelig at benytte til Udflugter i Kjøbenhavns Omegn og i Nordsjælland, gik i den dybeste Ensomhed.

Snart var hans Stemning en kold Resignation, snart ophedede han sig til en Martyrekstase, i hvilken han med en Slags Vellyst, lig den hellige Sebastian, modtog den ene smertende Pil efter den anden og trykkede den dybere ind, snart knyttede han Hænderne, slog ud i Luften — og ramte Ingen. Tilsidst lukkede han sig inde om Dagen og gik kun ud om Natten, krøb ned ad Voldskrænterne og spaserede i den aldeles stille Kirsebærgang, hvor han aldrig saâ et Menneske, hvor Tavsheden kun blev afbrudt, naar en Fisk slog i den sorte Stadsgrav, og hvide Gnister sprang op over

Digitized by Google

Fladen, eller naar en opskræmmet lille Væsel lynsnart pilede over Gangen ind mellem Buskene.

Da han efter en saadan Nattevandring i Eftersommeren gik hjem Klokken hen ad to, saâ han en Mand staa støttet med Panden mod et skarpt Hushjørne. En Hoste, saa stærk, som den skulde sprænge hans Bryst, gav Ekko ned ad den dødstille Gade; Mellemrummene mellem Hosteanfaldene fyldtes med høj Stønnen af Smerte. Da Thomas kom ham nær, sank den Syge i Knæ; det saâ ud til, at Benene vilde glide fra ham. Nu gjenkjendte Thomas ham: det var den brystsyge Theolog, han havde set sammen med andre forfejlede Existenser hin Aften paa Vinkjælderen.

— Vi er nu lige højt paa Straa, sagde Thomas ved sig selv. Han gik hen til den hostende Mand og greb hans Arm.

— De er syg, sagde han til ham.

— Nej, jeg er fuld, lød Svaret. Lutter Toddyhoste ... hu ... hu ..., men nu er det forbi. Men den kommer igjen, ser De, for jeg har ikke Raad til at kurere den ... Men Dem har jeg set før! Hvad? De hører jo til den store Presse og er en af de Digtere, som Skolebøgerne vil trykke Vers af om nogle Aar. De kan ikke være bekjendt at gaa med mig. Bare De havde min Hoste! For De havde Raad til at kurere den!

— Hvad er da Lægemidlet?

— Champagne! svarede Kruse. Det har jeg ikke smagt i fem Aar; men jeg er vis paa, at, fik

Digitized by Google

jeg Champagne igjen, saa kom jeg mig. Ja jeg tror, jeg kom mig af en Kvart Flaske.

Thomas aabnede sin Portemonnaie. Der var en blaa Seddel og nogle Sølvmønter i den. Han lo og sagde:

— Kan De skaffe os ind et Sted, saa giver jeg Dem Medicin.

Den drukne Mand saâ paa Thomas med luende glade Øjne.

— Er det Alvor? . . . Hør . . . har De ogsaa Penge til en Vægter . . . Naa — ja . . . tag mig saa under Armen, for jeg kan ikke gaa lige, før jeg faar drukket mig ædru igjen. Se, jeg kunde magelig betale Champagnen selv, for her skal De se!

Han løftede en smudsig Pegefinger, hvorpaa der sad en stor Signetring, i Vejret.

— Men den hverken sælger jeg eller sætter paa Huset, Broder i Apollo! Den vil jeg dø med, om jeg saa skal dø paa Ladegaarden; den bruger jeg for at bevise alt det Rak, jeg nu drikker med, at jeg baade er akademisk Borger og Gentleman. Halloj . . . Vægter! Vægter! Laan mig Deres Portemonnaie, Digter!

Kruse pirrede med sin Stok ved Kabudsen paa en Vægter, der sov i en Kjælderhals. Vægteren slog Øjnene op.

— Vil De drikke . . . det er jo Deres Alvor, Digter? . . . jo, De ser saa dødningealvorlig ud . . . Vægter . . . hvad var det nu . . . jeg vilde sige . . . vil De drikke Champagne med?

— Hør, véd De nu hvad, Hr. Kruse, det

Digitized by Google

Sludder har jeg nu hørt en Snes Gange, mumlede Vægteren. Det ender dog med, at jeg sætter Dem i Brummen.

— Kan Han se den blaa Seddel... Fæ! sagde Kruse og lod Thomas's Femdalerseddel bestryge Vægterens Næse. Usikker, som han var, tabte han den; Vægteren, der med Respekten for Sedlen fik Energi i sine Lemmer, greb den behændig i Flugten. Derpaa vinkede han ad de To, at de skulde være bomstille, aabnede med en Nøgle af sit Knippe Porten til et Hus, hvor der var Vinkjælder, lod Kruse og Thomas træde ind, men sagde advarende:

— Hold Dem til Væggen! der staar en Ølvogn i Porten.

De bleve staaende ganske stille; til Overflod hviskede Kruse:

— Pst, pst, Digter! Stille som i Kongegravene i Roeskilde Domkirke!

En Lyd af en knagende Dør hørtes i den bælgmørke, til begge Sider lukkede Port. Saa lød der Klirren af Glas:

— Pst, pst! sagde Vægteren ... ganske gelinde! Det er kun dannede Mennesker, man kan indlade sig med i den Sjangre af Glæder. Nu skal jeg tænde en Lysestump. Ser De... jeg har det paa min egen Maade her. Der i Hullet under Trappen, skal jeg sige vos, der ligger Pigen, og det er min Kones Søsterdatter. Ser De, Døren til Hullet, den gaar ud i Porten. Og hvad skal man sige til det? Fruentimmerne maa jo have

Digitized by Google

Kjærester; for saadan er de jo indrettede, jeg kan vel gjærne sige fra Skabelsens og Naturens egen Haand, rent ud sagt. Ser De saa, jeg mente jo barstens, at Pigen her, hun er for Øjeblikket Kjæreste med en Underofficer ved Fodgarden. Saadan en Karl maa jo have Noget at helde i sin lange Krop for at stive den af. Saa, Theodora . . . det hedder hun . . . hun har immer saadant noget Slikkeri staaende under Sengen i Kammeret, men jeg kan her fra Porten række ind under hendes Seng og rage et Ølglas og en Flaske ud, og jeg kan jo nogenlunde føle, hvad Flasken indeholder . . . men iaften fik jeg s'gu Underofficerens Pibe med i Grebet. Der er en Polak i, saa hvis nogen af Herrerne trænger til et Drag Pibetobak . . . Den er s'gu til tre Mark Pundet, det véd jeg.

Vægteren havde sat den tændte Tællelysestump, et Ølglas og Champagneflasken, paa hvis Etikette der stod: «Sillery mousseux, 1mière qualité», paa Ølvognen. Han fik Proppen af, men dæmpede Knaldet, hældte den skummende Vædske ud i Glasset og rakte det til Kruse. Denne tømte det helt, og nu gik det paa Omgang mellem de Tre.

— Maa jeg holde en Tale, Vægter? hviskede Kruse.

— Nej den On . . . Jo, naar De bare hvisker.

— Pst, pst, pst! hviskede Kruse, hvis hektiske Øjne luede, og hvis fremstaaende Kindben og Adamsæble bleve endnu spidsere i det samlede Lys, der faldt paa hans Ansigt; jeg vil drikke en Skaal for min gamle Kjæreste . . . Hi—hi—hi!

Digitized by Google

Jeg tog i Skoven imorges for at se hendes Bryllup i Gjentofte Kirke. Det er hendes Skyld, at jeg ... er kommen ... ja ... paa Kant med Samfundet, som jeg havde saadant et dejligt Tag i; men, Digter er jeg, min Salighed, og jeg vilde tømme ... skjænk noget mere Champagne i Glasset, din Vægtertamp! ... jeg vilde tømme Smertens Kalk til Bunds, og jeg sang med i Psalmen. Hvad? De ... Fris? Turde De gjøre det? Jeg synes, at det var Lord Byron værdigt, det har jeg gjort. Christian Winther havde ikke turdet .... men jeg turde det. Aa, sikket et Bagbæst, hun fik! Hendes Fader, der havde Podagra ... jeg har mange Gange præket for ham ... slæbte sig ynkelig hen ad Gulvet og maatte støtte sig ved sin Dame ... men han var s'gu kjønnere end Brudgommen. Skaal for Brudgommen, Fris! Gid han maa faa et Gevir, der er større end den ældste Kronhjorts paa Eremitagesletten!

— Drik Slatterne ud, sagde Vægteren; det bliver lyst ... hør De der, Herre! Kruse er fuld og har jo inte Sans for Alvorlighederne; men se at faa ham lirket hjem, for ellers faar jeg Ubehageligheder for min Villighed. Jeg havde s'gu ikke gjort dette hersens for andre end for Stoderende.

— Henriette Birk leve længe til Spot og Spe for sin Mand! raabte Kruse.

— Tys, tys! sagde Thomas, mens Vægteren aabnede Porten, og Morgenlyset slog ind gjennem Aabningen. —

... ...

Digitized by Google

Ude paa Strandvejen havde de paa Havens øverste Terrasse opstillede Begfakler slængt flotte, brede, sagte bævende Lysstriber langt ud over Vandet. Landets første Mænd havde været med til at fejre Henriette Birks og Julius Plancks Bryllup. Vogne rullede paa Strandvejen og standsede foran Indkjørselen til Villaen; i Lygteskjæret skinnede Kuskes og Tjeneres Guld- eller Sølvtresser; korte Piskeknald og Stampen af de ventende Hestes Hove klang sonort ud i Natten; Gjæsterne forlod Huset, Tjenerne tømte i Smug Vinlevningerne ... det var paa samme Tid, som Thomas Fris og Kruse drak Krochampagne med Vægteren i Vinhandlerens Port.

. . . . . .

Da Thomas Fris kom hjem, syntes han, at han var fuldkommen rolig og normal. Han blev vred paa sig selv over sin Dvaskhed. Han tændte Lys og saa sig selv i Spejlet. Da forekom det ham, at hans Billede var en væmmelig Karikatur af ham selv. Han rakte Tunge mod sit Spejlbillede. Rasende rendte han mod Spejlet; han følte et Stød, en Smerte i sin Pande, hørte et Fald mod Gulvet af noget Tungt, et Hvin og en Bevægelse i Sideværelset, saa Lys, som gik og kom ... det Sidste, han hørte, var Ordene:

— Han har ikke betalt Lejen for denne Maaned. Han vilde sige:

— Jeg har drukket hendes Skaal i Champagne hendes Bryllupsnat!

Digitized by Google

Men han mærkede, at han ingen Stemme havde. Ordene bleve slugte af hans hede og tørre Strube som Vanddraaber af en ophedet Sandbund.

XI.

Rekonvalescens.

Det var en lille Have, helt indelukket af tæt sammenføjede, tjærede Bræder, saa Ingen kunde se derind. Dette Hegn begrænsede de tre Sider af Haven. Paa den fjerde Side laa en lang, lav Baghuslænge, fra hvis Midte en Skorsten sendte sorte Røghvirvler op i Luften, der stænkede Fnug ned over det gamle Espalier — det bestod af saakaldte spanske Ribsbuske, der nu, hen imod Midten af Oktober, havde kastet en Del af deres Blade paa Jorden, hvor de laa lyst karmoisinrøde, krummede og vaade, mens Spindelvæv, behængt med glidende eller dirrende Draaber, fantastisk snoede sig langs de krogede Stængler og lagde stjerneformede Net over de endnu fastsiddende Blade, af hvilke de, der vendte Bagsiden ud ad, bar den fremrykkende Døds bleggule Farve. Hentørrende Sukkerærter- og Snittebønneplanter i Bedene hang mat ved Stænglerne som aldrende Hustruer i et konventionelt Favntag, der skete «for en Ordens Skyld», længe efter at Lidenskaben var kølnet; Bladene slaskede fugtige og kraftløse ned; kun nogle Proptrækkerkrøller knejste op i Luften — de

Digitized by Google

lignede en aldrende Jomfrus Favoriter. Nogle Astere stod og straalede i den nederste Del af Haven, der var indrømmet Blomsterne; gule, røde og mørkeviolette Georginer lænede sig smægtende til Blomsterstokkene; Taarer sad dybt nede i Kronbladenes krusede Piber.

Gjennem den af Fugtighed gjennemvædede grusbelagte Gang, hvori Smaastenene skinnede metalagtig, gik Thomas Fris støttet ved den ene Arm af en gammel, krumbøjet Mand, hvis hvide Haar struttede ud under Klædeskaskjetten, og hvis Hageskjæg krummede sig ned over Vesten som rimfrossent Kvas i et Knippe, og ved den anden Arm af en stor, lemmefør, nogle og tyveaarig ung Mand, hvis bare Underarme under de opsmøgede Skjorteærmer tydelig viste, at han var Smed. Kulstøv og Os havde tegnet sorte Flammer mellem de svulmende Aarer, og hans Negle vare «sorte og slemme».

Da de vare naaede ned til en Bænk under en stor, gammel Hybenbusk, hvis brandgule Frugter glinsede som smaa Oranger mellem de gulnede Blade, sagde den unge Smed:

— Nu kan Du give los, Fatter; Magisterbarnet og jeg kan magelig gaa ene.

Den Gamle slap, idet han mumlede nogle uhørlige Ord.

— Nu steger vi ham en halv Times Tid i Middagssolen, Fatter! sagde den unge Smed. Men gamle Mester Johansen skulde gaa op og tage sig en Skraber, synes jeg.

— Det er noget forbandet Sludder, gryntede

Digitized by Google

Smed Johansen, for jeg sover aldrig til Middag. Middagssøvn er noget Svineri.

— Det er det ogsaa, Fatter, men jeg mener lige godt, at Du skulde gaa op og tænke over Politiken og saadanne Dele. Mener De ikke det Samme, Hr. Magister?

Thomas klappede den gamle Mand paa Armen og sagde:

— Jeg har det udmærket godt, Hr. Johansen.

Den gamle Smed brummede igjen noget uforstaaeligt Tøjeri, der dog fik en artikuleret Udgang i Ordene:

— Det er Fruentimmer, der volder det Altsammen.

Det var tredie Gang, Thomas Fris efter en haard Tyfus paa Lægens Ordre spaserede i Smed Johansens Have i den lille Kjøbstad, hvor han havde været i Kræmmerlære. Postmesterens Søn, en juridisk Kandidat, havde bragt den Efterretning med fra Hovedstaden, at Thomas Fris var ved at «gaa i Hundene» og led Nød; Smeden havde sendt sin Mestersvend og Plejesøn Nikolaj til Kjøbenhavn, denne havde truffet Thomas syg og forarmet, havde faaet ham transporteret ad Jernbanen til Kjøbstaden med stor Møje; i fjorten Dage havde han ligget i Vildelse, saa sejrede Naturen gjennem en lang Rekonvalescens, under hvilken Efteraarshimlens kølige Klarhed lindrende bredte sig over Sindet, hvis gjennemgaaende Stemning var en resigneret Humor, der saâ de forgangne Lidelser som en Kjædes Led, der greb organisk ind i hverandre.

Digitized by Google

Den gamle Smed havde sat sig tungt ned paa Bænken. Han pirrede med sin Kjæp, en kroget Egespire, i det vaade Grus og tegnede langsomt, med kluntede store, vidt skrævende latinske Bogstaver Ordet MINE. Saa skrabede han det Hele ud igjen og brummede:

— Frandsen maatte lige godt dø. Det var først Fruentimmer og saa Kognakkerter. Man skal immer komme Vand i Spiritussen, og man skal ikke drikke den tør, uden at man spiser Brød til. Men Frandsen var for hidsig i Timperamenten; og, naar han var rigtig ædende gal, saa tog han strax Kognaksflasken, for han havde jo nemt til den i saadan en Kjøbmandshandel, hvor de har baade det Ene og det Andet . . . Ja, det er da ikke for det, men Thomas Fris's Fa'er, han maatte ogsaa til det.

— Pst, Fatter! sagde Nikolaj; hvad skal det til?

— Jo, Doktoren sa'e, at han skulde vide det. Det var heller ikke Noget for saadan en gammel Degn at gifte sig. Han fik Poppelsislaget, men det kunde jeg have sagt i Forvejen.

Thomas sad stille, eftertænksom, med Hænderne foldede over Knæene, som en ulden Slaabrok bedækkede.

— Præsten er nok farlig simpel, siger de. Jeg mener ham, Præsten Bærk, sagde Smeden. Han kan nok inte tygge sit Fo'er mere, siger de. Men Ole Sørensen har taget Aftægt, og han har det godt, og Søstersønnen, som driver Gaarden, er

Digitized by Google

god mod ham; for Ole passer stadig Grisene, og de trives mageløst. Ole var ellers fuld sidste Hestemarkedsdag, men det kan jo træffe for Enhver. Men Kammerherren, siger de, har det godt, men han holder sig immervæk mager, siger de. De Magre er de mest Sejglivede; det kan man se med mig. Ja, saa er der ikke videre. Nu tror jeg lige godt, jeg vil op og læse Avisen ... Hans Blik faldt ned paa Thomas til Afsked:

— Det er ellers mærkeligt, Nikolaj, at Degnen Fris's Søn har faaet saadant et stort, sort Skjæg ... Thomas Fris skulde knappe den Rokkelurre! (den gamle Smed knappede Thomas's Slaabrok over Brystet) .... Men hør, Du Nikolaj! Naar voreses By gaar saa gevaltig frem, saa kan Du tro, at Kjøbenhavn gaar tilbaves. Se, det er dog en mageløs Fremgang, at man nu kan faa saadant et Stykke Tøj færdig syet (han pegede paa Thomas's graa Slaabrok) ovre hos Kjøbmand Petroleum ... nej, det er jo den forbandede nye Lampeolle ... nej, Petræus er det, han hedder! Saadant Noget maa gaa ud over andre Byer.

— Ja vel, ja vel! nikkede Smedesvenden, idet han paa skraa sendte Thomas et listigt Øjekast, som for at sikre sig dennes Forstaaelse af, at han var langt ud over den gamle Smeds naive statsøkonomiske Forestillinger ... ja, og saa er det jo rimeligt, at det maa gaa ud over Kjøbenhavn; for den kan bedst taale det.

— Ja, det mener jeg med, svarede Smed Johansen, gabede højt og gik op.

Digitized by Google

— Den Gamle bliver noget sløj i Tænkekraften, sagde Nikolaj til Thomas, men Hjertet er immer ganske frisk. Han gi'er s'gu Alt bort, hvad han har tjent i Aarenes Løb. Han har givet et halv hundrede Daler for et Kors og en Tavle af bare Marmor paa den gamle Frandsens Grav.

Thomas fik efterhaanden at vide af Nikolaj, at Kramer var død og havde faaet Petræus til Efterfølger, at Kommissionær Poder paa sjette Aar sad i Tugthuset for Forfalskning af Dokumenter, at Friehlings store gamle Have og Hus vare sløjfede til Brug for Banegaarden og dens Tilbehør, men at Byen var i uhyre Fremgang; den havde nu en Dampmølle, to Jernstøberier, Gasbelysning samt en Materialhandel, hvorover Apothekeren var «knusende gal»; og den ene Dampbrændevinsbrænder var en uhyre vittig Mand, thi, da Apothekeren i Klubben havde beklaget sig over, at hans Akvavit ikke smagte godt, havde Brændevinsbrænderen svaret:

— Hvordan smager det Skidt, som De laver?

Nikolaj lo, saa han maatte holde sig for Maven, og gjentog Dampbrændevinsbrænderens Vittighed tre Gange under stadig voxende Latter, mens han tilføjede: Og den kunde Apothekeren aldrig stikke.

Thomas's Kræfter tiltog Dag for Dag, og det var, ligesom der sænkede sig et Slør for den Del af hans Liv, han havde tilbragt i Kjøbenhavn. Han vilde ikke ud over Smedens Grund: det gamle Forhus, Baghuset med Smedien, hvorfra den lue-

Digitized by Google

røde Ild lyste ud i Gaarden, og i hvis Indre han saa de stærke Arme drive haarde Slag ned mod Ambolten. Han kunde sidde hele Timer ved Vinduet i sit Værelse — det, som Smeden havde bestemt for Friehling, og paa hvis Vægge endnu hang Portræter af Frederik VII som Kronprins og hans anden Hustru, den meklenborgske Prinsesse — og glæde sig over de kraftige Tag, hvormed Nikolaj tvang de mest rebelske Heste til at staa stille, mens de bleve skoede; han kunde more sig ved den hvinende Susen og den tætte, hvide Damp, der steg op fra et Vandhul, hvori de glohede Beslag paa Vognhjulene svaledes. Naar Nikolaj stod i Gaarden og beslog Heste eller tog sig et Hvil i Smediens Dør, nikkede han altid lystig ind til Thomas. Den gamle Smed besøgte ham af og til, men han var, som vi vide, ikke stærk i Konversationen, der gjærne indskrænkede sig til Ytringer om Vejret eller misfornøjet Kritik af nye Skikke, som f. Ex.:

— Ole Sørensens Søstersøn har faaet sig en Træpibe med Postelins Svampedaase.

— Har han det, Hr. Johansen?

— Ja Gu' har han saa.

— Kan De ikke lide det?

— Nej Gu' kan jeg ej.

— Hvorfor det?

— En Bonde skal ryge af Merskums- eller Træpibehoveder, bemærkede Smeden med dogmatisk Sikkerhed. Postelinspibehoveder er for Kjøbstadfolk.

Digitized by Google

Dermed forlod han brat Thomas's Værelse og gik ud i Gaarden. Han vinkede ad Nikolaj, der lige havde sat den store Forhammer fra sig og lænet den op til Blokken under Ambolten.

Der førtes en sagte Samtale mellem den gamle Smed og hans Mestersvend. Den Sidste kløede sig flere Gange betænkelig bag Øret og syntes at gjøre Indvendinger.

— Ja, men Fatter, jeg er jo da inte oplært til at præke, hørte Thomas ham sige.

— Hvad har Du da lært i Realskolen? sagde Smeden.

— Det kan jeg ikke huske ret meget af, svarede Nikolaj; men han syntes at tage en Beslutning. Han gik hen ved en Spand, der stod nær ved Indgangen til Smedien, drev en stor Masse Vand ind mod sit Ansigt med begge Hænder og vaskede saa dem og Armene med rigelig Anvendelse af grøn Sæbe, der laa indsvøbt i et Stykke graat Papir ved Siden af Spanden. Saa gik han atter ind i Smedien og kom ud med en tændt Cigarstump. Han syntes nu helt frejdig. Han nikkede til den gamle Smed, som han vilde sige: Vi forstaar hinanden, og jeg skal nok klare Tingene, Fatter.

Smed Johansen gik hen foran Kostaldens Dør, der var delt i to Lemme. Den øverste stod aaben; Thomas kunde fra sit Værelse se en Halekvast af og til bevæge sig langsomt og besindigt til begge Sider og høre en gemytlig Brummen af Væsener, der egentlig ikke gide ytre sig, men dog føle det

Digitized by Google

som en Pligt at kvittere for det Velvære, som Verdensstyrelsen har ladet falde i deres Lod. Smed Johansen lænede sig med Ryggen op til den nederste lukkede Dørlem, tændte sin korte Pibe og rettede ufravendt Øjnene hen mod Vinduerne til Thomas's Værelse.

Nikolaj havde i en Fart gjort Toilette: pæn sort Frakke, Benklæder og blanke Støvler; men intet Linned var synligt; han traadte ind i Thomas's lille Værelse med en vis højtidelig Alvor. Thomas havde foreslaaet ham at være Dus med ham; Nikolaj var gaaet ind paa det, men generede sig for at benytte sig af den fortrolige Tiltale.

— Naa — nu linder det nok paa Marven i Knoklerne, Fris? sagde han. Og «Kydmaden» bliver jo ved at smage vos godt. Ja, ser vi det! Saa er der vist Orden i alt det Indvendige . . . det vil sige, noget af det, for dette herre Aandelige ... jeg mener dette Højere ... saadan Finesserne i Menneskets indvortes Menneske, det er jo noget Fandens sejgt Noget at faa Orden paa. Men véd vi nu, hvad der er min Anskuelse? Det er, at, naar saadan en snottet Tøs gjør Nar ad En, saa skal man inte fore hendes Hævngjerrighed og hele sit Liv gaa og sjokke som en spatbenet Vallak for en Mergelkasse. Se, det har dog egentlig talt baade Fatter derude og den gamle Frandsen gjort, men det var rigtignok for min egen Moder, saa det skal jeg inte ræsonnere videre over; for jeg siger, at man skal være dellekat og Gentelmand. Men se, vi yngre Mennesker, vi skal s'gu

Digitized by Google

følge med Tiderne og de mere frisindede Principer og... og Udviklinger ... og vi skal betvinge Naturkræfterne.

— Hvad mener Du, Nikolaj? sagde Thomas. Taler Du af Erfaring? Har Du havt en ulykkelig Kjærlighed?

— Ja vel har jeg det; ellers var det jo noget utidigt Sludder, om jeg stod her og prækede. Ja, jeg har ærkret mig over tre Fjerdingaar og havde hverken Lyst til Arbejde eller til Føden. Det er de forbandede Borgerballer her i Byen. Der møder alle de Pigebørn helt renvaskede og halv nøgne paa Overkroppen, og saa er de jo majede ud som Kaneheste med Svejf og Sløjfer, og saa danser man, saa det driver ned ad En, og saa er der jo Lys, og saa kvidrer jo Fivelinerne som Lærker, og Bassen brumler som en Humlebi, og Fløjten piber som en Rørsanger... og Alt det gjør jo en neder-han-drægtig Ravage inden for det stivede Bryst paa Manskjetskjorten ... det Ene med det Andet gjør jo En spiltosset, naar man ellers har sin Helsen og er født med lidt Knaldsats under Hjertekulen og inte har tilbrunget sin Tid med at spise bar Bollemælk. Se, jeg fik nu ogsaa saadan en Aften en af Amorens Pile lige under Uhrlommen paa den hvide Vest. Og jeg hang i med hende hele Natten og lovede to Kræmmersvende at traktere dem med Knofedt, hvis de snuste for nær om hende. Og jeg var s'gu vittig den Nat, om jeg selv skal sige det; og hun, ja hun grinte, som hun var betalt for det. Og jeg maatte jo tro,

Digitized by Google

hun mente Noget med det, for fjorten Dage efter havde hun Geburtsdag, og det var en Søndag, og saa kom hendes Broder og inviterede mig til Sukkerlade hos Familien, og der sad jeg i et Par Timer og masede med den sliksøde Søbemad, og fik ikke saa meget som en Bajer til at slukke efter med. Saa kom Sommeren. Jeg lejede Vognmand Hans Hermansens Vienervogn nedslaaet og inviterede hende og hendes Broder og en gebommerlig tyk Tante, hun havde, og saa en af hendes Veninder til en Skovtur. Vognen kostede lige ud fire Rigsdaler, og jeg havde skaffet pænt, koldt Bord, hvor der baade var Rejer og røget Lax, og der var Malagavin til Fruentimmerne og Palle Sery til Mandfolkene. Det var s'gu dyrt. Da vi kjørte hjem, saa sad jeg paa Baglængssædet lige over for hende, og vi kunde jo inte saadan snakke om Tingene ligefrem og direktig, men en ordentlig Pige sidder inte saadan med Knæene, naar hun inte mener noget Riælt. Og hvad mener vi? Lidt efter Mikkelsdag var vi til Høstgilde hos Mølleren i Vesterports Mølle, og vi dansede i Loen, og hun tog en hel lang Sjask af de lange Georginedingeldangler ned fra Væggen og kylede den om Halsen paa mig. Maa jeg nu spørge ethvert fornuftigt Menneske, om den ikke var ren, den? Ja, jeg mente, det var Ord nok det, og at jeg inte behøvede at aflevere en hjertebrækkende Præken om Amorens Pile og Hymenens Lænker og saadant noget romantisk Sludder. Hvad behager? Lidt efter Mortensdag var hun forduftet. Hun var ble-

Digitized by Google

ven Kjærest med den ene af Kræmmersvendene, som stod hos Manufakturhandleren, og Klø fik han ingen af, for han var bleven etableret i Løgstør. Efter Nytaar blev de gifte. Ja, den Aften, jeg fik det at vide, saa tudede jeg i min Seng og bed Lagenet itu med Fortænderne af lutter Galskab og Sørgmodighed. Hvad hun hed? Ja, det siger jeg inte, Fris, og jeg vil heller inte vide, hvad «vores» derinde i Kjøbenhavn hed ... immervæk dellekat! Gud bevares!.... Ja, det jeg siger, det siger jeg for at trøste en anden En, som ogsaa er skvattet bag over paa den Glidebane. Og jeg siger, som jeg før sagde, jeg blev en grubliserende Svækling i hele tre Fjerdingaar. Men saa mødte jeg en Dag hendes tykke Tante paa Gaden, og hende havde jeg aldrig kunnet udstaa; det var bare Rævestreger af mig, at jeg tog hende med den Dag. Hun gloede paa mig og saâ erbarmelig ud. Det kreperede mig, og jeg sagde til mig selv: Nej, før end være Fjols for saadan en afdanket Spækhøkermadame, saa vil jeg... ja jeg véd s'gu'tte, hvad jeg vilde, det kan jeg inte huske. Men fra den Dag strammede jeg mig op, kan vi tro. Hende derovre i Løgstør snakkede jeg aldrig med, men jeg snakkede med min Kjærlighedsfølelse i det Hele, og for at give den et Navn, saa kaldte jeg Kjærlighedsfølelsen i det Hele for Ludvigsen. Hver evige Aften holdt jeg en lang Passiar for denne Kjærlighedsfølelse og ræsonnerede for den; jeg vil nu bare sige, hvordan jeg ræsonnerede for den store Bededagsaften ifjor, da Fatter var gaaet i Seng,

Digitized by Google

og jeg sad alene i den inderste Stue med en varm Hvedetvebak og et lille Glas Punch. Det begyndte at bævre inden i mig. Saa tænkte jeg: Det er Ludvigsen. «Hvad vil Du, Ludvigsen?» sagde jeg. — Ja, han vilde jo vrævle om hendes Øjne som Forglemmigejer, om hendes Hals som en Snedrive og om de andre Dele, jeg havde set af hende. Saa spurgte jeg: «Lærer inte ethvert Menneske i sin Skolegang, at Aanden skal have Overtag over Kjødet?» «Jo vel!» sagde Ludvigsen. «Var jeg, maa jeg spørge, forlibt i hendes Aand? Jeg har s'gu aldrig mærket Noget til den.» Ja det var der inte Noget at sige til, for det var sandt. — «Og, naar man lukker Øjnene, saa er det ene Fruentimmer akkurat lige saa god som det andet». Ja, det vilde Ludvigsen ikke rigtig stikke op for, men saa fandt jeg paa at bevise ham det over. Døren stod paa Klem ud til Kjøkkenet, og jeg hørte en af Pigerne gaa derude. Men der var helt bælgende mørkt derude. Ser vi, Fris, vi har to Piger. Ane Margrethe, det er et rigtig pænt Fruentimmer; hun er nu vel et Par og tyve Aar; ethvert Mandfolk kan være tjent med at give hende et Smæk under Tagskjægget, naar En er i det Hjørne. Den anden, Sidse, hun er vel paa den forkerte Side af de fyrre, og det er saadan en gammel Fyrrelægte, som godt kunde passe til en Stave til Stakittet ind til Guldsmedens Have ved Siden af vores. «Pas nu paa, Ludvigsen!» siger jeg til min Kjærlighedsfornemmelse. «Ja vel!» siger Ludvigsen.

Digitized by Google

Jeg kniber nu Øjnene til og gaar ud i Kjøkkenet, og ganske i Blinde render jeg hen til Skorstenen, hvor jeg vidste, der stod et Fruentimmer, og uden videre gaar jeg hen og driver hende et ordentligt Smaskkys lige under Næsen. Ja vel hvinede hun, men hun syntes alligevel, at det var ganske behageligt, for hun gav strax et igjen, saadant et rigtig varmblodigt et. «Er det Ane Margrethe, eller er det Sidse?» tænkte jeg. Saa strøg jeg en Svovlstik af.... og saa var det Sidse. Kysset smagte ligesom ethvert andet Kys .... Saa sagde jeg til Ludvigsen: «Det Legemlige er altid ens, naar man barstens inte ser det, og i visse Maader er det ene Fruentimmer akkurat af samme Beskaffenhed som det andet. Hold saa Kjæft, Ludvigsen!» Og det gjorde han. Saa ræsonnerede jeg videre for ham og sagde, at man inte skulde stikke op hele sit Liv for et Fruentimmer, saadan som gamle Smedefatter og Frandsen havde gjort; for nu, da vores By har faaet baade Jernbane og Kællinger, som kan fransk Strygning, saa skal vi s'gu klemme paa Verdenshistorien og inte nøjes med Fædrelandshistorien, saadan som de Gamle gjorde. Ja, Fris, vi er nu en studeret Person, og vi kan natyrligvis faa en meget finere Generalnævner ud af Kjærlighedsregningen end som jeg og Ludvigsen; jeg fik rigtignok altid *ug.* for Regning i Skolen, men saadan En som vi, Fris, vi har natyrligvis lært Bogstavregning ligesom de Drenge, der blev i Skolen efter Konfirmationen. Ja, nu kan vi sove paa det!....

Digitized by Google

Nikolaj gik ud til Smed Johansen, der endnu stod med Ryggen mod Døren til Kostalden.

— Nu er han kureret, Fatter, sagde Smedesvenden, han grinte saa smaat en tre, fire Gange.

— Naa, det var da godt, Du fik Kjæften i Trit! mumlede Smeden. Det er dog lige godt den fordrukne Kateket, der har lært Dig det paa Realskolen. Ja saa sig ham dette herre fra salig Frandsen imorgen. Grinte han saa mange Gange? Se, hvad der skader det dragede Høvede derinde! det har skabet sig hele Tiden, mens jeg har staaet her, saa jeg ikke har kunnet faa Fred til at tænke for det.

XII.

Slutning.

Den gamle Kræmmersvend Frandsen havde testamenteret Thomas Fris sin sammenskrabede Formue. Den sikrede ham en tarvelig Existens. Det var denne Meddelelse, som Smeden og Nikolaj vilde forberede ved Nikolajs nysanførte Prædiken, thi Smeden havde sagt:

— Saalænge han græmmer sig over Tøsen, kunde det godt ligne ham at smide Frandsens Penge i Aaen. Det kjender jeg fra mine egne unge Dage.

Næste Morgen meddelte Nikolaj Thomas, at han skulde have 25,000 Daler efter Frandsen.

Digitized by Google

Frandsen havde først villet have, at hans Penge skulde deles mellem Thomas og Nikolaj, men Smed Johansen mente, at, naar den Sidste fik, hvad han selv efterlod sig, saa fik han nok, «om han ogsaa forandrede sig og var saa taabelig. at sætte Børn ind i Verden».

Thomas Fris's første Tanke var, hvad han skulde fylde det Liv med, der nu laa for ham. Han kom snart til den Erkjendelse, at han og Æsthetiken ikke havde mere med hinanden at gjøre. Han følte, at han ved at vælge at blive Digter og Kritiker kun havde fulgt sin Lyst til at blive berømt. Han hørte jo til den Overgangsgeneration heri Danmark, for hvis Øren Efterklangen af vor store æsthetiske Tidsalder summede. Navnet «Digter» stod med en Glans for adskillige af denne Slægt; dertil knyttede sig Forestillingen om noget Profetisk, om en særlig guddommelig Indvielse, der stillede Digterne over Hovederne af de andre Mennesker, ligesom i de gamle middelalderlige Altertavlers parallele Felter: Profeter, Apostle og Helgener og deslige særegent begunstigede Personligheder vare anbragte i en Etage, der var adskillig nærmere den himmelske end den, hvori de almindelige Dødelige færdedes.

Han tænkte paa de unge Mænd, der vare nogenlunde samtidige med ham, og som havde vundet et Slags Digternavn. Hvad var deres Produktion? Dilettantisme, en mere eller mindre god Efterslæt. Det var Salonpoeter, der digtede mellem det 20de og 30te Aar, døde i Literaturen for

Digitized by Google

at opstaa i Salonerne som privatiserende Skjønaander i Kraft af rige Giftermaal med Døtre af Pengemænd, der hørte til det herskende Parti. Scenen i Etatsraad Plancks Have, da Henriette havde klædt ham ud som sin Dukke, var ham et Symbol paa en saadan Tilværelse.

En Dag gjennemsaa han sine gamle Papirer, fandt den af Forlæggeren kasserede Digtsamling og gjennemlæste den. Det var ham i hans nærværende Stemning ikke vanskeligt at se fremmed paa den.

Noget nikkede han til og sagde: Det er ret kjønt. Men er det en Mand, der skal have Noget sagt, eller En, der blot har Lyst til at sige Noget, som mange Andre har sagt bedre før ham? Tegner disse Digte et nyt Fysiognomi paa den danske Literaturs Felt? Nej. I Grunden havde Boghandleren Ret; Sandheden er i de Umyndiges Mund.

Han saâ paa det sirlige Manuskript, tænkte paa Øjeblikke, hvor han havde læst op af det i Plancks Hus, medens Fruen afvexlende havde afbrudt Læsningen med Beundringsraab og Snorken, Henriette havde leget med Alt, hvad hun kunde faa fat paa, og Frøken Augusta havde trukket sig tilbage i Stuens dunkleste og mest afsides Krog.

Han kastede Manuskriptet i Kakkelovnen, men kunde dog mærke et forstærket Hjerteslag, mens det blussede op i høj Flamme og lyste ud i den dæmrende Stue. Da Flammen døde, lukkede han Kakkelovnsdørene op; Gnisterne af det forkullede Papir sluktes langsomt og ligesom nødig . . . det

Digitized by Google

var vist alle de kjønne, originale Rim og de sirlig udmejslede, punktuelle Skjønheder, der nødig vilde skilles fra et Liv, de havde havt saa megen Møje med at komme ind i. Da den sidste Gnist ilsomt fôr om i den flagrende og bævende tynde Masse, fulgte Thomas's Øjne den deltagende. Da den døde i det Sorte, tvang et Suk sig op fra hans Bryst, men det lettede og frigjorde det.

En ny Poesi maa frem, tænkte han. Hvordan den skal blive? Det vil Manden, der har den inde, vise os. Er det en Balzac eller en Byron, vor Literatur venter paa? Den gamle Poesi, ædel og skjøn, som den var, i det Hele kunstnerisk fornem, levende sit Liv i Fantasiens fortryllede Aladdinspalads, havde sænket sig i Aander af lavere og lavere Rang, som Kæmpeviserne, der fra Højenloftssalen dalede ned i Borgestuen. Inden den naaede de nuværende poetiske Dilettanter, havde den taget Bolig i en Mellemgeneration: Politikerne, en underlig Blandingsrace, hvis Politik halv var æventyrlig-fantastisk, halv spidsborgerlig-beregnende. Det var vel sket med historisk Naturnødvendighed; det maatte vel blive saa. De store evropæiske Bevægelser og herskende Grundstemninger vare længe om at komme til os, og saa skulde de have Tid til at reduceres til Former, der passede her. Var 1848, rent politisk og socialt talt, ikke vort 1830, og gjensaa vi ikke nu i attenhundred og treserne Miniaturer af Bankier Laffitte, Casimir Perier den Ældre, Guizot, Casimir Delavigne o. desl. spøge i de Herskende her hjemme?

Digitized by Google

Ja, andre Lag af det aandelige Muld skød op hist og her, men endnu var der ingen samlet Fart, ingen Sikkerhed i Jordens Bevægelser. Der maatte foreløbig ties og bies.

Hørte han ikke selv ved sin Fødsel til disse Lag, der gjennem en lang og besværlig Proces skulde styrke sig til kraftigt og i én Masse at skyde sig frem til Lyset? Han var jo Søn af en ukjendt Kvinde, hvis Stamtavle sikkert var saa demokratisk som muligt, og af en halv bondefødt Landsbyskolelærer. Havde Barndomsrusen i Friehlings Hyperromantik, Ungdomsomstrejfningerne i det kjøbenhavnske Studenter-, Avis- og Selskabsliv ikke lært ham Andet, saa havde det gjort ham klart, at i de Sfærer havde han ikke hjemme. Han var bleven fremmed for den, hvorfra han var gaaet ud; men var det ikke naturligst, om han søgte at blive bekjendt med den igjen? Hvad, om han anvendte den Dannelse, han havde erhvervet og burde forøge, den Frembringelsestrang, som mulig igjen kunde komme op i ham, i Folkeoplysningens, det allervigtigste sociale Arbejdes Tjeneste? Friheds- og Selvstyrelsestanken i vort Lands Forfatning vilde vedblive at være et dødt Bogstav, saalænge denne Opgave saa hensynsløst forsømtes i Praxis. Demokratiet havde jo hidtil været en Theori; det kjøbenhavnske Oligarki med dets Udliggere af Embedsmænd havde regeret Landet, velmenende, efter vore Forhold vel oplyste Folk, men som ikke forstod Landets Almue mere, end en Franskmand forstaar en Grønlænder.

Digitized by Google

Hvor skulde der begyndes? Var ikke Værket uoverkommeligt? Var det ikke latterligt for en enkelt Mand at stille sig en saa kæmpemæssig Opgave? ... «Nej ... om jeg saa kun kan gjøre Gavn i en eneste Landsby, saa har det dog udrettet mere end i de Aar, jeg hed «Digteren Fris» i kjøbenhavnske Kredse. Hvad, om jeg kjøbte mig en Ejendom i min Barndomsby?»

Smed Johansen mente, at en ung Fæstegaardmand, der for et Aarstid siden havde kjøbt sin Gaard af Kammerherren og nu skulde skifte med sine Søskende, gjærne vilde sælge en Parcel af Gaarden. «Og, naar man har noget i Ryggen, saa er saadan en lille Lod slet ikke saa gal», sagde han til Thomas.

Den gamle Smed og Nikolaj tog en Dag ud til Ole Sørensen og hans yngre Slægtning; Handelen blev sluttet. Den unge Gaardmand, der havde kjøbt Fæstejorden til Arvefæste med Ret til Udparcellering, havde allerede strax bygget en Bolig til en «lille Familie uden for Bondestanden». Smed Johansen sagde:

— Nu skal den bare møblereres og tapetseres. Og saa, Du — Nikolaj — saa kan vi hænge det Billede op i den bedste Stue, det, som blev sendt os saa gedulgt. Det er natyrligvis fra Tøsen. Det har angret hende, at hun har væ't saa skarnagtig. Men det kan kanske linde ham om Hjertet somme Tider at se paa det ... for saadan er nu Menneskene en Gang indrettede. De kan nok lide at ligge og fedte med gamle Gjenvordigheder af og til.

Digitized by Google

Saa blev Thomas Fris Parcellist i den By, hvor hans Barndom var henrunden. Parcelstedet laa ved Foden af Skovskrænten, fra hvis Top han tidligere havde befolket den vidtstrakte Slette med barnlig-romantiske Fantasiskikkelser. Nu' laa det store, flade Land umiddelbart udenfor hans Ejendom, hvis Bygninger dannede tre korte Fløje; hver Morgen i Foraaret saâ han Taagemasser som et uordentligt sammenkrammet og i Randene flænget, uhyre stort Stykke blaahvidt Musselin flagre hen over den brede, pløjede Mark, i hvis Furer det gulbrune Vand sivede op gjennem det sorte Muld, der højere oppe blev brunt og i Frastand spillede mellem Violet og mørkt Karmoisinrødt.

— Jeg skal nok passe Avlingen for Degnens Thom's, sagde Ole Sørensen, for jeg tog lige godt for tidlig mod Aftægt, og Grisene giver mig ikke nok at bestille, og Smaakre'turet... det render og vimser fra En.

— Naa, De bryder Dem ikke om Høns? sagde Thomas.

— Ne—j... jo—o... se Høns, dem er s'gu endda nogen Forstandighed i, men Hanerne, det er nogle taab'lige Rade. Se, med Menneskene er det nu lige det Modsatte, for der er da Fruentimmerne de taab'lige..... ja se Mandfolkene..... de er da noget klogere... saadan somme Tider.

Nikolaj havde en Søndag ledet Tapetsererarbejdet i Husets største Stue. Efter Middag viste han med stille Stolthed Thomas Resultatet af Arbejdet. Det var et rødt, storblomstret Tapet;

Digitized by Google

langs Loftet løb en forgyldt Liste, «for det bruger de nu paa pænere Steder», sagde Nikolaj.

Thomas opdagede snart et temmelig stort Blomstermaleri over Sofaen.

Det var kluntet og dilettantmæssig gjort. Tegningen af Blomsterne var paa sine Steder saa stiv, som om Konturerne vare ridsede med en Skoledrengs Blyant; stundom gjorde den et fortvivlet Forsøg paa Flothed — og Linierne bleve monstrøse. Man skulde se længe paa det, før det blev En klart, at Blomsterne vare stillede i en ciseleret Sølvvase, der var betegnet ved noget underlig graat Noget mellem de rigt udvæltende Roser af forskjellig Farve og Form: den danske vilde Rose med de halv gjennemsigtige, blegrøde Blade med det store, gule Støvdragerbundt i Midten, der lignede et Bondebarns uredte, pjuskede Haar, den fyldig-formede Provencerose, bredt svulmende nede ved Stilken, saa spidsende sig til som et Jomfrubryst med en rødmende Brystvorte, den karmoisinrøde, finbladede Mosrose, den gule Haverose med rødlige Rande om de løst og magelig hængende Kronblade; og mellem disse tæt sammenpakkede Roser dæmrede et Par guldgule Solsikker med brune Støvdragere, og op over dem knejsede en violblaa Iris med sin rokokkoagtige Krone. Der var en fortvivlet Bestræbelse efter at give en glødende, livsfrodig Farverigdom; der var kun opnaaet en barnagtig, grel Brogethed. Ubehjælpsomt var en Vanddraabe, der skulde se ud, som den var lige ved at briste ved sin egen Tyngde

Digitized by Google

og falde ned som en stor Taare, anbragt paa den største af Provenceroserne, men blaalig-klodset, som den var malet, mindede den mere om en Klump halv smeltet Bly end om en Dug- eller Regndraabe. Thomas Fris fortabte sig i Gætninger om, fra hvem dette Billede kunde komme. Det faldt ham ikke ind, at i et Kvistværelse paa en af den kjøbenhavnske Strandvejs eleganteste Villaer havde en lille bleg Pige siddet og malet dette Maleri, havde maset med Pensel og Paletkniv, stundom brugt sine tynde og spidse Fingre og med Overvindelse af sin pilne Renlighedssans faaet alle Palettens Farver ind under sine kjønne Negle. Det er næppe rimeligt, at han nogensinde opdagede den anonyme Kunstnerinde, der, efterhaanden som Aarene randt, gik op i nonneagtig Velgjørenhed og hver Søndag besøgte en kjøbenhavnsk Kirke, hvor hun baade til Højmesse og Aftensang blandede sin spæde, klangløse Stemme, der kun ejede en fem, sex Soprantoner, i Menighedens Kor.

Thomas Fris studerede med en Benediktinermunks Flid om Aftenen, efter om Dagen at have gaaet i Skole hos Ole Sørensen og hans Efterfølger og Slægtning, der begge tog sig af hans agronomiske Opdragelse.

Hvad han hidindtil havde gjennemarbejdet af strængere Tænkeres Skrifter, havde han vel kunnet beundre og føle Interesse for; men den kunstige Arkitektur i Systemerne, dets Pillers og Søjlers, Buers og Arkaders logisk-dialektiske Konstruktion havde for ham noget af Stenens Kulde;

Digitized by Google

var Rummet end imponerende, var det for stort og koldt til en menneskelig Beboelse og for «godt gjort», for blottet for Livets Farve og Livets Luft til at være en levende Guddoms Opholdssted.

Endnu havde han ikke klart tænkt sig en Filosofi uden for Tyskland eller i selve Tyskland en Tænkning, der kunde give noget Andet, end Hegel havde givet. Men ved at læse om Feuerbach fik han Lyst til at læse ham selv. Der mødte ham et varmt, stort Menneskehjerte, med Livsblodet stærkt pulserende, en rastløs Aand, der aldrig slog sig til Ro, men lidenskabelig kæmpede sig frem fra Klarhed til Klarhed. Hans unge Discipel fulgte Mesteren, efterhaanden som han viklede sig ud af den gamle Pantheismes Taagekappe, og fra Ideens kolde Ætherhaller mere og mere nærmede sig den moderlige Jord, til han vandt en Vished om Sanselighedens Realitet, der skød Hul i Dogmet om Ideens Gyldighed som den ene sande Væren. Selve Tænkerens forunderlige Selvmodsigelser vakte hos hans Læser en velgjørende Følelse af en stadig levende Selvudvikling. Profetisk, med mystisk Romantik, pegede denne Tænker ud mod en Fremtidens Livsopfattelse, hel forskjellig fra den tidligere.

Thomas fandt efterhaanden Livstraaden i den moderne Tænkning. Han indsaa, at han manglede noget meget Væsentligt til ret at faa Frugt af sine Studier, nemlig Kundskab til Naturvidenskaberne. Saa vidt han kunde overkomme, søgte han at udfylde Mangelen. Paa sine ensomme Vandringer

Digitized by Google

samlede han Dyr, Planter og Stene, den ene Stue i hans Hus blev et helt Museum. Under sin Læsning i disse Fag saa han Darwins Navn. Med en Del Besvær skaffede han sig den berømte Forskers den Gang nyeste Bog «Om Arternes Oprindelse»: hele det mægtige Billede af Livsudviklingen gjennem Livskampen, et Kæmpedrama, der spilles paa en Kæmpescene, strængt logisk, lovbundet i sin Bygning, spændende i sin ustandselige Gang, paa alle Sider omgivet af et pragtfulgt Sceneri. Den «Poesi» kunde Alverdens Vers ikke hamle op med. Var det ikke en langt ædlere og en til mandig Virksomhed mere vækkende Livsanskuelse, ifølge hvilken Livet udviklede sig fra den simpleste Celle til den Hjerne, der rummede en Shakespeares eller en Spinozas Tanker, end den trøstesløse Forestilling om en oprindelig Fuldkommenhed, der var tabt og egentlig aldrig kunde gjenvindes? Han fandt mere Trøst i den nye Verdensopfattelse end i den gamle.

Vejen til England var banet for den temmelig gamle «Student»; thi først nu følte han sig som saadan. Stuart Mill førte ham ad sin sikre, støtte Vej, som Tænkerens ædle Humanitetet og frisindede Aand lyste over som et mildt, klart Solskin, og ledede ham gjennem Induktionens lange Række; det var en Skole i videnskabelig Stoicisme i Undersøgelsen.

Thomas vandt Interesse for Politiken, rigtignok for en hel anden Art af Politik end den, der dreves her hjemme, ved at studere sin Mesters højsindede Bog om «Friheden». Og med den «uni-

Digitized by Google

verselle» Lykke, alle Væseners Vel som Formaal, var det vel værd at lade sig føre frem af sin Lyksalighedsdrift, mens den undervejs udvikles til at omfatte stadig flere og flere Væsener, mens Kjærligheden bliver varmere, Hjertet fuldere og Sindet rummeligere.

Den næste store Aand i det engelske Trekløver, Herbert Spencer, anvendte Udviklingsbegrebet i sin Lære om det menneskelige Sjæleliv; han var jo en Psykologiens Darwin, der ud fra elementære Grundfornemmelser lærer at skride frem til Forklaringen af Ytringerne af Nutidsmenneskets forviklede og brogede Sjæleliv, der viser, at vi alle ere Individer, der fra Fødselen bringer alle tidligere Slægtleds Erfaringer ind i vort Liv, og som hver paa vor Maade præger særegne Mønter, smaa eller store, af Kobber, Sølv og Guld, alt efter vore Evner, af de almene Erfaringers Metalbarrer. Herberts Tankefakkel sendte Straaler til alle Tilværelsens Sfærer; fra dem alle sendtes Bekræftelsen af Udviklingens store Lov straalende tilbage.

Saâ nu Thomas Fris ud over Landet fra sine Vinduer ... ja saa følte han sig bundet med Kjærlighedens og Forstaaelsens Baand til denne Natur, hvor han kjendte hvert knejsende Træ, hver ludende Busk, hvert blinkende Vand, hvert hvidnende Hus. Og hans Tankemestre havde jo netop ført hans Tanke ned fra Søjlehallerne over Skyerne til den moderlige Jord. *Hic Rhodus, hic salta!* lød der ud fra de brede, violetbrune Shirtingsrygge paa Reolens Bøger, medens de forgyldte Titler

Digitized by Google

blinkede igjennem Støvdæmringen, der svævede langs Hylderne.

Havde ikke Banebrydere i fransk Skjønliteratur som Mérimée, Henri Beyle og Balzac, som ubevidst havde tiltrukket ham tidligere, paa deres Vis gaaet de engelske Tænkeres Vej?

Der var Stof for et helt Livs Granskning og Selvoptugtelse, og Kritiken mod den samtidige, saakaldte nationale Kultur, frembød sig af sig selv. Men Udviklingsbegrebet ydede et Korrektiv mod Uretfærdighed og Ensidighed; det aabnede Udsigter for Fremtiden; mange Fænomener, til hvilke Thomas i Tidens Løb havde suget Had ind, tænkte han nu paa med et Skuldertræk. De maatte falde, thi de bar Forraadnelsens Mærke paa deres Ansigt. Den svindsottige Literatur, den skolerette Billedkunst med dens i det Hele snævre Stemnings- og Følelsesliv, der pigeagtig krøb i Skjul for det Glade, det Yppig-Brede, det Livsspillende og Lysglitrende, Kathederautoriteten, der havde en Rangforordning for Videnskaberne, hvori Theologien var Dronning og Naturvidenskaberne og moderne Sprogforskning kun Hoffets Terner, der beskedent maatte holde sig i Frastand, Sligt maatte jo dø, naar Tankestrømmene fra det store Evropa slog over vore flade Kyster. Thomas holdt en kjøbenhavnsk Avis og fik sig af og til en Latter over adskillige Ørnstrupiader over Literatur, Videnskab og Kunst.

Men Angsten for den Katastrofe, som vor Politik bar os hen imod, formørkede tidt hans Sind. Da den kom, var den for ham som et Uvejr, hvis

Digitized by Google

omdrivende Skyer han længe havde havt Øje for, og som nu samlede sig og sendte deres onde Indhold ud. Hvem kunde undlade at lide med sit Land i hin Sorgens og Ydmygelsens Tid?

Først efter Katastrofen fik Thomas ret Øje for, at et ejendommeligt Liv begyndte at røre sig blandt hans menneskelige Omgivelser. Dette Liv maatte benyttes til at frelse, hvad der var levnet af vort Folk. Nu blandede han sig for Alvor mellem Befolkningen, søgte at drage den til sig og give den Lyst til Oplysning. Snart samlede der sig en stadig voxende Stab af unge Mennesker om ham; han famlede sig møjsomt frem til at finde det Punkt, hvorpaa han skulde gribe hver Enkelt an. Tilsidst blev hans Hus en Manuduktionsanstalt, hvor Nogle fik Vejledning i Naturkundskab, Andre i Historie eller Geografi, Nogle lærte han Landmaaling, med Andre gjorde han zoologiske, botaniske og geologiske Smaaexpeditioner; om Vinteren holdt han politiske Samtaler med dem, hvori han søgte at oplyse dem om de Rettigheder, Friheden hjemlede dem, og de Pligter, den paalagde dem. Efter nogen Tids Forløb søgte et Par af Egnens unge Skolelærere, fremadstræbende og intelligent anlagte Mænd, hans Omgang og tog ham paa Raad med Hensyn til deres videre Uddannelse. Han morede sig over Birkedommerens og nogle Præsters Vrede paa den nye Demagog, der havde andre Meninger end de Blade, som disse Herrer holdt.

Pastor Birk var gammel og svag; hans Ka-

Digitized by Google

pellan maatte besørge hele Embedet. Denne unge Mand var en stræng Orthodox med en pietistisk Nuance. Ham kunde den Gamle efterhaanden slet ikke lide. Den Kølighed, hvormed den i sine Forventninger skuffede Præst i Begyndelsen mødte sin fordums Degnesøn, ophørte, da Pastor Birk følte Trang til at udtale sig om Kapellanens efter hans Mening bornerte Anskuelser.

— Han tror, saa min Sandten, at de smukke, poetiske Oldsagn i Genesis om Verdens Skabelse i sex Dage og om Evas Forførelse ved en Slange, er brutale, haandgribelige Fakta, udbrød Pastor Birk; og ved samme Lejlighed udtalte han sin Beklagelse over, at Nutidens Theologer vare uden filosofisk Dannelse og aad Dogmerne ligesaa raa, som de vare. Af sin Ungdoms hegelianske Indtryk havde Pastor Birk vel ikke meget mere tilbage end nogle Talemaader; men livlig og letnem, som han endnu var, til gjennem Samtaler at opfatte morede han sig, naar Thomas Fris fortalte ham om den nyere Filosofis Udvikling. Da han aldrig forrettede nogen virkelig Tjeneste, fandt han sig ikke stærkt forpligtet til at forarges paa Embedsvegne over de videnskabelige Resultaters ringe Overensstemmelse med den autoriserede Kirkelære; naar han derfor gjorde et svagt Forsøg paa at modsige Thomas, gjaldt Protesten det, at den nyere Tænkning ikke holdt Begrebet «Ide» i tilstrækkelig Ære. Den gamle Præst havde ikke meget tilbage af sin fordums opfarende, urimelige Hidsighed, nu da hans tidligere Følelse af, at hans

Digitized by Google

Gjerning ikke slog an, havde mistet sit Tønder. Han var derimod tidt bedrøvet over sine Børn: hans to Sønner, der havde været nær ved at blive forfaldne i deres første Studenteraar, vare i Amerika og skrev stadig efter Penge, og fra den unge Fru Planck hørte han aldrig. Den Sidste omtalte han aldrig for Thomas, skjøndt han ikke rigtig vilde bekjende for sig selv den Anelse, han havde om, at der havde været «Noget mellem de To». Naar han var rask nok til det, stolprede han ved sin Krykkestok ned til Parcelstedet under Skovbakken, hilst høflig af Alle, som han mødte paa sin Vej; thi, efterat Pastor Birk havde trukket sig tilbage, og Menigheden efterhaanden glemte, hvor lidet han havde været for den, idealiserede det store Flertal, som ikke led den strænge, bodsprædikende Kapellan, sin gamle Præst, der saâ saa fin, kjøn og venlig ud med sit snehvide Haar og sin elegante Profil. Han begyndte selv at faa mere Sympathi med Bønderne, var ikke uvillig stemt mod Thomas Fris's Virksomhed iblandt dem og glædede sig hemmelig over, at Kapellanen, som ikke utydelig angreb Thomas's Færd fra Prædikestolen og i private Samtaler aldeles aabenlyst kaldte ham et «Djævelens Redskab», kun vandt faa Familier, som rigtignok ogsaa til Gjengjæld sluttede sig om den ivrige unge Præst med fanatisk Beundring. Gaardkonen i Ole Sørensens forhenværende Gaard, en ung, munter Kvinde, sagde en Gang under en Disput med en af Kapellanens Tilhængerinder:

Digitized by Google

— Nej, naar man har slidt hele Ugen og saa møder ordentlig pudset om Søndagen i Kirken, saa bliver man skjældt ud til og truet med det hede Helvede. Det har man for sin Ulejlighed, naar man har maset med at faa hele Huset i Stand for at møde til ordentlig Tid. Nej, maa jeg saa bede om den gamle Præst.

Hertil ytrede Ole Sørensen, som sad i Kakkelovnskrogen i Halvmørke, ud i Stuen:

— Ja, men Degnen Fris's Thom's, han er lige godt mere udspekuleret end baade Præsten og Kap'lanen. Men se... det har han fra Kramers gamle Svend, der døde forgangen Aar.

Thomas Fris gjensaa ikke Kjøbenhavn før 187*, da han var bleven valgt til Folkethingsmand for den Kreds, hvortil hans Fødeby hørte. Det Nye, han havde haabet paa og længtes efter, rejste Hovedet paa Aandens forskjellige Gebeter. Det var ikke blevet forundt ham at blive Høvding for Bevægelsen, men han mødte som en vel øvet Soldat, en moden og besindig, stille og udholdende Subaltern i den unge Falanx.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine is incurred by retaining it beyond the specified time.

Please return promptly.

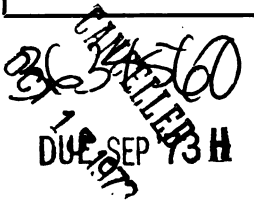

Digitized by Google